336/158

SL 165
N. 132

Trasladado

Et quando

q̄ eſt. ¶ In ſecūda dicit ꝙ oppilationis huiꝰ tres ſunt cauſe. Prima ē humor groſſus viſcoſus et tenax occupās meatꝰ de naribꝰ ad guttur vel meatus etiā de naribus ad prorā ⁊ additamēta mā millis ſimilia q̄bus ſit olfactus. Secūda eſt excreſcēs ⁊ nata ibi caro que fortius oppilat ⁊ ꝑmanētius q̄ȝ viſcoſus humor: ⁊ difficilius extirpabilis eſt. Tertia eſt cruſta que dā ex aliquo humore cocto et indurato caloris opere nata in vijs illis: que facilius alijs cadit ⁊ extrahitur vel exſufflat̄.

¶ De ſignis. Cap. vij.

¶ De cura. Capitulum. viij.

o **Amantur**[b] **len**tis amare. ʒ. i. caſtorei. ʒ. ß. opij croci amborū aā. kirates. i. myrrhe. ʒ. ß. fiant ex eis pillule ⁊ fiat ex eis caputpurgium cum aqua ſanſuci humidi. ¶ Et multotiens quidem indiget diſpoſitio operatione manus ⁊ raſione naſi cū radio proprio naſi qua poſſibilis eſt. Raſio igitur non ceſſet donec mūdificetur. Et quandoq̄ȝ egreditur cū raſione res plurima de cuius ſumma mirabitur homo. Fortaſſe enim conſequetur medietatem libre. ¶ Si autem non adiuuat fiat illō qō dicemus in. c. emorroydarū.

galle: ⁊ adminiſtretur faciendo caputpurgium ⁊ gargariſmū diebus aliquibus. Et ex eis quibus curatū eſt vt ponatur in naſo tincar cum cera ⁊ oleo: ⁊ fiat hoc ſine intermiſſione donec ſanetur.

¶ De contritione naſi. Cap. x.

m **Elius**[d] **et lauda**bilius eſt vt impleatur interius donec equetur exteriꝰ: ⁊ extrahatur ex eo illud quo plenus eſt paulatim donec equetur. ¶ Linimenta vō iuuātiua in hoc que opȝ ponere ſuper fracturā ſunt parū aloes ⁊ croci ⁊ mes ⁊ myrrhe ⁊ ramecha ⁊ gallia muſchata ⁊ lutū armenū ⁊ lutum romanū ⁊ malua ⁊ laudanū ⁊

h **Ec oppilatio.** ¶ In hoc ca. ꝑmo dat ſignū oppilationis in chaiaſim dicens: ꝙ hec oppilatio facit naniſitatē ſic ꝙ patiēs de naſo vr̄ ⁊ loqui dū loquit̄ ⁊ cātare dū cātat: ⁊ eſt aliud ſignū ꝙ ipſe ſepiſſime ſcreare conat̄. Et iterū aliud qō qū claudit os anhelare non pōt. Scdo declarat modū quo ipſa facit hanc naniſitatē ⁊ hoc īpedimētū in cātu ⁊ ſmone dicēs: ita ꝙ ꝓhibet ſuperfluitatē exſufflatiōis ab hoc vt ibibat̄ in chaiaſim. Et hoc ſic intellige ꝙ hec oppilatio ꝓhibet aerē ſupfluū expulſum ⁊ exſufflatū a pulmone ⁊ pectore pro vocibus formādis ab hoc vt imbibatur ⁊ libe defluat in ⁊ per ptes ſupiores naſi vocatas chaiaſim: que ſimul cū naribus faciūt ad voces cōplete formādas ſicut ꝯcauitas in fiſtula reperta poſt linguā ⁊ caput ipſius fiſtule facit ad melodie ſoni complementū. Tertio ꝯcludit ꝙ exſufflatio hec nō inueniēs exitū per chaiaſim facit tinnitū: qui fit ⁊ prouenit ex oppilatione que reuerberat aerē fortiter exſufflatum: ſicut teſtudines faciunt tinnitus dum ipſe reuerberant ſonitus ⁊ voces quos vocamus echo: ⁊ hoc illic innuit. Quare facit tinnitum exſufflatio ſupple factum ex ea ſcilicet chaiaſim oppilatione.

¶ De cura. Capitulum. viij.

o **Amatur.** ¶ In hoc ca. ꝑmo agit de cura mō dicte oppilationis ꝑ caputpurgia. Scdo per manuale opus raſiōis: ibi [Et multotiēs] Tertio ꝑ dicēda ca. de cura emorroydū naſi: ibi [Si aūt nō.] ¶ In. i. parte mini ſtrare iubet ſeq̄ns caputpurgiū in oppilatiōe hac cū ſit ex tenaci ⁊ viſcoſo humore. ℞. lentis amare. ʒ. i. caſtorei. ʒ. ß. opij croci aā. kirates. i. ideſt grana. iiij. myrrhe. ʒ. ß. ꝯterant̄ oīa ⁊ ex eis fiāt pillule mediocres: quarū vnaq̄q̄ȝ viciſſim ſoluat̄ in aq̄ ſanſuci recētis ⁊ hūide. ſ. in aqua maiorane viridis vel in eiꝰ ſucco qui fortior ad hoc eſt. Et mane in naribus more caputpurgij calidū imittatur. Inqr princeps. ij. huius ca. de lēte. Lentis eſt quoddā genus qō comedit̄ ⁊ eſt notū: ⁊ eſt aliud genus ſilueſtre malū ⁊ eſt amara manifeſte caliditatis: de hac h̄ intēdit̄. Et ſi hac carueris accipe loco eius lupinos amaros. Sūt aūt ⁊ alie medicine plurime que naribus attracte ſimiliter diſſoluunt oppilationem hanc vt ſuccus vitice ſuccus blete vel cucumeris aſini oximel ſquilliticum vel acetū eius vel abſinthij ſuccus cum modico aceti. Et genera fellium ⁊ nigella triduo ſubmerſa in aceto ⁊ elleborus albus.

et multotiens. ¶ In ſcda primo ait ꝙ oppilationis huius diſpoſitio multotiēs indiget ad ipſius curā manuali ope puta abraſiōe naſi a carne que excreuit in meatibꝰ qui ſunt a naribus ad guttur aut porro aut v̄ruca per radiū ꝓpū naſo cuius extremitas ſit reflexa lata ſcindēs ⁊ abradēs qua poſſibilis ſit abraſio totalis ſupaddite carnis: nō ceſſet igit̄ h̄ raſio fieri donec mūdificet̄ naſus ⁊ vie eius ab eo qō oppilat. Scdo dicit ꝙ res multa interdū cū raſione iſta de naſo egredit̄ ſic ꝙ de ſūma eius ⁊ tanta q̄ātitate admirantur hoīes nō credentes prius ꝙ tanta materia latere potuiſſet in tam paruo loco: forte enim raſio cōſequetur attingens ⁊ extrahēs inde medietatem libre.

Si aūt. ¶ In. ij. dicit ꝙ ſi remedia ꝑdicta nō iuuerint vel nō ſufficerint oppilationē chaiaſim tollere fiat qō dicet̄ ca. de cura emorroydū naſi qō eſt. xij. trac. ꝑntis. ſ. cauteria potentialia vel actualia cū ferro cādēte. Valet etiā ad id nodoſum filū cū acu ꝑ ſubea naribus intromiſſum ſic ꝙ ad os redeat ⁊ quaſi ſerrādo per extrema eius hincinde [illegible] donec deuaſtauerit ⁊ quaſi abraſerit carnes ſupadditas naris

doſo. Sepᵃ eſt cauteriū vl̄ actuale vl̄ potētiale. Octᵃ ē lenire ratas ⁊ remollire violato oļo vel neupha. vl̄ oleo ro. vel [illegible] galline aut anſeris cū cera v̄ginea. ¶ De cura mori [illegible]

e **X curis.** ¶ In hoc caplo dat auxilia [illegible] cus naſcēes in naribus. Et [illegible] res molles moris ſimiles ⁊ idoloroſi de tenui [illegible] aquoſo ſanguine: ⁊ ficus tumores moro ſimile[s] [illegible] ſe plus ſimilant̄ ficubus in figuris ipſarū ⁊ quātitate. P[rimo] ſeq̄ns medicamē ſepe miniſtratū more caputpurgij ⁊ ſe[pe mo]re gargariſmi. ℞. gallarū tritarū. ʒ. vi. ſuper quas fund[atur] nati aqua donec ſubmergant̄ ⁊ hanc aquā biberint: de[inde] ⁊ addatur eis ſarcocolle aut thuris triti lib. ß. Et cōfici[atur] alia cū aqua granatorū in qua cocte fuerint galle: ⁊ procedēdo ſit tanta q̄ātitas aque granatorū ꝙ totū ꝓueniat ad [illegible] lis. Et pro gargariſmo ſit plus de iſta aqua quatinus liq[uid]mē ⁊ aptius gargarizari: hoc enī mortificat ⁊ paulatim [illegible] q̄ȝ ficum. Scdm eſt frequēter imponē naribus hoc me[dicamen] curat ⁊ mortificat morū ⁊ etiam ficuū. ℞. tincar quart[i] [illegible] quarti. i. cere. ʒ. ß. miſceant̄ vt decet ⁊ fiat vnguentū: qō [in] naſo intromittat̄ ſup morū aut ficū quouſq̄ȝ ſanet̄. Et e[ſt] capiſtrū auri: de quo ſcdo huius princeps facit. ij. c. vn[de] tincar: alterū in lra i ſub hoc titulo [id quo aurum adhe[ret] ꝙ eſt calidū valde deſiccatiuū cū fortitudine ⁊ eius re[ſolu]tior mordicatione eius: ⁊ ſil̄r eius deſiccatio: ⁊ ipm reſo[lu]catiōe plīma: ⁊ eliquat carnē. Cura vō ipſius in ſūma e[ſt] [illegible] oppilationis chaiaſim nūc dicte.

¶ De ꝯtriti[one naſi]

m **Elius.** ¶ In h̄. c. prio agit de cura ꝯtritionē eius ⁊ eḋonē narīū. Scdo [Linimēta vō] Tertio remittit nos ꝑ cura [illegible] re ⁊ reſtaurationis vt ad. c. ȝᵐ. trac. tertij fen. [illegible] ¶ In ꝑma parte ꝑmo ait [fractura ⁊ ꝯtritione naſi: [illegible] ꝙ in cura ꝯtritionis naſi meliꝰ ⁊ laudabilius eſt vt ſtatiȝ [illegible] equetur ⁊ reſtituat̄ ſue ꝓprie figure implēdo ambas na[res] [illegible] no vel cānulis cōcauis donec exterius appet equatꝰ ⁊ a[d] [illegible] ctꝰ figurā ⁊ ſic ꝯſuet̄ ſine ligatura cōprimēte naſū: ne p[iat] ꝯformis. Scdo ꝑcipit id a naſo extrahi quo ipſe repletꝰ [eſt] ſiue aliꝰ hūor q̄ fluxerit ad eū donec ipē eq̄tur ⁊ itꝰ id ſu[t] ſicut exteriꝰ. Et huiꝰ extractio ꝑcedē dȝ ipletionē naſi: ſ[ed] ra firmato tēte extrahi dēbēt: ⁊ hūores ⁊ cruſte q̄s tēe i[n] [illegible]

Linimenta. ¶ In ſecūda ꝑcipit locū fractu[rum] poſt equationē illinire freq̄ter [illegible] q̄tinus retineāt ſua ſtipticitate ⁊ glutinoſitate naſum in[te] ſoluta vniendo ⁊ ꝯſolidando. ℞. aloes croci mes. i. piſo[rum] mecha ideſt cōfectionis ex gallis ⁊ paſſulis: gallie muſ[chate] armenici luti romani loco cuius accipe terrā ſigillatā [illegible] laudani aā. ℈. ij. cōterātur oīa fortiſſime ⁊ incorporētu[r] [cum] aqua alethil: ⁊ eſt arbor thamariſco ſimilis: ⁊ aqua thamar[iſci] [illegible] mentum in ſpiſſitudine mellis: ⁊ ſi nūc dictis carueris a[d] [illegible] harum aquā foliorū quercus vel arnogloſſe vel quinq̄[fo]lij [illegible] paſtoris. Vel fac linimentum ex. ʒ. ß. ſanguinis draconis [illegible] cum. ȝ. aut. iiij. crudis albuminibus ouorum galline. V[illegible]

ſpecies eius
mparat ad.
c ponit ma
d quaz po
polipus:
Uerum in
[Emor.
pter eui.
capituli
proprie hʒ
tudines.ſ.
era: de qui
eſt ſupra:
orroydes:
olipus eſt
tia carnis
is naſi me.
iciez ꝛ du
até habés

les albe ꝛ non eſt in eis dolor ꝛ iſte ſunt facilis cure. Et quãdoqʒ ſunt rubee aut fuſce vehemetis doloris: ꝛ iſte ſunt difficilis cure precipue cum ex eis currit ſanies fetida. Et quãdoqʒ eſt ex eis illud quod eſt cancer corrumpens figuraʒ naſi ꝛ dolorem faciens cum extenſiõe ſua vehemẽti. Et eſt ille qui ẽ fuſci coloris male generationis valde in profunditate plurima cuius via eſt blandimentum ſine inciſiõe ꝛ raſione. ¶ Ueruʒ inter[b] cancrũ ꝛ emorroydes malas diſtat: qm̃ caro nata ſi eſt poſt egritudines in capi

emorroydes[c] quidẽ qñqʒ elongantur ꝛ ſiunt emorroydes pendẽtes: ꝛ quãdoqʒ elongantur adeo q̃ ex naſo egrediũtur ꝛ palato. ¶ Et omnes medicine q̃ conferunt alharnabet cõferunt emorroydibus: ꝛ quãdoqʒ neceſſarium eſt vt frangatur earum virtus.

¶ De curationibus. Cap. xij.

q **Uecunqʒ[d] illa**rum ſunt ex diuiſione prima inciduntur cum cultello paruo: Deinde raduntur cum raſorio multuʒ.

blanditiua: qa nõ poteſt bene curari.
b ¶ Uer inter. ¶ Hic comparat cã cancruʒ ad emorroydes ꝛ nõ noiat polipũ: qa nõ differũt niſi ħʒ q̃ dictũ eſt: ꝛ pʒ lr̃a. Iteʒ claritatẽ. i. ꝛc̃. Iteʒ nota q̃ cancer venit ſubito: qa talis mã ſtat abſcõſa: ſʒ demũ virtus expulſiua fortificaꝛ ꝛ ex pellit ſubito talẽ mãm. Itẽ nõ habens ſaniem. i. bonaʒ ꝛ laudabileʒ.
c ¶ Et emorroydes.] ¶ Hic oñdit quãtitateʒ augmẽti emorroydarum: ꝛ pʒ littera. Item alharnabet eſt ſpecies polipi. Iteʒ vt frãgatur earum virtus. i. radicaliter extrahaꝛ.

ceris vel vnius lupini. Emorroys eſt quedam creſcentia ...nibus naſi: mollis in quãtitate maiori q̃ʒ polipus. ſ. in ...ius grani vue. Cancer eſt quedam naſcẽtia carnis dure in ...us grani tritici. Cancer ꝛ emorroys fiunt a materia me... tamen: qa reumaruit ad nares. Et ex debilitate expulſi...

Jacobus

...menico puluere molẽdini ꝛ maſtice tritis equali pondere ...loſſe: ꝛ ſi cõtigerit illic apoſtema diaquilon appone.

...i nos. ¶ In tertia dicit q̃ forte iterabit curam huius contritionis ꝛ latius deſcribit in lib. fr... ...ationis: ꝛ ſine fortaſſe facit illud ibi puta quarti. v. tract. ...tulatur de fractura naſi. ¶ Cura cõtritionis naſi in ſum... Prima eſt a principio ſubtilis dieta declinãs ad frigidaʒ ...t apoſtema ꝛ febris: ꝛ poſtea groſſior ꝛ glutinoſior q̃ cõ...ateriam auget vt porcini pedes vel mutonini puls de fru...ventres ꝛ cutes hedorum ꝛ etiam mutonũ caſtanee cocte: ꝛ ...roſſuʒ ꝛ ſtipticũ: ꝛ capitis requies ꝛ partium ſuperiorum. ...lebotomia cephalice ad prohibendũ apoſtema. Tertia eſt ...cũ pillulis cochijs aut hieris magnis aut clyſteribus aut diuertenduʒ ad naribus humores. Quarta eſt emunda...s ab his qbus implentur. Quinta ẽ implere ambas ten... naſus equetur. Sexta eſt illinire naſuʒ exterius cũ qui... ꝛ cõſolidantibus. Septima eſt diaquilon naſo ſuperpo...o apoſtematur ex contritione.

...emorroydibus ꝛ alharnabet in naſo. Cap. xi.

...orroydes quidem. ¶ In hoc capitulo primo deſcribit ...roydes nariũ. Scd̃o meminit tres earũ ſpecies: ibi [Et ſunt] Tertio differẽtias inter cancrũ nariuʒ ꝛ emorroy... inter cancrũ] Quarto agit de longis emorroydibus: ibi ...es] Quinto de communicatione vel identitate medici... emorroydum: ibi [Et omnes medicine.] ...e ait q̃ emorroydes nariũ ſunt carnes addite vel excre...aſcẽtes in naribus. ¶ Attende primo q̃ emorroys ꝓprie ...ũnis ab aliqua venarũ terminatarũ ad anũ: vel tumor in ... dictarũ venarũ ex ſanguine illic retẽto ſupfluo cõpreſſo. ...h greco quod latine eſt ſanguis: ꝛ roys quod eſt fluxus. ... hic accipiꝛ pro carnoſitate quadã mala ↄtra naturã exor...n eis creſcẽte a qua interdũ ſanguis vel ſanies defluit aut .... ¶ Attende ſcd̃o q̃ per emorroydes nariũ princeps hic ...ũ qui a plurib⁹ ſolẽnibus medicis polipus vocaꝛ vel ſub ... alharnabet vel alharnab dicitur polipũ cõprehẽdũt. In...limã. ca. de polipo nariũ ꝛ earũ emorroydis. Cuʒ intus in...flua ꝛ mollis ꝛ quaſi diſſoluta rubea vel alba exorta fue...ꝑint ingroſſari ꝛ ex carne ꝑdicta repleri cephalica, prius ... Et Auẽzoar. v. theiſir capi. de polipo ait. Generaꝛ in naſo ...s que dicitur multipes ideſt polipus. Et fit ꝓpter humidi...imbibitã in ſubſtãtia naſi ꝛ inuiſcatã ibi. Inqt Mes. ſũ...ticule prime ſectionis prime capl'o ſexto qd̃ eſt de polipo. ...ꝛ nõ tractabilis ꝛ mollis ꝛ putridus, ꝛ fetidus fortaſſis ...ui vo elongaꝛ ꝛ pendet ꝛ quãdoqʒ egrediꝛ extra habẽs ra...tenuẽ non nimis profundatã curatur incidẽdo. Et Sera...euiarij cap. viij. de polipo ait: q̃ polipus fit in duabus na... figura ſua ſicut caro animalis multorũ pedum ideſt polip.

¶ De cura. Cap. xij.

d
q **Uecunqʒ.** ¶ Hic ponit curã polipi diuiſi iuxta ſuas ſpẽs: ꝑo ponit curaʒ cuiuſdaʒ ſpeciei polipi diuerſe ab illis de quibus fecit mẽtionẽ: ſecũda ibi [Alharnabet.]

De partibus

ꝛ naſcitur in vtriſqʒ carnoſitas egrediens a natura.

Et quandoqʒ ſunt. ¶ In ſecũda declarat tres eẽ ſpecies emorroyduʒ naſi diuerſas ab inuicẽ atqʒ differẽtes in defectu doloris ꝛ doloroſitate: ꝛ coloribus ſuis ꝛ curabilitate vel incurabilitate. Prima eſt emorroydes que ſũt carnes molles ꝛ albe in colore nõ cauſantes doloreʒ niſi forte remiſſum ex grauitate ꝛ ſunt facilis cure ſeu ſanari habiles. Scd̃a eſt emorroydes rubee vel fuſce vehementis doloris ex ardoribus ſuis difficilis cure maxime cũ ſanies fetida ꝛ corrupta decurrit ab eis. Tertia ſpẽs ex naſi emorroydibus eſt id quod eſt cancer vel veluti cancer corrũpens figurã naturalẽ naſi: ꝛ dolorẽ faciẽs cum extẽſione ſeu dilatatione ſua vehemẽti. Et eſt ille cancer vel ille polipus qui eſt fuſci coloris valde male gñationis puta ꝛ materia melẽca vſta corroſiua arſiua multe ꝓfunditatis in ſubſtantia naſi. Et huius ſpeciei emorroydũ nõ eſt via ad curã veram cũ inciſione ꝛ raſione cũ ſit vt abſcõditus cancer ꝛ noli me tangẽ: imo via ad curã eius qualis eſt poſſibilis eſt blandimẽtũ cuʒ lenitiuis ꝛ mitigatiuis palliando morbum ſine inciſione vel abraſione vel cauterio.

Uerum inter. ¶ In. iij. dat qnqʒ drĩas ſeu ſigna diſtinctiua inter malas emorroydes qſi canceroſas ꝛ cãcrũ nariũ verum. Prima eſt q̃ ſi caro nata ꝛ in naſo excreſcẽs poſt egritudines catarrales capitis ꝛ poſt catarros fluẽtes ad nares paulatim acciderit tũc eſt emorroys: ꝛ ſi nõ acciderit ſm̃ hũc modũ: imo poſt claritatẽ ꝛ mũdiciẽ naſi ꝛ poſt priuationẽ curſus humiditatũ ab vtriſqʒ narib⁹: tũc caro hec eſt cãcer maxime ſi cũ hoc affuerint ſigna que ſtatiʒ dicenꝛ. Scd̃a eſt q̃ cancer ↄtingẽ ſolet poſt egritudines melẽcas cerebri: vt poſt maniã vel melẽcã paſſionẽ ꝛ emorroydes nõ. Ter[a] eſt q̃ cãcri ꝑncipiũ eſt veluti cicer aut auellana cũ forti dolore: deĩde paulatiʒ augmẽtari icipit emorroydes nõ ſic. Quar[a] eſt q̃ in cãcro duricies accidit patẽs i palato: ꝛ i emorroydib⁹ nõ. Quin[a] ẽ q̃ vt plimũ cãcer nõ emittit nec hʒ ſaniẽ neqʒ ſaniei curſũ ad palatũ niſi vlceroſus ſit imo ẽ ſicc⁹ durus: ꝛ emorroys nõ.

Et emorroydes. ¶ In. iiij. dicit q̃ emorroydes narium qñqʒ ſunt lõge pẽdẽtes inferius ꝛ qñqʒ prolõgãtur in tantũ q̃ ex naſo egrediunꝛ vel ex palato. Et facile curanꝛ primo inciſione circa radicẽ: deinde cauterio qd̃ redire has prohibet.

Et oẽs. ¶ In. v. ꝑmo ait q̃ medicine oẽs que ↄferũt alharnabet i. cãcro nariũ in vera cura ei⁹ nõ palliatiua ſeu blãditiua ↄferũt ſilr̃ emorroydibus. Scd̃o dicit q̃ quãdoqʒ oportet in cura emorroydũ vt frãgatur virtus medicinarũ ↄferentiuʒ cancro. Uerbi. g. ſi ad extirpationẽ cancri ↄueniũt alumẽ ꝛ colcathar ſunt infra diceꝛ in emorroydibus dʒ eorum virtus frãgi ꝛ hebetari cũ roſato oleo ꝛ melle additis his vel ozimi ſucco vel granatorum quia difficilior eſt ad eradicãdum cancer emorroydis ꝛ fortius coherens.

¶ De curationibus. Capitulum. xij.

q **Uecũqʒ illarum.** ¶ In hoc capitulo primo agit de curis emorroyduʒ naſi per manuales operationes. Secundo per medicinas: ibi [Medicine vero] Tertio de cura alharnabet ſeu cancri naſi: ibi [Alharnabet vero.]

¶ In ꝑma parte primo agit de cura emorroidū ꝑme ſpeciei vt albarum molliū per manuale op⁹ Secūdo de curis ſpecierum aliarum etiam per opera manualia ibi [Et que ſunt.]

¶ In ꝑma particula ait ꝙ quecūqʒ emorroides ſunt ex diuiſione prima ſeu ꝑma ſpecie: puta molles ⁊ albe ſunt ꝑmo incidende cum cultello paruulo: ⁊ ſi fuerit opus trahantur inferius quantū poſſibile eſt verſus exteriora: ⁊ ſcindant̄ altius quo fieri poterit vt min⁹ remaneat de carnib⁹ earum. Secūdo radat̄ cuʒ raſorio multuʒ quod ex eis remāſit donec abſorpta ſit tota ipſaruʒ caro.

ueatur oppilatio bonum eſt: ⁊ ſi non: tunc iam remanent ex eis in ꝓfundo alique: tunc ergo neceſſarium eſt vt adminiſtretur ſerra filoſa. ¶ Et ei⁹ modus[b] eſt vt ſumantur fila ex capillis: aut ſeta ⁊ ligentur ita vt ligatura illa fiat: ſicut ſerra habens dentes ⁊ immittat̄ in acū de plumbo curuatam intromittendo ꝑ naſum donec egrediatur ad palatum. Deinde ſerretur cum ea reſiduum carnis extrahendo eam ex duobus lateribus ſicut fit cum ſerra. Deinde accipe embulam ex plumbo aut ex penna ⁊ volue ſuper eam pannuʒ ⁊ pulueriza ſuper eum medicinas emorroidaruʒ: ſicut medicamen de chartis ⁊ medicamen andacaron ⁊ reliqua que dicemus poſt: ⁊

Inquit Meſ. caplo de poliſpo. Qui v̊o elongat̄ ⁊ pēdet ⁊ quādoqʒ egreditur extra habens radicem gracilem tenueʒ nō nimis ꝓfundatam curatur incidendo iuxta radicem eius cum forficibus poſtq̄ʒ apprehendis: ⁊ ⁊ trahis cum tenaculis. Deinde poſt inciſionē cauterizet̄ ſuper eo qd̄ remanet de radice cum ferro ignito: aut cum medicamine acuto. Et hoc quidem fiat poſt corporis mūdificationem pluries iteratā: ⁊ poſt phlebotomiaʒ. Et quādoqʒ neceſſitas expetit vt fiat cauteriuʒ in zuhendeg ⁊ ꝓprie apud fluxum reumatis. ſ. in cacumine capitis. Si autem polipus deſcendat per foramina palati ad palatuʒ ⁊ ad guttur trahatur ſimiliter cum tenaculis ⁊ incidat̄ ſecus radicem eius cum forficibus ignitis. Et curetur demuʒ cum medicamine acuto: ſicut iam diximus: hec ille.

¶ In ſecūda declarat opera quatuor manualia quibus emorroidū ſpecies alie quādoqʒ ſanant̄. Primuʒ eſt cōburere emorroides iſtas ſecunde diuiſionis per actuale cauteriū ex auro vel ferro vel argento: aut ere: vel per cauteriuʒ potentiale cum medicis que poſtea dicentur ſicut ſunt arſenicū calx viua vitreoluʒ flos ⁊ viride eris. Sit auteʒ cauteriuʒ actuale cum igne paruuʒ ⁊ ſubtile: quatinus libere nares ingrediat̄: ⁊ ſit inciſiuum veluti raſoriuʒ quo incidatur emorroys extrahēdo ꝑus cum tenaculis fortiter totuʒ quod in naſo eſt ex additionibus carnoſis ⁊ ſuperfluitatibus quantū cōmode fieri poteſt. Et hec operatio compoſita eſt exciſione ⁊ cauterizatione ſimul per idem inſtrumentum vt per inciſionem tollatur ſuperfluuʒ: ⁊ per cauterizationem cōſumatur quod reſiduū eſt: ⁊ per eſcaram eius imoderatus fluxus ſanguinis prohibeatur. Et raſorium melius ad hoc opus agendū eſt quod habet formā embule ſeu cānule ſcindētis acute veluti nouacula in ipſius extremitate maxime dum caro que amputari debet nō in infimo nariuʒ: ſed ſupremo fixa eſt. Naʒ tale raſoriuʒ bene correſpondet figure narium: ⁊ per eius cōcauitatem poteſt aliquid carnis inciſe deſcendere ⁊ aer ⁊ vapores ingredi ⁊ egredi. Et poſt iſtud cauterizatiōis iubet ſepe in nares effundere acetum cuʒ aqua permixtum vt mitiget ardorem quod cauterium intulit. Et ꝑuſq̄ʒ ꝑnceps ſcdʒ hic referat opus manuale notat ꝙ ſi melior poſt opus ꝑmū fiat anhelitus minuſqʒ impeditus vel ex toto liber per nares d̄fluat ⁊ remoueat̄ oppilatio narium bonuʒ eſt ⁊ ſufficit ſine alio opere. Sed ſi egri anhelitus nō melioretur neqʒ remoueatur oppilatio nariuʒ: tūc ex emorroidibus remanſerūt alique in ꝓfundo nariuʒ ad quas extirpādas op⁹ ē ſcdo manuali opere. Secūdū ergo opus in caſu hoc vtile eſt vt fila retorta ex capillis aut ſeta nodētur in medio nodis multis fortibus ſic ꝙ ſuis nodis ſcindentia reddantur vt ſerra dentata: ⁊ cum acu plumbea taliter fili huius extremitas vna nari intromittatur ꝙ intra os redeat ⁊ inde extrahatur: deinde trahat operans fili extremitates nūc vnam nunc aliaʒ ſerrando cum nodis amputandas carnes donec diſſolute ſint ⁊ anhelitus liber. Iuxta illud Meſ. ca. de poliſpo. Si autem eius inciſio nō fuerit facilis ſm̄ modū queʒ diximus tūc accipe duos aut tres pilos caude equi ⁊ torque ſinguluʒ eoruʒ per ſe. Deinde ex eis torquendo fac ſicut filum vnū ⁊ fiant in eo nodi tres vel quatuor: ⁊ mittatur per nares cū acu plumbea ⁊ declinetur cuʒ ea ad foramina palati ⁊ trahatur per ipſuʒ palatum cum facilitate donec filum exeat per foramina palati: ⁊ tunc accipe vtrāqʒ extremitatem fili ⁊ ducas ⁊ reducas ad modū ſerre vſqʒ dum tota caro incidatur: hec ille. Tertiū v̊o opus poſt predicta agendū eſt vt

rant ille que ex eis leues ſunt: ſunt ſicut tēta facta ex cortice granati ꝯtrito cum aqua donec conficiant̄ ⁊ adminiſtretur illud ſine ceſſatione. Eſt eniʒ exptū ſed eſt tardi iuuamēti. Aut tēta ex vſnē viridi pura. Aut pulpa collogntide. Aut ex nuce cypreſſi cū aliquāto ficuū adminiſtret̄ aliqbus diebus. Aut tenta ſubmerſa in ſucco ozimi ſolū. Aut ſubmerſa in ſucco eius: deinde pulueriʒet̄ ſup ipſaʒ ſiccū eius. Aut in vino ⁊ pulueriʒet̄ ſup eam tritū ozimū. Aut cum cōgelato aque vtriuſqʒ granatoꝝ contritoꝝ cum cortice ⁊ pulpa. Aut tenta cuʒ melle ⁊ oleo roſato iterata in die aliquibus vicibus. Aut inſufflatio ex arſenico ⁊ calcanto ꝯtritis cum aceto ⁊ exiccatis.

corticis thuris vitreoli aā. ʒ. ij. terantur ⁊ fiat puluis. [...]men andaracon eſt ipſi trociſci andaracon, qui deſcri[...] ma tractatu. viij. capitulo. xlix. ⁊ l. Quartum vero op[...] cuʒ raſorio quod eſt vt embula ⁊ anterius ſcindit: ſed e[...] cuitu eius: ⁊ hoc aufert carneʒ que ſuperexcreuit part[...] elimādo. Et poſſibile eſt vt cōſequaris cū iſto inſtrum[...] tioneʒ plenaʒ ⁊ perfectaʒ vtriuſqʒ narium a carne que[...] hec opera ⁊ corroſiones cuʒ medicinis dat hic ꝑnceps[...] do inſtrumentū inciſionis ⁊ abraſionis vl̄ medicine q[...] in his emorroidis adhibite fuerint expedit vt eger ſu[...] vt motu violento ſternutationis foras excutiat̄ ⁊ de[...] libet naribus iniacens ⁊ ſerratura omnis que per in[...] fuit. Prouocet̄ ergo tūc ſternutatio fricādo intus na[...] ueris ellebori albi vel euforbij triti. Inquit Meſ. Lo[...] cte a polipo mundificato: curetur deinde cum vnguen[...] guento viridi.

Medicine vero quibus.

¶ In [...] primo [...] curatiuis emorroiduʒ naſi leuiū. Secūdo de curatiuis [...] [Medicine vero quibus ille curant̄] Tertio de cura[...] ibi [Et ſi fuerit cancroſe.] ¶ In ꝑma particula refer[...] curatiuas leuiū emorroidū naſi. Prima eſt tenta facta [...] ti quem pſidiaʒ vocamus contrito cum aqua donec c[...] pro tentis ⁊ inceſſanter imittatur naribus: eſt eni de ex[...] di operis. Secūda eſt tenta de ſola viridi pura vſnen c[...] ba ſalſa creſcens in littore maris de qua fit ſal alcali [...] vel herbaʒ fullonum per vſnen intellige. Tertia eſt te[...] colloquintide ſola naſo imiſſa. Quarta eſt tēta facta e[...] preſſi cuʒ carne ficuuʒ bene incorporato. Quinta eſt t[...] bace aut ſtupis vel panno lineo ſubmerſa ⁊ imbibita[...] Sexta eſt tenta eadeʒ ſimiliter ſubmerſa ſuper quaʒ c[...] res ozimi. Septima eſt tenta de bōbace aut ſtupis ſub[...] ſperſa puluere deſiccati ozimi. Octaua eſt tenta de b[...] merſa in congelato ſucci vel aque granati vtriuſqʒ tri[...] pulpis ipſius. Nona eſt tenta facta de pannis aut lino[...] tur ⁊ oleo roſato mixtis eq̄liter ⁊ pluries in die narib[...] cima eſt arſenicuʒ ⁊ calcantuʒ ana cum aceto contrit[...] ta ⁊ ſub forma pulueris inſufflata naribus.

¶ In ſecūda refert auxilia quatuor contra emorroid[...] Primū eſt pulueres inſufflandi naribus: vel tente im[...] ta his inde illinienda quorū compoſitio ſit ex aliquib[...] narum hic nominatarū. Prima eſt anetū cuius ſemē a[...] Secūda eſt myrrha. Tertia eſt es vſtuʒ. Quarta cort[...] radix lilij albi ſeu celeſtis que vocat̄ yreos. Sexta eſt [...] nitur libro de doctrina greca ꝙ eſt flos eris: ⁊ ſic ſon[...] calcos es latine ſonat: ⁊ anthos grece flos latine dicit̄ [...] thar: ⁊ eſt ſpēs vitreoli teſte Ianueñ. Octaua eſt attr[...] quatuor ⁊ diuerſitates ſecūdo canonis caplo de eo in[...] nitrum qd̄ eſt quaſi ſalis ſpēs ex qb⁹ pulueres inſuffla[...]

embul[...] plumb[...] tur: ⁊ e[...] cūueſti[...] pannuʒ[...] illinian[...] tes cōr[...] cut med[...] de chari[...] vocatū[...] dicend[...] capitul[...] tromit[...] in naſu[...] ſeruit e[...] cauita[...] vie an[...] ſua co[...] li ſana[...] daruʒ [...] Medic[...] eſt pul[...] te com[...] quedā[...]

1185 752 50

fieri tranſpiratiõnem: item leuiatur. ſ. fit lenitiuum pectoris. Item
ho calido. ſ. potentia. Item calefactio. ſ. actu: item vſqꝫ ad terminum:
non multum intenſe.
Abſciſio autem. ¶ Hic ponit tertiam intentionem que eſt abſciſio
ſus: ⁊ ponit quatuor medicinas: ſecunda ibi⌊ Et ſimiliter⌋ tertia ibi
Et ſicut ſirupi⌋ quarta ibi⌊ Et ſunt vapores.⌋ Dicit primo ⁊c. Item
ngelatiuis ideſt inſpiſ
ſiuis.
¶ Et ſimiliter. Hic
nit aliud medicamen:
patet. Item auellan a.

Jacobus

reumatis. ¶ Tertium
cimum eſt ante matu-
ratem materie reuma
non ingredi balneuʒ
totius corporis com-
mouendo humores ve-
hementer reumatis cur
adaugeat: ſed tũc mi
ſtrentur ſicce ſuper ca
ut vaporationes ex pã
calidis vel milio ⁊ ſa
vel toſto furfure quo
gus tollatur ⁊ mate-
reumatis partim di-
ratur partim reſolua-
¶ Quartumdecimũ
muſchi odoramentuʒ
quod cerebrum confor-
⁊ calefacit ⁊ reuma
gerit frigidum phle-
maticuʒ. ¶ Quintum-
decimum eſt implere au
es lana iſuſa in oleo vir
naliter calido ⁊ calefa-
cto actu vſqꝫ ad hũc ter
minum ſeu gradum ca-
loris quem innocue au-
res ⁊ intriſtanter tolera
re poſſint. Ab hoc enim
cerebrũ ſtatim caleſiet
⁊ digeretur ide materia
reumatis. Et huic caſui
proprium eſt oleũ de ru
ta vel de caſtoreo vel de
amigdalis amaris.

ſto ⁊ ſimilibus. Et ablue ipſuʒ cuʒ aqua ſaponis vel cum eo quod ſit ſicut ſapo ⁊ ſimilibꝰ. Et vt declinet cum cibis ad illud quod alleuiat ⁊ ſubtiliat ⁊ calefacit ⁊ exiccat cum hoc vt ex eo leniaꝶ pectus. Et quandoqꝫ neceſſaria eſt adminiſtratio medicinarum rubificantiũ: ita vt in eis recipiaꝶ ſtercus columbinum cum ſinapi ⁊ ficus ⁊ mentaſtrum ⁊ gumma rute agreſtis: immo adminiſtratio cauterii. Et ad vltimum calefactio capitis ⁊ ipſius exiccatio conferunt ⁊ expellunt illud quod accidit. Et oportet in hoc catarro vt non ingrediatur balneũ ante maturationem: immo adminiſtrentur vaporationes ſicce. Et ex eis que cõferunt in eo eſt odoramentum muſci: ⁊ ſimiliter impletio auris ex lana infuſa i oleo calido calefacto vſqꝫ ad terminuꝫ.

¶ Abſciſio autem[a] curſus fit cum gargariſmis laudabilibus frigidis congelatiuis ſicut gargariſmate ex aqua frigida: ⁊ aqua roſ. ⁊ aqua lentis: ⁊ aqua coriãdri: ⁊ aqua in qua decocti ſunt cortices papaueris: ⁊ aqua granatoꝝ etiã. Frigida quidem ad calidum ⁊ calida ad frigidum. ¶ Et ſicut linimentum gutturis cũ vino in quo cõtrita eſt myrrha: ⁊ proprie in frigido. ¶ Et ſimiliter[b] retentio auellanarum in ore factarum ex opio ⁊ ſtorace ⁊ thure ⁊ croco preterqꝫ deglutiat aqueitatem earum. Et ſicut[c] ſirupi qui habent proprietatẽ in hoc ſicut ſirupus de papauere purus ad calidum. Et ſirupus de papauere factus cum decoctione in qua poſita ſunt ſicut myrrha ⁊ crocus: ⁊ alia ex eis que dicturi ſumus in antidotario ad frigidum. Et non oportet vt in potu detur ſirupus de papauere niſi in principio vt prohibeat a pectore fluxum. Cũqꝫ retinetur ⁊ neceſſarium eſt ſputum non eſt conueniẽs iſte ſirupus. ¶ Et ſicut[d] vapores retinentes adminiſtrati ita ꝙ intrent in chaiaſim retinens vaporem: et iſti quideꝫ vapores ſunt ſicut vernix ad calidum ⁊ frigidum ſimul: ⁊ nigella ad frigidum vaporata aut odorata: ⁊ coſtꝰ etiaꝫ ⁊ nigella frixa quando odorantur ligata in pãno lineo ſũt iuuatiua valde. Et ſimiliter ſuffumigatio oris nominata cokia. ⁊ ſimiliter vaporatio vini aut mellis ſuper lapidem molarem ignitũ. Et ex eis que iuuant ad illud eſt ſuffu-

rũm. ſ. medicinarum habentiuꝫ formam auellane.
c ¶ Et ſicut ſirupi. ¶ Hic ponit tertiuꝫ medicamen: ⁊ pꝫ lrã. Item
factus ideſt aptatus: item vt prohibeat. ſ. fluxum: ſupple etiam ad inſpiſ
ſandum materiam.
d ¶ Et ſicut vapores retinentes. ¶ Hic ponit alias medicinas q
ſunt euaporatoria. Item in caiaſim ideſt in ſuperiorem partem naſi: item
nominata cokia eſt proprium nomen ſuffumigationis: item tabarzed id
eſt zuccarum de illa contrata.

De partibꝰ

ſum materie catarri preſcindunt: ⁊ precipue catarri calidi qui actualiſ frigidi in ore teneantur: ⁊ aliquid ex eis paulatĩ tranſgluttiatur. ¶ Secundo dicit ꝙ in preciſione curſus catarri frigidi ſirupus iſte factus de papauere debet exhiberi cum decoctione myrrhe croci ⁊ ſimilium ex eis que dicentur in antidotario: vt papaueris frigus reprimatur ab hyſ ⁊ ipſa coadiuuent in inſpiſſatione reumatis. Dicuntur autem hec quin[...] et ſecunda tractatu quin[...] to in deſcriptione gutturelium medicinarum. ¶ Tertio dicit ꝙ ſirupꝰ de papauere non eſt dandus in potu pro cura catarri: niſi in pricipio dum materia eius adhuc eſt in fluxu. Tunc enim conuenit vt catarruꝫ inſpiſſet ⁊ a pectore arceat ſeu prohibeat ipſum ad pectus deſcendere. ¶ Quarto dicit ꝙ cũ retinetur curſus catarri: ⁊ iam tota ipſius fluxit materia ⁊ neceſſarium eſt prouocare ſputum vt per hunc purgetur catarri materia: tunc ſirupus iſte non eſt conueniens: quia materiam catarri incrudaret ⁊ inobediẽtem redderet ad ſputum: niſi forte catarri materia peccaret ſubtilitate eius ⁊ acuitate vel debilitareꝶ ⁊ laxaretur vigilijs infirmus.

Abſciſio autem curſus.

¶ In hac parte quarta docet abſcindere curſum reumatis. Primo per gargariſmos. Secundo per gutturis linimenta: ibi⌊ Et ſicut linimentum⌋ Tertio per tenta in ore: ibi⌊ Et ſimiliter retentio⌋ Quarto per ſirupos: ibi⌊ Et ſicut ſirupi⌋ Quinto per vaporationes ⁊ ſuffumigationes: ibi⌊ Et ſicut vapores.⌋
¶ In primã particula primo ait ꝙ abſciſio curſus reumatis ſeu prohibitio ne fluat ad pectus ⁊ in eo generet ptiſim aſma: aut apoſtema fit cum gargariſmis congelatiuis: ideſt inſpiſſantibus materias fluentes ⁊ inhabilitantibus eaſdem ad fluxum in caſu hoc laudatis. ¶ Attende primo ꝙ gargariſmata ſunt in ore tenẽda pro caſu hoc ⁊ non agitanda multũ circa gargareonem motu continuo qui proprie dicitur gargarizatio a ſono: ⁊ eſt nomen onomotopeium ſicut gargariſmus ⁊ gargariſma: quia motus talis commouet materias ⁊ attrahit nouas etiam ſi fuerit aque frigide ſolum vel ſtiptici liquoris. ¶ Attende ſecundo ꝙ in catarris de cerebro ad guttur via purgationis vbi non eſt timor aut fortis ſuſpitio de morbis pectoris non conuenit iſta prohibitio curſus per gargariſmata cõgelatiua: ſed potius conuenit digeſtio reumatis ⁊ raſcatio eius cũ diligentia. Secundo tangit gargariſmata. vj. huic interceptioni fluxus idonea. ¶ Primum eſt ex aqua ſimplici frigida diu in ore retenta ſine magna ipſius agitatione que ſuo frigore fluens reuma inſpiſſat ⁊ vias conſtringit. ¶ Secundum ſimiliter fit ex aqua roſata que ⁊ frigore eius ⁊ ſtipticitate materiam ingroſſat. ¶ Tertium ex aqua lentium efficitur in qua cum frigiditate eſt ⁊ ſtipticitas ſiue fit aqua decoctionis harum ſeu diſtillationis. ¶ Quartum fit ex aqua decoctionis vel diſtillationis ſeminis coriandri ſua ſtipticitate catarrum inſpiſſantis. ¶ Quintum fit ex aqua in qua cocti fuerunt cortices papaueris que ⁊ forti frigore ⁊ ſtipticitate quadam reuma ingroſſat. ¶ Sextum fit ex aqua decoctionis granatorum acrium: ⁊ maxime corticum: qui ſtipticiores ſunt ⁊ magis inſpiſſant. ¶ Tertio notat hic circa hec gargariſmata ꝙ actu frigida miniſtrari debent ad catarrum calidum: ⁊ actu calida ad catarrum frigiduꝫ vt diſcraſiam reumatis corrigant excepta aqua ſimplici que cum calida actu retinetur in ore non inſpiſſat catarrum: niſi ferrata ſit aut aliunde ſtiptica. Cetere vero aque quia ſtiptice ſunt ſiue calide ſint ſiue frigide

¶ In quinta primo ait: ꝙ de medicinis apte preſcindentibus catarro[...] rum effluxus ſunt vaporationes quibus retinentur ſic adminiſtrate [...] ipſe perueniant ⁊ intrent in caiaſim quod retinet vaporem inſpiſſante[...] reuma ſimul cum materijs oppilantibus ipſum. Et eſt caiaſim pars ſu[...] prema narium: ⁊ quandoqꝫ etiam per os recipiũꝶ he vaporationes: v[...] reuma retineant per palatum defluens: ⁊ ipſum inſpiſſent. ¶ Secund[...] vnam tangit vaporationem que ⁊ reumati calido ⁊ frigido conuenit [...] eſt vaporatio vernicis impoſiti prunis ardentibus ſuper cuius vapore[...] inclinetur facies. Inquit princeps ſecundo huius capitulo de ſandar[...] ca ꝙ eſt calidus: ⁊ ſiccus in ſecũdo gradu: ⁊ ꝙ in ipſo eſt ſtipticitas ⁊ pr[...] prietas retinendi ſanguinem: ⁊ ꝙ eius fumus prohibet catarros. ¶ Te[...] tio commemorat vaporationes. v. multum conferentes in catarris fri[...] gidis. ¶ Prima eſt vaporatio vel odoramentum nigelle romane torr[...] facte modicum in patella ferrea ⁊ panno inuolute ad modum [...] bre. ¶ Dicit princeps ſecundo huius capitulo de ea ꝙ confert coriʒe [...] prie torrefacta ⁊ poſita in panno lineo ligata: ſed non facit illud [...] tione ⁊ oppilatione: quia vt ibi ait eſt ex medicinis aperientibus val[...] oppilationem que eſt in colatorio: immo facit illud partim digerend[...] partim deſiccando: partim conſumendo materias reumatis. ¶ Secu[...] da eſt vaporatio vel odoramentum coſti amari prius modicum conq[...] ſati ⁊ nigelle ſimul [...]xorum in patella qui valde conferunt dum in p[...] no lineo ligat[...] odorantur. ¶ Tertia eſt ſuffumigatio oris nominata c[...] chia. Et eſt vt os egri teneatur apertum ſuper vaporem medicine [...] quentis [...] formas ſimiles paruis nuciculis [...] nigelle. an. ʒ. trite i[...] incorporentur cum. ʒ [...] grossis pillulis ⁊ v[...] [...] tam prunis ſupermitte ſuper cuius ſuper [...] fumum aperiat os eg[...]
¶ Quarta eſt vaporatio vini groſſi ſtiptici vel [...] mellis effuſi ſuper inf[...] matum lapidẽ molarẽ per os aut per nares [...] ter recepta. ¶ Qu[...] [...]ta eſt ſuffumigatio per os ⁊ per nares [...]
[...]bus. ℞ thuris [...] ſandaraco [...] ter recep[...]

Lib. B. tab. 3.

Illuſtria Monimenta. M. T. Ciceronis de Diuina natura: ⁊ Diuinatione a Petro Marſo recõcinata: caſtigata ⁊ enarrata.

An. Sa. M. D. VII.

Cum gratia ⁊ priuilegio.

¶ Laus deo optimo: maximoqꝫ.

¶ Oliuerij Malpitij Mantuani Carmen
Studioſis. S.

Squallida letalis moribunda aſperſerat ora
Lethargus. facies hec Ciceronis erat
Quem nec pergamei: nec coi cura magiſtri
Sananti incolumem reddere neſcit ope.
Jura monarchie: ⁊ ſacra enigmata legum
Uiderat in turpi Tullius eſſe ſitu
At modo diſcuſſit Marſi ſolertia docti
Quicquid diuini Juris habebat opus.
Adde ꝙ errabant ſceis academica ſyluis
Sed nunc perſpicua dogmata luce nitent.
Spurius haud auctor pendens cū pallidus eſſet
Innumerabilibus ſollicitudinibus
Aethica diſcretis excuſſit ſenſibus audax
Officia: o miri turbinis eloquium.
Huic igitur tātum debent ciuilia: quātum
Cudenti leges Juſtiniane tibi.

Excuſatio Lazari.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoſo grāmate verſus eat
Emendare velis nam non me Lazarus iſtis
Confecit mendis Bibliopola tuus.
Sed turbata magis preſſoris inertia quando
Sera dedit laſſas artibus hora manus.

¶ Laus ſummo regi dicatur vocibus oris
¶ Qō iam non ceſſet merces condigna laboris.

❡ PETRI MARSI reconcinnatio:& interpretatio trium librorum Ciceronis de diuina natu/
ra ad Inclytum Ludouicum galliarum Regem chriſtianiſſimum.

SPectaculum cæleſtis domicilii iucundiſſima uarietate diſtinctum Sereniſſime Rex Lu/
douice:finiti motus,atq; equabiles:necnon clariſſimorum luminum ratus ordo:& nō
ſine maxima cōmodorum oīum ſuis temporibus nō minus grata q̄ neceſſaria copia
moderatus:priſcos illos quos caſcos appellauit Ennius ad tantæ molis:tantiq; operis:ac
muneris au torē:& moderatorē cognoſcēdum:& honorādū excitarūt:&erexerūt.Q uapp ne igrati
uiderētur ſupmam illam naturā tantaꝝ rerum effectricē caſtiſſima religione:pietiſſimoq; cultu ho/
neſtādam decreuerūt.Eāq; uirtutem ſtudioſiſſime amplexi ſunt:qua uel maxīe uis humani cenſetur
ingenii, & pietatem ſolidiſſimū reipu.fulcrum rite arbitrati leges ſanxerūt:qbus diuini cultus & cæ/
rimoniæ ſedulo ſeruarētur:& augerētur idies. In eos aūt q cōtumaci elatione:ac ueſania ſacros ritus
contēſiſſent ſeueriſſime aīaduerterūt.Creuitq; illis cū umbratili quadā religiōe fortuna. Nec arden/
tiori ſtudio:& pia ſollertia his tenēda ſunt:& recolēda q non delyrū illum:&oſcitātem neſcio quem
epicurum.Non cyprium Zenonem a poetica pfectum:nō ſtagiritem Ariſtotelem:aut illum quem
diuū appellāt oēs & admirātur Atheniēſem Platonem. Sed autorem Salutis noſtræ:ueritatiſq; ma/
giſtrum ſectamur Ieſum:quem ueꝝ deum:& uerum hoīem catholica fides pfitetur:& colit q opor
tune dux e cælo demiſſus ut errātibus iuſtitiæ,ac pietatis qbus uera religio ſapienſq; cōtinetur uiam
benigne reſeraret:atq; ad æterna ſublimis theſauri pmia dirigeret. Omnibus Pricipibus:& Regibus
cura hæc incūbit:ut populis recte ac pie uiuendi exēplo ſint. Sed Maieſtati tuæ uel maxime cōuenit.
Religioſiſſime Rex Ludouice.Q uem chriſtianiſſimū & appellāt oēs:& uenerātur. Q ua profecto
nūcupatione nullos titulos:nulla ellogia:nullos ex omni mūdo celeberrimos triūphos duco cōfe/
rēdos.Efficiendūq; tue prudētiæ eſt:& amplitudini:ut honeſtiſſimū p uera religione certamen p ſo
cis:aris:delubris & tēplis hæreditaria hac:& magnificētiſſima appellatiōe arguat te eſſe digniſſimum.
Carolum illū undiq; magnū uiribus tuis:& opibus ppone imitādum:Q ui cōtuſis longobardoꝝ
ceruicibus Italiæ diuturno furore barbaroꝝ diuexatæ aſſertor:& mūdiſſime religiōis. Apoſtolicæq;
dignitatis reſtitutor appellatus ē.Italia puinciaꝝ oīum quōdam regina:& totius orbis munimētum
tue Maieſtati fouenda: & omni ſtudio augenda ē:ut expeditū iter gallicis copiis terra mariq; cōſter/
nat in barbaros.Q ui & obſcenitate morum:& probroſiſſima ſuperſtitiōe ſoli hoſtes habendi ſunt.
Cur Te primogenito militantis eccleſiæ filio,Rege galliaru; uiris & armis inſtructiſſimo Canis ille
Ottomānus lumen quōdam oriētis Conſtātinopolim occupat?Cur diuinæ ſapientiæ dicatum tem
plum profanat?Cur oēm græciam ipune puagatur?Cur inde Apolloniam ſinūq; Hydruſium:hinc
ad Vgros: Noricos:& Charintios Licenter excurrit atq; pdatur?Cuius omni dedecore:ac ſacrilegio
pollutas acies minimo qdē negocio uinci poſſe parthus ille Thamberlanes declarauit. Cur Soldā/
nes ille mēphites Immo ſpurciſſima belua Saluatoris nři uenerādū ſepulchrū poſſidet?Cur a xp̄ia/
nis uectigal:&portoriū exigit?Cur Magmedes uenenoſus ille coluber adorat:& CHRISTVS
contēnitur?Hæc hæc tua ſint ſpolia chriſtianiſſime Rex Et de ſæuiſſimis canibus triūphales exuuiæ.
Auguſtiſſimus ille mons Sion gallicis trophæis decorari:& iſigniri efflagitat.Heraclii pietas te pro/
uocet,qui e perſicis penetralibus Sacroſanctū dominicæ crucis uexillum in ſanctam retulit ciuitatē
Vbi ſūmus ille Rex noſter:& pontifex ptioſiſſimā hoſtiam p natura quā aſſūpſerat offerens obe/
dientia:& lachrymis exaudiri meruit.Ad has magnificas laudes chriſtiana religio undiq; afflicta cle/
mētiam tuā iuuat:tuas iplorat opes:ad te ſupinas tendit manus.Honeſtis & piis uotis aderit Dn̄s:&
(ut Claudianus de ſuo impatore cecinit)ether tibi militabit:& cōiurati uenient ad claſſica uenti.Nō
hæc ſcribo ut prudētiſſimū Regem:& pietiſſimū ſui officii moneam.perſuaſiōem tam temerariam
a mea ſimplicitate auertat Deus.Et uerba q̄ ſtudiu; chriſtiani candoris:& ſpes clariſſimi de ſpurciſſi/
mo:& imaniſſimo hoſte triūphi dictant:ne qs maligne interptetur.Me Chriſti ſeruulu;:& preſby/
terum zelus domus dei comedit:& incendit.Hanc ſpecioſiſſimā lauream chriſtianiſſimo Regi au/
guror:Voueo:exopto.Vt Silanus ille liger Cornelio Scipioni his uerſibus.

Nam tibi ſeruantur, ni uano caſſa uolatu
Mentitur ſuperos præpes, poſtrema ſubactæ
Fata puer Libyæ, & maius carthagine nomen.

Sed hæc hactenus, M. T. Cicero cui primas ĩ eloquio, & philoſophia noſtri tribuũt. Ambiguitatem
oẽm, & cõtrouerſam difficultatẽ de ui & natura ſuꝑmi numinis tribus uoluminib' diſtinxit, aperuit,
diſſoluit, termĩauit. Variaꝝ diſciplinaꝝ autores, atq; pſonas academica libertate ſuſtinẽs q̃ a quoq;,
& qd cõtra queq̃ diſputatum ſit nõ minori eruditione, q̃ dicendi gr̃a expreſſit. Quod tanti, tamq;
uarii, atq; multiplicis ingenii monimẽtum alioqui diuinũ. Sic mẽdoſum erat, cicatricoſum, atq; lu/
xatum: ut nullum ferme uſum his ꝑberet ĩgeniis, quoꝝ cultibus tantus ille uir benigniſſime labora
uit. Secũdus liber oẽm rõnem ſtoicoꝝ, & piam, & uerã cõplexus neſcio quo & ſcriptoris, & legen/
tium malo fato ſic ẽ trãſpoſitus, ut pleraq; ꝑpoſtera hẽant, cõfundantq; ſnĩam. Laboraui ꝓ uiribus
ut euulſa & diſſipata mẽbra ſuis locis reſtituerẽ, & quaſi articulatim ferruminarẽ. Quãtu ꝓfecerim
clara huius memoriæ ĩgenia æſtiment: quoꝝ indicaturã boni & æqui ſemp conſulam. Quod opus
recõcinatum, & q̃litercũq; non ſine multaꝝ lucubrationũ laboribus enarratu Maieſtati tue ſacraui
Rex religioſiſſime, ut tanto patrocinio tutum publica iudicia nõ exhorreat. Noui eqdem qd ſarcinæ
languidis iã, & ſeneſcẽtibus humeris ĩpoſuerim. Sed Horatianu illud me illexit. Eſt quodã ꝓdire te/
nus ſi non datur ultra. Decebat certe a teneris unguibus diuino famulitio adſcriptũ hãc qualẽcunq;
opam religioni nõ negare. Vnum ꝑfari libet, ac ꝓ orare. Cum Iouem, naturã, fatum, & cætera id ge
nus noĩa legeris chriſtianiſſime Rex nil mouearis. Is. n. ſtoicoꝝ mos ẽ uim diuinã uariis nõibus ap/
pellare. Seneca Cordubẽſis inter ſtoicos nõ ignobilis huic ſnĩæ adſtipulatur his uerbis. Cum naturã
noĩas, deo mutas nomen. qd. n. aliud eſt natura q̃ deus? & diuina rõ toti mũdo infuſa: & ptibus eius
inſerta? Licet tibi hũc Iouem optimũ maximũq; appellare, & tonãtem, & ſtatorem. Hũc eũdem & fa
tum ſi dixeris nõ mẽtieris. Nãq; fatum nil aliud eſt q̃ ſeries ĩplexa cauſaꝝ. Ille aũt prima oĩum cã ex
qua cæteræ pẽdent. Quecũq; uoles noĩa illi ꝓprie aptabis uim aliquã effectũq; cæleſtiũ continentia:
Tot appellatiões eius pñt eẽ quot munera. Vis illum ꝓuidẽtiam dicere, recte dicis. Eſt. n. cuius cõ/
ſilio huic mũdo ꝓuidetur. uis illum uocare mũdum nõ falleris. Ipſe. n. eſt totum quod uides, totus
ſuis ptibus inclytus, & ſe ſuſtinẽs & ſua. Hercules dicit, qm̃ uis eius inuicta eſt. Mercurius: qa rõ pe/
nes deũ eſt & ordo, & ſciẽtia. Necnõ M. T. Varro græcoꝝ, & latinoꝝ lřatiſſimus apud Ciceronẽ in
primo academico ſic loqtur. In natura eſt pfecta rõ, & ſempiterna, quã uim aĩum dicũt eſſe mundi.
eandẽq; eẽ mentem & ſapiam pfecta, quẽ Deum appellãt, oĩumq; reꝝ q̃ ſunt ei ſubiectæ q̃ſi pru/
dẽtiam quãdam ꝓcurãtem, quã interdũ neceſſitatẽ appellãt, qa nihil aliter poſſit atq; ab ea cõſtitutũ
ſit, q̃ſi fatalem & ĩmutabilẽ cõtinuatiõem ordinis ſempiterni. Nõnũq̃ qdem eãdem fortunam q̃ ef/
ficiat multa ĩprouiſa, & inopinata nobis pp obſcuritatẽ, ignoratiõemq; cãrum. Hæc Seneca, & Var/
ro. Priſci ergo philoſophãtes naturæ uenatores atq; ĩterꝑtes. Vnum deum reꝝ oĩum creatorem, &
moderatorẽ cognouerũt. Sanctiſſime ac ineffabilis trinitatis myſteria doctor ueritatis immo ueri/
tas ipſa Chriſtus Ieſus nõdum reſerauerat. Illi puris tm̃ naturalibus utebãtur. Nos dĩna gr̃a illuſtrati
deum ſectamur ducẽ. Vñ Fluuius eloquẽtiæ Lactãtius gentes ſupſtitiõibus addictas excuſat dicens
fragilium cultores aliqd ſapiæ retinent, & hẽre ueniam poſſunt, qa ſũmum hõis officiũ, & ſi nõ re
ipſa, tñ ꝓpoſito tenent. Siqdem hoĩum, atq; mutoꝝ uel ſolum, uel certe maximũ in religione diſcri/
men eſt. Homo aũt p ſe ipm̃ ꝓuenire ad hanc ſapiam nõ põt, Philoſophi quod ſũmũ fuit huma/
næ ſapiẽtiæ aſſecuti ſunt, ut intelligerẽt qd nõ ſit. Illud aſſequi nequerũt ut dicerẽt qd ſit. Nota Cice/
ronis uox eſt. Vtinã tam facile uera ĩuenire poſſem, q̃ falſa cõuincere. Quod qa uires humanæ cõ/
ditiõis excedit, eius officii facultas nobis ẽ attributa, qbus tradidit deus ſciam ueritatis. Hæc diſertiſ/
ſimus chriſtianæ ueritatis, & puriſſimæ řligiõis aſſertor Lactãtius. Deo igitur optimo maxioq; bñ
da eſt gr̃a, q humanã ſortẽ miſeratus mediatorẽ deſtinauit, q aberrãtem ouem humeris ſuis ad gre/
gem retulit. Cui honor eſt & gloria in æuum omne. Tuãq; maieſtatem ornamento chriſtianæ fidei
nãtam fouere ac tueri dignum ducat.

AMEN.

Præclariſſima

¶ Præclariſſima Cõmentaria Petri Marſi litteratoꝝ monarchæ in. M. T. Ciceronis diuinam naturam: & diuinationem in leges quoq; accuratiſſime caſtigate &c.

QVVM MVLTAE res in phyloſophia p̃fatio hæc Ciceronis ad Brutum in academica phyloſophia conſumatiſſimum bimembris eſt: & enim beniuolentiam & attentionem undiq; colligẽs de ſumma huius q̃ſtionis & ambiguæ propoſitionis difficultate agit imprimis. Deinde inſtitutum citra tamen arrogantiam cõmendãs ſuum his reſpõdet qui repẽtinã phyloſophãdi opam: & relictæ necnon pene iam obſolte diſciplinæ patrociniũ admirabant̃: & in aliena re magiſq̃ decuiſſet curioſi & habebant̃: & erãt: demũ oĩ ſe inuidia liberãs uarias phyloſophorum ſñĩas de ui. & natura diuini numinis repetit ut academiã nõ eẽ ꝑcacẽ oſtendat: ſed cautã: atq; prudẽtẽ: cũ icognita nõ hẽat pro cognitis: nec cuiuis opĩoni temere aſſentiat̃: ueritatis q̃ maximas habet latebras indagatrix ſagaciſſima: & uenatrix. EXPLIcatæ euolutæ: enodatæ: enarratæ. QuESTIO inq̃ſitio: indagatio ꝑſcrutatio: eſt aũt q̃ſtio ĩdubitationẽ: ambiguitatẽq; adducta ꝑpoſitio: ut cũ q̃rit̃ quæ ſit natura & q̃litas diuinæ maieſtatis: & an celum ſit uolubile: & cætera id gen⁹. EST pulcherrima honeſtiſſima: & glorioſiſſima qm̃ rõ nobiliſſima ꝑs aĩæ uires diffundit ſuas: & ad faſtigiũ ſupmũ aſcẽdit cũ nobiliſſimũ obiectũ. i. deũ glorioſum atq; ſublimẽ cõtemplat̃: & quoad fieri põt cognoſcit & ꝑſpicit: obiecta q̃ppe potẽtias ꝑficiunt oĩs ut ĩductione manifeſtũ eẽ põt: humanæ rõnis obiectũ ẽ ueritas. Volũtatis uero id qđ bonũ & eſt: & habet̃: eſt enim appetitus uerus. i. rectus: & decoꝝ ſeruãs ſuũ. MODErandã tẽperãdã: & mẽſura quadã: ac rõne ponẽdã uenerationẽ ſupremæ naturæ quæ optima eſt & maxima. i. gratioſiſſima: benigniſſima: liberaliſſimaq; nec nõ potẽtiſſima ut iure a creaturis colẽda honorãdaq; ſit: ne ĩgratæ uideant̃: & pio: caſtoq; timore formidãda: ut in officio ueræ humanitatis cõtineant̃: talis q̃ppe nexus & uinculũ quo diuinis bñficiis obligant̃ religio eſt: & ius qđ inter deũ & illas ĩtercedit: religio aũt mediũ iter ſupſtitionẽ. i. inanem diuini numinis metũ & impietatẽ ſortita ẽ locũ: habetq; ſuũ modũ. i. terminũ hinc & ĩde fixũ: citra quẽ & ultra ut inq̃t flaccus neq̃t cõſiſtere: oĩs. n. uirt⁹ ſua formula moderata eſt ſummũ bonũ hoĩs dicit lactãti⁹ ĩ ſola religiõe ẽ. Nã cætera ẽt q̃ putãt̃ eẽ hoĩ ꝓpria ĩ cæteris quoq; aĩalib⁹ repiunt̃. DISCREpãtes diſſone: diſcordes cõtrarie. ARGVmẽto indicio: ſigno: demr̃atiõi: hæc diſcrepãtia iq̃t arguit oñdit: atq; demr̃at cãm q̃ mouit phyloſophãtes ad tale ſtudiũ ſuiſſe cognitiõis & ſciæ cupiditatẽ: natura q̃ppe ſciaꝫ deſiderãt oẽs: & ueritati prĩas dare cõſueuerũt phĩ: qui ſapientiæ ſtudio & ardore incẽſi ueritatis indagationi ſeſe pœnitus addixerũt. Arguere eſt ĩdicare: demõſtrareq; unde argumẽtum: græci elẽchum appellant. unde Diuus paulus dixit fidẽ eẽ hypoſtaſim. i. quãdã ſubſiſtẽtiam: ita dixerim & cõfirmationẽ earum reꝝ q̃ ſperant̃ futuræ: dat q̃ppe illis eẽ atq; formã bñfundata fides: q̃ ſic reb⁹ futuris inheret ac ſi ſubſiſtẽtes & formatas uideret: ac tãgeret: nec nõ elẽchum. i. argumẽtũ: ĩdicium: & demõſtrationem eoꝝ quæ nõdum apparent: aut uidentur: ſed ipſa fides illa credit ac ſi uideret. Modus loquendi eſt: hoc rem illam arguit: & hoc illi rei argumento eſt: & hoc eſt illi cõmodum: & cõmodo. PRVdenter ſapiẽter & caute: ne temerarius aſſenſus hebetudinẽ: & Ignorantiam illorum argueret: demõſtraret: atq; traduceret. FORtius ualidius obſtinatius. TEMEritate inconſulta: & imprudenti credulitate alicuius rei: nõnulli ſiq̃dem p̃ſumptæ opĩoni ſic inhereſcũt ut ſaxis oſtrea: nec facile auelli pñt: hãc temeritatẽ alibi notãs Cicero dicit: ſed neſcio quõ pleriq; errare malunt: eamq; ſñiam quã adamauerunt pugnaciſſime defendere q̃, ſine ꝑtinacia quid cõſtãtiſſime dicat̃ exquirere. TEMerarium inconſultum: hebes: imprudens: fatuum. CONſtantia firmo ſtabiliq; iudicio: citra leuitatem: & fluctuationẽ rõnis & mẽtis. SENtire ſñiam falſam hr̃e: abſurdũq; aliq̃d affirmare. EXPLOrate exacte exq̃ſite: diligenter cõprehẽſum rõne ſit: & ĩtellectũ. PLEriq; multi & magna pars hoĩum qui duce natura deum eſſe affirmarũt cõmunis nãq; cõſenſus uox naturæ uidetur. VERIſimile ꝓbabile: & credibile loquit̃ ut academicus qui nihil affirmat: ſed ueriſimile ſectatur & ꝓbat. QVO ad quã opĩonem & cognitionem naturali quodam præſcripto uehimur & trahimur.

MARCI. T. C. DE diuina natura Liber primus ad. M. Brutum.

QVum multæ res in phyloſophia nequaq̃ ſatis adhuc explicatæ ſint tum perdifficilis Brute quod tu minime ignoras: & pobſcura q̃ſtio ẽ de natura deorum: quæ ad agnitionẽ animi pulcherrima eſt: & ad moderãdam religionem neceſſaria. De qua tam uariæ ſunt doctiſſimoꝝ hominum tãq; diſcrepantes ſentẽtiæ. ut magno argumento eſſe debeat: cauſam. i. principium phyloſophiæ eẽ ſciẽtiam: prudẽterq; Academicos a rebus incertis aſſenſionem cohibuiſſe. Quid enim temeritate fortius? aut qd tam temerarium. tamq; indignum ſapientis grauitate atq; conſtantia? q̃ aut falſum ſentire: aut qđ nõ ſatis explorate perceptum ſit & cognitũ: ſine ulla dubitatione defendere? Velut in hac quæſtione pleriq;: quod maxime ueriſimile eſt: & quo omnes duce natura uehimur: deos eſſe dixerunt.

DVBITARE ambigere:ac ſibi non liquere deos eſſe aut non eſſe ordo eſt:pleriq; dixerunt eſſe protagoras dixit ſe dubitare:protagoras abderites inquit laertius:aut ut heraclides ſcripſit teius librum ſic auſpicatus eſt de diis quidem ſtatuere nequeo:neq; an ſint:neq; utrū nō ſint.ſūt enim plurima quæ id ſcire ꝓhibeant quoniā & ſumma rei obſcuritas:& breuis hominis uita:tali exordio offenſi athenienſes libros protagore in foro cremauerunt:uoce ꝑconis undiq; conquiſitos. OMNINO prorſus ac penitus enuntiarūt nullos eſſe deos. MELIVS ex melo inſula una cycladum & urbe eiuſdem nominis. Ariſtophanes in nebulis appellat ſocratem melium.i.impiū & melii diagoræ ſectatorem:& melicarum gruū meminit gellius cyrenæ oppidū aphrycæ patria huiꝰ theodori. CAVſam negotium litem:& controuerſiam comprehendit. MOliantur parent:efficiant:moueant:agitēt. VAcent uacui ſint:& immunes. DIiudicatur diſceptatur:definitur:& declarat̃. ERrore tenebris & caligine uitæ. PHYLOſophi epicurus:eiuſq; familie quæ uana q̄dā de deo & ſenſit:& diſſerēdo delyrauit atq; euomuit:nam deum maximū optimumq;:gratia priuauit & ira.i.beniuolētia.beneficentia:ꝓuidentiaq; erga humanū genus:& iuſta ſontum punitione quæ ira dei appellatur. Impiam hanc profanamq; ſententiam talibus numeris proſecutus eſt lucretius. Nec bene ꝓmeritis capitur:nec tāgitur ira. PIEtas iuſtitia erga deum:agnitio ſummi autoris:& patris:nec non optima uoluntas:& gratus animus erga diuina beneficia:ſcītas eſt ſciā:colendi deum & uenerandi:religioſus dicitur caſtꝰ:obſeruās:cohibens ſeſe certis legibꝰ:finibuſq;. ITA ea conditione ac lege ſi adeo cōſiderant̃:& ſi beneficus eſt in nos deus:aliter in caſſum talia fierent tanta mentis puritate:integritateq;:hoc eſt enim uerum ſacrificium quo ſumma gaudet bonitas:cum pectꝰ uidelicet generoſo honeſto incoctum eſt. PERmanare defluere aliquod ad nos beneficium & gratia.

QuID eſt ut quæ cauſa eſt ut deos honoremus:& obſecremus ſi humana non curant ut oſcitans epicurus hallucinatus:eſt & effutiuit:uerbo deos ponens:re autem e medio tollens:hanc opinionem refellens lactātius dicit:quomodo religio ipſa ſine metu teneri aut cuſtodiri poteſt:quod enim nō metuit̃ contempnitur quod contempnitur utiq; non colitur:ita fit ut religio & maieſtas honore & metu conſtent metus:nō eſt ubi nullus iraſcitur:ſiue igit̃ gratiam deo ſiue iram:ſiue utrūq; detraxeris religionē tolli neceſſe eſt:ſine qua uita hominum ſtultitia:ſcelere:imanitate completur.multū eni; refrenat hoies cōſciētia ſi credamꝰ nos in cōſpectu dei uiuere:ſi nō tm̄ q̄ gerimus:ſed etiā cogitamꝰ aut loq̄mur audiri adeo putemꝰ:ubicūq; nobis latēdi occaſio arriſerit auferamꝰ aliena ſi ꝑter leges:nihil eſt ampliꝰ:qd' colēdū ſit.hæc dū ſentit epicurꝰ religionē funditꝰ delet q̄ ſublata ꝑturbatio uitæ ſeq̄t̃. IN ſpē figura forma:& appentia ita dixerī ſenſus ē:ut reliq̄ uirtutes nō pn̄t ſil'ari:ſic nec pietas q̄m̄ ut alibi dicit Cicero nihil ſil'atū ꝑt eē diuturnū:& ita oīa ficta celeriter tanq̄ floſculi decidūt:& Seneca neronē ſic monuit. Nemo pōt pſonā diu ferre fictā:ficto cito in naturā ſuā recidūt:ſoluto ſinu ad uirtutē accedēdū ē. PERturbatio ꝑuerſio actionū & officioꝝ q̄bꝰ humana uita decorat̃:& mutuis fulcit̃ bn̄ficiis. CONfuſio ꝑmixtio iuris & iniuriæ:ut nullus ordo uitæ remaneat:nulla lex honeſtatis.nulla cura decori:ſed caligine cūcta obducerent̃ & ritu feraꝝ trāſigeret̃ uita:ſi fundamētū uel maximū rei:publicæ religio tollat̃ e medio. FIdes dictoꝝ:cōuētoꝝq; cōſtātia firmitas & ueritas. SOcietas:cōiūctio cōitas:amicitia:mutua & charitas bn̄ficioꝝ:officiorūq; uiciſſitudo q̄ hūana ſocietas colligat̃ & cōtiet̃. Retinēdū ē īqt lactātiꝰ oī mō uīculū ſocietatis hūanæ:q̄a hō ſine hoīe nll'o mō pōt uiuere:retētio āt ſocietatis ē cōitas.i.auxiliū ꝑſtare ut poſſimꝰ accipere. Idem cicero in legibꝰ ſic ſcribit:q deū nō agnoſcit:aut hoī nocet,iniuſte & cōtra naturā ſuam uiuit:& hoc modo abrumpit iuſtitiam:legemq; diuinam.

Dubitare ſe Protagoras nullos eſſe omnino Diagoras melius:& Theodorus Cyrenaicus putauerunt. Qui uero deos eſſe dixerunt tanta ſunt in uarietate:ac diſſenſione conſtituti:ut eorum moleſtum ſit annumerare ſententias. Nam & de figuris deorū & de locis atq; ſedibus & actione uitæ multa dicunt̃:deq; his ſūma phyloſophoꝝ diſſenſiōe certat̃. Quod uero maxīe cām reꝗ cōtinet ē:utrū nihil agāt:nihil moliant̃:an ab oī curatiōe & adminiſtratiōe reꝝ uacēt:an cōtra ab his & a pricipio oīa facta & cōſtituta ſint:& ad īfinitū tēpus regātur:atq; moueantur. Imprimiſq; magna diſſenſio eſt:eaq; niſi diiudicatur:in ſummo errore neceſſe eſt homines atq; in maximarum rerum ignoratione uerſari. Sunt enim phyloſophi & fuerunt:qui omnino nullam habere cenſerēt rerum humanarum procurationem deos:quorum ſi uera ſententia eſt:quæ poteſt eſſe pietas? quæ ſanctitas? quæ religio? Hæc enim omnia pure ac caſte tribuenda deorum numini ita ſunt:ſi animaduertantur ab his:& ſi eſt aliquid a diis immortalibus hominum generi tributum. Sin autem dii neq; poſſunt iuuare:nec uolūt:nec omnino curant:nec quid agamus animaduertunt:nec eſt quod ab his ad hominum uitam permanare poſſit:quid eſt quod ullos diis immortalibus cultus:honores:preces adhibeamus? In ſpecie autem fictæ ſimulationis ſicut reliquæ uirtutes ita pietas ineē nō pōt:cū qua ſil' & ſctitatē & religionē tolli neceſſe ē:q̄bus ſublatis ꝑturbatio uitæ ſeq̄t̃ & magna cōfuſio. Atq; haud ſcio an pietate aduerſus deos ſublata:fides ēt & ſocietas gn̄is hūani & una

EXCELLENTISSIMA.præclariſſima qm̄ eſt cõis uirtus.& cuiq; dat qđ illi debeẽ itaq; cũ deũ honorat pie'as appellaẽ.cũ hoib⁹ ꝓſpicit officiũ.cũ uita defunctos nõ fraudat fides diciẽ. SVNT aũt alii:agit iam de rõne grauiſſima & piẽtiſſima ſtoicoꝝ:qui huius regiæ quã ſpectare cupimus fidiſſimi & ſollertiſſimi ſunt ianitores.exploſis epicureis quoꝝ delyramẽta nata ſunt in hortis qb⁹ priapus & Venus pſunt.& iccirco priapea ſunt & uenerea cũ nil appetãt pter marceſcẽs ociũ:& turpiſſimã uoluptatẽ.ad quã etiã cœli numen detrahere laborarũt. MAGNI:docti. NOBILES:celebres & clari. MENTE:cõſilio. RATIONE:ꝓuidẽtia. CENSEANT:putẽt.iudicẽt ſtatuãt. TEMPEſtates:metata & dimẽſa tpoꝝ ſpacia.ea tẽpeſtate inquit Salu.in exercitu nr̄o fuere cõplures.Vnde dicimus nr̄a tẽpeſtate fiunt hæc. PVBESCANT:creſcãt:uigeãt:fructuſq; ferãt trãſlatio ab adoleſcẽtulis quoꝝ pubertas a xiiii.ætatis ãno icipit & ephæbi.i.pubeſcẽtes appellãẽ. CARneades:cyrenaicus nouoꝝ academicoꝝ acerrim⁹. Idẽ Cicero in legib⁹ ſic ſcribit.perturbatricẽ aũt oium reꝝ academiã hãc ab Arceſſilla & carneade recẽtẽ exorem⁹ ut ſileat. NON Secordes:cordatos.prudẽtes.ſollertes.& ſapiẽtes. CAVSA:negocio q̄ſtione.cõtrouerſia mitigãdi ſunt qui aio nõ inimico obiurgãt & refellẽdi qui ruſtice maliuole odioſeq; inſectanẽ & urgent cõtentioni & iurgio magiſq̄ rõni & ueritati ſtudẽtes.Iurgium dicitur diſſenſio. inde obiurgare contendere contraq; ſentire:& obiurgatio eſt caſtigatio quædam poſt turpe factum & pertinet ad amicos & ꝓpinquos.a iure & ago.iurgatio dicta quaſi iuris actio.obiurgatores ergo ſunt contradictores.

REPELLENDI:reiiciendi:confundendi:& confutandi.ut eos temerarii & maligni conatis tandem peniteat. MVLTVM uero alterum caput & membrum huius præfationis.quo tria proponit quæ deinceps explicantur. FLVXISSE:emanaſſe. DE:& propter libros phyſicos iam editos. EXTITISſet:emerſiſſet philoſophandi de noua quædam cupiditas & uoluntas. QVID quaq; de re:ideſt qđ ſit meum dogma:& an certum aliquid habeam in rebus.an animus meus errore uagetur & fluctuet.

NOCTEM:caliginem.& ambiguitatem quoniã eius decretum eſt nihil certo ſciri poſſe ac ꝑcipi.

OBFVNDERET:obiiceret.ac ſpargeret menti & rationi quandam ignorantiæ & ambiguitatis nubem. FAMILIARITATES:cõſuetudines & amicitiæ Diodorus ſtoicus erudiuit Ciceronem in dialecticis. INSTITVTI:eruditi atq; iſtructi. ET SI omnia ſenſus mea uita in priuatis negociis & publicis arguit me e præceptis philoſophorum uixiſſe:cũ præſcripta illorum eo tendant ut uitam inſeruant.& rectam uiuendi aperiant uiam. ergo qui recte uiuit philoſophatur egregiæ. REFERVNTVR:tendunt & reducuntur ad inſtructionem uitæ.

excellentiſſima uirtus iuſtitia tollatur. Sunt autẽ alii philoſophi:& hi qdẽ magni atq; nobiles:qui deoꝝ mẽte atq; rõne oẽs mũdũ admiſtrari & regi cẽſeãt:neq; uero id ſolũ ſed ẽt ab eiſdẽ uitæ hoium cõſuli & ꝓuideri. Nã & fruges & reliqua q̄ terra pariat:& tẽpeſtates ac tẽpoꝝ uarietates cæliq; mutationes:qbus oia q̄ terra gignat maturata pubeſcãt a diis immortalibus tribui generi humano putãt.multaq; q̄ dicenẽ in his libris colligũt:q̄ talia ſunt:ut ea ipa dii imortales ad uſu3 hominũ fabricati pene uideanẽ. Cõtra quos Carneades ita multa diſſeruit:ut excitaret hoies nõ ſecordes ad ueri inueſtigãdi cupiditatẽ. Res.n.nulla ẽ:de qua tãtopere nõ ſolũ docti ſed ẽt indocti diſſentiãt:quoꝝ opiniones quũ tã uariæ ſint:tãq; inter ſe diſſidẽtes:alteꝝ ꝓfecto fieri poteſt ut eaꝝ nulla alteꝝ certe nõ põt ut plus una uera ſit. Qua quidẽ i cauſa & beniuolos obiurgatores placare:& iuidos uitupatores cõfutare poſſum⁹ ut alteros reprehendiſſe pœniteat:alteri ſe didiciſſe gaudeant. Nam qui admonent amice docendi ſunt:qui inimice inſectãtur repellendi. Multum autem fluxiſſe uideo de libris nr̄is:quos cõplures breui tempore edidimus:uariumq; ſermonẽ ptim admirantium unde hoc philoſophandi nobis ſubito ſtudiũ extitiſſet:ptim quid quaq; de re certi haberemus ſcire cupientium. Multis etiam ſenſi mirabile uideri eam nobis potiſſimum ꝓbatam eſſe philoſophiã:quæ lucẽ eripet:& q̄ſi noctẽ quãdã rebus offunderet:deſertæq; diſciplinæ & iam pridẽ relictæ patrociniu3 nec opinatũ a nobis eſſe ſuſceptũ. Nos ãt nec ſubito cœpimus philoſophari:nec mediocrẽ a prio tpe ætatis in eo ſtudio operã curãq; cõſumpſimus:& quũ minime uidebamur:tum maxime philoſophabamur:qđ & orões declarant referte philoſophorum ſententiis:& doctiſſimoꝝ hoium familiaritates:quibus ſemp domus noſtra floruit:& principes illi Diodorus Philo Antiochus Poſſidoni⁹:a quibus inſtituti ſumus. Et ſi omnia præcepta philoſophiæ referunẽ ad uitam:arbitramur nos & publicis & priuatis i rebus ea pſtitiſſe:q̄ rõ & doctrina.

PRAESCRIPSERIT:præfinierit:docuerit:ꝑceperit:ordinauerit ratio:uia & modus:philoſophoꝝ. OCIO:ĩnopia quadam negocioꝝ:& ingrata quiete marceſceremus occupata a Cæſare republica iudiciiſq; deletis. REIPu. cauſa pro cõmuni utilitate ut ea qua poſſem ciuibus conſulerem. NOſtris Romanis & Latinis. MAgni:multum pertinere atq; magnificum eſſe Romanis:cum hæc eſſent cognitione digniſſima. CONtineri:cõpræhendi & celebrari latino eloquio. INſtituti:decreti:incepti conſilii:qm̃ complures ad ſcribendum prouocaui. INſtitutionibus:diſciplinis:dictatis atq; dogmatibꝰ. COMmunicare:cõferre:& alios ꝑticipes facere. IN quo genere uerboꝝ accõmodatione & philoſophica dictione copiaq;.nam Romani ſermonis egeſtatem locupletauit Cicero:& philoſophiam latine loqui edocuit. Vnde Lucanus Romani maximus autor Tullius eloquii. AEGRitudo : mœror:obortus ex patriæ interitu:& ciuium infœlicitate quos fortuna redegit ad iugum tyrãnidis. LEVationem:remediũ & curationẽ pondus ægritudinis releuãtem. AD Hanc philoſophicã & litterariam. EA leuatione nullo alio modo mihi honeſto & graui.

PER tractandã enarrandã:explicandã. TOTAE integre atq; diffuſe. qm̃ res inuicem cõnexæ ſunt:& ſæ uiciſſim declarãt. CONTInuatio cõnexio & ſeries ordo qdam implexus:atq; inherens. NEXA depẽdẽs. APTE iũctæ cõnexæ colligatæ:ut cœlũ ſtellis ardẽtibꝰ aptũ. QuI aũt reqrunt illis reſpõdet q ſcire cupiebãt q̃d certi de quaq; re hr̃et cicero:notatq; latẽter eos qui alicuiꝰ doctoris autoritate ac dignitate moti temere credũt:cum potius acre iudiciũ adhibendũ ſit:& ſentẽtiæ diligẽter æſtimãdæ:cum labi errare:ac decipi turpe ſit ac malũ. Idẽ Cicero in lucullo ſic ſcribit. Aliqui de rebꝰ incognitis iudicãt:ad q̃cũq; ſunt diſciplinã quaſi tẽpeſtate delati ad eã tanq̃ ad ſaxũ adhereſcunt. Nam q̃d dicunt oia ſe credere ei quẽ iudicẽt fuiſſe ſapientem probarem: ſi id ipſum rudes & indocti iudicare potuiſſent:ſtatuere aũt qui ſit ſapiens uel maxime:uidet̃ eẽ ſapiẽtis:ſed ut potuerũt rebꝰ oibꝰ auditis.cognitis etiã reliquoꝝ ſentẽtiis iudicauerunt. Aut re ſemel audita ad uniꝰ ſe autoritatem cõtulerũt. QuID ſentiamꝰ quã ſniam certã uidelicet:ac definitã hẽamꝰ.nõ.n.tm̃ q̃rẽdũ eſt qd ego ſentiã:ſed qd ſentiẽdũ ſit exacte diſq̃rẽdũ:ut academici faciũt:qui nõ autorẽ ſniæ reſpiciũt:ſed ipſam expẽdũt ſniã:ne ꝑſonæ æſtimatio iuditiis obſit. CVRIOSIVS maiori cura q̃ deceat uiros graues.atq; prudẽtes:nã curioſitas malignitatẽ quãdã ſapit:leuitatẽ:& ĩpudẽtiã. uñ plautꝰ dicit. Nemo curioſus qui nõ ſit maliuolus. AVTORES ꝑſonæ illoꝝ q aliqd dixerũt aut fecerũt:uñ dicimus autores ſniaꝝ q ſnias ipſas enũtiarũt:&.autores belli duces:& imperatores qui bellũ geſſerunt. MOMENTA uires:pondera:& qualitates. AVTOritas æſtimatio:& p̃ſumpta opio de dignitate alicuiꝰ ꝑſonæ quã ſapientiſſimã temere forſitan iudicarũt. RATVM certũ:firmũ:& exploratũ. QuARE ita eẽt q̃ rõ eſſet huiꝰ affirmationis:nulla igit̃ allata rõne ad autoritatem doctoris cõfugiebãt:quod negligẽtiã quandã ſapit:& ĩprudẽtiã:ꝑſertim in his in qbꝰ humanũ iuditiũ falli põt:nã ſacris autoritatibꝰ & diuinis credẽdũ ẽ:& nl'la rõ efflagitãda ne fidei merita diſpereãt

preſcripſerit. Sin aũt quis requirit quæ cã nos impulerit:ut hæc tam ſero litteris mandaremus:nil eſt quod expedire tam facile poſſimus.:Nam quum ocio lãgueremus:& is eſſet reip. ſtatus:ut eã unius conſilio atq; cura gubernari neceſſe eſſet:primum ipſius reipu. cã philoſophiã nr̃is hoibꝰ oibꝰ explicãdam putaui:magni exiſtimãs intereſſe ad decus & ad laudem ciuitatis res tam graues: tãq; p̃claras latinis ẽt lr̃is contineri. Eoq; me minus inſtituti mei penitet:quod facile ſentio: q̃ multoꝝ non modo diſcendi:ſed ẽt ſcribẽdi ſtudia cõmouerim. Cõplures.n. græcis inſtitutõibus eruditi: ea quæ didicerãt cum ciuibus ſuis cõmunicare nõ poterant:q; illa q̃ a græcis accepiſſent latine dici poſſe diffiderent.

Quo ĩ genere tm̃ ꝑfeciſſe uidemur:ut a græcis ne uerboꝝ qdem copia uinceremur. Hortata ẽt eſt ut me ad hæc cõferrem animi ægritudo:fortunæ magna & graui cõmota iniuria. Cui ſi maiorẽ aliquã leuatiõem repire potuiſſem nõ ad hanc potiſſimũ cõfugiſſem. Ea uero ipſa nulla rõne melius frui potui q̃ ſi me nõ modo ad legendos libros:ſed etiam ad totam philoſophiã ꝑtractãdam dediſſem. Oẽs aũt eius partes atq; omnia mẽbra tũ facillime noſcuntur:quũ totæ quæſtiones ſcribẽdo explicãtur. Eſt.n. admirabilis q̃dam cõtinuatio ſerieſq; rerum ut alia ex alia nexa: & oẽs inter ſe aptæ colligatæq; uideant̃. Qui aũt requirũt qd q̃q; de re ipſi ſentiamus:curioſius id faciũt q̃ neceſſe eſt. Nõ.n.tã autores in diſputãdo q̃ rõnis momẽta q̃rẽda ſũt. Qui ẽt obeſt plerũq; his q diſcere uolunt autores eoꝝ: q ſe docere ꝓfitẽt̃. Deſinũt.n.ſuũ iudiciũ adhibere:id hn̄t ratũ:q̃d ab eo quẽ ꝓbãt iudicatũ uidẽt. Nec uero ꝓbare ſoleo id:q̃d de pythagoricis accepimꝰ quos ferũt:ſi quid affirmarẽt in diſputãdo:quũ ex his q̃reret̃ q̃re ita eſſet reſpõdere ſolitos. Ipſe dixit: Ipſe autem erat Pythagoras. Tantum opinio p̃iudicata poterat:ut ẽt ſine rõe ualeret autoritas. Qui ãt mirant̃ nos hãc potiſſimũ diſciplinã ſecutos:his

PREIVdicata añ cõſtituta:& p̃ſumpta de doctoris iudicio & excellẽtia:ut illi credẽdũ eẽ:opinarent̃ ẽt ſi nullam rõnẽ afferret. AVTOritas æſtimatio uiri dignitas & excellẽtia. DISCIplinã doctrinã academicã:& modũ phyloſophandi

loſophādi ac uiam. QVATVOR libris deſiderant̄ proh dolor hi libri tempoꝝ iniuriis:& principū lr̄atorumq; ignauia & in curia:extat tm̄ liber primꝰ dimidiatꝰ:& mutilus cuiꝰ principiū eſt Incumano nup. Sacratū erat opus M. Varroni:Cicero ut romanis oñderet q̄d phyloſophādi genus maxie ꝓbaret academicā oē̄m rōnē duobꝰ libris enarrauit:inqbꝰ catulum & lucullū nobiliſſimos ciues īduxit diſputātes:quoꝝ noīe libros īſcripſit:additis ꝓemiis qbus eoꝝ uterq; laudatus eſt:catullus deſyderat̄:extat lucullus:cuiꝰ principiū eſt, Magnū ingeniū. L. luculli. Deīde ut Varronis animū oblectaret a quo libros de latīa lingua expectabat ꝑſonas mutauit moriēte pomponio attico: uarronēq;:ſubſtituit:& e duobꝰ libris quos iā ad atticū miſerat quatuor effecit:ipſo autore in epiſtolis ad atticū his uerbis. ergo illā academiā in qua hoīes nobiles illi q̄dē:ſed nullo mō phylologi nimis acute locunt̄ ad uarronē trāſteramꝰ. eteni ſūt antiochea q̄ iſte ualde ꝓbat:catulo & lucullo alibi reponemꝰ:& poſt paulo:cōmotꝰ tuis lr̄is totam academia3 ab hoībꝰ nobiliſſimꝰ abſtuli trāſtuliq; ad noſtrū ſodalē & e duobꝰ libris cōtuli in quatuor:grandiores ſunt oīno q̄ erant:libri q̄dem:ita exierūt ut in tali gn̄e ne apud græcos quidē ſimile:q̄cq̄:tu illā iacturā feres æquo aīo ꝙ illa q̄ habes de academicis fruſtra deſcripta ſunt. multo tn̄ hec erūt ſplēdidiora:breuiora:meliora. NEC uero eos refellit qui rōnē academicam derelictā:& obſoletā aſſeuerabāt:nō.n. inquit ſciæ itereunt cadētibꝰ autoribꝰ:& aſſertoribꝰ. deſiderant tn̄ in lucē ꝓduci & manifeſtari:quo ad ſe claræ ſunt:a cæteris nil aliud q̄runt niſi manifeſtari & declarari. RAtio modꝰ:& uia diſputādi. APERTE manifeſte ac definite. PROfecta orta a ſocrate:qui dixit ſe unū tātum ſcire ꝙ nihil ſciret. Arceſilas fuit pitaneus. REPEtita ī uſum reuocata:& reſumpta. VIGVIT celebrata eſt:& culta. ORBAM priuatam eē cultoribꝰ & aſſertoribꝰ:qui orbes id eſt oculi ſunt ſciaꝝ q̄ a cæteris lumē deſiderāt. VITIO culpa aliqua ipſiꝰ diſcipline cū bona in ſe ſit copioſa & utilis. ſed iō relinquit̄ qm̄ & reꝝ oīum copiā:& fluuiu3 dicēdi uberrimū expoſcere:quod pauci ad modū ꝑſtare p̄nt:& iō pauciſſimi & pene nulli hoc mō phyloſophant̄. TARditate hebetudine īgenii atq; ſecordia:tardi dn̄r illi quoꝝ mētes pigre ſūt:& ignaue:quibꝰ celeres prompti. Sagaces:ſollertes:& ardētes opponunt̄. PROpoſitū cōſtitutū atq; decretū. FACVLtatē poſſibilitatē atq; efficaciam:dico inquit me eſſe ſectatum tale genꝰ:q̄uis nō affirmē illud me attigiſſe:& cōparaſſe & ſic deuitat arrogantiam. RAtione uia & mō diſputāt:licet inquit nihil affirment:ueriſimile tn̄ ſequunt̄ atq; ꝓbabile. ALIO loco in academicis in quibus agit̄ de dogmate ideſt decreto & placito huius diſcipline. INDOciles rudes & inepti nō facile doctrinam ꝑcipiētes.

TARDI obtuſi:hebetes:& ſic aperit ſuū dogma Cicero:mediū q̄dā tenens īter ſtoicos ꝑtinaciter affirmātes:& nouos academicos q nihil certi habebāt quod ſequerent̄:q̄d ēt in officiis repetiit ut quondā enarraui. NOTA ſic manifeſta ut aſſenſus nō debeat denegari. PERciperent̄ ꝑfecte ītelligent̄. VISVM apparētia3 (ita dixerim) & aſpectū. i. uiderent̄ eē ueriſimilia & idonea ut humanā uitā regerēt cu3 a pluribus talia iudicarent̄:cū id nō plane ꝓbet̄ uiſum dicimꝰ actū uidēdi & rē q̄ uidet̄:ut apud Virgiliū. Rite ſecūdarēt uiſum Cicero alibi neutrū ponit uiſum:& ſecūdi ordinis pro eo q̄d uidet̄ & apparet tā oculis q̄ aīo:græce dr̄ phātaſma:& phātaſia. i. imaginatio: in prio academico dicit:uiſis nō oībꝰ adiūgebat fidē:ſed his ſolū q̄ ꝓpriā q̄dā hn̄t declarationē eaꝝ reꝝ q̄ uiderent̄:id aūt uiſū cū p ſe ipm cerneret̄ cōphēſionē appellabat:ſimilē his rebꝰ q̄ manu pēderent̄:& ſi ita erat cōphēſum ut cōuelli rōne nō poſſet ſciam noīabat:nā uulgo hec quæ ad mores ꝑtinēt īſtitutis magis ciuilibꝰ cōſtare uident̄ q̄ lege ueritatis & nature. uñ Ariſtoteles ī moralibꝰ dicit:honeſta & iuſta de qbꝰ ciuilis cōſiderat tātā dr̄iā hn̄t & uarietatē ut lege tm̄ eſſe uideant̄ & nō natura talē uarietatē hn̄t & ipſa bona:q̄a cōpluribꝰ accidunt detrimenta ab illis. Carum igit̄ fuerit atq; ſatis de talibus atq; ex talibus dicentes pingui minerua:& laxa quadam docendi uia uerum ipſum oſtendere:& de his q̄ ſunt plerūq;:atq; ex talibꝰ dicētes talia & cōcludere. IN ſignē uiſum cōſpicuū ueriſimilē ꝓbabilē pleriſq;:& his ꝑſerti q ob prudētia:& reꝝ uſum recto cēſent̄ iudicio:& mēſura reꝝ atq; īdicatura q̄dā æſtimant̄:nō.n. q̄libet hō ē arbiter taliū:ſed uerus homo. i. ſapiēs:& factꝰ ad unguē:humana igitur talia habenda ſunt qualia uidentur conſumatis uiris: & ſic eorum conſilio formandi ſunt mores: & degenda uita.

quattuor academicis libris ſatis reſpōſum uidetur. Nec uero deſertaꝝ derelictarūq; rerum patrociniū ſuſcepimus:non.n. hoium interitu ſcientiæ quoq; occidunt:ſed lucem a cæteris fortaſſe deſiderant:ut hec in philoſophia ratio cōtra omnia diſſerēdi nullamq; rem aperte iudicādi ꝑfecta a Socrate:repetita ab Arceſila:cōfirmata a Carneade uſq; ad noſtrā uiguit ætatem:quā nūc ꝓpemodum orbam eē in ipſa græcia itelligo. Quod nō academiæ uitio:ſed tarditate hoium arbitror contigiſſe. Nā ſi ſingulas diſciplinas ꝑcipere magnū eſt:quāto magis oēs? q̄d facere iis neceſſe eſt:qbus ꝓpoſitū eſt ueri reperiendi cā & cōtra omnes phyloſophos & pro oibus dicere. Cuius rei tātæ tāq; difficilis facultatē conſecutū eē me non ꝓfiteor:ſecutū eē præ me fero. Nec tamē fieri pōt ut qui hac rōne phyloſophent̄:hi nihil habeāt quod ſequant̄. Dictū eſt.n. hac de re alio loco diligētius:ſed quia nimis indociles q̄dā tardiq; ſūt:admonēdi uident̄ ſæpius. Nō.n. ſumus ii:qbus nihil uerum eē uideat̄:ſed ii qui oibus ueris falſa q̄dā adiuncta eē dicamus:tanta ſimilitudine:ut in iis nulla ſit cā iudicādi & aſſentiēdi nota. Ex quo exiſtit & & illud multa eſſe ꝓbabilia:quæ quāq̄ nō perciperentur:tamē quia uiſum hn̄t quēdā inſignem &

ILLVSTREM:clarum & euidentē ut merito ſuadere poſſit atq; allicere. SAPIENTIS:prudētis & nil temere faciētis.ſed id cuius poſſit & ſi nō certā & uerā tñ uериſimilē cām reddere.hæc eſt certe officii forma:& his principiis atq; cōcluſionibus humana uita cura rephenſionē degitur & gubernat̃. LIBEREM inuidia:liuore illoꝝ & calūnia qui me arrogantē.& procacem calūniant̃ academicū & hanc philoſophā di rōnē tenebras rerū appellant.& ingenioꝝ tricas ducunt recenſebo inquit Priſcoꝝ opiniones:& id qd' pro oib⁹ & cōtra oīa diſceptatū eſt a philoſophis agētib⁹ de ui & natura numinis.Sic certe planū erit atq; manifeſtū an academia ꝓcacitatis accuſanda ſit.nā philoſophoꝝ ambigua diſſenſio dogma probat academicū. IN MEDIO:in cōi iudicio & æſtimatione. PROCAX:garrula.Loquax:& ſine iudicio multa uerba ęffundēs īpudenter. VT STATIVS in ſynephebis.i.cæcilius comicus cognomento ſtatius.Idem Cic.in Catone maiore dicit:ut ait Statius noſter in ſynephebis.Gellius ita ſcribit.Statius ſerui le nomen fuit plæriq; apud ueteres ſerui eo noīe fuerunt.Cæcilius quoq; comediarū poeta īclytus fuit ſeruus.& ꝑpterea nomen habuit Statius:ſed poſtea uerſum eſt in cognomētū:appellatuſq; eſt Cæcilius Statius.Synephebi nomē comediæ. Latinæ cōpubeſcētes.ut ſynapotniſcontes cōmorietes.exclamabo inquit Cic.pro re grauiſſima & maximo reipu.fundamēto ad oēs qui iudicare poſſunt & ſciunt ut adſint faueātq;:religioni & pietati. POPVLAriū:eiuſdē populi.i.ciuium.proh nūc pro aduerbio ponitur.nūc pro interiectione dolētis & admirātis.ordo īploro fidē deoꝝ populariūq; adoleſcentiū & fides pro amico ſtudio:& iuſta ope.oportunoq;:auxilio ponit̃. IMPLORO:in auxiliū aduoco. CAPITALIA:pernicioſa:& pœna capitis puniēda.& ſic dr̃ hō capitalis & qui capital admiſerit. CERImoniæ:ſunt ritus ſacri cerimoniaꝝ cām inquit Pōpeius alii ab oppido ductam exiſtimāt.alii a charitate dictas iudicāt templum ſignificat ædificium deo ſacratum.Delubrum autore Varrone dicebat̃:Sacer locus in quo præter ædem ſit area aſſumpta deum cauſa : ut erat in circo flaminio Iouis ſtatoris:aut in quo dei ſimulachrum dedicatum ſit ſicut locum ī quo figerent candelā candelabrum appellatum:ita in quo deum ponerent nominatum delubrum. SOLEMNIBVS:uſitatis:& ſumptuoſis. AVſpiciis:auguriis:& diuinationib⁹ erat augur Cic.& iō dicit ſe pěſſe auſpiciis de his latius in diuinatiōe dicet̃. REferēda:reducenda qm̃ inde pendent.nam ſi deus eſt & humana curat.fouet uiciſſimq; punit hæc omnia caſtæ.piæq; ſeruanda ſunt.& eſt diuinatio quoddam dei munus.Sin aliter exiſtimabitur euaneſcēt hæc omnia:& iccirco uiris:equiſq; fauendum eſt diuinæ cauſæ ne ingrati uideamur & impii.

CERTI:explorati atq; percepti.& hi erant Platonici Ariſtotelici & ſtoici. ADDVBITARE:aliquam dubitationem habere. FAMILIAREM:amicum:& ſtudiorum cōmunione mihi coniunctum.

illuſtrē.his ſapientis uita regeret̃. Sed iam ut omni me īuidia liberem:ponā in medio ſentētias philoſophoꝝ de natura deoꝝ. Quo qdē loco cōuocandi oēs uidentur:qui quæ uera ſint iudicēt. Tum demum mihi procax academia uidebit̃: ſi aut cōſenſerint oēs:aut erit inuentus aliqs:q qd ueꝝ ſit īuenerit. Itaq; mihi libet exclamare ut Statius ī ſynephebis:pro deū populariū oīum adoleſcētiū clamo:poſtulo:obſecro:oro:ploro:atq; īploro fidē:nō leuiſſima de re ut q̄rit̃ ille fieri in ciuitate facinora capitalia:ab amico amāte argentū accipere meretrix nō uult:ſed ut ad ſint:cognoſcāt:aīaduertāt:qd de religione:pietate:ſanctitate:cerimōiis:fide:iureiurādo:qd de tēplis:de lubris ; ſacrificiiſq; ſolēnibus:qd de ipſis auſpiciis:qbus nos præſumus exiſtimādū ſit. Hæc enim oīa ad hāc de diis īmortalibus quæſtionē referēda ſunt.Profecto eos ipſos q ſe aliqd certi habere arbitrant̃ addubitrar̃ coget doctiſſimoꝝ hominum de maxima re tanta diſſenſio.Quod cum ſæpe alias:tum maxime animaduerti:quū apud.C.Cotam familiarem meum accurate ſane & diligenter de diis immortalibus diſputatum ſit.

NAM cū feriis latinis:prīcipiū dialogi:& explicatōis rei ꝓpoſitæ ac ꝑdifficilis & obſcuræ q̄ōnis d̄ ui & natura numīs.quā in tria uolumīa digeſſit Cic.Primū cōtinet epicuri futilem rōnē eiuſq; refutationē ꝑ cotā academicū & pontificē maximū.Secūdū dogma ſtoicoꝝ grauiſſimū ac piētiſſimū cōplectit̃.Tertiū oppoſitas cotæ ratiōes academico ritu oīa in ambiguū & dubiū reuocātis euoluit.necnō Cice.iudiciū qd' primas & ſūmas diſciplīæ ſtoicoꝝ tribuit. FERIAE Latinæ:inq̄t Varro dies cōceptiuus dictus a Latinis populis quibus ex albano monte carnes petere fuit ius cum Romanis.a quibus Latinis latinæ dictę.hæc Varro.Templum Ioui latiali poſuit in albano monte Tarquinius ſuperbus:& nundinas inſtituit primus latinas:in quibus quadrige certabant in Capitolio uictorq; abſinthium bibebat in præmium.credo inquit Plinius ſanitatem præmio dari honorifice arbitratis maioribus. EXEDRE:inquit Vetruuius ſpacioſæ conſtituantur in tribus porticibus habentes ſedes in quibus philoſophi rhetoreſq; ac reliqui qui ſtudiis delectantur ſedentes diſputare poſſint.

NAm quum feriis Latinis ad eum ipſius rogatu acceſitūq; ueniſſem : offendi eum ſedentem in exedra:& cum.C.Velleio Senatore diſputantem ad quem tum Epicurei

primas ex noſtris hoībus deferebant. Aderat etiam
Quintus Lucilius Balbus: qui tantos progreſſus
habebat in ſtoicis: ut cum excellentibus in eo gene/
re græcis cōpararet̃. Tum ut me Cota uidit popor
tune inq̄t uenis. Oritur enim magna de re mihi al/
tercatio cū Velleio: cui pro tuo ſtudio non eſt alie/
num te ītereſſe. Atqui mihi quoq; uideor inquam
ueniſſe ut dicis oportune: tres enim trium diſcipli/
narū principes cōueniſtis. M. ei. Piſo ſi adeſſet: nul
lius phyloſophiæ: earū q̄dem quæ in honore ſunt:
uacaret locus. Tum Cota ſi inq̄t liber Antiochi no
ſtri: qui ab eo ad Balbum nuper miſſus eſt: uera lo
quitur: nihil eſt ꝙ Piſonem familiarem tuum deſy
deres. Antiocho. n. ſtoici cum pipateticis re cōcine/
re uident̃: uerbis diſcrepare. Quo de libro uelim
balbe ſcire q̄d ſentias. Ego ne īq̄t ille miror Antio/
chum hominem imprimis acutū nō uidiſſe inter/
eſſe plurimū inter ſtoicos: qui honeſta a cōmodis
non noīe: ſed genere toto diſiungerēt: & pipateti/
cos: qui honeſta miſcerent cum cōmodis: ut ea īter
ſe magnitudine & quaſi gradibus nō genere differ
rent. hæc. n. eſt non uerboꝝ parua: ſed rerum pma/
gna diſſenſio. Sed hæc alias: nūc quod cœpimus ſi
uidetur. Mihi uero inquit Cota uidet̃: ſed ut hic q̄
īteruenit me intuens: ne ignoret quæ res agat̃: de
natura agebamus deorum: quæ quum mihi uide/
ret̃ pobſcura ut ſemp uideri: ſolet: epicuri ex Vel/
leio ſciſcitabar ſentētiam. Quāobrē īq̄t Velleius:
ni moleſtum eſt repete quæ cœperas. Velleius. Re/
petā uero. quāq̄ nō mihi: ſed tibi uenit adiutor: am/
bo enim inq̄t arridens ab eodē Phylone nihil ſcire
didiciſtis. Tum ego q̄d didicerem⁹ Cota uiderit: tu
aūt nolo exiſtimes me adiutorem huic ueniſſe: ſed
auditorē: & q̄dē æquū: libero iudicio: nulla eiuſmo
di aſtrictū neceſſitate: ut mihi uelim nolim ſit certa
q̄dam tuēda ſnīa. Tum Velleius fidēter ſane ut ſo
lēt iſti: nihil tā uerēs q̄ ne dubitare aliqua de re uide/
ret̃: tāquā mō & deoꝝ cōcilio & ex epicuri ītermū/
diis deſcēdēs. Sed audite inq̄t nō cōmētitias futileſ/
q; ſnīas: nō opificē edificatoremq; mūdi Platonis de
timæo deū: nec anūfatidicā ſtoicoꝝ pnoeā: quā lati
ne licet puidētiā dicere: neq; uero mūdū ipm aīo &
ſenſibus pditū: rotūdū: ardētē: uolubilē deū: portēta
& miracla nō diſſerētiū phoꝝ: ſed ſomniātiū. Qui
b⁹. n. oculis ītueri potuit ueſter Plato fabricā illā tāti
opis: q̄ cōſtrui a deo: atq; edificari mūdū facit? Quæ

PRIMAS ſummam eruditionē & pgreſſum in
epicureo dogmate. PROgreſſus pfectus & cogni
tionem eoꝝ q̄ ad ſtoicos ptinebant. M. piſo erat pe/
ripateticus. VACARET uacuus eſſet atq; inanis.
CONcinere cōſonare: cōuenire: & cōcordes in do
gmate eſſe atq; ſentētiis. VERBIS appellationibus
ipſaꝝ reꝝ q̄bus nouaſſe noīa uidebant̃ ſtoici. GE/
nere toto natura: qualitate pprietatib⁹. A COMmo
dis utilibus: q̄m nihil dicebāt utile quod honeſtum
non eēt. ET quaſi gradib⁹ diſcriminib⁹ q̄m ſupmū
gradū dabant uirtuti. Secūdū bonis corporis. Ter/
tiū bonis externis ſtoici aūt nihil appellabant bonū
pter ipſum honeſtum. i. ipſam uirtutem cætera uero
æſtimabilia nominabāt. NON genere qualitate: ac
natura. NIHIL ſcire nihil affirmare ac dubitare de
oībus academico more. AEQuVM iuſtū: & citra
affectus iudicantem: & utētem academica libertate:
q̄ in nullius magiſtri uerba iurauit: ſed pbabilia tm̄
& uereſimilia ſequitur. CERTA definita: & termi
nata ut erat dogma ſtoicū quod pdere magnū du/
cebat̃ nefas. FIDENTER aīoſe atq; ſecuro aīo ut
mos erat epicureoꝝ q ſuas hallucinatiōes cito enun
tiabant nullo ſale nullo lepore conditi: ſed ignoran
tia tm̄ audaces quod uitium latius patuit: & nūc ui
get imprimis. Itaq; uelleius timebat̃ ne uideretur in
aliquo dubitaſſe: ſed tanq̄ oīa pugno cōprehēdiſſet
aīo ſtabat: & promptus erat: & de diis ita diſſerere
exorſus eſt ac ſi e deorum cetu deſcendiſſet oculiſq;
celeſtia exploraſſet: ac palpaſſet manu. INTERmū/
diis ſpaciis & locis intermediis. Intermūdiū appel
labat epicurus ſpacium inter mūdos quos ex uani/
tate democriti putabat infinitos. celū inquit Ariſto/
teles unum eſt ac mundus unus: & nō plures ut alii
qui dicunt. FVTILES uiles ac leues: & ſic petulan
ter & impudenter platonē deridet qui in timeo dia
logo deum fabricantem poſuit mundum: & mūda
na quæq; diſponētem & mundum eſſe animal: di/
centem: non dicam inquid mūdum eē deum ut di/
xit plato. hæc enim ſunt monſtra q̄dam & ſomnia
phyloſophoꝝ. ANVM fatidicam pſagā uaticinā: &
fata populorum diſponētem & enuntiantem: unde
fatales dicti ſibyllini libri fata romanoꝝ cōtinentes
pronoea dicitur a pronoeo græce prouideo latine.
ARDENTEM igneum: & ſplendidum. Timeus
eſt platonis dialogus de origine mundi ac eius au/
tore deo optimo: maximoq;: appellationem habuit
a Timeo locrenſi qui cū ſocrate diſputat de quo ſic
ſcribit plato ſimeus iſte elocris quæ urbs in italia iu
ſtiſſime gubernatur: nobilitate opibuſq;: pſtantiſſi/
mus ſummis honorib⁹ functus eſt & ad ſumma to
tius phyloſophiæ faſtigia ut opinor aſcendit.

MOLITIO edificatio. VECTES ferrei pali &
cætera id gen⁹ iſtrã:q̃ machiæ appellant. MVneris
officii talis ac molitõis. QuINq; formæ figure rerꝝ
atq; naturæ:q̃ttuor uidelicet initia rerꝝ. Terra:aqua:
aer:ignis:& q̃nta q̃dã forma:e q̃ eẽt cœlũ & mẽs ut
placuit Ariſ. Idẽ Cicero ĩ p̃rio academico ſic ſcribit:
p̃riæ q̃litates ſimplices ſ͛t:ex his ortæ uariæ ſũt et q̃ſi
multiformes:itaq; aer ignis aq̃ & terra p̃ria ſũt ex his
aũt ortæ aĩantiũ formæ:earũq; rerꝝ q̃ gignunt͛ e ter/
ra q̃ntũ gen⁹ e quo aſtra mẽteſq; ſingulares. PAL/
maris:uictrix & triumphalis ironice loq͛t epicureus.
VT d͛r ut ẽ ĩ ꝓuerbio ĩ illos q̃ illotis labiis & pedi/
b⁹.i.ne p̃ria q̃dẽ rudimẽta hñtes de reb⁹ maximis au
dẽt decernere. COagmẽtatio cõpoſitio:& cõgluti
natio. EXtremũ ultimũ. DEſignationẽ deſcriptio
nẽ:modulũ:& formã. SIN alia alteri⁹ naturæ atq;
diſſilis ab illa, ꝓnoea quã uos ſtoici ponitis. EXtite
rũt apparuerunt ſæculum eſt ſpacium centũ annorꝝ
Ariſtoteles primo de celo dicit uita eſt illic ſemꝑ per/
manens perpetua ſecũdum perpetuitatem ſæculi ſæ
culorum quod non habet finem:& eſt uita nobiliſ/
ſima:& bene dixerunt antiqui ꝙ finis & terminus
continens tempus uitæ cuiuſlibet rei uiuæ eſt ſæcu/
lum illius rei:ſecũdum igitur hunc modum dicim⁹
ꝙ finis celi cõtinens totum tempus perpetuum eſt
ſæculum celi & hoc nomen deriuat͛ a ſuo actu: q̃m
eſt perpetuum. dicitur enim a græcis aeon.i. ſemper
exiſtens. NON enim oſtendere nititur licet delyret
fuiſſe tp̃s anteq̃ eſſet mũdus:nam tempus eſt nume/
rus motus:& a tenore temperato cœli ac mundi di/
citur. Motus aũt ſine corpore naturali eſſe non põt.
SED fuit aperit mentem ſuam de ſæculis atq; tem
poribus:æternitas eſt quãtitas quæ caret extremis.
TEMporum circũſcriptio deſignatio:menſuratio
& determinatio menſurabat. SPAtium: quantitas
eius & longitudo nõ poteſt cogitari:uidetur enim
abſurdum ut fuerit aliquod tempus.i. menſura mo
tus eo tp̃e quo nullum erat tempus.i. cœli mũdiq;
motus. CESSauerit ocioſa feriataq; fuerit. NEC
erat ullus labor uidelicet cũ oĩa diuine maieſtati ꝑſto
eẽnt nec labori eẽt locus. OMNES naturæ mem/
bra ipſius mũdi ut celum.i. aer cæteraq; elementa.
SIgnis aſtris & imaginibus quæ celum ornant.
LVminibus ſtellis:earũq; fulgorib⁹. TANquam
edilis q̃ cã inq̃ ĩpulit deũ ornare mundũ tanq̃ edilis
popularis q tẽpla ornabat & ſpectacula ut populi
fauorẽ & aurã uenaret͛ de utraq; ædilitate dictũ iã ẽ
a me ĩ cõmentariis officiorꝝ Gurguſtiũ ut ĩq̃t põpe/
ĩus ẽ gen⁹ habitationis anguſtũ a gurgulione dictũ.
VArietate uaria exornatione colorꝝ ac rerꝝ uarietas
ĩnq̃t idẽ ĩ ſecũdo de finib⁹ ꝓprie ĩ diſparib⁹ colorib⁹
d͛r:ſ; trãſfert͛:ĩ m̃lta diſparia. Uariũ poema:uaria ofo
uarii mores uaria fortuna. FERE q̃ſi oẽs & ferme
oẽs dicitis:idẽ ĩ Ca. memĩ ĩ illũ ſmo nẽ ĩcidere q̃ fer/
me erat in ore.i. q̃ſi ab oĩb⁹ dicebat͛. MOlitio tã ma
gna edificatio cũ pauci ſint ſapiẽtes. STVLtorꝝ in/
ſipiẽtiũ quos ſtoici dicũt miſeros ob id ip̃m:q̃a ſtul
ti ſũt etiã ſi uariis & maximis fortunis habũdarent,

molitio:quæ ferramenta:qui uectes:quæ machinæ:
qui miniſtri tanti muneris fuerunt? queadmodum
aut obedire & parere uoluntati architecti aer:ignis:
aqua:terra potuerunt? Vnde uero ortæ illæ quin/
q; formæ:ex quibus reliquæ formantur: apte ca/
dentes ad animum efficiendum pariendoſq; ſen/
ſus? Longum eſt ad omnia quæ talia ſunt: ut op/
tata magis quam inuenta uideantur. Sed illa pal/
maris quidem quod qui non modo natum mun
dum introduxerit:ſed etiam manu pene factum. Is
eum dixerit fore ſempiternum: hunc cenſes pri/
mis ut der labiis guſtaſſe phyſiologiam ideſt na/
turæ rationem: qui quicq̃ quod ortum ſit putet
æternum eſſe poſſe. Quæ eſt enim coagmenta/
tio non diſſolubilis? aut quid eſt? cuius princi/
pium aliquod ſit nihil ſit extremum. Pronoea ue/
ra ſi ueſtra eſt lucili eadem requiro quæ paulo an/
te:miniſtros:machinas:omnem totius operis deſi
gnationem atq; apparatum. Sin alia eſt cur morta/
lem fecerit mundum:non quemadmodum plato
nici dicunt ſempiternum? Ab utroq; autem ſciſci/
tor:cur mundi ædificatores repente extiterint:ĩnu/
merabilia autem ſæcula dormierint. Non enim ſi
mundus nullus erat:ſæcula non erant. Sæcula nũc
dico non ea:quæ dierum noctiumq; numero an/
nuis curſibus efficiuntur. nam fateor ea ſine mun
di conuerſione effici non potuiſſe:ſed fuit quædã
ab infinito tempore æternitas:quã nulla circũſcri/
ptio temporis metiebatur: ſpacio tamen qualis ea
fuerit intelligi non poteſt:quod ne in cogitationẽ
quidem cadit:ut fuerit aliquod tempus cum nullũ
eẽt. Iſto igitur tam ĩmẽſo ſpacio quæro Balbe cur
Pronoea ueſtra ceſſauerit. Laborem ne fugiebat?
At iſte nec attingit deũ:nec erat ullus: quũ omnes
naturæ numini diuino cœlum:ignes:terræ: maria:
parerent. Quid aũt erat quod concupiſceret deus:
mundum ſignis:& luminibus tanq̃ ædilis ornare:
ſi ut deus ipſe melius habitaret antea uidelicet tem
pore infinito in tenebris tanq̃ in gurguſtio habi/
tauerit:poſt autem uarietate ne eum delectari pu/
tamus: qua cœlum & terras exornatas uidemus?
Quæ iſta poteſt eſſe oblectatio deo? quæ ſi eſſet:
non ea tam diu carere potuiſſet. An hæc fere ut
dicitis hominum cauſa a deo conſtituta ſunt. Sa/
piẽtũ ne? ꝓpter paucos ergo tãta rerꝝ eſt facta moli
tio? An ſtultorꝝ? At primũ cã nõ fuit cur de ĩprobis

bene

BENE merereť cōferret bñficia in eos qui indigni ſunt. MAXIME ꝙ ob hoc ipm:q̄a ſunt tales:ſunt inqt natura miſerrimi:qa uacāt animi bonis ergo nulla bona extrinſeca pñt eos felices reddere:igiť diuina ī hos benignitas uana eſt & irrita. STVLtitia inſipientia:hebetudine:mentiſq; impfectione. INcōmoda dāna detrimēta q̄ a ſapientibus cōpenſanť cum emolumētis. LENIANT mitigēt & æquo aio ferāt. COMpenſatione pmutatōe:ac receptione ad æquale pondus incōmodoꝝ cōmoda ſapientum ſunt bona animi.i.uirtutes quæ aioꝝ abſolutiones & pfectiōes rite dicunť:talib⁹ ergo cōmodis incōmoda repēdūt:& ideo cōmoditas celi nō eſt ipſis neceſſaria:qm̄ in ſe hñt uerā & optimā compenſationē:charitas annonæ copia uini rependiť:dolor corpis:animi lætitia:& ſic deſimilib⁹ Horatius dicit in ſermonib⁹. Amicus dulcis ut æquum eſt:cum mea cōpenſet uitiis bona. FERRE tolerare ipſa īcōmoda cum nullam hēant bonoꝝ mētis compēſationem:nullam cōſtantiam aſpera quæq; tolerātem atq; frāgentem. QuI VERO deridet eos qui mūdo aiam dederūt:quæ inqt non pōt in alia figura q̄ humana eē:hoc nō itellexerunt huius opionis autores. DE quo qua re.i.forma aiæ recipiendæ apta:his uerbis:de forma ptim nos natura ammonet:ptim nos rō docet. HACTENVS huc uſq; & tātum ſiue ſolū.

bene merereť. Deinde quid eſt aſſecutus:quū oēs ſtulti ſint ſine dubio miſerrimi: maxime qď ſtulti ſunt? Miſerius.n.ſtultitia qd poſſumus dicere? Deinde ꝙ multa ſūt īcōmoda in uita:ut ea ſapiētes cōmodoꝝ cōpenſatiōe leniant:ſtulti:nec uitare uenientia pñt:nec ferre pſentia. Qui uero mundū ipſum aīantem:ſapientemq; eē dixerūt:nullo mō uiderūt animi naturam:nō intelligentes inq̄ figuram cadere poſſet:de quo dicam paulopoſt. Nūc aūt hactenus admirabor eoꝝ tarditatē:qui animātem īmortalem:& eundem beatū & rotūdū eſſe uelint ꝙ ea forma neget ullam pulchriorem eē Plato. At mihi uel cylindri:uel quadrati:uel coni:uel pyramidis uidetur eſſe formoſior. Quæ uero uita attribuiť iſti rotūdo deo Nempe ut ea celeritate cōtorqueatur:cui par nulla ne cogitari qdem poſſit:in qua nō uideo ubinam mens cōſtans & uita beata poſſit inſiſtere. Quodq; in noſtro corpore ſi minima ex parte ſignificetur moleſtū ſit:cur hoc ita nō habeať moleſtū in deo? Terra.n.profecto qm̄ pars mundi eſt:pars eſt etiā dei. Atq terræ maximas regiones inhabitabiles īcultaſq; uidemus:ꝙ pars eaꝝ appulſu ſolis exarſerit:pars obriguerit niue pruinaq;:lōgīquo ſolis abſceſſu. Quæ ſi mundus eſt deus qm̄ partes mūdi ſunt:dei mēbra ptim ardētia ptim refrigerata dicenda ſunt. Atq hæc qdē ueſtra lucili:q̄lia uero ſint ab ultimo repetā ſupioꝝ. Thales.n.mileſius:q primus de talibus rebus q̄ſiuit:aquam dixit eē initiū reꝝ. Deū aūt eē eam mentē:q̄ ex aqua cūcta fingeret. Si dii poſſunt eſſe ſine ſenſu & mēte:cur aq̄ adiūxit:ſi ipſa mens cōſtare pōt uacās corpe? Anaximādri aūt opio eſt natiuos eē deos:lōgis īteruallis orientes occidēteſq;:eoſq; inumerabiles eē mūdos. Sed nos deū niſi ſempiternū ītelligere q poſſum⁹? Poſt Anaxamenes Aera deū ſtatuit:eūq; gigni:eēq; imēſum & īfinitū & ſemp ī motu:q̄ſi aut aer ſine ulla forma deus eſſe poſſit:quum pſertim deum non mō aliqua:ſed pulcherrima ſpecie eſſe deceat:aut non omne quod ortum ſit mortalitas

TARditatē hebetudinē:cylindrus hēt rotūditatē in lōgitudine ut eſt colūna quadratū eſt figura quattuor hñs latera:& æquales angulos quattuor Con⁹ rotūditatē hēt faſtigiatā ſine laterib⁹ quales ſūt fructus arboris pinus:& faſtigia galearum. Pyramis eſt moles q̄drāgularis ī acutū adſurgēs ad formā ignis & flāmæ uñ habuit nomen. TORqueať roteť & uolúať. CONſtans trāqlla ſedata:ſecura īmobilis. INSIſtere qeſcere. QVODq; diuexatio īqt hūano corpi moleſtiſſima eſt qm̄ qď diuexať nō eſt ſui iuris:& uexatio magnā pſe fert calamitatē:ſic ēt cogitādū ē de deo inqt ſi celerrimo motu torquetur. INCVLtas deſertas aut nimio calore aut rigore:ut plaga ſeptētrionalis:& auſtralis. APPVLſu acceſſu admotōe. QuALIA c⁹ naturæ ac ꝓprietatis. AB ultīo ſupioꝝ a prīo phyſico.i.uenatore ipi⁹ naturæ:atq; īterpte:thales ergo aſcēdēdo erat ultim⁹:deſcendēdo prim⁹:ſic ultimū autorē ſanguīs dicim⁹ pricipē origīs. REPenta renarrabo īcipiēs athalete mileſio q aquā dixit eē q̄ nata ſūt oīa:& ſic materiā reꝝ oīu; poſuit ī humore pricipiū & cā; naſcēdi poſuit in deo. SI DII pñt eē q̄ſi dicat eē nō pñt ſine corpe ſenſib⁹ pdito & rōne ſiue mēte q̄ alr ītell's & ītelligētia dr̃. CVR aq̄ alia deriſio:ſi ex ſnīa thaletis de⁹ eſt mēs īcorpea q̄dā cur eā aq̄ tāq̄ corpi adiūxit. CONſtare p ſe eē ſine corpe. NAtiuos tparios.i.ortū hr̃e & occaſū licet diu uiuāt Anaximāder & Anaximenes mileſii fuerūt. INteruallis ſpatiis tpis. EOSq; deos nil aliud eē dixit q̄ mūdos īfinitos. SED nos epicurei uidelicet nō dicim⁹ eē deū natiuū & tpariū:ſed æternū. QVI qūo q̄ rōe. AERA ſpirabilē naturā q̄ latīe aīa dr̃ græce uero aer:qa ſemp fluit & ſpirat. STAtuit iudicauit cēſuit. INFInitū ī termīatū īfinitas dr̃ q̄titas q̄ caret extremis. Numer⁹ īfinit⁹ īqt pħs prīo de cœlo ē ille q caret termīo ī multitudine:corp⁹ hñs finē ē finitū ēt ſi diſtātia lineaꝝ tāta ſit ut alia maior nō repiať. QVASI aut aer deridet hāc opionē:dicēs aer ſine forma & figura nō pt eē de⁹:cui attribuēda ē ſpēs pulcherrima ſoſa uidelicet pſtātiſſima quā epicurei hūanā eē dicebāt ut poſt paulo patebit.

CONSEquatur attingat qm̄ oīa orta occidūt. Anaxagoras fuit claro menius & deum eſſe dixit infinitam mentem quæ per ſe ipſam moueat. DISCIplinā phyſicā ſciam. Anaxagoras inqt uelleius prim⁹ cēſuit mētē diuinā cōgeriem illā quattuor elemētoꝝ ſegregaſſe in ꝓprias formas ſiue naturas: & cuiqꝫ ſuū modū & pfectionē cōſtituiſſe: glob⁹ ille reꝝ quo ptes reꝝ oīum cōtinebanť: chaos aliqñ dr̄: & omiomeria: pp ſilitudinē ptiū. Vñ Lucreti⁹. Nūc & Anaxagore ſcrutemur omiomeriā: quā græci memorāt: ſed nr̄a dicere lingua nō ſinit nobis patrii ſermonis egeſtas. Anaxagorā ſequūť Ouidius ī metamorphoſi dixit. Ante mare & terras & qđ tēgit oīa celū. Vn⁹ erat toto naturæ uultus ī orbe. quē dixere chaos rudis īdigeſtaqꝫ: moles deinde. Hāc de⁹ & melior litē natura diremit. Nā celo terras & terris abſcidit undas. Meliorē naturā appellauit ꝓpriā & uerā cuiuſqꝫ rei formā: duplex ē eteni natura ut in phyſicis dicit pħs. Materia uidelicet & forma: q̄ ē natura q̄dā pſtātior unūqđqꝫ ait ille tum magis dr̄ cū eſt actu q̄ cū potētia: & ſi ē forma eſt ēt natura. DESCRIptionē deſignationē effigiationē: & cōformationē. MOdū menſurā quātitatē qualitatēqꝫ: ac pfectionem a mō modulus p diminutionē: Eſt modus in reb⁹ iqt horati⁹ ſunt certi deniqꝫ fines. Quos ultra citraqꝫ: neqt cōſiſtere ueꝝ. i. decēs: & cōueniēs. VI potētia diuinæ mentis quā īfinitā dixit anaxagoras. RAtione cōſilio: arte: atqꝫ ītelligētia. DESIgnari deſcribi definiri: & ordinari. ET cōfici abſolui dādo uidelicet cuiqꝫ ſuū modū & pfectionē: ordo eſt Anaxagoras uoluit oīum reꝝ deſcriptionem & modū deſignari & cōfici ui ac rōne īfinite mētis. IN quo nō uidit deridet epicureus hāc opionem: dicēs: non pſpexit anaxagoras rei īfinitæ naturā: qm̄ ſenſibilis motus: & cōtinuus nō pōt eē in re īfinita: neqꝫ aliqs ſenſus quo res ſenſu aliquo pcipiať uiſu uidelicet auditu: tactu: olfactu: & guſtu. SENſui cōiūctū motū ſenſibilem: qm̄ mot⁹ ſine corpe naturali eſſe nō poteſt.

conſequatur. Inde Anaxagoras: q accepit ab Anaximene diſciplinā: primus omnium rerum deſcriptionem: & modum mentis īfinitæ ui ac rōne deſignari & cōfici uoluit: in quo nō uidit: neqꝫ motū ſenſui cōiunctum & cōtinentem in īfinito nullum eſſe poſſe: neqꝫ ſenſum omnino: quo ipſa natura pulſa ſentiret. Deinde ſi mentem iſtam quaſi animal aliquod uoluit eſſe: erit aliquid īterius: ex quo illud aīal nominetur. Quid aūt interius mēte cingitur? Igitur corpore externo. Quod quoniā nō placet: aperta ſimplexqꝫ mens nulla re adiūcta qua ſentire poſſit: fugere intelligētiæ noſtræ uim & notionem uidetur. Crotoniates autem Alcineo: qui ſoli & lunæ reliquiſqꝫ ſyderibus animoqꝫ præterea diuinitatem dedit: nō ſenſit ſeſe mortalibus rebus īmortalitatem dare. Nam Pythagoras: qui cenſuit animum eē per naturam rerum omnem intētū & cōmeantē: ex quo noſtri animi carpenť: non uidit

CONtinētem iugem cōtinuatū: unde dicimus cōtinēs imperiū: cōtinēs malū: cōtinentem matrem continētem orōnē & ſilia. OMNIno penitus. SENſum iudicium ſenſuū qui de ſuis obiectis adæquatis iudicāt. QVO ſenſu: & per quē ueluti aīæ iſtr̄m. NATVRA ipſa mens īfinita: quæ eſt natura q̄dam: noīe naturæ res oēs naturales intelliguntť. Natura inqt lactantius dr̄ a naſcēdo: nec alio noīæ appellari pōt ea uis in qua ineſt & ꝓuidentia excogitandi: & ſollertia poteſtaſqꝫ: faciēdi melius igiť Seneca oīum ſtoicoꝝ acutiſſimus nil aliud dixit eē naturā q̄ deum. PVLſa tacta & mota ab aliquo obiecto: unde dicim⁹ imago illa me pellit. i. tangit & mouet alibi dicit Cicero ut animi pellanť uehemētius inde pulſus dr̄ uenæ ſubſultio & motus ſanguinis. NATVra ꝓprietas & diſpoſitio naturalis ipſius infinitæ mentis: quæ ex epicuri ſnīa nihil pōt ſentire ſine corpore ac ſenſib⁹: quæ opinio abſurdiſſima eſt: ſed epicurei neſciūt auocarē mētem & rōnem a ſenſibus quos ipſi hn̄t & ſolos & certos iudices. DEINde ſi mētē affert aliā rōnē qua oſtendit abſurdā eē anaxagoræ opionē dicētis īfinitā illā mētem eē quaſi quoddā aīal. Si aīal eſt īnqt neceſſe eſt ut intra ſe hēat aliquid pp qđ dicať aīal: quæ appellatio nō cōpetit niſi habētib⁹ ſenſibilem aīam: aīal inquit phyloſophus eſt obſenſum cū ſit ſubſtātia aīata ſenſibilis: mens autē nihil intra ſe hēt pp qđ dicať aīal. ergo talis mēs nō eſt aīal: & ītelligi a nobis nō pōt ſi nō hēt corp⁹: nō hēt corp⁹ ut dicit anaxagoras nulla eſt igiť. ALIquid. i. aīam pp quā dicať aīal: ſed ītra mētē nihil: cōtineť. CINgiť ambiť & claudiť quaſi dicat nil pōt mēte cingi cū ipſa mēs nō ſit corp⁹ quo ītrinſeca cinguntť: ergo ſi nihil mēte cingitur corpe extrinſeco ipſa mēs cingeť: habebitqꝫ corp⁹. hoc aūt uos negatis dicitiſqꝫ illam eē īcorporeā & liberā. igiť ſi talis eſt ītelligi a nobis nō pōt & p cōſequēs nihil eſt. INTErius ītrinſecū & ītus cōtentū. APErta nuda. SIMplex incōpoſita īcorporea. NVLLA re ſine admixtione alicui⁹ rei ſenſibilis & corporee. QVA per quā tanq̄ per organum: & inſtrumētum ut eſt corpus cum organis & ſenſib⁹. VIM potētiam & naturā nō cognoſcimus inqt niſi ſenſibile. NOTIOnem intelligētiā q̄ ſenſib⁹ īnitiť: cōuenit hæc ſnīa uoluptariis & epicureis: quoꝝ cognitio pendebat omnis a ſenſibus: mentem non habebant qua mentis natura & uis diſpicitur. ALCINEO crotoniates e crotonæ clara quondam urbe calabrie ad mare: hic fuit pythagoreus. NON ſenſit deridet a alcineonis ſententiam: Pythagoras fuit ſanius & italicæ phyloſophiæ dedit auſpicium dixitqꝫ deum eē animū q per uniuerſas mundi partes omnemqꝫ naturam cōmeantem atqꝫ diffuſum: ex quo quæ naſcuntur animalia uitam capiant. NATVRAM proprietatem & qualitatem omnium rerum naturalium. i. elementorum. INTENTVM diffuſum. COMmeantem euntem: & penetrantem. NOSTRI humani Virg. dixit deū ire per omnis terras tractuſqꝫ maris celumqꝫ profundum. NON uidit deridet opinionem Pythagore.

DISTRACTIONE ſeparatiõe & auulſione. MISERI ĩfelices & uitioſi. INFIxus ĩnexus ĩherẽs. INFVſus ĩmi xtus cũ nullũ hẽat corpꝰ: ſine quo nil poſſe cõſiſtere atq; cõmiſceri hebetes epicurei opinabant̃. Xenophanes fuit colophonius: aſſeruitq; dei ſubſtãtiã rotũdã eẽ & globoſam: nihilq; cũ hoĩbus hr̃e cõe: totũ: cernere: totũq; au dire ſimulq; eẽ oĩa mũtẽ prudẽtiã æternitatẽ. In lucullo ſcribit idẽ cicero xenophanes unũ oĩa neq; id eẽ mutabile & id eẽ deũ neq; natum uſq; & ſempiternũ cõglobata figura. ADIVNCTA addita ipſi deo quẽ dixit eẽ .q̃ddã infinitũ. DE IPSA mẽte deridet hãc ſñiam: rep̃hẽdet̃ ut alii rep̃hẽſi ſunt qui putarunt mẽtẽ eẽ poſſe ſine corp̃e: maxime aũt taxabit̃ de ĩfinitate: q̃ nullũ p̃õt hr̃e ſen/ ſum aut motũ cũ nullũ hẽat corpꝰ ut de anaxagora blapterauit. CONiunctũ coagmẽtatũ atq; corpo/ reũ; parmenides fuit italus ex elea urbe lucaniæ. hic duo elemẽta eẽ putauit ignẽ & terrã: illum opificis. hãc materiæ locũ tenere ac ordinem in lucullo dicit parmenides opinatus ẽ deũ eẽ ignẽ q̃ moueat terrã q̃ ab eo formet̃. COMmentitium fictũ ad libidinẽ Stephane græce dr̃ latine mõtis uertex. Stephanos uero corona. CONTInẽtẽ ardorẽ comp̃hẽdentẽ & hñtẽ in ſe ardẽtẽ & igneã lucẽ. ORBEM circu/ lũ quẽdã igneũ & ſplẽdidũ quẽ uocabat deũ mũdi parmenides: ordo ẽ effecit cõmentiũ q̃ddã orbẽ.ſ. cõtinẽtẽ ardorẽ lucis: q̃d cõmẽtiũ ſtephanen appel/ lauit a coronæ ſiĩitudine. INquo deridet talẽ opi/ nionẽ in qua reĩqt nulla p̃õt eẽ diuina figura ut eſt humana neq; ſenſus: cũ nullũ hẽat corpꝰ. EIVSdẽ parmenidis multa ſunt p̃ter ordinẽ naturæ dicta & deo inepte attributa. REVOcat refert & reducit ad naturã diuinã. GENEris eiuſdẽ ſiĩia et talia q̃ mor talia & caduca ſunt. DE SYderibꝰ q̃m dabat eis di uinitatẽ. INalio ĩ alcineone: quẽ taxauit q̃m rebꝰ mortalibus ĩmortalitatem dediſſet: empedocles fuit agrigẽtinꝰ de quo lucretiꝰ quoꝝ agragãtinus cũ pri mis empedocles eſt. Inſula quẽ triq̃tris terraꝝ geſſit in oris. Carmina q̃n ẽt diuini pectoris eiꝰ. Vociferã/ tur & exponũt p̃clara rep̃ta. LABItur cadit ĩ errorẽ ignominioſiſſimũ. QVATTVOR quattuor ele mẽta reꝝ oĩum & p̃cipia. SENSV corp̃e ſenſibꝰ p̃dito. LIQuEAT claꝝ ſit & certum. SVSPIcari opionẽ uel mĩmã hr̃e: q̃ſi dicat nõ: eũ dixerit ſibi nõ liq̃re. Democritꝰ fuit abderites. IMAgines figuras atomoꝝ mĩmas. CIRcuitꝰ agitatiões. ILLAM na turã uim: ſiue mẽtẽ: ſiue rõnẽ q̃ imagines emittit ac mouet: hoꝝ ſñia ĩqt lactãtiꝰ q̃uis ĩcerta ſit eodem tñ ſpectat ut p̃uidẽtiã unã cõſentiãt: ſiue.n. natura ſiue ether ſiue rõ ſiue mẽs: ſiue fatalis neceſſitas ſiue diui na lex ſiue q̃cq̃d aliud dixeris idẽ eſt q̃d a nobis dr̃ deus: nec obſtat appellationum diuerſitas cum ipſa ſignificatione ad unum oĩa reuoluant̃. FVNDIT ſpargit per omne mẽbrum naturæ: p̃terea ſciam hu manã dicit eẽ diuinam: aĩamq; diuinam. APOL/ loniates ex apollonia urbe illyrica quæ nunc uulgo aulona dicit̃. SENSVM cognitionem cũ nõ hẽat corpus & organa ſenſitiuæ potentiæ. FORmã fi/ gurã cũ ſit natura q̃dam ſpirabilis in cõſtãs & ſemp̃ fluens. INCONſtãtia leuitate: uarietate: mutabilita te cũ pugnãtia & dicat & ſentiat. NOMInari uer/ ba platonis hæc ſunt opificem q̃dem & p̃rem mũdi inuenire difficile: & cũ iam inueneris p̃dicare ac elo/ qui uulgo impoſſibile eſt.

Diſtractione humanorum animorum diſcerpi & dilacerari deum: & quum miſeri animi eſſent: q̃d pleriſq; contingeret: tum dei partem eẽ miſeram: quod fieri nõ poteſt. Cur autem quicq̃ ignoraret animus hominis: ſi eſſet deus? Quomodo porro deus iſte ſi nihil eſſet niſi animus aut ĩfixus aut ĩfu ſus eſſet in mũdo? Tum Xenophanes: qui mente adiuncta: omne p̃terea q̃d eſſet infinitum deũ uo/ luit eẽ: de ipſa mẽte item reprehẽdetur ut cæteri: de infinitate aũt uehemẽtius: in qua nihil neq; ſentiẽs: neq; cõiunctum eſſe poteſt. Nã Parmenides Cõ/ mentitium quiddam coronæ ſimilitudine efficit. Stephanẽ appellat: cõtinẽtem ardorem lucis orbẽ: qui cingit cælum: quẽ appellat deũ in quo neq; fi/ gurã diuinam: neq; ſenſum quiſq̃ ſuſpicari poteſt: multaq; eiuſdẽ mõſtra: q̃ppe qui bellũ: qui diſcor/ diam: qui cupiditatem: cæteraq; generis eiuſdẽ ad deũ reuocat: quæ uel morbo uel ſomno: uel obli/ uione uel uetuſtate delentur. Eadẽq; de ſyderibus: quæ reprehẽſa in alio iam in hoc omittant̃. Empe docles aũt multa alia peccãs in deorum opinione turpiſſime labitur. Quatuor enim naturas ex qui bus oĩa cõſtare cenſet: diuinas eſſe uult quas & na/ ſci & extingui perſpicuum eſt: & ſenſu omni care/ re. Nec uero Protagoras: qui ſeſe negat omnino de diis habere quod liqueat: ſint non ſint: qualeſ/ ue ſint quicq̃ uidetur de natura deorum ſuſpicari. Quid Democritus: qui tum imagines earumq; circuitus in deorum numero refert: tum illam na turam quæ imagines fundit ac mittit: tum ſcien/ tiam intelligentiamq; noſtram: non ne in maxi/ mo errore uerſatur? Quum idem omnino quia nihil ſemper ſuo ſtatu maneat: neget eſſe quicq̃ ſempiternum: non ne deum ita tollit omnino: ut nullam opinionem eius reliq̃ faciat? Quid aer: quo Diogenes apolloniates utitur deo? quem ſenſum habere poteſt: aut quam formam dei? Iam de Platonis in conſtantia longum eſt dicere: qui in timæo patrem huius mundi negat poſſe nomi nari. In legum autem libris quid ſit omnino deus:

ANQ VIRI diligenter & curioſe iueſtigati:anquirere eſt undiq; q̃rere. Idem in oratoriis libris dicit anquirẽti/
bus nobis. SENSV iuditio ſenſuũ cum nõ habeat corpus:qđ ſoma græci appellant:inde a ſomata incorporea.
PRVDENtia pfecta rõne atq; ſcia quã extra corpus nullã eẽ opinabant̃ epicurei. VOLVptate delectatione cor
poris & animi.talis.n.uoluptas ducebant ſine corpe nõ pcipit̃:notitia noſtra tribuit deo ſenſum:ĩtelligẽtiam:&
uoluptatẽ:igit̃ ut corpus hẽat neceſſe eſt:ita tales hoĩes hallucinabantur. ET ASTRA Platonis uerba hæc ſunt.
Itaq; oĩbus his de cauſis opifex deus mũdum beatũ deũ effecit:aſtra etiã erroris exptia q̃ diuina aĩalia ſunt: terram
aũt altricem noſtram eẽ uoluit nec non primã anti/
quiſſimamq; deoꝝ oĩum qui intra celũ geniti ſunt:
cæterorum uero qui demones appellãtur & cogno
ſcere & enuntiare ortum maius eſt opus q̃ ferre no/
ſtrum ualeat ingeniũ:priſcis itaq; uiris hac in re cre/
dendum eſt qui diis geniti ut ipſi dicebant parẽtes
ſuos optimæ nouerũt. ET ANIMOS dixit eſſe di
uinos. ET EOS ut oceanum:tethyn: Saturnum:
rheam Iouem. Iunonem & reliquos. INSTITV/
tis ordinationibus ciuilibus & legibus. REPV/
gnantia contraria:nam cũ dixiſſet quid ſit deus an/
quiri non oportere:poſtea rebus etiam in ſenſatis:
Brutis: & mortalibus certam diuinitatem attribuit.
IN HIS inter ea quæ incommẽtariis repetiit a ſo/
crate dicta & deſputata: quattuor uolumina ſunt q̃
uel cõmentariæ inſcribuntur uel de dictis & factis a
ſocrate memoratu dignis. FACIT inducit. HIS/
dem in erratis lapſibus & falſis opinionib⁹: quales
Platonicæ ſunt. Antiſthenes fuit athenienſis. PO/
pulares priuatos & populorum inſtitutis conſecra/
tos Plato agens de legibus dicit:deos nõ natura ſed
arte conſtare uolunt: eoſq; aliis alios eſſe prout ſin/
guli ſecum conſentientes lege ſanxerunt: priuatem
uero ſinguli populi ĩquit lactantius gentis aut ſuæ
urbis conditores ſeu uiri fortitudine inſignes erant
ſeu fœminæ caſtitatæ mirabiles ſumma ueneratio/
ne coluerunt:ſic per populos atq; regiones uaria ſa/
cra ſuſcepta ſunt dum grati homines eẽ in ſuos prin
cipes cupiunt. VIM potentiam:& numen:cum di
cat eſſe deos populares. NATVRAM proprieta/
tem & qualitatem. EAMq; uim diuinam dicit eſſe
animam:quã ſine corpore conſtare non poſſe dice
bant epicurei. EVELLERE extirpare quoniam ta/
lis uis animalis incorporea intelligi a nobis nõ põt.
IN TERTIO de philoſophia libro in opere qđ
de celo mundoq; inſcribitur quod eſt in ordine ter/
tium:quoniam liber primæ philoſophiæ quæ me/
taphyſica dicitur omnibus ſcientiis præponitur:in
eo enim de his agit̃ quæ ſunt cõmunia ei qđ eſt. In
libro phyſicoꝝ agit̃ de natura mobili. Natura ẽ pri
cipiũ mot⁹ & qetis in eo in quo eſt. In libro de celo
agit̃ de una ſpẽ mot⁹ q dr̃ circularis:deinceps alii ſũt
in quib⁹ aliæ formæ motuũ explicant̃. Adde etiã q
philoſophiæ rõ tripartita eſt. Vna de uita & morib⁹. Secũda de natura: & rebus occultis. Tertia de rõne differen
di q̃ ob id dialectice dr̃.i.diſputatrix & rõnalis. Ariſtoteles inqt lactãtius q̃uis ipſe ſecũ diſſideat:ac repugnãtia ſi/
bi & dicat & ſentiat ad ſũmũ:tñ unã mẽtem pẽſſe mũdo teſtat̃:hæc ille: Ariſtotelis uerba hæc ſunt celum eſt pfe
ctum & completum per ſecula ſupra ipſum nõ eſt alia cauſa nota ut moueat ipſum ſi igit̃ inueniat̃ alia cauſa tũc
erit etiam perfecta exiſtẽs æterna: & poſt ipſam nõ erit alia nobilior. MENTI rationi PARtes puinciã & curã.
REPLIcatione reuolutione qm̃ cuncta mouet. ARDOrem igneum ſplẽdorẽ. DESIgnarit deſcripſerit & fi/
nierit eſſe deum. SENSVS mens rõ ĩtelligẽtia. TANTA tam magna:hoc iõ dicit qm̃ epicurei ocioſam q̃etã
& feriatã naturã diuinã opinabant̃. VBI in quo loco ſi celũ etiã de⁹ dr̃:qđ nos deoꝝ domiciliũ aſſerim⁹:ſeq̃t
ĩnqt abſurdũ hoc ut de⁹ ſit in deo:& dii deoꝝ domicilia & ſedes hẽant̃. SENſu cognitiõe ſenſitiua q̃ ẽ p corp⁹.

anquiri oportere nõ cenſet. Quod uero ſine cor/
pore ullo deum uult eẽ:ut græci dicunt a ſomaton:
id quale eẽ poſſit intelligi nõ poteſt. Careat enim
ſenſu neceſſe eſt:careat etiam prudentia:careat uo/
luptate: quæ omnia una cum deorum notione cõ
prehẽdimus. Idem etiam in timæo dicit & in legi/
bus:& mũdum deum eẽ & cælum:& aſtra:& terrã:
& animos:& eos quos maiorum inſtitutis accepi/
mus:quæ & per ſe ſunt falſa pſpicue:& ĩter ſeſe ue/
hemẽter repugnantia. Atq; etiam Xenophon pau
cioribus uerbis eadẽ fere peccat. Facit eni in iis quæ
a Socrate dicta retulit:Socratem diſputantẽ formã
dei quæri non oportere:eundẽq; & ſolem & aĩum
deum dicere:& modo unum:tum aũt plures deos
quæſiuit iiſdem in erratis fere:qbus ea quæ de Pla/
tone dicimus. Atq; Anthiſthenes in eo libro q phy
ſicus inſcribitur:populares deos multos:unũ natu
ralem eſſe dicens:tollit uim & naturam deoꝝ. Nec
multo ſecus Spſeuſippus Platonem auunculum
ſubſequens:& uim quãdam dicens:qua omnia re/
gant̃:eamq; animalẽ euellere ex animis conat̃ co/
gnitionem deorũ. Ariſtoteles in tertio de philoſo
phia libro mĩta turbat a magiſtro Platone uno diſ/
ſentiens. modo enim menti tribuit omnem diui/
nitatem:modo mũdum ipſum deum dicit eẽ:mõ
quẽdam alium pficit mũdo: eiq; eas partes tribuit:
ut replicatione quadã mundi motũ regat atq; tuea
tur. tum cæli ardorem deum dicit eẽ: nõ intelligẽs
cælum mũdi eẽ partem:quã alio loco ipſe deſigna
rit deum. Quõ aũt cæli diuinus ille ſenſus in cele/
ritate tanta conſeruari poteſt:ubi deinde illi tot dii:
ſi numeramus & cælum deum? Quũ aũt ſine cor
pore idem uult eẽ deum:omni illũ ſenſu priuat &

PRVDENTIA perfecta rõne & intelligentia: quæ perficit animam corpore incluſam: & mundus inquit ſine cor
pore moueri non põt: hæc opinio tardis epicureis cõuenit qui ad corpus omnia referebãt: & deũ ſine corpore ſuſpi
cari nõ poterant: Xenocrates fuit calcedonius & ipſe Platonis diſcipulus. SPECIES figura formaue. VAGIS er/
rantibus & planetis. IN STELLIS in numero ſtellarum. QuASI ediſperſis deridet hãc opinionem Velleius: ab/
ſurdum eſt inquit ediuerſis & diſperatis ſtellis quaſi mẽbris cõponi & formari deum quẽ ſimplicem & purum eẽ
multis nõ eſt ſimplex qui ediſperſis membris effingit. DISPERSIS diſſipatis per totum celum. REFERSIT re/
pleuit. ET TVM modo & interdum dicit mũdum
eſſe deum interdum uero mentem. i. rõnem & intelle/
ctum eẽ diuinum. i. deum eẽ mẽtem quãdã ſine cor/
pore. SENSV cogitatione ſenſitiua quæ fit per orga
na corporis. MVTABILEM uariabilẽ. IN DEOS
numerum deoꝝ. INCONſtantia leuitas. MENTI
rationi & animo. SIGNIS imaginibus in cælo nota
tis atq; Zodaico: quẽ latine ſigniferum dicimus. Stra/
to fuit Lampſacenus: & pyſicus iccirco dict⁹ eſt qm̃ in
ea ſpeculatione præ cæteris uerſatus eſt. IN NAtura
efficacia & potentia ꝓcreatrice: atq; effectrice rerũ om/
nium. Vis qppe diuina elucet maxime in natura. i. pro
ductione eſſentiarum omnium: & qualitatẽ ex nihilo:
aut ex ſuppoſita materiæ: natura certe duas habet cau
ſas efficientem uidelicet: & id quod efficitur: in prima
eſt uis efficiendi in altera recipiẽdi aptitudo. & forma
rum ſubiectum. CAVSAS efficientiã & uim: ſiue po
tentiam: ſtrato igit̃ opinabitur deum eẽ naturam rerũ:
& uim qua omnia naſcunt̃: augentur: & minuuntur.
SENSV cognitiõe: atq; forma. ZENO fuit cypri⁹
ex urbe citio unde citieus princeps ſtoicorũ. NATV/
ralem legem. i. rõnem inſitam naturæ: iubentẽ ea quæ
fieri decet. prohibentemq; inhoneſta & indecora: cui
naturali legi conſentanea eſſe oportet ciuilia inſtituta:
illud enim uis primum appellatur. Hoc uero ſecunda/
rium Zenonis igitur opinio erat legem naturalem eẽ
deum. VIM efficaciam: & imperium qui ergo manẽt
in lege naturæ deo optimo maximoq; legiſlatori obſe
quunt̃ & parent. QuAM LEgem deridet hanc opĩo
nem ut abſurdã Velleius dicitq; hãc legẽ & eno nunq̃
efficiet aĩatam: qm̃ ſine corpore aĩa eẽ nõ põt. nos aũt
dicim⁹ deũ hr̃e aĩam: & prudẽtiã. ETHERA ignem
uim efficiẽdi hñtem. SI INtelligi põt illa res inqt na/
turam diuinam hr̃e nõ põt quæ aĩam nõ hẽt nihil ſen
tit nihil itelligit. QuI TALIS deus nunq̃ cõcipit̃ aĩo
a nobis: aut in mẽtẽ uenit cũ ad deũ ꝑces effundimus:
cũ aliqd ab eo deſideram⁹ optamuſq;: necnõ cũ aliqd
uouem⁹ atq; ꝓmittimus: imaginamur inqt in his oĩb⁹
deum ſentientem atq; prudẽtem: quapropter aĩantem
eẽ oportet occurrere in hoc loco eſt in mẽtẽ uenire: &
ꝑ oppoſitũ nõ occurrit: & nõ ſuccurrit dicim⁹. RA/
tionẽ quãdã ordinẽ: normã: & ſciam oĩa moderãtem
& cõtinẽtẽ hr̃e uim diuinã. PERTInẽtem diffuſam
extẽſam ꝑ q̃litatẽ reꝝ oĩum. AFFECTAM diſpoſi
tam: & talibus ꝑditã qualitatib⁹ & dotib⁹ ut diuina ſit:
uimq; hẽat diuinã: ſitq; deus. HOC idẽ diuinã quã/
dam uim: quã ſuis oſtẽdunt mutationib⁹. TOLLIT
oĩno qm̃ phyſice interꝑtans oſtẽdit fictis noĩb⁹ ipſaꝝ
reꝝ ꝓprietates oſtendi atq; originationes ab heſiodo:
q uelamẽtis poeticis naturã inuoluit: quã phyſicus. i.
naturæ apertus interpres atq; uenator ueris appella/
tionibus explicat. PERCEPTAS aĩo cõprehenſas.

prudentia. Quo porro modo: mũdus moueri po/
teſt carens corpore. Aut quomodo ſemper ſe mo/
uens eẽ quietus & beatus poteſt? Nec uero eius cõ/
diſcipulus Xenocrates in hoc genere prudentior: in
cuius libris qui ſunt de natura deorum: nulla ſpecies
diuina deſcribitur. Deos enim octo eſſe dicit: quin/
q; eos qui in ſtellis uagis nominantur: unum qui ex
omnibus ſyderibus: que infixa cælo ſunt ex diſper/
ſis quaſi membris: ſimplex ſit putandus deus: ſepti
mum ſolem adiungit: octauumq; lunam: qui quo
ſenſu beati eſſe poſſint: intelligi non poteſt. Ex eadẽ
Platonis ſchola Ponticus Heraclydes puerilibus fa/
bulis referſit libros: & tum mundum: tum mentem
diuinam eẽ putat: errantibus etiã ſtellis diuinitatẽ tri/
buit: ſenſuq; deum priuat: & eius formam mutabilẽ
eſſe uult: eodemq; libro rurſus terram & cælum re/
fert in deos. Nec uero Theophraſti inconſtantia ferẽ
da eſt. Modo enim menti diuinum tribuit principa/
tum: modo cælo: tum autem ſignis ſyderibuſq; cæ/
leſtibus. Nec audiendus eiuſdem auditor Strato is: q
phyſicus appellatur: qui omnem uim diuinã in na/
tura ſitam eſſe cenſet: quæ cauſas gignendi: augendi:
minuendiue habeat: ſed careat omni ſenſu & figu/
ra: Zeno autem: ut iam ad ueſtros Balbe ueniam: na
turalem legem diuinam eſſe cenſet: eamq; uim obti
nere recta imperantem: prohibentemq; contraria:
quam legem quomodo efficiat animantem intelli/
gere non poſſumus. Deum autem animantem
certe uolumus eſſe. Atq; hic idem in alio loco æthe/
ra deum dicit: ſi intelligi poteſt nihil ſentiens deus:
qui nunquã nobis occurrit: neq; in præcibus: neq;
in optatis: neq; in uotis. Aliis autem libris ratio/
nem quandam per omnium naturam rerum per/
tinentem: ut diuina ſit affectam putat: idem aſtris
hoc idem tribuit: tum annis: mẽſibus: annorumq;
mutationibus. Quum uero Heſiodi theogoniam
ideſt originem deorum interpretatur: tollit omni/
no uſitatas perceptaſq; cognitiones deorum. Neq;
enim Iouem: neq; Iunonem: neq; Veſtam: neq;
quemquã qui ita appellatur in deorum habet nu/
mero: ſed rebus inanimis atq; mutis per quandam

SIGNIFICATIONEM ꝓprietatē naturæ & qualitatē: quā fictum nomen ſignificat: omnis enim uis fabularū fictis noib⁹ cōtinet̃: & citra noīum interꝑtationem ueritas fabulæ intelligi non pōt. Idem eſt poetæ dicere ex rhea: & throno naſci Iouē: qđ phyſico: e materia fluxa cū tpe naſci hoc & illud qd' ꝓprias & diſtinctas hēt q̃litates. ARIſto fuit ceius: ſiue cius a cea inſula prope euboeam. SENSVM cognitionē aliquā. NESIT animans an hēat animā.
CLEANTES fuit ex aſſo urbe troades & Zenonis ſucceſſor in ſchola & diſciplina ſtoica. CVM EO ariſtone.
MENTI atqꝫ aīo rōni atqꝫ ꝓuidētiæ q̃ oēm naturā regit: fouet modificat: & hæc mens totius naturæ dicebat̃ ade/ante aīa mūdi & deus. ARDOrē ignē oīum elemē/toꝝ ſuꝑmū. DELYrās a uera exorbitās uia & īſaniēs.
CONTRA uolūtatē liberꝝ arbitriū qđ fatali neceſſi/tati ſubiciebat. TVM: modo: interdum: aliqn̄. RA/tione mente atqꝫ intelligētia. MENTE cogitatiōe: cō/ceptu animi & ymaginatione. IN ANImi rōne intel/ligentia. IN VEſtigio in aliquo ſigno & nota: ut ſunt ueſtigia pedū: quoꝝ formæ quantitatē & qualitatē rei ſignate oſtēdunt. impreſſa inq̄t & ſignata eſt in animi noſtri cōceptibus diuina forma: quā reddit ambiguā hallucinatio cleantis & inconſtantia. REPONERE collocare: atqꝫ figere ut certam dei notionem hēamus:
PERSEVS fuit citieus popularis Zenonis & audi/tor. CVLTVM ornatum: & utilitatem abſurdum dr̃ qđ rōni nō cōſonat: de per hoc ineptū: & incōueniēs.
SORDIDAS uiles: abiectas. DEFORmes turpes: caducas: & nullo honeſtamēto decoratas. IN DEOS in numeꝝ deorum. CVLTVS conueniens ueneratio & memoria eſſet luctuoſa|: etenim cultui mortuorum nil magis conuenit q̃ lachryme. CHRYSIPPVS fuit ſolenſis. SOMnioꝝ uanaꝝ opīonū qualia ſunt ſom/niantium uiſa. VAFERrimus acutiſſimus & aſtutiſſi/mus enarrator. CONIEctura imaginaria opinione.
INFORmare effingere formamqꝫ aliquā accōmoda/re. COGItatione ymaginatione. RATIOne ītelligē/tia ſimplici & prouidētia ſiue pronea: ac per hoc deo: quē talibus appellationib⁹ enuntiabant. VNIVERſe cōmunis: & mundanæ: & ſic opinabat̃ deum eē aīam mundi quē noīe toti⁹ nature ītelligebat: ſingulares qp/pe naturæ mūdi ꝑtes ſunt. FVSIOnē extēſionē per oēm naturā. *Sic Virg. dixit deū ire per oēs terraſqꝫ tra/ctuſqꝫ maris: celūqꝫ ꝓfundū.* EIVS ipſius animi uide/licet. PRINCIpatū p̄ſtantiorē partē atqꝫ uim. i. con/ſumatiſſimā rōnē atqꝫ ſapiētiam principatus dicit̃ id qđ in quoqꝫ genere eſt p̄ſtantiſſimū. MENTE & rō/ne in excellentia mentis & rōnis: habet quippe anim⁹ tenerum qd & molle: appetitū uidelicet uarium: habet & rōnem quam ꝑficit ſapientia in qua eſt animi prin/cipatus. CONTInentē cōprehēdentem & cōſeruan/tem cōmunē & uniuerſam rerum qualitatē & ꝓprie/tatem ordo eſt dicit animi principatum cōtinentē cō/munē naturā eſſe deū. TVM modo & īterdū p̄terea.
FATALEM umbram adumbratā quandā ymaginē & fictam quā uocat fatum. Idem cicero agens alibi de dogmate ueterum academicoꝝ dicit. partes aſſerebāt eē mūdi oīa quæ inſint in eo quæ natura ſentiente te/neantur: in qua ratio perfecta inſit quæ ſit eadem ſem/piterna quam uim animum dicunt eſſe mundi: eandemqꝫ eſſe mentem: ſapientiāqꝫ ꝑfectam quem deum appellant: omniumqꝫ rerum quæ ſunt ei ſubiectæ quaſi prudētiam quādam ꝓcurātem: quā interdum eandem neceſſitatem appellant quia nihil aliter poſſit atqꝫ ab ea conſtitutum ſit: quaſi fatalem & immutabilem continuationem ordinis: ſempiterni: nonnunq̃ quidem eandem fortunam: qꝫ efficiat multa improuiſa nec opinata nobis propter obſcurita/tem ignorationemqꝫ cauſarum.

ſignificationē hæc docet tributa nomina. Cuius di/ſcipuli. Ariſtonis non minus magno in errore ſen/tentia eſt: qui neqꝫ formam dei intelligi poſſe cen/ſeat: neqꝫ in diis ſenſum eſſe dicat: dubitetqꝫ om/nino deus animans nec ne ſit. Cleantes aūt: qui Ze/nonem audiuit una cum eo quem proxime nomi/naui: tum ipſum deum mundum dicit eſſe: tum to/tius naturæ menti atqꝫ animo tribuit hoc nomen: tū ultimum atqꝫ altiſſimum atqꝫ undiqꝫ circūfuſum & extremum: omnia cingentem: atqꝫ complexum ar/dorem: qui æther nominetur: certiſſimum deum iu/dicat. Idemqꝫ quaſi delyrans in his libris: quos ſcri/pſit contra uoluntatem: tum confingit formā quā/dam & ſpeciem deorum: tum diuinitatem omnem tribuit aſtris: tum nihil ratione cenſet eſſe diuinius. Ita fit: ut deus ille: quem mente noſcimus: atqꝫ ī ani/mi notione tanquā in ueſtigio uolumus reponere: nuſquā prorſus appareat. At Perſeus eiuſdem Ze/nonis auditor eos dicit eē habitos deos: a qbus ma/gna utilitas ad uitæ cultum eēt inuenta ipſaſqꝫ res uti/les atqꝫ ſalutares deorum eſſe uocabulis nūcupatas: ut ne hoc quidem diceret illa inuenta eſſe deorum: ſed ipſa diuina. Quo quid abſurdius? quam aut res ſordidas atqꝫ deformes deorum honore afficere. aut hoīes iā morte deletos reponere in deos: quoꝝ oīs cultus eēt futurus ī luctu? Iā uero chryſippus: q ſtoi/coꝝ ſomnioꝝ uaferrimus habet̃ īterpres: magnam turbā cōgregat ignotoꝝ: ut eos ne cōiectura quidē īformare poſſimus: quū mēs nr̃a q̄duis uideat̃ cogi/tatiōe poſſe depingere. Ait enī uim diuinā ī rōne eē poſitā: & uniuerſæ naturæ aīo atqꝫ mēte: ipſūqꝫ mū/dū deū dicit eē & eius animi fuſionē uniuerſaꝫ: tum eius ipſius principatū: q in mēte & rōne uerſet̃: cō/munēqꝫ rerū naturā uniuerſam atqꝫ oīa cōtinētē: tū fatalē umbrā: & neceſſitatem rerum futuraꝝ. Ignēꝫ præterea: & eum quē ante dixi æthera: tū ea q̃ natura

Fluerent

fluerent atq; manarent: ut aquam:& terram:& aera: ſolem: lunam:ſydera: uniuerſitatemq; rerum: qua omnia contineantur:atq; etiã homines eos:qui immortalitatem eſſent conſecuti:idemq; diſputat æthera eſſe eum quem homines Ioue͂ appellarent:quiq; aer per maria manaret eum eſſe Neptunum:terrãq; eam:quæ Ceres diceretur. Similiq; ratione perſequitur uocabula reliquorum deorum. Idemq; etiam legis perpetuæ & æternæ uim: quæ quaſi dux uitæ & magiſtra officiorum ſit:Iouem dicit eſſe:eandemq; fatalem neceſſitatem appellat: ſempiternam rerum futurarum ueritatem quarum nihil tale eſt ut in eo uis diuina ineſſe uideatur. Et hoc quidem in primo libro de natura deorum. In ſecũdo autem uult Orphei Muſei Heſiodi Homeriq; fabellas accommodare:ad ea quæ ipſe primo libro de diis ueterrimi dixerit:ut etiam poetæ qui hoc ne ſuſpicati qdem ſint ſtoici fuiſſe uideãtur. Quem Diogenes Babilonius conſequens in eo libro:qui inſcribitur de minerua: partum Iouis ortumq; uirginis ad phyſiologiam traducens deiungit a fabula. Expoſui fere non philoſophorum iudicia:ſed delirãtium:ſomnia. Nec enim multo abſurdiora ſunt ea: quæ poetarum uocibus fuſa ipſa ſuauitate nocuerunt: qui & ira inflamatos & libidine furentes induxerunt deos: feceruntq; ut eorũ bella:pugnas:prælia:uulnera uideremus: odia præterea:diſſidia:diſcordias: ortus:interitus: querelas lamentationes:effuſas in omni intemperantia libidines:adulteria:uincula:cum humano genere concubitus:mortaleſq; ex immortali procreatos. Cum poetarum autem errore coniungere licet portenta magorum ægyptiorumq; in eo genere demẽtiam: tum etiam uulgi opiniones:quæ in maxima inconſtantia ueritatiſq; ignorantia uerſantur. Ea qui conſyderet q̃ inconſulte ac temere dicantur uenerari Epicurum & in eorum ipſorum numero: de quibus hæc quæſtio eſt:haberi debeat. Solus enim uidit primum eſſe deos: q in omnium animis eorum notione͂ impreſſiſſet ipſa natura, Quæ eſt enim gens: aut qd' genus hominum:qd' nõ habeat ſine doctrina anticipationem quandam deorum? quã appellat prolepſim Epicurus:ideſt anteceptã animo rei quãdam informationem: ſine qua nec intelligi quicq̃ nec quæri poſſit. Cuius rõnis uim ac utilitate͂ ex illo

FLVERENT naturale͂ fluxum hn͂t atq; liq̃ſterent. MANAre͂t ſcatere͂t:& labere͂t. VNIuerſitate͂ cõe͂ʒ ui atq; naturã. Singulares cõſeruãte͂ naturas:& q̃litates. CONTIneant͂ cõprehe͂dent͂ & adſeruent͂. ASSEcuti adepti hũanis ſuffragiis ob bñficia in eos collata. DISPVtat diſputãdo aſſerit. MANARET flueret. SIMILE rõne pari mõ & uia. PERſeq͂t declarat & iterp̃tat͂. PERPEtuæ nũq̃ abrogatæ legis naturalis q̃ uiuendi normulas in cordib' bonorum uiroꝝ deſcribit:& iccirco ius naturale appellatur primũ ab Ariſtotele. VIM potentiam efficatiam naturã. MAGIſtra moderatrix honeſtarum actionũ. EANDEM uim dicit ee͂ fatalem:& neceſſitate͂ rebus impone͂te͂. VERItatem certitudinem:& infallibilem eue͂tum: Orpheus fuit trax & de diis ſcripſit:& Muſeus etiam athenie͂ſis. VETERRIMI ãtiq̃ſſimi. SVSPICATI leuiter opinati. STOICI autores ſtoici dogmatis:eſtomaco dicit hoc uelleius. SVBSEquens ſectatus & imitatus in tali genere iterp̃tationis hic diogenes ſtoicus e ſeleucia fuit attamen propter uicinitate͂ babyllonius dictus eſt. PARTVM emiſſione͂ puellæ dicũt fabulæ Vulcanũ ſecuri diſſecuiſſe caput Iouis:& ide puellã armatã exiiſſe quæ minerua inuentrix artium dicit͂:ratio aũt fabulæ eſt:q Iuppiter humanũ uidelicet diuinumq; ingeniũ he͂t i ſe ui q̃dã & aptitudine naturali artes oi͂s uerũt͂ ad actũ deducere ſine iſtr͂is igneo bñficio ac ui elaboratis nll'o mõ p̃t icciro Vulcania ſecuris obſtetricata Ioui dr͂. AD phyſiologiã naturale͂ rõne͂. DEIVNgit ſepat:& oñdit ñ ee͂ fabulã:ſed naturæ op'. FERE q̃ſi oı͂a q̃ p̃bi delyrãtes ſomniarũt nõ iudicarũt rõne ac uia. ut phyſicos decuiſſet. uñ dicit Plato rõnes ee͂ iſtr͂a p̃boꝝ. ABSORdiora irrõnabiliora. SVAVItate iucũditate nũeroꝝ:& cãtib'. PORte͂ta ꝓdigioſas & uanas opiones eoꝝ q magice͂ exercuerũt. i. icãtatiões:euocatiões inaniũ & cætera id gen' q̃ ſupſtitiõe quondã repleuerũt orbe͂. Sic e͂t ægyptii:q mõſtra q̃dã i deos retulerũt:adorarũtq;:nec ñ portitore͂ ſtygiũ:atq; uelaturã cõme͂ti ſũt. IN eo gn͂e opione de numib' ſupis iferiſq;:nec ñ naturis & ꝓprietatib'. Vulgi impite mltitudi͂s uana q̃q; ſine aliquo delectu colentis. INCONſtãtia leuitate atq; fluctuatiõe. INConſulte iprude͂ter. TEmere icõſiderate:ac ſine iudicio. SOlus. n. laudat epicuꝝ a mõ & uia q̃ ſolus ille deos ee͂ cognouit:cũ cæteri p ea q̃ fctã ſũt autore͂ ſe cognouiſſe gl͂iare͂t:qd' epicurus abſurdiſſimũ arbitrat͂ e͂ dice͂s mũdos ifinitos nã cõſtare ac regi. QVOD i oı͂uʒ hec erat uia & rõ epicurea qm̃ ipa nã ip̃ſſiſſet & ig͂naſſʒ ſine aliq̃ doctrı͂a cognitione͂ deoꝝ qd' cõi ge͂tiũ & nationũ cõſe͂ſu affirmabat. SINE doctrina accñti & extriſeco docum͂ta:atq; iſtructiõe. ANTIcipatõeʒ p̃notione͂ & pcepta añq̃ alr͂ pcipiat cognitione͂ & opione͂. INFORmatione͂ effigiatione͂ q̃dã & figuratione͂. SINE q̃ ꝓlepſi & anticipatiõe de q̃ laerti' age͂s i epicuro dicit. Sil͂. n. atq; hõ noiat͂ cõtinuo p anticipatione͂ forma e͂t illi' itelligit͂:p̃cede͂tib' ac ducib' ſenſib':neq;. n. ꝓfecto q̃rerem' qd' iqrim' niſi pri' illud nouiſſem'. RAtiõis uia q̃ itur i aliq̃ cognitione͂. VIM efficaciã:& poteſtate͂. DE REgula ſcripſit epicurus librũ que͂ iſcripſit canone͂: & iudiciũ. i. regulã & normã iudicãdi:cui' meminit laertius his uerbis. Ait igit͂ epicurus in canone ſenſus ee͂ ueritatis iudices: & anticipatiõe s:nec nõ uoluptatem atq; dolorem q̃ in omne aı͂al cadant:perq; illas eligenda & reiicienda diiudicantur.

CELESTI diuino ac per hoc uerisſimo ut tardis epicureis uidebatur. FVNDAmẽtũ principiũ in omni q̃one: primũ q̃ppe cõſideratᷣ an ſit aliq̃d deinde quid ſit: & q̃le: cõſtat inquit p ea q̃ dicta ſunt eẽ deos iã de illoꝝ natura & proprietate dicẽdũ eſt. INSTIIuto ciuili ordinatiõe. humaniſq; legib⁹: ſed ipſa natura docẽte. AD unũ uſq; ad unũ. i. nemine excepto. INSItas ĩfixas. INNAtas ingeneratas cognitiões deoꝝ. FREE quaſi iter oẽs. CONSTAT cõuenit eſtq; firmũ & manifeſtũ. CONSTAre cõuenire ac ratũ eẽ. REBVS opionib⁹ & ſentẽtiis ab epicuro inuẽtis: & iccirco nouæ fingẽdæ erãt reꝝ inuẽtarum notæ ĩſigna. EO VERbo tali appellatiõe: ordo eſt fatemur cõſtare illud etiã nos hr̃e hãc anticipationẽ ut putem⁹ deos eſſe btõs & ĩmortales: qm̃ eadẽ natura hoc ẽt mẽtib⁹ humanis ĩſeuit: atq; ĩgenerauit. INFORmationẽ cognitionẽ p ꝓpria formã atq; eẽntiã. INSCVLpſit ĩpreſſit. Q VOD æternũ hãc ſniam his uerſib⁹ ꝓſecut⁹ eſt epicure⁹ lucreti⁹. Oĩs. n. p ſe diuũ natura neċe ẽ ĩmortali æuo ſũma cũ pace fruatᷣ. Semota a nr̃is reb⁹ ſe iũctaq; lõge. nã p̃uata dolori oĩ p̃uata piclis. Ip̃a ſuis pollẽs opib⁹ nihil ĩdiga nr̃i. Nec bñ ꝓmeritis capitᷣ nec tãgitᷣ ira. Hec eſt pr̃ia epicuri ſnia ex his quas lectas: & cyrias doxas. i. ratas & firmas opiones epicurei appellabãt. NEGOtii laboris atq; moleſtiæ: nec alios moleſtia laboribuſq; afficere: hoc. n. ſignificat alteri negotiũ exhibere. TEneri occupari. GRAtia beniuolentia: & beneficentia.

TALIA gratioſa & iracũda qm̃ iq̃t Epicur⁹ hec oſtẽdũt debilitatẽ & impotẽtiam: nã qui gratificatᷣ q̃ppiã q̃buſdam fauorẽ q̃rit: & adminiculũ: & qui iraſcitᷣ uindictã appetit ut læſus: in deo aũt hec non cadũt: iõ nec gr̃a nec ira: ſed q̃ ſit futilis & abſurda hec rõ poſtea patebit. SI NIL aliud q̃rimus q̃ diximus inquit de deo: deq; eius excellẽtia & felicitate ſatis eẽ uidentᷣ ad firmandam religionẽ atq; diuinũ cultũ qm̃ q̃dcũq; excellens uenerationẽ meretᷣ: tñ animus ad acriorẽ indagationẽ tẽdit diſpicereq; cupit formã & uitã eminẽtis naturæ ac uenerabilis ut opio anticipata de deo confirmetᷣ.

PIE religioſe: caſte: ſancteq;. COLEremus ueneraremur: & honorarem⁹. SVPERſtitiõe uana religiõe: q̃ uana deoꝝ noĩa uenveratᷣ: & creaturis honorẽ exhibet creatoris. SATIS erat dictũ ſufficiens eſſe uidebatᷣ ad pſuadẽdum diuinæ naturæ cultũ. PIEtate religione: humilitate: iuſtitia: caſtitate ac puritate animi corpiſq;.

IVSTAM honeſtã & debitã: nec timeretᷣ inq̃t de⁹ cũ demonſtratũ ſit in deo nec iram eẽ nec gr̃am quibus ſublatis deus non eſt timendus. IMPENdere iminere ac futuros eſſe cum nec gr̃a teneantᷣ: nec tãgantᷣ ira.

OPInionẽ quã habemus de ui & natura deoꝝ. VItam uiuẽdi modũ: & formã. ACTIOnem mẽtis cogitationẽ: & contẽplationem proprii ſtatus: & ſortis.

AGITAtionẽ ſollertiã meditationẽ: & curam. AC de forma: deos inquit humanã hr̃e formã eadẽ natura nos inſtruxit q̃ etiã deos eẽ mõſtrauit: nec nõ rõ id cõcludit: primo igitᷣ de naturali p̃ſcripto agit: deinceps rationem tangit quã epicureus putat eẽ uerisſimã cũ futilis penitus uanaq; ſit. SPEciem formã atq; figuraꝫ.

OCCVRrit apparuit oculis: aut mẽti nõ uiderũt inquit hoĩes: nec ſomniarũt aliã formã dei q̃ humanam.

REVOcentᷣ reducantᷣ ac uera eſſe ꝓbentᷣ anticipationẽ quadã: & nr̃a ꝓlepſi. PRImas notiones p̃notiões & ante pceptas cognitiões naturales de diuina forma. Ratio aũt epicurea eſt p̃ſtantisſimæ naturæ p̃ſtantisſima forma debetur: ſed humana forma eſt p̃ſtantisſima ergo hec deo debetur & conuenit. Q VE compoſitio probat aſſumptum: quaſi dicat nulla.

cæleſti Epicuri de regula & iudicio uolumine accepimus. Q d' igitur fundamẽtum huius quæſtionis eſt: id præclare iactum uidetis. Q uum enim nõ inſtituto aliquo aut more: aut lege ſit opinio conſtituta: maneatq; ad unum omnium firma conſenſio: intelligi neceſſe eſt eſſe deos: quoniam inſitas eorũ uel potius innatas cognitiones haberemus. De quo autem omnium natura conſentit: id uerum eſſe neceſſe eſt eſſe igitᷣ deos confitẽdum eſt: qd' quoniam fere cõſtat inter omnes: nõ philoſophos ſolum: ſed indoctos: fatemur conſtare illud etiam hanc nos habere ſiue anticipationem ut ante dixi: ſiue prænotionem deorum. Sunt enim rebus nouis noua ponenda nomina: ut Epicurus ipſe prolepſim appellauit: quã antea nemo eo uerbo nominarat. Hanc igitᷣ habemus ut deos btõs & ĩmortales putemus. Q uæ enim nobis natura informationem deorum ipſorũ dedit: eadem inſculpſit in mentibus: ut eos æternos & beatos haberemus. Q d' ſi ita eſt uere expoſita illa ſententia eſt ab Epicuro: qd' æternum beatũq; ſit id nec habere ipſum negotii quicq̃: nec exhibere alteri. Itaq; neq; ira neq; gratia teneri: quæq; talia eẽnt imbecilla eẽ omnia. Si nil aliud quærimus: niſi ut deos pie colamus: ut ſuperſtitiõe liberaremur: ſatis erat dictum. Nam & præſtans deorum natura hominum pietate coleretur: quum & æterna eſſet & beatisſima. Habet enim uenerationem iuſtam quicquid excellit: & metus omnis a ui atq; ira deorum pulſus eſſet. intelligitur enim a beata immortaliq; natura & iram & gratiam ſegregari: quibus remotis nullos a ſuperis impendere metus. Sed ad hanc confirmandam opinionem: inquirit animus: & formam: & uitam: & actionem mentis: atq; agitationẽ in deo. Ac de forma quidẽ partim natura nos admonet: partim nos ratio docet. Nam a natura habemus omnes gẽtium omnium ſpeciem nullam aliam: niſi humanaꝫ deorum. Q uæ enim alia forma occurrit unq̃: aut uigilãti cuiq̃: aut dormienti? Sed ne omnia reuocentur ad primas nationes: ratio hoc idem ipſa declarat: Nam quum præſtantisſimam naturam uel quia beata eſt: uel quia ſempiterna: cõuenire uideatur eandem eſſe pulcherrimam quæ compoſitio membrorum: quæ

Conformatio

CONFORmatio effigiatio circũſcriptio:deſignatioq;. LINEAmentorum filorum atq; ductuũ qbꝰ humana figura delineaẽ atq; deſignaẽ:ut pictura lineis ut filis circũſcribiẽ:uñ lineamẽta ſunt qualitates & modi ꝓportiõeſq;:figurarũ & cõmẽſurationes cũ lepore atq; uenuſtate gelliꝰ ait p naturæ indicia pſiculare ſigñat mores naturaſq; hominũ cõiectatiõe quadã de oris & uultus ĩgenio deq; totiꝰ corpis filo atq; habitu ſciſcitari. FIGVra ſtatura:& motꝰ corpis. SPEcies forma:& facies uiſibilis. ARTIficiũ ſolertiã & rõnẽ in rebꝰ efficiẽdis. FABRIcã artificioſam elaborationẽ atq; acumẽ in mẽſuris & ꝓportionibꝰ. AD uſum utilitatẽ. AD VEnuſtatẽ grãm:atq; decorẽ diſpoſita. ANImãs hñs aĩam & mẽtẽ. SINE uirtute abſolutiõe ipſiꝰ rõnis:in qua hoĩs politici ſũma conſiſtit:nã de actuoſa fœlicitate agẽtes pħi dicũt ipſam eẽ habitũ uirtutis:aut uirtutis uſum ĩ uita pfecta. SINE rõne qm̃ nil aliud ẽ uirtꝰ q̃ abſoluta & pfecta rõ:q̃ ẽ ut dicebãt Epicurei tm̃ in hoĩs figura q̃ opio uaniſſima ẽ:cũ rõ excellẽtiſſima ĩ natura ſolũ diuina repiaẽ:deĩde angelica:poſtremo humana p quãdã ſĩlitudinẽ & ymaginẽ:ſed Epicurꝰ mẽtẽ ſine corpe nõ credidit:cuiꝰ uerba hec ſunt apud:Lactiũ ĩcorporeũ aliqd p ſe ĩtelligere nõ poſſumꝰ:pter uacuũ. Itaq; q ĩcorporeã dicũt eẽ aĩam uani ſunt.nihil.n. aut facere poſſet aut pati ſi eſſet hmõi. SPEcies forma ſiue figura. Nã corpꝰ eſt ſolidũ & trinã hẽt dimẽſionẽ lõgitudinẽ uidelicet. Latitudinẽ & ꝓfunditatẽ. Hec igitur forma ut uolebat Epicurꝰ lineã tm̃ hẽbat & ſupficiẽ.i.planã quãdã uiſionẽ atq; effigiẽ ĩ q̃ nihil eminẽs:extãs:atq; expſſum eẽt quo nil poſſet excogitari abſurdius. tale eteni corpꝰ aĩatũ nõ ĩueniẽ:ſed tm̃ in pictura.

conformatio lineamentorum:quæ figura:quæ ſpecies humana poteſt eſſe pulchrior? Vos quidem lucili ſoletis:nam Cotta meus modo hoc:modo illud quum artificiũ effingitis fabricamq; diuinã:quã ſint omnia in hominis figura non modo ad uſum:uerũ etiam ad uenuſtatem apta deſcribere. Q d ſi omniũ animãtium formam uincit hominum figura:deus autem animans eſt:ea figura profecto eſt:quæ pulcherrima ſit oium. Q uoniãq; deos beatiſſimos eẽ conſtat[beatus autem eſſe ſine uirtute nemo poteſt:] nec uirtus ſine ratione conſtare:nec ratio unq̃ ineẽ niſi in hominis figura:hominis eſſe ſpecie deos cõfitendum eſt. Nec tamẽ ea ſpecies corpus eſt:ſed q̃ſi corpus:nec habet ſanguinem:ſed quaſi ſanguinem. Hæc quãq̃ & inuenta ſunt acutius:& dicta ſubtilius ab Epicuro:quã ut quiuis ea poſſit agnoſcere: tamẽ fretus intelligentia ueſtra diſſero breuius quã cauſa deſyderat. Epicurus autem qui res occultas & penitus abditas non modo uiderat animo:ſed etiam ſic tractat:ut manu doceat:eam eſſe uim & naturã deorum ut primũ non ſenſu ſed mente cernatur:nec ſoliditate quadam nec ad numerum:ut ea quæ ille propter firmitatẽ Sterẽnia appellat:ſed ymaginibꝰ:ſimilitudine & trãſitione pceptis:quũ ĩfinita ſimillimarũ ymaginũ ſpẽs ex ĩnumerabilibus ĩdiuiduis exiſtat:& ad deos affluat cũ maximis uoluptatibus:in eas ymagines mentem intentam:infixamq; noſtram intelligentiam capere quæ ſit & beata natura & æterna.

HEC quãq̃ ſenſus ẽ:hec Epicuri rõ acutiſſima eſt: & planiorẽ exqreret enarrationẽ. attñ fretꝰ uŕa ĩtelligentia cõpẽdioſe narrone caſtigatis auribꝰ uŕis abuti uidear.

QuIVIS q̃cũq; euulgo. FREtus cõfiſus. DISSEro enarro:eloquor. CAVSA negociũ de quo agiẽ & qõ. PENItus oĩno & ĩtriſecus. SIC tractat explicat q̃ſi manu freq̃ẽter de tãgens:ut q̃ſi doceat ipſo ſenſu tactꝰ id qđ uŕ ẽt eẽ aĩo abſcõditũ:ĩſignis eſt pudor hic Epicureoꝝ & ĩſulſa arrogãtia. VIM q̃litatẽ:ꝓprietatẽ efficaciã:potẽtiã:ut ñ poſſit extriſecis cerni ſẽſibꝰ & cognoſci:ſed aĩ rõe tm̃. SoLIditate firmitate:atq; eminẽti expſſione corpea:cũ ſit pura q̃dã ſimplexq; ymago.

AD NVmeꝝ ut ſp maneat eadẽ nũero:qm̃ ſubinde mutaẽ & trãſit affluxuq; iugĩ atomoꝝ ĩſtauraẽ ut e mltis una uideaẽ:illa dñr ad nũeꝝ cerni & eẽ q̃ ñ mutaẽ. Vñ dicimꝰ hoĩem eẽ ppetuũ nõ nũero:ſed ſpẽ qm̃ ipſe qdẽ perit:ſed ꝓle ac ſpẽ ſubſiſtit:uñ opinati ſũt qdã corpora reſurrectura eẽ ñ eadẽ nũero catholica uero fides eadẽ nũero reſurrectura eẽ aſſeuerat:uñ illud Iob:& in carne mea uidebo deũ ſaluatorẽ meũ:quẽ uiſurus ſum ego ipſe & nõ aliꝰ. Alibi Cicero q̃ſi paraphraſi quadã uſus dicet. Sic.n. dicebas:ſpẽm dei pcipi cogitatiõe nõ ſenſu:nec eẽ ĩ ea ullã ſoliditatẽ:neq; eãdẽ ad nũeꝝ pmanere eãq; eſſe uiſionẽ ut ſĩlitudine & trãſitiõe cernaẽ neq; deficiat unq̃ ex ĩfinitis corpibꝰ ſĩliũ acceſſio:exeoq; fieri ut ĩ hoc ĩtẽta mẽs nŕa beatã illã naturã & ſempiternã putet. SOLIdũ inqt idẽ in timeo nihil eſt qđ terre ſit expers:& tãgi non põt qđ caret ſolido:corpꝰ ergo ſolidũ trina dimẽſiõe pditũ græci ſtereon:& ſterẽnion uocant. SED ymaginibꝰ ad umbratis deoꝝ figuris:& monogrãmis. PERceptis cõpræhẽſis atq; cognitis. SIMIlitudine ſĩlĩ ſpẽ ymaginis cũ eadẽ nõ pmaneat nũero:ſed eiꝰ ſĩlitudo:ſubinde qppe mutaẽ: TRANſitione fluxu:& mutatiõe:ipſius ymaginis:qm̃ inquit infinita ſpecies ſimiliũ ymaginũ fit ſemp continẽti affluxu atomorum q̃ formas illas nouant:& mutãt. Hinc aũt dei æternitatem colligebãt Epicurei:qm̃ cũ iugiter eius corpus mutareẽ ĩterire non poterat ut oſcitantes hallucinati ſunt.

INDIuiduis atomis.i.inſecabilibꝰ:q̃ minima corpora uocabant falſo Epicurei ut ſuo loco diceẽ. EXIſtat appareat:fiat componaẽ. AD DEOS affluat accurrat adueniat:cũ ſumma delectatione deoꝝ quibꝰ ſubinde noua ueſtis induitur ut porci grũniunt. IN EAS ymagines mens noſtra inquit Velleius intuita talem ymaginũ cõtinuationem cognoſcit naturam diuinam beatam eſſe atq; æternam. INFIXAM inherentem & acrius contemplãtem. CAPERE intelligentiam percipere atq; intelligere quæ ſit illa natura quã fœlicem appellamus:& nunq̃ deſinentem:beatum dicitur cui nihil deeſt:æternum uero quod nec principium habuit neq; finem habebit perpetuum id dicitur quod habuit quidem principium:ſed fine non claudetur.

SVMMA uero uis infinitatis:totius naturæ īfinitæ quæ caret extremis:in qua uis infinita uolitat atomorum. IN QVA infinitate. NATVram ꝓprietatē:& conditionem rerum atq; ſortem. RESPONdeant e regione poſita ſint & liberata hec dicunť a græcis antiſtropha quaſi oppoſita & exaltera parte lanceq; appenſa Virg.contra elata mari reſpondet gnoſia tellus.

ISONOnia dicitur æqua & par diſtributio iſos græce æqualis & par latine:nemo tribuo:diſpenſo:diſtribuo. EX HAC æquali tributione. QVE conſeruent ut ſunt infinita rerū ſemina quas atomos appellant Epicurei. QuERE A nobis poſtq̄ egit de forma deorum diſſerit breuiter de modo uiuendi. QVE qualis ætas uiuať:uita inqť eſt iucūdiſſima & pacatiſſima nihil curát:nūq̄ iraſcunť. NVLLIVS opera.i.pro nullo laborat nihil cuiq̄ gratificať. MOLItur mouet efficitq;. SVA propria & innata. EXPLOratū compertum firmum & certum. VESTRVM quem uos ſtoici opificem mūdi & gubernationem facitis. REgat mente atq; conſilio. GVBERnet actu ipſo & re.

VICISSItudines alternationes & mutatiōes. ORdines collocationes. ET OPEroſis laborioſis. SEcuritate tranquillitate:curarumq; omnium uacuitate.

MVNErum officioꝝ & onerum. NATVRA naturali quadam ui ſeminumq; fortuito affluxu:& nō opera & arte diuina ut uos ſtoici dicitis:hoc nos docuit magiſter ueritatis epicurus. FABRICA frabrili arte artificioq;. SOLERtia acumine:prudentia rōne arte.

MENTE rōne:atq; prouidentia. EXITVM finem & cōcluſionem:quia non diſpicitis uim naturæ:& in ratione claudicatis ideo ad opificem deum confugitis more poetarum qui omnia fingūt ad libidinē:& cum in aliqua difficultate uerſanť numina īuocāt repetūtq; ſubinde uota:tragicos aūt iō poſuit qm̄ circa incredibilia:& imprimis ardua uerſanť & exitus habēt turbatos atq; cōfuſos homer⁹ uota ſua ſic repetit:hoc loco muſæ Iouis filiæ in auxilium in uoco muſæ domicilium celeſte incolētes. Vos.n.deæ eſtis uos affuiſtis: uos oīa meminiſtis:nos ꝯcognitū habemus qui reges duceſq; fuerint illius claſſis quæ ad troiam nauigauit:ego recēſere nō poſſem niſi uos deæ uatē edoceretis. INTERminatā infinitam. PEREgrinať diſcurrit atq; uagať.

ORAM extremitatē qm̄ īfinitas eſt quātitas q̄ ultimis caret atq; extremis. INSIſtere q̄ſcere. INTERiecto inani uacuo medio ſed re uera non datur uacuū in natura.id enim uacuū dr̄ in quo nullum corpus eſt oīno. COHEreſcūt cōueniunt cōglobanť & formas rerum efficiūt. FOLLIbus fabrilibus inſtrīs. DOMInum tyrānum oīa obſeruātem & puniētē. CVRIOſum diligētē ſagacē. NEGOCII laboris:& uigilātiæ

HIC ī hac pte & tractatōe. EXIſtit emergit:apparet Hemarmene græce fatū latine.Idē cicero ī topicis agēs de cauſis dicit:ex his ſtoica diſputatio fatum cōnectit: enarrās hec uerba boeti⁹ dicit:fatū eē dicūt ꝑcedētium cauſaꝝ ſubſequētiūq; reꝝ ꝓplexionē quādā catenæ īſtar fatū inqt Seneca nil aliud eſt q̄ ſeries īplexa cauſaꝝ: fatū eſt dixit Chryſippus ſempiterna q̄dā & īdeclinabilis reꝝ ſeries & catena uoluēs ſeſe & īplicās ꝑ æternos conſequentiæ ordines equibus apta connexaq; eſt.

Sūma uero uis infinitatis & magna ac diligenti cōtēplatiōe digniſſima eſt:in qua neceſſe eſt eā eē naturā:ut oīa oībus paribus paria rn̄deant:hāc iſonomiā appellat Epicurus.i.æqualem tributionē.Ex hac igiť illud efficitur:ſi mortalium tanta multitudo ſit: eſſe īmortalium non minorem:& ſi quæ intereant īnumerabilia ſunt:etiam ea quæ conſeruent infinita eſſe debere.quærere a nobis Balbe ſoletis:quæ uita deoꝝ ſit:quæq; ab iis degatur ætas:ea uidelicet qua nil beatius:nil bonis omnibus affluentius cogitari poteſt. Nihil enim agit:nullis occupatiōibus eſt implicatus: nullius opera moliť:ſua ſapientia & uirtutæ gaudet: habet exploratū fore ſe ſemper:tuz in maximis:tū in æternis uoluptatibus. Hunc deum rite beatum dixerimus. Veſtrum uero laborioſiſſimum. Siue enī ipſe mūdus deus eſt:quid poteſt eſſe minus quietū quā nullo puncto temporis intermiſſo uerſari circum axē celi mirabili celeritate:niſi quietum autē nil beatum eſt:ſiue in ipſo mūdo deus ineſt aliquis:qui regat:qui gubernet:qui curſum aſtroꝝ: mutationes tēpoꝝ:reꝝ uiciſſitudines ordineſq; cōſeruet terras et maria cōtēplās hoīum cōmoda uitaſq; tueať:nec ille eſt beatus īplicatus moleſtis negociis & operoſis. Nos aūt beatā uitā ī animi ſecuritate & ī oīum uacatiōe nūeꝝ ponimus. Docuit.n.nos idē q cætera:natura effectū eē mūdū nihil opus fuiſſe fabrica eāq; rē eē facilē.quā uos effici negatis ſine diuina poſſe ſolertia:ut īnumerabiles natura mūdos effectura ſit efficiat:effecerit. Q dꝫ qa queādmodū natura efficere ſine aliq̄ mente poſſit non uidetis:ut tragici poetæ: quū explicare argumēti exitū nō poteſtis: cōfugitis ad deū:cuius operā ꝓfecto nō deſideraretis:ſi īmenſam & īterminatā in oīs ptes magnitudinē regionū uideretis:in quā ſe iniiciēs aīus & ītēdēs:ita late lōgeq; peregrinať:ut nullā tn̄ orā ultimi uideat:in q̄ poſſit īſiſtere.In hac igiť mūdi īmenſitate īfinita uis innumerabiliū uolitat atomorū q̄ interiecto inani cohæreſcunt inter ſe:& aliæ alias apꝓhendentes continuantur:ex quo efficiunť hæ reruz formæ atq; figuræ:quas uos effici poſſe ſine follibus & incudibus non putatis. Itaq; impoſuiſtis in ceruicibus noſtris ſempiternū dominū:quē dies et noctes timeremus. Quis enim nō timeat omnia prouidētem:& animaduertentem: & omnia ad ſe pertinere putantem curioſum & plenum negocii deum? Hic nobis exiſtit primum illa fatalis neceſſitas: quam hemarmenen dicitis ut quicquid accidat id ex æterna

ueritate eãrũq; cõtinuatione fluxiſſe dicatis. Quanti aũt hæc philoſophia æſtimanda eſt: cui tanq̃ aniculis: & his qdem indoctis fato fieri oĩa uideanť. Sequiť mantice ueſtra: quæ latine diuinatio dř: qua tanta im/bueremur ſuperſtitione ſi uos audire uellemus: ut haruſpices: augures: harioli: uates & coniectores no/bis eſſent colendi. His terroribus ab Epicuro ſoluti: & in libertatẽ uindicati nec metuimus eos quos ĩtel ligimus: nec ſibi fingere ullã moleſtiã: nec alteri q̃re/re: & pie ſanc̃teq; colimus naturã excellẽtem atq; p̃/ſtãtẽ. S3 elat⁹ ſtudio uereor: ne lõgior fuerĩ. Erat ãt dif ficile rẽ tãtã tãq; p̃clarã inchoatã relinq̃re: quãq̃ non tam dicendi ratio mihi habenda fuit: q̃ audiendi.

TVm Cota comiter ut ſolebat: inquit Vellei niſi tu aliqd dixiſſes: nihil ſane ex me qdem audire potuiſſes. Mihi. n. nõ tã facile in mẽ/tem uenire ſolet: q̃re uer̃ ſit aliqd: quã quare falſum: idq; cum ſæpe: tum quũ te audirẽ pauloante cõtigit. Roges me qualẽ deor̃ naturam eẽ ducam: nil fortaſ ſe reſpõdeam. q̃ras putem ne talẽ eẽ: qualis modo a te ſit expoſita? Nil dicã mihi uideri minus. Sed anteq̃ aggrediar ea q̃ a te diſputata ſunt: de te ip̃o dicã quid ſentiã. Sæpe. n. de L. Craſſo familiari tuo illo uideor audiſſe: quũ te togatis oĩbus ſine dubio anteferret: & paucos tecũ epicureos e græcia cõpararet. Sed q̃ ab eo te mirifice diligi ĩtelligebã: arbitrabar illum pp beniuolẽtiam id uberius dicere. Ego aũt & ſi uereor laudare p̃ſentem: iudico tñ de re obſcura: atq; difficili a te dic̃tum eſſe dilucide neq; ſentẽtiis ſolũ copioſe: ſed uerbis etiã ornatius q̃ ſolent ueſtri. Zenonẽ quẽ Philo nř coripheũ appellare: epicureor̃ ſolebat: quũ athenis eẽm audiebã freq̃nter: & qdẽ ip̃o autore Phi lone credo ut facili⁹ iudicarẽ quã illa bñ r̃fellerẽt: quũ a p̃cipe epicureor̃ accepiſſe3 queadmodũ dicerẽt. Nõ igř ille ut pleriq; ſ3 iſto mõ ut tu diſtĩc̃tæ grauiter & ornate. Sed qđ ĩ illo mihi uſu ſæpe euenit idẽ mõ quũ te audirẽ acciderat: ut moleſte ferrẽ tñ ĩgenium (bona uenia me audies) ĩ tã leues ne dicã ĩ tã ĩeptas ſñias ĩcidiſſe. Nec ego nũc ip̃e aliqd afferã meli⁹. Vt. n. mõ dixi: oĩb⁹ feř ĩ reb⁹ maxĩe ĩ phyſicis qd ñ ſit citi⁹ q̃ qd ſit dixerĩ. Roges me qd aut q̃lis ſit deus autore utar ſymonode: de quo quũ q̃ſiuiſſet hoc idẽ tyrãn⁹ Hiero deliberãdi ſibi unũ diẽ poſtulauit: quũ idẽ ex eo poſtridie q̃reret: biduũ petiuit: quũ ſæpi⁹ duplica/ret nũer̃ dier̃: admiráſq; hiero: q̃reret cur ita faceret: q̃a quãto inq̃t diutius cõſidero: tanto mihi res uideť obſcurior. Sed Symonidẽ arbitror: nõ ſolũ. n. poeta

VERITATE fida cõſtitutiõe certaq;. QVANTI quãto p̃tio digna. Vellicat uelleius ſtoicã philoſophiã. ANICVlis delyris uetulis de mãtice. i. diuinatiõe di/cetur oportune. IMBVEremur impleremur timore quodam inani. HARVſpices dicunť ab haruga. i. ho/ſtia ſiue uic̃tima ab hara. i. ſtabulo in quo includi ſolet: ad ſeruariq;. Augures dicuntur ab auium garritu. Ha/riolus dicitur qui diuina mente fatur quæ uentura ſunt quaſi fariolus a fando & fatis. Hanula inq̃t Pom/peius dicunť parua delubra quaſi fanula. VATES di uino ſpiritu afflati & fati dici: cõiec̃tiones dicunť ſom/niorum interp̃tes de his latius cum opus de diuiatio/ne diſſeretur. COLENDI honorãdi. LIBERtatem animi ſecuritatem. VINDIcati aſſerti & producti. Vñ aſſertores dicuntur alienæ libertatis uindices. PIE pu re caſte integre. STVDIO uoluntate dicendi & cura res tam p̃claras explicandi extrac̃tus. INCHOAtam imperfec̃tã. RATIO reſpec̃tus: potius inq̃t erat mihi cogitãdum ut uos audirẽ q̃ ut loquerer ueluti doc̃tor atq; magiſter: & ſic modeſte de ſe loquẽs aliorum ani mos emeretur & captat.

TVM COTA. Inducit Cicero Academicum cotam refellentem futiles & delyras epicu/ri opiniones de forma deq; mentis agitatiõe ac uita deor̃. COMIter benigne leniter ut eius natura ferebat: in bruto ſic ſcribit idẽ Cicero cota erat remiſſus & lenis: & p̃priis uerbis compħendẽs ſo lute & facile ſententiam. NISI dixiſſes aliqd ad illud reſpondet qđ uelleius perorans dixerat. Habendã ſibi magis fuiſſe rõnem audiendi: q̃ dicendi cota igiť a de/creto ſuæ ſec̃tæ nõ diſcrepans dicit ſe nihil fuiſſe expli/caturum qđ uelleius audire potuiſſet cum ut academi cus nihil affirmaret: ſed poti⁹ ea reuocaret in ambiguũ quæ alii affirmaſſent. TOGAtis nobilibus romanis atq; patritiis. DE RE obſcura de ui & proprietate nu minis qđ non facile cognoſciť. DILVcide clare: aper/te. VESTRI epicurei philoſophi græci. PHILO no ſter academicus philoſophus. CORIpheum princi/pem coripheus græce dicitur latine iſ qui tenet uerticẽ & ſummitatẽ q̃ coriphe appellať. Hic Zeno ſidonius fuit & epicuri ſec̃tator. AVTORE ſuaſore. ACCE/piſſem audiuiſſem dicendi modum. DISTINc̃te or/dinate: & non confuſe ut mos eſt epicureorũ: diſtinc̃ta dicitur oratio q̃ ſuam habet diſtributionem & unum/quodq; dicit loco. i. oportunitate ſeruata: & decẽti col locatione rerum: atq; uerborũ: prima uirtus diſputan/tis atq; ſcribentis eſt inuenire altera diſtribuere: atq; col locare. Epicurei autem male inuenibant: & collocabãt peſſime. Idem Cicero in ſecundo de finibus agens de epicuro dicit: cõtempnit differendi elegantiam confu/ſe loquitur. GRAVITER ſententioſe: atq; ſeuere.

IN ILLO Zenone epicureo accidit cõſuetudine qua dam. i. ut conſueui de illo iudicare atq; ſentire ita de te nunc iudico: & ſentio. uſu aliquid uenire idem eſt fer/me quod accidere. SI MONIDES ceius fuit: & poe tamelicus. i. lyricus HIERO fuit rex ſyracuſanorum. DELIBERANDI conſultandi. deliberatio Simonidis.

ſVAVIS iucundus & dulcis cũ eſſet poeta melicus.
CAETERA per reliqua:& in ceteris. PRVdẽtia co-
gnitione uulgaria & iudicio. DIFFIcile eſt negare.i.
periculoſum hec erant uerba epicureoꝝ dicẽtium nõ
facile:atq; impune negari poſſe deos eẽ pp populũ nõ
recipientẽ tales opiones:reſpõdet cota fuiſſe hoc timẽ-
dum incõcione in qua iudiciũ uulgi timetur & impe-
tus:uerum inter doctos id aſſeuerãdum eſt qđ rõni cõ-
ſentaneũ ſit. CONCIOne populari cetu & iudicia-
rio conuentu. CONſeſſu cetu doctoꝝ hominũ ueri-
tatem diſputãdo q̃rentium citra imperitæ multitudi-
nis temeritatem eſt facillimũ.i.tutiſſimũ ſecuriſſimũq;.
SANctiſſime religioſiſſime ac integerrime. CERI-
monias ritus ſacros : & publica ĩſtituta circa diuinum
cultum. OPInione ambiguo quodam iudicio & in
certo. VERItatem certitudinẽ. PLAne oĩno. OC-
currũt in mentem ueniunt. CONturbent confũdãt
cogitantq; dubitare. LIBEraliter ingenue ac benigne
concedo inquit deos eſſe:ſed rõnes epicureoꝝ quibus
ĩd probetur damno imprimis. NON pugno nõ cõ-
tradico. GENErũq; cõditionũ & q̃litatũ. ARGV-
mentum indicium. LEVE futile imbecillũ. IMMA-
nitate feritate ac prauitate morum. SVSPIcio mini-
ma opinio. ATHEOS ſine deo & impius. ABDE-
rites ex abdera oppido thraciæ. SOPHIſtes dicit' qui
dicendi artem docet & moralẽ profitet' eruditionem.
NEq; habeo dicere non eſt mihi dicẽdum:cum non
liqueat ſitq; ambiguum. IN CONcione publico ce-
tu. PROfitendã aperte tenẽdã:& aſſerẽdã. DVBI-
tatio ambiguitas qua protagoras laborauit. SI TV-
bulus. Idem Cicero in ſecundo de finibus ſic ſcribit.
An tu me de.L.tubulo putas dicere? qui cũ p̃tor q̃õnẽ
inter ſicarios exercuiſſet ita aperte cæpit pecunias ob rẽ
iudicãdam ut anno ꝓximo.P.ſceuola tribunus plebis
ferret ad plebẽ uellẽt ne de ea re q̃ri:quo plebiſcito de-
creta eſt a ſenatu cõſuli q̃õ gneo Scipioni.profectus in
exilium tubulus ſtatim.nec reſpõdere auſus eſt erat.n.
res aperta. LVPVS & carbo mali fuerunt ciues & im
pii. Satyricus poeta dicit. Secuit lucilius urbẽ Te lupe.
te muti & genuinũ fregit in illis. NEPTVni fili' ĩma
nis & ferus:p̃ſtantiſſimos uirtute inq̃t Gellius:pruden
tia & uirib' Iouis filios poetæ appellauerũt ut eacum.
Minoa & ſarpedonẽ:ferociſſimos & ĩmanes : & ab oĩ
humanitate alienos tanq̃ e mari genitos neptuni filios
dixerũt:adde etiã q olim repẽte aduenientes e cælo cæ-
cidiſſe dicebant':& terræ filii q' ignotis parentibus nati
fuiſſent. EXPLOrata certa. AD VEſtra peculiares
epicureoꝝ rõnes qb' ꝓbãt eẽ deos. VNDE ex q̃ ſuba
& re cõſtituti ubi hitet q̃le hẽant corp' aĩum:& uiuẽdi
modũ. REgno ptãte atq; efficacia:& dicis deos eẽ ex
atomis. VENIT i ſolũ cadit i terrã. VT dr̃ ꝓuerbiũ ẽ i
eos uidelicet q ſine delectu atq; diſcrimĩe affirmãt oĩa
& q̃dcũq; equocũq; fieri poſſe ĩprudẽter ac temere aſſe
uerãt. HINC ex his atomis oĩa formari dicis & effici.
Q VE atomi corpa uidelicet mĩma & ĩſecabila ut no
mẽ declarat eẽ ñ pñt:nã legitia & nãlis magnitudo di
uiſibil' ẽ:cũ trinã hẽat dĩmſionẽ q̃ hãc ñ hñt dici corpa
nõ pñt nãlia. Varro apud eũdẽ i prĩo academico ſic lo
quit' oĩa iterire i nihilũ nõ pñt;ſ; i ſuas ptes q̃ ĩfinite ſe-

ſuauis:uerum etiam cætera doctus ſapiẽſq; traditur:
quia multa uenirent in mentem acuta & ſubtilia:du
bitantem qđ eoꝝ eſſet ueriſſimũ deſperaſſe omnem
ueritatẽ. Epicurus uero tuus:nam cum illo malo diſ
ſerere q̃ tecũ.qđ dicit:quod non modo philoſophia
dignum eſſet:ſed etiam mediocri prudentia? Q uæ-
ritur primũ in ea q̃ſtione quæ eſt de natura deorum:
ſint ne dii:nec ſint. Difficile eſt negare:credo ſi in cõ
cione quærat':ſed in huiuſcemodi ſermone:& in cõ
ſeſſu facillimum. Itaq; ego ipſe pontifex qui cerimo
nias religioneſq; publicas ſanctiſſime tuendas arbi-
tror:hoc quod primum eſt eſſe deos perſuaderi mi-
hi non opinione ſolum.ſed etiã ad ueritatẽ plane ue
lim. Multa enim occurrũt:que conturbent:ut inter-
dum nulli eſſe uideant'. Sed uide q̃ tecũ agam libera
liter:que cõmunia ſũt uobis cũ cæteris philoſophis
nõ attingam:ut hoc ipſum:placet.n.oĩbus fere mihi
ipſi i primis deos eẽ. Itaq; nõ pugno:rõnem tñ quæ
a te affert':non ſatis firmam puto. Q uod enim om
nium gentium generũq; hoĩbus ita uideret' : id ſatis
magnũ eſſe argumẽtum dixiſti cur eẽ deos confite-
remur:quod cum leue per ſe:tum etiam falſum eſt.
Primũ enim unde notæ tibi ſunt opiones nationũ?
E quidem arbitror multas eẽ gentes ſic ĩmanitate ef
feratas:ut apud eas nulla ſuſpitio deorum ſit. Q uid
Dyagoras Atheos q dictus eſt:poſtea Theodorus.
nõ ne aperte deorum naturam ſubſtulerunt? Nam
Abderides quidem protagoras:cuius a te mõ men-
tio facta eſt ſophiſtes temporibus illis uel maximus:
quum in principio libri ſic poſuiſſet:de diis neq; ut
ſint neq; ut nõ ſint habeo dicere:athenienſium iuſſu
urbe:atq; agro eſt exterminatus:librıq; eius i cõcio-
ne combuſti. Ex quo quidem exiſtimo tardiores ad
hanc ſentẽtiam profitendã eſſe factos multos quip-
pe quum pœnam ne dubitatio quidẽ effugere po-
tuiſſet. Q uid de ſacrilegis de impiis periuriſq; dice-
mus? Si tubulus:ſi lucius unq̃:ſi lupus:aut carbo:aut
neptuni filius:ut ait lucilius putaſſet eſſe deos : tam
periurus aut tam impius fuiſſet? Nõ eſt igit' tã explo
rata iſta ratio ad id qđ uultis cõfirmãdum:q̃ uidetur.
Sed quia commune eſt hoc argumentum aliorum
etiam philoſophorum:omittã hoc tempore : ad ue-
ſtra propria uenire malo. Concedo eſſe deos : doce
me igitur unde ſint:ubi ſint:quales ſint corpore:ani
mo:uita:hæc eni ſcire deſydero. Abuteris ad omnia
atomoꝝ regno & licentia. Hinc quodcũq; in ſolum
uenit:ut dicit' effingis:atq; efficis:q̃ primũ nulle ſũt

nihil eſt.n. quod uacet corpore. Corporibus autem omnis obſidet̃ locus: ita nullum inane: nihil eſſe in diuiduum poteſt hec ego nunc phyſicoruꝫ oracula fundo: uera autē an falſa neſcio. ſed ueriſimili tamen ſimiliora q̃ ueſtra. Iſta enī flagitia Democriti ſiue ēt ante laucippi eē corpuſcula quædā leuia: alia aſpera: alia rotūda: alia aūt ꝑtim hamata curuata quædam & quaſi adūca. Ex his effectū eſſe cælū atq; terras nulla cogente natura: ſed concurſu quodam fortuito. hāc tu opinionē C. Vellei uſq; ad hāc ætatē ꝑduxiſti: priuſq; te quis de omni uitæ ſtatu q̃ de iſta autoritate deiecerit. Ante enim iudicaſti epicureum te eſſe oportere: q̃ iſta cognouiſti. Ita neceſſe fuit aut hec flagitia cōcipere aīo aut ſuſceptæ philoſophiæ nomen amittere. Quid enim mereas ut epicureus eſſe deſinas Nihil æquidē inqs: ut rationē uitæ beatæ ueritatēq; deſerā. Iſta igit̃ eſt ueritas? Nam de uita beata nil repugno: quā tu ne in deo quidē eſſe cenſes: niſi plane ocio langueat. Sed ubi eſt ueritas: in mūdis credo īnumerabilibus omnibus minimis temporū punctis: aliis naſcentibus: aliis cadētibus: ac ī diuiduis corpuſculis tam præclara opera nulla moderante natura: nulla ratione fingentibus. Sed oblitus liberalitatis meæ: qua tecū pauloāte uti cœperam: plura complector. Concedam igitur ex indiuiduis cōſtare oīa: qd ad rem? Deorum enim natura quærit̃. Sint ſane ex atomis: non igitur æterni. Quod autem ex atomis ſit id natum aliquādo ſit. Si natū nulli dii ante q̃ nati. Et ſi ortus eſt deorum: interitus ſit neceſſe eſt: ut tu pauloante de Platonis mūdo diſputabas. Vbi igitur illud ueſtrum beatum & æternum q̄bus duobus uerbis ſignificatis deum? Quod quum efficere uultis: indumenta tamen corripitis. Ita.n. dicebas non corpus eſſe in deo: ſed quaſi corpus non ſanguinem: ſed quaſi ſanguinem. hoc perſæpe facitis ut quum aliquid non ueriſimile dicatis: & effugere repræhenſiones uelitis: afferatis aliquid quod omnino ne fieri quideꝫ poſſit: ut ſatius fuerit id ipſum de quo ambigebatur concedere: q̃ tam impudenter reſiſtere: uelut Epicurus quum uideret ſi atomi ferrentur in locum inferiorem ſuopte pondere nil fore in noſtra poteſtate: q; eſſet earum motus certus & neceſſari⁹: inuēit quomō neceſſitatē effugeret: qd uidelicet Democritum fugerat. Ait atomū cum pōdere & grauitate directo deorſum feratur declinare paululum. Hoc dicere turpius eſt: q̃ illud quod uult nō poſſe defēder̃. Idē facit cōtra dialecticos: a q̄bus quū

cari ac diuidi poſſint: cū ſit nihil ī rerꝫ natura mīmū qd diuidi nequeat. NIHIL eſt.n. rō q̄re nullæ ſunt quoniā omnia naturæ membra corpora ſunt & corpora diuidua atomi ueſtri dicuntur indiuiſibiles ergo non ſunt corpora & uacuum in natura non datur ergo pricipia ueſtra Labefactantur & ruunt inane uidelicet atq; indiuidua QVOD VACET uacuum ſit & caſſum aliquo corpore OBSIDETVR repletur occupat̃ locus inquit Ariſtoteles in phyſicis eſt ultima ſuperficies corporis ambiētis locatum. CORPORIBVS elementis terra aqua anima ideſt aere atq; igni INANE uacuum ut uos epicurei dicitis PHYSICORVM naturæ interpræturn ORACVLA quaſi diuina reſpōſa. & ſententias arcanas atq; obſcuras: FVNDO enūtio recenſeo ſed an uera ſint neſcio attamen uero ſimiliora uidentur eſſe q̃ ueſtra. Seruat decorum academici cotta: negatq; ſe ueritatem diſpicere ſed tantum uериſimile atq; probabile FLAGITIA errata flagris digna Leucippus inquit Laertius eleates fuit ſiue ſecūdū quoſdam abderites uel ut alii dicunt mileſius LEVIA polita PARVM HAMATA inſtar ferrei hami recurua COGENTE coagmentante & coniungente natura aliqua ſiue ſentiente ſiue bruta STATV conditione ac ſorte AVTORITATE: opinione atq; ſententia. QVID MEREAS quid lucrari uelles quaſi dicat omne præmium q̄q̃ maximū pro dogmate epicureo retinendo renueres RATIONEM artē & formulam bene beateq; uiuendi MODERANTE ordinante & temperāte RATIONE uia & arte QVOD AVTEM, EXATOMIS ratio cotte contra epicureos aſſerentes īmortales eſſe deos: q̄q̃ exatomis compoſitos: CORRIPITIS aufertis ipſa corpora quæ ſūt animorum indumēta & uaſa SATIVS melius & honeſtius IMPVDENTER in uerecunde atq; temere repugnare SVOPTE PONDERE naturali grauitate idem ſignificat ſua ſponte ſuo nutu: & natura NIL FORE IN NOSTRA POTESTATE ſed fore uidelicet in fatali neceſſitate. Idē Cicero agens de fato dicit. Epicurus declinatione atōica uitari neceſſitatem fati putat. Itaq; tertius quidam motus oritur extra pondus & plagam cum declinat atomus hāc rationem induxit ne ſi ſemper atomus grauitate feratur naturali & neceſſaria nihil liberum nobis eſſet cum ita moueretur animus ut atomorum motu cogeretur QVOD FVGErat ideſt quod Democritus ignorauerat dicebant Epicurei. Democritus ut alibi dicit Cicero autor autorum maluit omnia fieri ex neceſſitate: q̃ corporibus indiuiduis naturales motus auellere. Vnde Lucretius. Sed ne res ipſa neceſſum inteſtinum habeat cūctis in rebus agendis. & deuicta quaſi cogatur ferre patiq;: id facit exiguum clinamen principiorū DIRECTO ad lineam rectam: & pares angulos DECLINARE obliquare motum ſuum naturalem & hoc ſine cauſa: quod phyſico dicer̃ turpiſſimum eſt. TVRPIVS probroſius & uituperabilius QVOD VVLT eſſe quendam animi motum uoluntarium & liberum quoniā nihil eſt ſine cauſa hæc autem eſt quadruplex. Materialis: efficiens formalis: & finalis

TRADITVM ſit ĩprimis cõſtitutũ quod ad ueritatẽ diſiunctã ſufficit unã partẽ eſſe uerã. Secus aũt eſſe ad cõiun-
ctam qa in hac utraq; uera eſſe debet. Gellius agens de dialecticis ꝓloquiis ſiue pronũtiatis q̃ exiomata græci appellãt
dicit ꝓloquiũ diſiunctũ tale eſt. Aut malũ eſt uoluptas: aut bonũ aut neq; bonũ: neq; malũ: oĩa q̃ diſiungunt̃ pugnan-
tia inter ſe eẽ oportet. ex oĩbus q̃; diſiungunt̃ unũ eſſe uerꝝ debet cætera falſa. Quod ſi aut nihil oĩum uerꝝ: aut oĩa: plu-
raue q̃ unũ uera erũt: aut q̃ diſiuncta ſunt nõ pugnabũt: aut q̃ oppoſita corꝝ ſunt pugnantia inter ſe nõ erũt tunc id di-
ſiunctũ mendaciũ eſt, ut hoc curris: aut ambulas: aut ſtas. Coniunctũ uero eſt eiuſmodi Scipio P. filius & bis cõſul fu-
it & triumphauit & cẽſura functus eſt. In oĩ aũt cõiun-
cto ſi unũ eſt mendaciũ ẽt ſi cætera uera, ſint totũ eſſe
mẽdaciũ dr̃. Hæc ille. ALTERVTRVM e duobus
alterũ. TOTVM hoc hunc modũ enuntiandi & ꝓ-
loquẽdi OBTVSIVS hebetius & craſſius PRAE-
MEBAT urgebat diſputando OMNIA FALSA
nullũ eſſe uerũ iudiciũ in ſenſibus q tñ iudices ꝓprioꝝ
obiectorũ & habent̃ & ſũt noui aũt academici hoc ne-
gabãt neſcio qd de collo colũbæ & remo aqs obruto
delyrantes VISA. i. res uiſu cognitas ut dicimus ſen-
ſa res ſenſu perceptas. VISVM rẽ uiſu cõphenſam
& iudicatã VALDE ĩmodice ac ꝑ hoc ĩperite. PLA
GAM uulnus ignorãtiæ maius erat ꝙ oẽs ſenſus eſ-
ſent ueri q̃ ꝙ aliquod uiſum eſſet falſum dum igr̃ unũ
ictum declinaret aliũ maiorẽ & aſperiorẽ recipiebat. Vt
illud incidit in ſcyllam cupiens uitar̃ charybdim: & dũ
uitant ſtulti uitia incõtraria currunt CONCRETIO
nẽ coagmẽtationẽ & cõpactionẽ ad numerũ perma-
nentẽ DISSIPATIO diſſolutio ipſius cõcreti MI-
RABIle ur̃ deridet academic⁹ hoc epicureoꝝ diuerti-
culũ & inane confugiũ miror inqt uos poſſe inter uos
riſum tenere cũ tam abſurda dicatis ut de haruſpicibus
dici põt qui uaniſſima q̃quæ dicũt interp̃tãdo exta ut
hoĩes decipiãt & lucrent̃. Idẽ Cicero agens de diuina-
tione dicit uetus aũt illud catonis ad modũ ſcitũ eſt q
mirari ſe aiebat ꝙ nõ rideret haruſpex haruſpicẽ cũ ui-
diſſet quota. n. quæq; res euenit prædicta ab iſtis aut ſi
euenit quippiã quid afferri poteſt cur nõ caſu id euene
rit HOC MIRAbilius maiore admiratiõe dignũ cũ
phyſici naturæ uidelicet uenatores atq; interpræte̾s ta-
lia delyramenta effutiant. QuALE cuius naturæ ac ꝓ
prietatis ſi ageret̃ de pictura uel ſignis in cera aut creta
in his. n. intelligimus eſſe quandã corporis ſimilitudi
nẽ. Sed in ur̃o deo ĩtelligere id nõ poſſumus nec yma
ginari FINGEret̃ formaret̃ aliq̃ ſimilitudo corporis
FICTILIbus teſtaceis & e creta effigiatis DICTA-
ta formulas & præſcripta q̃dam epicurea quæ a uobis
recitant̃ tanq̃ a pueris dictata magiſtrorũ OSCItans
negligens: ignauus obtuſus HALLVcinatus eſt effu-
tiuit imprudẽter & tota uia ueritatis & rõis aberrans.
Hallucinari eſt errare ac niti ad lucẽ ꝑuenire: ſed nõ poſ
ſe ille igr̃ aliqd halluciat̃ q ſine iudicio enuntiat & Lu-
cem ueritatis nõ attingit. Sed erat PREDIcanti uul-
ganti & iactanti NIHIL FLORET nullum habet de-
corem & ſplendorem ſumptum a platonica grauitate:
atq; elegãtia nullum ab Ariſtotelica diſciplina qua nihil eſt cultius & eruditius hallucinationes igitur epicuri ſatis ma
gno argumento ſunt illum non habuiſſe legitimum doctorem Academia platonicum fuit gymnaſium. Lyceum ue-
ro Ariſtotelicum poecile ſtoicum cynoſarges cynicum PVER ilibus ideſt grãmaticis ſiue Litterariis rhetoricis proſo
quiis dialecticis. & Mathematicis quibus imbuendos eſſe pueros monet plato ut fiant acutiores ſunt hæc quattuor
Muſica. Arithmetica. Geometria. & Aſtronõia DISCIPLInis artibus & eruditionibus SVNT Qui putent ut De
metrius magneſius autore Laertio NEMINI magis inquit credo epicuro negãti q̃ ceteris affirmantib⁹ CVM FRA
TRIBVS Neocle cherebolo. & ariſtobolo IN EAM ſamum inſulam quam athenienſes pericle ac Sophocle duci-
bus uaſtarunt: coloniamq; deduxerunt bis mille colonis eo miſſis in quibus dicit ſtrabo Neocles epicuri pater ludi
magiſter quem hic & in urbe Teo educatum ferunt.

traditum ſit; in omnibus diſiunctionibus: in quibus
aut eſt aut non poneretur: alterutrum uerum eſſe: p
timuit ne ſi conceſſum eſſet huius aliquid aut uiuet
cras: aut non uiuet epicurus: alterum fieri neceſſariũ.
Totum hoc aut eſt aut non negauit eſſe neceſſariũ:
quo quid dici poteſt obtuſius? Vrgebat Arceſilas
Zenonem: quum ipſe omnia falſa diceret: quæ ſenſi-
bus uiderentur Zeno autem non nulla uiſa eſſe fal-
ſa: non omnia. Timuit Epicurus: ne ſi unum uiſum
eſſet falſum: nullum eſſet uerum. Omnes ſenſus ue-
ri nuntios dixit eſſe: nil horum niſi ualde: grauiorem
enim plagam accipiebat ut leuiorem repelleret. Idẽ
facit in natura deorum dum indiuiduorum corpo-
rum cõcretionem fugit; ne interitus & diſſipatio cõ
ſequatur. Negat eſſe corpus deorum: ſed tanq̃ corp⁹:
nec ſanguinem: ſed tanq̃ ſanguinem. Mirabile uide-
tur: ꝙ non rideat haruſpex: quum haruſpicẽ uiderit.
hoc mirabilius: ꝙ uos inter uos riſum tenere poſſi-
tis. Non eſt corpus: ſed quaſi corpus: hoc intelligerẽ
quale eſſet. ſi id in ceris fingeretur: aut fictilibus figu
ris. In deo quid ſit quaſi corpus aut quaſi ſanguis in
telligere non poſſum: ne tu quidem Vellei: ſed nõ
uis fateri. Iſta. n. a uobis quaſi dictata redduntur: quæ
Epicurus oſcitãs hallucinatus eſt: quum quidem glo-
riaretur ut uidemus in ſcriptis ſe magiſtrum habuiſ-
ſe nullum: quod & non prædicanti tam facile, quidẽ
crederem: ſicut mali ædificii domino glorianti ſe ar-
chitectum non habuiſſe. Nihil. n. floret ex academia:
nihil ex Lyceo: nihil e puerilibus quidem diſciplinis.
Xenocratem audire potuit: quem uirum dii ĩmor-
tales: & ſunt qui putent audiuiſſe: ipſe non uult: cre-
do plus nemini. Pamphilum quidem Platonis au-
ditorem ait a ſe ſami auditum. Ibi. n. adoleſcens habi
tabat cum patre & fratribus: ꝙ in eã pr̃ eius Neocles

AGRIPETA nouus colonus qui agrũ petit MAGISTER moderator litarii ludi romãi dicit pedianus aſconi⁹ oẽm ſcholã appellãt ludũ quapp aliquo adiuncto diſtinguit̃ TENETVR capit̃. & illũ audiuiſſe cõuincit̃ nauſipha nis teii dicit laerti⁹ epicurũ auditorẽ fuiſſe tradũt VEXAT lacerat cõuiciiſq; ꝑſcindit ATQ VI certe inqt democri tũ ſectat⁹ eſt autorẽ atomoꝝ HEC DEmocritæ.i. quæ dicta erãt a democrito quẽ ſolũ imitatus eſt Q VID AVdie/ rat q̃ſi dicat nihil cũ nil aliud ſapere uideat̃ q̃ democritũ eiuſq; inuẽta INANES adumbratas atq; tenues citra expſ/ ſam figurã eminentẽ ſoliditatẽ CONTINETVR cõpræhendit̃ ſcia de rerũ natura:oĩa inqt talia ſunt a democrito:

agripeta uenerat. Sed quũ agellus eũ non ſatis aleret
ut opinor ludi magiſter fuit:ſed hũc Platonicũ miri/
fice cõtẽnit Epicurus:ita metuit:ne qd unq̃ didiciſſe
uideat̃ in nauſiphane democriteo tenet̃. Q uẽ quũ
a ſe neget auditum:uexat tamen oĩbus contumeliis.
Atqui ſi hic democritea nõ audiſſet:quid audierat?
Q uid.n.in phyſicis Epicuri:nõ a Democrito? Naʒ
& ſi quædam cõmutauit:ut quid pauloante de incli
natione atomorum dixi:tamen pleraq; dicit eadem:
atomos:inanes ymagines infinitates locorum:innu
merabilitatemq; mundorum:eorum ortus & interi
tus:oĩa fere quibus naturæ ratio cõtinet̃. Nunc iſtuc
quaſi corpus & quaſi ſanguinem:quid ſit intelligis.
Ego.n.te ſcire iſta melius q̃ me nõ fateor ſolũ: ſed ẽt
facile patior:quum quidem ſemel dicta ſunt. Q uid
eſt qd Velleius intelligere poſſit Cota non poſſit?
Itaq; corpus quid ſit:ſanguis quid ſit itelligo : quaſi
corpus quid ſit:& quaſi ſanguis quid ſit nullo pror
ſus modo intelligo. neq; tu me celas: ut Pythago/
ras ſolebat alienos:nec conſulto dicis:tanq̃ Eraclitus
ſed quod inter nos liqueat ne tu quidẽ intelligis. Il/
lud uideo pugnare te:ſpecies ut quædã ſit deorum:
quæ nil cõcreti habeat:nil ſolidi:nil expreſſi:nil emi/
nentis:ſitq; pura:læuis p lucida:Dicemus ergo idem
quod in uenere coa? corpus nõ eſt:ſed ſimile corpo
ri:nec ille fuſus & candore mixtus rubor ſanguis eſt
ſed quædã ſanguinis ſimilitudo:ſic in epicureo deo
nõ res:ſed ſimilitudines reꝝ eſſe facito quod ne in/
telligi quidẽ põt mihi eſſe pſuaſum. cedo mihi iſtoꝝ
adumbratoꝝ deoꝝ lineamenta atq; formas? non de
eſt hoc loco copia rationũ:quibus docere uelitis hu/
manas eſſe formas deoruʒ. Primũ q̇ ita ſit informa
tum anticipatumq; mentibus nr̃is:ut homini quuʒ
deũ cogitet forma occurrat humana. Deinde ut qm̃
rebus oĩbus excellat natura diuina:forma quoq; eẽ
pulcherrima debeat:nec eſſe humana ullaʒ pulchrio
reʒ. Tertiã rõnem affertis:poſſit q̇ nulla alia figura
domicilium mentis eſſe. Primum igitur quicq̃ con
ſideras quale ſit:arripere enim mihi uidemini quaſi
ueſtro iure rem nullo modo probabilem quis tã cæ
cus in cõtemplandis rebus unq̃ fuit ut non uideret

ALIENOS nõ ſuæ diſciplinæ iuuenes quos celabat ſñiam pythagoras NEQ VE cõſulto de idustria de/ dita opa ut autoritatẽ ſuis cõmentationib⁹ daret hera/ clit⁹ fuit epheſius & ſcotinos.i.tenebroſus: & obſcur⁹ cognominatus eſt qm̃ nimis obſcuræ de natura rerũ diſputauit & ſcripſit de quo Lucreti⁹ Heracletus initũt quoꝝ dux ꝑlia prim⁹ clarus obſcurã linguã INTER nos liq̃eat apte dictũ ſit & manifeſte:& inter nos tm̃: nõ alibi ut honori tuo cõſulat̃:dico igit̃ te que dicis ñ itelligere PVGNARE te laborare & cõtẽdere ut obti neas eẽ quandã formã deoꝝ cæteris diſſimilẽ & ipſis diis peculiarẽ CONCRETI ſolidi coagmentati cõ/ poſi. SOLIDI corporei atq;: terreſtris EXPRESSI extãtis EMINENTIS ex tuberãtis & ꝓfunditatẽ ha/ bentis undiq; q̃lia ſunt corpora trinã dimenſionẽ ha/ bentia PVRA ſimplex LEVIS expolita PERLV/ cida reſplẽdens atq; diaphæna DICEMVS inq̃t co/ ta idẽ dicem⁹ de ueſtris diis qᵈ dicim⁹ de picturis in q/ bus ſimilitudines tm̃ ſunt & nõ ueritates reꝝ:ergo di/ cent̃ tales æq̃uoce:& nõ uniuoce uerboꝝ:dii reliquẽ/ tur re aũt tollent̃ e medio qᵈ ſũmã præ ſe fert impieta/ tem VENERE coa. Nobiliſſim⁹ pictor apelles Cous uenerẽ pinxit cois popularib⁹ ſuis emari exeuntẽ quæ ob id anadyomene dicta eſt. Plinius dicit uenerẽ exe/ untẽ emari diuus auguſtus dicauit indelubro p̃ris cæ ſaris quæ anadyome uocat̃. Vnde ouidius ut uenus ar tificis laus ẽ & gl̃ia coi. Aequoreo madidas quæ præ mit imbre comas FVSVS ſparſus extenſus per linea/ menta CANDORE ſplẽdida albedine NON res. uerũ corpus & ſanguinẽ ſed eoꝝ ſimilitudines FA/ CITO eſto inqt q̇ ita eẽ credã. q̃uis icredibile ſit eſſe talẽ ſimilitudinẽ & nõ rei ueritatẽ ita loqmur fac me uelle eſto q̇ uelim: CAEDO dic:effare q̃ fila & du/ ctus ſint haꝝ ymaginũ q̃s deo attribuitis ADVM/ bratoꝝ inaniũ. & umbrã corporis nõ corp⁹ habẽtium

LINEAMENta duct⁹ deſignatões deſcriptões ꝓpor tiões & q̃litates formas figurarũ formarũq; qualitates INFORmatũ effigiatũ ANTIcipatũ aĩo ante cõpræ hẽſum & ꝑcognitũ OCCVrrat obiiciat̃ aĩo. & repſen tet̃ PRImũ igr̃ oĩum notat cotta epicureos tãq̃ de re maxia temere loquẽtes & iprudẽter QuIq̃ cõſyderas q̃ſi dicat ñ recte cõſideras q̃litatẽ deoꝝ PRImũ oĩuʒ añ oia diſpicis cuiuſq; re naturã & ꝓprias q̃litates q̃ſi dicat ut uideo ñ cõſideras ſed id ſuis tãq̃ cõceſſũ qᵈ ue riſi'e nõ ẽ oñdet̃ uult cota hũanã foꝛam ñ eẽ aptã diui næ mẽti ut epicurei uolebãt:& epicureos ignorar̃ defi nitões reꝝ qb⁹ & illarũ eſſẽtia & q̃litates explicant̃. un de Ariſtoteles ꝑſcribit in ethicis ut res bñ ᵈfiniant̃ qm̃ ad ea q̃ euẽiũt ñ nihil auxilii affert pricipiũ inqt pluſq̃ dimidiũ toti⁹ eẽ ur̃ & eorũ q̃ q̃runt̃ p ipſũ fieri mãifes ſta ſolẽt ARRIpere ꝓprio iudicio aſſumere QuASI ueſtro iure ideſt libertate uobis conceſſa etiam ſi nulla conſtet ratio abi dicit uideor id meo iure quodãmo do uẽdicare CAEcus ignar⁹ hebes obtuſus plũbeus.

SPECIES formas humanas COLLATAS accõmodatas diis per quãdã tranſlationẽ. & ſimilitudinẽ. CONSIlio prudẽtia quadã ut imperiti aduenerationẽ numinis humana ſpeciæ effigiati allicerent CVLTVM uenerationẽ A PRAVITATE iniqtate atq; ſcelere finxerũt inqt priſci ſapientes talia ut iniecto terrore p uiſibilẽ formã continerent in officio prauos uiros. & iõ arma diis adſcripſerũt. Mulieribus inqt ſtrabo & cõfuſæ multitudini nõ facile adhibent rõnes, nec ad religionẽ ſcitatem fidemq; facile tale genus hominũ adducit quapp timore opus eſt id aũt nõ ſine fabularũ ac miraculor; figmentis agit nã & fulmen: & egidẽ tridentẽ faces dracones haſtas. Thyrſos arma deniq; numinũ fabula. & priſcor; oĩs theologia præ ſe fere hec ab illis accepta fuere q res publicas cõſtituentes aduerſus nõnullos q redolebant infantiã inſtar laruarum efferebant SVPERSTITIONE quodã obiectu metus p uiſibilẽ formã quã adeuntes timerẽt ueluti preſentem naturã & impietatis ultricẽ. SIMVLACHRA ymagies: & formas uiſibiles ut crederet uulgus deos ſe adire cũ tales effigies uenerarent hãc opinionẽ auxerunt poetæ uaria deor; ſimulachra effingẽtes & pictores & ſtatuarii deor; formas uariantes MOLIENTES efficiẽtes mouẽtes PHISICE naturali quadã ſubtilitate ac rõne ut decet phyſicũ.i. naturæ interpretẽ atq; uenatorẽ cuius ſñiæ nõ debent eſſe uulgaries CONCILIATRIX cõmendatrix & quodq; ſibi ip ſi amicũ faciens oĩa quippe in ſuo genere ſibi arrident ſe amant ſibi placẽt & peculiares naturæ dotes ducunt præcipuas SOLLICIta anxia: curioſa & ſollers LENA mediatrix & concinnatrix leniendo & mangonizando. Lenarum more atq; mangonum. GESTIRET letaretur geſtu corporis & coitu PRAESCRIPSIT ordinauit. & præcepit PLVRIMVM quaſi principatum formæ ILLE TAVRVS in quem conuerſus iuppiter epheniciã in cretam inſulam aſportauit europam agenoris filiam fabule dicunt fuiſſe candidum. Taurum & cornibus recuruis atq; innoxiis SPECIE forma INVEHENS inſidens piſcibus humano corpori pubetenus adnexis tali genere locutionis utitur gellius dicẽs ei conſuli pater proconſul obuiam equo uehens uenit HOMINI humanæ figure dicimus illi ſum ſimilis quoad corpus illius uero quoad mores QVOTVS quiſq; quaſi dicat pauci formoſi ſunt ephebi dicũtur pubeſcentes qui apud græcos nudi ludebant. Vnde gymnici ludi appellati VIDEO intelligo cauſam tui riſus inquit cotta quoniam memini epheborum qui academicis philoſophis concedebantur ad delitias qd Lucianus platoni obiicit Idem Cicero in queſtionib' tuſculanis dicit mihi quidem hæc in grecorum gymnaſiis nata conſuetudo uidetur in quibus iſti liberi & conceſſi ſunt amores IVCVNDA grata ſunt ea quæ in corpore uitiata & deprauata pleriſq; diſplicent. Neuus eſt inſtar uerruce cum pilis IN ARTIculo iunctura digiti. Alceus fuit leſbius & poeta melicus LVMEN nitor & ſplendor. Illuc præuertamur inquit horatius amatorem q amicæ turpia decipiunt cæcum uitia aut etiam ipſa hæc delectant ueluti balbinum polypus agnæ COLLEGAE ſocii in magiſtratu FAMILIARIS amici MVNICIPEM lanuuium ex eodem municipio erat enim lanuuius hic uelleius lanuuium adhuc retinet nomen inter longam albam & neptunium oppidum diciturq; uulgo ciuitas lauini EIVS catuli eſt hoc tetraſticon in præconia rhoſcii PERVERſiſſimis deprauatiſſimis & enormiter diſtortis SALſum delectabile VENVStum gratioſum atq; decor;

æquos

ſpecies iſtas hominum collatas in deos: aut conſilio quodã ſapientũ: quo facilius animos impitoru; ad deor; cultũ a uitæ prauitate cõuerterẽt: aut ſupſtitione ut eſſent ſimulachra: quæ uenerãtes deos ipſos ſe adire crederent? Auxerũt autẽ hæc eadẽ poetæ: pictores opifices. Erat ãt nõ facile agentis ali quid & molientis deos in aliam formam imitatõe ſeruare: & acceſſit ẽt iſta opinio fortaſſe: q hõi hõine nihil pulchrius uideat. Sed tu hæc phyſice nõ uides q̃ blanda conciliatrix: & q̃ ſollicita ſui ſit lena natura? An putas ullã eſſe terra mariq; beluam: quæ non ſui generis belua maxime delectet? Q uod ni ita eſſet: cur nõ geſtiret taurus equæ cõtrectatõe: equus uacæ? Aut tu aquilã aut leonẽ: aut delphinũ ullã anteferre cẽſes figuram ſuæ? Q uid igit mir; ſi hoc eodẽ mõ hõini natura præſcripſit ut nil pulchrius q̃ hominẽ putaret? eã eẽ cãm cur deos hominum ſimiles putarem'? Q uid cẽſes: ſi rõ eſſet in beluis: nõ ſuo quaſq; generi pluri mũ tributuras fuiſſe? At me hercle ego (dicam. n. ut ſentio) q̃uis amẽ ipſe me: tñ ñ audeo dicere pulchriorẽ eſſe me: q̃ ille fuit taurus: qui uexit europã. Nõ. n. hoc loco de ingeniis: aut de orationibus nr̃is: ſed de ſpecie figuraq; q̃rit. Q uod ſi fingere nobis & iungere formas uelimus: q̃lis ille maritimus Triton pingitur natantibus inuehẽs beluis adiunctis humano corpi: nolis eſſe? Difficili in loco uerſor. Eſt. n. uis tãta naturæ: ut hõ nemo uelit niſi homini ſimilis eẽ: & qdẽ formica formicæ. Sed tñ cuius hõinis? quot' tibi q ſq; formoſus eſt? Athenis quũ eſſem: e gregibus epheborũ uix ſinguli repiebant. (Video quid arriſeris) ſed tñ ita res ſe habet. Deĩde nobis qui cõcedẽtib' philoſophis antiquis adoleſcentulis delectamur ẽt uitia ſæpe iucũda ſunt. Neuus in articulo pueri delectat Alceũ. At ẽ corpis macula neuus: illi tñ hoc lumen uidebat. Q uintus catulus huius collegæ & familiaris nr̃i pr̃ dilexit municipẽ tuũ Roſciũ. in quẽ ẽt illud eſt eius. Cõſtiterã ex oriẽtẽ aurorã forte ſalutãs Q uũ ſubito a leua Roſci' exorit. Pace mihi liceat cæleſtes dicẽ ur̃a. Mortal' uiſus pl'chrior eẽ do: huic pulchrior do aderat: ſic hodie ẽ puerſiſſimis oclis. qd refert ſi h ipſũ ſlm & uẽuſtũ ille uidebat: redeo ad dos

æquos

ECQ. VOS interrogatiue ponit̃ & ſignificat quot putam⁹ eẽ ſtrabones & petos. Strabo dr̃ q̃ habet oculos retortos peti uero leniter d̃flexos ad laſciuiã. Vnde oculi ueneris peti dñr. ſilus appellat̃ naſus ſurſũ uerſus atq̃: repãdus: inde galeæ ſile dictæ ob ſimilitudinẽ. flacci dñr q aures hẽnt grãdiores & lãguidas aures inq̃t. Plini⁹ hõi tm̃ ĩmobiles ab his flaccoꝝ cognomĩa Idẽ agẽs de oculis dicit uni aĩaliũ hõi deprauant̃ unde cognomĩa ſtrabonũ. frontones dñr a magnitudĩe frõtis & capitones capitis EMENDATA ſine mẽda & deprauatiõe DETVR cõcedat̃ eẽ oĩa emẽdata VNA eadẽ & ſimilis citra diſcrimẽ ACADEMIAM. i. cõfuſionẽ quãdã: & ambiguitatẽ q̃lis eſt ĩ acadẽico dog

ecquos ſi nõ tã ſtrabões at petulos eſſe arbitramur: ecquos neuũ hñ: ecquos ſilos & flaccos: frõtões: capitões: quæ ſũt ĩ nobis. An oĩa emẽdata in illis? Det̃ id uobis. Nũ ẽt ẽ una omniũ facies. Nã ſi plures: aliã eẽ alia pulchriorẽ neceſſe ẽ. Igit̃ aliqs nõ pulcherrimus de⁹: ſi una oĩum facies ẽ. Florere ĩ cælo academiã neceſſe ẽ. Si. n. nil ĩter deũ & deũ differt: nulla ẽ apud deos cognitio nulla pceptio. Q d ſi ẽt Vellei falſum illud oĩo ẽ: nullã aliã nobis de deo cogitãtib⁹ ſpeciẽ niſi hõis occurriſſe: tñ ne iſta tã abſurda defenderes. Nobis fortaſſe ſi occurrit ut dicis. Iouẽ Iunonẽ: Mineruã: Neptunũ: Vulcanũ: Apollinẽ: reliquos deos ea facie nouim⁹: q̃ pictores fictoreſq̃ uoluerũt: neq̃ ſolũ facie: ſʒ ẽt ornatu ætate atq̃ ueſtitu. At nõ ægyptii nec Syri nec fere cũcta barbaries. Firmiores. n. uideas apud eos opiniones eẽ de beſtiis qbuſdã: q̃ apud nos de ſanctiſſimis tẽplis & ſimulacris deoꝝ. Et. n. fana multa expoliata: & ſimulacra deoꝝ d locis ſanctiſſimis ablata uidem⁹ a nr̃is. At uero nefandũ qdẽ auditu ẽ: Crocodilũ: aut ibim: aut felẽ uiolatũ ab ægyptio: Q uid igit̃ cẽſes Apim illũ ſanctũ ægyptioꝝ bouẽ? Nõ ne deũ uideri ægyptiis? Tã hercle q̃ tibi illam ur̃am ſoſpitã: quã tu nunq̃ ne ĩ ſõnis qdẽ uides niſi cũ pelle capria: cũ haſta: cũ ſcutulo: cũ calceolis repandis. At nõ ẽ talis Argiua: nec rõana Iuno. Ergo alia ſpecies Iunonis argiuis: alia latinis. Et qdẽ alia nobis Capitolini: alia aphris Amõis Iouis. Nõ pudet igit̃ phyſicũ. i. ſpeculatorẽ ueneratorẽq̃ naturæ ab aĩs cõſuetudĩe ĩbutis petere teſtimõiũ ueritatis? Iſto. n. mõ dicere licebit Iouẽ ſemp barbatũ: Apollinẽ ſemp imberbẽ: ceſios oculos Mĩeruæ: ceruleos eẽ Neptũi. Et qdẽ laudam⁹ eẽ athẽis Vulcanũ eũ: quẽ fecit Alcamenes: in quo ſtante atq̃ ueſtito apparet claudicatio nõ deformis. Claudũ igitur habebimus deum: quoniã de Vulcano ſic accepimus. Age & his uocabulis deos eſſe facimus: quibus a nobis nominantur. At primum quot hominum linguæ: tot nõia deorum: Non enim ut tu Vellei quocunq̃ ieris: ſic idem in italia Vulcanus: idem in affrica: idem in hiſpania. Deinde nominum non magnus numerus ne in

mate ĩ quo ueritas ipſa latet. & omnia ſunt ambigua: ſic & dii erũt ambigui pp formæ ſimilitudinẽ nec diſcerni poterũt horati⁹ atq̃: iter ſiluas academi q̃rere uerum. COGNITIO notitia & diſcretio inter ipſos PERCEPTIO certa ſcĩa ipſi⁹ ueritatis. QuOD ſi ẽt hec erat rõ epicureoꝝ ut dictũ eſt a natura ſũpta q̃ oẽs omniũ gentiũ nullã aliã ſpeciẽ deoꝝ habem⁹ niſi humanã. & talis forma ſemp occurrit dormiẽti & uigilãti primũ negat hoc cota deĩde dicit ẽt ſi apparuit tñ ñ poſſes hæc q̃ abſurda dicis defendere: qm̃ diuerſæ finguntur agẽtib⁹ & natiõib⁹ imagines numinũ: TAM abſurda abſona: & a rõne pẽitus aliẽa DEFENderes ſuſtentares: SI OCCVrrit ſeruat decoꝝ academiæ nihil affirmantis EA FACIE aſpectu. figura ymagine FICTORES opifices q e luto cera gypſo ceteriſq̃: metallis effingũt ſigna. & figuras ꝓprie tñ fictores dñr plaſtæ ac figuli ORNATV cultu corporis & formoſitate AT NON ſed egyptii dicit nõ putarũt deoꝝ habere humanã formã. & ſyri barbari deniq̃ oẽs q deos ſub ymagine brutoꝝ uenerabant̃. FIRMIOres ſtabiliores SANCTIſſimis ſũma religiõe: ac ſcitate dicatis SIMVLACHRIS ymaginib⁹ ET ENIM uana rõ q̃re firmiores ſunt opiniones qm̃ inquit apd̃ illos ĩmaximũ ducit̃ uiolare tales aĩantes q̃s rentur eſſe diuinas. apud nos aũt templa paſſim polluntur cõtempnũturq̃: deoꝝ ſigna A NOSTRIS hoc maxime dicit ꝓpter gaiũ uerrẽ quẽ ideo ſacrilegũ Iuuenalis. & idem cicero in uerrinis templa expilata ponit & aſportata ſimulachra numinũ CROCODILVS eſt aĩal quadrupes amphibiũ ideſt in terra & ĩ qua degens ita dictus quia crocũ timet. Ibis eſt ciconia ægyptia feles uulgo faina dr̃ quare ĩquit Seneca pulli felem timent canẽ non timent apparet illis eſſe experimentũ nocituri. SANCTVM uenerabilem ILLAM SOSPITAM iunonem q̃ ſoſpita cognoĩabat̃ templũq̃: habebat̃ apud lanuuiũ uelleii patriã ideo dicit ueſtrã PELLE CAPRINA hic erat cultus & ueſtitus ſoſpitæ iunõis REPANDIS recuruis ROMANA quæ romæ colitur HAMMONIS harenarii ĩ effigie arietis AB ANImis ymaginationibus & opinionibus quas generarunt cõſuetudines quædam & nõ rationes quæ ut inquit plato inſtrumenta pħoꝝ ſunt IMBVTIS initiatis eruditis inſtitutis intinctis repletis perfuſis illitis. TESTIMONIũ confirmationẽ & argumentũ CAESIOS coloris cæli CAERVLEOS coloris cære. ac p ex hoc uirides ac ſubſcuros gellius agẽs de colorib⁹ dicit. Sed ne uiridis qdem color pluribus a græcis q̃ a nobis uocabulis dr̃. Neq̃ nõ potuit Virgilius colorẽ equi ſignificare uiridem uolens cæruleũ magis dicer̃ equũ q̃ glaucũ ſed maluit uti notiore græco q̃ iuſitato latino. Nr̃is ãt latinis ueterib⁹ cæſia dicta ẽ q̃ a græcis glaucopis dr̃ ut nigidi⁹ aut de colore cæli. q̃ſi cælia flau⁹ color dr̃ uiridi & albo mixt⁹ Enni⁹ ita cecinit. Vertũt ex templo placidẽ mare marmore flauo. Ceruleum ſpumat mare conferta rate pulſum. ALCAMENES fuit athenienſis.

PONTIficis dñr libri ſacras cærimonias continētes NOSTRIS dicit qm̄ pontifex maximus erat cotta QuID
attinet quid prodeſt ad tollendam ambiguitatem qm̄ ſi una & ſimilis eſt deorū facies plura & uaria noīa nullū po/
nunt diſcrimen & diſtinctā ꝑceptionem Q VAM BELlum honeſtum atq̨: decorū EFFVTIentem effundentē ſi/
ne iudicio. & ratione NAVSEAre euomere SIBI diſplicere dicere ea que nō cōſtarent. nec conſentanea eſſent. Ille
ſibi diſplicet qui dicit indecora & abſurda SIMIlē mei eiuſdē conditionis formæ atq̨: q̄litatis Q VID ergo ſolē
querit academicus an liceat ſolē & talia deū appellare reſpōdet epicureus nō licere qa non hēnt humanam formā ſi/
ne q̄ nō ē rō. nō uirt⁹ nō ſapia & ꝑ cōſequēs nō beati
tudo q̄ oīa diuiæ naturæ tribuēda ſūt Q VIBVS fru
entē uoluptatib⁹ hæc uerba ſūt epicureoꝝ fruitionem
omniū uoluptatū deo tribuētiū: beat⁹ īquiūt eē ñ pñt
Sol lūa & cælū nulla fruunť uoluptate ĩmo iugi reuo
lutōe torquētur erga btā eē nō pñt nec diuinā hr̄e na
turā: q̄ tranq̄lla ē ſecura ocioſa & q̄eta. ET SAPIen/
tem hoc eſt academici an ſcilicet liceat ſolem appellare
deū ſapiētē Q VI quomodo uerba ſunt epicurei ne
gātis eſſe poſſe ſapiam niſi in humana forma TRVN
co corpore mutilo ac ſine membris ſenſibuſq̨: unde
oritur ſapiētia: ſic dicebant epicurei nullā aliā figuram
eſſe poſſe domicilium rōis uirtutis atq̨ ſapiæ HAEC
uſa ſunt hæ ſunt epicureæ rationes SI IGITVR con
cludit ꝑ enumerationē partiū quæ anacephaleoſis di/
citur. i. recapitulatio ſiue capitū repetitio: ſi non pñt eſ
ſe dii humana forma quā docui tributā fuiſſe illis cō/
ſilio ſapiētū: nec hēnt talem effigiē: ſed uariam atq̨: di/
uerſam pro uarietate opinionū cur nō negas eſſe deos
qd̄ eſſet generoſius quā tā abſurda effūdere. HVMA
no corpore ſcilicet SIMILI aliquo aliq̄ ymagine cō/
formi ſic enim dicebant epicurei nō eſſe rē in deo ſed
rei ſimilitudinem. nec corpus ſed eius ſimilitudinem.

Q VOD TIBI perſuaſum ē quod eſſe affirmes qd
ergo dubitas inquit negare aperte deos eſſe cū occulte
id negetis: ea. n. illis adſcribitis que nō ſunt: & ſic per
uos nulli erunt cum ſine humana forma ut dicitis eſſe
nō poſſint. NON AVDES: ita dicebat uelleius non
audeo negare qm̄ periculoſum eſt ꝑꝑ impetum popu
li. ideo dicit cotta nō audes & ſubnectit. SAPIEN/
TER ID quidē prudenter facis ſed in hac diſputatio
ne inter aīcos & doctos nihil eſſet timendū POPV/
lū iudiciū & odiū impitæ multitudinis non times hic
populū inquit ſed ipſos deos q̄q̄ ſentis ex epicuri dog
mate deos nō eſſe timēdos cum uacent ita ergo uobis
ipſis nō conſtatis & decretum ueſtrum ꝑditis quod
ſine maximo ſcelere nō facit is p̄ōs qui in uerba magi
ſtri & autoris iurauit ut tu ī ratas epicuri ſnīas. NOVI ego nota mihi ē inq̄t epicureoꝝ ſupſtitio & demōſtratio ut
pii erga deos uideanť OMNIA ſigilla ꝑua ſigna, i. imagūculas numinū adeūtes & uenerātes numerare ymagines ē
omnis illas ambire ut ſuperſtitioſæ aniculæ faciunt Q VAMq̄ uideo nōnulli dicit epicurū afferunt male de diis ſē
ſiſſe ſed timore atheniēſiū uerbo tm̄ affirmaſſe illos eē OFFENSIOnē læſionē. i. timuiſſe ne atheniēſes offēderet &
ꝑ cōſequēs pœnā īpietatis daret cicutāq̨ ſocraticā biberet RE ſnīa & opione SELECTIS exq̄ſitis ſegregatis ac ꝑ
hoc eximiis & autēticis CYRIAS DOxas. i. ratas opiones ac firmas & ueras ut epicurei dicebāt & ĩprimis utiles.
Cyrco grece ſancio latīe cyros ſancio inde cyrios dr̄ rat⁹ & ſanct⁹ idē cicero agēs de finib⁹ bonoꝝ & maloꝝ dicit q̨s
uſm nō edidicit epicuri cyrias doxas. i. maxīe ratas qa grauiſſimæ ſint ad btē uiuēdū breuiť enūtiatæ ſnīæ NEGO/
ciū laboř EXPOſita enūtiata ut ābigua ſit ītelligētia CONſulto dedita opa & de īduſtria qd̄ ueꝝ nō ē īq̄t cotta cū
eēt epicur⁹ uir īgēii ſimplicis & īſtitia dilucide loquēdi ſic enūtiauerit potiuſq̄ cōſilio aut malitia PLAne apte diſtin
ctæ & ac ſine ābiguitate qd̄ illi accidebat ꝑꝑ ignorationē dialectices. VAFER dr̄ callid⁹ & aſtut⁹. DVBIum. n. eſt
ħ erat rō exiſtimātiū cōſulto id dixiſſe epicuꝝ qm̄ dubia ē illa enūtiatō: cū ñ magis affirmet eē aliq̄d beatū & ĩmortale
q̄ ſi ſit beatū eē illd̄ ĩmortale. AN dicat & hūc hēat ſenſū: NON aīaduertūt hæc locutio īq̄t peculiaris & cōſentāea
epicuro ē cōfuſe īdiſtīcte atq̨ ābigue loquēti: & q alr̄ exiſtimāt ñ recte ſentiūt AMBIgue cōfuſe ut cōſueuit HIC in
hac ꝑte atq̨ expoſitōe cōciſa illi⁹ ſnīæ q̄ pria ē de cyriis doxis q̄s oīs ponit laertius. METROdorū qui fuit epicuri ſo
dalis ĩmo alter epicurus. ILLE epicurus NEGARET: & ſic notat epicuri leuitatē & īcōſtantiā q̄ maxīe actu time
bat ea q̄ uerbis nō eſſe timēda negabat deos uidelicet ac mortē MEDIOcres uulgares & modica cognitōe ſubnixi

pontificiis qdē nr̄is. Deoꝝ āt inumerabilis. An ſine
nomib⁹ ſūt? Iſtd̄ qdē ita uobis diceř neceſſe ē. Q uid
n. attīet: quū una facies ſit plura eē noīa? Q uā bellū
erat Vellei cōfiteri poti⁹ neſciř q̄ neſcires: q̄ iſta effū
tientē nauſeař: atq̨ ipſū ſibi diſpliceř? An tu mei ſileȝ
putas eſſe: aut tui deum? Profecto nō putas. Q uid
ergo? ſolem dicam: aut lunam: aut cælū deum? Ergo
etiam beatum, quibus fruentem uoluptatibus? & ſa/
pientem. Q ui pōt eſſe in eiuſmodi trunco ſapien/
tia? hec ueſtra ſunt. Si igitur nec humano quod do/
cui: nec tali aliquo: quod tibi perſuaſum eſt: quid du
bitas, Negare deos eſſe? nō audes? ſapienter id quidē
& ſi hoc loco nō populū metuis: ſed ipſos deos. No
ui ego epicureos omnia ſigilla numerantes: quanq̄
uideo nōnullis uideri Epicurum ne in offenſioneȝ
athenienſium caderet uerbis reliquiſſe deos: reſuſtu
liſſe. Itaq̨ in illis ſelectis eius breuibuſq̨ ſententiis:
quas appellatis cyriaſdoxas: hæc ut opinor prior ſen
tentia eſt. Q uod beatum & ĩmortale eſt: id nec ha/
bet nec exhibet cuiq̄ negociū. In hac ita expoſita ſen
tentia ſunt qui exiſtiment: q̨ ille inſcitia plane loquē
di fecerit: feciſſe cōſulto. De homine minime uafro
male exiſtimāt. Dubiū ē. n. utꝝ aliq̄d dicat iſte beatū
& ĩmortale: an ſi qd ſit: id eē ĩmortale Nō aīaduertūt
hic eū ambigue locutū eē. Sȝ m̄ltis aliis locis & illū
& Metrodoꝝ tā apte: q̄ pauloāte. Ille uero deos eſſe
putat: nec queq̄ uidi: q magis ea q̄ timēda eē negaret
timeret: mortē dico & deos qb⁹ mediocres homīes

non ita

NON ita ualde sic imodice (& ita dixerim) excessiue. MOVENtur afficiunt atq̃ terrent. PERTERritas pculsas & cõseruatas. TOT milia ponit eos mediocres cottã qui nec diis: nec morte sic terrent. PROPOsita constituta & decreta illis in pœnã si capiant. COMpilãt spoliãt: pdant. CREDO qsi dicat nec morte: nec religione terrent. NVNq̃ uidi: hoc rñdebat epicurus negãs rõne alibi eẽ posse q̃ in humana figura. VIDI sensu cognoui: & hoc est qd' notat in epicuro nũq̃ a sensib⁹ animũ reuocãte: quis dixerit deũ pcipi mẽte nõ sensu: cũ sibi cõsentaneus eẽ oĩno ignoraret. Q VID solis: qro iqt an uideris aliqd: qd hr̃et silitudinẽ solis & lunæ atq̃ erratiũ sydeꝝ rõne & naturæ

nõ ita ualde mouent. his ille damat oĩum mortaliũ mẽtes eẽ pteritas: tot milia latrocinant morte ppo sita Alii omnia uana (fana) quæ pñt cõpilant. Credo aut il los mortis timor terret: aut hos religionis? Sed qm̃ nõ audes (iam. n. cum ipso Epicuro loquar) negare esse deos: qd est quod te impediat aut solẽ aut mun dum aut mẽtem aliquã sempiternã in deoꝝ natura ponere? Nunq̃ uidi inqt aĩam rationis cõsiliiq̃ ptici pem: nisi in humana figura. Quid solis: nũquid nã aut lunæ aut quinq̃ erratium syderum simile uidi sti? Sol duabus unius orbis ultimis ptibus definiẽs motũ cursus annuos cõficit. huius hãc Lustrationẽ eiusdẽ icẽsa radiis: mẽstruo spatio lũa cõplet. Quiq̃ aũt stellæ eũdẽ orbẽ tenentes aliæ ppius a terris. aliæ remotius ab eisdẽ pricipiis: disparib⁹ tpribus eadẽ spa tia cõficiũt. Nũqd tale Epicure uidisti? ne sit igit sol: ne luna: ne stelle: qm̃ nil eẽ põt nisi quod attigimus aut uidimus. Quid deum ipm num ne uidisti? Cur igit credis eẽ omnia? Tollamus ergo: quæ aut hy storia nobis aut rõ noua affert: ita fit ut mediterra nei mare eẽ non credãt. Quæ sunt tante animi an gustiæ: ut Seriphi natus esses: nec unq̃ egressus ex insula: in qua lepusculos uulpeculasq̃ sæpe uidisses nõ crederes leones & pãtheras esse: quum tibi qua les essent diceret? Si uero de elephãto quis diceret: etiam irrideri te putares. Et tu quidem Vellei nõ ue stro more: sed dialecticorũ: quæ funditus gens no stra nõ nouit: argumẽti sñiaꝫ cõclusisti btõs esse deos sũpsisti: cõcedim⁹: beatũ aũt sine uirtute neminẽ esse posse: id quoq̃ dam⁹: & libẽter qdẽ: uirtutẽ aũt sine rõe cõstare nõ posse: cõueniat id quoq̃ necesse est. Adiũgis nec rõnẽ esse nisi in hoĩs figura. Quẽ tibi hoc datuꝝ putas? si eñi ita esset: qd opus erat te gra datim istuc peruenire? Quod aũt est istuc gradatim

uim referret: rñdebis te nõ uidisse: ergo ob id nõ erũt: qsi dicat hoc est absurdissimũ opinari eẽ nihil qd sen sib⁹ & maxĩe tactu & uisu nõ sentiat & cui⁹ aliqd sile nõ uideris aliqñ: SOL duab⁹ describit cursum ãnuũ solis p signiferꝫ. ORBIS circuli q̃ Zodiac⁹ græce dr̃. VLTIMIS extremis a cãcro ad capricornũ. DEFI niẽs determinãs lustrãs: ambiẽs. HVIVS solis. LV strationẽ ambitũ: circuitũ: ĩde dicim⁹ lustraui agrũ: mõ tem & cætera id genus. EIVSDEM solis a quo lumẽ mutuat luna. COMplet absoluit: terminat: perficit. AB EISDEM qb⁹ sol & luna: principiũ ẽ motus ab arite finis pisces. QVINq̃: Saturn⁹: Iuppiter: Mars: Ven⁹: Mercuri⁹. DISPArib⁹ diuersis atq̃ differẽtib⁹ legi apud Pliniũ. NVNqd tale taliũ planetaꝝ lustra tionem: & ratũ cursum: disparẽq̃ qsi dicat nõ uidisti: ẽ tñ quis nõ uideris. Sic ẽt de deo dr̃ eẽ. s. quis nõ cerna tur oculis aliq̃ ei⁹ forma: cũ sit mens pura & simplex se creta penit⁹ ab oĩ cõcretiõe sensibili. ATTIGIm⁹ tan gere potuim⁹: & sensib⁹ pcepim⁹. NVM ne quasi di cat nõ uidisti qm̃ diuinitas cerni nõ põt. CVR credis si nihil eẽ dicemus iqt nisi qd' cernimus abiiciant hy storia pterita narrãtes: abiiciant etiã oẽs rõnes qb⁹ ali quid eẽ tale cõcludit. TOLLAMVS auferam⁹ e me dio: ac repudiem⁹. HYSTOria enarratio rerũ prisca rum. AVT rõ noua ars & sciã multiplex: & ma thema tica iprimis: q̃ mẽsuras reꝝ: numeros: & situs mẽbroꝝ naturæ definiuit. ITA FIT mediã terrã: mare undiq̃ circũ eẽ nõ credãt ex opĩone uestra iqt fit ut nõ creda mus nisi ea q̃ uidim⁹ aut tetigim⁹: & terrã eẽ mediã ad uniuersi celi ambitũ: & ab aq̃ ambiri ut rõ tradit ambi gem⁹ iq nõ tetigim⁹: qd' est oĩo absurdissimũ: magnũ est iqt alibi cicero reuocare aĩum a sensib⁹: & rõne id di spicere quo sensus nõ ad spirãt uulgarii codices habẽt. VT MEditerranei mare eẽ nõ credãt. i. in media terra habitãtes pcul uidelicet a mari: qd' eẽ nõ credũt: qa nõ uiderũt. ANGVstiæ cõtractiões: & debilitates nõ pos se uidelicet trãsgredi sensuũ iudicia: & angustari coerce riq̃: ut mãcũ atq̃ a sensib⁹ oĩo pẽdẽtem. SERIphus parua isula: & saxosa i mari ægeo dãnata quodã sceler storũ exiliis. NON uestro more epicureo. s. rudi atq̃ iepto: sed dialecticoꝝ q uia & mõ argumẽtant: atq̃ cõ cludũt quos tu mõ ritu imitaris relictis epicuri ieptiis: cõfusisq̃ enũtiatiõib⁹. ARGVmẽti rõnis: & rõcina tõis. SVMpsisti enũtiasti ut certũ qddã: & cõcedẽdũ. DAMus cõcedim⁹. SINE rõe: formulis & pscripto

rõnis ponẽtis qdã mediocritatẽ reb⁹ circa q̃s uersat & agẽdi: & itelligẽdi cupiditas: iccirco cæteræ aĩantes ñ dñr hr̃e uirtutẽ: qa exptes sũt rõis modũ & ordinẽ determinãtis: ut deoꝝ suet. CONueniat cõstet iter nos: & cõcedat: sim⁹ & i hoc cõcordes. NEC rõnẽ eẽ i hac aceruali rõe quã soriten appellãt græci hoc nõ cõcedit. s. q rõ ñ sit nisi i hoĩs figura: & iõ a primis ppõnib⁹ & enũtiatõib⁹ gradatĩ: & cõsequẽter cõcessis ad hãc ñ ẽ trãsit⁹: qm̃ cõtrouersa ẽ: & fe re negat: sũt. n. eximiæ qdã naturæ rõe ul' maxĩa pditæ citra hũanã figurã: & corpis coagmẽtationẽ. GRAdatĩ pgra dus ppõnũ ueraꝝ: & cõnexaꝝ: ut nulla sit repugnãtia & cõtrouersia. ISTVC ad hãc enũtiationẽ uidelicet q rõ ñ ẽ nisi i hoĩs figura. SI. n. ita eẽt si ueꝝ eẽt hoc sessati: potuisses ita argumẽtari. Rõ ñ ẽ nisi i hoĩs figura: de⁹ hẽt rõeꝫ: ergo hẽt hũanã spẽm. QVOD est istuc gradatim id ad qd gradib⁹ puenisti. i. tale axioma ploquiũ atq̃ enũtiatũ.

SVMPSISSES primū poſuiſſes:ex quo id quod uolebas concluderes. TVO iure libertate tibi conceſſa ſi propo
ſitio illa eēt uera:& enūtiatū liqueret cōſtaretq; iter oēs. GRADIBVS ꝑ gradus enūtiationū uerarū:cōcedēdarūq;
tranſlatio eſt a ſcalarū gradibus:quibus aſtēdiť ſucceſſiue atq; deſtendiť. QVOMODO qua rōne:& cōnexione
rōnum & naturaꝝ inuicē ſuccedētium:quaſi dicat:talis trāſitus oīno eſt abſurdus:& ignorātiam redolet uel maxi
mam eius diſciplinæ quæ formulas argumētandi deſcripſit:& dialectice appellať quā ut cauillatricem:& ꝑſtigiatri
cem oſcitans epicurus repudiauit. PRAECIPITARE cadere in ꝑceps:atq; ruere:& non per gradus deſcēdere:ſen
ſus eſt temerario quodā lapſu:ad hoc enūtiatū ꝑcipita
tus es:& id pro cōperto affirmaſti qď:eſt falſiſſimum:
& iō finis tue gradationis nullus eſt:& ſūma inanis.
NON deſcēdere,per gradus uenire.i.enuntiationes
cōnexas:& citra repugnātiam ſequaces. QVID in
terſit quid referat:q̄ ſit differētia inter hoc & illud.i.il
los eſſe ſimiles nobis aut nos illis:qm̄ dii anteq̄ hoīes:
ergo humana ad deos referenda erant:potiuſq̄ diuina
ad hoīes. SI ENIM hoc:hec erat rō dicētiū nihil iter
eſſe:qm̄ hec uiderenť eē reciproca & recurrētia.. SED
hoc dico reſpōdens cotta qd īterſit edocet. AETER
ni qm̄ æternū id diciť quod nec principiū habuit nec
fine aliqñ terminabiť. SED noſtra diuina Ariſtoteles
in moralibus dicit:dii cum ad nos referunť ridiculi ſa
ne uidenť:& idem cicero in tuſculanis q̄ſtionibꝰ inqt:
fingebat hec omerus & humana ad deos transferebat:
diuina mallem ad nos. VT VOletis:ſit hoc inquit ut
uultis ponatq̄ licet ſit abſurdum : illud ꝑſcrutemur an
fortuitus cōcurſus atomorū ut dicitis potuerit formā
tam elegātem effingere. FORTVna ſucceſſus:& euē
tus. RATIOne cōſilio diuino & ſolerti iudicio:ar
teq;. CASVS fortunatus affluxus indiuiduorum ſe
minū tam ꝑclara fingentium nulla ſentiēti natura mo
derante. PVTAmus poſſumus ne inqt exiſtimare di
uinum ſemē impleſſe terram:& hoīes effinxiſſe. PA
trum deoꝝ emerſiſſe apparuiſſeq;. COGNAtionem
cōiunctionem generis & naturæ quā hoīes hn̄t cum
diis ꝑꝑ excellētiā rōnis. CASV fortuna:& nō diuino
ſemīe. CONVINcere cōfutare refelere. SCIentiā co
gnitionē occultaꝝ reꝝ:& altiſſimaꝝ copioſiſſimā : &
īgenioſiſſimā:uirtutes naturales īqt idē agēs de finibꝰ
illæ q̄ ſuapte natura īgñanť ut docilitas & memoria:q̄
uno īgenii noīe appellāť. DELYrare ab errare a recto
& uero ac ꝑ hoc īſanire. DECREuerūt iudicauerūt:&
ſtatuerūt deū eſſe īcorpeū. OPORtunitas neċia uti
litas. INGRESſu īceſſu:& īambulatōe:deꝰ qppe:atq;
natura ut nihil fruſtra efficiūt:ita ēt ī neċiis nō deficiūt
DESCRIptiōe deſignatiōe:& cōfirmatiōe. INA
ne uanū:et fruſtra īditū. IMITAri imitādo adſeq:qm̄
ars oīs ut inqt pħus quoad pōt naturā imitať. SOL
lertiā acumē & exqſitā artē:exactāq; rōnē ī rebꝰ oībus
q̄rū natura ē autor. ADFInxit appoſuit genitalia mē
bra. FRVſtra īcaſſū qa illis nō utūť. EXTERna extā
tia:& apparētia VENVſtatis delectatiōis gr̄æ:atq; pul
chritudis. FIDENtes iſtis ſomniis delyris opionibꝰ
ſomnioꝝ īſtar. Hermachus fuit mitylenęus. SED me
retricula nō ē mirū iqt tales hoīes,imo hoīum mōſtra
cōtradixiſſe tātis pħis:cū hoc idē auſa fuerit meretrix ī
theophraſtū ſūmæ eloquētiæ ac ſapientiæ uirū:ceu ue
ro neſciā inquit Plinius etiā aduerſus theophraſtum
hominem in eloquētia tātum ut nomē diuinum īde
īuenerit ſcripſiſſe etiam fœminam & prouerbium in
de natum ſuſpendio arborem eligendam.

ſumpſiſſes tuo iure.Nam a beatis ad uirtutē:a uirtu
te ad rōem uideo te ueniſſe gradibus:a rōne ad hu
manā figurā: quomō accedis? ꝑcipitaſte iſtuc qdem
eſt:non deſcēdere.Nec uero intelligo:cur Epicurus
maluerit deos hominū ſimiles dicere:q̄ hoīes deo
rum.Quæres quid interſit. Si enī hoc illi ſimile ſit:
eē illud huic uideo.Sed hoc dico nō ab hoībus for
mæ figuram perueniſſe ad deos:dii enim ſemp fue
runt:nati nunq̄ ſunt:ſi qdē æterni ſunt futuri:at ho
mines nati:ante igiť humana forma q̄ hoīes:ea qua
erāt forma dii īmortales.Non ergo illorum huma
na forma:ſed noſtra diuina dicenda eſt.Verum hoc
quidem ut uoletis.Illud quæro quæ fuerit tāta for
tuna:nil enim rōne in rerum natura factū eē uultis.
Sed tamē quis eſt iſte talis caſus:unde tā felix cōcur
ſus atomoꝝ:ut repēte hoīes forma deorū naſceren
tur? Semina deorum cecidiſſe de cælo putamus in
terras? & ſic homines patrū ſimiles extitiſſe? Vellē
diceretis deorum cognationem:agnoſcerē nō inui
tus.Nihil tale dicitis:ſed caſu eē factū ut ſimiles eſſe
mus deorum.Et nūc argumēta q̄rēda ſunt : quibus
hoc refellatur.Vtinam tam facile uera inuenire poſ
ſim:q̄ falſa cōuincere.Et enim enumeraſti memori
ter & copioſe:ut mihi qdem admirari liberet in ho
mine eſſe romano tātam ſciētiam uſq; a Thale mi
leſio de natura deorum philoſophorum ſententias.
Omnes ne tibi illi delirare uiſi ſunt qui ſine mani
bus & pedibus cōſtare deum decreuerunt? Ne hoc
qdē uos mouet cōſiderātes q̄ ſit utilitas q̄q; opor
tunitas in hoīe mēbroꝝ:ut iudicetis mēbris hūanis
deos nō egere? Quid.n.pedibꝰ opus ē ſine īgreſſu?
qd manibꝰ ſi nihil cōphēdať? Quid reliq̄ deſcriptio
ne oīuz corpis ptiū:ī q̄ nihil inane:nihil ſine cā:nihil
ſupuacuū ē? Itaq; nulla ars imitari ſolertiam naturæ
pōt.hēbit itaq; linguā deus:& nō loqueť? dētes pa
latū fauces nullū ad uſum? q̄q; ꝓcreatiōis cā natura
corpi adfinxit:ea fruſtra hēbit deꝰ:nec externa magis
q̄ īteriora.Cor pulmo iecur cæteraq; detracta utilita
te qď uenuſtatis hn̄t? qñ qdē hec eē ī deo ꝑꝑ pulchri
tudinē uultis.Iſtis ne fidētes ſomniis? Nō mō Epi
curus & Metrodorus & Hermacus cōtra Pythago
rā Platonē Empedocleq; dixerūt:ſed meretricula ēt

Leontium

Leōtiū cōtra Theophrauſtū ſcribere auſa eſt:ſcito q dē illa ſermōe & atico. Sed tñ tm̄ Epicuri hortus habuit licētiæ:ēt ſoletis q̄ri:Zeno qdē etiam litigabat. Quid dicā albutiū?nā phedro nihil elegātius: nihil humanius. Sed ſtomachabat̄ ſenex ſi qd aſperius dixerā: quū Epicurus Ariſtotelē uexarit contumelioſiſſime: phedoni ſocratico turpiſſime maledixerit: Metrodori ſodalis ſui fratrē Timocratem qa neſcio quid in philoſophia diſſentiret:totis uoluminib⁹ cōciderit:in democritū ipſum quē ſecutus eſt:fuerit ingratus Nauſiphanē magiſtrū ſuū a quo nihil acceperat:tā male acceperit. Zeno qdē nō ſolū eos q tū erāt Apollodorꝝ Siluꝫ cæteroſq; figebat maledictis:ſed Socratē ipſum parentem philoſophiæ latino uerbo utens ſcurrā atticū fuiſſe dicebat chryſippū nunq̄ niſi chryſippū uocabat. Tu ipſe pauloāte:quū tanq̄ ſenatū philoſophorꝝ recitares:ſūmos uiros deſipere: delirare: demētes eſſe dicebas:quorꝝ ſi nemo uerūꝫ uidit de natura deorꝝ:uerēdum eſt:ne nulla ſit omnino. Nā iſta quæ uos dicitis ſunt tota cōmētitia:uix digna lucrubatōe aniculaꝝ. Nō.n.ſentitis q̄ multa uobis ſuſcipiēda ſint:ſi ipetraueritis ut cōcedamus eandē hominū eſſe & deorꝝ figurā:oīs cultus & curatio corporis erit eadē adhibēda deo quæ adhibet̄ homi: ingreſſus:curſus:accubatio:iclinatio:ſeſſio: cōpræhēſio:ad extremū ēt ſermo & oro. Nā qđ & mares deos & fœminas eſſe dicitis:qd ſequat̄ uidetis. Equidē mirari ſatis nō poſſum unde ad iſtas opiniones ueſter ille princeps uenerit. Sed clamare nō deſinitis retinēdū hoc eē:ut deus beatus imortaliſq; ſit. Quid aūt obſtat quo minus ſit beatus ſi nō ſit bipes? aut iſta ſiue beatitas ſiue beatitudo dicēda ſūt:utrūq; oio durum:ſed uſu molliēda nobis uerba ſunt. Verꝝ ea quæcūq; eſt:cur aut in ſolē illū:aut in hunc mūdum: aut i aliquā mentē æternā figura mēbriſq; corporis uacuā cadere nō pōt. Nihil aliud dicis:niſi nunq̄ uidi ſolē aut mūdū beatum. Quid mundū præter hunc nunq̄ ne uidiſti? Negabis. Cur igr̄ nō cētū millia eſſe mūdorꝝ:ſed inumerabilia auſus es dicere? Ratio docuit. Ergo hoc te rō nō docebit? quū præſtantiſſima natura quæratur ea quæ beata & æterna:quæ ſola in diuina natura ſunt: ut imortalitate uincamur ab ea natura:ſic animi præſtantia uinci:atq; ut animi item corporis. Cur igitur quum cæteris rebus inferiores ſimus:forma pares ſumus? Ad ſimilitudinem enim deo propius accedebat humana uirtus q̄ figura. An quicq̄ tā puerile dici poteſt (ut eundem locū diutius

LEONTIVM ita enunciatur & inclinatur ut glycerium phylocomaſium & cætera id genus SCITO culto & erudito ATTICO eleganti & nitido more atticorum. HORTVS ſchola hortenſis in qua moriens epicurus ut ſucceſſores philoſopharentur mandauit. ponitur igitur hortus pro epicurea diſciplina & familia LICENTIAE libertatis licētioſæ ac temerarie QVERI indignari q͂ uobis maledicatur a cæteris diſciplinis LITIGABAT lites diſputando exercebat hic zeno fuit epicureus QVID DICAM albutium Idem in bruto ſic ſcribit. T. albutius pene græcus fuit autem athenis adoleſcens perfectus epicureus euaſerat minime aptum ad dicendum genus. Apud Lucilium eodem autor̄ ſceuola ſic loquebatur. Græcum te albuti q̄ romanum atq; ſabinum maluiſti dici & reliqua.
HVMANIVS benignius & affabilius hic phedrus fuit epicureus STOMACHABATVR indignabatur phedrus VEXARIT aſperrime taxauerit & ſummis proſequutus fuerit contumeliis. Ariſtotelem inqt laertius appellabat epicurus ꝓdigum qui paternis bonis conſumptis militaſſet uenenaq; uendidiſſet PHEDONI ſocratico gellius ita ſcribit. Phedon elienſis e cohorte illa ſocratica ſocrati & platoni fuit per familiaris eius nomini plato librum illum diuinum de imortalitate animæ dedit is phedon ſeruus fuit forma & ingenio liberali. Eū celes ſocraticus hortāte ſocrate emiſſe dicitur habuiſſeq; in philoſophiæ diſciplinis TVRPISSIME obſcēiſſime TOTIS integris & magnis libris lacerauerit A QVO nihil acceperat nihil audiuerat:nulla iniuria affectus fuerat TAM MALE acceperit contumelioſe tractauerit. & dicimus bene illuꝫ accipiam & male accipiam: FIGEbat impetebat uulnerabat PARENtem autorē eius philoſophiæ quæ eſt de uita & moribus SCVRRAM ridiculum quendam aſſentatorem & adulatorem SENAtum cecum philoſophorum ſententiam dicentium ritu ſenatus in cauſa propoſita COMMENtitia ficta ad libidinem & nulla ratione ſubnixa LVCVBRAtiōe uigiliis ad lumen & cognitione uetularum NON SENtitis nō cognoſcitis non diſpicitis quot & quanta ſequantur abſurda ex his quæ ſentitis & enuntiatis CVLtus ornatus atq; ueſtitus CVRAtio uictus remedia & cætera id genus quibus corpus colitur & curatur QuID ſequatur coitus & procreatio PRINCEPS dux epicureæ familiæ autorq; harum ineptiarum SI NON ſit bipes ſi nō habeat humanam formam DVRVM aſperum & uiolentum ac per hoc nouum romanis auribus VSV conſuetudine loquendi debemus emollire:ac paulatim romana efficere ut aures non offendāt QVECVNq; eſt cuiuſcunq; qualitatis ſit. & undecunq; oriatur ſiue a uoluptatibus corporis:ſiue mentis RAtio docuit hæc erat ratio epicureorum q͂ i ipſa infinitate omnia omnibus paria reſpondeant: & cum ſemina infinita ſint infinitos etiam eſſe mundos RAtio non docebit hoc inquit magis eſt rationi congruū ut a diuina natura uincamur non ſolum rationis præſtantia ſed etiam corpore FORMA effigie corporis HVMAna uirtus rationis perfectio qua quoad fieri pōt deo ſiles efficimur FIgura ſpecies AN qcq̄ pue-

tile inquit eſt non putare aliquid eſſe quod non uide/ris VRGEAM ſtimulem uexem & taxando uellicem CVRIOSIſſimi diligentiſſimi NIHIL pertinet ad rem non confirmat id quod uultis: quoniam ſimilitudo corporis nõ oſtendit naturæ morumq; ſimilitudinem: quod per inductionem demonſtrat VASTIor membroſior & maior: uaſta & horrenda eſt forma elephantorum: tamen prudentia proxime accedit ad humanum ingenium. & docilitatem: SIMILlimis for/mis quales ſunt geminorum figuræ ET moribus ſcilicet ſimillimis diſpar effigies corporis GENVS hoc argumenti gradationem talem qua es uſus ad id pro/bandum quod intendebas QVO ſerpat ad quem finem tendat SVMEbas enunciabas tanq̃ uerum & cõcedendum HIS omnibus quæ alius poteſt ſumere: & maximæ de corpore mortali & homine OBSIſtis repugnas quoniam in deum talia non cadunt VNA ſola forma hominis te ſtimulet cogatq; illam deo aſſi/gnare LINEAmenta filia ipſius humanæ formæ: & deſignationes CONſyderare penſiculate loqui atq; prudenter SORtiri ſorte uenari uerba ideſt quicquid contigerit dicere SVPERuacaneum ſuperfluum atq; redundans VSVM utilitatem aliquam ex uſu OB/ſtare nocere SPEciem figuram VSVM actum ipſum utendi REdundat ſupfluit ſuperhabundat FOEMInibus membris genitalibus & fœmorib⁹ Femina dicũtur & femora DOMIcilia quoniam his læſis uita nõ remanet: Vnde uitalia membra appellantur HABItus oris effigies: & qualitas formæ FIRmitatem ſtabilitatem INSIgnia notas ornamenta. Splendores MA/turitates oportunitates. & maturandis rebus idoneas qualitates VICIſſitudines alternationes SVSPIcati opinione quadam cognoſcentes NAturam uim ef/fectricem REGEret conſilio GVBERNAret actu a coniectura a ueritate quam coniiciebant. ideſt opinabili iudicio attingere nitebantur: coniectura dicitur a cõ/iectu ideſt directiõe rationis ad ueritatem QVID ſe/quantur quid reſpiciant: quid conſiderent cognoſco inquit illos putaſſe creatorem eſſe & rectorem a rebus creatis & ratum ordinem ſeruantibus: epicurei autem nil tale ſequebantur cõfugiebantq; ad prolepſim: ideſt anticipationem quandam de deo natura inſitam. Vel innatam hæc aſſeueratio inde orta eſt quoniam epicu/rei opinabant deum non fuiſſe mundi opificem. & rectorem: ſed naturam quandam & fortunam INFORmationem effigiationem atq; figurã humanam dicit. igitur cota. Hæc informatio uaniſſima eſt. Nam iuppi/ter non eſt barbatus & minerua nõ eſt galeata ut pictores & fictores effinxerunt VSVM actum utendi FVSCIna eſt tridens, neptuni cuius diminutiuum, fuſci/nula. ſignificat etiam telum piſcatoriũ CONSEcrauerunt ſacrã eſſe atq; diuinam decreuerunt: coluerunt q; ut numina VIM: multitudinem enecant.

rigidis

urgeã) q̃ſi ea genera beluarũ: q̃ i rubo mari idiaue gignant nulla eẽ dicam⁹? At q ne curioſiſſimi q̃dẽ homĩes exq̃rẽdo audire tã multa pñt: q̃ ſũt multa: q̃ ter/ra: mari paludibus: flumib⁹ exiſtant: q negem⁹ eſſe q̃a nunq̃ uidim⁹. Ipſa uero q̃ nihil ad rẽ ptinet: q̃ uos delectat maxĩe ſimilitudo? Quid cãis nõ ne ſimilis lupo? Atq ut Enni⁹: Simia quã ſimilis turpiſſima be/ſtia nobis? at mores i utroq; diſpares. Elephãto bel/uarũ nulla prudẽtior: at figura q̃ uaſtior? de beſtiis lo/quor. Quid ĩter ipſos hoĩes nõ ne ĩ ſimillimis for/mis diſpares mores: & morib⁹ figura diſſimil? Et n. ſi ſemel Vellei ſuſcipim⁹ gen⁹ hoc argumẽti attende quo ſerpat. Tu. n. ſumebas niſi ĩ homĩs figura rõnẽ ĩeſſe ñ poſſe: ſumet ali⁹ niſi ĩ terræſtri: niſi ĩ eo q nat⁹ ſit: niſi ĩ eo q adoleuerit: niſi ĩ eo q didicerit: niſi in eo q ex aĩo cõſtet & corpore caduco & ĩfirmo. Poſtrẽo niſi ĩ hoĩe atq; mortali Qđ ſi ĩ oĩb⁹ his reb⁹ obſiſtis. q̃d ẽ q te una forma cõturbet? His. n. oĩb⁹ q̃ ꝓpoſui adiũctis: ĩ hoĩe rõnẽ eẽ & mẽtẽ uidebas q̃b⁹ detractis deum tñ noſſe te dicis: mõ lineamẽta maneãt. hoc eſt ñ cõſyderare ſed q̃ſi ſortiri q̃d loq̃re: niſi forte ne hoc q̃dẽ attẽdis nõ mõ ĩ homĩe: ſed ẽt ĩ arbore q̃cq̃d ſupuacaneũ ſit: aut uſũ nõ habeat obſtare. Quã moleſtũ ẽ uno digito plus habẽr? q̃d ita: q̃a nec ſpẽm nec uſũ aliũ quiq; deſyderãt. Tu⁹ ãt de⁹ nũ digito uno redundat: ſed capite: collo: ceruicib⁹: laterib⁹: aluo: tergo: po/plitib⁹: mãib⁹: pedib⁹: fœmib⁹: crurib⁹: ſi ut ĩmortalis ſit: q̃d hæc ad uitã mẽbra ptinẽt? q̃d ipa facies? Magis illa cerebrũ: cor: pulmo: iecur: hæc. n. ſũt dõicilia uitæ. Oris q̃dẽ habit⁹ ad uitæ firmitatẽ nihil ptinet. At eos uitupabas q ex opib⁹ magnificis atq; pclaris cũ ipſũ mũdũ: cũ ei⁹ mẽbra cælũ: terras: maria: cũq; horũ inſi/gnia ſolẽ lunã ſtellaſq; uidiſſẽt: quũq; tẽporũ maturitates: mutatões: uiciſſitudieſq; cognouiſſẽt: ſuſpicati eẽnt aliquã excellẽtẽ eẽ pſtãtẽq; naturã q̃ h fecíſſet: moueret: regeret gubernaretq; ẽt ſi aberrãt a conie/ctura: uideo tñ q̃d ſequant. Tu q̃d op⁹ tãdẽ magnũ & egregiũ habes: q̃d effectũ diuina mẽte uideat: ex quo eẽ deos ſuſpicere. habebã inq̃s oĩno ĩſitã informationẽ quãdã dei: & barbati q̃dẽ Iouis: galeatæ mineruæ. Nũ igr tales putas? Quãto meli⁹ h⁹ uulg⁹ ĩpitorũ: q ñ mẽbra ſolũ hõis do tribuãt ſ; uſũ ẽt mẽbrorũ? Dãt. n. arcũ: ſagittas: haſtã: clypeũ: fuſcinã: fulmẽ. Et ſi actiões q̃ ſint deorũ ñ uidẽt: nihil agẽtẽ tñ deũ nõ q̃unt cogitare. Ipſi q irridentur ægyptii nullã beluã niſi ob aliquã utilitatẽ quã ex ea caperẽt cõſecrauerũt. Velut ibes maximã ui ſerpẽtũ cõficiũt: quũ ſint aues ex

RIGIDis: duris. CORneo: duro. & longo. AVERtunt: expellunt: fugant. VOLVcres: alatos ſerpentes. VA/
ſtitate: ſolitudine ac deſertis CONſumunt: deuorant. ILLAE: angues. ODOre: fetore quo aer inficitur gignitq̧
morbos. ICHNEumon: inquit. Plinius maxime naſcitur in ægypto qui patentes crocodili dormientis fauces igreſ
ſus ut telum aliquod imiſſum erodit aluum: crocodili dicit diodorus ægypto ſecuritatē præſtāt quos arabiæ libyeq̧
Latrones ueriti nō audent tranſmittere nilum atq̧ prædari. Ichneumon oua crocodilorꝫ conterit: quodq̧ dictu mira/
bile eſt nec oua comedens: neq̧ ulla ſua utilitate: ſed natura duce ad neceſſariam quandam cōmoditatem mortaliū. Fe
les uero ad ſerpentum. & aliorū reptilium morſus plu
rimū conferūt. NEGOcii: laboris & cure. DELIca/
ti: molles: ignaui: deſides. CESSAtione: ocio & quie
te. Ceſſare eſt nihil agere. Vnde ceſſatores pigri: & tardi:
neq̄ & ceſſator dauus inquit Horatius: & ſi ceſſas aut
ſtrēnuus ante is. Nec tardū operior nec præcedentibus
inſto. CESSANT: uacui ſunt lr̄ariis curis. & feriati:
tn̄ aliquos exercent ludos. Nec pn̄t qeſcere. FERIA/
tum ocioſum & ceſſatorē. feriati dn̄r qui ab opere ceſ/
ſant pp ferias. & feriatos iudeos ocioſos & ſabbatis ni
hil moliētes. TORpere: languere ocioq̧ marceſcere:
hæc oro inquit nō ſolum diuinam naturam inficit. &
iminuit: ſed etiam moribus nocet imprimis. Vnde Ca
to dicebat homines nihil agendo male agere diſcūt: &
philoſophus humanam fœlicitatem exercitationē quā
dam ſtudioſam eſſe definiuit. & Cicero uirtutis laudē
omnem in actione conſiſtere aſſeuerauit. INERtes:
pigros. ignauos ocioſos ac per hoc probroſos: & nor
ta dignos. SI quidē: ſi certe uera eſſet iſta opinio q̄ ēt
deus non poſſet eſſe beatus ſi aliquid ageret. Beatitudi
nem uero omnes appetunt. ergo ſectatores. Epicuri ut
beati ſint feriati eſſe debent: quæ ratio abſurdiſſima eſt
& pollutiſſima. & ideo explodenda. VERVM ſit ſa/
ne: eſto inquit deū habere humanā effigiem. Videamꝰ
ubi habitet. & qd agat quibus uoluptatibus habūdet:
q̄lis iſta ſit effigies ut merito poſſit dici æternus & bea
tus ut uoluit Epicurus. & ſic Cotta concludit epicureū
deum nec æternum eſſe poſſe: nec beatum quæ duo i/
diuina natura relucere imprimis decreuit Epicurus.
FRVAtur: delectetur propriis bōis & nihil ei deſit qd̄
ad beatitudinē pertinet. INVNdet: tegat & alluat: ſed
natura prouidit mortalibus terminans aquas ne totā
mundent terrā. SVperior aer: iminens aq̄ ambienſq̧.
ALTIſſima ora: ſpatiū cæli ſūmum. ANCIpites: du
biæ & amphibiæ qm̄ & in terra degūt & aq̄. QuAE
cauſa: pp quid moueat̄ ſi tn̄ mouetur: cā autem motus
animātiū eſt appetitus. ACCOMmodatū: aptum cō
ſeruationi & augumento. dicitis inquit deū habere hu
manum corpus ergo humanū appetitum pro uſu cor
poris & fulcro. quid igitur appetit ueſter deus q̄uo uti
tur ratione intellectu bonorū atq̧ malorum: quid cōſi
derat: quid cōmētatur quid agitat ne fruſtra rationem
habere uideatur. MOTV: agitatione intellectus qui ī
hoīe nunq̄ acquieſcit. QVOmodo beatus: quibus
mediis beatitudinē aſſequatur. QuOmodo æternus:
qua diſpoſitione corporis optineat æternitatē cum humanum corpus natura caducū ſit atq̧ mortale quod uos Epi
curei deo attribuitis: attamen & æternum eſſe aſſeueratis. QuICquid horum: neceſſariorum ſcilicet ad naturā conſer
uandā & curandum corpus attigerit ipſe deus ueſter maculabit̄ inficietur labefactabitur: nec erit æternus ſi talibus in
digebit: neceſſario aūt talia appetet ſi habet humanum corpus. VLCVs eſt: quædam corruptio labes latens ſanies. &
occulta contaminatio diuinæ naturæ quam uos æternam & beatam eſſe dicitis. INSTItuta: inchoata & ordinata
falſis propoſitionibus: & abſurdis aſſumpſionibus. NON poteſt reperire exitum concluſionem ueram & neceſ/
ſariam. ratio ueſtra inquit nihil concludit. nihil probat cum ea ſumatis & aſſumatis quæ abſurda ſunt & uana. SIC
n. dicebas: repetit quadam paraphraſi Epicuream rōnem: qua diuinæ naturæ qualitas oſtendebat̄ beatitudo: & æter/
nitas. SPEciem formam atq̧ imaginē non poſſe oculis cerni. Sed aīo tantum uideri. SENſu: uiſu & tactu pp tenui

celſæ: cruribus rigidis: corneo proceroq̧ roſtro auer
tunt peſtē ab ægypto quū uolucres angues ex uaſti/
tate libyæ uēto aphrico inuectas interficiūt atq̧ cōſu
mūt. Ex quo fit: ut illæ uiuæ nec morſu noceant: nec
odore mortuæ. Poſſū de ichneumonum utilitate de
crocodilorū de feliū dicere: ſed nolo eſſe longus. Ita
cōcludā tn̄ beluas a barbaris pp beneficiū cōſecratas.
Veſtrorꝫ deorꝫ nō mō bn̄ficiū nullū extare: ſed ne fa
ctū qdē oīno. Nihil habet inqt negocii: pfecto Epicu
rus q̄ſi pueri delicati nihil ceſſatōe melius exiſtimat.
At ipſi tn̄ pueri ēt quū ceſſant exercitatōe aliqua lu/
drica delectant̄. Deū ſic feriatū uolumus ceſſatione
torpore: ut ſi ſe cōmouerit uereamur ne beatus eſſe
nō poſſit. Hæc oro nō modo deos ſpoliat motu &
actione diuina: ſed ēt hōines inertes efficit: ſi qdem
agens aliqd ne deus qdē eſſe beatus pōt. Verꝫ ſi ſa/
ne ut uultis deus effigies hōis: & imago: qd̄ eius eſt
domiciliū? quæ ſedes? q locus? quæ deīde actio uitæ?
qbus rebus id qd̄ uultis beatus eſt? Vtat̄ ſane ſuis re
bus oportet: fruat̄ q beatus futurus eſt. Nā locus q/
dem iis ēt naturis quæ ſine aīs ſunt ſuus eſt cuiq̧ p/
prius: ut terra infimū teneat: hāc inūdet aqua ſuperi/
or aer: ignibus altiſſima ora reddat̄. Beſtiarꝫ āt terre/
næ ſunt aliæ: parti aquatiles: aliæ q̄ſi ancipites: ī utraq̧
ſede uiuētes: ſūt quædā ēt quæ igni naſci putent̄: ap/
pareātq̧ ī ardētibꝰ fornacibus ſæpe uolitātes. Quæ/
ro igit̄ ur̄ deus primū ubi habitet. Deīde quæ cā eū
loco moueat: ſi mō mouet̄ aliqn̄. Poſtrēo quū hoc
ppriū ſit animantiū: ut aliqd appetant: qd̄ ſit naturæ
accōmodatū: deus qd appetat: ad quā deniq̧ rē mo/
tu mētis: ac rōnis utat̄. Poſtrēo q̄uo beatus ſit: q̄uo
æternus. Quicqd. n. horꝫ attigerit ulcus eſt: ita male
inſtituta rō exitū repire nō pōt. Sic. n. dicebas ſpeciē
dei percipi cogitatione non ſenſu: nec eſſe in ea ullā

tatem ſenſus effugientem. SOLIditatem:corpoream firmitatem:& eminentem expræſſionem.Sed lineas tantũ atq; ſupficiem. NEq; per mare:ideſt nõ perdurare atq; pmanere eandẽ imaginẽ numero ſed ſubinde mutari ut, non corrumpat̃ & hoc modo æternitatẽ tribuebant Epicurei deo q̃uis corporeo.i.humana,forma] delineato. EAMq;: talẽ eſſe dei. VISIOnẽ:cognitionem uiſibilẽ.& modũ quo uideri põt. SIMIlitudine:imagine q̃dam ſimili ſolido 'corpori:ita.n.dicebant nõ eſſe in deo corpus:Sed ſimilitudinẽ corporis.ideſt adumbratã quandã imaginẽ non eminentem nõ exp̃ſſam. TRANſitione:mutatione:& uariatione ipſius imaginis ſubinde fluentis & ſuccedentis. INFInitis corporibus: atomis affluentibus & renouantibus imaginem cũ ſũma delectatiõe diuini numinis ut Epicurei delyrabant.ut hoc modo æternũ.& beatũ oſtenderent deũ. ACCEſſio:additio & affluxus ſimilium imaginũ quæ ſpecie ac figura pſeuerarent & nõ numero. EX eo.i.tali continuato acceſſu:atq; affluxu imaginum fit ut mens humana poſſit cognoſcere æternitatẽ dei & fœlicitatẽ:cum talis acceſſio continẽter fiat & ſũmam afferat uoluptatem. HOC p ipſos deos:deridet Cota tales ineptias:dicitq; ſe nullo modo pſpicer̃ qd ſibi uelint hæc delyramẽta Epicureorũ. QuALE: cuius naturæ,pprietatis:ac ſignificationis. VAlent: ptinent ueſtri dii ſic delineati ad mentis intuitum & nõ ſenſus.Nec habẽt eminens corpus atq; exp̃ſſum & ſolidũ.Sed id ſolũ qd animus concipit effingit.Idẽ erit cogitare de deo & hippocentauro cuius forma nunq̃ uiſa eſt:quia nunq̃ re uera fuit:ſed poetæ ſic effinxerũt Hippocentaurus dr̃ figura ex equo & tauro coagmẽtata. CONformationẽ:effigiationem poetica licentia fictam atq; inductam. MOtum inanem:cogitationẽ uanam & caſſam qm̃ re nulla eſt:uos inquit Epicurei uultis ꝙ imagines tales deorũ penetrent ad mentes humanas:& appareant animis illoſq; moueãt ut credãt deos eſſe ĩmortales. IGItur:ponit exemplũ talis imaginationis quæ uana dicit̃.Epicurei aũt ueram opinabant̃ pp naturæ uim quã imaginibus adſcribebãt.M. octauius collega fuit Tyberii gracchi in tribunitia dignitate qua priuatus fuit populi ſuffragiis graccho pſuadẽte ut agrarias leges & populares liberi⁹ ferre poſſet Gabinius inquit pedianus aſconius plebem rogauit ut trebellio magiſtratũ abrogaret:ſicut quondam. Tyb.gracchus tribunus.C.octauio collegæ ſuo magiſtratũ abrogauit. CONcionantem:habentẽ orõnem ad populũ. SITElla:uaſculũ ore anguſto ſed uẽtre latiori in qd ſuffragia eligendorũ & abrogandoꝝ magiſtratuũ demittebant̃.deferre igr̃ de aliquo ſitellã eſt ſuffragia de illo colligere uoces uidelicet atq; uota. QVOM.qñ imaginor uidere & quotiens.EVM motũ:talẽ imaginationẽ.ac uiſum. INAnẽ:uanũ & imaginariũ nulla ueritate ſubnixũ. REMAnere:ſupereſſe putas & aſſeueras.Gellius agens de uidendi rõne deq; cernendi natura dicit Epicurus affluere ſemp ex omnibus corporibus ſimulacra quædam corporũ ipſorũ eaq; ſe ſe in oculos inferre:atq; ita fieri ſenſum uidẽdi putat. IN CApitoliũ:in quo uidet̃ concionari Gracchus. REFErantur:reducantur & appareant aĩo. HOC idem:ſimile dicis eſſe de diuinis imaginibus.

CREbra facie:aſſidua & continẽti uiſiõe atq; aſpectu. PELlant̃:pulſent̃ tangant̃ moueant̃. EX quo:ut ex hoc.i. crebro pulſu aĩorũ uideant̃ dii eſſe ĩmortales atq;:æterni quũ nunq̃ ceſſet ille affluxus ut Hallucinabat̃ epicur⁹. FAC imagines:eſto inq̃t cota ꝙ ſint tales imagines nunq̃ tñ deos efficient æternos aut beatos. DVMtaxat:ſolum uidetur quoddã ſimulacrũ:cuius uis id nõ efficit qd' ſuſpicamini. NVM:an ſcilicet obiicitur & apparet cur ſit æterna talis ĩmago q̃ſi dicat nõ apparitio inquit imaginis nec beatitudinẽ arguit nec æternitatẽ qm̃ imaginatio uana eſt penitus.

QVAE:cuius naturæ.& q̃litatis negat cotta tales imagines. VNDE:e qbus principiis:& exẽplaribus:cũ deus ſit ĩncorporeus. HAEC licentia:libertas garriendi ad libidinẽ & fingendi quicqd libuerit ſine rõne & cauſa qd' phyſico turpiſſimũ eſt:cũ eſſe debeat ueritatis ĩdagator. EXItũ:finẽ.Nihil inq̃t cõcluditis.nihil probatis ueſtra ratio inanis eſt oĩno. TOTA res:hæc cauſa quæ eſt de ui deoꝝ. VACILlat:nutat. CLAVdicat:nõ recte incedit.Sed debilitate ruit ſtareq; non poteſt. NAM quid eſt:rationem affert huius claudicationis. PROBAri : cõmendari & recipi tanq̃ ueriſimile alibi dicit probas mihi iſta Craſſe.ideſt probabilia facis & credibilia. INCIdere:incurrere. EX FORma:ſecundum ueritatem figuræ quam habuerunt. QVOmodo illi:ſcilicet fuerũt,quaſi dicat aliqui ex his quos nominaui non fuerunt. QVORVM:quaſi dicat ſi non fuerunt imagines eorum non poſſunt in obtutum incidere.

Soliditatẽ:neq; eandẽ ad numeꝝ pmãere: eamq; eẽ eius uiſionẽ ut ſimilitudine & trãſitõe cernat̃: neq; deficiat unq̃ ex ĩfinitis corporibus ſimiliũ acceſſio: ex eoq; fieri:ut ĩ hoc intẽta mẽs nr̃a beatã illã naturã & ſempiternã putet.Hoc p ipſos deos de qbus loquimur q̃le tãdẽ eſt? Nã ſi tãtũmodo ad cogitationẽ ualent:nec habẽt ullã ſoliditatẽ nec eminẽtiã:qd ĩtereſt de hippocentauro an de deo cogitemus? Omnẽ.n. talẽ cõformationẽ aĩ cæteri philoſophi motũ inanẽ uocãt, Vos aũt aduẽtũ ĩ animos:& introitũ imaginũ dicitis. Vt igit̃ Ti.Gracchũ quũ uideor cõcionãtem in capitolio uidere M.Octauio deferentẽ ſitellam:tũ eum motũ animi dico eſſe inanem. Tu ãt & Gracchi & Octauii imagines remanere: quæ in capitoliũ quũ peruenerint:tũ ad aĩum meũ referant̃.hoc idem fieri in deo:cuius crebra facie pellant̃ animi:ex quo eſſe beati atq; æterni intelligant̃. Fac imagines eſſe qbus pulſent̃ aĩ:ſpecies dũtaxat obiicit̃ quædã. Nũ ẽt cur beata ſit:cur æterna:quæ aũt iſtæ imagines ueſtræ:aut unde?a Democrito oĩno hæc licentia:ſed & ille repræhenſus a multis eſt:nec uos exitũ reperitis:totaq; res uacillat & claudicat. Nã qd eſt qd minus pbari poſſit:q̃ oĩum ĩ me incidere imagines Homeri:Archilochi:Romuli:Numæ:Pythagoræ:Platõis: nec ex forma q̃ illi fuerũt? Quõ ergo illi & quoꝝ imagines? Orpheum poetã docet Ariſtoteles nunq̃ fuiſſe:& hoc orphicum carmen Pythagorei ferunt

cuiuſdam

CVIVSdam cerdonis:uilis hominis.cerdo dicitur qui artem illiberalem exercet gratia lucri quod cerdos græce di/
citur. tales homin es appellantur latine lucriones. PRAEſto eſt:aduenit apparet præſens eſt cũ mihi placuerit eãq;
uocauerim.ideo ſubiungit ad dormient em ueniunt non uocatæ. NVGAtoria:futilis uana & delyra. INCVLca/
tis:obiicitis ingeritis. IMPVnitas licentia quicquid in os uenerit more auium. AD:ſed.D.pro.T.po nitur ut eti/
am apud græcos.Idem Cicero in officiis ad aucta uectigalia licentioſum imprimis eſt inquit quod de frequenti trã/
ſitione ac fluxu imaginum dicitis ut cum ſint multæ una tamen eſſe uideatur ob continentem ſucceſſionem. FLV/

cuiuſdam fuiſſe cerdonis. At Orpheus ideſt imago
eius ut uos uultis in animum meum ſæpe incurrit.
Q uid quod eiuſdem hominis in meum aliæ:aliæ ĩ
tuum? Q uid quod earum rerum quæ nunq̃ omni
no fuerunt:neq; eſſe potuerũt:ut ſcyllæ ut chimeræ?
Q uid quod hominum locorũ urbium earũ quas
nunq̃ uidimus? Q uid quod ſimul ac mihi collibi/
tum eſt præſto eſt imago? q̃d quod etiam ad dormi/
entem ueniũt non uocatæ? Tota res Vellei nugato
ria eſt:uos autẽ non mõ oculis imagines:ſed etiã ani
mis inculcatis:tanta eſt impunitas garriendi:ad quaʒ
licenter fluentium frequenter tranſitio fit uiſionuʒ:
ut e multis una uideatur. Puderet me dicere nõ intel
ligere:ſi uos ipſi ĩtelligeretis q̃ iſta defenditis. Q uo
mõ.n.probas cõtinenter imagines ferri? aut ſi conti
nenter:quo mõ æternæ? Innumerabilitas inq̃s ſup/
petitat atomorũ:num eadeʒ ergo iſta facient ut ſint
oĩa ſempiterna? Cõfugis ad æqui libertatẽ:ſic enĩ iſo
nomiam ſi placet appellemus:& ais quoniam ſit na
tura mortalis ĩmortalem etiã eſſe oporťe te. Iſto mo
do qm̃ homines mortales ſunt:ſint aliq̃ ĩmortales:
& qm̃ naſcunť in terra:naſcanť in aqua:& quia ſunt
quæ interimant:ſint quæ cõſeruent. Sint ſane: ſed ea
cõſeruẽt quæ ſunt. Deos iſtos eſſe non ſentio. oĩs tñ
iſta rerũ effigies:ex indiuiduis quomõ corporibus
oritur:quæ ẽt ſi eſſent quæ nulla ſũt:pellere ſe ipſa &
agitari inter ſe cõcurſu fortaſſe poſſẽt:formare:figu/
rare:colorare:aĩare nõ poſſent. Nullo igiť mõ ĩmor
talem deum efficitis. Videamus nunc de beato:ſine
uirtute certe nullo mõ. Virtus autẽ actuoſa: & deus
ueſter nihil agens expers uirtutis:igiť ita ne beatus q̃
dem. Q uæ ergo uita ſuppetitatio inquis bonorum
nullo malorũ interuentu. Q uorũ tandem bonoꝝ?
Voluptatum credo nempe ad corpus pertinentiũ.
Nullam enim nouiſtis niſi profectam a corpore:&
redeuntem ad corpus animi uoluptatem. Non arbi
tror te Vellei ſimilem eſſe Epicureorum reliquorũ:
quos pudeat earum Epicuri uocum : quibus ille te/
ſtatur ſe ne intelligere quidem ullum bonum:quod
ſit ſeiunctum a delicatis & obſcœnis uoluptatibus:

entium uiſionum:ſpecierum & ſimulachrorum appa
rentium. CONTInenter continuate ac ſemper citra
ceſſationem hoc inquit probari non poteſt:nec cõclu/
ditur eſſe æternas etiam ſi continenter ferrentur. IN/
NVmerabilitas ĩquis ſuppetitat atomorum. Hæc erat
ratio Epicureorum quař eſſent æternæ imagines: quæ
ĩfinita eſſet multitudo ſæminum:quibus imagines re/
nouantur. SVPpetitat:habundat: ſufficit:adeſt ĩfini/
ta. EAdem iſta:continenter ſcilicet ferri.& ſuppetita/
tio atq; inumerabilitas atomorum poterunt ne dare p̃
petuitatem rebus quaſi dicat non & uos nil affertis q̃d
hoc concludat & probet. CONfugis ad æqui liber/
tatem:iſonomiã interpr æ tatus fuerat Velleius æquam
tributionem ab iſos: & nemo ideſt tribuo: Cotta uero
a nomo ideſt a lege originat: & melius uera libertas le/
gibus cõtinetur:cum æquo & pari iure ciuilitas cuſto/
ditur:uiolatis legibus libertas præmitur: & tyrannicus
fit dominatus.iure igitur iſonomia græce.æqui liber/
tas latine dicitur. SI placet:deuitat arrogantiam cum
non plane affirmet hanc eſſe ueram originationem: &
interpr æ tationem iſonomiæ. ISTO modo:uerbi gra
tia & ponit exempla . DEOS iſtos:quales effingunt
Epicurei nego eſſe in qui t Cota: & ideo ſi non ſunt cõ
ſeruari non poſſunt per affluxum atomorum: ut uos
ſomniatis. OMNIS tamen : etiam inquit ſi conce/
datur eſſe infinita quæ dicitis ſæmina tamen non poſ
ſent rerum tantarum & uariarum figuras effingere:fi/
gurare colorare atq; animare. EX indiuiduis corpo/
ribus:minimis & inſecabilibus. NVLla ſunt:quoniam
minimum corpus in rerum natura non datur:ut ſupra
probatũ eſt. PELlere. trudere mouere pulſare. CON
curſu:colliſu & attritu. FIGVrare:figuram dare ac li/
neamenta deſcribere:ergo inquit deus ueſter ita forma
tus ut uultis non eſt ĩmortalis cum illa uana ſint qui/
bus eum efficitis ĩmortalem. VIDEAmus nunc : ha/
ctenus ademit Epicureo deo ĩmortalitatem deinceps
beatitudinem adimet. SINE uirtute : quoniam bea/
tus is dicitur cui nullum deeſt bonum:uirtus autem in
ter bona corporis & externa ſupremum optinet gra/
dũ: & eſt in actu quoad fieri poteſt iugiter:nec ſolo ha
bitu cõmendatur:qui ergo nihil agit nullam uirtutem
habere dicitur talis eſt deus Epicureorum:quid ſequa/
tur uides. ACTVoſa:plena actu & uſu ſui. Virtutis in
quit alibi Cicero laus omnis ĩ actione conſiſtit:ille ui/
uit qui aliis prodeſt & ſe utitur ait Seneca: & philoſo/
phus non in habitu ſed in actu ſtudioſo fœlicitatem ci
uilis hominis poſuit. Q: VAE ergo uita:quærit Co/
ta qualem uitam degat talis deus ut tandem adimat il
li omnem delectationem:omne quod habetur bonum
& conſequenter ipſam fœlicitatem. SVPPETitatio:
reſpõdet Velleius. uitam ſui dei eſſe quandam ſufficiẽ
tiam & redundantiam omnium bonorum ſine aliq̃
ĩnterpellatione alicuius incõmodi:bona uero Epicureorũ erant corporeæ uoluptates. DElicatis:mollibus teneris la

ſciuis & exquiſitis. OBſcœnis:turpibus. PERſequitur : enumerat:explicat enarrat omnis uoluptates quæ quinq; ſenſibus pcipiuntur ſed maxime guſtu: & tactuq; minus habent ingenuitatis & cõiores hõi ſunt cũ beſtiis:& ideo magis infames:& cenſoria nota digniores. PERfundas:irriges & ĩpleas iucũdo motu ſenſuũ melius inqt poetæ q̃ uos hi qppe potioni & cibo deoꝝ nectar & ambroſiã ſuauẽ herbã conuiuiis deoꝝ cõmenti ſunt ut deos citra uoluptatẽ aliquã nõ fingerent:q̃uis nectar & ambroſia ſi ad rõnem reuocent̃ ĩmortalitatem & æternitatẽ ſignificent qbus diuina natura paſcit̃ & fulcit̃. IVVENtatem:deã pubertatiſq; dr̃ Hebe iunõis filia & Herculis uxor. DVcis:putas,& æſtimas corporeas uoluptates eſſe leues ac nullius pene p̃tii cõparatione maiorũ delectationũ ad aĩos ptinentiũ & ad ipſam deniq; indolentiã ut Epicurus opinatus ẽ.

TITILlatio:motio & pulſus qdam iucundus ſenſus q̃lis titillatus eſt in qbuſdam partibus corporis & maxime ſub brachiis ubi ex tactu pruritus quidã excitatur non ſine riſu. QuOuſq;: ludis:iocaris: atq; derides. NOSTER.academicus. MOlles : laſciuas libidinoſas. DElicatas:teneras oblectantes corpus:atq; ſuaues

COLlega:ſocius diſciplinæ:& alter Epicurus. DVbitet metiri æſtimare:iudicare:cõſiderare. VENtre:cibo potu ac uenere metiri aliquid aliq̃ re eſt illud ex ea tm̃ cõponere:Epicurus oĩa ſua bona metiebatur uoluptate.. Stoicus philoſophus uirtute ſola: uetus academicus & peripateticus triplici genere bonoꝝ fortunæ corporis:& animi. ANnuere:nutu affirmare quæ dico. REferant̃ : reducant̃ tanq̃ ad ultimũ finẽ. ALia queſtio:diſputatio pertinens ad actuoſam philoſophiam & fines bonoꝝ atq; malorũ. AT dolore:hæc erat opinio Epicureoꝝ ſũmam uoluptatem eſſe nihil dolere.apd̃ eundẽ in primo de finibus Epicureus torquatus dicit:nõ enim hanc ſolã uoluptatẽ ſequimur quæ ſuauitate aliqua naturã ipſam mouet & cum iucunditate quadam percipitur ſenſibus.Sed maximã illã uoluptatem habemus quæ pcipitur omni dolore detracto. SAtin.pro ſatis ne eſt indolentia ad efficiendam uitam beatiſſimam quaſi dicat nõ.In ſecundo de finibus confutans Cicero hanc opinionẽ dicit qs eſt qui nõ uideat hæc eſſe in natura rerũ tria unũ cum in uoluptate ſumus:alterũ cum in dolore.Tertiũ hoc in quo nunc quidẽ ſumus. Credo equidẽ nos nec in dolore neq; in uoluptate ut in uoluptate ſint qui epulentur in dolore qui torqueant̃. tu aũt inter hæc tantã multitudinẽ hominũ interiectã nõ uides nec lætantiũ nec dolentiũ. COMpræhende:concipe & imaginare ita eſſe ut dicitis:tm̃ beatus eſſe nõ poteſt cum pulſetur ut uos uultis ſempiterno ĩ curſu atomico. PVlchre: bene atq; iucunde. EFFLuant exeant & tranſeant. ADuerſus: erga numẽ colendũ. AT quomodo:quaſi dicat uerba ſunt religioſiſſimo uiro digna:ſed ficto corde atq; ore prolata cum re uera omnem religionem euerterit Epicurus dicens in deo nec gratiam eſſe.nec iram:ideo quippe deum colimus quia eſt in nos beneficus & timemus quia legitima indignatione delinquentes punit:uerbis ergo diſiecitq; aras ut xerxes olim euertit tẽpla & altaria græcorum.Idem Cicero in ſecundo de legibus agens de delubris dicit nec ſequor magos perſarum quibus autoribus Xerxes inflãmaſſe templa græciæ dicitur ꝙ parietibus includerent deos quibus omnia deberent eſſe patentia & libera quorumq; hic mundus omnis templum eſſet & domus.

q̃s qdẽ ñ erubeſcẽs pſeqtur oẽs noĩati.Quẽ cibũ igitur:aut quas potiones:aut quas uocu; & florum uarietates:aut quos tactus:quos odores adhibebis ad deos:ut eos perfundas uoluptatibus? Vt poetæ quidẽ nectar:ambroſiam epulis cõparant:& aut iuuentatẽ aut Ganymedẽ pocula miniſtrantẽ. Tu aũt Epicure qd facies? Neq;.n.unde habeat iſta deus tuus uideo:nec quo mõ utatur. Locupletior igitur hominum natura ad beate uiuendũ eſt q̃ deorũ:quod pluribus generib⁹ fruitur uoluptatũ. At has leuiores ducis uoluptates:quibus quaſi titillatio (Epicuri enim hoc uerbũ eſt) adhibetur ſenſibus. Quouſq; ludis? Nam Philo noſter ferre nõ poterat aſpernari Epicureos molles & delicatas uoluptates. Sũma enim memoria pñũciabat plurimas Epicuri ſentẽtias his ipſis uerbis:qbus erant ſcriptæ. Metrodori uero:q eſt Epicuri collega ſapiẽtiæ:multa ĩpudentiora recitabat. Accuſat.n. Timocratem fratrem ſuum Metrodorus ꝙ dubitet oĩa:quæ ad beatã uitam ptineant uentre metiri:neq; id ſemel dicit ſed ſæpius. Annuere te uideo: nota.n.tibi ſunt. Proferrem libros : ſi negares . Neq; nũc repræhendo ꝙ ad uoluptatẽ omnia referantur alia eſt ea quæſtio:ſed doceo deos ueſtros eſſe uoluptatis exptes: ita ueſtro iudicio ne beatos qdem. At dolore uacant. Satin eſt id ad illa; abundantẽ bonis uitã beatiſſimã? Cogitat inqunt aſſidue beatũ eſſe ſe: habet enim nihil aliud quod agitet in mente. Cõpræhende igitur animo & ꝓpõe ante oculos deum nihil aliud in oĩ æternitate niſi mihi pulchræ eſt : & ego beatus ſum cogitantẽ. Nec tm̃ uideo quo mõ uideat̃ iſte deus beatus:quũ ſine ulla intermiſſione pulſet̃: agiteturq; atomorũ incurſione ſempiterna:quumq; ex ipſo imagines ſemp effluant:ita nec beatus eſt ueſter deus:nec æternus. At etiam de ſanctitate:de pietate aduerſus deos libros ſcripſit Epicurus ? At quomodo in his loquitur? Vt Corruncanum aut Scæuolam pontifices maximos te audire dicas : non eũ qui ſuſtulerit omnem funditus religionem:nec manibus ut Xerxes:ſed rationibus deorum ĩmortaliu; templa & aras euerterit. Quid eſt enim cur deos ab hominibus colẽdos dicas:quum dii non mõ hoĩes

NON colant:ament:& aliquo beneficio proſequantur.& ornent. NIHIL curent:nullam habeant rerum huma/narum curam & ſtudium. AT eſt eorum:hæc erat ratio Epicureorum quare deus eſſet colendus etiam ſi nil ipſe curaret aut ageret quam opinionem Cota refellit. EXImium:præſtans atq; excellens. PORro:certe. PIEtas: optima diſpoſitio & iuſtitia deo,tribuens quod illi debetur. IVris:iuſtæ obligationis. COMmunitas:conſociatio & cõmunicatio munerum & beneficiorum.Si nihil inquit habent cõmune nobiſcum.Sed ſibi tantum uiuunt: nullum ius inter nos & illos intercedit, nulla Lex.nulla obligatio. NAM ſuperſtitione:non eſt difficile inquit liberare animos ſuperſtitiõe:ideſt uano deorum metu illis qui dicunt deum uacare ira. & gratia:iccirco nolite gloriari uos Epicurei q̃ hoc effeceritis:qui deum nullo modo timent ſuperſtitioſi eſſe nõ poſſunt. Sed illi qui deum iraſci arbitrantur.& punire ſontes : & de humano genere benemereri cogitantem.& benemerẽtem. VIM: impetum & iram punitricem ita dixerat uelleius.ſi nil aliud quærimus niſi ut deos pie colamus ut ſuperſtitione liberaremur:ſatis erat dictum. Nam & præſtans deorum natura hominum pietate coleretur: habet enĩ uenerationem iuſtam quicquid excellit & metus omnis a ui:atq; ira pulſus eſſet.Intelligitur enim a beata immortaliq; natura & iram & gratiam ſegregari quibus remotis nullos a ſuperis impendere metus. NISI forte:quaſi dicat qui deos eſſe negant ſuperſtitioſi eſſe nõ poſſunt cum nullam penitus habeant religionem : & ponit exempla. NE protagoram quidem: ideſt cenſeo etiam protagoram non fuiſſe ſuperſtioſum cum in ambiguum reliquerit eſſe deos aut non eſſe. NEVtrũ libuerit:placuerit quoniam dixit ſe dubitare nec ſibi liquere deos eſſe uel non eſſe. TImor inanis: uanus & ſine cauſa:cũ ea timeat quæ timenda non ſunt:& non ſperanda ſperet. CONtinetur:compræhenditur: quaſi ligatur & eſt. PRO cultu:iuſto & caſto dei metu ac ueneratione quæ deo debetur ob eius excellentiam:& beneficia erga mortale genus maxima ideo patrem illum appellamus.& optimum.& maximum:ſic loquimur hoc continetur illa re.ideſt in ea conſiſtit & permanet. Q VIDue : & hi etiam ſuperſtitiõem ac religionem penitus amouerunt q̃ ſic opinati ſunt. CAVſa rei pu.pro cõi utilitate rerũ publicarũ:quæ citra religionẽ non bene regi aut gubernari pñt. RAtio:pſuaſio humana & diſputatio de natura hominis natura coniuncti atq; ciuilis nec nõ ad honeſtatẽ nati atq; gloriã. AD officiũ:ad actiones iuſtas atq; decoras. CIus.ex cea inſula.Prodic⁹ fuit ſophiſta temporibus illis apprime nobilis multis claruit diſcipulis inter quos enituit Iſocrates:cuius domus quaſi ludus quidam patuit atq; officina dicendi. FORtes:bellicoſos. CLAros:aliq̃ excellentia inſignes. POtentes: principes: & reges. Q VAE rõ:modus peruiendi ad deos p uirtutes & principatus. TRActata eſt : explicata & celebrata monimẽtis litterarum Lactantius ita ſcribit. Antiqu⁹ autor Euhemer⁹ q̃ fuit e ciuitate meſſana res geſtas Iouis & cæterorũ q dii putant̃ collegit: hiſtoriamq; cõtexuit hanc interprætat⁹ eſt Ennius & ſecutus. INterpætatus:in latinũ uertit Sacrã euhemeri hiſtoriã. PRAEter ultra alios. ELEuſinẽ illã ſanctã: religioſam inuiolabilẽ.& cereri ſacrã q̃ apud eleuſinẽ atticæ oppidũ religioſiſſime olim colebat̃ ut cõis mater. AVGVſtam: celebrẽ.& arcão ſacrorũ ritu illuſtrẽ.Auguſta loca dñr rite dicata.& diuino nutu cõſecrata & maieſtate quadam prædita. INItiant̃:ſacris cerealibus imbuunt̃ & aſſcribunt̃.Idẽ in legibus ita ſcribit nil pclarius auguſtis myſteriis Athenæ pepererũt:qbus ex agreſti imaniq; uita exculti ad humanitatẽ & mitigati ſumus initiaq; ut appellant̃ ita re uera pri

non colant:ſed omnino nihil curent:nihil agant.At eſt eorum eximia quædã præſtanſq; natura:ut ea debeat ipſa per ſe ad ſe colendã elicere ſapiẽtẽ. An qcq̃ eximium põt eſſe in ea natura:quæ ſua uoluptate lætans nihil nec actura ſit unq̃:neq; agat: neq; egerit? Quæ porro pietas ei debet̃:a quo nihil acceperis? Aut qd omnino cuius nullum meritum ſit: ei deberi põt?Eſt enim pietas iuſtitia aduerſum deos:cum quibus quid põt eſſe iuris:quum homini nulla cũ deo ſit cõmunitas?Sanctitas autem eſt ſcientia colẽdorũ deorum:qui quãobrẽ colendi ſint nõ intelligo: nullo nec accepto ab iis:nec ſperato bono.Quid eſt autem q̃ deos ueneremur ꝓpter admirationẽ eius naturæ:in qua egregium nihil uidemus?Nã ſuperſtitione:quod gloriari ſoletis:facile eſt liberare quũ ſuſtuleris omnem uim deorum.Niſi forte Diagoraꝫ aut Theodorũ:qui omnino deos eſſe negabant:cenſes ſuperſtitioſos eſſe potuiſſe.Ego ne protagoraꝫ quidem:cui neutrum libuerit:nec eſſe deos nec nõ eſſe. Horum enim ſententiæ omnium nõ mõ ſuperſtitionẽ tollũt:in qua ineſt timor inanis deorum:ſed ẽt religionem:quæ deorum cultu pio cõtinet̃.Quidue qui dixerunt totã de diis imortalibus opinioneꝫ fictã eſſe ab hõinibus ſapientibus.r.p.cauſa ut quos ratio nõ poſſet:eos ad officiũ religio duceret?nõ ne omnem religionem funditus ſuſtulerunt? Quid Prodicus cius:qui ea quæ prodeſſent hominum uitæ deorum in numero habita eſſe dixit:quam tandẽ religionem reliquit?Quid qui aut fortes:aut claros aut potentes uiros tradunt poſt mortem ad deos ꝑueniſſe?eoſq; eſſe ipſos:quos nos colere precari uenerariq; ſoleamus?non ne expertes ſunt religionuꝫ omniũ?Quæ ratio maxime tractata ab euhemero eſt:quem noſter & interpratatus:& ſecutus eſt præter cæteros Enni⁹.Ab Euhemero autem & mortes & ſepulturæ demõſtrant̃ deorũ.Vtrũ igit̃ hic cõfirmaſſe uidet̃ religionẽ:an penit⁹ totũ ſuſtuliſſe?omitto Eleuſinẽ ſanctã illaꝫ & auguſtã:ubi initiant̃ gẽtes

cipia uitæ cognouimus hæc Cicero. Strabo agens de attica regione dicit. Eleuſis urbs ubi eleuſinæ cereris tēplum ex/
tat: & myſticum phanum turbæ theatralis capaciſſimum. ORArum extremarum regionum ac per hoc remotiſſima
rum ut celebritas loci oſtendatur: carmen eſt hoc ueteris cuiuſdā poetæ. SAmothracia & Lemnos īſulæ maris ægei
uerſus thraciam Apollonius canens nauigationem argonautarum dicit. Minyæ iuſſu Orphei nauim appulerunt ue/
ſperi ad inſulam electræ Atlantidos ut initiati ſacris inuiolabilibus per mare ſoſpites nauigarent ulterius non dicam.
gaudeat inſula & habitatores qui talia orgia ſortiti ſunt quæ canere nobis fas non eſt. Interpræs autem ſic enarrat his
ſacris initiatus in marinis ſaluatur fluctibus. Vlyſſem di
cunt initiatum in Samothracia uſum fuiſſe Teniis cir/
ca uentrem initiantur caberis quattuor quorum nomi
na hæc ſunt: Axioros: Axiocerſa: Axiocerſos & caſmil
los ideſt ceres perſephone pluto & Mercurius ut Dio
nyſiodorus autor eſt. hæc ille tellus electria inquit Va/
lerius flaccus. Threiciis arcana ſacris hic numinis in/
gēs: Horror: & incautis decreta piacula linguis. QUI/
bus explicatis: reſolutis declaratis & pateſactis: & redu
ctis ad rationem & cauſam naturalem. REruni: ideſt
terræ quæ ſub cereris nomīe colebatur myſticis ſacris
& ignis qui ſub nomine Vulcani colebat̄ apud lemnū
inſulā Samothraciæ uicinā. MAgnus: doct⁹ & ī phy
ſica indagatiōe nobilis: cui⁹ fontes. i. ſn̄ias in ſuos hor/
tos. i. dogmata & cōmentationes deriuauit Epicurus
ſchola cuius fuit hortus ut dictū eſt. NVtare: fluctuare
uacillare ambigere dubitare. TVM: modo & interdū
putat & iudicat. PRINcipia: ſæmina rerū. MENtes
intelligētias. ANImantes: aīam habētes. TANtaſq;
tā magnas ut totā rerū naturā cōtieāt & ambiāt. PA
tria. i. abdera urbe thraciæ cui⁹ aer craſſus erat. Vnde Iu
uenalis cui⁹ prudētia mōſtrat ſūmos poſſe uiros & ma
gna exēpla datur⁹. Veruecū ī pr̄ia craſſoq; ſub aere na/
ſci. & illud abderitāæ pectora plæbis habes. Delyratio
nis abderitarū meminit ēt Luciāus. COMp̄hendere:
cōcipere imaginari & ueras eē credere q̄ſi dicat nemo.
CVLtu. honore. REligiōe: reuerētia: & cōſecratiōe.
OPem: auxiliū: p̄ſidiū & ſubſidiū in rebus aduerſis.
GRAtiā: bēignā mētē atq; prōptā ad bn̄ p̄merendū
uolūtatē. BOnitate: iuſtitia bēignitate gratitudine hu
māitate. BEneficētia: collatōe bn̄ficiorū: & ſtudio do
nādi & auxiliādi atq; augēdi res coꝝ q cari nobis ſūt.
CArū: amabilē & iucūdū. Carū id dr̄ qd eſt p̄tioſum
& ob id amari dignū inde caritas amor atq; ſtudiū rei
gratæ. iucūdæ. Careq; talis affectio dr̄ a græcis agape. ī
de agapyt⁹ amabilis a uerbo agapao qd ſignat amo rē
aliq̄ & ī illa acqeſco. MEli⁹: ueri⁹ atq; erudit⁹. CEN
ſent: iudicāt ſtatuūt ex cognitiōe cōiūctiōis q̄ ē hōi cui
cūq; rōne humāitatis: nā hō ab hoīe qcūq; ſit ille alien⁹
nō ē: eumq; fouere debet ac tueri natura ita iubēte quæ hominē homini carū fecit & cōmēdauit. SApiētes: p̄ſectos
hoīes & e natura uiuētes. AMIcos: bēiuolos atq; beneficos. ETIā ignotis: qbuſcūq; iuris naturam ducē ſequenti/
b⁹. AMAbili⁹: apti⁹ & digni⁹ amari. tria ſūt amabilia fortūæ cōmoda corporis & aī q̄s uirtutes appellam⁹ qb⁹ cætera
cōparata uix amabilia uident̄: tāta ē bonoꝝ aī excellētia. QuId mali datis. i. multū cōfūditis rōnē rectā uiuēdi & gra
tificādi: qd. n. bēignitati nē adſcribēdū ē q̄ dōare gaudet & p̄deſſe: uos Epicurei nec̄itati appōitis & uſuræ. INbecil
litatē: ipotētiā atq; iopiā: ſic. n. dicebāt iō aliq gratificant̄ q̄ppiā qbuſdā: qn̄ illoꝝ aīos emereri ſtudēt qd n̄ faciūt q ex
ſe ſufficiētes ſūt: q̄les dii hn̄t q rō uāiſſima ē. nā generoſa nā dare gaudet potiuſq̄ accipe illud. n. ſupioris ē: hoc ueroīfē
rioris. Illud ſufficiētiā h̄ uero idigētiā arguit. GRAtificationē: collationē bn̄ficioꝝ: & libalitatē eē q̄ndā ībecillitatē
& ipotētiæ idiciū. BEniuolētiā: caritatē & dilectionē. VIM: & naturā: p̄petatē diuini nūinis q̄ cū ſit p̄ſtās & eximia
par ē debeṙ eē bēigniſſimā ſ; uos Epicurei ēt īter hoīes n̄ pōitis amorē gratuitatū: ſ; oīa ad p̄priā utilitatē & uolupta/
tē referēda cēſetis omittitiſq; oīo naturā q̄ hoīem hoī cōciliauit & amicū fecit nl̄lū exigēs fen⁹ amoris ſ; offm̄ reſpiciēs
qd ſemp p̄ſtādū ē & oīb⁹ ut decet. IMbecilli: ipotētes & p ſe n̄ ſufficiētes id cōſeq qd exoptāt. BEneficos: auxiliato/
res & bn̄factores. BEnignos: libales atq; mūificos. NVlla ē: qrit Cota an ſit caritas gratuita īter bonos q pp bōitatē
ſe amāt & n̄ pp utilitatē aut ext̄na bōa. q. d. ē talis caritas duce nā & cōſuari d; his q ē nā uiuē cupiūt. Charitas: amor
dilectio

orarū ultīæ. Prætereo ſamothraciā: eaq; q̄ lemni no/
cturno aditu occulta colunt̄ ſiluestribus ſepib⁹ dēſa:
qbus explicatis ad rationēq; reuocatis rerum magis
natura cognoſcit̄ q̄ deorū. Mihi qdē Democritus
ēt uir magnus imprimis: cuius fontibus Epicur⁹ hor
tulos ſuos irrigauit nutare uidet̄ in natura deorum.
Tū. n. cenſet imagines diuinitate præditas ineſſe uni
uerſitati reꝝ: tū principia mēteſq; q̄ ſunt in eodē uni
uerſo deos eē dicit: tū aīantes imagines q̄ uel p̄deſſe
nob ſolēt: uel nocere: tū īgētes q̄ſdā imagines: tātaſq;
ut uniuerſū mūdū cōplectant̄ extriſec⁹: q̄ qdē oīa ſē
pr̄ia Dēocriti q̄ Democrito digniora. Quis. n. iſtas
imagīes cōpræhēdeṙ aīo pōt? qs admirari? qs aut cul
tu aut religiōe dignas iudicaṙ? Epicur⁹ uero ex aīs ho
minū extraxit radicit⁹ religionē quū diis īmortalib⁹
& opē & grām ſubſtulit. Quū. n. optimā & p̄ſtātiſſi
mā nām dei dicat eē negat eē ī deo gratiā: tollit id qd
maxīe p̄priū ē optīæ p̄ſtātiſſimæq; naturæ. Quid
n. ē meli⁹: aut qd p̄ſtāti⁹ bōitate & bn̄ficētia: q̄ quū ca/
rere deū uultis: neminē deo nec deū nec hoīem caꝝ:
neminē ab eo amari: neminē diligi uultis. Ita fit ut n̄
mō hoīes a diis: ſ; ipi dii īter ſe ab aliis alii negligant̄.
Quāto ſtoici meli⁹: q a uobis rep̄hēdūtur: cēſent āt
ſapiētes ſapiētib⁹ ēt ignotis eē amicos. Nihil ē. n. uir/
tute amabili⁹ quā q adept⁹ erit ubicūq; erit gēnū a no
bis diliget̄: Vos āt qd mali datis? quū ībecillitatē gra
tificationē & beniuolentiā ponitis: Vt enim omittā
uim & naturam deorū: ne hoīes qdē cenſetis niſi ībe
cilli eēnt bēificos & bēignos fuiſſe. Nulla eſt caritas

dilectio. NAturalis:cōſentanea naturæ:q̄ p̄mium fortuitū nō expectat:ſed gaudet officio. Vnde Seneca dicit beneſacti feciſſe merces eſt. CARVM ip̄m:explicat Cota uim & ſignificationē charitatis:carū iqt dr̄ p̄tioſum:& dignū amore:a quo amicitia dicta:q̄ eſt beniuolētia mutua nō latens. DVCTA:originata:& deriuata. Q VAM:amicitiā:ſi pp nr̄aꝫ util. colem⁹ feneratores erim⁹:nō amici. MERcatura negociatio:& ars Lucrādi. PRAta & arua:hō pp ſe amādus eſt.cætera uero pp ſolā utilitatē diligunt̄. GRAtuita nullū exigēs p̄mium extrinſecū. DEOrū amicitia debet eē magis gratuita cū nulla re indigeant. CONſulāt:puideant:& foueāt qd' niſi fuerit.oīs ueneratio uana erit. SAcris:

naturalis inter bonos? Carū ip̄m uerbū eſt amoris: ex quo amicitiæ nomen eſt ductū:quā ſi ad fructuꝫ nr̄m referemus:nō ad illius cōmoda quē diligimus: non erit iſta amicitia:ſed mercatura q̄dam utilitatuꝫ ſuarū. Prata & arua & pecudū greges diligunt̄ iſto mō:q fructus ex eis capiunt̄:hoīum charitas & amicitia gratuita eſt. Q uāto igit̄ magis deoꝝ:qui nulla re egentes ſunt:& īter ſe diligunt:& hoībus cōſulūt? Q d' ni ita ſit:quid ueneramur:quid p̄camur deos? Cur ſacris pōtifices:cur auſpiciis augures præſunt? Q uid optamus a diis īmortalibus? qd uouemus? At etiā liber eſt Epicuri de ſanctitate. Ludimur ab homine nō tam faceto q̄ ad ſcribendi licentiam libero. Q uæ enim pōt eſſe ſanctitas.ſi dii humana non curant? Q uæ aūt aīatis natura nihil curans? Verius eſt igitur illud nimirum:qd' familiaris oīum noſtrum Poſſidonius diſſeruit in libro q̄nto de natura deorum:nullos eē deos Epicuro uideri:quæqꝫ is de diis īmortalibus dixerit.inuidiæ deteſtādæ gratia dixiſſe. Neqꝫ enim tam deſipiēs fuiſſet:ut homūculis ſimilē deum fingeret lineamētis duntaxat extremis:nō habitu ſolido:mēbris hoīs p̄ditum oībus:uſu mēbrorum ne minimo q̄dem:exileꝫ quēdā atqꝫ perlucidū: nihil cuiquā tribuentem:nihil gratificātem omnino nihil curātem:nihil agentem:quæ natura primū nulla eſſe pōt:idqꝫ uidens Epicurus re tollit:orōne relinquit deos. Deinde ſi maxime talis eſt deus:ut nulla gr̄a:nulla hominū charitate teneat̄:ualeat. Q uid enī dicam propitius ſit? eē enī ꝓpitius pōt nemini: qm̄ ut dicitis oīs in imbecillitate eſt & gr̄a & charitas.

cerimoniis ut rite peragrant̄. hæc.n.eſt cura pontificis.

AVSPIciis auguriis:ut uolūtas diuina intelligatur in uolatu auiū:& garritu.q̄bus p̄erat augurū collegium.

Q VID optam⁹:petim⁹:deſideram⁹. VOVEm⁹:pmittim⁹ cōceptis uotis ſi rem optatā ipetrauerim⁹:q̄ſi dicat:ſi dii humana nō curāt:ne noīb⁹ cōſulūt: fruſtra hæc oīa fiūt:ſed nō ita ſentiēdū eē maioꝝ iſtituta nos docēt:& religio caſtiſſime quondā ſeruata:& Pientiſſime culta. AT LIber eſt:hoc afferebāt Epicurei in argumētū & indiciū pietatis:& religiōis Epicurei:dicit Cota. LVDImur:deridemur ab eo:q' alr̄ ſcripſit: & aliter ſenſit. FACEto.i.nō iocoſo natura:& urbano:ſed licentioſe ſcribēti q̄cq̄d ſub acumē ſtili uenerit.i.icōſiderate:ac temere. Q VAE ſcitas ſcīa diuini cult⁹:& modus honorādi diuinam naturā. NON curāt:nō regūt:aut gubernāt. NIHIL curās:q̄ſi dicat nō:pōt dici aīata natura q̄ nullā hēt curā.nā bruta ēt curāt ea q̄ ad ſe ptinēt & ad ſua:quāto magis hoīes:& numīa curis occupari cōuenit. INVIdiæ deteſtādæ:dep̄cādi odii:repellēdi:reiiciēdi:deteſtari hoc loco idē ē qd' dep̄cari:amoliri:repellere:remouere:iuidia etiā pro odio ponit̄ & offenſione:qm̄ athenīēſes puniebāt ipios:ut ſocrati ca cicuta oñdit:& ꝓtagoræ exiliū:cui⁹ dubitatio pœnā effugere nō potuit:multo minus apta ꝓfeſſio euitaſſet.

NEqꝫ.n.rō quare ſic eēt de Epicuro ſentiēdū: qm̄ cū eēt philoſophus ſciebat talē naturā nō reperiri:nec tale corpus.poſuit aūt ut latēter oſtēderet deos nō eē:q̄b⁹ ea accōmodabat q̄ abſurdiſſima ſunt.id enim ſciēs fecit:ut uerbis fucaret mētē:obūbraretqꝫ ſn̄iaꝫ. LINEAmētis extremis:ductib⁹ & filis citra eminētē ſoliditatē.

DVM taxat:ſolū:& tm̄mō. HAbitu ſolido:diſpōne ac figura corp̄ea trinā dim̄ſionē hn̄te:dicebat Epic.deū hr̄e oīa hūana mēbra:ſed illis nullo mō uti cū nihil ageret:nihil moliret̄:qd' ē abſurdiſſimū. EXIlē:tenuem:adūbratū macilētū:& ſola deſcriptiōe lineari:ſup̄ficieqꝫ p̄ditū:nec nō apparēti quodā ſimachro. PERlucidū:trāſmittētē lumē ac p hoc icorp̄eū:& nihil hn̄tē denſi:atqꝫ coagmētati:nā qd' tale ē nō trāſmittit Lucē:ea dn̄r eē plucida:ſiue pellucida q̄ p mediū ſui lucē trāſmittūt

ut ſunt laternæ:ueſteſqꝫ bombicinæ:dn̄r hæc a græcis diaphana:a uerbo phaeno: ſiue phænome.i.luceo:& appareo: inde phænomena de q̄b⁹ ſcripſit Arat⁹:& dia græce:p:latine.mutatiōe igit̄ elemēti dr̄ plucidū:pellucidū. NIHIL gratificātē nulla bn̄ficia cōferētē. NIHIL curātē:de nulla re cogitātē. Q VAE natura talē hn̄s q̄litatē ut nihil curet. ID:nō poſſe.ſ.talē eē nām. RE:opīone:ac ſn̄ia. DEide:eſto iqt cota talē eē deū q̄lē Epicur⁹ deſcripſit:nulla pietas ei debebit:cū ei i nullo obligemur:recedat igit̄ a nobis:& ꝓ nihilo hēat̄. TEneat̄ nō occupet̄.i.ſi nō ſit i hoīes bn̄fic⁹:necꝙ eos amet:ita loq̄mur teneor charitate hoīum.i.cari mihi ſūt hoīes:& teneor gr̄a:ſū gr̄oſus:& gratū ē mihi q̄ppiā:& teneor a more:amo:& illo occupor. VAleat faceſſat a nob̄ ac recedat:Lact.ñ cōtēpnēd⁹ autor la.lin.tractās hūc locū dicit:de⁹ iqt.Ci.ſi tal' ē ut nulla gr̄a nl'la hoīuꝫ charitate teneat̄ ualeat.qd.n.ꝓpri⁹ p̄t iueniri q̄d cōtēpti⁹ potuit i deū ualeat:iqt.n.abeat ac recedat qñ ꝓdeſſe nulli p̄t. PROpiti⁹:fautor ſua p̄ñtia:ꝓpiti⁹ dr̄ q̄ nob̄ adeſt & fauet:ide ꝓpitiare'nuñ ē illud amicū facer̄:atqꝫ ut nob̄ adſit exorar̄:ualer̄ dicim⁹ abeūtib⁹ bonā ualitudinē ill' optātes:aut ill' tāq̄ mortuis oio renūtiātes:uſuſqꝫ obtiuit:ut ualer̄ ſignificet abire atqꝫ diſceder̄. Ter.ualeāt q iter nos diſſidiū uolūt.ꝓpiti⁹ & irat⁹ opponūt̄.Seneca dicit mors oīs æq̄ uocat:iratis diis ꝓpitiiſqꝫ moriēdū ē. IN ibecil.i. ī nā debili:& iopia laborāti.Sic.n.dicebāt epicurei deū nec gr̄a nec ira teneri:qm̄ q̄ talia eē ibecilla hr̄ent̄. Oīs gr̄a collatio bn̄fi.& gratifi. CAritas:amor ſtudiū cura:& dilectio. Igr̄ Epic.delyratio p̄ue iterp̄tabat̄ nāꝫ:q̄ bēigniſſima ē:& ad bn̄ d̄ mltis:imo quoad p̄t d̄ oīb⁹ gētib⁹ & natoīb⁹ bn̄ merēdū facillima,nullo alio p̄mio niſi honeſtatis & officii ꝓpoſito:qm̄ recte ut iqt Seneca feciſſe merces eſt.

LIBER SECVNDVS

QVAE Q. VVM Cota dixiſſet: confutatis Vellei Epicurei ſomniis: & delyramẽtis Lucilio Balbo ſtoi/
cæ philoſophie cõſultiſſimo illius familiæ cui poecile.i.uaria porticus dedit cognomentum ſniã de
diis explicanda tribuitur. Qui dialectico inſtrumẽto ſubornatus: nec nõ uia & rõne differẽs ut mos
eſt ſtoicis quadripartita orõne partes delegatas abſoluit cõſtantiſſime. Cicero aũt eloquii uel maxi/
mus autor uiris inductis pſonam accõmodans dignitatem ipam tuetur: atq̃ decorum. NAE: certe.

ℭM. TVLII CI. DE DIVINA NA/ TVRA LIBER SECVNDVS.

QVæ quũ Cota dixiſſet: tum Vel/
leius næ ego inquit incautus : qui
cũ academico & eodẽ rhetor e cõ/
gredi conatus ſum. Nam neq̃ in/
diſertũ academicum ptimuiſſem:
nec ſine iſta philoſophia rethorem
q̃uis eloquẽtẽ. Neq̃.n. flumine cõturbor inaniũ uer
boꝝ: nec ſubtilitate ſniaꝝ: ſi orõnis ẽ ſiccitas. Tu aũt
Cota utraq̃ re ualuiſti : corona tibi & iudices defue/
rũt: ſed ad iſta alias. Nũc Luciliũ ſi ipſi cõmodũ eſt: au
diamus. Tũ balbus eũdẽ iqt mallẽ audire Cotã : duꝫ
qua eloquẽtia falſos deos ſuſtulit: eadẽ ueros indu/
cat. Eſt.n. & philoſophi & põtificis & Cotæ: de diis i/
mortalib⁹ hr̃e nõ errãtẽ & uagã ut academici : ſed ut
noſtri ſtabilẽ certãq̃ ſniam. Nam cõtra Epicuꝝ ſatis
ſupq̃ dictũ ẽ: ſed habeo audire tu ipſe qd ſentias. An
inqt oblitus es qđ initio dixerim: facilius me talibus
p̃ſertim de rebus qd nõ ſentirẽ: q̃ qd ſentirẽ poſſe di
cere. Qui ſi hr̃em aliqd: qđ liq̃ret: tñ te uiciſſim audi
re uellẽ quũ ipe tã multa dixiſſem. Tũ Balbus geraꝫ
tibi morẽ & agã q̃ breuiſſime potero: &.n. conuictis
Epicuri erroribus lõga de mea diſputatione detracta
orõ eſt. Oĩno diuidũt nr̃i totã iſtã de diis ĩmortalib⁹
q̃õnẽ in ptes q̃tuor. Primũ docẽt eẽ. Deide q̃les ſint.
Tũ mũdũ ab his adminiſtrari. Poſtremo conſulere
eos rebus hũanis. Nos aũt hoc ſermõe q̃ priora duo
ſunt ſumamus: tertiũ & quartũ q̃a maiora ſũt puto
eẽ in aliud tp̃s differẽda. Minime uero inqt Cota: nã
& ocioſi ſumus & iis de rebus agimus q̃ ſũt ẽt nego
ciis anteponẽdæ. Tũ lucilius ne egere q̃dẽ uidet̃ iqt
orõne prima pars. Quid enim põt eſſe tam apertũ
tãq̃ pſpicuum: quũ cælum ſuſpeximus: cæleſtiaq̃ cõ
templati ſumus: q̃ aliquod numen p̃ſtantiſſimæ mẽ
tis: quo hæc regant̃? Quod ni ita eẽt: qui potuiſſet

INCAVTVS: improuidus. ACADEmico lubrico
philoſopho: & omnia in dubium atq̃ ambiguũ reuo/
cante. RHETORE: diſerto: & eloquentiæ formulis
ſubnixo: atq̃ inſtructo. CONGREDI: certare ac di/
micare. NAM neq̃: rõnẽ affert huius imprudentiæ.
Vitãdus mihi erat inquit congreſſus cum Academico
rhetore: & is erat eligẽdus: qui aut ĩdiſert⁹ fuiſſet Aca/
demicus: aut diſert⁹ aliq̃s q pħiã nõ calleret. Laus ẽ hæc
nõ parua Ciceronis q ſũmã dicẽdi uim uariæ pħiæ at/
q̃ multiplici adiũxit: acutiſſime nãq̃ diſputauit: & di/
ſertiſſime. INDIſertũ: aridum: ſiccũ: elinguem: ĩfantẽ.
ISTA: lubrica & uaria. NON cõturbor: nõ cõmo/
ueor: aut terror inani copia uerborũ: qua fluunt hi qui
pħicas ignorãt uias: nec põdus hñt ſniaꝝ. INAniũ: le
uiũ: & ſine ſentẽtiis: & ſniæ iqt ſine decẽti ornatu me
nõ mouẽt. SICCItas ariditas q̃dã & ieiunitas. CO
rona: cœt⁹ ppl̃i circũſtãtis: & iudicũ cõſeſſus ut ĩ cauſis
fiebat iudiciariis. COMmodũ: aptũ: & opportunuꝫ.
EST philoſophi: decet pħm ueritatis indagatorẽ: &
pontificẽ rõne officii quo fungit̃: & bonũ ciuẽ de deo
bñ ſentire ac loq̃: ne ualidiſſima rei pu. fundamẽta labe
factent̃. COTAE principis uidelicet ciuis & grauis.
NON errantem fluctuantẽ & inſtabilẽ. ET VAgã:
incertam. NOSTRI: ſtoici quoꝝ dogma fixum ẽ &
certũ. HABEO audire audiendum eſt mihi. TALI/
bus rebus: de diis: eorũq̃ ui & natura. QVID non
ſentirem.i. qđ falſum mihi uideretur: potiuſq̃ qđ ueꝝ:
dogma inqt meum nihil affirmat: & oĩa in ambiguum
reuocat. QVOD ſi: etiã inquit ſi aliquid certi hr̃em
in aliud tp̃s illud differẽ te audiendi cupiditate ductus.
LIQVERET: claꝝ eẽt & manifeſtũ. VICISſim: al
ternatim: & per uices alternatiõeſq̃ collocutiõis. GE/
ram morẽ obſequar tuo ſtudio: uoluntatiq̃ accedam.
AGAM rẽ tractabo cõpẽdioſe: ut ſtoicũ decet pħm.
CONuictis: cõfutatis: atq̃ exploſis uanis Epicuri opi
nionib⁹: futilibuſq̃ ſentẽtiis. ORAtio certe : profecto
QVAEſtionẽ tractationẽ & iq̃ſitionẽ: ſiue diſputa/
tionẽ. DOcẽt: oſtendũt & pbãt eẽ diuinum numen.
QVAles: cui⁹ naturæ: ac pprietatis. ADMIniſtrari
regi: & gubernari. CONſulere: puidere.i. curã hr̃e re
rũ hũanaꝝ. DVO q̃ priora ſũt.i. eſſe deos: & eẽ tales.
QVIA maiora: maioris difficultatis ad pbãdũ. DIF
ferẽda: progãda ĩ aliã diſputationẽ: & cõditiõnẽ tp̃is.
OCIOſi ſum⁹.i. negocia ñ hẽm⁹: iuidoſe loq̃t̃ ĩ cæſa
ris tyrãnidẽ q ciuiũ negocia: & curã ĩperii ĩ ſe unũ tran/
ſcripſerat. AGIm⁹: tractam⁹ & diſputam⁹. ANtepo/
nendæ: p̃ferendæ negociis ẽt publicis: pria eteni cura de
deo: ac religione eẽ debet: ſine qb⁹ res pu. ſtare nõ põt:
Feriis aũt latinis hæc acta ſunt: & ocium erat atq̃ uacatio a publicis munerib⁹: tñ ad uim cæſaris reſpiciebat Cicero & al
ludebat. NE EGERE q̃dem: qđ dii ſint inqt Balbus euidẽtiſſimum eſt. opus.n. opificem arguit: & qui cælum ſuſpi
cit & ratum cæleſtium ordinẽ: illius autorẽ & moderatorẽ non ignorat: ut ratio nos in his inferiorib⁹ inſtruit. NV/
men: potẽtiam efficaciam & diuinitatem: Nutus eſt ſignum motuſq̃ capitis: & uolũtas quæ tali ſigno declarat̃. Vnde
dicitur nutus & renutus affirmatio aut negatio: ſiue promiſſio: aut recuſatio. QVI: quomodo.

ASSENSV: cōprobatione. SVBLIme cādēs: cælū lucidū atq; ſplēdidū: candēs a candore dr̃: & nō calore. Vñ candidæ mētes nullo liuore denigratæ: candidiq; mores puri & nulla labe infecti. Q VEM Iouē: ecce relatiuū ſequenti noi iungit̃ ut Saluſtianū illud: eſt locus incarcere qd' Tullianū appellat̃. NVTV: p̄tāte: atq; arbitrio. PRAEſentē: oīa uidentē: moderātē: atq; bñficū: & ,ppitiū: nā a iuuādo iuuās p̄r dictus eſt. pñs dr̃ numen qd' ſtatim fauet: & pñs remediū qd' ſtatim curat. PRAEpotētem. i. maximaꝝ uiriū. Q VOD qui dubitet: ſenſus eſt: qui uiſo cælo dubitet eē cæli autorē & moderatorē: dubitare pōt an ſit ſol quē ſingulis dieb⁹ ītuet̃: aut nō ſit. res. n. manifeſta negat̃: cū an ſol ſit ambigit̃. ANnullus: an nō ſit. HOC. ſ. eē ſolem nō eſt euidētius & manifeſtius. ILLO: eē uidelicet numē p̄ſtātiſſimæ mētis: quo cælū cæleſtiaq; regant̃. INVEterare p̄ſeuerare tot ſæculis. VANAS: falſas: īanes: atq; mēdaces. EXTAbuiſſe: corruptas eē atq; euanuiſſe.

EXcors delyra: & inſcia. PORtenta mōſtra īferna q̄ poetæ ad terrorē confinxerūt. COMmenta fictiones

DIES: tp̄s ip̄m qd' oīa detegit: & oīa uorat. DELET: corrūpit: nullaſq; eſſe oſtēdit: oblitteratq;. NATVræ: rei naturalis ac ueræ: qm̃ cōis cōſenſus uidetur eē uox naturæ: quā aut deū: aut diuinum inſtīm appellamus.

CVLtus ueneratio & pietas. SANctitates: integritates cerimoniaꝝ: rituſq; ſacri. NON temere: uane ac ſine certa cā: aut fortuito. LACVS regillus eſt uia p̄neſtina: nūc dr̃ uulgo palus griphi. L. florus agens de hac pugna ad regillū lacū dicit ea fuit atrocitas p̄lii ut interfuiſſe ſpectaculo deos fama tradiderit duos ī candidis equis caſtorē & pollucē nemo dubitauit. Dictator nihil nec diuinæ nec humanæ opis p̄termittens ædē caſtori uouiſſe fert̃. NOſtra acie romano exercitu. REcentiore memoria: recordatiōe uiciniore: qm̃ lōge poſt fuit macedonicū bellū cōtra p̄ſen. VACIE dñr quorū, pedes & crura flectūt̃ ad p̄tes exteriores: īde uacienorū cognomina: & Varoꝝ: quoꝝ pedes & crura ad īteriora obliquant̃. E PRAEfectura reatina: ex reate qd' olim ,pprium habuit p̄fectum: ut alia per multa: p̄fectura ſignificat præfecti munus: & urbem: ſiue regionem tali magiſtratu gubernatam: hunc uacienū reatinæ præfecturæ uirum appellauit Valerius maximus in primo exemploꝝ. Q VASI temere uane & incōſulte: quaſi in cōteptum rei publicæ. POST a paulo: cōſule uidelicet paulo AEmilio qui Perſen cepit: poſtq̄ inq̄t Valerius Pauli litteris illo die p̄ſen captum apparuit: & cuſtodia liberatus & inſuper agro: & uacatione donatus eſt. CONſtitiſſet conueniſſet: & nō diſcreparet. VAcationē: īmunitate ut. ſ. non teneret̃ ad aliqd' munus. i. onus pro re pu. ſubeundū. Vacatio dr̃ qm̃ oī onere ſit uacuus & liber qui tali ſorte donatur Lactantius ait: cū haberet eius muneris uacationem. SAGRA: fluuius eſt Lucaniæ in cuius ripa ut autor eſt ſtrabo caſtoris & pollucis aræ ſitæ ſunt: ad quas decem locrorum milia una cum rheginis aduerſus crotoniatas numero centū & .xxx. milia marte collato uictores fuerūt. OLYMpia: locus & regio pelopōneſi ubi fuit olim olympiorum celebritas prope piſam: & olympū montē. HEbetem obtuſum: & ignarum. IMPIVM praue de deo ſentientem & negantē eſſe uim diuinā. PRAEſentes: fautores: & curatores rerū humanaꝝ. PRAEdictiones. Alia rō qua deos eſſe: & hoibus conſulere oſtēdit̃. Varia inq̄t diuinationum genera id affirmāt: qm̃ diuinatio a diuis dicta eſt: quapp̄ iſta reciproca ſunt: nam ſi diuinatio eſt dii ſūt: & ſi dii ſunt ē diuinatio. PRAEſenſiones: p̄ſagitiones. PORTENDI: ſignificari.

aſſenſu omniuȝ dicere Ennius? Aſpice hoc ſublime candens: quem inuocat omnis Iouem, Illum uero & Iouem & dominatorem rerū: & omnia nutu regentem: & ut idem Ennius: patrem diuumq; hominumq;: & p̄ſentem ac p̄potentem deum: quod qui dubitet haud ſane intelligo cur non idē ſol ſit: an nullus ſit dubitare poſſit. quid enim eſt hoc illo euidentius? Q uod ni ſic cognitum comp̄henſumq; animo haberemus nō tam ſtabilis opinio permaneret: nec confirmaret̃ diuturnitate temporis: nec una cuȝ ſæculis ætatibuſq; hoium inueterare potuiſſet. Eteni uidemus cæteras opiniones fictas atq; uanas diuturnitate extabuiſſe. Q uis enim hippocētaurum fuiſſe: aut chimæram putat? quæ ue anus tam excors inueniri poteſt: quæ illa quæ quondam credebant̃ apud inferos portenta extimeſcat? Opinionum enim cōmenta delet dies: naturæ iudicia cōfirmat. Itaq; & in noſtro populo & in cæteris deorum cultus: religionumq; ſanctitates exiſtunt in dies maiores atq; meliores: idq; euenit non temere nec caſu: ſed q̄ præſentiam ſuam ſæpe diui declarant: ut apud regillum bello latinorum: quū A. poſthumius dictator cū Octauio Manilio tuſculano prælio dimicaret: in noſtra acie Caſtor & Pollux ex equis pugnare uiſi ſunt: & recentiore memoria iidem tyndaridæ p̄ſem uictum nuntiauerunt. P. enim uacienus auus huius adoleſcentis: quum e præfectura reatina Romaȝ uenienti noctu duo iuuenes cum equis albis dixiſſent regem Perſem illo die captum: ſenatui nunciauit. Et primo quaſi temere de re p. locutus in carcerem coniectus eſt. P oſt a Paulo litteris allatis: quum idem dies conſtitiſſet: & agro a ſenatu & uacatione donatus eſt. Atq; etiam quum ad fluuium ſagram crotoniatas locri maximo prælio deuiciſſent: eo ipſo die auditam eſſe eam pugnā ludis olympiæ memoriæ proditum eſt. Sæpe faunorum uoces exauditæ: ſæpe uiſæ formæ deorum quemuis aut hebetem: aut impium deos præſentes eſſe confiteri coegerunt. Prædictiones uero & præſenſiones rerum futurarum quid aliud declarant niſi hominibus ea quæ ſint oſtendi: monſtrari: portendi: prædici ex quo illa oſtenta: monſtra: portenta: prodigia dicuntur.

Q d' ſi ea ficta credimus licentia fam̃ulaꝝ. Mopſuꝫ. Tireſiã Amphiaraũ Calchãtem helenũ: quos tamẽ augures ne ipſæ q̃dem fabulæ aſciuiſſent: ſi res oĩno repudiarẽt: ne domeſticis q̃dem exẽplis docti numẽ deoꝝ comprobauimus. Nihil nos. P. Claudii bello punico primo temeritas mouebit? qui etiã per iocũ deos irridens: quũ cauea liberati pulli nõ paſcerent̃ mergi eos in aquã iuſſit ut biberent: q̃m eẽ nollent: qui riſus claſſe deuicta multas ipſi lachrimas: magnã R. p. cladem attulit. Q uid collega eius iunius eodẽ bello: non ne tempeſtate claſſem amiſit: quũ auſpiciis nõ paruiſſet? Itaq̃. P. Claudius a populo condẽnatus eſt: Iunius necem ſibi ipſe conſciuit. C. Flãminium Celius religione neglecta cecidiſſe apud traſimenum ſcribit cũ magno. r. p. uulnere. Q uorũ exitio ĩtelligi põt: eoꝝ imperiis rem pu. amplificatã: qui religionibus paruiſſent. Et ſi conferre uolumus nr̃a cũ externis: cæteris rebus aut pares: aut etiã ĩferiores repiemur: religione. i. cultu deoꝝ multo ſuperiores. An Atii naui lituus ille quo ad ĩueſtigãdam ſuem regiones uineæ terminauit cõtẽnẽdus eſt? Crederem: niſi eius augurio rex Hoſtilius maxĩa bella geſſiſſet: ſed negligentia nobilitatis augurii diſciplina omiſſa: ueritas auſpicioꝝ ſpreta eſt: ſpẽs tm̃ retẽta. Itaq̃ maxime. r. p. ptes in his bellis: q̃bus. r. p. ſalus cõtinet̃ nullis auſpiciis admĩſtrant̃: nulla perẽnia ſeruãtur: nulla ex acuminib⁹: nulli uiri uocant̃: ex quo in ꝓcinctu teſtamẽta perierũt. Tũ. n. bella gerere nr̃i duces ĩcipiũt: quum auſpicia poſuerũt. At uero apud maiores tanta religionis uis fuit: ut q̃dam imperatores etiã ſe ipſos diis ĩmortalibus capite uelato uerbis certis ꝓ. r. p. deuotarẽt. Multa ex ſibyllinis uaticinationibus multa ex haruſpicũ reſponſis cõmemorare poſſum: quibus ea confirmantur: quæ dubia nemini debent eẽ. Atqui & noſtroꝝ augurũ & hetruſcoꝝ & haruſpicũ

QVOD ſi: forte inq̃t dices noĩa auguꝝ quos antiq̃tas celebrauit ficta fuiſſe a poetis. ego aũt r̃ndeo poetas nõ fuiſſe noĩaturos augures illos & uates ſi auguria: & uaticinia nõ fuiſſent: chalcãtẽ iq̃t idẽ ĩdiuinatõe augurẽ ſcribit Homerus lõge optimũ. Amphilocus & mopſus argiuoꝝ reges fuere atq̃ augures: & añ hos amphiaraus & Tireſias: thebani hi fuerũt nõ humiles & obſcuri. q̃d aſiæ rex priam⁹ nõ ne & helenũ filiũ: & caſſandrã filiã diuinãtes hẽbat. ASCIuiſſent: recipiſſent: & noĩaſſent augures. SI RES: ueritas ipſi⁹ augurii. REPVdiaret: reiiceret: atq̃ negaret. DOMEſticis: romanis ĩcõmodis ob cõtẽptũ & ĩpietatẽ acceptis. TEMEritas: ĩprudẽtia: & ĩpietas: lege hiſtoriã apud Polybiũ & eũdẽ ĩ prĩo de diuinatiõe. NIHIL mouebit nõ coget credere. PVLLI galli gallinacei quos pullarius cauea circũferebat in exercitu ut auſpiciũ ſoliſtimũ poſſet fieri: malũ erat ſignũ ſi edere renuiſſẽt: offãq̃ eẽnt auerſati. ESSE: comedere. RIſus: iocus: & cõtẽpt⁹ religionis. COLlega ſocius ĩ cõſulatu. CONſciuit aduocauit: ĩtulit. COELIVS antipater ciuis romanus ãnales ſcripſit: de flaminii temeritate dictũ ẽ ſatis apud ſylliũ. EXItio: calamitoſo fine. CONferre: cõparare. EXternis ꝑegrinis: & alienigenis. CVLtu: ueneratiõe: ac pientiſſimis cerimoniis. AN. ATII naui. Atii cognominati ſũt ab Ati æneæ comite. Vir. in q̃nto. Alter atis gen⁹ unde atii duxere latini. LITVVS: iq̃t idẽ Cicero in prĩo de diuinatiõe clariſſimũ ẽ ĩſigne auguratus. id eſt curuũ: & a ſũmo ĩflexum bacillũ. INVEſtigãdã req̃rẽdã: q̃m amiſerat: q̃s non loq̃t̃ alibi dicit Cicero q̃ ſit ab Atio nauio ꝑ lituũ regionũ facta deſcriptio: q̃ cum ꝓpter pauꝑtatẽ ſues puer paſceret una ex his amiſſa & reliq̃. TERminauit: definiuit atq̃ diuiſit. NEgligẽtia nobilitatis: alibi dicit: quo circa bñ apud maiores nr̃os ſenat⁹ decreuit ut de prĩcipũ filiis ſex ſingulis æthruriæ ꝑplis ĩdiſciplinam traderent̃. DISCIplina: ſciã: & ars. SPEcies umbra q̃dã: & imago uana: q̃ſi dicat nomẽ tm̃ remãſit: & ĩ uſu urbano q̃dã ſĩlachra hui⁹ artis exercent̃. NVLlis: nullo captato auſpicio. PERennia: dicebant̃ olim illa auguria q̃ cõſul aut ꝑtor amnẽ trãſmiſſur⁹ captabat. ACVmĩa: erãt auſpicia militaria: q̃ initu ri ꝓ̃lia exercebãt: ab acu & acie dicta. In ſecũdo de diuinatiõe dicit bellicã rẽ admĩſtrari maiores nr̃i niſi auſpicato noluerũt: q̃ multi ãni ſũt cũ a ꝓcõſulib⁹: & a ꝓpꝑtorib⁹ admĩſtrant̃ q̃ auſpicia nõ hñt. Itaq̃ nec amnes trãſeũt auſpicato: nec tripudio auſpicant̃. Nã ex acumĩbus q̃dẽ q̃d totũ auſpiciũ militare ẽ iã Marcellus ille q̃nq̃es cõſul totũ omiſit: & idẽ ĩperator: Idẽ augur optimus. NVLLI uiri uocant̃: q̃m augures olim ſingulis q̃buſq̃ nonis uocabant̃ ad cõſultãdũ & cõmẽtãdũ. In primo de diuinatiõe dicit. Multa auguria m̃ltaq̃ auſpicia negligẽtia collegii amiſſa plane: ac deſerta ſũt. Vos augures nonis cõuenire ſolebatis: hæc Cicero uocabant̃ ẽt augures a magiſtratib⁹ cũ nouis aliq̃d accidiſſet ut ex illoꝝ cõſilio & ſñia id agerẽt q̃d' e re pu. uideret̃. IN ꝓcinctu: expiditiõe ad pugnã: ĩ ꝓcinctu fieri teſtamẽtũ dicebat̃ iq̃t Pompei⁹ q̃d' pugnatur⁹ miles ꝓ̃ſentib⁹ cõmilitonib⁹ nũcupaſſet. claſſis ꝓcincta dr̃ exercit⁹ ad pugnã ĩſtructus. CVM poſuerũt auſpicia. i. poſt cõſulatum atq̃ ꝓ̃turã: q̃ dignitas hẽt ius auſpicãdi: & ꝓ cõſulari ditiõe: atq̃ pro ꝓ̃toria gerũt bella ut iã dictũ eſt. Meſſala in libro de auguriis & auſpiciis ut autor eſt Gellius: ita ſcripſit: patritioꝝ auſpicia ĩ duas ſũt ꝓ̃tãtes diuiſa. Maxima ſunt cõſulũ: ꝓ̃toꝝ: cenſoꝝ. TANta uis: autoritas: & maieſtas: DEVOtarẽt: addicerẽt: deſtinarẽt q̃ ut de deciis legit̃ q̃ ſe pro legionib⁹ deuouerũt. CAPIte uelato: Liuius agẽs de Deciana deuotiõe dicit. In hac trepidatiõe Decius cõſul M. Valeriũ magna uoce ĩclamauit: Deoꝝ iq̃t ope Valeri op⁹ eſt: age dũ põtifex public⁹ po. ro. præi uerba q̃b⁹ me ꝓ legionib⁹ deuoueã: pontifex eũ togã ꝓ̃textam ſumere iuſſit: & uelato capite manu ſubter togã ad mẽtũ exerta ſuꝑ telũ ſubiectum pedib⁹ ſtãtem ſic dicere. Iane: Iuppiter: Mars: pater quirine bellona: lares: diiq̃ manes uos ꝓ̃cor ueneror: ueniam peto ut populo Ro. uim uictoriamq̃ proſperetis.

Diſciplinam

DISCIPLInam:ſciam:& artē augurādi. PROBAuit:cōmendauit certus euentus:& expientia cōſul uerꝫ.i.in ſecū do cōſulatu. CREAret:deſignaret i mēſe.ſ.octobris:& cōſules deſignati Kal.Ianuariis inibant cōſulatū. PRIMVS rogator.i.qui primā rogauit centuriam an deſignaret tales conſules.hæc ꝓrogatiua dicebatur.Idem in primo de diui natione ſic ſcribit.ꝓrogatiuam maiores iuſtorum comitiorū eē uoluerūt:hæc Cicero:ꝓrogatiua āt nunc dicit̃ ꝑlatio ꝗdam & priuilegium olim uero illa tribus q̄ prima rogabat̃ ſuffragiū in electiōe magiſtratuū. Vn̄ Aſconius pedianus dicit:ꝓrogatiuæ ſunt tribus q̄ primæ ſuffragiū ferūt. RETTVlit renunciauit ſuffragiū ꝓrogatiuæ de his deſignādis atq; noīatim repetiit.unde gloriat̃ alibi Cicero ſe fuiſſe a cunctis centuriis renunciatum conſulem. COMItia:deſignationē nouoꝝ conſulū. REM illam caſum primi rogatoris. IN REligionem:in metum uiolatæ religionis formidinemq; alicuius iminentis calamitatis. RETTVLIT:poſuit in cōſultationē ſenat⁹ ut cenſeret quid agendum foret. QuOS ADſolcret: mos eēt.i.ad augures & haruſpices more maioꝝ. IVſtum: legitimum & inculpabilē. ROGAtorē:deſignatorē & creatorem per rogationem:rogabant̃ etenim tribus atq; centuriæ ſuffragia:& uoces. AVSPIcato:captatis auſpiciis:ſacriſq; peractis. BARbari:ignari & peregrini. IVS:fas:& legitimū ritum auſpicādi romano inſtituto. INTERp̄tes:enarratores:cognitores:& iudices. COMItioꝝ:conuentuum atq; electionū. EX ꝓuincia:ſardinia.Li.tertio eplaꝝ ad Atticū ſic ſcribit: habet ꝓfecto quoddā ſardinia appoſitum ad recordationem p̄teritæ memoriæ:nam ut ille gracchus augur poſteaq̄ in iſtam ꝓuinciam uenit recordatus eſt qd ſibi in campo martio accidiſſet. AD collegium:cœtum augurum & corpus. LIBROS:augurales uidelicet uias: & rōnes ad auſpicia & ſacra Po.Ro.pertinentes. VItio:perperam:& non ſeruato auſpicandi ritu conſularibus comitiis. TABERnaculū:dicit̃ tugurium e tabulis:e quo ſpectabant aues qui auguria captabāt. CAptum:electum ad ſacros ritus peragendos.Captus locus inquit Pompeius dicit̃ ad ſacrificandum legitime conſtitutus. HORTOS ſcipionis:qui erāt in campo martio extra pomerium:qd erat terminus romani auſpicii:igit̃ ꝗa in auſpicato legitimū terminū fuerat tranſgreſſus uitio tabernaculum fixit iu hortis ſuburbanis.

POMErium:qd eēt iqt Gellius augures Po.Ro.qui libros de auſpiciis ſcripſerunt iſtiuſmodi definiuerunt pomerium eſt locus intra agrum effatum per totius urbis circuitum pone muros regionibus certis determinatus:qui facit finem urbani auſpicii.habebat autē ius ꝓferendi pomerii qui populum Romanū agro de hoſtibus capto auxerat. HABENDI ſenatus:conuocandi ad cōſulationē in curia.Vbi publicæ curæ gerebantur. IN REdeundo reuertēdo in campum martium ubi fiebant comitia & electiōes magiſtratuū:qui locus erat extra pomeriū. AVſpicari auſpicia captare trāſiturus pomeriū ut mos erat. VITIO:ꝑperā:& nō rite:ſed cum errato. ABDIcarēt ſpoliarēt ſe magiſtratu renūtiarētq; dignitati:figulus autore Valerio maximo in exēplis e gallia:Scipio e corſica redierūt Romā:& ſe cōſulatu abdicauerunt. VIR ſapientiſſimus:cōſumatiſſim⁹ & ciuis:& augur Gracchus. PECCAtū:erratū. CAELAri:occultari & diſſimulari qm̄ nullius animaduerterat p̄ter ipſum gracchum. HAERERE:ceſpitare:atq; errare. AVTOritas:æſtimatio & dignitas. EX EOdem genere:ſimili qualitate ac natura diuinationis:& ꝑſagitionis. INTERp̄tes:enarratores & explanatores diuinæ uoluntatis:tanq̄ numinis aſſeſſores & cōſiliarii:eſt boni auguris inqt idem in legibus meminiſſe maximis reip̄u.tēporibus ꝑſto eſſe debere.Iouiq; optimo maximo ſe conſiliarium:atq; adminiſtrum datum.

AT FORTASSE non omnia:occurit̃ tacitæ obiectioni Balbus:docetq; exemplo medicinæ omnium earum artiū quæ coniectura continentur. Suntq; opinabiles eandem eſſe uim & naturam ut eſſe non deſinant:artes etiam ſi aliquando fallātur.Talis eſt medicina:gubernatio nauium.Adminiſtratio rei publicæ:ſciētia militaris:omnes.n.hæ artes coniectura nituntur:ultra quam progredi non poſſunt.

diſciplinā.P.Scipione.C.figulo conſ.res ipſa probauit:quos quū Ti.gracchus conſ.iteꝝ crearet primus rogator ut eos rettulit ibidē repēte ē mortuus. Gracchus quū cōmitia nihilominus ꝑegiſſet:rēq; illam ī religionē populo ueniſſe ſentiret ad ſenatū rettulit:ſenatus quos aſſoleret referēdum cenſuit:haruſpices introducti reſpōderunt nō fuiſſe iuſtū comitioꝝ rogatorē.Tū Gracchus ut e patre audiebā īcēſus ira:itane uero ego nō iuſtus:qui & cōſul rogaui & augur & auſpicato?An uos tuſci ac barbari auſpiciorū.p.r. ius tenetis:& īterp̄tes eē comitioꝝ poteſtis?Itaq; tū illos exire iuſſit.Poſt aūt ex ꝓuincia litteras ad collegiū miſit:ſe cū legerēt libros recordatū eſſe uitio ſibi tabernaculum captum fuiſſe hortos Scipionis.Q d quum pomerium poſtea intraſſet habendi ſenatus cauſa:in redeūdo quum idem pomerium trāſiiſſet: auſpicari eēt oblitus.Itaq; uitio creatos eos eſſe augures rē ad ſenatū:ſenatus ut abdicarent̃ cōſules:abdicaueruntq;.Q uærimus exēpla maiora?Vir ſapiētiſſimus atq; haud ſcio an omniū ꝑſtantiſſimus peccatum ſuū qd̓ cælari poſſet confiteri maluit:q̄ hærere in.r.p.religionē Cōſules ſūmū imperiū ſtatim deponere:q̄ id tenere pūcto tpis cōtra religionem.magna augurū autoritas.Q uid haruſpicū ars?nō ne diuina?hæc innumerabilia ex eodē genere q uideat:nōne cogat̃ cōfiteri deos eē?quoꝝ.n.iterp̄tes ſunt eos ipſos eē certe neceſſe eſt:deorum aūt interp̄tes ſunt: deos igit̃ eē fateamur.At fortaſſe nō oīa eueniunt q̄ prædicta ſunt:ne ægri quidem:quia non omnes cōualeſcunt:idcirco ars nulla medicina eſt.Signa oſtendunt̃ a diis rerū futurarū:in his ſi qui errauerūt:non

DEORVM natura:prouidentia & qualitas ꝑſtantiſſimæ mentis humanis uſibus per ſigna cõſulentis. CONIE/
ctura:interꝑtatio & iudicium. SVMMA:collectio atq; cõcluſio. CONſtat:cõuenit:& conſonat. INNAtum inge
neratũ:informatũ. INSCVLptum:imꝑſſum ab ipſa natura. QuALES:qualis naturæ. VARIVM:diuerſum mul/
tiplex:diſſimile:uariæ inqt ſũt philoſophoꝝ opĩones de qualitate deoꝝ.qđ aũt ſint una eſt & cõſona. CLEAnthes:
inter ſtoicos magnus & nobilis fuit ex aſſo urbe troadis. DE:ex & a quatuor cauſis:ita loquimur accepi de pr̃e:a pa
tre:& ex patre. IMFORmatas:imꝑſſas:inſculptas:& effigiatas:cognitiones de deo. PRESENſione:ꝑſagitione:&
ꝑnotione:diuinatio enim a diis ducta oſtendit impri/
mis eẽ deos in primo de diuinatione inducit Cicero
Q.fratrem ſtoice ſic differẽtẽ:ego ſic exiſtimo ſi ſint
ea genera diuinandi uera de quib⁹ accepim⁹ quæq; co
limus:eſſẽ deos:uiciſſimq; ſi dii ſint eſſe qui diuinent.
Rñdet Cicero. Arcem ſtoicoꝝ tu q̇dẽ,Quinte defen/
dis. Siqdem iſta ſic reciprocant̃ ut ſi diuinatio ſit: dii
ſint:& ſi dii ſint:ſit diuinatio. COMMOdoꝝ:utilita
tũ quas efficit cæli tẽperamẽtum in his inferioribus ut
tepore:calore:ac frigore oĩa pubeſcant:atq; matureſcãt.
TEMPEratione:modificatione caloris & frigoris.
FVLMInibus q̃ Ioui adſcripſit antiquitas. Seneca in
naturalibus q̃ſtionibus dicit. Vtile fuit in tãta audacia
ſcelerum eſſe aduerſum qđ nemo ſibi ſatis potẽs uide/
retur:ad terendos itaq; eos quibus innocẽtia niſi me/
tu non placet poſuere ſuper caput iudicem uel uindi/
cem:& quidem armatum. TEMPEſtatibus: fragore
cæli:& cõmotione. NIMBIS:pluuis:& uẽtis. VA/
ſtitate:deſolatione regionum:& corruptiõe frugũ:fru/
ctuum:& animalium. PESTIlentia:corruptiõe aeris
& inuulgario morbo quem epidemiam uocant græ/
ci quaſi inuulgarium & contagioſum. TERREmo/
tibus:agitationibus terrarum:atq; ruinis urbiũ:& edi/
ficiorum. FREMItibus:gemitibus terræ:atq; ſtridori
bus. HIATIbus ſciſſuris:& foueis horrendis:atq; pe/
ſtilentibus. PORtentis monſtroſis figuris ꝑter uſita
tum naturæ ordinẽ naſcentibus. FACIBVS:ignibus
inſolitis:& flammis diſcurrentibus more iaculorum.
BELLO octauiano:ciuili quod fuit inter octauium
conſulem:& cinnam:caput octaui pependit in foro le
ge hiſtoriam apud Appianum Li. primo bellorum ci/
uilium. Plinius agens de cometis dicit terrificum ma/
gna ex parte ſidus atq; non leuiter piatũ ut ciuili mo/
tu octauio cõſule. GEMINATO:duplicato. VIM:
potẽtiã & efficaciã. SVSPIcati:opinati. AEQ.VA/
bilitatem tenorem conſtantem:& perſeuerantem uni/
formiter atq; temperate. CONVERſionem reuolu/
tionẽ ab ortu ad occaſum. DISTINCTIOnem:col/
locationem:& ſeparationem. ORDINEM:ratũ cur/
ſum:& modum progrediendi:regrediendiq; citra cõ/
fuſionem quæ nullum ſeruat ordinem. FORTVIta:
caſu effecta ut Epicurei hallucinabantur. VT SIquis:
exemplo id oſtendit atq; confirmat. GYMNAſium:
locum in quo adoleſcentes aliqua arte exercẽtur & di/
ſciplina:ut eſt theatrũ:circus:ſchola:ludus. RATIO/
nem:artem. MODVM:cõmenſurationem & ꝓpor/
tionem quã ſymmetriã & analogiam appellant græci.
DISCIplinam normam agendi & ordinem uiuẽdi.
Vnde priuata diſciplina dicitur:& publica modus ui/
uendi & cõuerſandi domeſticus:& ciuilis. SINE cã:
rõne ac prouidentia. PAREAtur obtemperetur tanq̃ præceptori a diſcipulis:& laniſtæ a gladiatoribus. VICISSI/
tudinibus:alternationibus: ORDINIbus ordinatis ꝓgreſſib⁹ & regreſſibus citra cõfuſionem. STATVAT iudicet
ac pro certo affirmet. MENTE:ratione:conſilio:prouidentia.

deorum natura:ſed hominum coniectura peccauit.
Itaq; inter omnes omnium gentium ſumma con/
ſtat. Omnibus enim innatum eſt: & in animo quaſi
inſculptum eſſe deos. Quales ſint uarium eſt: eſſe
nemo negat. Cleanthes quidem noſter quatuor de
cauſis dixit in animis hominum informatas deoruꝫ
eſſe notiones. Primam poſuit eam de qua modo di
xi:quæ orta eſſet ex præſenſione rerum futurarum.
Alteram:quam ceperimus ex magnitudine cõmo/
dorum:quæ percipiuntur cæli temperatione:fœcũ/
ditate terrarum aliarumq; commoditatum complu
rium copia. Tertiam:quæ terreret animos fulmini/
bus:tẽpeſtatibus:nimbis:niuibus:gradinibus: uaſtita
te:peſtilentia:terræmotibus:& ſæpe fremitibus: lapi/
deiſq; hymbribus:& guttis hymbrium quaſi cruen
tis:tum lapidibus:aut repentinis terrarum hiatibus:
tum præter naturam hominum:pecudumq; portẽ/
tis:tum facibus uiſis cæleſtibus:tum ſtellis his: quas
græci cometas:noſtri crinitas uocant. Quæ nuper
bello octauiano magnarum fuerunt calamitatum
prænunciæ.tum ſole geminato quod ut e patre au/
diui Tuditano & Aquilio conſu.euenerat quo qui/
dem anno. P. Aphricanus ſol alter extinctus eſt:qui/
bus exterriti homines uim quandam eſſe cæleſtem:
& diuinam ſuſpicati ſunt. Quartam cauſam eſſe:
eamq; uel maximam inæqualitatem motus conuer
ſionem cæli:ſolis:lunæ:ſyderumq; omnium diſtin/
ctionem utilitatem:pulchritudinem:ordinem: qua/
rum rerum aſpectus ipſe ſatis indicaret non eſſe for
tuita. Vt ſiquis in domum aliquam aut in gymna/
ſium:aut in forum uenerit cum uideat omnium re/
rum rationem:modum:diſciplinam nõ poſſe ea ſi/
ne cauſa fieri iudicare:ſed eſſe aliquem intelligat qui
præſit:& cui pareatur. Multo magis in tantis moti/
bus:tantiſq; uiciſſitudinibus tam multarum rerum
atq; tantarum ordinibus: in quibus nihil unq̃ im/
menſa & infinita uetuſtas mentita ſit ſtatuat neceſ/
ſe eſt aliqua mente tantas naturæ motus gubernari

Chryſippus

CHRYSIPPVS quidem: Acutiſſimo inquit balbus ingenio fuit chryſippus: attamen argumentum quo utitur ad ꝓbandū ꝙ eſt de⁹ ab ipſa natura accepit: nec ipſe cōmētus eſt. ACERrimo acutiſſimo & ꝑſpicaciſſimo. SI ENIM hæc erat rō chryſippi ꝓbantis eſſe deum ab effectis ꝗ rō humana & uis efficere nequit. MENS itelligētia. RATIO cōſilium & ars. VIS robur & efficacia. POTEſtas poſſibilitas. ATQVI cærte hæc eſt aſſumptio. ſiue minor ut uulgū dicitur. ORDO diſpoſitio uacans temeritate & cōfuſione. QVID dixeris: quaſi dicat talis effectrix cauſa non mereret aliud nomen ꝙ̄ diuinum. ETENIM: ſi dii nō ſunt hæc eſt rō chryſippi & ſtoicoꝝ deos eē aſſerentum ſi dii nō eſſent nihil eſſet homine ꝑſtantius: at hoc aſſerere arrogans eſt: demens atq; abſurdum: ergo & illud ex quo ſequitur.

Chryſippus quidem quāꝙ̄ eſt acerrimo ingenio tamen ea dicit ut ab ipſa natura didiciſſe: nō ut ipſe reperiſſe uideatur. Si enim inquit eſt in rerum natura quod hominis mens: quod ratio: quod uis: qđ poteſtas humana efficere non poſſit: eſt certe id qđ illud efficit homine melius. Atqui res cæleſtes oēſq; hæ quarum eſt ordo ſempiternus ab hoīe cōfici nō poſſunt. Eſt igitur id quo illa conficiuntur homine melius: id autem quid potius dixeris ꝙ̄ deum? Et enī ſi dii non ſunt: quid eſſe poteſt in rerum natura homine melius? In eo enim ſolo ratio eſt: qua nihil pōt eſſe præſtantius. eſſe autem hoīem qui nihil in omni mundo melius eſſe ꝙ̄ ſe putet deſipientis arrogātiæ eſt. Ergo eſt aliquid melius. Eſt igitur profecto deus. An uero ſi domum magnam pulchramq; uideris non poſſis adduci etiam ſi dominū nō uideas muribus illam & muſtelis edificatā putes. Tantū ornatum mūdi: tantam uarietatem pulchritudineq; rerū cæleſtiū. tātam uim & magnitudinem maris atq; terraꝝ ſituū: ac nō deoꝝ imortaliū domiciliū putes nō ne plane deſipere uideare? Anne hoc qđem itelligis oīa ſupera eē meliora? Terrā aūt eē infimā: quā craſſiſſimus circūfundat aer ut ob eā ipam cām qđ ēt quibuſdā regiōibus atq; urbibus cōtigere uidem⁹ hebetiora ut ſint hoīu; igenia pp cæli pleiorē naturā. hoc idē gn̄i hūano euenerit ꝙ i terra hoc ē i craſſiſſima regiōe mūdi collocati ſint. Et tn̄ & ipa hoīu; ſolertia eē aliq̄ mētē & eā qdē acriorē & diuinam exiſtiare debem⁹. Vn̄. n. hāc hō arripuit? ut ait apud xenohpōtē ſocra. Quū & hūoꝛē & calorē q ē fuſus i corpe: & terrenā ipaꝝ uiſceꝝ ſoliditatē. Aiu; deniq; illū ſpirabilē ſiqs q̄rat un̄ hēmus apparet ꝙ aliud a terra ſūpſim⁹: aliud ab hūore: aliud ab igne: aliud ab aere eo quē ſpiritū dicimus. Illud āt qđ uincit hæc oīa rōnē dico & ſi placet pluribus uerbis mētē: cōſiliū: cogitationū: prudētiā ubi iuenimus? unde ſuſtulimus? An cætera mūdus hēbit oīa hoc unū qđ plurimū eſt nō hēbit? Atq nihil oīum reꝝ melius eſt mundo: nihil ꝑſtabilius: nihil pulchrius: nec ſolus nihil eſt ſed ne cogitari qdem quicꝙ̄ melius pōt: & rōne & ſapīa nihil ē melius: neceſſe eſt hoc ineſſe in eo quod optimū eē cōcedimus. Quid uero tāta rerū cōſentiēs: cōſpirans:

IN NAtura qualitate ac ꝓprietate reꝝ naturalium & procreatarum. RATIO mens: cōſiliū: prudentia. ARROgantiæ ſuperbiæ delyrātis: & principatum ſibi temere aſſumētis. AN VERO exemplo rōnem ſuā confirmat ſtoicus. ADDVCI trahi in hāc opionē ut credas & putes. DOMInum poſſeſſorem & habitatorē. MVSTElis lōgiorib⁹ murib⁹ q uulgo donulæ appellantur. VIM potentiam & efficaciam. PLANE omnino: ac penit⁹. DESIpere delyrare ac inſanire. AN NE hoc aliud argumētum a natura & qualitate aeris & cæli aſſumptum: quo excellētia ſublimis ac diuinæ naturæ comprobat: a qua humana rō & mens delibata eſt. SVPERA eminentiora & ſublimiora. GRASſiſſimus dēſiſſim⁹: caliginoſus: & feculentus. OBEAM cauſam. i. craſſum aerem. HEBEtiora obtuſiora & craſſiora. PLEniorem naturā denſiorem & craſſiorem qualitatē aeris: & ꝓprietatē. EX ipſa ſolertia: acumine ingenii ac mentis oſtenditur: excellētia cæleſtis rōnis un̄ humana defluxit. ACRIOrem acutiorem: fortiorem: ſubtiliorem. VNDE: quaſi dicat ab illa diuina hæc accepta eſt ut apud xenophontem in commentariis aſſerit Socrates. QVIN & humorem: principia inquit balbus cæterarū rerum quibus homo conſtat manifeſta ſunt: elementa. ſ. ratio aūt & mens non eſt ex elementis: igitur a deo. aut a quinta quadam natura ut opinatus eſt Ariſtoteles: uerū nos tenemus ſtoicos atq; probamus. VISCERVM: ſub cute latentium. i. carnis: neruorum cartilaginis & oſſium. SOLIDItatem: duritiem. ANIMVM ſpirabilem: uitalem: & animalem: animus enim ab anima. i. aere dictus ut idem Cicero in quæſtionibus tuſculanis aſſeuerat. SPIRITVS: natura ſpirabilis & animalis cuius afflatu omnia uiuunt. VNDE: quaſi dicat non aliunde accepimus niſi adeo quem mundum appellabant ſtoici tanꝙ̄ omnia complectentem & continentem. AN CAETERA mundus: probat nunc mundum habere rationem undiq; perfectam. PLVRImū maximum & excellētiſſimum. ATQVI certe iquit præſtātiſſima natura excellentiſſimas dotes habere debet: hæ autem ſunt ratio & ſapientia. QVID uero: aliud argumentum ſumptum a conſenſu: & cōcordia earum reꝝ quæ tales eſſe non poſſent niſi diuina prouidentia cōtinerentur nutuq; regerent. CONSENtiens: concors: & concinens. CONSPIRANS conueniens citra diſcrepantiam. conſpirare eſt ſimul ſpirare idemq; ſentire.

CONTINEATA:perſeuerans citra interpellationem. COGNAtio:affinitas rerum:commixtio:conſenſus quam antipathiam appellant græci. VNO tempore ſtato & certo inculta eſſe gelari deinde uernare atqꝫ florere. VICISſim peruices:& alternationes temporis. HORREre frigeſcere:in glaciem cogi:& hyemalem ſqualorem. SOLſtitia ſunt in capricorno:& cancro æquinoctia uero in ariete ac libra. TOT rebus uariis naturis & qualitatibus frugum:fructuum:foliorum:& temporum. SOLſtitiis acceſſibus ad cæli uerticem. BRVmis hyemalibꝯ diſceſſibus ab imo ad ſummum per obliquitatem ſigniferi. COGNOſci percipi humano ĩgenio & ſenſibus:quaſi dicat tales acceſſus:& diſceſſus ſine deo eſſe non poſſent:nec ab hominibus obſeruari atqꝫ cognoſci:nec rata haberent tempora:& ſtatas in tanta uarietate uices ſine opifice ſollertiſſimo atqꝫ moderatore. AESTVS acceſſus maris & receſſus inde æſtuaria dicuntur loca maritima & ualles quas replet maris æſtuatio & feruor. ANGVſtiæ cõpreſſiones & coartatiões maris in euripis & fretis que a feruore & impetu dicta ſunt. OBITV occaſu unde Syllius agens de freto gaditano ac æſtu dicit. Cymothoes ea regna uagæ pelagiqꝫ labores:Luna mouet. Luna imiſſis percerula bigis:fertqꝫ refertqꝫ Fretum:ſequiturqꝫ reciproca tethys. DISPAres diſſimiles. CONcinentibus conſonantibus:concordibus:conuenientibus. CONTInuato:perpetuo:extẽto per omnem naturam quã produxit:fouet:cõſeruat & moderatur.

VBErius copioſius. FVSIus latius & explicacius.i. cum rhetorice potiuſq̃ dialectice explicantur. CAlũniam cauillationem & uafram ſugillationem nouorũ academicorum indubium omnia reuocantium.calũniari inquit conſultus in digeſtis eſt falſa crimina intẽdere:cauillatio inquit Pompeius eſt iocoſa calumniatio. ZENO citieus autor ſtoicæ familiæ ac princeps.

ANguſtiꝰ aſtrictiꝰ:cõpſſius & dialectice: APERtiora.i.magis patent rephenſioni & calumniæ. PROfluens currens procul & late fluens. VIX cum difficultate:aut nullatenus corrumpitur ꝓbat id quod dixit ſimilitudine ꝓfluentis aquæ:atqꝫ concluſæ. FLVmine profuſo curſu:& uberi extenſione. VITIA errata:& calumniæ. DILVuntur:purgantur:cõfutantur:diſſoluuntur:eneruantur:refelluntur. ANGVſtia breuitas:& coartatio. CONcluſæ reſtrictæ:compreſſe & dialectice. TVTAtur defendit:qm̃ obſcura eſt & anſam ꝑbet calũniis. Vnde Horatius in arte poetica:breuis ẽe laboro:iqt obſcurus fio. PREMEbat abſtrĩgebat & ꝑſſo gñe orõnis cõcludebat mũdũ quo nihil eſt meliꝰ rõne uti eẽ ſapiẽtẽ eẽ beatũ:atqꝫ æternũ. EFFIci cõcludi. HAEC ſapiẽtẽꝫ eẽ beatũ:& æternũ. ESSE deũ oĩa.ſ.ꝓducẽtẽ & cõſeruãtẽ. HOC mõ tali medio utebat̃ ad idẽ ꝓbãdũ. SENſu ĩtelligẽtia. PERgit:pſeuerat. VRGET ꝑmit. ANGVſtiꝰ ꝑſſius:adſtrictiꝰ.

COMpotẽ ꝑticipẽ. MODVlate nũeroſe & cõcinne. NVM an ambigeres:q̃ſi dicat nõ:ſed exploratũ tibi eẽt. IN ESSET in oliua ĩnatũ eẽt oliuæ ac ꝑ hoc naturale. TIBIcinii tibialis cantꝰ atqꝫ nũerus:põt & tibicine legi cũ agat de oliua & tibicina mulier dicat̃ ſic & uir tibicen. FIDIculas paruas cordas & neruias:fidis:fidicula ꝑ dimiutionẽ. NVMEroſe modulate:artificioſe. CENſeres putares:iudicares. SEcus aliter.

ATqꝫ q̃. ORAtiõe explicatiõe aliq̃ & narratiõe. Sic enĩ dixit:ne egere qdẽ ur̃ orõne priã ꝑs. SIC enĩ res ſe hẽt:talis iqt ẽ natura rerꝫ ut ſine pĩcipe eẽ non poſſit qd' ꝑ ĩductionẽ oñdit̃.pĩcipẽ uocat calorẽ ĩ quo ẽ uis ꝓcreãdi & alẽdi:quẽ ſtoicꝰ appellat naturã:& cãm a q̃ oĩa:& ꝑ quã oĩa in hac totiꝰ naturæ pĩcipatꝰ ponit̃:& ꝑ cõſequẽs ſenſus rõ & ſapia:q̃ dei ꝓpria eſt:quẽ noĩe mũdi & naturæ

continuata cognatio quem non coget ea que dicuntur a me comprobare? poſſet ne uno tpe florere:deinde uiciſſim horrere terra.aut tot rebus ipſis ſe ĩmutantibus ſolis acceſſus diſceſſuſqꝫ ſolſtitiis brumiſqꝫ cognoſci:aut æſtus maritimi:fretorũqꝫ anguſtiæ ortu aut obitu lunæ cõmoueri:aut una totius cæli cõuerſione curſus aſtrorum diſpares cõſeruari. Nec ita fieri oĩbus inter ſe cõcinẽtibus mũdi partibus profecto nõ poſſent niſi ea uno & continuato diuino ſpiritu continerent̃.atqꝫ hæc cuꝫ uberius diſputant̃:& fuſius ut mihi eſt in aĩo facere facilius effugiũt academicorꝫ calũniã. Cũ aũt ut Zeno ſolebat breuius anguſtiuſqꝫ concludunt̃ tum aptiora ſunt ad rephendendũ. Nam ut ꝓfluẽs amnis aut uix:aut nullo mõ: concluſa aũt aqua facile corrumpit̃:ſic orationis flumine rephenſoris uitia diluunt̃. Anguſtia aũt concluſæ orationis non facile ſe ipſa tutatur. Hec enim quæ dilatantur a nobis Zeno ſic ꝑmebat. Q d' rõe utitur id melius eſt q̃ id qd' rõne nõ utitur. Nihil aũt mundo melius:ratione igit̃ mundus utitur. Simil' effici poteſt ſapiẽtem eẽ mũdum ſil'r beatum. Similiter æternum. Omnia enim hæc meliora ſunt q̃ ea q̃ ſunt his carentia. Nec mũdo qcquã melius:ex quo efficitur eẽ mũdum deum. Idẽqꝫ hoc modo. Nullius ſenſu carentis pars aliqua põt eſſe ſentiens. Mundi aũt partes ſentientes non igitur caret ſenſu mundus. pergit idem:& urget anguſtius. Nihil inquit qd' animi:quodqꝫ rationis eſt expers id generare ex ſe põt animantem:cõpotemqꝫ rationis. Idem ſimilitudine ut ſæpe ſolet rõnem concluſit hoc modo. Si ex oliua modulatæ canentes tibiæ naſcerentur non dubitarem quin eſſet in oliua tibicinii quedam ſcientia. Quid ſi platani fidiculas ferrent numeroſe ſonantes. Idẽ.ſ.cẽſeres in platanis ĩeẽ muſicã. Cur igit̃ mũdus nõ aĩans:ſapiẽſqꝫ iudicet̃:cũ ex ſe ꝓcreet aĩantes? Sed qm̃ cæpi ſecus agere atqꝫ initio dixerã. Negarã enĩ hãc primã ptẽ egere orõne qꝫ eẽt oĩbus ꝑſpicuũ deos eẽ:tñ id ĩpm rationibus phyſicis.i.naturalibus cõfirmari uolo. Sic enim ſe res habet ut omnia que

ſtoici

ſtoici appellabant & intelligebant. ALANTVR:aiam hēant altricem:& uegetātem. CREſcant augeātur. Calor in/quit philoſophus augendi uim optinet:ſanguis aūt copia caloris indiciū eſt. VIM:efficaciā:& potētiā. CIEtur:mo/uet. AGItur:impellit. SVO:pprio:itrinſeco:& naturali. CERTO:definito:cōuenienti. AEQuVAbili:cōtinua/to & moderato. SENſus:ſenſitiua cognitio. VITA:uitalis ſpūs. QVANtauis:poteſtas & efficacia. IN oī corpe: in oī mēbro naturæ. GRAuē:durū. CONcoquat:ſimul molliat:digerat: & maceret. CVIVS:cibi calor eſt. IN his reliquiis.i.excremētis ciboꝝ & fecib⁹. MICAre:moueri:& pulſum hre. CVM cor aiantis. Ariſt.agēs de partib⁹ aialium & corde ſanguinis & caloris fonte dicit. Nec rōne tm̄ ita eē pbat:ueꝝ etiā ſenſu pcipit:nam in par/tuū pria generatione ſtatim cor palpitare cernit q̄ſi aial ſit:ut qd' principiū ſit naturæ eoꝝ q̄ ſanguinē hnt.ar/gumētū uel inde duci pōt ꝙ nullum aial ſanguinis cō pos caret corde qd' calidiſſimum & ſanguine refertiſſi mū hēt hō. Vnde aialiū hō unus erectus eſt:caloris eni natura inualeſcēs incremētū demedio agit pro ſuo im petu:palpitaret:leuiter & frequenter moueret. ANI/mal:qd' hēt ſenſibilē cognitionē ſine qua nō dr aial. TERRA editū:qd' aiam hēt altricē ſiue uegetātem. CALOris naturā:q̄litatē & pprietatē. VIM:ptātem & efficaciā. VTILItatē:aialē:& uitā pbentē q̄ in calo re cōſiſtit. PERtinētem:diffuſam:extēſam:pmeantē. CERnemus:pcipiemus & q̄ſi oculis cōphēdem⁹: tangemuſq; manu. TOTO gn̄e igneo:natura oī ca/loris per oīa tendētis declarata:qd' efficit Balbus oſten dens q̄tuor totius naturæ mēbra.i.elemēta:& princi/pia calore fulciri & conſeruari:& a fece ordit.i.terra:q̄ imum obtinet locū. TANgam maximas.i.elemēta e q̄bus oīa cōſtant corpa:& totius particulæ. FVLctæ: altæ:ſuſtētate. SVSTInent:conſeruant in pria ui & natura. CONflictu:attritu:pcuſſione. TRItu:colli/ſu:a uerbo tero. ELIci:euocari educi extrahi. IVGIb⁹: peremnib⁹ & nunq̄ areſcētib⁹:inde iugiter aſſidue cō/tinēterq;. Iug iter inqt Sæneca fodiendo laborat. MA/gna uis:copia & efficacia:ppter rigorem pellentem ad ima ſuū cōtrariū ordo eſt ꝙ magna uis caloris cōtinea tur cauernis terræ. DENſior ſpiſſior cum ſit cōpſſa circūſtāte frigore. OB eam cām:q̄a ſit in hyeme den/ſior. INSItum:innatū. ARtius:pſſius tenacius aſtri ctius:ualidius qm̄ terræ denſitas nō pmittit exhalatio/nem caloris:quo aqua in hyeme recaleſcit:& contra in æſtate riget:calore ſupera occupāte:& a ſe ſuū pellente cōtrarium. CONcipiat:ſuo gremio cōphēdat ma/nu agricolæ ſata. EX ſe:ſponte ſua:nullo iacto extrin/ſecus ſæmine. STIRpib⁹:radicib⁹:trūcis: & ſtipitib⁹: INFIXA:inherētia. CONtineat:compræhēdat:& ambiat. TEMperatione:modificatiōe:qm̄ nimius ca lor ſæmina priuſq̄ naſcerent deſiccaret:& minimus al terare ac reſoluere nō poſſet unde temperamētō quo/dā caloris & humoris eſt opus:ut generatio fiat:& au gumētum. IPSE liquor aq̄.i.effuſio:& fluxus:atq; li quiditas q̄ citra calorem aquis ineſſe nō poſſet:ſed tor peſcerēt. CONglaciaret:rigeſceret:& dureſceret:a qua glaciat dicim⁹:& glaciat. PRVIna:glacie matutina:& rigore. CONcreſceret:denſeſceret:atq; cōtraheret in quādā duritiē. LIquæfacta:reſoluta & diffuſa: DIF/funderet:explicaret atq; reſolueret. DVreſcit:glaciatur aq̄. VIciſſim:mutatiōe ſtatuq; cæli. TAbeſcit:reſolui tur:& fluit. NEC eni ille:occurrit obiectioni docetq; talē calorē nō eē alienū:ſed natiuū & peculiarē ipi⁹ ma ris ut accidit hūanis corpib⁹ exercitatiōe recaleſcētibus.

alant:& q̄ creſcant cōtineāt i ſe ui caloris:ſine q̄ neq; ali poſſēt:neq; creſcere. Nā oē qd' ē calidū aut igneū ciet & agit motu ſuo. Q d' aūt alit & creſcit motu quodā utit certo & æq̄bili:q q̄diu rēanet i nobis tā/diu ſenſus & uita remāet. Refrigerato āt & extincto calor occidim⁹ ipſi & extiguimur. Q d qdē Cleāthes his ēt argumētis docet quāta uis ſit caloris in oī cor pore. Negat.n.ullum eſſe cibū taʒ graueʒ quin is die & nocte concoquat cuius ēt in reliquiis ineſt calor his quas natura reſpuerit. Iam uero uenæ & arteriæ micare nō deſinunt q̄ſi quodam igneo motu. Ani/maduerſumq; ſæpe eſt cuʒ cor aiantis alicuius æuul/ſum ita mobiliter palpitare ut imitaret igneā celeri/tatem. oē igit quod uiuit ſiue aial:ſiue terra edituʒ id uiuit pp incluſum i eo calorem ex quo intelligi de bet eam caloris naturam uim habere in ſe uitalē per oēm mundū pertinentē. Atq; id facilius cernemus toto genere hoc igneo quod oīa tranat:ſubtilius ex plicato. Omnes igit partes mundi:tangā aūt maxi/mas:calore fulctæ ſuſtinent quod primū in terrena natura perſpici pōt. Nam ēt lapidū conflictu atq; tri tu elici ignē uidemus & recenti foſſione terrā fuma re calentē atq; ēt e puteis iugibus aquaʒ calidā trahi: & id maxīe fieri tēporib⁹ hybernis:q magna uis ter ræ cauernis contineat caloris eaq; hyeme ſit denſi/or. obeamq; cām calorem inſitū in terris contineat artius. Lōga orō:multæq; rōnes quibus doceri poſ ſit oia quæ terra concipiat ſæmina: quæq; ipſa ex ſe generata ſtirpib⁹ iſixa cōtieat ea tēperatōe caloris & oriri & augeſcere. Atq; aq̄ admixtū eē calorē primū ipe liquor:tū aq̄ declarat effuſio q̄ neq; conglaciaret frigorib⁹:neq; niue pruinaq; cōcreſceret:niſi eadē ſe admixto calore liq̄facta & dilapſa diffūderet. Itaq; & aq̄lōib⁹:reliq̄ſq; frigorib⁹ adiectis dureſcit hūor:& idē uiciſſiʒ mollit tepefact⁹ & tabeſcit calore. Atq; ēt ma ria agitata uētis ita tepeſcūt ut itelligi facile poſſit i tā tis illis hūorib⁹ icluſū eē calorē. Nec.n.ille extern⁹ & aduētiti⁹ habēd⁹ ē tepor:ſʒ ex ītimis maris ptib⁹ agita/tōe excitat⁹.qd nris quoq; corporib⁹ cōtigit:cū motu atq; exercitatiōe recaleſcūt. Ipſe uero aer qui natura ē maxime frigidus minie eſt exps caloris:ille uero & multo quidem calore admixtus eſt. Ipſe.n.oritur ex

RESPIratione:exhalatione ac fumo aqua etenim reſoluta & euaporans fit aer. QuAſi uapor:exhalatio calida & fu
moſa. IS:uapor fit a calore aquis admixto:ut fit in ahenis atqꝫ cortinis igni ſubdito quo aqua fumat atqꝫ exhalat.
QuARta pars:ideſt igneum elementum. CAEteris naturis:rebus naturalibus. IMpertit:diſtribuit communicat.
VITAlem:in quo uita conſiſtit. SVſtineantur:fulciantur foueantur & conſeruent᷑. SImili:calida & feruida. ITA:
ſic & tali conditione & qualitate. VIS:poteſtas:& efficacia. NAtura:calor naturalis & ut ſtoici dicebāt artificioſus
ut deinceps patebit. CONtineat:ſuſtineat:foueat alat. MODO ſine ſenſu:cognitione atqꝫ intelligentia. hoc autem
propter illos dicitur qui brutam eſſe naturam aſſerue/
runt. SOlitaria:nuda & ſine qualitatibus & dotibus
cuique naturæ conuenientibus. SIMplex : ſine ad/
mixtione uirium & proprietatum. CVM alio re alia
quæ ipſi naturæ apta ſit ad naturales effectus produ/
cendos. CONnexa:colligata. PRINcipatum:excel/
lentiam. & eminentiam ut eſt in homine mens ſiue ra/
tio:& in bæluis iudicium ſenſuum quibus ducibus il/
læ utuntur. tantum enim mouentur & appetunt quā/
tum ſenſus iudicat & impellit. EArum rerum:herba/
rum frugum & ſimilium quæ animam habent tantū
altricem. & radix eſt illis pro ore quo alimentum hauri
tur. PRINCIpatum dico:declarat Balbus quid per
principatum intelligat illam ſcilicet excellentiam qua
quæqꝫ natura in ſuo genere cenſetur. hegemon græce
princeps & dux latine. & hegemonicus principatum
habens. INquoqꝫ:mēbro naturæ & qualitate. TO/
tius:uniuerſalis & cōmunis ut eſt mundus:ideſt deus
ut placuit ſtoicis. OPtimum:ideſt optimis & præſtā/
tiſſimis dotibus præditum:ideſt acerrimo ſenſu ratio/
ne ſapiētia & abſolutiſſima uirtute. IN ea parte:ideſt
uniuerſa natura:mundo uidelicet atqꝫ deo. ACRIO
ra : acutiora & fortiora. EOqꝫ:& ideo. VIM : potenti
am & naturæ qualitatem. CONtineri: compræhen/
di foueri ſuſtentari. FERuor:calor uitalis & prolificꝰ.

PVrior:ſimplicior ac per hoc uegetior nulla concre/
tione impeditus & obtuſus. MObilior: efficacior ad
ciendos motus nulla corporea mole tardatus. Vnde
Maro dixit. Igneus eſt ollis uigor & cæleſtis origo Sæ
minibus quantum non noxia corpora tardant. AD
ſenſus:ſenſuum cognitiones atqꝫ iudicia. REtinentur
ſuſtentantur elemēta. & ex his compoſita ſcilicet quæ
humanis patent ſenſibus. ET uigent:uigorem habēt
& augumenta recipiunt uaria motuſqꝫ. ABſurdum:
non conſonum rationi quoniam partes eſſent ſuo to/
to nobiliores : & cauſæ ſecundæ primam ſuperarent
quod ratio non recipit. TEneantur:foueantur:& ſu/
ſtententur:& propter innatum calorem iudicium ſen/
ſuum habeant atqꝫ moueantur. SIne ſenſu: cognitio
ne ſenſuum. INtegro:nihil imminuto ac per hoc uali
do. PVro:ſimplici & omni uacans concretione: qua
debilitari poſſet ac impediri. ACERrimo: acutiſſimo
& fortiſſimo. MObiliſſimo cælerrimo citra impedi/
mentum feculenti alicuius & denſi.

teneatur

reſpiratione aquarum. earum. n. quaſi uapor quidaꝫ
aer habendus eſt. Is aūt exiſtit motu eius caloris qui
aquis continet᷑. Quam ſimilitudinē cernere poſſu
mus in his aquis:quæ efferueſcunt ſubditis ignibus
Iam uero reliqua quarta pars mundi ea & ipſa tota
natura feruida eſt:& cæteris naturis omnibus ſaluta/
rem imptit:& uitalē calorem. Ex quo concludit᷑ cuꝫ
oēs mundi partes ſuſtineant᷑ calore mundū ēt ipſuꝫ
ſimili paritqꝫ natura in tanta diuturnitate ſeruari eoqꝫ
magis ꝙ intelligi debet calidum illud atqꝫ igneū ita
in oī fuſum eſſe natura ut in eo ſit procreandi uis:&
cauſa gignendi:a quo aīantia oīa:& ea quoꝝ ſtirpes
terra continent᷑ & naſci ſit neceſſe:& augeſcere. Na/
tura eſt igit᷑ quæ cōtineat mundū oēm:eumqꝫ tuea/
tur. & ea quidem nō ſine ſenſu atqꝫ rōne:omnem. n.
naturā neceſſe eſt ꝙ nō ſolitaria ſit:neqꝫ ſimplex:ſed
cū alio iuncta atqꝫ connexa habere aliquē in ſe prin/
cipatū:ut in hoīe mentem:in bælua qddā ſimile mē
tis:unde oriant᷑ reꝝ appetitus. In arboꝝ autē: & ea/
rum reꝝ quæ gignant᷑ ex terra radicibus ineſſe prin
cipatus putat᷑ principatū aūt id dico quod græci he/
gemonuon:quo nihil in quoqꝫ genere nec pōt nec
debet eſſe pſtantius. Itaqꝫ neceſſe eſt illud ēt in quo
ſit totius naturæ pricipatꝰ eē omniū optimū oīumqꝫ
reꝝ dominatu & poteſtate digniſſimū. Videmus āt
in partibꝰ mundi (nihil eſt. n. in oī mūdo quod non
pars uniuerſi ſit) ineſſe ſenſum:atqꝫ rationem. In ea
parte igitur in qua mundi eſt principatus hæc ineſſe
neceſſe eſt & acriora quidem atqꝫ maiora. Quocir/
ca ſapientem eſſe mundum neceſſe eſt. Naturamqꝫ
eam quæ res omnis complexa teneat perfectiōe ra/
tionis excellere: eoqꝫ deum eſſe mundū: omnemqꝫ
uim mundi diuina natura contineri. Atqꝫ mundi il/
le feruor purior:perlucidior:mobiliorqꝫ multo: ob
eaſqꝫ cauſas aptior ad ſenſus cōmouendos q̃ hic no
ſter calor quo hæc quæ nota nobis ſunt retinentur
& uigent. Abſurdum igitur eſt dicere cum homines
beſtiæqꝫ hoc calore teneantur : & propterea moue/
antur & ſentiant mundū eſſe ſine ſenſu:q integro:&
libero:& puro eodēqꝫ acerrio & mobiliſſimo ardore

teneatur

teneatur:præſertim cum is ardor qui eſt mundi non agitat⁹ ab alio:neqꝫ externo pulſu ſed p ſeipſe ac ſua ſponte moueat̃.Nam qd pōt eſſe mundo ualentius qͩ pellat atqꝫ moueat calorē eū quo ille teneat̃? Audiamus.n.platonē q̃ſi quendā deū philoſophorum: cui duos placet eſſe motus:unū ſuū;alterū externū: eſſe aūt diuinius qͩ ipſum ex ſe ſua ſponte moueat̃ q̃ quod pulſu agitet̃ alieno.hunc aūt motū in ſolis animis eſſe ponit ab hiſqꝫ principiū motus eſſe ductū putat.Q uapp qm̃ ex mundi ardore motus oīs oritur:is aūt ardor nō alieno impulſu ſed ſua ſponte mouet̃ animus ſit neceſſe eſt.ex quo efficit̃ aīanteꝫ eſſe mundū.Atqꝫ ex hoc quoqꝫ intelligi poterit ī eo ineſſe intelligentiā ꝙ certe eſt mūdus melior q̃ ulla natura.Vt.n.nulla pars eſt corporis nr̃i quæ nō minor ſit q̃ noſmetipſi ſumus: ſic.mundū uniuerſum pluris eē neceſſe eſt q̃ partē aliquā uniuerſi. Q uod ſi ita eſt ſapiens mūdus ſit neceſſe eſt. Nam ni ita eēt hoīem qui eſt mundi pars:qm̃ rōnis ē particeps pluris eē q̃ mundū omnē oporteret. Atqꝫ ēt ſi a primis inchoatiſqꝫ naturis ad ultimas perfectaſqꝫ uolumus procedere ad deoꝝ naturam ueniamus neceſſe eſt. Prima.n.animaduertimus a natura ſuſtineri ea quæ gignant̃ ex terra qbus natura nihil tribuit amplius q̃ ut ea alendo:atqꝫ augēdo tueret̃.beſtiis aūt motum: & ſenſum dedit:& cuꝫ quodā appetitu acceſſum ad res ſalutares:a peſtiferis receſſum. Homini hoc amplius ꝙ addidit rōnē q̃ regerent̃ aī appetit⁹ q tū rēitterent̃:tū cōtinerent̃.Q uart⁹ āt grad⁹ & altiſſim⁹ eorū

TEneatur:ſuſtentetur. PVLſu:ui & tactu extrinſeco.Sed ſuo & natiuo. SVA ſponte:proprie naturæ impulſu:ſpōte id moueri dicitur quod ſuo nutu mouet̃ & propria ui qui motus animis tantum conuenit quibus corpora mouētur atqꝫ impelluntur. VAlentius:robuſtius quaſi dicat nihil. PELlat:tangendo moueat. ILLE: mundus:cōfirmat ſuam rationē autoritate platonis qui eſt quaſi quoddam philoſophorum numen.Plato igitur in eo dialogo qui phedrus īſcribitur agēs de animæ īmortalitate dicit.Cum igitur appareat īmortale eſſe quod ſe ipſum mouet.animæ ſubſtantiam & rōnem hanc qui dixerit non erubeſcet.omne enim corpus cui motus extrinſecus accidit īnanime eſt. cui uero intus ex ſe ipſo id ineſt animatum tanq̃ hæc animæ natura ſit:quod ſi ita eſt ut non ſit aliud quicq̃ qͩ ſe ipſum moueat præter animā neceſſario ingenita:& īmortalis eſt anima. SVum: proprium & naturalem ſiue intrinſecum. EXternum:alienum: & accidens. DIuinius:diuinioris naturæ atqꝫ indeſinētis perfectionis. SVA ſponte:natura & ui inſita. PVLſu:tactu & agitatu extrinſeco. HVNC: ſua ſponte motum. AB his:animis corpora mouentibus.Vnde Ariſtoteles etiā nouo nomine idem aſſeruit dicens aīam eſſe entelechiam corporis.ideſt continuatam motionē atqꝫ perennem ut Cicero in prima q̃ſtione tuſculana interpræta tur.Thæmiſtius agens in ſua paraphraſi de hac Ariſtotelica definitione ac ui animæ dicit.Animal cōtinenter labitur: & ſubinde ſarcitur aīa nunq̃ quieſcente a ſuo munere. DVctum:originatum.Solū inquit plato qͩ ſe ipſum mouet qa nunq̃ deſeritur a ſe nunq̃ ne moueri qdem deſinit quin ēt cæteris quæ mouent̃.hic fons: hoc principiū eſt mouendi.principii āt nulla eſt origo. nā e principio oriunt̃ omnia. MOtus omnis:qui ſcilicet eſt in partib⁹ ipſius mundi cuius ꝓprius motus ē ueluti aīa totius naturæ.& hanc aīam deū appellabant ſtoici fontē uidelicet atqꝫ principiū cæterorū motuū.

ALIeno:extriſeco ſiue externo tactu & ui ſed. SVA ſpōte natura & ex ſe ꝓprioqꝫ actu. ANImus:eam uim habens in uniuerſa natura qͩ animus in ſingulis corporibus:& ſic cōcludebāt aīantem eſſe mūdū. ATqꝫ hoc quoqꝫ demonſtratū eſt inqt mundū habere aīam. pari rōne concluditur habere ſapiam ne pars mundi ꝓtioſior ſit q̃ mundus uniuerſus. MElior:ꝓſtantior & excellentior. QuAM ulla natura:aliq̃ alia res naturalis q̄ eſt pars naturæ uniuerſæ. PLVris: maioris æſtimatiōis ob maiores dotes & præſtantiores q̃litates & uires. SApiens: undiqꝫ ꝑfectus & cōſumatus. Atqꝫ ēt:ordo reꝝ inquit & ab imis ad ſūma ꝓgreſſus excellētiam diuinæ naturæ conſiderantibus nobis oñdit atqꝫ declarat:qͩ inductione patet. PRImis:imꝑfectiſſimis q̃les herbæ ſunt & ſtirpes cæteraqꝫ id genus. INchoatis ideſt imperfectis:quæ natura quidē inchoauit ſubornauit atqꝫ inſtrumenta dedit quibus tandem perficiantur in ſuo genere. VLtimas:poſtremas nouiſſimas cōtra primas. PERfectas:undiqꝫ conſumatas & excellentes contra inchoatas. AD deorum naturam:ideſt ultimam & perfectiſſimam. PRIma:enim ponit exemplum earum rerum quæ ſunt primæ.ideſt minimam perfectionem habētes:animam ſcilicet altricem cum ſuis uiribus quæ in natura imum habent gradum. SVſtineri:ali foueri & contineri. ALēdo:nutriendo & augendo. TVEretur:cōſeruaret. MOTVM:animam loco mouentem & in loco. SENſum: animam ſentientem:ſine qua non dicitur animal etiam ſi altricem animam habeat: ut herba & uirgultum ſenſus requiritur:& is maxime qui eſt cōuniſſimus & tactus appellatur.Vnde Ariſtoteles dicit animal eſt ob ſenſum primo. APpetitu:cupiditate naturali eius rei quæ utilis iucunda & ſalutaris uidetur ſenſibus & guſtatui maxime animal etenim tantum appetit:& ſequitur quantum dictat ei ſenſus & iudicat.bælua inquit Cicero alibi tantum quantum ſenſu mouetur. HOC amplius:ſupra ſenſus & appetitus. Q VI tum: modo & interdum relaxarentur modo contraherentur:ut fiat mediocritas in qua conſiſtit uirtus.debemus etenim appetere bonum ut oportet:& ratio recta præſcribit.

QVI natura boni: Ariſtoteles in ultimo moralium dicit Aliqui boni fiunt natura: aliqui doctrina. natura ut̄ conſtat in noſtra pōt ate nō eſt. Sed inaſcitur his hominibus ꝑ cauſam quandā diuinā q uere ſunt fortūati hæc philoſophus. Pindarus melicus dixit boni uiri & ſapiētes diuino munere generant̄ complures hoīes comparatis uirtutibus nitunt̄ ad gloriā. Sed qđ ſine deo fit ſiletur prudētius q̄ prædicetur naturale quodcunq; optimū. SApientes: ꝑfectionem mentis & intellectus habentes qđ diuinæ tantū naturæ cōuenit. RAtio recta: ꝑfecta & in nullo aberrans aut claudi/cans. CONſtans: ꝑſeuerans. nunq̄ uacillans grauis firma ſtabilis. SVpra hoiem: hominis conditionē atq; naturam inchoatā quidē & ad ſuam perfectionē tempus uſum & doctrinæ formulas regrentē. ABſolutā: undiq; cō ſumatā. NEq; .n. dici pōt: omnis inquit Balbus ordo rerū naturaliū ad finem tēdit atq; perfectionem quod mundus i deo aſſequit̄ facillime qm̄ nulla ui pōt im/pediri cum nihil illo ſi t ualentius. IN nulla inſtitutio ne: aliqua ordinatione inchoatione: atq; inceptione ſi/ne principio. natura ſi q dē agit ꝑp finē & in oī rerū ſe/rie ad perfectionem reſpicit. EXtremū: ultimā cōſu/mationē. PERfectū: oīs habens numeros. VT enim i uite: probat hoc exemplis uegetabiliū & animantium: quæ remotis impedimentis ad extremum ſue naturæ ſuopte nutu ſponteq; contendūt. QuAE uis: aliq̄ uio/lentia & contrarius obſtitit conatus. SVO itinere: ꝑ/prio quodā progreſſu a primis ad ultima. FAbricaq; ars fabrilis. QVENdā effectū: finē & perfectionem. Non eſt ars inquit Seneca quæ ad effectum caſu uenit: & neculli uidetur dura curatio cuius eſt ſalutaris effe/ctus. ABſoluti: perfecti in ſuo genere & hoc eſt bonū & finis ipſius artis. IN omni natura: uniuerſa & to/ta ideſt mundo & cauſa cōmuni quæ impediri nō po teſt. NAturis: q̄litatibus rerum naturalium. EXter/na: uiolenta extrinſecus illata. QVO minus: ut nō abſoluant̄. VNIuerſam: totam & cōmunem ideſt ip/ſum mundū. COhibet: comprimit coercet tanq̄ par/tes minimaꝝ uiriū. CONtinet: complectitur ſuo gre mio. VIS: contrarius impetus cum oīa uniuerſæ na/turæ ſubiiciant̄: & famulentur. GRAdus: cōditio ſta tus q̄litas. REꝛum oīum natura: ideſt cā uniuerſa re/rum collocatur & principatus. SApientē: ſūma perfe ctione præditū. eſſet enim ſtultum inquit aliter de mun do ideſt deo ſentire. QVI.n. quomodo qua uia qui bus mediis & dotibus poſſet eſſe optima & præſtan/tiſſima niſi per aīam conſiliū & ſapientiā. SImilis ſtir pium: habens aīam altricem tm̄: quæ unū habet gradū & ignobiliſſimū. BEſtiarū: habentiū ſenſus & localē motū. DEterrima: abiectiſſima. A PRINcipio: a pri mo ortu natura & origine. CONditio: ſors natura q̄ litas. POteſt fieri: cum ſit a natura inſtructus & ſubor natus ut uſu & diſciplina perfici poſſit. QVOD: cē homine deteriorem non eſt rationi conſonum. CVI nihil abſit: deſit ad ſuam perfectionem unde melicus poeta dixit. Nihil eſt ab omni parte beatum. APtum connexum colligatum decens atq; conueniens: cum ſit in ſe ipſo totus teres atq; rotundus. NVmeris: per/fectionibus. modus loquendi ſtoicus: is dicitur habere omnis numeros qui eſt perfectiſſimus: & id omne aſ/ſequutus quod ad talem ſūmam requiritur.

ſcite. n.

qui natura boni ſapienteſq; gignuntur Quibus a principio innaſcitur ratio recta: cōſtanſq;: quæ ſupra hominem putanda eſt: deoq; tribuenda ideſt mun/do in quo neceſſe eſt perfectam illam atq; abſolu/tam ineſſe rationem Neq; enim dici poteſt in ulla rerum inſtitutione non eſſe aliquid extremum atq; perfectum. Vt enim in uite: ut in pecude niſi quæ uis obſtitit uidemus naturam ſuo quodam itinere ad ultimum peruenire. Atq; ut pictura & fabrica cæ teræq; artes habent quendam abſoluti operis effe/ctum: ſic in omni natura ac multo etiam magis ne/ceſſe eſt abſolui aliquid ac perfici. Et enim cæteris na turis multa externa quo minus perficiantur poſ/ſunt obſiſtere. Vniuerſam autem naturam nulla res poteſt impedire: propterea q; omnis naturas cohi/bet & continet. Quo circa neceſſe eſt eſſe illum quartum & altiſſimum gradum: quo nulla uis poſ/ſit accedere. Is autem eſt gradus in quo reru3 oium natura ponitur. Quæ quoniam talis eſt ut præſit oi bus: & ea3 nulla res poſſit impedire: neceſſe eſt intel/ligentem eſſe mundum: & q dem etiam ſapientem. Quid aūt eſt inſcitius q̄ eam naturā quæ oīs res ſit complexa non optimam dici? Aut cum optima nō primum animantem eſſe: deinde rationis & conſi/lii compotem: poſtremo ſapientem? Qui enim ali/ter poteſt eſſe optima? Neq; enim ſtirpium ſi ſimi/lis ſit: aut bæluarum optima putanda ſit potiuſq̄ de terrima. Nec uero ſi rationis particeps: nec ſit tamen a principio ſapiens non ſit deterior mundi potiuſq̄ humana conditio. Homo enim ſapiens fieri poteſt mundus autem ſi in æterno præteriti temporis ſpa tio fuit inſipiens nunquam profecto ſapientiam cō ſequetur. Ita erit homine deterior quod quoniam abſurdum eſt & ſapiens a principio mundus & de9 habendus eſt. Neq; .n. eſt quiq̄ aliud præter mundu3 cui nihil abſit quodq; undiq; aptu3: atq; perfectum: expletumq; ſit omnibus ſuis numeris: & partibus.

Scite. n.

SCITE enim:laudat chryſippi ſententiam exemplis oſtendentem mundi perfectionem cum ſit uniuerſalis cauſa a qua omnia. & ad ipſam quicquid eſt tẽdat tanq̃ bonum ſũmum & perfectiſſimum. Vnde dixit philoſophus propter quod unumquodq; tale & illud magis. INVOlucrum:tegmen quo clypeum inuoluitur & implicatur ut nitidus conſeruetur. PRAEter mundum:excepto mundo propter quem ſunt. VT:ſicut & quẽadmodum. FRVges:omnia quibus animantes fruuntur ad paſtum. FRVctus:omnia genera pomorum. & baccaruꝫ. ANImantium:bæluarum quæ ad uſum hominum natæ ſunt:illis etenim citra ſcelus abutuntur etiam ad cibum. VEHENDI:portandi.

Scite enim chryſippus ut clypei cauſa inuolucrum: uaginam autem gladii ſic præter mundũ cætera omnia aliorum cauſa eſſe generata. Vt eas fruges: atq; fructus quos terra gignit animantium cauſa: Animantes autem hominum Vt equum uehendi cauſa:arandi bouem:uenandi & cuſtodiendi canem. Ipſe autem homo ortus eſt ad mundum contemplandum:& imitandum in nullo perfectus: ſed eſt quædam particula perfecti. Sic mundus quoniam omnia complexus eſt. Nec eſt quicq̃ quod non inſit in eo perfectus undiq; eſt. Quid igitur poteſt ei deeſſe quod eſt optimum? Nihil autem mente & ratione melius:ergo hæc mundo deeſſe non poſſunt. Bene igitur idem chryſippus:qui ſimilitudines adiungẽs omnia in perfectis & maturis docet eſſe meliora:ut inequo q̃ inequlo in uiro q̃ in puero. Item ꝙ in omni mundo optimũ ſit id in perfecto aliquo atq; abſoluto eſſe debere. eſt autem mundo nihil perfectius: nihil uirtute melius:igitur mundi eſt propria uirtus. Nec uero natura hominis perfecta eſt:& efficitur tamen in homine uirtus. Quanto igit̃ in mũdo facilius eſt? ergo in eo uirtus:ſapiens igitur eſt:& propterea deus. Atq; hac mundi diuinitate perſpecta tribuenda eſt ſyderibus eadem diuinitas: quæ ex nobiliſſima puriſſimaq; ætheris parte gignuntur. Neq; ulla præterea ſunt admixta natura: totaq; ſunt calida atq; perlucida:ut ea quoq; rectiſſime & animãtia eſſe & ſentire atq; intelligere dicantur. Atq; ea quideꝫ tota eſſe ignea duorum ſenſuum teſtimonio cõfirmari Cleãthes putat tactus & oculorum. Nã ſolis

CVSTOdiendi:canum fida cuſtodia celebrata eſt multorum præconio. fideliſſimi ſunt homini ante omnia canes inquit Plynius:& pugnaſſe pro domino canem aduerſus latrones accepimus:cõfectumq; plagis a corpore nõ receſſiſſe uolucres & feras abigentem. CONtemplandum:ſpectandum & conſiderandum. IMITANDum:ideſt ut imitetur uita. & ingenio pulchritudinem rerum cæleſtium. & ordinis ſempiterni cõſtantiam atq; concentum. IN NVLlo:in nulla parte ſuæ naturæ:ideſt non habens eam perfectionem quæ maxima eſt & ſoli deo conuenit. Sed eſt quædam portio rei perfectæ:ideſt mundi ac dei. OMNIA complexus eſt:continet & ſuo ambitu compræhendit ut quoddã perfectiſſimum & abſolutiſſimũ. EI QuOD eſt optimum:quaſi dicat ei quod eſt optimum & præſtantiſſimum nihil poteſt deeſſe. Non enim eſſet optimum ſi quid ei deeſſet. MENTE & ratione:conſilio prudentia ſapientia. BENE:ſcite atq; prudenter. ET MAturis:conſumatæ ætatis:& undiq; propriis idoneæ muneribus. Vnde dicitur matura ætas:& puella uiro matura:& tẽpeſtiua. EQ. VVLO:æquino pullo. VIRTVTE:abſolutione rationis & perfectione omnium potentiarum quæ ad ſuos habitus tendunt & actus. quod eſt uirtutis utriuſq; munus actiuæ ſcilicet. & inſpectiuæ cuius principatus aſcribitur merito ſapientiæ quæ eſt humanarum:diuinarumq; rerum. & cauſarũ cognitio. EST PROpria: cum ſit quoddam perfectum:& id habeat cum ſũma excellentia quod in omni mundo eſt optimum. NEQVE perfecta: ideſt non habet a primo ortu perfectionem:attamen uſu:& diſciplina parat ſibi uirtutem. multo id facilius mundo undiq; & ſemper perfecto. ET PROPTErea deus:ideſt diuina natura præditus. Sapientis nomen inquit Plato ſoli deo conuenit. PERſpecta:cognita & ĩtellecta. EADEM diuinitas:par natura ut ſcilicet animata ſint ſentiant. motum habeant intelligant: & uirtute prædita ſint. NOBILISſima: celeberrima. PVRISſima:ſimpliciſſima. & mundiſſima. ADMIXta: compoſita & concreta qualitatibus feculentis aliarum rerum naturalium. CALIDA:ignea ut priſci opinati ſunt. VT EA QVOq;:quemadmodum mundus.

RECTISSIME:ueriſſime tota. ESSE ignea:habere igneam ſubſtantiam:TESTIMONIO tactus & oculorum: hanc priſcorum opinionem refellit. Ariſtoteles in ſecundo de cælo & mundo his uerbis oportet nos ponere quamlibet ſtellam ex illo corpore in quo mouetur:diximus hoc corpuſ aliud eſſe a quatuor corporibus. Iccirco priſci ſtellas igneas eſſe dixerunt quoniam altiſſimum corpus ponebant igneum. Nos autem dicimus ſtellas habere naturam quĩti corporis inquo fixæ ſunt. calor autem ueniens e ſtellis fit e confricatione aeris. motus etenim calefacit lignum ferrum & lapidem. declaratum eſt igitur ꝙ ſtellæ non ſunt igneæ. & ꝙ lux earum non eſt ignea. & propter hoc non cadit ſub uiſu:quod exponens interpres dicit ſenſus philoſophi eſt ꝙ per lumen ſtellarum non compræhenditur a uiſu ꝙ ſint igneæ. NAM SOLIS candor:hæc erat ratio cleantis teſtimonio duorum ſenſuum utentis. Verum in hoc decipitur. quoniam non ſequitur. Aliquid eſt lucidum ergo igneum. multa etenim habent lucem quæ ignea nõ ſunt: ſic etiam dicitur de calore & tactu:quapropter ueritas diuinæ ſcripturæ lucem ponit in cæleſtibus corporibus & non ignem, Cui nobiliſſimus philoſophus aſtipulatur,

CANDOR:ſplendor. Vnde cãdens ferrum ſplen/
didum propter receptum ignem. ET IS : talis & ita
calidus ut non ſolum tepeſaciat:ſed etiã urat. Q. VO
rum neutrum:illuſtrare atq; cõburere niſi eſſet igneus
hoc autem negatur ut dixi. OCEANI humoribus:
& ideo poetæ finxerunt Iouis cæterorumq; deorum
Sympoſia apud oceanum: quæ opinio exploditur a
philoſopho etiã metheoris. VSVS:neceſſitas uitæ de
gendæ ut frigus pellatur & cibi coquantur. CONFE
ctor:reſolutor uaſtator trucidator. CONSVMPtor:
uorator. Q VOCVNq; inuaſit:penetrauit impetúq;
liberum fecit. CONTVRBAT:confundit uaſtat frã
git & diſpergit. CORPOREVS:exiſtens in corpori
bus animantium quibus dat uitam:ſalutem alimentũ.
augumentum conſeruationem.& ſenſuum iudicium.
VTRI:cui ex his duobus. IS QuOq;:ſol tanq̃ cau
ſa uniuerſa ipſius generationis & uitæ. PVBEScant:
germinent fructuſq; ad maturitatem perducant. SI/
MILIS ſit:eadem habeat uim & qualitatem. ANI/
mantem:habere animam quam eſſe igneam ſtoici opi
nati ſunt reſpicientes ad uim caloris & ignis. ABſur/
dum:incõueniens uerba Ariſtotelis in ſecundo de cæ/
lo hæc ſunt. Dicamus ergo q͏̃ oportet nos intelligere
corpora nobilia eſſe uiua:& habere' actiõem animalẽ.
quum enim nos ĩtellexerimus ea huius diſpoſitionis
tunc motus eorum non inueniuntur ocioſi. APtiſſi/
ma quoniam eſt ignea in cuius ui & qualitate conſi/
ſtit uita. TEnuiſſimus:ſubtiliſſimus ac per hoc mobi
liſſimus. AGItatur:mouetur. VIget:uigorem habet
& uitã. ACERrimo:acutiſſimo. IN deorum nume
ro.i.habere naturam diuinam. DVcenda:habenda &
exiſtimanda quod probat ſtoicus ſimilitudine illorũ:
ingeniorum quæ in puro & tenui aere gignunt. PV
rus:ſimplex purgatus & defecatus. CRAſſo:impuro
CAElo:aere. CONcreto: denſo caligioſo: & ſine
tenuitate. AD aciem:ad acumen ingenii & rationis.
ORDO:diſtinctio:& ordinatus progreſſus. Eſt aũt
ordo collocatio rerum aptis & accommodatis locis.
CONſtantia:ratus tenor nunq̃:uacillans:nunq̃ : uari/
ans. RAtione:arte & ſcientia. NVmero : concentu
quodam & ſuo ordine. Vnde dicimus neruos moueri
ad numerum.i.conſonantiam quandam. CONſilio
mente atq; prudentia. TEMErarium: fatuum ſtultũ.
VArium:inconſtans.& fluctuans. FORtuitum:in/
ordinatum:& ſine certa cauſa. NEq; naturam: ſtoli/
ditatem quandam:& inſenſibilitatẽ qualis eſt in bru/
ta natura quæ ſurſum mouetur cum ſit leuis:ut aer &
ignis:& deorſum fertur ſua grauitate ut aqua & terra:
& omnia ex his compoſita.quæ ſecundum naturam
moueri dicũtur. Corpora autẽ cæleſtia circulariter mo
uentur:& quintam quandam & ſuam habent uim.
Conſtat inquit philoſopus.ii.phyſicorum naturam
principium eſſe quoddam & cauſam ut id moueatur
atq; quieſcat in quo primo per ſe.& non per accidens
ineſt. Naturam habet quæcunq; talia principia ſortita
ſunt. Subiectum.n.quoddam & in ſubiecto eſt ſemp
natura. Secundum uero naturam ſunt & hæc ipſa:& ea quæ hiſce per ſe competunt ut igni ferri ſurſum.hoc enim na/
tura quidem non eſt neq; habet naturam. Sed eſt ſecundum naturam. diximus quid ſit natura.& quid illud quod ſe
cundum naturam eſt.

candor illuſtrior eſt q̃ ullus ignis:quippe qui immẽ
ſo mundo tam longe lateq; colluceat:& is eius iactꝰ
eſt non ut tepefaciat ſolum:ſed etiam ſæpe combú/
rat:quorum neutrum faceret niſi eſſet igneus. Ergo
inquit quum ſol igneus ſit:oceaniq; alatur humori/
bus:quia nullus ignis ſine paſtu aliquo poſſit per/
manere:neceſſe eſt aut ei ſimilis ſit igni:quem adhi/
bemus ad uſum atq; ad uictum:aut ei qui corpori/
bus animantium continetur. Atq; hic noſter ignis
quẽ uſus uitæ requirit confector eſt & conſumptor
idemq; quocunq; inuaſit cuncta conturbat ac diſſi/
pat. Contra ille corporeus uitalis & ſalutaris omnia
conſeruat:alit:auget:ſuſtinet:ſenſuq; afficit. Negat er
go eſſe dubium horum ignium ſol utri ſimilis ſit:
quum is quoq; efficiat ut omnia floreant & in ſuo
quæq; genere pubeſcant. Quare quum ſolis ignis
ſimilis eorum ignium ſit qui ſunt in corporibus ani
mantium:ſolem quoq; animantem eſſe oportet:&
quidem reliqua aſtra:quæ oriantur in ardore cæleſti:
qui æther uel cælum nominatur. Quum igitur alio
rum animantium ortus in terra ſit:aliorum ĩ aqua:
in aere aliorum:abſurdum eſſe Ariſtoteli uidetur in
ea parte quæ ſit ad gignenda animãtia aptiſſima ani
mal gigni nullum putare. Sydera autem æthereum
locum obtinent:qui quoniã tenuiſſimus ſit & ſem
per agitatur & uiget:neceſſe eſt qd animal in eo gi/
gnatur idemq; ſenſu acerrimo & mobilitate celerri/
ma eſſe. Quare quum in æthere aſtra gignantur cõ
ſentaneum eſt:in his ſenſum ineſſe & intelligentiam:
ex quo efficitur in deorum numero aſtra eſſe ducẽ/
da. Etenim licet uidere acutiora ingenia & ad intelli/
gendum aptiora eorum qui terras incolant eas:in q
bus aer ſit purus ac tenuis: q̃ illorum qui utantur
craſſo cælo atq; concreto. Quinetiam cibo quo uta/
re intereſſe aliquid ad mentis aciem putant. Proba/
bile eſt igitur præſtantem intelligentiam in ſyderi/
bus eſſe:quæ & æthercam partem mundi incolant:
& marinis terréiſq; humoribus longo interuallo ex
tenuatis alantur. Senſum autem aſtrorum atq; intel
ligentiam maxime declarat ordo eorum atque con/
ſtantia. Nihil eſt enim quod ratione & numero mo
ueri poſſit ſine conſilio:in quo nihil eſt temerarium:
nihil uarium:nihil fortuitum. Ordo autem ſyderum
& in oĩ æternitate conſtantia:neq; naturã ſignificat:

Eſt enim

EST ENIM:ratio quare non ſignificat neq; oſtendit ſe habere uim naturalem:quoniam natura bruta eſt & con/
ſtantia ſiderum eſt plena rationis conſilii & ordinis neq; ſignat fortunam quæ uaria inconſtans:& mutabilis. SVA
ſponte:uoluntate conſilio. & ui quadã diuina moueantur. CENſuit:putauit iudicauit ſcribens de motu cæli & mũ
do. NAtura:motu naturali ſine ſenſu aliquo & cognitione. AVT ui.i.impetu quodam uiolento atq; extrinſeco.
VOluntate:conſilio rõne ſponte ſua nullo cogente aut impellente. VI maiore:conatu ualidiore ipſis aſtris qui eſſe
nullo modo põt. Q VE.n.quaſi dicat nulla uis eſſe poteſt quæ aſtra cogat ad talẽ motum. REſtat:ſupereſt a ſuffi/
cienti enumeratione partiũ ut ſua uoluntate moueanť
quæ cũ ita ſint nefarie ſentit q deos eſſe negat: aut ſi eſ/
ſe cõcedit oĩ actione ac procuratione eos priuat ut Epi
curus.nã eſſe nõ uideť qui nihil agit. fruſtra etenim eſt
illa uis & facultas quæ nunq̃ ad actus deduciť is nanq;
dr̃ eẽ ac ſapere q aliis ꝓdeſt:& ſe utitur. SANE reſtat
abſoluit Balbus primam partem propoſitæ quæſtio/
nis & tranſit ad ſecundam in qua de deorum qualita/
te agitur. IN quo.i.in tali conſideratione & perſcru/
tatione qualitatis & naturæ. A CONſuetudine ocu
lorum:ab eo quod conſueuimus cernere in humanis
corporibus quorũ formam & lineamenta delyrantes
Epicurei diis imortalibus aſcribebant aciem acumen i/
genii & itellectus. ABducere:remouere ſeparare:atq;
de diis ſtatuere ut rõ expoſcit & non ſenſus. EA diffi
cultas:abducendi ſcilicet mentẽ ab uſu oculorũ. VVL
go:paſſim:Vbiq; ac undiq;.i.uulgus imperitum atq; ꝓ
fanum qđ iudicio ſenſuũ utitur ad aliquid ſtatuendũ
& decernendũ. SImiles imperitorũ.i.eodem iudicio
utentes ut fuit Epicurus & eius familia. CONſtitutis:
poſitis & aſſignatis.ita.n.dicebant deum intelligi nõ
poſſe niſi in humana forma,ut in ſuꝑiori uolumine di
ſputatum eſt. LEuitas:uanitas:inſcitia:inſania:futiliſq;
aſſertio. SED cum talẽ:ponit cõem prænotionem:&
anticipationẽ quæ habetur de ui & natura deorum.
TAlem:talis qualitatis & naturæ. PRAEſentiamus:
anticipemus:& prænoſcamus mõſtrãte natura ipſa &
docente deũ eſſe aiantem & ꝓ̃ſtantiſſimũ:quæ duæ res
nulli naturæ uerius accõmodari poſſunt q̃ mundo.de
cuius excellentia dictũ eſt ergo mundus iure dr̃ aians:
& deꝰ cũ præſtantiſſimã habeat naturã quã diuinã co/
gnoſcimus. ACcõmodem : aptẽ apponã adiungã.
HIC in hac parte atq; opinione. Q VAM uolet:quã
tum cupit ludat Epicurus & rideat q̃uis ad iocandum
ſit ineptiſſimus:& inepte ſimul indocteq; loquať ho/
mo atnatus athenis ubi erat emptoriũ eruditionis elo/
quẽtiæ:ac ſalis.i.excultæ urbanitatis & leporis. QuA
lis:cuius conditionis & ſtatus cũ celerrimo motu iugi
ter torqueatur etenim Epicurei quietum & uoluptati/
bus affluentem ponebant deum ut iam patuit. IPSE
probat:aſſerit tanq̃ uerum & cõmuni conſenſu confir
matum eſſe deos quoniam neceſſe eſſe aliquam præ/
ſtantem naturam quæ omnia infra ſe poſita longe ſu/
peret:ſitq; optima quod mundo conuenit primas &
inchoatas complexo naturas. EX HIS: ex effectis q̃
cauſam oſtẽdunt efficientem:nam actus ut inquit phi
loſophus formam arguit. NOLI præte ferre:mani/
feſtare tuis uerbis atq; oſtendere audientibus Epicureo
rum ignorantiam. Q VAM ſphæram:globoſam fi
guram atq; rotundam.

(eſt.n.plena rõnis)neq; fortunaz:quæ amica uarietati
conſtantiã reſpuit.Sequiť ergo ut ipſa ſua ſpõte ſuo
ſenſu ac diuinitate moueať. Nec uero Ariſtoteles ñ
laudãdus ĩ eo ꝙ oĩa quæ mouenť aut natura moue
ri cẽſuit:aut ui:aut uolũtate:q̃ aũt natura mouerenť:
hæc aut põdere deorſum aut leuitate ĩ ſublime ferri:
quoꝝ neutꝝ aſtris cõtigeret:ꝓpterea ꝙ eoꝝ motus
in orbẽ circũferreť.Nec uero dici põt ui q̃dã maiore
fieri:ut cõtra naturã aſtra moueanť. Quæ.n.põt ma
ior eſſe?Reſtat igiť ut motus aſtroꝝ ſit uoluntarius:
quæ q uideat nõ indocte ſolũ:ueꝝ ẽt impie faciat ſi
deos eſſe neget.Nec ſane multũ intereſt utrũ id ne/
get:an eos oĩ ꝓcuratione atq; actiõe priuet. Mihi.n.
q nihil agit eſſe oĩno non uideť.Eſſe igiť deos ita ꝑ
ſpicuũ eſt ut id q neget uix eũ ſanæ mẽtis exiſtimem.
Sane reſtat:ut q̃lis eoꝝ natura ſit cõſideremus:ĩ quo
nihil eſt difficilius q̃ a cõſuetudine oculoꝝ aciẽ men
tis abduceř:ea difficultas ĩduxit & uulgo ĩpitos &
ſimiles philoſophos ĩpitoꝝ ut niſi figuris homi/
nũ cõſtitutis nihil poſſent de diis ĩmortalibus cogi/
tare.Cuius opinionis leuitas cõfutata a Cota nõ de
ſyderat orationẽ meã.Sed quũ talẽ eſſe deũ certa no
tione aĩ ꝓ̃ſentiamus:primũ ut ſit animãs:deinde ut ĩ
oĩ natura nihil eo ſit ꝓ̃ſtãtius:ad hanc ꝓ̃ſenſionẽ no/
tionemq; nr̃am nihil uideo qđ potius accõmodẽ:q̃
ut primũ hunc ipſũ mũdũ:quo nihil fieri excellẽtius
põt:aĩantẽ eſſe & deũ iudicẽ.Hic q̃ uolet Epicurꝰ io
ceť homo nõ aptiſſimus ad iocãdũ:minimeq; reſpi
ciẽs patriã:& dicat ſe nõ poſſe intelligere q̃lis ſit uo/
lubilis & rotũdus deꝰ:tñ ex hoc qđ ẽt ipſe ꝓbat nunq̃
me mouebit.Placet enim illi eſſe deos:quia neceſſe
ſit præſtantẽ eſſe aliquam naturam:qua nihil ſit me/
lius:mundo autẽ certe nihil eſt melius.Nec dubium
quin quod animans ſit:habeatq; ſenſum rationem:
& mentem id ſit melius q̃ id quod his careat. Ita ef/
ficitur animantem ſenſus mentis rationis mun/
dum eſſe compotem:qua ratione deum eſſe mun/
dum concluditur. Sed hæc paulopoſt facilius co/
gnoſcentur ex his rebus ipſis quas mundus efficit.
Interea Vellei noli quæſo præteferre uos plane ex/
pertes eſſe doctrinæ. Cotum tibi ais & cylindrum
& Pyramidem pulchriorem quam ſphæram uideri

nouum ˈetiam oculorum iudiciuȝ habetis. Sed ſint
iſta pulchriora duntaxat aſpectu: quod mihi tamen
ipſum non uidetur. Quid enim pulchrius ea figu/
ra quæ ſola omnes alias figuras complexa continet
quæqꝫ nihil aſperitatis habere: nihil offenſionis po/
teſt: nihil inciſum angulis: nihil anfractibus: nihil emi
nens: nihil lacunoſum: quumqꝫ duæ formæ præſtan
tes ſint ex ſolidis globus (ſic enim ſpheram interp/
tari placet) ex planis auteȝ circulus aut orbis: qui cy/
clus græce dicitur: his duabus formis contingit ſolis
ut omnes earum partes ſint inter ſe ſimillimæ: a me
dioqꝫ tantum abſit extremum: quantum idem a ſũ/
mo: quo nihil fieri poteſt aptius. Sed ſi hoc non ui/
detis: quia nunq̃ eruditum illum puluerem attigiſtis
Anne hoc phyſici quidem intelligere potuiſtis hãc
æqualitatem motus conſtantiamqꝫ ordinum in alia
figura non potuiſſe ſeruari? Itaqꝫ nihil poteſt eſſe in
doctius q̃ quod a uobis affirmari ſolet. Nec .n. hunc
ipſum mundum pro certo rotundum eſſe dicitis.
Nam poſſe fieri ut ſit alia figura ĩnumerabiles que
mundos. alios aliarum eſſe formarum: quæ ſi bis
bina quid eſſent didiciſſet Epicurus certe non di/
ceret. Sed dum palato quid ſit optimum iudicat

NOVVM: alienum ab aliis & inauditum. DVMtaxat: ſolum uiſu. ASperitatis: quoniam talis figura eſt lenis &
undiqꝫ æquabilis: eius etenim ambitus & circunferentia undiqꝫ tantundem diſtat a centro ideſt puncto. OFFENſio
nis obſtaculi impedimenti: globus quippe nullum habet offendiculum ſed omnia conueniunt ad unguem omniſqꝫ
abeſt mora & offenſio. INciſum: ſectum atqꝫ diuiſum in angulos rectos acutos aut obtuſos. ANfractibus: flexibus
curuitatibus & ambagibus. Vnde anfractus dicuntur ſiluarum & fluminum. Am. præpoſitio. f. uel. c. uel. q. ſequenti/
bus mutat. m. in. n. ut anfractus anciſus anquirens. EMInens: extans atqꝫ exuberans. LAcunoſum: cauum deſcen/
dens lacunaſqꝫ faciens & preſſas foueas. EX ſolidis:
corpulentis omne ſolidum corpus trina dimenſione
perficitur: ideſt longitudine latitudĩe & profunditate:
& nullum eſt corpus quod quarta dimenſione diſten
datur. Ariſtoteles in primo de cælo dicit corpus eſt di
uiſibile ſecundum omnis menſuras. Linea unã habet
dimenſionem: ſuperficies duas: corpus tres · omnia. n.
ſunt tria & diuiſa in tres menſuras & ſimiliter inquiũt
Pythagorici ꝙ cauſæ & res terminantur tribus men/
ſuris ſine medio & principio. & hic numerus rerũ de/
monſtrat trinitatem: & non inuenimus iſtum numerũ
niſi ex natura: & ſuſtinemus ipſum quaſi legem nobis
& ſecundum iſtum numerum tenemur magnificare
deum creatorem remotũ a modis creaturarũ. PRAE
ſtantes: excellentes & ſuperãtes ſua perfectione omnis
alias figuras. GLObus: globoſa figura & undiqꝫ ro/
tunda græce dicitur ſphæra & ſphæterizo uerbum.
EXplanis: habentibus duas dimenſiones: ideſt lineã
& ſuperficiem: & dicitur plana ad ſolidæ differentiam:
quæ trina dimenſione diſtenditur & ſterea dicitᷣ a græ
cis. Euclides ita finit: circulus eſt figura plana in cuius
medio eſt punctum a quo omnes lineæ ductæ ad cir/
cumferentiam ſunt æquales. EXtremum: ipſa circũ/
ferentia quæ peripheria dicitur a græcis. IDEM: me/
dium quod centrum & punctum. A SVMmo: extre
mo: & ultimo ambitu & amplexu. APtius: coniun/
ctius & perfectius. HOC: nihil ſcilicet aptius tali figu
ra. ERVditum puluerẽ. ideſt geometricas in puluere
deſcriptiones & ratiões quas Epicurei contempnebãt
Idem Cicero in. ii. de finibus ſic taxat Epicurum. ne il/
lud quidem phyſici credere aliquid eſſe minimum qđ
profecto nunquaȝ putauiſſet ſi a Polieno familiari ſuo
geometriam diſcere maluiſſet q̃ illam etiam ipſum dedocere. PHYSICI: naturæ ĩterprætes quæ eſt principium mo
tus atqꝫ quietis: quaſi dicat facile erat hoc intelligere his qui phyſicen profitentur & uarios corporum motus ignora/
re non debent ſi iure nomen retinere uoluerint. AEQVAlitatem: paritatem: conuenientiam & temperamentum.
CONſtantiam: perſeuerantiam & ratum tenorem ordinati motus & conuerſionis. BIS BINA quid eſſent: ideſt
ſi principiis arithmeticis & geometricis fuiſſet imbutus. & uim numerorum atqꝫ figurarum tenuiſſet: & eorum cor/
porum quæ naturalia & ſolida: nec non eorum quæ mathematica dicũtur. Geometræ inquit Macrobius alia ſibi cor
pora proponunt quæ appellant Mathematica cogitationi tantum ſubiicienda non ſenſui. Dicũt enim punctum cor/
pus eſſe indiuiduum in quo nec longitudo neqꝫ latitudo neqꝫ altitudo depræhendatur: quippe quod in nullas par/
tes diuidi poſſit hoc protractum efficit lineam: ideſt corpus unius dimenſionis. Longum eſt enim ſine lato: & duo/
bus punctis ex utraqꝫ parte ſolam longitudinem terminantibus continetur: hanc lineam ſi geminaueris alterum ma/
thematicum corpus efficies quod duabus dimenſionibus extruatur longo latoqꝫ: ſed alto: caret & hoc eſt quod apud
illos ſuperficies uocatur: punctis autem quatuor continetur: ideſt per ſingulas lineas binis ſi uero hæ duæ lineæ fue/
rint duplicatæ ut ſubiectis duabus duæ ſuperponantur adiicietur profunditas: & hinc ſolidum corpus efficitur quod
ſine dubio octo angulis continebitur: quod uidemus in teſſera quæ græco nomine cubus uocatur his geometricis ra
tionibus applicatur natura numerorũ & reliqua. PAlato guſtatui in cuius uoluptate ſũmum bonuȝ ſtatuit Epicurꝰ.

CAELI palatium:ſupbam regiam:etiam magnificentiſſimũ domiciliũ. NAM cum duo ſint:probat per motũ faci/
leſq; cõuerſiones rotũditatẽ cæli corporũq; cæleſtium.i.ſtellarum illi affixarum:& planetarum.i.errantium. SPAtiis:
diſtantiis atq; uiis. COMmeans:cum ipſo cælo tendens & currens. VESTIgium:orbitam:& curſum: INFLEctat:
obliquet:qm̃ recta meat ab ortu ad occaſum. CONtinuas conuerſiones duas:unam.ſ.naturalem & ſuã ab occaſu ad
ortum per obliquum circulũ zodiachum a græcis dictum.alteram uero uiolentam ab ortu in occaſum.trahit̃ etenim
ui ac motu primi mobilis:unde Seneca dicit ut ſidera contrarium mundo iter intendunt:& ipſe ſol apud Ouidiũ:con
trarius euehor orbi.Plinius agẽs de obliquitate ſigni/
feri & natura errantium ſiderum dicit.Omnium erran
tium ſiderum meatus.interq; ea ſolis & lunæ contra/
rium mũdo agere curſum:ideſt læuium:illo ſemper in
dextram præcipiti:& quãuis aſſidua conuerſione im/
menſæ celeritatis attollantur ab eo rapianturq; in occa
ſum:aduerſo tamẽ ire motu:ac per ſuos quæq; paſſus
ita ferri ne conuolutus aer eandẽ in partem æterni mũ
di uertigine ignauo globo torpeat:ſed findatur aduer
ſo ſiderum uerbere diſcret⁹ & digeſtus. CONFEctet:
ſimul frequentet per ſigniferum. SPAtiis:uiis per la/
titudinem ſigniferi. EX VTRAq; re:duplici & con/
tinua conuerſione. VOLVBIlitas celeritas & conuer
ſio. GLObоſa:rotunda. ROTVNDI ambitus:glo
boſæ circulareſq; naturæ celeritati aptiſſimæ. ITA:ſic
& tali motu uiaq; per obliquum ſigniferũ a capricor/
no ad cancrum. COMPLEuerit:illuſtrauerit. OPA
cet:obſcuret ſua abſentia. OFFIciens:obſtãs & ſe in/
terponẽs facit noctem modo in hoc hemiſphærio:mo
do in alio. SPACIOrum:iteruallorum & curſuum.
AEQVALItas:paritas & tẽperatura. MODIci:mo
dum ſeruantes & menſuram quoniam ſenſim accedit
& diſcedit:ideſt aſcendit ad ſoliſtitium æſtiuum & de/
ſcendit ad brumã. TEMPErant:modoficãt & diſpo
nũt. MODVM:menſuram mediocritatem atq; tem/
peramentum ut natura rerum cui ſol inſeruit modera/
tas tempoꝝ mutationes ferre poſſit:repentinas etenim
& extremas commutationes natura nõ tolerat: icirco
hyemẽ uir excipit.hanc æſtas:illã autũnus hũc hyems:
quoniam ab extremo ad extremũ ſine medio nõ itur.
CIRCVItus ſolis:luſtrationes & ambitus ſigniferi per
dies.ccc.lxv.& ſex horis quæ quarto quoq; anno diẽ
intercalarem efficiunt.ordo eſt:circuitus ſolis cõficiunt
annuam conuerſionem. DEFEctibus:terminationi/
bus:& deſinentiis:ut illud Martialis.Vltima pars aulæ
deficientis erat. ORbium: circulorum.i.dierum no/
ctiumq;. QVARTA parte:ſex horis perfectum qp/
pe diem quatuor et.xx.efficiunt horæ. INFLEctens:
obliquãs pflexuoſũ ſignifeꝝ mõ ad cãcrũ mõ ad capri
cornum. DVO tempora.i.uer & autũnum. SENE/
ſcenti:languidæ:cõtractæ:deficienti. DVCVNtur:ori
ginãtur.Curſus etenim talis eſt cauſa generationis:cor
ruptioniſq;:nec non augumenti:pubertatis & maturi
tatis eorum quæ in his inferioribus gignunt̃. SPA/
tiis:interuallis & curſibus menſuris. TENVISſimũ:
minimũ. SPEcies:figura. FORma: facies. REgio:
unde Plinius agens de luna dicit.Iam uero humilis & excelſa:& ne id quidem uno modo:ſed alias ad mota cælo:alias
contigua montibus nunc in aquilonem elata:nũc in auſtros deiecta. BRVmæ hyemis. SOLſtitii:æſtatis:ponit effe
ctus lunæ ſolaribus ſimiles. MANANT:ſcatẽt:& originantur tanq̃ a cauſa talium cõmodoꝝ effectrice. ALANtur:
uegetentur:creſcantq;. PVBEſcant:germinent:floreant:& frondeſcant. MATVRItatem:ultimam perfectionem aſſe
quantur. MAXIME uero:iam ager de quinq; reliquis planetis:quæ ſtellæ errantes dicuntur a noſtris. FALSO:per
peram:& non uere:quoniam nullæ ſtellæ minus errant.Errare quippe eſt uagari & uiam ignorare. CONSTAN/
tes:perſeuerantes.

cæli palatiũ ut ait Aennius nõ ſuſpexit.Nam quum
duo ſint genera ſyderum:quoꝝ alteꝝ ſpaciis imuta/
bilibus ab orto ad occaſum cõmeans nullũ unq̃ cur
ſus ſui ueſtigium inflectat.Alterum autem cõtinuas
conuerſiones duas hiſdem ſpaciis curſibuſq; conſe
ctet.Ex utraq; re & mundi uolubilitas(quæ niſi in
globoſa forma eſſe non poſſet)& ſtellarum rotũdi
ambitus cognoſcuntur:primuſq; ſol qui aſtrorum
optinet principatum ita mouet̃:ut quuz terras larga
luce compleuerit:eaſdem modo his modo illis par/
tibus opacet.Ipſa enim umbra terræ ſoli officiẽs no
ctem efficit.Nocturnorũ aũt ſpaciorum eadem eſt
æqualitas quæ diurnorum.Eiuſdẽq; ſolis tum acceſ
ſus modici:tum receſſus:& frigoris & caloris modũ
temperant.Circuitus enim ſolis orbium.v.defecti/
bus &.lx.&.ccc.quarta fere diei parte addita conuer/
ſionem cõficiunt annuam.Inflectens autẽ ſol cur/
ſum tum ad ſeptẽtriones:tum ad meridiẽ æſtates &
hyemes efficit:& ea duo tempora:quoꝝ alteꝝ hye/
mi ſeneſcenti adiunctũ eſt:alterum æſtati.Ita ex qua/
tuor tempoꝝ mutationibus oĩum quæ terra mariq;
gignunt̃:initia cauſæq; ducuntur.Iam ſolis annuos
curſus ſpatiis menſtruis luna cõſequit̃ cuius tenuiſ/
ſimum lumen facit ꝓximus acceſſus ad ſolẽ:digreſ/
ſus autem logiſſimus quiſq; pleniſſimum.Neq; ſo/
lum eius ſpecies ac forma mutatur tũ creſcendo:tuz
defectibus in initia recurrendo:ſed etiã regio:q̃ tum
eſt aqlonalis:tũ auſtralis. In lunæ quoq; curſu eſt &
brumæ q̃dã & ſolſtitii ſimilitudo:multaq; ab ea ma/
nant & fluunt:qbus & animãtes alant̃:augeſcãtq; &
pubeſcant maturitatẽq; aſſequant̃:quæ oriuntur ex
terra.Maxime uero admirabiles ſunt motus earum
quinq; ſtellarum:quæ falſo uocantur errantes.Nihil
enim errat:quod in omni æternitate conſeruat pro/
greſſus & regreſſus reliquoſq; motus cõſtantes &

RATOS:firmos. INSIſtunt imortantur. EX di/
ſparibus:diſſimilibus conuerſionibus. Aſtronomi an/
num mundi appellarũt qui ut ſupputat Macrobius e
quindecim annorum milibus conſtat. Sic enim ſcribit
enarrans Scipionis ſomnium. Mundani anni finis eſt
cum ſtellæ omnes:omniaq; ſydera a certo loco ad eun
dem locum ita remeauerint ut ne una quidem ſtella in
alio loco ſit q̃ in quo fuit cũ oẽs aliæ ex eo loco motæ
ſunt ad quem reuerſæ anno ſuo finem dedere ita ut lu
mina quoq; cum erraticis quinq; in hiſdẽ locis & par
tibus ſint in quibus incipiente mũdano anno fuerũt:
hoc autem ut phyſici uolunt poſt annorum.xv.milia
per acta contingunt. Mundanus dicitur hic annus:qa
mundus proprie cælum uocatur. COMPARAtio/
nem:proportionem ſitus:& localem ſimilitudinem:
græce analogia dicitur paritas uidelicet rationis:quali
tatis:atq; reſpectus. SPAtiis:interuallis & curſibus.
QVAM:quãtum. QVAEſtio:dubitatio. CER
tam:ueram. DEFINItam:determinatã ſuo numero.
NAM ea:probat neceſſitatem & certitudinem huius
definitæ conuerſionis. PHAEnon.i.faciens & p̃bens
lumen:phæno & phænome græce:luceo & appareo
latine. PHAEton:ſplendidus:& accenſus.componi
tur & enim a luce:& uro:unde phaethõ dipyros apud
Martialẽ quaſi bis uſtus:& ignitus. ORBEM:ſigni
ferum. PYROIS:igneæ:& ardẽtis naturæ. LVſtrat:
circuit:ambit. STILbon.i.radians & micans. VER/
tente:currẽte. ANTEVERtens:p̃ueniens. HANC
igitur conſtantiam:concludit ex his quæ dicta ſunt er/
rantia ſidera mente:ratione:atq; conſilio eſſe prædito.
CONVEnientiam:concordiam nunq̃ uacillantem:
nunquã diſcrepantem. QVAE:mentem:rationem:
atq; conſilium. NEC uero:eandem diuinitatem cælo
affixis ſtellis attribuit ſtoicus. INERRANtes:ſtabi/
les:& fixæ. CONVEniens:concors. CONſtans per
ſeuerans. AETHErios:uinctos ætheri.i.igni:ſiue cæ/
lo:eſt enim æther ſiue cælum ſupremum elementum
infra lunam. EA:talis qualitas ut tãtos ſtellarum glo/
bos continere poſſit;eſt quippe æther leuis & rarus.
VI:robore:ac impetu. CONTORqueat:ſimul ra/
piat & circunducat. TENVIS:ſubtilis:tranſparens.
AEQVABILI:temperato. SVAM ſphæram:pro
prium globum qui octauus dicit̃. SECREtam:ſepa/
ratam atq; diuiſam. LIBERAM:ſolutam a cæteris:&
expedita.

ratos. Quod eo eſt admirabilius in his ſtellis: quas
errãtes dicimus:quia tũ occultant̃:tũ rurſus aperiun
tur:tũ abeunt:tũ recedũt:tũ antecedũt:tum aũt ſubſe
quunt̃:tũ celerius mouent̃:tũ tardius:tum oĩno ne
mouent̃ q̃dem:ſed ad quoddam tp̃s ĩſiſtũt:quarũ
ex diſparibus motionibus magnum annum mathe
matici noĩauerunt:qui tum efficitur:quũ ſolis & lu/
næ & quinq; errãtium ad eãdẽ iter ſe cõparationem
cõfectis oĩum ſpatiis eſt facta cõuerſio. Quæ q̃ lon
ga ſit magna q̃ſtio eſt:eſſe uero certã & definitã ne/
ceſſe eſt. Nã ea q̃ Saturni ſtella dr̃: phænonq; a græ/
cis nominat̃:q̃ a terra abeſt plurimũ.xxx.fere annis
curſum ſuũ cõficit:in quo curſu multa mirabilr̃ effi
ciens:tum antecedẽdo:tũ retardãdo:tũ ueſpertinis tẽ
poribus deliteſcẽdo:tũ matutinis rurſum ſe aperien
do:nihil ĩmutat ſempiternis ſæculorũ ætatibus:quin
eadem hiſdẽ tp̃ibus efficiat. Infra aũt hãc ꝓpius a ter
ra Iouis ſtella fert̃ quæ phaeton dr̃:eaq; eũdem.xii.
ſignorũ orbem annis.xii.cõficit:eaſdẽq; quas Satur
ni ſtella efficit in curſu uarietates. Huic aũt ꝓximum
inferiorẽ orbẽ tenet pyrois:q̃ ſtella Martis appellat̃:
eaq;.iiii.&.xx. mẽſibus.vi.ut opinor diebus minus
eũdem luſtrat orbẽ:quẽ duæ ſup̃iores. Infra hãc autẽ
ſtella Mercurii eſt:ea ſtilbon appellat̃ a græcis:quæ
anno fere uertente ſigni ferum luſtrat orbem:neq; a
ſole longius unq̃ unius ſigni interuallo diſcedit:tũ
anteuertens:tum ſubſequẽs. Infima eſt q̃nq; erran/
tium terræq; proxima ſtella Veneris:quæ phoſpho
ros græce:lucifer latine dr̃:quũ antegredit̃ ſolẽ:quũ
ſubſequit̃ aũt heſperos. Ea anno curſũ cõficit:& la/
titudinẽ luſtrãs ſigniferi orbis & lõgitudinẽ:qđ idẽ
faciunt ſtellæ ſup̃iores:neq; unq̃ a ſole duorũ ſigno/
rum ĩteruallo longius diſcedit tũ antecedẽs tũ ſubſe
quens. Hãc igit̃ in ſtellis cõſtãtiam:hãc tãtã tam ua
riis curſibus in omni æternitate cõueniẽtiam tẽporũ
nõ poſſum ĩtelligere ſine mẽte:rõne:cõſilio. Quæ
quũ ſyderibus ĩeſſe uideamus nõ poſſumus ea nõ
in deorum numero reponere. Nec uero hæ ſtellæ q̃
inerrantes uocantur nõ ſignificãt eandẽ mentẽ atq;
prudẽtiam:quarũ eſt quotidiana cõueniens cõſtãſq;
conuerſio. Nec habẽt æthereos curſus neq; cælo ĩhe
rentes:ut pleriq; dicunt phyſicæ rõnis ignari. Nõ eſt
enim ætheris ea natura:ut ui ſua ſtellas complexa cõ
torqueat. Nã tenuis ac p̃lucẽs & æquabili calore ſuf
fuſus æther non ſatis ad ſtellas continendas uidetur
Habent igitur ſuam ſphæram ſtellæ inerrantes ab
ætherea coniunctione ſecretam & liberã. Earũ autem

PERENNES:indeficientes. VIM diuinam:naturam & qualitatem quæ in uoluntario ac perpetuo motu oſtendit maxime. SENſurus:cogniturus:& intellecturus. FORtuna:in certus euentus:& caſus:& cõfuſio ſine ordine ut de/lyranti Epicuro placuit. TEMEritas:imprudentia:uiolentia:furor. ERRAtio:incerta uagatio:& cecus curſus. VA/nitas:leuitas:inconſtantia:& uariatio. ORDO:recta diſpoſitio:& motus nõ fortuitus. VERItas:certitudo citra errorem. Errare enim eſt uera ignorare. RAtio:cõſilium & prudentia:ſine temeritate. CONſtantia:ratus tenor & pſeuerans citra leuitatem. Vide:Ciceronis elegantem oppoſitionem uocabulorum. VAcant:uacua ſunt & caſſa. HIS:or/

pennes curſus atq; perpetui cum admirabili incredibiliq; conſtãtia declarant in his uim & mẽtẽ eẽ diuinam.ut hæc ipſa qui nõ ſentiat deoꝝ uim hr̃e,is nihil oĩno ſenſurus eſſe uideat᷑.Nulla igit᷑ in cælo nec fortuna:nec temeritas:nec erratio:nec uanitas ineſt. Cõtraq; omnis ordo:ueritas:ratio:cõſtãtia. Quæq; his uacãt ementita uel falſa plenaq; erroris eunt circum terras infra lunam:quæ oĩum ultima eſt:in terriſq; uerſant᷑.Cæleſtem ergo admirabilem ordinẽ incredibilemq; cõſtãtiã:ex qua cõſeruatio & ſalus oĩu3 oĩs oritur.qui uacare mẽte putat ipſe mẽtis exps habendus eſt.Haud ergo ut opinor errauero ſi a prĩcipe inueſtigandæ ueritatis huius diſputationis principium duxero.Zeno igit᷑ naturam ſic definit: ut ea3 dicat eſſe ignem artificioſum ad gignẽdum progredientem uia. Cenſet enim artis maxime propriũ eẽ creare & gignere:quodq; in operibus artium nr̃arũ manus eff ciat:id multo artificioſius naturam efficere.i.ut dixi ignem artificioſum magiſtrũ artium reliquarum. Atq; hac qdẽ rõne oĩs natura artificioſa eſt: quod hẽt quaſi uiam quãdã & ſectã quã ſequat᷑.Ipſius uero mũdi qui oĩa cõplexu ſuo coercet & cõtinet natura nõ artificioſa ſolum:ſed plane artifex ab eodẽ zenone dr̃,cõſultrix & ꝓuida utilitatũ opportunitatũq; oĩu3.Atq; ut cæteræ naturæ ſuis ſæminibus quæq; gignunt᷑:augeſcunt:cõtinent:ſic natura mũdi oẽs motus hẽt uolũtarios:conatuſq; & appetitiones quas hormas græci uocant:& his conſentaneas actiões ſic adhibet:ut noſmet ipſi:q aĩs mouemur & ſenſib⁹.Talis igit᷑ mẽs mũdi quũ ſit,ob eãq; cã3 uel prudẽtia:uel ꝓuidẽtia appellari recte poſſit:græce.n. ꝓnoea dr̃:hæc potiſſimũ ꝓuidet & in his maxime eſt occupata.Primum ut mundus ꝗ aptiſſimus ſit ad permanendum:deinde ut nulla re egeat:maxime autem ut in eo eximia pulchritudo ſit:atq; omnis ornatus.Dictum eſt de uniuerſo mundo:dictum etiã eſt de ſyderibus:ut ia3 prope modũ appareat multitudo nec ceſſantium deoꝝ:nec ea quæ agãt molientium cum labore operoſo ac moleſto. Non eni uenis & neruis & oſſibus cõtinent᷑:nec eſcis nec potionibus ueſcunt᷑:ut aut nimis acres aut minus concretos humores colligãt.Nec his corporib⁹ ſunt ut aut

dine:ueritate:ratione conſtantia. EMENtita: incerta: uaga:errantia. VEL falſa:ueritatis & ordinis expertia: quæ in aere mouentur & fluctuant ut faces:uenti:pluuiæ:niues:grandines:& cætera id genus. A PRINcipe:autore atq; duce Citieo Zenone. DVxero:origina uero a definitione naturæ ſm Zenonem ſtoicæ ſectæ: atq; familiæ ducem. ARTIficioſum peritum & ingenioſum. PROgredientem:procedẽtem. VIA:ratione:modo:pondere:atq; menſura. CENſet:putat & iudicat:cum omnis ars naturam quoad fieri poteſt imitetur.ergo id multo facilius effecit natura quod man⁹ artificum elaborant nouas formas rebus a natura ꝑparatis inducentes. CREARE:efficere. GIHNEre:parere nouam figuram:rerumq; faciem. MAGIſtrũ:doctorem & præceptorem:nã igni artium omnium inſtrumenta parãtur:& ideo artifex dicitur Vulcanus:& obſtetricis officio fungi:aperiens etenim ut eſt in fabulis ictu ſecuris Ioui caput:Mineruam & quidem armatam eduxit:ut in ſuperiori uolumine dictũ eſt. HAC ratione:pari uia & modo. OMNIS natura: oĩs pars rerum creantium & gignẽtium aliquid in ſuo genere.

VIAM:rationẽ modũ:ſemitam:& proprietatẽ. SEctam:diſciplinam formulam:dogma:decretũ:atq; propoſitum.Secta dicitur familia phyſica:diſciplina:imitatio:& ſeqla:& ſectatores imitatores:atq; ſeqces. COercet:cõſtringit. SED plane:omnino. CONſultrix: ꝑita:curatrix. PROuida:effectrix & gubernatrix omnium utilitatum& cõmoditatum humanarũ. SVIS: propriis & ſimile ſibi in ſpecie quippiam generãtib⁹: CONtinent:ſuſtentant ſe atq; ſuos conſeruant mot⁹.

NATVRA mũdi:mens & deus. VOluntarios:ſpõtaneos:quia ſumma uis cogi non põt:igitur ex ſe mouetur:ſuaq; ſponte ac natura. COnatus:motus:& impetus ad aliquid creandum gignendum & conſeruandum:Hormao græce impetum facio & conatum latine.i.appeto:& moueror:& horme appetitio. ET his: appetitionibus. CONſentaneas:conuenientes:& decentes. ANImis:animi & ratiõis iudicio. ET SENſibus:iudicio ſenſuum qui a ratione diriguntur:ut honeſtus ſit mot⁹ & appetitio moderata & decẽs. PROnoea:dicitur quaſi prænotio quædam: & præcognitio. OCCVpata.i.curam ſuam ponit. APTISſim⁹: ualde idoneus per illam formam quæ pulcherrima eſt & perfectiſſima. PROpemodũ:ferme. NEC ceſſantium.i.non ocioſorum ut uoluit Epicurus. OPEroſõ:difficili. NON enim:ponit qualitatem cæleſtium corporum ex quinta quadam natura conſtantium:ut Ariſtoteli uiſum ẽ. ACRES:acutos & tenues. CONcretos:denſos & craſſos ut humanis corporib⁹ accidit quæ mõ acutis morbis:modo grauibus infeſtantur,

CASVS:infortunia:ruinas. ICTVS:pcuſſiones & uulnera. VErens:reformidans. MONOgrāmi:dicti ſunt inqt Nonius hoies macie ptenues:ac decolores:tractū a pictura q̄ priuſq̄ corpibus corporet umbra fingit. Lucilius uix uiuo hoi ac monogrāmo:hæc ille. Monos græce ſolus latine:grāma linea inde monogrāmi dicti lineamēta tm̄ habentes ci tra ꝓfunditatem. COMmentus eſt:finxit deos tali forma p̄ditos:& ocioſos. PVLcherrima:ſplendidiſſima & globo ſa:qua nulla eſt pulchrior. PVriſſima:mundiſſima:& defecatiſſima. FEruntur:mouent. MODErant:temperant:& regūt. CONſenſiſſe:conſpiraſſe:cōueniſſe:concordaſſe. MVLtæ aliæ:hæ ſunt ꝓpriæ inquit naturæ deorū quas dixi: ſunt & aliæ ex magnitudine benificiorum cōſecratæ: nam qđ diuina ope ad uſum hoium comparatum eēt id diuino nomine honeſtabant:inuentum.ſ.inuentoris nomine appellātes. CONſtitutæ:poſitæ:& ordinatæ. BONItate:benignitate ac liberalitate. NAtū: ortum:productum inuentum. FRIget uenus:debilitatur coeundi appetitus. TVM aūt:ponit aliam ſpēm conſtitutorum deorū. VIS maior:poteſtas aliqua ſingularis & qualitas. VT fides:quæ eſt fundamentum iuſtitiæ:& dictorum factorumq; conſtantia & ueritas.

MENS:ratio conſilium:intelligēdi uis: quæ ut inqt Ariſtoteles parua eſt mole:ui tamē & ꝑtio multum oibus antecellit. CONſecrata:relata in numerum deorum:& ſacello cultuq; honeſtata. VIRtutis & honoris:ante erat delubrum uirtutis deinde honoris ut oſtēderetur non patere aditus ad ueros honores niſi ꝑ uirtutem cuius p̄mium honor:& habet & eſt. OPIS.i. auxilii:& beneficii. SALVtis:cōſeruationis in ſuo ſtatu & natura. CONcordiæ:cōſenſus & amicitiæ. LIbertatis:liberæ conditionis nemini obnoxiæ:atrium libertatis fuit ī auentino extructum ab Aſinio pollione:

VICTOriæ:adeptionis rei concupitæ:& maxime in bello:cuius finis uictoria eſt. militaris etenim apparatꝰ omnis eo tendit. VIS:poteſtas:efficacia. REGI:gubernari & conſeruari. QVO ex genere:ſimili qualitate ac natura. CVPIdinis:amoris:& deſiderii. VOluptatis:ſenſibilis delectationis:& iucūdi motus in guſtu maxime & tactu. LVbētinæ.i.uolētis & promptæ: qm̄ ad uenerem ꝓpenſa ſunt omnia:libens dicit uolēs & facilis:& libitina ſiue lubentina uenus:quæ ſic appellata eſt:quoniā ad oīa ueniat. VOCAbula:appellatiōes in numerum deorum relatæ ſunt in templo lubentinæ ueneris omnia funeri celebrādo neceſſaria uēdebantur. rōnem lege apud plutarchum in quæſtionibus. VITIOſarum rerum:culpabilium quoniā in ipſis modus exceditur:& hæc ſententia conuenit ſtoico: qui etiā minimas uitioꝝ fibras euellere nititur: uultq; ſapientem non ſolum perturbationibꝰ uacare:ſed etiā affectibus. NEq; naturalium.i.quas natura bene inſtituta & conſumata non appetit:cum cupidine:& uoluptate:quā ſtoicus ut meretricem e cetu mationaꝝ pellendā cenſet:nec īter prima naturæ numerandā putat. Seruat ergo ſtoici ſupercilii decoꝝ. ALIter exiſtimat: ſecus iudicat. qm̄ in his extremū bonoꝝ oīum colloca

caſus aut ictus extimeſcant:aut morbos metuant ex defatigatione mēbroꝝ. Quæ uerēs Epicurus monogrāmos deos & nihil agētes cōmētus eſt. Illi aūt pulcherrima forma p̄diti puriſſimaq; in regione cæli collocati ita ferunt:moderātur q; curſus: ut ad oīa cōſeruanda & tuenda cōſenſiſſe uideant. Multæ aūt aliæ naturæ deorum ex magnis beneficiis eoꝝ non ſine cauſa & a græciæ ſapiētiſſimis & maioribus noſtris conſtitutæ noiatæq; ſunt. Quicquid enim magnam utilitatem generi afferret humano:id nō ſine diuina bonitate erga homines fieri arbitrabant. Itaq; tum illud quod erat a deo natum:nomine ipſius dei nuncupabant. Vt quum fruges cererem appellamus:uinu; aūt liberꝫ. Ex quo illud Terrētii. Sine cerere & libero friget uenus. Tum aūt res ipſa in qua uis ineſt maior aliqua ſic appellatur:ut ea ipſa uis nominet deus:ut fides ut mens:quas in capitolio dedicatas uidemus ꝓxime a M. æmilio ſcauro:ante aūt ab Atilio calatino erat fides conſecrata. Vides uirtutis templum:uides honoris a M. marcello renouatū:qđ multis ante ānis erat bello liguſtico a Quinto maximo dedicatum. Quid opis? quid ſalutis? qđ concordiæ:libertatis:uictoriæ? quarum oīum rerum qa uis erat tanta ut ſine deo regi non poſſet:ipſa res deoꝝ nomē obtinuit. Quo ex genere cupidinis & uoluptatis & libentinæ ueneris uocabula conſecrata ſunt:uitioſaꝝ reꝝ neq; naturaliū:quāq̄ Velleius aliter exiſtimat:ſed tm̄ ea ipſa uitia naturā uehemētius ſæpe pulſant. Vtilitatū igit magnitudine cōſtituti ſunt hi dii:qui utilitates quaſq; gignebant. Atq; his qdē nominibus q̄ pauloante dicta ſunt q̄ uis ſit ī quoq; declaratur deo. Suſcepit autem uita hoium cōſuetudo communis:ut beneficiis excellentes uiros in cælum

bant. EA uitia:uitioſi affectu impellunt:& uexāt hoīs naturā:& uario ardore cruciāt:& torquēt:Trāquillum uitæ ac mētis ſtatū cōturbātes. PVLſant:mouēt:pellūt:ſtimulant. VIS:ſignificatio ptās:& efficacia. SVſcepit aūt: ponit nūc heroes atq; ſemideos quos excellentes uirtutes cælo ſacrarūt:& uota mortaliū:q grato aīo bn̄ficiis rn̄dētes eos ut numina coluerūt a qbꝰ adiuti eēnt & exculti. Ariſtoteles agens de heroica uirtute dicit:hæc feritati opponit & diuina eſt ut Homerꝰ de hectore ppea q̄ eximia bonitate p̄ſtabat dicētē priamū īduxit. Nec iā hoīs ſane mortalis filius ille eſſe uidebatur:ſed diuo ſæmine natus. Quare ſi ex hominibus ob uirtutis excellētiam dii fiunt talis is habitꝰ fuerit q feritati opponit:atq; ut raro fit uirum eſſe diuum ut appellare lacones cōſueuere cū ualde aliquē admirant. dicūt.n. uir diuus hic eſt:ſic & ferus atq; imanis eſt inter hoīes raro. CONſuetudo:uſus & mos gratus acceptis beneficiis. BENEficiis excellentes,i.bene meritos de humano genere:ac merētes:excellentes bn̄ficiis dn̄r qui maxima bn̄ficia contulerunt.

Fama

ſama ac uoluntate tollerent. hinc Hercules. hinc Caſtor & Pollux. hinc Aeſculapius: hinc liber etiã: hunc dico liberum Semele natum: nõ eum quem noſtri maiores auguſte ſanc̃teqꝫ liberum cum Cerere & libera conſecrauerunt: quod quale ſit ex Myſteriis intelligi poteſt. Sed ꝙ ex nobis natos liberos appellamus: iccirco cerere nati nominati ſunt liber & libera: quod in libera ſeruant in libero non item. hinc etiã Romulus: quem quidam eſſe Quirinum putant: quorum quũ remanerẽt animi atqꝫ æternitate fruerentur: dii rite ſunt habiti: quum & optimi eſſent & æterni. Alia uero ex ratione & quidem phyſica magna fluxit multitudo deorum: qui induc̃ti ſpecie humana fabulas poetis ſuppeditauerunt: hominũ autẽ uitam ſuperſtitione omni referſerũt. Atqꝫ hic locus a Zenone trac̃tatus: poſt a Cleãte & Chryſippo pluribus uerbis explicatus eſt. Nã uetus hæc opinio græciam oppleuit. ſ. exſec̃tum Celium a filio ſaturno. Vinc̃tum aũt Saturnum ipſum a filio Ioue: phyſica ratio non inelegans incluſa eſt in impias fabulas. Cæleſtem enim altiſſimam æthereamqꝫ naturam. i. igneam: quæ per ſe ſe omnia gigneret: uacare uoluerunt ea parte corporis: quæ coniũc̃tiõe alterius egeret ad procreandum. Saturnum autem eum eẽ uoluerunt qui curſum & conuerſionem ſpaciorum ac temporum contineret: qui deus græce id ipſum nomen habet. Chronos enim dicitur: qui eſt idem ſpacium temporis. Saturnus aũt eſt appellatus ꝙ ſaturaretur annis: ex ſe enim natos comediſſe fingit̃ ſolitus: quia conſumit ætas tempoꝝ ſpatia: anniſqꝫ ꝑteritis inſaturabiliter explet̃. Vinc̃tus eſt aũt a Ioue ne

FAMA: honore nominis: & gloria. VOLVNtate: grato ſtudio & cura. HERcules qui monſtra domuit: æſculapiꝰ medendis corporibus inſudauit: liber pater uinum exhibuit. HVNC liberum: filium Iouis & ſemelæ quẽ & bacchũ uocamus & bromium: de quo dicetur ſuo loco. NON eum. ſ. liberum quem priſci Romani. AVGVſte: magnifice ac religioſe. SANc̃te: pie caſteqꝫ. LIBErum cum cerere & libera. i. ſolem lunam ſiue terram: & perſophonen. i. ſemẽ rerum omnium. Macrobius agens de ſole ac libero dicit. Hinc Virgilius ſcribẽs liberum patrem ſolem eſſe & cererẽ lunam qui pariter fertilitatibus glebæ & maturandis frugibus uel noc̃turno temperamento: uel diurno calore moderantur. QVOD, quale ſit: quid ſignificet in rerum natura. EX MYSTEriis: arcano ritu ſacrorum pontificiiſqꝫ libris: quibus rationes rerum religionum continentur: & cauſæ profano uulgo ignotæ. SED ꝙ ex nobis: affert cauſam appellationis liberi: ac liberæ conſuetudo ciuilis appellationis hoc effecit: ut filios cereris dicamus liberum & liberam quoniam filios noſtros & filias ita noĩamus. Sol & luna cereris filii dicunt̃ qm̃ e terra oriri uident̃ & mari: q̃uis nõ ita ſit: ſed de his alias. IN Libero non item: libera inquit Balbꝰ etiãnũ dicit̃ filia cereris ꝓſerpina: ſed liber non dr̃ cereris filius abſolute: ideo ad differẽtiam dixit hũc dico liberum ſemelæ natum. Liber inquit Seneca nõ ob licẽtiam linguæ dic̃tus eſt inuẽtor uini: ſed quia liberat ſeruitio curaꝝ aium: aſſerit uegetatqꝫ & audentiorẽ in oĩs conatus facit: ſed ut libertatis ita uini ſalubris moderatio eſt. HINC ex hac conſuetudine. QVIRInũ: q̃ſi haſtatum: ſic enim poſt mortem appellatꝰ eſt ab haſta. Vnde Ouidius in faſtis. Adde ꝙ haſta quiris priſcis eſt dic̃ta ſabinis: Belliger a telo uenit ad aſtra deus. REmanerent: extinc̃to corpore uiuerẽt eſſentqꝫ imortales. RITE: merito iure: rec̃te. OPTImi: perfec̃tiſſimi: & omni uirtute inſignes: & æuo ſempiterno fruerentur. ALIA aũt ex ratione: & alios inquit deos habuimus naturali quadam ratione & cauſa uerum fabuloſa induc̃tos: hanc uiam imprimis aperuit in theogonia heſiodus. PHYſica: naturæ uim ſpeculante ueſtigãteqꝫ: nã quod philoſophi naturæ uenatores atqꝫ interꝑtes ſuis appellationibus explicarunt poetæ ambagibus fabularum & ingenioſe fic̃tis nominibus inuoluerãt. FLVxit: manauit: orta eſt & diffuſa. SPEcie: forma. SVPple ditauerunt ſubin miniſtrauerunt ꝓbuerunt. SVperſtitione: uana religione metuqꝫ inani repleuerunt. HIC locus: hæc ratio phyſica trac̃tata eſt & explanata primũ a Zenone: deinde a poſteris. NAM uetus hæc opinio: repetit ſtoicus uulgatas fabulas & eas phyſicæ interꝑtatur: ut omnis impietas remoueatur & ſuperſtitio. EXSEc̃tum caſtratum priuatumqꝫ membris genitalibus. VINc̃tum: ligatum & compeditum. PHYſica naturam rei explicans & uim. NON inelegans: ideſt concinna elegantiſſima & conuenientiſſima cum omni decoro & gratia. IMPIAS: nefarias & flagioſas: quoniam filius patrem ſecat & ligat: quod eſt contra pietatem: quæ debetur parentibus. CAELEſtem enim rationem huius commenti aperit ſtoicus. PER ſe: ſine alterius commixtione. EA parte: corporis. i. genitalibus membris: cælum dicitur a græcis uranos quaſi oros: ideſt terminus omnium quæ ano: ideſt ſupra ſunt: & quaſi naturæ finitor: dicitur & coſmos: quia ualde ornatur: quidam non inepte fabulati ſunt incudis fuiſſe filiũ: ipſius uim & robur inuentes: & eius ad permanendum aptitudinẽ. CHRONOS: dic̃tus eſt ſaturnus a creno: ideſt perficio. hæc quippe eſt natura temporis: quod motus cæli menſura eſt: & ideo cæli dic̃tus filius. Immoderatum cæli ad terram fluxum tempus coercuit: ideo genitalia diſſonimi patris ut in theogonia fingit Heſiodus: ideſt ꝓbroſi & infamis dicitur ſecuiſſe compeditus dicitur a Ioue Saturnus: quoniam Iuppiter: ideſt uitalis ignis locum ſuperiorem ſortitꝰ eſt: & prima illa rerum confuſio compreſſa eſt: & regno priuata: Iouem ſaturnus non deuorat: quia particularium uita momentanea eſt & fluxa: non tamen uitam omnem corrumpit tempus: ſed permanet illa ſucceſſionibus cuſtodita: ideo dicitur Iuppiter ſubtrahi ſaturno filios deuoranti.

IMMODERAtos:nimios & incōpoſitos:tempus enim dicitur a tenore temperato ipſius cæli:ac ſyderum:quorū
curſus horas:dies menſes & annos metitur:& ideo ſaturnus uinculis ſtellarū alligatur. CONuerſis:mutatis : ut Iup/
piter:Iouis:Zeus græce:dios in caſu patrio. OPTImus:maxima bonitate præditus.i.iuſtitia:liberalitate:benignitate:
magnificentia. MAXImus:potentiſſimus. GRAtius:iucūdius:qm̄ liberalis natura imprimis grata eſt & amatur..
OPES:potentias:uires:regna:imperia. NVNCVpat:appellat ut dictū eſt in pricipio huius uoluminis. SVBLIME
candens:excelſum & ſplendidum cælum. PLAnius:euidentius & apertius.dicit idem Ennius in tragœdia. EXEcra
bor:deteſtabor & maledicam. HOC:ideſt ignem cæ/
li omnia illuſtrantē:qui æther dicitur & Iuppiter. FV
ſum:ſparſum:omnia amplexum. IMMOderatū im/
menſum & infinitum. TENEro molli & leni ambi/
tu. PERhibeto:dicito. SIMIlitudo:propter aliquas
qualitates in quibus conueniunt:leuitate.ſ.& calidita/
te:iuno aptatur Ioui & iungitur.i.aer ætheri.matrē fa/
bulantur eſſe rheam:& patrem Saturnū:quoniam tē/
pore fiunt talia & mutant᷑: EFFOEMInarūt mollem
eſſe dixerunt:& noīe fœminco nuncuparunt. MOL
lius:lenius:nam eius afflatu tepido & ſuaui omnia ui/
uunt. PORtunus a porta.portunus inq̄t Pompeius
putabatur deus eſſe portarum. PLVtos:numen diui/
tiarum apud græcos:& ipſæ diuitiæ. RECIdant:re/
uertantur tandem ad ipſam. PERSEphone:dicta eſt:
qm̄ ſatus ipſoꝝ ſæminum:& terræ cultus eſt laborio/
ſus:& operoſus quaſi pherſepone a phero.i.porto:&
poneo laboro & pono labore.Pluto rapere dicitur fi/
liam cereris:quia ſæmē terræ mandatur & occultatur.
GEMEter.i.terra mater. MAuors.i.bellum & præ/
lium. MInueret:qm̄ prælium omnia ferme īminuit:&
fortiſſimos decimat bellatores. Q.VVMqꝫ in oībus
rebus ponit alias īterꝑtationes ad principium rerū om
nium:& finem pertinentes. VIM:poteſtatem & effi/
caciam. PRIma:principia e q̄bus aliq̄d originatur &
naſcit᷑. EXtrema:ultima.i.fines ad quos oīa referunt᷑
& tēdūt. PRINcipē:primū in honore ſacrificioꝝ uo/
luerūt eē ianū quē chaos priſci appellarūt:a uerbo cheo
q̄d fundo ſignat & uro:ut oñderēt principiū reꝝ fuiſſe
aquā aut ignē ut heraclito placuit.Heſiodus aquā po
ſuit:chaoſqꝫ appellauit a fuſiōe:heſiodū imitat⁹ ē thales
mileſi⁹:& Pindarus aquā dicēs eē q̄d optimū:aq̄ dēſa
efficit terrā:rarefacta uero ſi min⁹ aerē ſi magis ignē:&
hoc mō de elemētis philoſophati ſunt. AB eundo:ut
dicat᷑ ianus q̄ſi ean⁹. DVctū:originatū. PERuiæ:exi
tū hn̄tes & trāſitū. IANI.ſ.dn̄r:eſt aūt ianus hedificiū
fornicatū colūnis ſubnixū & undiqꝫ ꝑuiū : in quo nū/
mularii quondā & argētarii artē exercebāt ſuā. Vn̄ Ho
ratius:poſtq̄ res mea ianū ad mediū fracta ē.& hæc ia/
nus ſūmus ab imo ꝑdocet:& Ouidi⁹ cū tot ſint ianu.
Idē Cicero in officiis ad mediū ianū ſedētib⁹. IANI/
culū iq̄t Pōpeius dictū ē ꝙ ꝑ eū Po.Ro.primit⁹ trāſie/
rit in agrū æthruſicū. PROſanaꝝ:nō ſacraꝝ.Sacrum
eteni & ꝓfanū ſic opponunt᷑:ut publicū & priuatū:ce
lebs atqꝫ marit⁹. HEſtia:Ouidius ī faſtis,ita īterꝑtatur.
Veſta:Eadem ē & terra ſubeſt uigil ignis utriqꝫ.Signifi
cant ſedem terra focuſqꝫ ſuā.Terra pilæ ſiſis nullo ful/
cimine nixa . Aere ſubiecto tā graue pendet onus. Stat
ui terra ſua ui ſtādo ueſta uocatur.Cauſaqꝫ par grai no/
minis eſſe poteſt.At focus a flammis:& q̄d fouet om/
nia dictus.Qui tamē in primis ædibus ante fuit. Hinc
quoqꝫ ueſtibulum dici reor:unde ꝑcamur.& reliqua.
VIS:poteſtas & efficacia.

immoderatos curſus hr̄et:atqꝫ ut eū ſydeꝝ uinclis al
ligaret:ſed ipſe Iuppiter.i.iuuans pater:quē conuer/
ſis caſibus appellamus a iuuādo Iouē,a poetis pr̄ di
uumqꝫ hoīumqꝫ dicit᷑:a maioribus aūt noſtris opti/
mus maximus:& q̄dem ante optimus.i.beneficen/
tiſſimus q̄ maximus:q̄a maius eſt certeqꝫ gratius ꝓ/
deſſe oībus:q̄ opes magnas hr̄e.Hūc igit᷑ Ennius ut
ꝑdixi nuncupat ita dicens.Aſpice hoc ſublime can/
dens quem inuocant oēs Iouē. Planiuſqꝫ alio loco
idē.Cui q̄d in me eſt:execrabor hoc:quo lucet q̄cq̄d
eſt.Hunc etiā augures nr̄i quū dicūt Iouē fulgētem
tonātem dicūt.n.cælo fulgente & tonāte. Euripides
aūt ut multa ꝑclare ſic hoc breuiter . Vides ſublime
fuſum īmoderatum æthera:qui terraꝫ tenero circū/
iectu amplectitur:hūc ſummū habeo diuū:hūc per/
hibeto Iouē.Aer aūt ut ſtoici diſputāt īteriectus īter
cælū & mare Iunonis noīe conſecrat᷑:quæ eſt ſoror
& coniunx Iouis quod & ſimilitudo eſt ætheris &
cū eo ſumma cōiunctio.Effœminarūt aūt eū : Iuno
niqꝫ tribuerunt:ꝙ nihil eſt eo mollius . Sed Iunonē
a iuuando credo noīatam.A qua reſtabat & terra : ut
eſſent ex fabulis tria regna diuiſa. Datū eſt igit᷑ Ne/
ptuno altero Iouis ut uolūt fratri maritimum oē re
gnū:nomēqꝫ ꝓductū ut Portunus a porta:ſic Ne/
ptunus a nādo Paulū primis lr̄is īmutatis . Terrena
aūt uis oīs atqꝫ natura Diti patri dedicata eſt:q̄ diues
ut apud græcos Pluton:q̄a & recidāt oīa in terras:&
oriant᷑ ex terris.Cui ꝓſerpinā q̄d græcoꝝ nomē ē:
ea eni eſt q̄ ꝑſephone græce noīat᷑:quā frugū ſæmē
eē uolūt:abſcōditāqꝫ q̄ri a matre fingūt. Mater aūt ē
a gerēdis frugibus:Ceres tanq̄ geres:caſuqꝫ prima lit
tera itidem mutata ut a græcis:nā ab illis quoqꝫ de/
meter quaſi gemeter noīata eſt.Iam qui magna uer
teret Mauors:Minerua autē q̄ uel minueret uel mi/
naret᷑.Quūqꝫ in oībus rebus uim haberent maxi/
mā:prima & extrema principē in ſacrificādo Ianuꝫ
eſſe uoluerunt:quod ab eundo nomen eſt ductū:ex
quo trāſitiones ꝑuiæ Iani:foreſqꝫ in liminibus ꝓfa/
naꝝ ædiū ianuæ noīant᷑.Nam ueſtæ nomē a græcis:
ea eſt enim quæ ab illis heſtia dicit᷑ . Vis autem eius
ad aras & focos pertinet.Itaqꝫ in ea dea quæ eſt rerū
cuſtos intimarum omnis & precatio & ſacrificatio

extrema eſt:nec longe abſunt ab hac ui dii penates ſi
ue a penu ducto noie.eſt.n.oẽ quo ueſcuntur hoĩes
penus:ſiue ab eo ꝙ penitus ĩſiderẽt:ex quo etiã pe/
netrales a poetis uocant͛. Iã apollinis nomẽ ẽ græ/
cũ:quẽ ſolẽ eẽ uolũt.Dianã aũt & lunã eandẽ eẽ pu
tant:quũ ſol dictus ſit:uel qa ſolus ex oĩbus ſyderib⁹
eſt tãtus:uel qa quũ eſt exortus obſcuratis oĩbus ſo/
lus apparet.Luna a lucendo noĩata ſit:eadem eſt eni
lucina.Itaqꝫ ut apud græcos Dianã eamqꝫ luciferaꝫ:
ſic apud noſtros Iunonem lucinã in pariendo iuo/
cant q̃ eadẽ Diana oĩuaga dicit͛:nõ a uenãdo: ſed ꝙ
ſeptem numeret͛ tanq̃ uagãtibus Diana dicta qa no
ctu quaſi diem efficeret.Adhibet͛ aũt ad partus: ꝙ ii
matureſcũt aut ſeptẽ nõnunq̃ aut ut plerũqꝫ nouem
lunæ curſibus:qui qa menſa ſpatia cõficiunt menſes
noiant͛.Cõcinneqꝫ ut multa Timeus:qui quũ in hi/
ſtoria dixiſſet:qua nocte natus Alexander eſſet:eadẽ
Dianæ epheſiæ templũ deflagrauiſſet:adiunxit mi/
nime id eẽ mirãdum:ꝙ Diana quũ in partu olimpia
dis adeſſe uoluiſſet:abfuiſſet domo.Quæ auteꝫ dea
ad res oẽs ueniret Venerem noſtri noĩauerunt:atqꝫ
ex ea poti⁹ uenuſtas q̃ uen⁹ ex uenuſtate.Videtis ne
igit͛ ut a phyſicis rebus bene atqꝫ utiliter inuentis tra
cta rõ ſit ad cõmẽtitios & fictos deos?q̃ res genuit
falſas opiones erroreſqꝫ turbulentos & ſuꝑſtitiones
pene aniles.Et formæ.n.nobis deoꝝ & ætates & ue/
ſtitus ornatuſqꝫ noti ſunt.Genera ꝑterea: coniugia:
cognationes:oĩaqꝫ traducta ad ſimilitudinẽ imbecil
litatis humanæ.Nam & ꝑturbatis aĩs inducunt͛.Ac/
cepimus.n.deoꝝ cupiditates:ægritudines:iracũdias:
nec uero ut fabulæ ferunt dii bellis ꝑliiſqꝫ caruerunt:
nec ſolum ut apud Homeꝝ quũ duos exercitus cõ
trarios alii dii ex alia parte defenderent:ſed etiam cuꝫ
titanis cum gigantibus ſua propria bella geſſerunt.
Hæc & dicuntur & creduntur ſtultiſſime: & plena
ſunt futilitatis ſummæqꝫ leuitatis.Sed tamẽ his fabu
lis ſpretis ac repudiatis:deus ꝑtinens per naturam cu
iuſqꝫ rei:per terras Ceres:per maria Neptunus: alii p
alia poterunt intelligi qui q̃leſqꝫ ſint:quoqꝫ eos noĩe
cõſuetudo nũcupauerit:quos deos uenerari & cole
re debemus.Cultus aũt deoꝝ eſt optimus:ideqꝫ ca/
ſtiſſimus atqꝫ ſanctiſſimus:pleniſſimuſqꝫ pietatis:ut
eos ſemp pura integra ĩcorrupta & mẽte & uoce ue
neremur.Nõ eni philoſophi ſolũ:uerũ etiã maiores
nr̃i ſuꝑſtitionẽ a religione ſeparauerũt.Nam q totos
dies ꝑcabantur & imolabant:ut ſibi ſui liberi.ſuper/
ſtites eſſent: ſuꝑſtitioſi ſunt appellati:quod nomen

EXTREMA:ultima qm̃ terra imum habet locum
cæteris elementis ambitum:hoc idem ferme ſignificãt
penates. DVCTO:originato a penu quo ea quæ an/
nuo uſui condus recondit ſignificantur. PENItus:
intrinſecus. PENEtrales:quaſi loca ĩtima:& extrema
inſidentes & tenentes: unde penetalia deorum pena/
cium ſacraria dicũtur. APOLLO:dictus eſt tanq̃ ſol/
uens morbos:& ipſos pellens deus qui purgat:inquit
Plato ipſe eſt apoluon & apolyon.i.abluẽs a malis ſol
uenſqꝫ quod apollo ſignificat. TANTVS:tam ma/
gnus magnarumqꝫ uirium. IN SEptem:in numero
ſeptem planetarum. MATVreſcunt:maturitatem ha/
bent & ſuam perfectionem:ac exitum. QVI:curſus
lunæ dicuntur menſes:quoniam temporis ſpacia me/
tiuntur. MENSA:terminata & menſurata interualla
efficiunt. CONcinne:apte:& elegãter. Timeus hiſto/
ricus fuit taurominitanus.eſt autem taurominium li/
torale oppidum ſicilie. EPHEſus:urbs ioniæ clara tẽ
plo dianæ:quod autore ſtrabone heroſtratus quidam
incendit:ut tam inſigni facinore nomen ſibi compara
ret:quod ei non ſucceſſit:nam ut ſcribit Euſtathius di/
ras inſtituerunt epheſii in illum qui heroſtratum no/
minaſſet ut perpetua obliuione illius nomẽ tegeretur.

AD RES omnes:ad procreatiõem rerum omnium
quæ ꝓpriis fœminibus oriuntur:& quoniam natura
ſeminis humani ſpumoſa eſt ideo aphroditis dicta eſt
uenus:aphros græce ſpuma latine. VENVſtas:gratia
ipſius ueneris & formæ. Venuſtum eſt inquit Fabius
quod cum gratia quadam & uenere dicitur. VIDE/
tis ne igitur:opiniones antiquorum inquit Balb⁹ per/
peram intellectæ delyras peperẽrũt ſuꝑſtitiões. TRA
cta ratio:uia & modus. ERROres:confuſiones opi/
nionum & actionum. ANILES:delyris uetulis cõue
nientes. FORmæ:figuræ nobis ſimiles:quæ diuinæ
naturæ non conueniunt.pari ratione dicendum eſt de
natalibus:cognatiõe:affectibus. ORNAtus uarii cul
tus formarum. PERturbatis: cõmotis cupidine:aut
ira. AEGRItudines:merores. CONtrarios:hoſtiles
græcum.ſ.& barbarum ut in iliade fingit homerus.

PROpria:ſua & peculiaria. STVLtiſſime:uaniſſi/
me:leuiſſime:imprudentiſſimeqꝫ. FVTIlitatis:uanita
tis & leuitatis. PERtinẽs:penetrans extent⁹. QVI:
cuius ſubſtantiæ. QVALES:cuius qualitatis & na/
turæ. COLERE:honorare. CASTISſimus:puriſſi
mus. SANctiſſimus:incorruptiſſimus. PIETAtis:
iuſtitiæ:ac ſciẽtiæ diuini cultus. PVRA:ſincera. IN/
tegra:imaculata. INCORrupta inuiolata:impolluta.

MENTE:corde:animo:cogitatiõe.Cor etenim ueræ
religiõis:cæterarumqꝫ uirtutum radix eſt:& fundamẽ
tum:incaſſum ſiquidem uerba funduntur ſi cor non
orat. MAIOres noſtri:priſci Romani: IMOLAbãt:
ſacrificabant:uictimaſqꝫ cædebant mola ſalſa perfuſas.

PATVIT latius: ad multa ſe extendit: nam ſuperſtitioſus dicitur qui uana religione tenetur. RETRActarent: recolerent conſiderarēt. RELEgerent: repeterent: reuoluerēt. EX RElegēdo: quis Ciceronis iudicio ſtādū ſit: & in his maxime q̄ ad linguæ latinæ cultū & uocabuloꝝ originationē ꝑtinent: tñ nō ab re fuerit alioꝝ opiōnē recēſere. Maſſurius Sabinus autore gellio religioſum dixit eē qđ ꝓꝑ ſctitatē aliquā remotū ac ſepoſitū a nobis eſt. Verbum a relinquēdo ductum: ut cerimoniæ a carēdo. hæc ille. Lactantius dicit hoc uinculo pietatis obſtricti deo & religati ſumus. uñ ipſa religio nomē accepit nō ut Cicero īterꝑtatus eſt a relegēdo. Suꝑſtitioſi uocanť q̄ ſuꝑſtitē memoriā defunctoꝝ colūt: aut qui colunt domi parentum imagines tanq̄ deos penates: & ſuꝑſtitioſi ſunt qui multos & falſos deos colūt: hæc Lactantius. PROximū eſt: hæc eſt tertia pars ꝓpoſitionis qua deoꝝ ꝓuidētia mūdū adminiſtrari ꝓbať. MAgnus locus: ampla q̄ſtio: & ſñia reꝑhenſa & diſtricta ab academicis philoſophis oīa in dubiū reuocantibꝰ. VOBIS: epicureis. Q VEMadmodū: quomodo: uia: rōne: ꝑfecte: aut ꝑciſe: ambigue: aut explanate: hoc aūt accidit epicureæ familiæ ꝓpter ignorationē non ſolum dialectices: ſed etiam litteraꝝ. i. grāmatices.

Q VIDq; : aliquid: quodcūq; : unūquodq; enūtietur.

CAVSA incognita: re nō intellecta: & nō bñ examinata trāſlatio a iudiciis in quibus cauſæ iudicanť: & interdū cauſa nō cognita in reꝝ condēnationis ferť ſñia.

ANVM fatidicā: uetulam ꝑſagam. SINGVlarē: ſolam ſeparatā per ſe exiſtētem ſeorſum a ui & natura diuina. GVBERnet: actu & opera. REGAT: conſilio mēte: rōne. PRAECISE: iꝑfecte nō plene. AREOpagi: curiæ athenienſis & ſenatꝰ. Areopagus erat locus eminens e regione ad arcem athenaꝝ ubi publicæ curæ gerebanť. Inde Areopagitæ ſenatores dicti: nomen ductū eſt a Marte & pago q̄ſi uicus martis: SALEM iſtum: facetam deriſionē: & iocum cū cauillo atq; ridiculo. Plinius agēs de ſale dicit. Oīs uitæ lepos & ſumma hylaritas laborumq; requies non alio magis uocabulo cōſtat. NATIO: gens & familia epicurea. IRridendis: mordendis. NON decet: nō cōuenit uobis ignaris: & ineptis. NON datū: nec natura nec arte cōceſſum cū rudes ſitis atq; inſulſi. HOC: nō decere nō datum eſſe nō poſſe. MORIbus domeſticis: ciuili & Romana urbanitate & elegātia. NOSTROrū: romanorum. VRBAnitate ſale: facetiis & iocis. LIMAto: expolito exculto. CVM: partim. PEPErit: īuenit: & autor talis decreti fuit & dogmatis. ARTE: uia & rōne philoſophandi. i. dialectices ignarum. SINE litteris: rudem & expertem litterariæ ſciētiæ. i. grāmatices.

INSVLtantem in omnes: deridentem: Vellicantem: uexantem petulantiſſime. ACVMINE acie ingenii: AVTORItate: grauitate: dignitate: decoro: æſtimatione. SINE lepore: gratia uenuſtate: concinnitate: ſale.

CONſtitutas: compoſitas effectas. DVCITVR: originatur ab ea diſputatione quæ probat eſſe deos: quæ ratio iam tractata eſt. SENTIENTI: intelligenti atq; diuinæ. PVLCHERrime: honeſtiſſime ac prudentiſſime. CONSTItuto poſito & confirmato. ANImātibus principiis: habentibus animam: qm̄ natura intelligens eſſe non poteſt niſi a principiis animatis & ītelligentibus: natura igitur eſt animans ſentiens ītelligens & prouidens. SIMVLAchra: ſimilitudines quaſdam corpoꝝ & umbras. IMAGInes: lineares figuras & ſuperficiarias: quales ſunt monogrāmi: ut dictum eſt.

patuit poſtea latius. Qui aūt omnia quæ ad cultum deorum pertinerent diligenter retractarent: & tanq̄ relegerent: ſunt dicti religioſi ex relegendo: ut eligētes ex eligendo: tanq̄ a deligendo deligentes: ex intelligendo intelligentes. His enim in uerbis omnibus ineſt uis legendi eadem quæ in religioſo: ita factum eſt in ſuꝑſtitioſo: alterum uitii nomen alterum laudis. At mihi uideor ſatis & eſſe deos: & quales eſſent oſtēdiſſe. Proximū eſt: ut doceā deoꝝ ꝓuidētia mundum adminiſtrari. Magnus ſane locus eſt: & a ueſtris Cota uexatus: ac nimirū uobiſcū omne certamē eſt. Nam uobis Vellei minus notuz eſt quēadmodum quidq; dicať. Veſtra. n. ſolū legitis: ueſtra amatis: cæteros cauſa īcognita cōdēnatis: uelut a te ipſo heſterno die dictum eſt: anū fatidicā ꝓnoeam a ſtoicis īduci. i. ꝓuidentiam. Quod eo errore dixiſti: q̄a exiſtimas ab his ꝓuidentiam fingi: quaſi quādā deā ſingularem: q̄ mūdum oēm gubernet & regat: ſed id ꝑciſe diciť: ut ſi q̄s dicat atheniēſium r. p. cōſilio regi deſit illud areopagi. Sic quū dicimus ꝓuidentia mundum adminiſtrari: deeſſe arbitror deorum. plene aūt & ꝑfecte ſic dici exiſtimato ꝓuidētia deoꝝ mūdum adminiſtrari. Ita ſalem iſtuz quo caret ueſtra natio in irridendis nobis nolitote conſumere. Et mehercle ſi me audiatis: ne experiamini q̄dē: nō decet: nō datum eſt: nō poteſtis. Nec uero hoc in te uno cōuenit moribus domeſticis ac noſtroꝝ hominum urbanitate limato: ſed quum in reliquos ueſtros tū in eū maxime: qui iſta peperit hoīem ſine arte ſine litteris inſultantem in oēs ſine acumine ullo ſine autoritate ſine lepore. Dico igitur ꝓuidentia deoꝝ mundū & oēs mundi partes & initio conſtitutas eſſe: & omni tempore adminiſtrari: eamq; diſputationem tres in ꝑtes noſtri fere diuidunt: quaꝝ prima pars eſt quæ duciť ab ea rōne quæ docet eē deos: quo conceſſo cōfitēdū eſt eoꝝ cōſilio mūdū adminiſtrari. Secūda eſt aūt q̄ docet oēs res ſubiectas eē naturæ ſentienti: ab eaq; oīa pulcherrime geri: quo cōſtituto ſequiť ab animātibus principiis eam eſſe generatā. Tertius eſt locus: qui duciť ex admiratiōe reꝝ cæleſtiū atq; terræſtriuz: Primū igiť aut negandum eſt deos eſſe: qđ & Democritus ſimulachra & Epicurus imagines īducens

Quodam

quodã pacto negat:aut qui deos eſſe concedant:his
fatẽdũ eſt eos aliqd agere:idq; p̃clarꝝ.Nihil eſt aũt p̃/
clarius mũdi adminiſtratiõe:deoꝝ igit᷑ cõſilio admi
niſtrat᷑.Q d᷑ ſi aliter eſt:aliqd p̃fecto ſit neceſſe eſt eẽ
& melius & maiore ui p̃ditum q̃ deos:qle idcũq; eſt:ſi/
ue in aĩa natura:ſiue neceſſitas ui magna ĩcitata hæc
pulcherrima opera efficiens q̃ uidemus. Nõ eſt igit᷑
natura p̃potens neq; excellens ſi qdem ea ſubiecta ẽ
eiuel neceſſitati uel naturæ qua cælum maria terræq;
regant᷑:nihil eſt aũt p̃ſtantius deo:ab eo igit᷑ neceſſe
eſt mũdum regi.Nulli igit᷑ eſt naturæ obediens aut
ſubiectus deus:oẽm ergo regit ipſe naturã . Etenim
ſi concedimus ĩtelligentes eẽ deos:cõcedimus etiã
p̃uidẽtes & reꝝ qdẽ maximaꝝ.Ergo utrũ ignorant
quæ res maxime ſint:quoq; hæ mõ tractãdæ & tuẽ/
dæ:an uim nõ hñt qua tãtas res ſuſtineãt & gerant?
At & ignoratio reꝝ aliena naturæ deoꝝ ẽ:& ſuſtinẽ/
di muneris pp imbecilitatẽ difficultas mĩme cadit in
maieſtate deoꝝ:ex quo efficit᷑ id qđ uolumus deo/
rũ p̃uidentia mundũ adminiſtrari.Atqui neceſſe eſt
quũ ſint dii:ſi mõ ſint:ut p̃fecto ſunt:aĩantes eẽ:nec
ſolum animantes:ſed rõnis cõpotes:inter ſeq; quaſi
ciuili cõciliatione & ſocietate cõiũctos:unũ mũdum
ut cõmunẽ.r.p.atq; urbem aliquã regẽtes, ſequit᷑ ut
in his ſit eadem q̃ in genere humano rõ:eadẽ ueritas
utrobiq; ſit:eademq; lex q̃ eſt recti p̃ceptio : prauiq;
depulſio:ex quo ĩtelligit᷑ prudẽtiã quoq; & mẽtẽ a
deis ad hoĩes p̃ueniſſe:ob eãq; cãm maioꝝ inſtitutis
mẽs fides uirtꝰ cõcordia cõſecratæ & publicæ dedica
tæ ſũt. Q uæ q cõuenit penes deos eſſe negare:quũ
eoꝝ auguſta & ſctã ſimulachra ueneremur? Q d᷑ ſi ĩ
eſt in hoĩum gñe mẽs fides uirtus cõcordia. Vñ hæc
in terrã niſi a ſup̃is defluere potuerũt? Q uũq; ſint ĩ
nobis cõſiliũ rõ prudẽtia:neceſſe ẽ deos hæc ip̃a hr̃e
maiora:nec hr̃e ſolũ:ſed ẽt his uti in maximis & opti
mis rebꝰ.Nihil aũt nec maius nec melius mũdo:ne/
ceſſe ẽ ergo eũ deoꝝ cõſilio & p̃uidẽtia adminiſtrari.
Poſtremo quũ ſatis docuerimus hos eẽ deos quoꝝ
ĩſignẽ uim & illuſtrẽ faciẽ uideremus:ſolẽ dico & lu
nã & uagas ſtellas & ierrãtes:& cælũ & mundũ ip̃m
& eaꝝ reꝝ uim q̃ ineẽt ĩ oĩ mũdo cũ magno uſu &
cõmoditate generis humani:efficit᷑ oĩa regi diuina
mẽte atq; prudentia. Ac de p̃ria qdem p̃te ſatis dictũ
eſt.Sequit᷑ ut doceã oĩa ſubiecta eẽ naturæ:eaq; ab ea
pulcherrime regi. Sed qd ſit ip̃a natura explicãdũ eſt
añ breuiter:quo facilius id qđ docere uolumus ĩtelli
gi poſſit.Nãq; alii naturã eẽ cenſent uim quãdã ſiue

Q VODAM pacto:aliquo modo nam & ſi uerbis
deos ponit.re autem tollit:cũ eam formã ponat quæ il
lis nullo mõ aptat᷑:ut in primo uiſum eſt. PRAEcla/
ru3:ſumma prudẽtia & ſap̃ia dignũ:ne ocio marceſcat
ut Epicurus euomuit. SI aliter eſt:ſi non adminiſtrat᷑
deorum conſilio:erit aliqua alia uis maior diuina. qđ
eſt abſurdiſſimũ. MElius:p̃fectius. VI:robore potẽ/
tia:& efficacia:qualecunq; id eſſe concedat᷑ ſiue in ani/
mum:ſiue qđdam neceſſarium & fatale. INANIma
natura:bruta:ſtolida:ĩſenſata. NECESſitas:fatalis q̃/
dam poteſtas rebus omnibus neceſſitatem imponens:
unde illud Senecæ ĩ œdipo tragœdia:Fatis agimur cre
ditæ fatis.Non ſollicitæ poſſunt curæ mutare rati ſta/
mina fuſi. INCItata:impulſa & coacta magno impul
ſu. NON eſt natura p̃potens.i.quæ ſupra deum uires
habeat:& rõ quare non eſt:qm̃ paret neceſſitati & ob/
tẽperat ut inferior naturæ ſuperiori qua omnia regunt᷑.
& gubernant᷑:& hæc eſt natura diuina:qua nihil eſt p̃/
ſtantius:ſequit᷑ ergo ut oẽm regat naturã. ETEnim:
certe ſi deo prouidentia tribuitur:erit illa circa res ma/
ximas quæ deo notæ ſunt:& illas obire poteſt citra la/
borem cum ſit oĩpotens.Nihil aũt mundi adminiſtra
tiõe maius:illa igitur deo imprimis cõuenit. INTEL/
ligentes:cognoſcentes uim rerum oĩum. PROuidẽ/
tes:procurantes:& regentes. TRActandæ:procuran
dæ & prouidendæ. TVENdæ:conſeruandæ : cuſto/
diendæq;. VIM:robur:poteſtatem. SVSTIneant:gu
bernent. GErant:tractent. SVſtinendi:ferendi: MV
neris:oneris ipſius gubernationis & officii. IN MA
ieſtatem:amplitudinẽ uirium & omnipotẽtiam. AT
qui neceſſe eſt:probat iam a ui diuini muneris.i.rõne:
atq; prudẽtia mortaliũ generi collata eſſe in deo eximiã
rõnem excellẽtiſſimãq; prudẽtiã:qua mũdus ipſe rega
tur. AT qui certe. CONciliatiõe:amicitia ad ſimi/
litudinẽ ciuilis cõiunctionis:& cõcordiæ. RATIO:
mens:cõſiliũ. VEritas:fides:certitudo & modus ĩtel/
ligendi citra uanitatem:atq; errorem:quæ ueritas utri/
uſq; rõnis obiectum eſt:& ideo uerum aliquando pro
decenti ponitur:cum nihil ſit qđ rõnem magis deceat
q̃ ueritas. Vnde Horatius:Metiri ſe quẽq; ſuo modulo
ac pede uerum eſt.Et quos ultra citraq; nequit cõſiſte/
re uerum:& apud eundem in libris definibus:dicet na
tura non eſſe uerum:ideſt non decere. LEX:formula
ciuilitatis & uitæ. INSTItutis:ciuilibus ordinationi
bus. CONSEcratæ:relatæ in uim diuinam & publi/
cis dignatæ honoribus. Q VI:quomodo. AVGV
ſta:conſecrata & ueneranda. POSTREmo:ultima ra
tio ſumpta ab his commodis quæ in genus humanũ
cæleſtia & diuina conferũt corpora:quod profecto nõ
fieret ſi deus humana hæc & inferiora non curaret.
SEQ VItur ut doceam:ſecunda pars qua ſubiecta eẽ
omnia ſentienti naturæ concluditur. NANq; alii:po
nit definitionẽ naturæ:quæ ut finit Ariſtoteles in phy
ſicis eſt p̃cipium quoddam & cauſa ut id moueatur
atq; quieſcat in quo primo per ſe & non per accidens
ineſt. Aliqui autem dixerunt naturam eſſe rationem di
uinæ artis inditam rebus quæ ab ipſa mouentur ad fi/
nem. VIM:potentiam.

rõnẽ cientẽ motus in corpibus neceſſarios. Alii aũt uim pticipẽ rõnis atq; ordinis tanq̃ uia ꝓgredientem: declarantẽq; qd cuiuſq; rei cã efficiat: qd ſequat: cui⁹ ſollertiã nulla ars: nulla manus: nemo opifex cõſeq poſſit imitãdo. Sæminis. n. uim eẽ tantã: ut id q̃q̃ ſit pexiguũ: tñ ſi iciderit in cõcipientẽ cõprȩhẽdentẽq; naturã: nactũq; ſit materiam qua ali augeriq; poſſit: ita fingat & efficiat i ſuo quidq; gñe: ptim ut tm̃ mõ p ſtirpes alant ſuas: ptiꝫ ut moueri ẽt & ſentire & appetere poſſint: & ex ſeſe ſilia ſui gignere. Sunt aũt q oĩa naturæ noĩe appellent: ut Epicurus: qui ita diuidit: oĩum quæ ſint naturã eſſe corpora & inane: q̃q; his accidant. Sed nos quũ dicimus natura cõſtare: adminiſtrariq; mundũ: nõ ita dicimus ut glebã aut fragmẽtũ lapidis: aut aliqd eiuſmodi nulla cohærẽdi natura; ſed ut arborẽ ut aĩal: in qbus nulla temeritas: ſed ordo apparet: & artis q̃dam ſimilitudo. Quod ſi ea quæ a terra ſtirpibus cõtinent arte naturæ uiuunt & uigent: profecto ipſa terra eadẽ ui cõtinet arte naturæ: qppe q̃ grauidata ſæminibus oĩa pariat & fundat ex ſeſe: ſtirpes amplexa alat & augeat: ipſaq; alat uiciſſim a ſuperis externiſq; naturis. Eiuſdemq; expirationibus aer alitur & æther & oĩa ſidera: ita ſit terra natura tenet & uiget: eadẽ rõ in reliquo mũdo tenetur. Stirpes terræ inhærẽt: aĩantes aũt aſpiratiõe aeris ſubſtinent: ipſeq; aer nobiſcũ uidet: nobiſcũq; audit: nobiſcũ ſonat. Nihil. n. eoꝝ ſine eo fieri põt: qn etiã mouet nobiſcum. Quacũq; enim imus quacũq; mouemur uidetur quaſi locum dare & cedere: quæq;

RATIOnẽ artẽ. ORDInis: ꝓgreſſus tendẽtis ad finẽ. VIA: rõne: arte: mõ: mẽſura. CAVSA cuiuſq; rei: ad quem finẽ tẽdat. QVID ſequat: qd ſibi ꝓpoſuerit tanq̃ ſignũ: & ultimũ terminũ: ac ſũmã. ARIſtoteles: concludit naturã agere pp finẽ his uerbis, patet igit naturã eẽ cãm: & ita ut alicui⁹ gr̃a faciat: ea inqt cõſtare natura dr̃ q̃ quodã pricipio intrinſeco ſemp mouent & ad quẽdã ꝑueniũt finẽ: ab unoquoq; aũt nõ ad eundẽ ſingula neq; ad quẽuis: ſemp tñ ad eũdẽ niſi qd obſtiterit ꝑgũt. SOLlertiã: acumẽ: rõnẽ: artificiũ. CONſeq: attingere. Ars eteni naturã imitat q̃datenus põt. VIM: potẽtiã: & q̃ſi artẽ. NATVrã cõcipientẽ: aptã cõceptib⁹: & bñ diſpoſitã rẽ naturalẽ: & terrã bñ ſubactã & cõcinatã: & genitalis loculos. NActũq; ſit materiã. i. inuenerit cõueniens fomẽtũ: & alimẽtũ. ALI: foueri: ſuſtentari & creſcere. ITA fingat: ſic formet: & ꝑficiat unũq̃dq; in ſuo gñe & q̃litate ad eum finẽ quẽ hñt uegetabilia & ſenſibilia. PER ſtirpes: radices q̃ ſugunt e terra alimẽtũ. MOVERI: cieri locali motu: & ſenſus hr̃e atq; appetitiões reꝝ neceſſariaꝝ ad uitã tuẽdã: huc uſq; natura ꝓcedit in brutis: & ut ſilia ſibi ſpẽ ꝓducãt.

SVNT aũt: nũc oſcitãtis Epicuri opionẽ ponit dicentis naturã reꝝ oĩum eẽ plenũ: & uacuum. i. atomos: & inane: p qd ueluti locũ corpa mouerent: q̃ ille opinabatur reꝝ oĩum ſæmina. HIS: coporib⁹: & inani. SED nos: aperit ſuã mẽtem ſtoicus ut liqueat qd ſit mundũ natura adminiſtrari. CONſtare: uigere: teneri: fulciri: ſuſtineri. ADMIniſtrari: regi & gubernari. itelligim⁹ p naturã uim quãdã: ordinãtẽ: & artificioſam: q̃lis apparet in arborib⁹: & aĩantib⁹: in qb⁹ uia q̃dã & arte ad finẽ tendit: nõ ſic eſt inqt in partib⁹ a toto ſegregatis ut gleba: lapide: & ſilib⁹. talia. n. facile reſoluunt & corrũpunt. EIVSmodi tale: ac ſilẽ aut eiuſdẽ generis & q̃litatis. NVLLA cohærẽdi natura: naturali aptitudine ac ui ad ſubſiſtẽdi cõiũctionẽ: gleba ſiq̃dem terræ auulſa nõ eſt in ſua natura: nec cohæret ad ꝑmanẽdũ: & ordinẽ nõ hẽt a natura datũ. i arbore aũt tota terra: & aĩalibus ordo naturæ apparet: & uis qua cõſtãt: ſuſtinent: & ad ꝓpriũ finẽ tendũt niſi ipediant. TEmeritas: cõfuſio õrni auerſa: & mẽti. ORDO: rõ ꝓgreſſus a prio ad ultimũ qd natura ſibi ꝓponit. ARtis uiæ & rõnis: ars. n. ẽ habit⁹ cũ rõne effectiuus. STIRpib⁹: radicib⁹: ARTE: rõne: ordine: & uia. VIuũt: aĩam hñt altricẽ. ET uigẽt: uigorẽ hñt: pubeſcũt: & ꝑficiunt. CONtinet: ſuſtẽtat. ARTE: rõne: cõſilioq;. GRAuidata: repleta: & fecũdata ui ſæminũ FVNdat: emittat. VIciſſim: ꝑuices & alternatiões. A SVperis: leuiorib⁹ elemẽtis: ut aq̃: aere: igni: reliqſq; cæleſtib⁹ terrã alentib⁹ & fecũdãtib⁹. EXternis: extrinſecis. EIVSdẽ: terræ aqs ad mixtæ: nã unã uident naturã efficere. EXſpirationib⁹: exhalatiõib⁹ uaporib⁹ & fumis: qb⁹ aer alit & renouat. AETHER: ignis. ET oĩa ſydera: q̃ ſtoici opinati ſũt hũorib⁹ ali. TEnet: ſuſtẽtat: & uegeta ẽ. EAdẽ rõ: ars: uia: & modus eſt & tenet in toto mundo. i. natura uniuerſa quã diuina mẽs fouet: uegetatq;. STIRpes: enumerat ptes totius. arbores inquit alunt radicibus: aĩantes afflatu aeris: qui hominibus ꝑbet uiſum: auditum: uocẽ & oderatũ: nam hi ſenſus per medium aerem bene & apte diſpoſitum uim exercent ſuam ſenſibilia etenim. i. obiecta ſenſuum propria ſuper ſenſus poſita non ſentiuntur. SONAT: uoces effingit. MOVETVR: dat nobis facilem motum: cum ſit corpus rarum & lene: cedatq; facillime: quod non contingit per terram & aquam quum denſiora ſint & concretiora. QVASI locum: uacuum quoddam & receptaculum: quaſi autem dixit cum per quãdam tranſlationem loquatur non datur quippe in natura uacuũ: quapropter Ariſtoteles dixit locũ eſſe ultimã ſupficiẽ corporis ambientis locatũ. QVAEq;: oĩa grauia inqt imũ locũ appetẽtia: & oĩa leuia ſuperꝝ: & circularis motus cæleſtium corpoꝝ efficiũt naturã uniuerſam. MVNDI: totius cæli. terra enim eſt cẽtrũ circa qd cælũ uoluit. Vñ heſiodus igenioſe finxit in theogonia e chao natã eẽ terrã latũ pectus habẽtem: & tutũ pauimentũ deoꝝ imortalium: & peperiſſe ſibi æquale ſtellatũ cælũ. rõ aũt eſt qa terra puncti rõnẽ ad ambitũ cæli & circũferentia hñs cã eſt circularis formæ i pſius: æquale dr̃ terræ: qñ oẽs cæli ptes æq̃ diſtãt a terra: q̃ dr̃ pauimẽtũ cæloꝝ: qñ omne qd mouet imobili naturæ initur: firmamentum uero cæleſtis motus eſt medius mundi locus qui & infimus in globo dicitur: libraturq; terra ſuis ponderibus & hæret immobilis.

MEDIVM locum terram. A MEDIO:a terra ad cælum. ROTVNDA:circulari. FERVNTVR:uoluuntur circa terram. CONTINENTEM:continuatam & connexam:quoniam partes inuicem ſe fulciunt. VNAM:totam e pluribus membris conſtantem & coagmentatam. ET CVM quatuor:quatuor membra totius naturæ:ideſt elementa inuicem ſe generantia continentem:& indeficientem efficiunt naturam. RETRORSVM:mutato ordine a primo ad ultimum. VICISSIM:per uices & uariationes ordinis atq; progreſſus:denſus ignis efficit aerem: denſus aer aquam:denſa aqua terram. HIS NAturis:elementis. COMMEANTIbus:confluentibus nunc ad tenuitatem: nunc ad denſitatem. CONTINETVR:connectitur & coagmentatur. Q VAE:coniunctio aut ſemper manebit aut diu:hæc fuit ſtoicorum opinio. Sacra ueritas finem mundi tenet futurum ad ſummi conditoris arbitriũ. VTRVMuis:alterꝝ de duobus. VT:q̃uis ſit hoc uel:illud tamẽ ſequitur qm̃ natura adminiſtrari:qđ probat exemplo artium aut particularis naturæ.

in medium locum mundi qui eſt infimus: & quæ a medio in ſuperum:quæque conuerſione rotunda circum medium feruntur:ea continentem mundi efficiunt unamq; naturam. Et quum quattuor ſint genera corporum: uiciſſitudine eorum mundi continuata eſt natura. Nam ex terra aqua: ex aqua oritur aer:ex aere æther: deinde retrorſum uiciſſim ex æthere aer:ex aere aqua: ex aqua terra infima: ſic naturis his e quibus omnia conſtant ſurſum deorſum ultro citroq; commeantibus mundi partium coniunctio continetur. Q uæ aut ſempiterna ſit neceſſe eſt hoc eodem ornatu quem uidemus: aut certe perdiuturna: permanens ad longinquum & immenſum pene tempus: quorum utrumuis:ut ſit ſequitur mundum natura adminiſtrari. Q uæ eniȝ claſſium nauigatio: aut quæ inſtructio exercitus? aut rurſus ut ea quæ natura efficit conferamus. Q uæ procreatio uitis aut arboris:quæ porro animantis figura: conformatioq; membrorum tantam naturæ ſollertiam ſignificat quantam ipſe mundus? Aut igitur nihil eſt quod ſentiente natura regatur: aut mundum regi conſitendum eſt. & enim qui reliquas naturas omnis earumq; ſæmina contineat: qui poteſt ipſe non natura adminiſtrari? Vt ſiquis dentes & pubertatem natura dicat exiſtere: ipſum autem hominem cui ea exiſtant non conſtare natura. Q uis non intelligat quæ efferat aliquid ex ſe perfectiorem habere naturam q̃ ea quæ efferantur. Omnium autem rerũ quæ natura adminiſtrantur ſæminator & ſator & parẽs:ut ita dicã:atq; educator & altor eſt mũdus:oĩaq; ſicut mẽbra. & ptes ſuas

NAVIgatio:gubernatio nautica quæ magnam requirit ſollertiam & induſtriã. INSTRVctio exercitus:ars militaris diſponens acies ad uictoriam. CONferamꝰ: cõparemus ea quæ ad ſingulas naturas ptinẽt. PORro:certe. FIGVRA:forma:& facies. CONformatio: effigiatio. SOLlertiam:acumẽ:artem:rõnem cõſiliũ.

IPSE mundus:cuius forma nobiliſſima eſt & ornatiſſima. Vnde nomen accepit. Coſmos enim dictus eſt a græcis:mũdus a latinis:inde mũdus muliebris. ET enim:ratio quare ſentiendum ita ſit:qm̃ omne totum maius eſt atq; nobilius ſuis partibus quæ ſi natura ſuſtinentur multo magis totũ. CONtineat:cõphendat:cõplectat̃ atq; ſuſtineat. Q VI:quomodo. ADminiſtrari:ſuſtineri & gubernari a cõmuni natura quæ diuina eſt & oĩum bonorum cauſa. VT ſiquis:ſimilitudine probat abſurdũ eſſe ſi aliter putetur & æſtimet̃.

PVBERtatem:primã lanuginẽ quæ ab anno quarto decimo pululat. EXIſtere:apparere pululare:ineſſe. EXIſtant:innaſcant̃:& inſint. CONſtare:ſuſtineri: eſſe:gubernari ac foueri. Q VIS non intelligat:ꝓbat naturam eẽ ſentientem.i.habere in ſe rõnem uel maximam:eam uero naturam intelligit Balbus quæ appellatur a ſtoicis mundus & deus. Ariſtoteles dixit eẽ brutam:& principium ut aliquid per ſe moueat̃:atq; quieſcat:quæ natura regitur a cauſa ſuperiore cum ex ſe nullam habeat rationem. Zeno ſtoicoꝝ princeps autore laertio ſic finiuit. Natura eſt habitus ex ſe ipſo motum accipiens ſecũdum ſæminalẽ rõnem efficiens & continẽs ea quæ ſunt. Et natura dicit̃ aliquãdo a ſtoicis uis quæ mundũ continet. Aliquãdo quæ germinare humũ facit. eſt igitur horum uerboruȝ ſenſus cuiq; notũ: & eam naturam eẽ p̃ſtantiorẽ quæ ex ſe gignit & creat aliquid q̃ id qđ genitum eſt & creatum. Mundus autẽ oĩa ex ſe generat:ergo generatis oĩbꝰ naturis p̃ſtãtior ẽ.

Q VAE efferat aliqđ ex ſe.i.creet:& ꝓducat qppiam propria ui:ſuaq; ſponte:ac natura. NATVras:q̃litates & excellẽtiores ꝓprietates q̃ habeant ea q̃. EFFErant̃.i.ꝓcreent̃:& ꝓducant̃. NATVra:ui naturali & diuina. SAEminator:ꝓcreator:qm̃ uim hẽt ſæminalẽ in ſe mũdus. ad illud aũt hoc refert̃: quæ efferat aliqđ ex ſe. SATOR:plãtator. Vñ Horatius in primo carminũ inqt. Nullã uare prius ſacra uitæ ſeueris arborẽ. Serere eſt terræ mãdare. PArens: generator p quãdã trãſlationem:ideo addidit ut ita dicã. ALTOR:collator alimentoꝝ. MVNdus:natura ipſa cõmunis:quæ uim habet diuinã. Mundũ inqt Laertius tripl'r dicunt ſtoici. Interdũ deum qui incoruptibilis ſit & ĩgenitus opifex tanti operis. Mundum etiam dicunt cæli ornatum. Dicunt etiam mundum ex utriſq; compoſitũ.i. terrenis atq; cæleſtibus. Seneca ſtoicoꝝ doctiſſimus agens de Ioue li. primo naturaliũ quæſtionum dicit. Ne hunc qdem crediderunt Iouem eſſe qualem in capitolio & in cæteris ædibus uidemus mittere manu fulmina. ſed eũdẽ quẽ nos Iouẽ intelligunt cuſtodem rectoremq; uniuerſi animum ac ſpiritum mundi huius operis dominum & artificem. Vis illum fatum uocare non errabis:hic eſt ex quo ſuſpenſa ſunt omnia ex quo ſunt oẽs cauſæ cauſarum. Vis illum prouidẽtiam

dicere:recte dices.eſt enim cuius conſilio huic mundo prouidetur:ut in cõcuſſus hereat & actus ſuos explicet uis illum
naturam uocare non peccabis.eſt enim ex quo nata ſunt omnia:cuius ſpiritu uiuimus. Vis illum uocare mundum nõ
falleris:ipſe enim eſt totum quod uides totus ſuis partibus inclytus:& ſe ſuſtinẽs & ſua.Idẽ & æthruſcis uiſum eſt:&
ideo fulmina a Ioue mitti dixerunt:qa ſine illo nihil geritur. NVTRICATVR:fouet more nutricis:nutricari quon/
dam dicebatur pro nutricare ut fabricari pro fabricare.& Nonius teſtem in hoc loco citat Ciceronem:nec non Varro/
nem atq; Aſtranium. NATVra:ui naturali atq; diuina. ADMIniſtrantur:fouent & gubernant. EX his naturis:na
turalibus principiis:& uim diuinam habentibus id ef/
fectum eſt quod eſt in ſuo genere optimũ & perfectiſſi
mum. DOceat:rõnib⁹ & exẽplis oſtendat. VSVM:
utilitatem & cõmoditatẽ utẽtium. SPEciem:aſpectũ:
formam:figuram. FORtuita:caſu effecta:ut Epicurei
ſomniarũt. EO ſtatu:conditione & qualitate:in qua
ſine moderatione ſentientis naturæ conſtare aut pma/
nere nõ potuerũt. COhærere:coniungi copulari:atq;
perſiſtere. SENſu:intelligentia quadã diuina modũ
tribuente:nec nõ analogiam quã noſtri proportiõem
uocant.res enim uinctæ ſunt per quãdam ratam rõnẽ:
& ſympathiam.i.naturæ conſenſum.talis igiť ſtatus ci
tra rõnem ſtare nõ potuit. RAtionis:itelligẽtiæ:mo/
di:uiæ:atq; conſumatiſſimæ artis. QVI igitur cõue/
nit.Abſurdum inquit eſt creaturis artẽ ttibuere:& crea
torem rationis & artis expertẽ putare. QVI:quomõ.
CONuenit:decens eſt & rõni conſonũ. SIgnũ:ſta/
tuam. SOLArium:horologium quo ad umbram ſo
larium radiorum gnomone monſtrante cognoſcũtur
horæ:Plinius ait:princeps Romanis ſolarium horolo
gium ſtatuiſſe ad ædem quirini Papyrius curſor tradi
tur:Scipio naſica primus aqua diuiſit horas æque no
ctium ac dierũ idq; horologiũ ſub tecto dicauit. DE/
ſcriptum:deſignatum lineis ut horæ diſcernanť. EX
aqua:clepſydra.i.uaſe forato:& aqua dilabẽte:atq; ela/
pſum oſtẽdente tempus & horas per lineas uas ipſum
ambientes:& diſtinguentes. CONtemplare:conſpi/
cias:QVOD ſi:quod aſſero inquit.Balbus etiam ru/
dibus nationibus & barbaris non eſt ambiguum ſcy/
thas & britannos pro remotiſſimis:& quaſi orbe toto
ſeparatis poſuit. SPHAEram:globoſam formam in/
ſtar cæli:qua motus:conuerſiones:& ſitus cæleſtium
effinguntur. ERRANtibus:uagis quas ob id plane/
tas appellant græci. BARbarie:rudi cõuerſatione:in/
cultiſq; moribus. RAtione:uia:& arte. NECESſita/
te:fatali ſorte. RAtione:ingenio & arte. IMITAN/
dis:ad ſimilitudinem repſentandis motibus. ASSI/
mulata:ad ſimilitudinem effecta.Archimedes fuit ſyra
cuſius in mathematicis:& ſciẽtia ſolidorum imprimis
clarus.Cuius ſepulchrum ignoratum a ſyracuſanis Ci/
cero qſtor indagauit in cui⁹ uertice ſphæra ſita erat cũ
cylindro. An archimedes inquit Lactantius concauo
ære ſimilitudinem mundi ac figuram potuit machina
ri in quo ita ſolem:lunamq; compoſuit ut inæquales
motus & cæleſtibus ſimiles cõuerſionibus ſinguliſq;
quaſi diebus efficerent. SOLlertius acutius:& inge/
nioſius. ATq; ille apud Accium paſtor:exemplo poe
tico admirationẽ peperiſſe uenatiõe naturæ atq; pſcru
tationem oſtendit Balbus:paſtorale exemplũ ſumiť ex
argonauticis Accii poetæ tragici. DIuinum.

nutricatur & continet.Quod ſi mũdi partes na
tura adminiſtrantur neceſſe eſt mundum ipſum
natura adminiſtrari:cuius quidem adminiſtratio
nihil habet quod repræhendi poſſit:ex his enim
naturis quæ erant quod effici optimum potuit
effectum eſt.Doceat ergo aliquis potuiſſe me/
lius.Sed nemo unq̃ docebit:& ſiquis corrigere
aliquid uolet:aut deterius faciet:aut id quod fieri
non potuit deſiderabit. Quod ſi omnes mun/
di partes ita conſtitutæ ſunt:ut neq; ad uſum me/
liores potuerint eſſe:neq; ad ſpeciem pulchrio/
res uideamus utrum ea fortuita ſint. An eo ſtatu
quo cohærere.nullo modo potuerint:niſi ſenſu
moderante:diuinaq; prouidentia. Si ergo melio
ra ſunt ea quæ natura q̃ illa quæ arte profecta ſũt:
nec ars efficit quicquam ſine ratione:nec natu/
ra quidem rationis expers eſt habenda.Qui igi/
tur conuenit ſignum:aut tabulam pictam cum
aſpexeris ſcire adhibitam eſſe artem:quũq; pro/
cul curſum nauigii uideris non dubitare:quin id
ratione atq; arte moueatur:aut quum ſolarium:
uel deſcriptum:aut ex aqua contemplare intelli/
gere declarari horas arte non caſu:mundum
autem qui & has ipſas artes:& earum etiam arti/
fices:& cuncta complectatur conſilii & rationis
eſſe expertem putare? Quod ſi in ſcythiam:aut
in britanniam ſphæram aliquis tulerit hanc quã
nuper familiaris noſter effecit Poſſidonius cu/
ius ſingulæ conuerſiones idem efficiunt in ſo/
le & in luna & in quinq; ſtellis errantibus:quod
efficitur in cælo ſingulis diebus:& noctibus:
quis in illa barbarie dubitet quin ea ſphæra ſit per
fecta ratione? Hi autem dubitant de mundo ex
quo oriuntur & fiunt omnia caſu ne ipſe ſit effe
ctus:an neceſſitate aliqua:an ratione:an mente di
uina:& Archimedem arbitrantur plus ualuiſſe in
imitandis ſphœræ conuerſionibus q̃ natura in
efficiendis:præſertim cum multis partibus ſint
illa perfecta q̃ hæc ſimulata ſollertius. Atq; il/
le apud Accium:paſtor qui nauem nunquam
ante uidiſſet: Vt procul diuinum:& nouum

VEHICVLVM:argo nauim palladis arte cõpactam:& elaboratã:de qua Claudianus.Licet omnia uates In maius cælebrata ferant:ipſamq; ſecandis Argois trabib⁹ iactent ſudaſſe mineruam:Nec nemoris tñ uinxiſſe carẽtia ſenſu Robora:ſed cæſto tomari Iouis augure luco Arbore pſaga tabulas animaſſe loquaces:Valerius flaccus fatidicam raté appellauit argo:& Apollonius in quarto argo nauticorũ his uerbis.Illico clamauit humana uoce cauæ nauis uocale lignũ qđ in media carina e fago dodonidæ pallas aptauit.Sic argo clamauit ſub tenebris. E MONTE:ſpecula. MOles: magna q̃dã natura fluctuans:& mihi hactenus inuiſa & incognita. EX alto:mari ſummo ad terrã adnatat. PRAE:

uehiculum argonautarum e monte conſpexit primo admirans & perterritus hoc modo loquit᷑.Tanta moles labitur.

Fremebunda ex alto ingenti ſonitu & ſtrepitu
Præ ſe undas euoluit:uorticeſq; ui ſuſcitat
Ruit pro lapſa:pelagus reſpergit:profluit
Itaq; dum interuptum credas nimbum uoluier:
Dum quod ſublime uentis expulſum rapi:
Saxum aut procellis:uel globoſos turbines:
Exiſtere ictos undis concurſantibus
Ni quas terreſtres pontus ſtrages conciat:
Aut forte triton fuſcina euertens ſpecus:
Subter radices penitus undantes ueniat:
Fretoq; molem ex profundo ſaxeã:aut cælũ eruat.

Dubitat primo quæ ſit ea natura quã cernit ignotam.Idemq; iuuenibus uiſis:auditoq; nautico cantu:ſicut inciti atq; alacres roſtris perfremunt delphini.Item alia multa ſileam melo cõſimilem ad aures cantũ & auditum refert.ergo ut hic primo aſpectu inanimum quiddam:ſenſuq; uacuum ſe putat cernere:poſt autẽ ſignis certioribus quale ſit id de quo dubitauerat incipit ſuſpicari:ſic philoſophi debuerũt ſi forte eos primus aſpectus mundi conturbauerat: poſtea cum uidiſſent motus eius finitos & æquabiles:omniaq; ratis ordinibus moderata:ĩmutabiliq; conſtantia intelligere ineſſe aliquem non ſolum habitatorem in hac cæleſti ac diuina domo:ſed etiam rectorem & moderatorem:& tanq̃ architectum tanti operis atq; muneris. Nunc autem mihi uidentur

ante ſe propellit aquas. VORtices:recuruas nndas:& in ſe reductas.Vortex olim nunc uertex dicit᷑ contorta in ſe aqua & quicquid aliud ſimiliter uertitur. VI:ſuo impetu & lapſu erigit undas auritas. RVIT:commouet:ſcindit mare:atq; ſulcat.Virgi.& ſpumas ſalis ære ruebant. PROfluit:procurrit:prolabitur. NIMbũ: caliginoſam & grauidam aquis nubẽ ſeparatã & turbine inuolutã:dum inqt uaria cogitarẽ:& modo nubilum qđdam abſciſſum arbitrarer:aut ſaxũ:aut aqueũ globum:tandẽ patuit rei ueritas:audito cominus nautico cantu:uiſiſq; argonautis. DVM qđ:aliqđ ſaxum credere potuiſſes uolui. EXpulſum:deiectũ alicunde: atq; agitatum. AVT procellis:fluctibus pcacib⁹ qui crebro aſſultu ſcopulos eruũt. GLObosſos turbines: cõplicationes undarũ inſtar turbinũ. EXIſtere:apparere ac fieri. CONcurſantibus:oppoſitus flatibus impellentibus:& aquã turbinãtibus.Turbo inqt Ariſtoteles fit cum uẽtus deſcendit:& ei alius contrarii flatus occurrit:& inuicem ſe impellunt coartãtq;:quare aſſurgunt quodam inuolucro non ſine puluere. Ventus inquit Seneca circũactus:& eundem ambiens locum:ac ſe uertigine cõcitans turbo eſt. ICTOS:percuſſos:impulſos. NI:pro ne.Sic Virg.Ni teneant curſus certum eſt dare linthea retro. STRAges:deuaſtationes terrarum moliatur maris impetus. CONciat:cõmoueat: impellat. TRIton:maris numẽ tubicen neptuni:ut ẽ i fabulis. FVſcina:tridẽte ac neptunio ſceptro. EVERtens:eruensa:brumpens: SPEcus:antrum aliqđ ſcopulorum. RADIces penitus undantes:ideſt ab imis uadis & ſubmerſorum ſaxorum radicibus. MOlem ſaxeam:magnitudinem ſaxi. ERVAT:expellat e fundo maris:aut euertat cælũ:ordo eſt & dum credas ne quas ſtrages terreſtres pont⁹ cõciat:aut forte triton euertens ſpecus ſubter radices penitus undantes ueniat:& e pfundo freto eruat ſaxeam molem:aut cælum:pontus inquit uidetur ruinam & ſubmerſionẽ minari terris.Triton aũt cælo ruinam ſubductis fulcris q̇bus tota natura innititur.Vnde finxerunt poetæ Atlãtem montem fulcire cælum.Atlas inquit Syllius ſubducto tractus uertice cælum. INCITI:ſalientes. ALAcres:læti & geſtiẽtes uelocitate quadam:& agilitate:ulociſſimũ oĩum aĩalium inqt Plinius nõ ſolum marinoꝝ eſt delphinus:ſed ocior uolucre:acrior telo cũ fame concitati fugiẽtẽ in uada ima per ſequuti piſcẽ diutius ſpm̃ cõtinuere ut arcu emiſſi ad reſpirãdum emicãt tãtaq; ui exiliũt ut plærũq; uela nauiũ tranſuolent:hoiem nõ expaueſcit delphinus ut alienũ:obuiã nauigiis uenit:alludit exultãs.certat etiã & q̃uis plena pterit uela. PERfremunt reſonant.Lingua eſt delphinis inquit Plinius contra naturam aquatiliũ mobilis:breuis:atq; lata haud differens ſuillæ:pro uoce gemitus humano ſimilis deorſum repandũ:roſtrũ ſimũ:qua de cã nomẽ ſimonis oẽs miro mõ agnoſcũt:maluntq; ita appellari. MELO:ſuaui cantilenæ qua utitur Siluanus paſtoꝝ numẽ. INANImũ:ſine aĩa. SENſu:aĩa ſenſibili. SVſpicari:opinari & cognoſcere. CONturbauerat:cõmouerat:admirariq;:coegerat:qm̃ admiratio impulit philoſophos ad cauſas reꝝ atq; rõnes inueſtigãdas.Vñ Plato i the eteto de ſcia:ſic ſcribit: philoſophi ẽ ĩprimis hæc affectio q̃ admiratio dr̃.neq;.n.aliud pter hoc ẽ philoſophiæ pricipiũ:& q Irin thaum itis.i. ammiratõis filiã eẽ tradidit nõ abſurde originẽ ei⁹ explicuit. FINItos:terminatos:& circũſcriptos. AEQVAbiles: cõſtãtes:& uniformes. RAtis:firmis. ORDInib⁹:diſpoſitiõib⁹ & diſtributiõib⁹. MOderata:tẽperata:& regulata. CONſtãtia:pſeuerãtia. MOderatorẽ: GVbernatorẽ & ordinatorẽ. ARchitectũ:primũ opificẽ:& deſignatorem. MVneris:officii. NVNC aũt:notat hebetudinẽ phõrũ ſui tpis:& epicureoꝝ:q etiã oculoꝝ ſenſu uacare uidebant᷑.

NE SVſpicari:ne leuiter quidem cogitare quanta ſit excellentia rerum cæleſtium ſumma indagatione digniſſimã & terreſtrium:& incipit deſcribere ſitus elementorum:& ordinem:quo ingenium & ſollertia ordinatoris & moderatoris arguitur. MVNDI:ambitus totius uniuerſi quem mundum uocamus. CIRcumfuſa:ambita ſpiritu:& anima.i. aere.Simul cum terra intelligit aquã Balbus:qm̃ hæc duo elementa mixta ſunt:& terra:ſubeſt:& extat ut animantibus dentur alimenta. A NOſtris:latinis. TRITVM:uſitatum:& uſurpatum. ALTISſimis ignibus:Ariſtoteles in meteoris probat corpora cæleſtia non eſſe ignea his uerbis.Si enim diſtantiæ plenæ igni & corpora eſſent ignea olim ad nihilum redacta eſſent ſingula.deridendi ſunt quicũq; opinati ſunt humore nutriri ſolẽ. MVTVEmur:mutuo accipiamus:faciamuſq; noſtrum.Nam dicitur mutuum:quia de meo fit tuum & de tuo meũ. INTERpræta͠t:declarat latine dici cælum Pacuuius tragœdiarum poeta celeberrimus brũduſinus fuit ennii poetæ nepos ex filia:illa uero italiæ pars quondã magna græcia dicebatur:ideo balbus appellat graiugenã pacuuiũ q̃uis ille nominet ſe latinum latineq; tragœdias ſcripſerit. NON graius:ita inquit loquitur pacuuius dicẽs noſtri:tanq̃ ipſe nõ eſſet graius:erat græcus genere.ſtudio autem latinus. GRAIVgena:e græcis natus pacuuius. DE ISTO aperit ipſa oratio:hæc erãt uerba pacuuii oſtẽdentis æthera dici cælum latine:de iſto ĩquit ĩtelligo:nomine qppe cæli æther intelligit͛. AD MAiora:q̃ ſit originatio uocabulorꝝ atq; ꝓprietas.. EXIſtunt:uim habẽt & naturã. QVORVM ſol eſt princeps:Plinius agens de planetis dicit quorũ medius ſol fertur ampliſſima magnitudine ac poteſta te:nec tẽporum modo terrarumq;:ſed ſiderum etiam ipſorum:cæliq; rector. COLLVſtrans:illuminans. MODEratione:menſura:& norma ſitus & motus. TEMPEratione:ordinatione temperata:& librata. HIC ego:in hac parte inquit mirari par eſt eorum hallucinatiõem qui dixerunt hæc eſſe fortuita:& temerario cõcurſu atomorum effecta quo nil poſſet excogitari obtuſius. VI:impetu naturali:& motu. CONCVRſione cõuentu:& cõciliatu. QVALEſlibet:q̃cũq; materia notatæ:atq; expreſſæ. ALiquo:in aliquod uas:unde effundi confuſe poſſint. VT DEinceps:per ordinem:ſucceſſiue:& continenter atq; diſtincte:ut.ſ.carmen poſt carmen ponatur:& legatur. VALERE:efficiẽtiam habere caſus:qui eſt temeraria quædam cauſa quarũdarum reꝝ quarum euentus eſt inopinatus. QVEMadmodũ:qua audacia:qua frõte.affirmãt id quod nullo modo fieri potuit. NON qualitate aliqua:diſpoſitiõe & affectione naturali:& aduentitia:ut eſt calidum frigidum durum molle ſtudioſum uitioſum forte imbecillum dulce amarum ſapiens inſipiens & cætera id genus:q̇bus dicitur qualis ea qui habuerit poeotes dicitur a græcis:qualitas a latinis:& poeon quale.Laertius in Epicuro dicit:Epicurum ſenſiſſe Atomis intrinſecus nullam ineſſe qualitatem ꝑter figuram:& magnitudinẽ:& grauitatem. NON ſenſu:aliqua cognitione ſaltem ſenſitiua. TEMERE:fortuito.QVOD ſi:argumẽtum a maiori:quod tunc eſt cum infertur minus. MINVS operoſa:minoris operæ ac laboris.

ne ſuſpicari quidem quanta ſit admirabilitas cæleſtium rerum atq; terræſtrium : principio enim terra ſita in media parte mundi circumfuſa undiq; eſt hac animabili ſpirabiliq; natura:cui nomen eſt aer.græcum illud quidem:ſed perceptum iam tamen uſu a noſtris:Tritum eſt enim pro latino.Nũc rurſus amplectitur immenſus æther qui conſtat ex altiſſimis ignibus.Mututemur hoc quoq; uerbum : dicaturq; tam æther latine q̃ dicitur aer:& ſi interprætatur pacuuius hoc quod memoro noſtri cælum:graii perhibent æthera.Quaſi uero non graius hoc dicat.At latine loquitur.Siquidem non quaſi græce loquentem audiamus.Docet idem alio loco graiugena de iſto aperit ipſa oratio . Sed ad maiora redeamus.Ex æthere igitur innumerabiles flammæ ſyderum exiſtunt:quorum eſt princeps ſol omnia clariſſima luce colluſtrans.multis partibus maior:atq; amplior q̃ terra uniuerſa : deinde reliqua ſydera magnitudinibus immenſis . Atq; hi tanti ignes tamq; multi non modo nihil nocẽt terris rebuſq; terreſtribus:ſed ita proſunt ut ſi mota loco fuerint conflagrare terras neceſſe ſit a tantis ardoribus moderatione & temperatione ſublata . Hic ego non mirer eſſe quẽquam qui ſibi perſuadeat corpora quædam ſolida atq; indiuidua ui & grauitate ferri.mundumq; effici ornatiſſimum & pulcherrimum ex eorum corporum concurſione fortuita.Hoc qui exiſtimat fieri potuiſſe non intelligo cur non idem putet ſi innumerabiles unius & uiginti formæ litterarum uel aureæ:uel qualeſlibet aliquo coniiciantur poſſe ex his in terram excuſſis annales Ennii ut deinceps legi poſſint effici.Quod neſcio anne in uno quidem uerſu poſſit tantum ualere fortuna . Iſti autem quemadmodum aſſeuerant ex corpuſculis non colore:nõ qualitate aliqua quam poeoteta græci uocant:non ſenſu præditis:ſed concurrentibus temere:atq; caſu mũdum eſſe perfectum uel innumerabiles potius in omni puncto temporis alios naſci : alios interire. Quod ſi mũdũ efficere põt cõcurſus atomorũ:cur porticũ:cur tẽplũ:cur domũ:cur urbem nõ põt?quæ ſunt minus operoſa:& multo q̇dẽ faciliora.Certe ita

temere de mundo effutiunt ut mihi qdē nunq̄ hūc
admirabilē cæli ornatū qui locus eſt ꝓximus ſuſpe/
xiſſe uideantur:p̄clare ergo Ariſtoteles ſi eēnt inqt q
ſub terra ſemp habitauiſſent bonis & illuſtribus do/
miciliis quæ eſſent ornata ſignis atq; picturis:inſtru
ctaq;:rebus his oib⁹ qbus habūdāt hi q beati putant̄:
nec tñ exiſſent unq̄ ſupra terrā:Accepiſſent aūt fama
& auditiōe eē qd' dā numē & uim deoꝝ:deinde ali/
quo tpe patefactis terræ faucibus ex illis abditis ſedi/
bus euadere in hæc loca q̄ nos icolim⁹ atq; exire po/
tuiſſent:cū repēte terrā & maria cæluq; uidiſſent:nu
biū magnitudinē:uētorūq; uim cognouiſſent:aſpe/
xiſſentq; ſolē:eiuſq; tū magnitudinē:pulchritudinē/
q; tum etiā efficientiā cognouiſſent:q; is diem effice
ret:toto cælo luce diffuſa:quū aūt terras nox opacaſ
ſet:tū totū cælū cernerent aſtris diſtictū & ornatū:lu
næq; luminū uarietatē tū creſcētis tū ſeneſcētis:eorū
q; oiu; ortus & occaſus:atq; in oi æternitate ratos:i/
mutabileſq; curſus:q̄ quū uiderent:profecto & eſſe
deos:& hæc tāta opera deoru; eſſe arbitrarent̄. Atq;
hæc qdem ille. Nos aūt tenebras cogitemus tantas:
quātæ quondā eruptione ethneoꝝ igniū finitimas
regiōes obſcurauiſſe dicunt̄:ut per biduū nemo ho
minem hō agnoſceret. Q nū aūt tertio die ſol illuxiſ
ſet:tū ut reuixiſſe ſibi uiderent̄. Q d' ſi hoc idem ex
æternis tenebris cōtingeret:ut ſubito lucem aſpicere
mus:q̄nam ſpēs cæli uideret̄? Sed aſſiduitate quoti/
diana & cōſuetudine oculoꝝ aſſueſcunt animi:neq;
admirant̄:neq; reqrūt rōnes eaꝝ reꝝ quas ſemp ui/
dent:pinde quaſi nouitas nos magis q̄ magnitudo
rerū debeat ad exqrendas cauſas excitare. Q uis eni;
hūc hoiem dixerit:qui quū tam certos cæli motus:tā
ratos aſtroꝝ ordines:tāq; oīa iter ſe connexa & apta
uiderit:neget in his ullā ieē rōnē:eaq; caſu fieri dicat:
q̄ quāto cōſilio gerant̄:nullo conſilio aſſeq poſſu/
mus? An quū machinatiōe aliq̄ moueri aliqd uide/
mus:ut ſphærā ut horas ut alia per multa:nō dubita/
mus qn illā opera ſint rōnis:quū aūt ipetū cæli cū ad
mirabili celeritate moueri uertiq; uideamus cōſtātiſ/
me cōficientē uiciſſitudines anniuerſarias cu; ſūma
ſalute & conſeruatione reꝝ oium:dubitamus qn ea
nō ſolum rōne fiant:ſed etiam excellēti diuinaq; rō/
ne. Licet enim iam remota ſubtilitate diſputādi ocu/
lis quodāmō cōtēplari pulchritudinē reꝝ eaꝝ: quas
diuina prouidentia dicimus conſtitutas. Ac prīcipio
terra uniuerſa cernatur locata in media ſede mundi
ſolida & globoſa & undiq; ipſa in ſeſe nutibus ſuis

TEMERE:inconſulte ac ſine rōne. EFFVtiunt:bla/
terant.i.ſtulte atq; inepte loquuntur. Q VI locus eſt
proximus iunctus parti ſecūdæ de qua diſſeritur:oīa.ſ.
ſubiecta eē naturæ ſentienti.ſic enim diuidendo ꝓpo/
ſuit.Tertius eſt locus qui ducit̄ ex admiratione reꝝ cæ
leſtium atq; terreſtrium:connectit ergo balbus has par/
tes citra trāſitionē aliquā & diſtinctionem. PRAE/
clare:ſapienter & egregie. BOnis:cōmodis & utilib⁹.
SIGNIS:ſtatuis:& imaginib⁹ ex ære:marmore:cæra:
& gypſo. PICTVris:tabulis pictis:qbus olim dom⁹
nobilium ornabantur. INſtructa:culta: & honeſtata
quocūq; domeſtico inſtrumēto:cuius appellatione id
omne intelligitur ſine quo ars exerceri nō poteſt:ut in/
ſtrumentum domeſticum:ruſticū:piſcatorium rheto/
ricum:forenſe:inde dicitur fundus inſtructus:Villa in/
ſtructa. BEATI:felices & nulla re indigentes.beatus
enim is dicitur cui nihil deeſt. ACCEpiſſent:cogno/
uiſſent auditu tñ. NVMEN:potētiam. ET uim:effi
caciam. EVAdere:aſcendere. VENtorum uim:impe
tum. EFFIcientiam:uim efficiendi:& poteſtatē. SE/
neſcentis:decreſcentis. RAtos:firmos:& nunq̄ uacil/
lantes. ILLE:Ariſtoteles hæc dicit. VT nemo:nec hō:
& nullus. EX æternis:ꝑpetuis & ifinitus. Q VAE
nam.q.d.ualde admirabilis uideret̄ aſpectus cæli:& fi
gura:ſed animus nō admiratur id qd' a principio æta/
tis uidit oculus. RATIOnes:cāis effectrices. PER/
inde:tanq̄:quaſi dicat magnitudo potiuſq̄ nouitas ex/
citare nos deberet ad inueſtigādas rōnes tantarum re/
rum:& cauſas. EXCItare:cōmouere atq; erigere uelu
ti dormientes:& nihil admirātes. Q VIS dixerit ho/
minem humana rōne ꝑditum:& inſtructum:quaſi di
cat non eſt appellandus homo:ſed brutū animal. RA
tos ordines:firmas & conſtantes collocationes & con
uerſiones. CONnexa: colligata. APTA:coniuncta
& coagmentata decenter. RATIOnem:artem:conſi
lium : & prudentiam artificis : & moderatoris. GE/
rantur:fiant:& ordinentur. NVLLO conſilio:quo/
niam arcana diuini conſilii mens humana nō attingit.
ASSEqui:intelligere ac ꝑſcrutari. MACHINAtōe:
artificio:atq; cōmento. SPHAEram:quæ celi cōuer/
ſionem imitat̄:& motus planetarum. HORAS:ho/
rologia:ſiue ſolaria quibus horæ demōſtrantur. IM/
petum:uolubilitatem. CONSTANtiſſime:perſeue/
rantiſſime:atq; uniformiter. VICISSitudines:alterna
tiones & uariatiōes temporum. AC PRINcipio ter/
ra:explanat ſitus elemētorum ut inde ordinantis oſtē/
datur ſapientia.eſt enim ſapientis ordinare ut dicit phi/
loſophus in metaphyſicis. IN MEdia ſede ad ample/
xum uniuerſæ naturæ. GLOBOſa:rotūda. NVTI/
bus ſuis:proprio & naturali pondere:inclinationibus
deniq; grauiſſimo elemento congruis.

CONGLObata:cõpreſſa & rotũdata:qm̃ undiqꝫ ad mediũ cogit̃,ppriãqꝫ ſedẽ. PERennitates:iuges ſcaturigines: & ppetuos fluxus. VEſtitꝰ:graminea operimẽta:& thoros herbidos. IMpẽdẽtiũ:iminẽtiũ:& adſurgẽtiũ. VEnas: meatus:& receptacula iſtar uenaꝝ. VIM:copiã. CICVrũ:mãſuetaꝝ:& domeſticaꝝ.Cicurare olim ſignificabat miti gare & mãſueſacere. LApſus:uolatꝰ uarius. SILueſtrũ:ĩ ſiluis uitã degẽtiũ. IMmanitate:feritate. EFFErari:ferã fie ri:obſitã:atqꝫ ſilueſtrẽ:qđ cõtingeret niſi hoĩes noxias feras pderẽt & fugarẽt. VAſtari:uaſtã fieri atqꝫ deſertã. DIſtin cta:ornata & deſcripta. AT uero agit iã de ſecũda natura:q̃ terræ adheret cõfuſaqꝫ:ſic eſt ut unũ elemẽtũ eſſe uideatur.

SPEcies:aſpectꝰ:forma. ORArũ:extremaꝝ regionũ quas mare alluit. AMOEnitates:iucũditates:& oble ctatiões. DIſperſa:diuerſa:diſticta:aliq̃ nunq̃ emergũt aliq̃ fluitãt:& apparẽt:aliæ ſaxis ubi naſcunt̃ ſemp ad hærẽt ut oſtrea. TEſtis:oſſeis corticibꝰ qbus tegunt̃ & cruſtis. CLVdit:ambit. CONflata:cõmixta & effe cta.tractum a flatu:& fornacibꝰ. EXIN:poſtea:dein ceps:& ſucceſſiue. DIſtinguit̃:ĩterdiu qppe illuſtrat̃:& opacat̃ noctu. FVſus:ſparſus. EXtenuatꝰ:reſolutꝰ:& euaporatꝰ aſcẽdit. CONcretꝰ:dẽſatꝰ:& craſſus. CO git̃:dẽſat̃. EFfluẽs:currẽs:qm̃ uentꝰ ẽ fluctꝰ aeris. SV ſtinet:pendere facit:& adiuuat uolãtes.Plinius agẽs de motu terræ dicit.Neqꝫ unq̃ ĩtumeſcũt terræ niſi ſopito mari cæloqꝫ adeo trãqllo ut uolatꝰ auiũ nõ pẽdeãt ſub tracto oĩ ſpũ q uehit. SPIritꝰ ductꝰ:aer attractꝰ:& hau ſtus:q̃tuor eẽ elemẽta cõſtat iqt Pliniꝰ igneũ ſũmo:inde tot ſtellaꝝ illos collucẽtiũ oculos:pximũ ſpũs quẽ græ ci nr̃iqꝫ eodẽ uocabulo aera appellãt.Vitalẽ hũc ac per cũcta reꝝ meabilẽ:atqꝫ cõfertũ. COERcẽs:cõtinẽs cõ primẽs amplexu & ambitu. COMplexus cæli eqdẽ iqt Pliniꝰ cõſenſu gẽtiũ moueor:nã quẽ coſmon græ ci noĩe ornam̃ti appellarũt eũ & nos pfecta abſolutaqꝫ elegãtia mũdũ.Cælũ q̃dẽ haud dubie cælati argum̃to diximꝰ:ut interp̃tat̃ M.Varro adiuuat reꝝ ordo:deſcri pto circulo q ſignifer uocat̃ in.xii.aĩaliũ effigies:& p il las ſolis curſu cõgruens tot ſæculis rõ. CVRſus ordi natos:mẽſuratos & diſtributos. DEfiniunt:determi nãt & cõficiũt. EAM ipam:terrã tanq̃ cẽtꝝ & mediũ mũdi. ACcedẽs:aſcẽdẽs ad cancrũ & deſcẽdẽs ad ca pricornũ q termĩ ſolis & portæ ſũt ĩ obliquo circulo q zodiacꝰ a græcis:a nr̃is appellat̃ ſignifer & aĩalis.hẽt.n. cælata ſigna qbꝰ ſol uehit̃. REuerſiões:regreſſus. EX tremo:ultĩa pte ſigniferi. CONtrarias:qm̃ aſcẽdit & deſcẽdit luſtrãs mẽſibꝰ ſingulis ſignũ unũ:q̃ ſũt hæc: Aries:taurus:gemi:cancer:leo:uirgo:libra:ſcorpiꝰ:ſagit tariꝰ:capricornꝰ:aq̃riꝰ:piſces. INteruallo:ſpatio diſtã tia:ĩtercapedine. QVAſi triſtitia.i.frigore:rigore:ge lu:trãſlatio ab aĩs q triſtitia cõtrahunt̃:& diffũdunt̃ læ titia.Vñ mæror dr̃ aĩ contractio:& gaudiũ dilatatio q̃ dã. VIciſſim:alternis mutato curſu:& accedẽs uer fa cit & æſtatẽ:terrãqꝫ exhilarat:atqꝫ lætificãs germĩare eã facit atqꝫ floreſcere. MAthematici:geometræ Aſtrono mi:& Arithmetici. HISdẽ ſpatiis curriculis & ſignife ro:quẽ totũ ſingulis luſtrat mẽſibꝰ:et iõ uagari dr̃ qm̃ aſcẽdit & deſcẽdit uago curſu.Vñ Pliniꝰ.Iã uero humi lis & excelſa:& ne id qdẽ uno mõ:ſed alias admota cæ lo:alias cõtigua mõtibꝰ:nũc in aqlonẽ elata nũc in au ſtros deiecta:q ſingula ĩ ea dep̃hẽdit hoĩuꝫ primꝰ endy mion & ob id amore eius captus fama traditus:hæc il le:hoc idem poetæ innuentes finxerũt: Io filiã inachi demutatam in bouem:& œſtro exagitatam penetraſſe in ægyptum:& ibi ſuam recepiſſe formam:Io namqꝫ pro luna ponitur quæ lumen amittit cum Ioui:ideſt ſoli iungi tur:& fit uacca pp cornua:recipit in regione oppoſita formam:qm̃ luna cum eſt cõtra ſolẽ recipit ſuum lumen:& tota lucet. VAgatur:uagum peragit curſum & uarium. TVM:mõ interdum ſoli coniungitur:modo diſiungitur.

conglobata:ueſtita floribus:herbis:arboribꝰ:frugibꝰ quoꝝ oĩum ĩcredibilis multitudo ĩſatiabili uarietate diſtinguit̃.Adde huc fontium gelidas perẽnitates:li quores plucidos amniuꝫ:ripaꝝ ueſtitꝰ uiridiſſimos: ſpelũcaꝝ cauas altitudines:ſaxoꝝ aſperitates:impen dẽtiũ mõtiũ altitudines:ĩmẽſitateſqꝫ cãpoꝝ.Adde et recõditas auri argẽtiqꝫ uenas:ĩfinitãqꝫ uim marmo ris.Quæ uero & q̃ uaria gñа beſtiaꝝ:uel cicurũ:uel feraꝝ?q uolucꝝ lapſus atqꝫ cãtus?q pecudũ paſtꝰ?q uita ſilueſtriũ?Quid iã de hoĩum gñe dicã:q q̃ſi cul tores terræ cõſtituti nõ patiunt̃ eã nec ĩmanitate be luaꝝ efferari:nec ſtirpiũ aſpitate uaſtari:quorũqꝫ opi bus agri:ĩſulæ:littoraqꝫ collucẽt diſtĩcta tectis & urbi bus.q ſi cut aĩs ſic oculis uidere poſſemꝰ:nemo cũ ctã ĩtuẽs terrã de diuĩa rõe dubitaret.At uero q̃ta ma ris ẽ pulchritudo?q̃ ſpẽs uniuerſi?q̃ m̃ltitudo & ua rietas ĩſulaꝝ?q̃ amœnitates oraꝝ & littoꝝ?quot gñа quãqꝫ diſparia ptiꝫ ſubmerſaꝝ:ptiꝫ fluitãtiũ & ĩnãtiũ bæluaꝝ:ptĩ ad ſaxa natiuis teſtis ĩhærẽtiũ!Ip̃m ãt ma re ſic terrã appetẽs littoribꝰ cludit:ut una ex duabꝰ na turis cõflata uideat̃:exin mari finitimꝰ aer die & no cte diſtĩguit̃.Iſqꝫ,cũ fuſus & extenuatꝰ ĩ ſublime fer tur:tũ ãt cõcretꝰ ĩ nubes cogit̃:hũoreqꝫ colligẽs ter rã auget ĩbribus:tũ effluẽs huc & illuc uẽtos efficit. Idẽ annuas frigoꝝ & caloꝝ facit uarietates:idẽqꝫ & uolatꝰ alitũ ſuſtĩet:& ſpũs ductꝰ alit:& ſuſtẽtat aĩantes. Reſtat ultimꝰ & a domiciliis nr̃is altiſſimꝰ oĩa cingẽs & coercẽs cæli cõplexꝰ:q idẽ æther uocat̃:extrẽa ora & determĩatio mũdi ĩ quo quũ admirabilitate maxĩa igneæ formæ curſus ordĩatos definiũt:ex qbꝰ ſol cu ius magnitudĩe m̃ltis ptibꝰ terra ſupat̃ circũ eã ipam uoluit̃:iſqꝫ oriẽs & occidẽs diem nocteqꝫ cõficit.Et mõ accedẽs:tũ aũt recedẽs binas ĩ ſingulis annis re uerſiões ab extremo cõtrarias facit:quaꝝ interuallo tũ q̃ſi triſtitia q̃dã cõtrahit terrã:tũ uiciſſim lætificat: ut cũ cælo ilarata uideat̃.Luna aũt q̃ ẽ ut oñdũt ma thematici maior q̃ dimidia ps terræ:hiſdẽ ſpaciis ua gat̃ qbus ſol.Sed tũ cõgrediens cũ ſole:tum digre diens:& lucem quam a ſole accipit:mittit in terras:&

VARIAS mutationes: luna inquit Plynius modo curuata eſt in cornua modo æqua portione diuiſa modo ſinuata in orbē maculoſa eadēq; ſubito pnitēs imenſa orbe pleno ac repēte nulla: alias pnox: alias ſera & parte diei ſolis lucem adiuuās. deficiēs: & idefectu tū cōſpicua q̄ mēſis exitu latet cū laborare nō credit. SVBiecta: ſubpoſita ēt means ſub ſole illū obſcurat: & ei' cōſpectū eripit mortalib': & hoc appellat ſolis deliquum. TVM: interdū luna obſcurat cū terræ umbra illi aufert ſolis irradiationē et hi ſūt defect' lunę uarii. E REgiōe ſolis: ex oppoſito ad ſolē. INterpoſitu: inter poſitiōe. INteriectu: interiectiōe: & oppoſitōe terræ mediæ inter ſolē & lunā q̄ a ſole lumē mutuat cū ex ſe corpus ſit

uarias ipſa lucis mutationes habet. Atq; etiam tum ſubiecta atq; oppoſita ſoli radios eius & lumen ob/ſcurat: tū ipa icidēs in umbrā terræ quū eſt e regione ſolis interpoſitu interiectuq; terræ repēte deficit: hiſ demq; ſpatiis hæ ſtellæ quas uagas dicimus circum terrā ferunt: eodēq; mō oriunt & occidunt: quorū mot' tū icitātur: tū retardant: ſæpe ēt iſiſtūt: quo ſpe/ctaculo nihil pōt admirabilius eē, nihil pulchri'. Seq/tur ſtellaꝝ inerrātiū maxia multitudo: quaꝝ ita deſcri pta diſtinctio ē: ut ex nota figuraꝝ ſimilitudine no/mina inuenerint. Atq; hoc loco me intuens: utar in/qt carminibus Arati: eis quæ a te admodū adoleſcē/tulo cōuerſa ita me delectant qa latina ſunt: ut multa ex iis memoria teneā. Ergo ut oculis aſſidue uidem' ſine ulla mutatōe aut uarietate: Cætera labunt celeri cæleſtia motu Cū cæloq; ſimul noctesq; dieſq; ferū tur. Quoꝝ cōtēplatōe nullius expleri pōt animus naturæ cōſtātiā uidere cupiētis. Extremuſq; adeo du plici de cardine uertex dr eſſe polus: hūc circū arctos duæ ferunt nunq̄ occidētes. Ex his altera apud græ/cos cynoſura uocat; altera dr eſſe helice: cui' qdē cla riſſimas ſtellas totis noctibus cernimus. Quas nri ſeptē ſoliti uocitare triōes: Paribuſq; ſtellis ſimiliter diſtinctis eūdē cæli uerticē luſtrat pua cynoſura. hac fidūt duce nocturna phœnices in alto. Sed prior illa magis ſtellis diſtīcta refulget. Et late prima cōfeſtiz a nocte uidet. Hæc uero pua eſt: ſed nautis uſus i hac ē. Nā curſu interiore breui cōuertit orbe. Et quo fit earum ſtellarum admirabilior aſpectus, Has inter ue luti rapido cum gurgite flumen: Toruus draco ſer/pit ſubter ſuperaq; reuoluens Seſe: conficienſq; ſi/nus e corpore flexos: Eius cum totius eſt præclara ſpecies: imprimis ſuſpiciēda eſt figura capitis atq; ar/dor oculorum: Huic non una modo caput ornans ſtella relucet: Verum tempora ſunt duplici fulgore notata: E trucibuſq; oculis duo feruida lumina fla/grant: Atq; uno mentum radianti ſydere lucet: Ob/ſtipū caput a tereti ceruice reflexū: Obtutuz in cauda

opacū. HIS dē ſpatiis: iterualliis atq; curriculis. VA/gas errātes: & ob id plāetas a græcis dictas. FErūtur: uoluunt circa terrā ut ſol. & luna pariq; rōne oriunt & occidūt ut illa. TVM: iterdū. INcitat: fit celerior iter/dū retardat: & iterdū ſtare uidet. hoc āt eſt iſiſtere q̄ſi īmanere & ueſtigia figere. STEllaꝝ inerrātiū: affixaꝝ cælo cū quo uoluunt ab ortu ad occaſum. DEſcripta deſignata & delineata collocatio diſticta & ordinata. NOtaꝝ figuraꝝ: aiantiū q̄s nouim'. & cæteraꝝ rerū q̄rū figura hoib' nota eſt. & iō pp ſimilitudinē accom/modarūt noia cæleſtib'. INtuēs: reſpiciēs Balb' Cice ro inqt. Arat': fuit ſolēſis & cariē phænomēa pſequu tus ē. Idē Cice. in libris oratoriis dicit. cōſtat inter do/ctos hoiem ignaꝝ aſtrologiæ ornatiſſimis atq; optimiſ uerſib' aratū de cælo ſtelliſq; dixiſſe ſtrabo agēs de cili/cia & ſolis dicit. hic fuit arat' q de aſtris ſcripſit. CON ſtātiā: iugē tenorē & nunq̄ diſcrepantē. ADEO: cer/te, pfecto. EXtremus uertex: ultim' polus. nam poleo græce uerto latie ide uertices: qm̄ circa hos rotat ipſum cælū. dnr ēt cardies a ſiltudie cardinū circa quos iāuæ uoluunt. cardies dicti qa ſint q̄ſi cor iāuæ. cor āt a græ cis cardia dr. AXIS: eſt circa quē aliqd agit. i. mouet atq; rotat. CARdine duplici: ſeptētriōali & auſtrino. ARctoe: urſæ maior. ſ. & mior arctos græce urſus: & urſa latie. CYnoſura: pprie dr cauda cāis. & ē urſa mi nor. HAElice: dicta eſt a uerbo eliſſo. i. uoluo. & circū flecto uoluit. n. circa boreale axē & cardinē. NOſtri: latini dixerūt ſeptētriōes q̄ſi ſeptē terriōes. i. boues ter/rā eruētes. terriōes inqt uarro boues appellant ēt num a bubulcis. DIſtinctis: diſtributis & locatis. LVſtrat: ambit circūflectit. IN Alto: mari: ſidoniis inqt ſylli' cy noſura regit fidiſſia nautis. PRIor illa: helice. HAEc cynoſura. VSVS: utilitas. & cōmoditas. ORbe: am bitu & luſtratiōe uerticis & cardinis. HAS iter: uirg. i georgicis Maxim' hic flexu ſinuoſo elabit āguis. Circū pq; duas. i. iter duas i morē flūinis arctos Arctos oceāi metuētes æquore tigi. RApido gurgite: celeri fluxu aqrū. TORu': rēouet. s. ut ſtet uerſus priſco more: ut illd ēnii: me ſōn' reliqt: & uires uitaq; corp' meū nūc de ſerit oē. Præterea: Aſpicite ociues ſēis ēnii imaginis for mā: & apd Plyniū. Dign' dign' loco picturis cōdecora uit licet ēt id obſeruare apd. Lucretiū ut ſpirātib' uētis i fine carminis & uariātib' pluis. SVpa: Priſcian' agens de ppoſitiōib' dicit q̄dā ſyncopē paſſæ ſūt ut ſupra p ſupa ut Ci. i arato hæc ille. Lucreti' lib. i. Id q̄d iā ſupa ti bi paulo oñdim' ante. SIn' flexos: replicatōes. Vn ger māic' cauda helicē ſupat tēdit ſil' ad cynoſurā. Sq̄m ſer/ro lapſu: q̄ dſinit ultia cauda hac caput ē helices. PRæ clara: illuſtris figura & aſpect'. IMprimis: maxie admi rāda ē forma capitis: & ſtellæ i ipſo relucētes. ARdor ſplendor. TEMpora: utraq; pars capitis ante aures.

NOtata: ſignata. TRucis: aſpis: & ſæuis. FLAgrāt: fulgēt. OBſtipū: obliquū reflexū. A TEreti: rotundo collo. REflexū: obliqtū & retortū. OBtutū: aſpectū Germa. dic. Sublatuſq; retro maiorē reſpicit arctō ſpētis dcliue caput.

MAIORIS: helices. HOC caput: abſconditur inqt Cicero. HIC.i.in eo loco ubi ortus atq; occaſus īmiſcetur in
una parte:& ſic oſtēdit diſtantiā ſiderū & draconis amplitudinē ab his.ſ.ſtellis q̄ ſunt ab ortu ad occaſum Germāicꝰ
ſerpētis decliue caput quæ ꝓxima ſigna Occaſus ortuſq; uno tāgunt ab ore Oceani tumidis ignotæ fluctibꝰ arctoe.
Serp in occiduis ſeruātes ignibꝰ axem. VER titr̃:uoluit̃ gony græce genu latie inde engonaſis imago in nixa gēibus
& ſupplex:aliq opinati ſunt hac imagine ſignificari ixionē q de ſtupro iunonē iterpellauit Manlius aſtronomꝰ dicit.
Nixa uenit ſpecies genibus ſibi cōſcia cauſæ de corōa Mālīꝰ gnoſia deſertæ fulgēt mōimēta puellæ. PROpter: iux
ta.& ꝓpe. OPHIulchus: dr̃ habēs & tenēs ſerpentē
q ophis græce dr̃ echo habeo & teneo. Fabuloſas hy/
ſtorias lege apud hyginū. PRESſu:cōſtrictiōe utriuſ/
quæ manꝰ. NItens:conatū faciens & ueſtigia ꝑmens
anguē calcat. NEpai:ꝑ nepæ.i.anguis & ſerpētis ꝓ/
prie tñ nepa dr̃ ſcorpio. armatus aculeo ipſius caudæ
quo ꝑcutit. Vnde columella in hortulo & ſpicula phœ
bus dira nepe. Nepa inqt Pōpeius phrorū ſidus qd'
cācer appellat̃. uel ut qdā uolūt Scorpius. Plautus da/
bo me ad parietē imitabor nepā. ARctophylax:dicit̃
cuſtos urſæ. phylatto græce cuſtodio latine. VVLgo:
paſſim & ab oībꝰ. BOOtes:bubulcꝰ:& arator. temo ī
qt Varro dictꝰ ē a tenēdo:is.n.cōtinet iugū & plauſtrū.
PRAE:ante. QVAtit:īpellit q̄ſi quodā ſtimlo mo
re aratorꝝ. ARctum:urſam. PRAEcordia:pectꝰ & uē
trē Arcturꝰ dr̃ q̄ſi cauda urſæ. Mālīꝰ arcturūq; rapit me
dio ſub pectore ſecū. VIRgo:q̄ iuſtitia dr̃ aſtrea & eri
gone. dr̃ hæc ſpica hic ſpicꝰ & hoc ſpicū:qa eſt īſtar ſpi
culi.i.teli acuti atq; ſagittæ. demetata terminata: & ſuis
diſtīcta modulis atq; finibꝰ ide dicimꝰ metari caſtra ad/
metas & terminos pōere & metator q̄ſi termīator & fi
nitor. DEſcriptiōibꝰ:deſignationibꝰ:& metatiōibus.

SOllertia:īgeniū rō:& ꝓuidētia. INVIſes: ſuſpicies
locatos ſub caput urſe. Cācer āt ē ſub media urſa. Leo
pedibus. MAgnꝰ:remouet̃.ſ.ut ſtet uerſus. TREmu
lā:micantē atq; uibrantē. AVriga:æniochꝰ dr̃ a græcis:
quē aliq opinant̃ ericthoniū:aliq myrtilū. OBductꝰ:
optꝰ:qm̄ pedes nō apparēt ī curru latētes ꝑꝑ deformi/
tatē. dicūt eteni fabulæ ſpētios fuiſſe. ADuerſū:oppo
ſitū. TRVculēta:aſꝑa:& torua. HAEC:capra. CON
nexꝰ cōpactꝰ:& cōtractꝰ:iacēs eteni fingit̃. Mālīꝰ tū uici
na ferēs flexo ueſtigia tauro. FREquentibꝰ:crebis &
dēſis. IMꝑitæ:īdoctæ qm̄ nō a ſuibꝰ nomē ſortitæ ſūt:
ſed a pluuiis. hyo græce pluuiā demitto latine. decepti
ſūt uerbi ſilītudīe qm̄ hyes dn̄r ſues. MInorē:cynoſu
rā. CAEpheꝰ:īqt hyginꝰ phœnicis filiꝰ. Andromedæ
pr̃ fuit q̄ neq; pr̄em uerita neq; mr̄em ꝑſeū ſequuta eſt
& palladis bn̄ficio aſtris adnumerata. hæc ille. Cicero ī
ultio tuſculana. dicit. Nec uero Atlas ſuſtiere cælū. nec
ꝓmetheꝰ affixꝰ caucaſo nec ſtellatꝰ cæpheꝰ cū uxore gene
ro filiaq; traderet̃ niſi cæleſtiū diuīa cognitio nomen
eorꝝ ad errorē fabulæ traduxiſſet. PAſſis:extēſis. AD
tergū:deorſū. PROpter:iuxta ꝓpe. HVIC:Andrōe/
de pegaſus alatꝰ equꝰ tāgit aluo caput. hyginꝰ agens de
pegaſo dicit ī umbilico nouiſſimā habet ſtellā q̄ andro
meda uocat̃:ſ; maxie lucet q̄ capiti ꝓxīa apparet. IVN
gēs:cōectēs alas ipſi equo. hæc eteni ſtella ī ipſa iūctura
poſita ē. & utrāq; copulat naturā alitē.ſ. & q̄drupedē.

COMmūi lūie:ſplēdore ī medio locato. NOdū:uī/
culū:nexū iūcturā eq & alitis. HAEret:adiacet. HOr
riferis:rigidis. & glacialibꝰ. AVris: flatibꝰ borealibus.

VERgilias:pleiades īqt. Valeriꝰ ꝓbus uergiliæ dn̄r qa
ſūt Atlantis & pleiōes filiæ uel dn̄r a nauigādo qm̄ ea
rū ortu primum ſit tuta nauigatio pleo græce nauigo latīe hæc ille:uergiliæ dictæ ſunt qm̄ earꝝ ortus uer denuntiat.

maioris figere dicas:Et reliquū qdē corpꝰ dracōis to
tis noctibꝰ cernimꝰ. Hoc caput ħ paulū ſeſe ſubitoq;
recōdit:ortꝰ ubi atq; obitꝰ pte īmiſcēt̃ ī una. Id aūt ca
put attigēs defeſſa uelut merētis imago uertit̃:quā
qdē græci engonoſin uocitāt:genibuſq; nixa ferat̃.
Hic illa eximio poſita ē fulgore corōa. Atq; hæc qdē
a tergo:ꝑꝑ caput āt anguitenēs:Quē claro ꝓhibent
ophiulchū nōie grai:Hic ꝑſſu duplici palmarꝝ cōtīet
anguē:Atq; ei īpe mā et religatꝰ corpore toto. Nāq;
uirꝝ mediū ſerpēs ſub pectora cīgit. Ille tñ nitēs gra/
uit̃ ueſtigia pōit:Atq; oculos urget pedibꝰ:pectuſq;
nepai:Septētriōes āt ſeqtur Artophylax uulgo q dr̃
eē bootes:Q dr̃ q̄ſi themone adiūctā ꝑ ſe q̄tit arctū.
Dēiq; ſequunt̃ huic &.n. boote ſubter ꝑcordia fixa
uidet̃ Stella micās radiis arcturꝰ nōie claro:Cuiꝰ ſub/
iecta fert̃:Spicū illuſtre tenēs ſplēdēti corpor̃ uirgo.
Atq; ita demetata ſigna ſūt:ut ī tātis diſcriptōibꝰ diuī
na ſollertia appareat. Et natos geminos īuiſes ſub ca
put arcti:Subiectꝰ media ē cācer: pedibuſq; tenetur.
Magnꝰ leo treulā q̄tiēs e corpore flāmā. Auriga ſble
ua gēinorꝝ obductꝰ pte feret̃. Aduerſū caput huic he
lice truculēta tuet̃. At capra leuū humerꝝ clara optīet
tū q̄ ſequunt̃. Verꝝ hæc ē magno atq; illuſtri ꝑdita ſi
gno. Cōtra hedi exiguū iaciūt mortalibꝰ ignē:cuiꝰ ſb
pedibꝰ Corniger ē ualido cōnexꝰ corpe taurꝰ. Eius ca
put ſtellis cōſpſū ē frequentibꝰ:has græci ſtellas hya/
das uocitar̃ cōſueuer̃t:a pluēdo:hym.n.ē pluere. Nr̃i
īpite ſuclas:q̄ſi a ſuibꝰ eēnt ñ ab hymbribꝰ nōiatæ. Mi
norē āt ſeptētrionē Cepheꝰ paſſis palmis terga ſbſe/
qtur. Nāq; īpm ad tergū cynoſuræ uertit̃ arcti. Hūc
añcedit obſcura ſpē ſtellarꝝ caſſiopea. Hanc āt illuſtri
uerſat̃ corpe ꝑꝑ. Andrōeda aufugiēs aſpectū mœſta
parētis:Huic equꝰ ille iubā q̄tiēs fulgore micātis. Sū/
mū cōtigit caput aluo ſtellaq; iūgēs:Vna tꝫ duplicē ſ
cōi lūine foras:Aeternū ex aſtris cupiēs cōnecter̃ no
dū. Exī cōtortis aries cū cōnibꝰ hæret. Quē ꝑꝑ piſces
quorꝝ alr̃ paulū ꝑlabit̃ añ:Et magis horriferis aqlōis
tāgit̃ auris: Ad pedes andrōedæ Perſeus deſcribit̃:
Quē ſūma regiōe aqlonis flamina pulſant: Cuius
ꝓpter leuū gēu uergilias tenui cū luce uidebis. Inde

fidis poſita leuiter & connexa uidetur: Inde eſt ales auis lato ſub tegmine cæli: Capiti aũt equi proximat aquarii dextra: totuſq; deinceps aquarius: Tũ gelidũ ualido de pectore frigus anhelans: Corpe ſemifero magno capricornus i orbe: Quẽ quũ ꝑpetuo ueſti uit lumine titan. Brumali flectẽs contorquet tẽpore curꝛ. hic ãt aſpicit: Seſe oſtendens emergit ſcorpius alte: Poſteriore trahẽs plexum ui corpis arcũ. Quẽ ꝑp nitẽs pẽnis cõuoluit ales. At ꝑp ſe aqlam ardenti cũ corpe portat. Deinde delphinus: Exide orion obliquo corpe nitens: q̃ ſubſequẽs: Feruidus ille canis ſtellaꝝ luce refulget: Poſt lepus ſubſequit: Curriculum nunq̃ defeſſo corpe ſedãs. At canis ad caudã ſerpens ꝓlabit argo: Hãc aries tegit & ſquamoſo corpe piſcis: Fluminis illuſtris tãgẽtẽ corpore ripas: quẽ lõge ſerpentẽ & Manantẽ aſpicies: ꝓceraq; uincla uidebis: Quæ retinẽt piſces caudaꝝ a pte locata. Inde nẽpe cernes ꝑp fulgẽtis acumẽ Arã: quã flatu ꝑmulcet ſpiritus auſtri: ꝑp q̃ centaurus: Cedit eq ptis properãs ſubmergere cœtꝰ. Hic dextrã porgẽs quadrupes: qua uaſta tenet Tendit: & illuſtrẽ truculentꝰ cædit ad arã: Hic ſeſe iſernis e ptibus erigit hydra: Cuiꝰ lõge corpus ẽ fuſum: In medioq; ſinu fulgẽs creterra relucet. Extremã nitens plumato corpere coruus. Roſtro tundit & hic geminis eſt ille ſub ipſis Anticanis: ꝓcyon graio q nomine fert. Hæc oĩs deſcriptio ſyderꝝ atq; hic tãtus cæli ornatus ex corporibus huc & illuc caſu & temere concurſantibus potuiſſe effici cuiq̃ ſano uideri poteſt? Aut uero quæ alia natura mentis & rationis expers hoc efficere potuit: q̃ non modo ut fierẽt ratione eguerunt: ſed intelligi q̃lia ſint ſine ſũma ratione nõ poſſunt? Nec uero hæc ſolum admirabilia: ſed nihil maius: q̃ q ita ſtabilis eſt mundus: atq; ita cohæret ad permanendum: ut nihil ne excogitari quidem poſſit aptius. Omnes.n. ptes eius undiq; mediũ locũ capeſſentes nitunt æqualiter: maxime aũt corpora inter ſe iuncta ꝑmanẽt: quũ quaſi quodam uinculo circũdata colligant: qđ facit ea natura: quæ ꝑ oẽm mundũ oĩa mente & rõne cõficiens funditur: & conuertit extrema. Quo circa ſi mundus globoſus eſt: ob eamq; cauſam omnes eiꝰ partes undiq; æquabiles ipſæ per ſe atq; inter ſe continentur: contingere idem terræ neceſſe eſt: ut omnibus eius partibus in medium uergentibus. Id autẽ

FIDIS: lyra cum chordis. i. funiculis quibus tenditur: & ꝑ diminutionẽ fidiculæ appellantur q̃ſi chordulæ. CONuexa: cõcaua & cornibꝰ iugata ut uetus lyra deſcribit. ALES: cygnus phœbo ſacer. DEinceps: ſucceſſiue. SEmifero: qm̃ crapilla habet cornua. & ideo a græcis ægoceros dictus. FLEctẽs: qm̃ e capricorno icipit aſcẽdere ad aq̃riũ & deinceps uſq; ad cancrum. EMERgit: extat eminet. ARcũ plexũ: ſinuatũ & flexũ POſteriore ui corporis. i. cauda cuiꝰ acumẽ torq̃t undiq; ad inferendũ ictũ. NItẽs: conatũ faciẽs. i. uolanti ſimilis uoluit. NItẽs: uadẽs. OBliquo: flexo & curuo FERuidus: æſtuãs & igneus. CVRriculũ: curſum. SEdans: remittẽs aut terminas ſiue mitigãs. SERpens: adnatãs & currẽs argo nauis q̃ fuit ut dictũ ẽ diuinũ uehiculũ argonautaꝝ. TANgentẽ: ſtringentẽ: & radentẽ ripas illuſtris. i. limpidi & puri fluminis. i. eridani aut nili cuius imago fulget inter cæli ſigna. QuEM: piſcẽ natantẽ. MAnantẽ: fluentẽ & ꝓcurrẽtem. PROcera: lõga Germanicꝰ agẽs de piſcibꝰ dicit: Nõ illis liber curſus. Sed uicula cauda ſingula utrunq; tenẽt. imo coeuntia nodo. ACVmẽ: ſpiculũ & aciem caudæ. PROpter: ꝓpe arã in q̃ fingunt dii bellũ iuraſſe cõtra titães ac gigãtes. PERmulcet: tepefacit & recreat. SPIritꝰ: afflatꝰ noti q & auſter dr̃ cuiꝰ uis calida ẽ & humida. PArtis eq: poſteriores partes q̃ ſũt equæ CAEdit: ipetit & roſtro pulſat. Manliꝰ dicit. Qua ꝑp cetꝰ cõuoluẽs ſquamea terga orbibꝰ iſurgit tortis & fluctuat aluo. PORgẽs: extẽdẽs cẽtaurꝰ manũ q̃ magnã hoſtiã & uictimã tenẽs mactat illã & ſacrificat i ipa ara TRVculẽtꝰ: aſp & toruꝰ. INfernis: iferioribꝰ attollit caput hydra i cuiꝰ medio ſinu ẽ creterra & caudam roſtro tũdit coruꝰ. creterra inq̃t noniꝰ ẽ quã nũc ſitulã uocãt: citatq; hũc Cicerõis locũ. ANticanis: iterp̃tat Cicero ꝓcyonẽ qđ nomẽ ex ante & cane cõpoſitũ ẽ. Plyniꝰ agẽs de ſignis dicit ꝓcyon nõ habet nomẽ apđ Romanos: niſi cãiculã hãc uelimꝰ itelligi: hoc ẽ minorẽ canẽ. TEmere: fortuito. AVT uero: nõ potuit caſu effici mũdus inq̃t nec natura bruta. Sed ſentiẽti: & itelligẽti. QuAlia: cuiꝰ naturæ ꝓprietatis atq; efficaciæ. COhæret: cõnexionẽ habet & formã globoſã. ſ. q̃ capaciſſima ẽ & ad ꝑmanẽdũ aptiſſima. Vnde Plato dicit in Timeo: deꝰ dedit mũdo figurã uel maxĩe cõgruã: eã etenĩ reqrebat i q̃ figuræ oẽs cõtinerent q̃ ꝑp globoſũ effecit i quo oĩs extrẽitas a medio radiis attingit q̃ qdẽ figura oium ꝑfectiſſia ſibiq; ipſi ſimillima iudicat. APtiꝰ: cõiũctiꝰ cohærẽtiꝰ atq; cõueiẽtiꝰ. oẽs q̃ppe ptes inicẽ ſe attãt & cõectũt qđ ñ cõtigit cæteris figuris. OMnes.n. ptes: rõnẽ affert q̃re nihil ſit aptiꝰ qm̃ i figura globoſa oẽs ptes ad mediũ uergũt & diſſipari ñ pñt cũ eoſdem hẽant nutꝰ. CApeſſentes: appetẽtes: & ad mediũ nutãtes. NItunt: cõatũ faciũt & tẽdũt eodẽ ſiſ. AEQuAliter: pari nutu ac niſu. EA natura: mũdus ipſe globoſus q oĩa cõtiet. & iccirco deꝰ habebat a ſtoicis ut dictũ ẽ adſtipulãte Seneca. OMnẽ mũdũ: oẽm ptẽ mũdi. i. rotũdi & globoſi cæli. MENte & rõne: cõſilio arte ac ꝓuidẽtia. FVNdit: extẽdit iamplã capacitatẽ. ET cõuertit extrema: reflectit ſuas extremitates & globoſam efficit figuram quæ nullum habet extremũ: & finẽ. OB EAM cauſam quia eſt rotundus & globoſus. AEQVAbiles: planæ atq; pares. nullum quippe habeant angulum: ſed pariter tenduntur & conglobantur. VERgentibus: declinantibus & propendentibus.

mediũ infimũ in ſphæra eſt:nihil interrumpat: quo labefactari poſſit tãta cõtentio grauitatis & ponderꝝ. Eadẽq; rõne mare quũ ſupra terrã ſit:mediũ tñ terræ locũ expetens cõglobat̃ undiq; æqualiter:neq; redũdat unq̃:neq; effundit̃. Huic aũt cõtinẽs aer fert̃ ille qdem leuitate ſublimi:ſed tñ in oẽs ptes ſe effundit. Itaq; & mari cõtinuatus & iũctus eſt:& natura fertur ad cælũ:cuius tenuitate & calore tempatus uitalẽ & ſalutarẽ ſpũm præbet animantib⁹:quẽ cõplexa ſũma pars cæli quæ ætherea dr̃:& ſuũ retinet ardorẽ tenuẽ: & nulla admixtione concretũ:& cũ aeris extremitate cõiungit̃. In æthere ãt aſtra uoluunt̃:quæ & ſe nixu ſuo globata cõtinẽt:& forma ipſa figuraq; ſua momẽta ſubſtẽtant. Sũt.n.rotunda qbus formis ut ante dixiſſe uideor:minime noceri põt. Sũt aũt ſtellæ natura flãmeæ:quo circa terræ maris aquaꝝ uaporibus alunt̃ his q a ſole ex agris tepefactis:& ex aqs excitantur:qbus altæ renouatæq; ſtellæ atq; oĩs æther refundunt eadẽ:& rurſũ trahũt in idẽ:nihil ut fere intereat: aut admodũ paulũ.qd' aſtroꝝ ignis & ætheris flãma cõſumat. Ex quo euentuꝝ nr̃i putant id:de quo Panetiũ addubitare dicebãt:ut ad extremũ oĩs mundus igneſceret:quũ humore cõſumpto:neq; terra ali poſſet:neq; remeare aer:cuius ortus aqua oĩ ex hauſta eſſe non poſſet. Ita relinqui nihil præter ignem:a quo rurſum animante ac deo renouatio mundi fieret: atq; idem ornatus oriretur. Nolo in ſtellarum ratione multus uobis uideri:maximeq; earum quæ errare dicuntur:quarum tantus eſt concentus ex diſſimilibus motibus:ut quum ſumma Saturni refrigeret: media Martis incendat:his interiecta Iouis illuſtret: & temperet. Infraq; Marti duæ ſoli obediant:ipſe ſol mundum omnem ſua luce compleat:ab eoq; luna: illuminata grauiditates & partus afferat:maturitateſque gignendi. Quæ copulatio rerum & quaſi conſentiens ad mundi incolumitatem coagmẽtatio naturæ quem non commouet! Hunc horum nihil unquam reputauiſſe certo ſcio. Age ut a cæleſtibus ad terreſtria ueniam⁹:qd eſt in his:in quo non naturæ

MEDIVM:ideſt imam partem ſphærici corporis. Vnde terra dicitur eſſe centrum mundi & medium atq; infimum amplexus ambituſq; cæli cui⁹ circũferentia æq̃liter a centro diſtat. INterrũpat:interueniat & ſuo itericctu ipediat & cã ſit ut talis nutus labefactet̃ & niſus qm̃ oẽs terræ partes codẽ ſuopte nutu uergũt:& tẽdũt. LAbefactari:corrũpi:concuti:q̃ſſari:rũpi:impediri. CONtẽtio:deuergẽtia:& ſimilis cõatus terræ partiũ q̃ graues ſunt & põderoſæ ſuoq; ſimplici conatu ad imũ tendũt qd' mediũ eſt in ſphæra. EAdemq;:pari rõne mare cõglobat̃ & cætera elemẽta. REdũdat:refluit & excreſcit. EFFVNdit̃:effluit & ſpargit̃ qm̃ oẽs ei⁹ partes ad mediũ tẽdũt:& ſic nõ põt diſſipari. CONtinẽs:cõiunctus & cõtinuat⁹ aer pari rõne ambit mare: & ſua leuitate aſcẽdit:& conglobat undiq;. LEVItate ſublimi:aſcendẽti & elata cũ ſit natura leuis:& ſupiora capeſſat loca. SE effundit:ſpargit atq; extẽdit æq̃biliter & ſphærice. NAtura:propria & naturali leuitate. CVi⁹:cæli ſiue ætheris aut ignis quo tepeſcit iunct⁹ aer & flatũ uitalẽ miniſtrat aĩantibus. TEMperat⁹:modificatus ut.ſ.ſubtilitatẽ hẽat penetrantẽ & teporẽ. Aer enim humidus eſt pp aquã & tepid⁹ pp ignem a quo tẽperatur. & ideo cũ utroq; habet ſympathiam:ideſt cõſenſum. QVEM:aerem. COMplexa: ambiens ora extrema ipſi⁹ ignis ſiue ætheris. EATHEra dr̃:ignea. & calida. ætho græce incẽdo & comburo latine inde æther & æthra ſplẽdor ipſius cæli:& æthria. SVum: ꝓpriũ. NVlla admixtione:qm̃ ſimplex eſt ignis & purus nullã recipiens cõcretionẽ & cõmixtionẽ. NIxu ſuo:proprio conatu & ui cum rotũda ſint. FORma: rotunditate conſeruant. MOmenta:cõuerſiões & motus ꝓprios qm̃ tali figuræ nihil interuenit quod impediat aut labefactet. VAporibus:exhalationibus. ALtæ:nutritæ ſuſtentatæ. REfundunt: remittunt ad ima quæ prius hauſerũt ut matutin⁹ ros demonſtrat & pluuia. INIDEM:ſuperum locum & æthereum. INtereat: euaneſcat in nihilum qm̃ uiciſſim attrahũtur hæc & refunduntur. QVOD:modicum & paulũ cõſumit ignis aſtroꝝ & flãma cæli. dixi aũt ſupra ex ſententia pl̃bi non eẽ ignea aſtra:ſed lucida:nec ali humorib⁹ aquaꝝ ut priſci poetæ opinati ſunt celebrantes conuiuia numinũ apud oceanum. EX quo:pp cõſumptionem uaporum. EVENturum:futurũ aliqñ. NOſtri ſtoici philoſophi:ſed etiam Heraclitus idẽ ſenſit. AD dubitare:ambigere. HVmore cõſumpto: aqua deficcata ui tantorũ igniũ ut ille putauit. ALI:foueri aquis qm̃ eſt natura frigida ſiccaq;. REmearet:flueret orireť aſcenderet:qm̃ aqua extenuata fit aer. CVius:aeris originatio. ITA:ſic relinqui ſolũ ignem. AQuAE quẽ aĩantẽ:& deũ & rerũ oĩum opificẽ ac pĩcipiũ dicebãt ſtoici Heraclit⁹ exigni oĩa cõſtare & in ipſum reſolui aſſeuerauit. RAtiõe:natura ꝓprietate artificio. MVLtus:lõgus & nimi⁹. CONcẽtus:cõſonãtia & cõcors cõſtantia q̃uis uarios habeãt mot⁹. Plyni⁹ agens de planetis dicit:Saturni ſidus gelidæ ac rigentis eſt naturæ. Martis igneũ ardẽtis ſolis uicinitate. Iouis uero tẽperatũ & ſalutare. INfra marti:ſub marte. Sic ẽ illud ꝓpi⁹ piculo. DVE:Ven⁹ & Mercuri⁹. COMpleat:illuſtrãdo ipleat. GRauiditates:cõcept⁹. ET pt⁹:fœt⁹. MAturitates:opportũitates emittẽdi fœt⁹ & fruct⁹ iã maturos & cõſũatos. COpulatio: cõnexio. COagmentatio:arta cõiũctio. CONſentiẽs apta ꝓna facilis ad mũdi cõſeruationẽ. QuEM nõ mouet:nõ cogit admirari. HVNC:talem non commotum nec admirantem. HORVM:quæ dicta ſunt admiranda in cælo. REPVtauiſſe:conſideraſſe atq; rationem inueſtigaſſe & cauſas. coagmentare eſt connectere coniungere:ac pariter conſtringere:inde coagulum. AGE:hortantis eſt aduerbium.

ratio

RATIO:mens:conſilium ars prouidentia. NAturæ intelligentis:ideſt non brutæ ut quidam opinati ſunt. Sed ſentientis artificioſe ac ꝓuide quã naturam deum eſſe dicebãt ſtoici. STIRpes:imæ partes atqꝫ radices. STAbilitatem firmitatẽ & permanentiã. LIbro:extrinſeca membrata quæ ligno adheret. TRVNci:ſtipites. CORtice:firmiore:libro ac duriore ut eſt in animantibus coriũ. Cortex inquit Plynius eſt ceraſo libris ſimilis. CLAuiculis: capreolis clauiculæ dñr a claudendo & continẽdo. clauiculæ inqt Plynius qbus ſerpunt uites tritæ & aqua pota ſiſtunt uomitionum conſuetudinẽ. ADminicula:pedamenta & fulcra quæqꝫ. ERIgunt:attollunt & ſurgunt. CAVlibus braſſicis ſi ꝓpter ſati ſint:ideſt, ſi ꝓpe uites ſerant̃. Quercus & olea inqt Plynius li. xxiiii. ꝑtinaci odio diſſidẽt. Quercus emoritur iuxta nucẽ iuglandẽ. pernicialia & braſſicæ cum uite odia caulis proprie dr̃ ſtipes herbarũ interdũ pro ſpecie ponit̃ oleris quod peculiariter dr̃ braſſica:iccirco ut proprietatem exprimeret. Cicero dixit uites refugere a caulibꝰ braſſicis. AD eam rem:finẽ natura ꝓpoſitũ. VIS:efficacia naturalis aptitudo & potentia. VILlis:pilis & lanis. HIRſutæ: exaſperatæ ut iſtrices. OBductas:tectas atqꝫ ueſtitas. CApeſſendũ: decerpendũ:& adſumendũ. CONficiendũ:ſcindẽdũ terendũ & coquendum. SOLlers:ingenioſa deſignatio & cõformatio. FAbrica:compoſitio & ſtructura.

SVperuacaneũ:ſupfluũ atqꝫ redũdans. SENſum: iudicium & cognitionẽ ſenſuũ qui proprioꝝ obiectorũ iudices ſunt. ET appetitum:cupiditatem reꝝ ad uitã neceſſariaꝝ. VT altero:ideſt appetitu qui orme dicit̃ a græcis qa impellit & dat impetũ. ormao græce facio impetũ latine. appetitus eſt cauſa motus in ipſis animãtibus. COnatũ:impulſum. CApeſſendos:aſſumendos. ALtero:ideſt ſenſu. SEcernerent:diiudicarẽt:& diſcriminarent ab utilibus noxia. GRAdiendo:ambulando pedibus & nitendo gradibus. SERpendo: eundo ſine pedibus. Vnde ſerpẽtes roſtrũ id dr̃ in auibus quod rictus in quadrupedibus. CARpunt:legũt dentibꝰ & ſecant. VOrant:deiiciunt ſtatim in uentrem & abſorbent. MANdunt:dentibꝰ terunt conficiũt:& ruminant. ALIA humiliata:depræſſa. MAnus:ideſt ꝓboſcis. & ꝓnomæa q̃ eſt elephãtis ꝓ manu: ea qppe cibũ potumqꝫ cappeſſunt oriqꝫ admouẽt & infundũt nomẽ cõpoſitũ a ꝓ. i. ante & boſco atqꝫ nemo. i. paſco dr̃ & ꝓmuſcis mutatõe lr̃arũ. b. ſ. in. m. eſt aũt ꝓboſcis ꝓminẽtia q̃dã naſi:quã bælua cõtrahit: ac relaxat ad libidinẽ. ADItus:acceſſus. ALIus alteriꝰ ſpeciei & formæ qm̃ in ſuũ genꝰ ferme nõ ſæuiũt. MAchinatio: artificioſa inuẽtio & molitio. ARaneolis:paruis araneis. Tertiũ araneoꝝ genꝰ inqt Plyniꝰ erudita opatõe cõſpicuũ ordit̃ telas tãtiqꝫ opis materiæ uterꝰ eiꝰ ſufficit tã moderato ungue tã tereti filo & tã æq̃li deducit ſtamina ipſo ſe põdere uſus texit̃ a medio ĩcipit circinato orbe ſubtegmina adnectẽs maculaſqꝫ paribus ſemp interuallis. ALIE:araneolæ. dr̃. n. araneus & aranea. Ouidius cætera uenter habet de quo tñ illa remittit Stamen: & antiq̃s exercet aranea telas. TExũt: cõponunt moliunt̃. INhæſerit:irretitũ fuerit interficiant & comedãt.

VT ex inopinato:ex improuiſo: ideſt inſidioſe more latrunculoꝝ. OBſeruant:cuſtodiã exercent. CONſumunt:comedũt. PINna e genere concharum inqt. Plynius ſubrecta ſemper. nec unq̃ ſine comite quẽ pinnoterem uocant alii pinnophylacem. eſt aũt ſquilla parua alibi cancer dapis affectator. PATVla: lata aperta hians:nam patulum dicitur apertum latum amplum: diffuſum.

rõ intelligẽtis appareat? pricipio eoꝝ q̃ gignunt̃ ex terra ſtirpes & ſtabilitatẽ dant iis quæ ſuſtinent: & ex terra ſuccũ trahũt:quo alunt̃ eaquæ radicibus continentur:obducunturqꝫ libro aut cortice trunci: quo ſint a frigorib & a caloribꝰ tutiores. Iã uero uites ſic clauiculis adminicula tanq̃ manibꝰ appræhẽdũt:atqꝫ ita ſe erigũt ut animãtes: quin ẽt a caulibus braſſicis ſi pp ſati ſint ut a peſtiferis:& nocẽtibus refugere dicunt̃:nec eos ulla ex pte cõtingere. Animantium uero q̃ta uarietas ẽ? q̃ta ad eã rẽ uis? ut ĩ ſuo quæqꝫ gñe pmaneãt? Quaꝝ aliæ coriis tectæ ſũt:aliæ uillis ueſtitæ:aliæ ſpinis hirſutæ: pluma alias:alias ſquama uidemus obductas:alias eſſe cornibus armatas: alias habere effugia pẽnaꝝ:paſtũ ãt animãtibus natura large & copioſe eũ q̃cũqꝫ aptus erat cõparauit, Enumerare poſſum ad eũ paſtũ capeſſendũ cõficiendũqꝫ q̃ ſit ĩ figuris aĩantium:& q̃ ſollers ſubtiliſqꝫ deſcriptio partiũ:q̃qꝫ admirabilis fabrica mẽbroꝝ. Oĩa. n. q̃ gdẽ ĩtus ĩcluſa ſũt:ita nata atqꝫ ita locata ſũt: ut nihil eorũ ſupuacaneũ ſit:nihil ad uitã retinẽdã ñ neceſſariũ. Dedit ãt eadẽ natura bæluis & ſenſũ & appetitũ: ut altero cõatũ haberẽt ad naturales paſtꝰ capeſſendos:altero ſecernerẽt peſtifera a ſalutaribus. Iã uero alia aĩalia gradiẽdo alia ſerpẽdo ad paſtũ accedũt: alia uolãdo: alia nãdo:cibũqꝫ pti oris hiatu & dẽtibꝰ ĩpis capeſſũt: pti unguiũ tenacitate arripiũt:pti adũcitate roſtrorũ: alia ſugũt:alia carpunt:alia uorãt:alia mãdũt. Atqꝫ ẽt alia humiliata:ut cibũ terræſtrẽ roſtris facile cõtingãt. Que ãt altiora ſũt:ut anſeres ut cygni ut grues ut cameli:adiuuãtur ꝓceritate colloꝝ. Manus ẽt data elephãtis:qa pp magnitudinẽ corporis difficiles aditus habeant ad paſtum. At quibus beſtiis erat is cibus: ut alius generis eſcis ueſcerentur:aut uires natura dedit:aut celeritatem, data eſt quibuſdam machinatio quædam atqꝫ ſollertia ut in araneolis. Aliæ quaſi rethe texunt:ut ſi quid ĩhæſerit conficiant: aliæ autem: ex inopinato obſeruant:& ſi quid incidit arripiunt: idquæ conſumunt. Pinna uero: (ſic enim græce dicitur duabus grandibus patula conchis cum parua ſquilla quaſi ſocietatem contrahit comparandi cibi. Itaqꝫ quũ piſciculi parui ĩ cõchã hiantẽ ĩnatauerit:tũ

ADMONITA A SQVILla pinna morſu:pandit ſe pinna inquit Plynius.Luminibus orbum corpus intus minutis piſcibus præbens aſſultant alii protinus & ubi licentia audacia creuit implét eam.hoc tempus ſpeculatus index morſu leui ſignificat illa ore compræſſo quicquid iclusit exanimat partemq; ſocio tribuit. CONgreſſu:conuerſatione:ac uſu uitæ:an naturalis ſit coniunctio. IAM inde ab ortu:a prima origine. CONgregatæ:coniunctæ. Vnde dicimus hoies natura congregatos adhibere diligentiam congregandi. NITI:conatum facere ac repere. DEINde eas: gallinas relinquunt pulli a quibus ſunt excluſi ideſt incubatu emiſſi in lucem & foti:ideſt alarum tegmine calefacti & enutriti excluduntur pulli cum ex ouis exeunt. CVſtodiam:curam & diligentiam. AD eas aues:Plynius agẽs de platanea ſiue platalea dicit capita auium morſu corripiens donec capturam extorqueat/eadem cum deuoratis ſe impleuit conchis:calore uentris coctas euomit atq; ita ex his eſculenta legit teſtas excreans. ESCVlenta:eſui apta ut poculenta potui nata & idonea. CONfici:occidi. CONſumi: deuorari. ANImaduerſum: obſeruatum & adnotatum. CAlidiora:ut ægyptum: & adiacentes regiones in qbus hyemant æſtiuos æſtus ſeptemtrionali rigore temperantes. Ariſtoteles lib.viii. hyſtoriæ animaliũ dicit a brumali æquinoctio ex põto locisq; frigidis fugiunt hyemẽ futuram.a uerno autem e tepida regione ad frigidam ſe conferunt metu futuri æſtus:&.alie e locis uicinis diſcedunt aliæ de ultimis prope dixerim ut grues faciunt quæ e ſcythicis cãpis ad paludes ægypto ſuperiores unde Nilus profluit aduolant. Vbi pugnare cum pigmeis dicuntur. EIVS trianguli. SVMmo:acuto & primo. AB his: gruib⁹ acutum angulum efficientibus. ADuerſus:obuius & oppoſitus. PELlitur:mouetur & ſcinditur. SENſim: paulatim. LEuantur:attolluntur & iuuantur: fiuntq; leuiores. BAſis:fundamentum tranguli & ultima linea tranſuerſa & lõga efficiens triangulũ: & cui triãgulus initiatur. ADiuuatur uentis:impellitur ut nauis a puppi habens uentũ.poſterior pars nauis dr̃ puppis q̃ ſecũdo uento impulſa proram adiuuat. HAEq;:grues. DVX.prima in triangulo & uolatu. VBI nitatur:incũbat & adhæreat. REuolat:retro uolat. ADſequitur: ꝓxima eſt ĩ ordine ac uerſu. VIciſſitudo: alternatio & uariatio. EIVSmodi:talia & ſimilia. GEnus ipſum: generalẽ naturã & q̃litatẽ animantiũ. CIRcũſpectẽt: hinc inde reſpiciãt ne incaute opprimãtur. QVOD ea:ſenſus eſt & ordo canis uomitione purgatur & ibis clyſtere quod dilutoriũ latine dici põt.Ea igitur q̃ mædicoꝝ ingeniis reperta ſũt canis curat uomitiõe & ibes curant purgantes aluos.Plynius ſic ſcribit.Similequiddam & uolucris in eadem ægypto mõſtrauit quæ uocatur ibis roſtri aduncitate per eam partem ſe perluens qua reddi ciboꝝ onera maxime ſalubre eſt. Inuenerũt & canes canariã qua faſtidiũ deducũt:eamq; in nr̃o cõſpectu mandũt ſed ita ut nunq̃ intelligatur q̃ ſit. CVrant:exercent ad remediũ cruditatis atq; repletionis uomitiones inqt Plynius homini ad hæc in remediũ excogitatæ: frigidiora corpa faciũt inimicæ oculi maxĩe ãt dẽtib⁹.Idẽ agẽs de pãtheris dicit pantheras p carnes fricatas aconito uenantur barbari.at fera cõtra hæc excremẽtis hoĩs ſibi medetur.& de ſeſeli ſcribens ait hac paſci dr̃ ceruæ pariture. Ari.nono hiſtoriæ aĩaliũ dicit pãthera cũ uenenũ pardalianches dictuꝫ ab angore ederit ſterc⁹ hoĩs q̃rit:eo.n.iuuatur. Increta inſula capras Siluestres ſagitta tráffixas dictamnum quærere aiunt hoc.n. ſpicula e corpore eiici.

admonita a ſqlla pĩna morſu cõprimit cõchas:ſic diſſimilib⁹beſtiolis cõmuniter cib⁹ q̃ritur.In quo admirãdũ ẽ cõgreſſu ne aliquo iter ſe:an iã ĩde ab ortu naturæ cõgregatæ ſint.Eſt ẽt admiratio ñnulla ĩ beſtiis aq̃tilib⁹:his q̃ gignuntur ĩ terra ueluti Crocodili:fluuialeſq; teſtudines:q̃dãq; ſerpẽtes ortæ extra aquã:ſiĩ ac primũ niti põt:aquã pſequuntur. Quin ẽt anatũ oua gallinis ſæpe ſuppõimus:ex qbus pulli orti primum aluntur ab iis ut a matrib⁹:deinde eas relinquũt a qbus excluſi fotiq; ſũt:& effugiũt quũ primũ aquã q̃ſi naturalẽ domũ uidere potuerũt: tãta ĩgenuit ĩ aĩantib⁹ cõſeruãdi ſui natura cuſtodiã.Legi ẽt ſcriptũ eẽ aueꝫ q̃dã:q̃ platalea nominaretur:eã ſibi cibũ q̃rere aduolãtẽ ad eas aues:q̃ ſe ĩ mari mergerẽt.q̃ quũ emerſiſſẽt: piſcẽq; cepiſſent:uſq; eo ꝓmere eaꝝ capita mordic⁹ dũ ille captũ ãitterẽt:id qđ ipſa iuaderet. Eadẽq; hæc auis ſcribitur cõchis ſe ſolere cõplere:eaſq; quũ ſtomachi calore cõcoxerit euomere:atq; ita eligere ex iis q̃ ſũt eſculẽta.Ranæ ãt mariæ dr̃ obruere ſeſe harena ſolere:& moueri ꝓpe aquã:ad q̃s q̃ſi ad eſcam piſces quũ acceſſerit cõfici a rãis atq; cõſumi.Miluo ẽ qđdã bellũ naturale cũ coruo:ergo alter alteri⁹ ubicũq; nact⁹ eſt oua frãgit.Illud uero ab Ariſto.aĩaduerſum a quo pleraq; qs põt nõ mirari.Grues quũ loca calidiora petentes maria tranſmittũt:triãguli efficere formã:eius aũt ſũmo angulo aer ab iis aduerſus pellitur deinde ſenſim ab utroq; latere tanq̃ remis:ita pẽnis curſus auiũ leuatur.Baſis aũt triãguli:q̃ efficiunt grues tanq̃ a puppi uentis adiuuatur:hæque in tergo præuolantiũ colla & capita reponũt.Quod qa ipſe dux facere non põt:qa nõ habet ubi nitatur:reuolat ut ipſe quoq; quieſcat.In eius locum ſuccedit ex iis quæ aſſequitur:eaq; uiciſſitudo in omni curſu conſeruatur. Multa eiuſmodi proferre poſſum:ſed genus ipſum uidetis.Iam uero illa etiam notiora quãto ſe opere cuſtodiant beſtiæ:ut in paſtu circumſpectent:ut in cubilibus deliteſcant. Atq; illa mirabilia: ꝙ ea quæ nuper ideſt paucis ante ſæculis medicorum ingeniis reperta ſunt: uomitione canis: purgantes aluos ibes ægyptiæ curant.Auditum eſt pantheras quæ in barbaria uenenata carne caperentur: remediuꝫ quoddã hr̃:quo cũ eſſent uſæ nõ morerentur.Capras ãt ĩcreta

feras qũ eẽnt cõfixe uenenatis ſagittis:herbã quæ/
rere q̃ dictãnus uocatur.quã qũ guſtauiſſent:ſagit/
tas excidere dicũt ex corpere. Ceruæque pauloante
partũ purgãt ſe quadã hærbula:quæ ſeſelis dr̃. Iã illa
cernimus ut cõtra metũ & uim ſuis ſe armis quæqꝫ
defendat:cornibus tauri:apri dẽtibus:morſu leones
aliæ fuga:aliæ occultatione tutant̃. Atramenti effu/
ſione ſepiæ:torpore torpedines:multæ ẽt ĩſectantes
odoris ĩtolerabili feditate depellunt. Vt uero ꝑpetu⁹
mũdi eſſet ornatus:magna adhibita cura ẽ a ꝓuiden
tia deoꝝ:ut ſemp eẽnt & beſtiaꝝ gña & arboꝝ omni
umqꝫ reꝝ:quæ alte aut radicibus a terra:aut ſtirpibus
cõtinerent̃ quæ qdẽ oĩa eã uim ſæminis hñt in ſe:ut
ex uno plura generent̃:idqꝫ ſæmẽ incluſum ẽ ĩ inti
ma pte eaꝝ baccaꝝ:quæ ex quaqꝫ ſtirpe fũdunt̃:iiſdẽ
que ſæmibus & hoĩes affatim ueſcunt̃:& terræ eiuſ
dẽ generis ſtirpiũ renouatione cõplent̃. Quid loq̃r
q̃ta rõ in beſtiis ad ꝑpetuã cõſeruationẽ eaꝝ generis
appareat? Nã primũ aliæ mares aliæ fœmiæ ſũt:qd p
petuitatis cã machinata natura ẽ. Deinde ptes corpis
& ad ꝓcreãdũ & ad cõcipiẽdũ aptiſſimæ: & in mari
& in fœmĩa cõmiſcendoꝝ corpoꝝ miræ libidines.
Quũ ãt ĩ locis ſemen ĩſedit:rapit oẽm fere cibuꝫ ad
ſeſe:eoqꝫ ſeptũ fingit aĩal. Q̃d quũ ex utero elapſũ
excidit:ĩ iis animãtib⁹ quæ lacte alunt̃:oĩs fere cibus
matꝝ lacteſcere ĩcipit:eaqꝫ quæ pauloante nata ſunt:
ſine magiſtro duce natura mãmas appetũt:earumqꝫ
ubertate ſaturant̃. Atqꝫ ut ĩtelligamus nihil horũ eẽ
fortuitũ:& hæc oĩa eẽ ꝓuidæ ſollertiſqꝫ naturæ:quæ
multiplices foetus ꝓcreant ut ſues ut canes:his mã/
marũ data eſt multitudo:quas paucas hñt hæ beſtiæ:
quæ pauca gignunt. Quid dicã q̃tus amor beſtiarũ
ſit ĩ educandis cuſtodiẽdiſqꝫ iis quæ ꝓcreauerit uſqꝫ
ad eũ finem dũ poſſunt ſe ipſa defẽdere? Et ſi piſces
ut aiunt oua quũ genuerũt relinquũt:facile.n.illa aq̃
& ſuſtinent̃:& foetum fundunt. Teſtudines autem
& Crocodilos dicunt:quũ in terra partum ediderint
obruere oua:deinde diſcedere:ita & naſcunt̃ & edu/
cant̃ ipſa p ſeſe. Iã galliæ aueſqꝫ reliquæ & q̃etũ req/
rũt ad pariẽdũ locũ:& cubilia ſibi nidoſqꝫ cõſtituũt:
eoſqꝫ q̃ pñt molliſſie ĩſternũt:ut q̃ facillime oua ſer
uẽt̃:ex qb⁹ pullos quũ excluſeꝛt:ita tuent̃:ut & pẽnis
foueãt:ne frigoꝛ lædant̃:& ſi ẽ calor ſoli ſe opponãt.
Quũ ãt pulli pẽnulis uti pñt:tũ uolat⁹ eoꝝ matres
ꝓſequunt̃:reliq̃ cura libant̃. Accedit ẽt ad ñnulloꝝ
aĩantiũ & eaꝝ reꝝ q̃s t̃ra gignit cõſeruatõeꝫ & ſalutẽ
hoĩuꝫ ẽt ſollertia & diligẽtia. Nã mltæ & pecudes &

FERAS:Silueſtres. SVIS:propriis & natiuis. SE/
piæ: inquit Ariſtoteles atrum humorẽ cui nomen atra
mentum effundũt omnia metu percul ſa ſed præcipue
ſepia. TORpore:ſtupore quodam ĩmiſſo torpedo di
citur ab effectu quia piſces torpere facit. Nouit torpe/
do uim ſuam inquit Plynius ipſa non torpens:merſa/
quæ in limo ſe occultat. Piſces qui ſecuri natantes ob/
torpuere corripiens. STIRpibus:truncis atqꝫ ſtipiti/
bus:& caulibus. STIRpe:arboꝛ atqꝫ uirgulto. BAc
carum:minorum fructuum. AFFAtim: habunde &
copioſe. STIRpium:radicum uirgultorum arborũ.
QVANta ratio:ars ingenium ſollertia. GEneris:q̃
litatis & naturæ. MAchinata eſt:excogitauit atqꝫ mo/
lita eſt. AD procreandum:ut uirilia in maribus. ET
concipiendũ:ut ſunt in fœminis muliebria inſtrumen
ta & loculi. MIRAE libidines:maximæ delectatio/
nes coitus. LOcis:uterinis cellulis. Ariſtoteles in hy/
ſtoria animalium dicit pars uuluæ interior loci:& ute/
rus. Vnde fratres uterinos appellamus:oſtium uero ma
trix dicit̃. SEPtum:clauſum. FINgit:format & alit.
LActeſcere:lactis naturam & colorem habere. VBer
tate:ſcaturigine copiaqꝫ. PIſces ut aiunt. Ariſtoteles.
vi. hiſtoriæ animalium dicit pariunt oua omnes piſces
qui ſquamis teguntur: & ſpargunt illa: & magnã ouo
rum partem:ut narratur: mares deuorant:alia pereunt
in humore:q̃ autem locis opportunis ædita ſint hæc
ſeruantur:nam ſi omnia ſeruarentur nimia cuiuſqꝫ ge/
neris eſſet copia nec uero hæc omnia fecunda locant̃.
Sed ea quibus æditis mas ſæmẽ genitale aſperſerit ſub
partu enim mas ſequens ſæmẽ ouis adſpergit:& quæ
uitale id uirus contigerit his piſciculi enaſcuntur. cæte
ris pro ut fors tulit euenit. FOueant:tegendo calefaci
ant. LIBErantur:aquilæ inquit Ariſtoteles cum pri/
mum prouolandi facultas fuerit pullos nido pellunt:
ceteræ quoqꝫ aues hoc idẽ faciunt excepta cornice q̃ ali
quandiu prouidet quippe quæ uolãtes iam ſuos pul/
los paſcens ipſa comitetur.

STIRPES:ueluti ſunt uiteſq; annuam putationē re/
quirūt & curā agricolaꝝ. PROcuratione:purgatiōe:
tractatiōe gubernationeq;. OPportūitates:cōmodita
tes:utilitates. CVLtū:ornatū & decorē humanæ uitæ.
NIl⁹:dr̄ q̄ſi noua materies quā quot ānis defert mū/
dans ægyptū atq; fecūdās. OBrutā:ſubmerſam & ſta
gnātē. OBlimatos:limo īductos. MEſopotamia:dī
cta ē quē media ſit īter duo flūina Eufratē.ſ.& Tigrī.
INdus:inq̄t Plyni⁹in iugo caucaſi ortus:unde uigiti
recipit amnes ab īdo fluuio populi dicti ſūt autore Ste
phano indici. ē & alius indus ī prima parte aſiæ q re/
cipit ſexagīta pennes fluuios:torrētes uero amplius cē
tū lætificat exhilarat fertileſq; facit.unde lætas dicim⁹ſe
getes & ſata læta. MItigat māſuefacit fermētat. COn
ſerit:ſæminat. VIM:copiā. FRumēti: tritici. BEni/
gnitas:libalitas. IVcūda:ſuauia. TEmpeſtiuos:opor
tūos & tp̄i æſtiuo neceſſarios & ſalubres uētos q eteſie
appellant̄.hi āt ſūt ānui aq̄lones & ſtati etos græce an/
nus latie & eteſios ānu⁹. Ardētiſſimo æſtatis tp̄e inq̄t
Plyni⁹exorit̄ cāiculæ ſidus ſole primā partē leonis in/
grediēte q dies.xv.āte auguſti Kal.ē hui⁹ exortū ferme
dieb⁹octo aq̄lōes antecedūt quos ꝓdromos appellāt.
poſt biduū āt exort⁹.Iidē aq̄lones cōſtāti⁹ꝑflant dieb⁹.
xl.quos eteſias uocāt nec illi uētoꝝ magis ſtati: ſſ̄ hæc
Plyni⁹. lege ap̄d Ariſtotelē ī Meteoris & Gelliū eteſiæ
dn̄r a nautis delicati & ſōniculoſi qm̄ nō ſurgūt māe:
& noctu flare deſinūt. TEMꝑant̄:mitigant̄. CERti:
ſtabiles. OPportūitates:cōmoditates q̄s p̄bēt flumia
in uehēdis exportādiſq; reb⁹:nec nō irrigādis agris. &
lætificādis. AESt⁹:ebullitōes & īcremēta. VEſtiti:or
nati arborib⁹. SIlueſtres:nō admittētes culturā ad fru
ges.Sed ſiluoſi:& fruticoſi. SAlinæ:loca in q̄bus ſal
cōficit̄. AB ora:extrēitate litoris & terræ maritimæ.
AD uictū:ad uſum earū reꝝ q̄ uictus uerbo cōtinent̄
AD uitā:ſuſtētationē uitæ cui artes deſeruiūt. VIciſ
ſitudo:alternatio:& uariatio. OMni rōne:uia undiq;
īdagata & argumēto ex oī mēbro nē coacto. TANta
rū rerū molitio:effectio ꝓcreatio. SIne ſēſu:aīa ſenſiti/
ua. SVſtinent̄:uegetant̄:& alunt̄. ABſurdū:rōni mi
nime cōſentaneū. NIhilo ꝓbabilius:æq; inq̄t abſonū
ē beſtiarū cā mūdū eē effectū. PRouiſū: cōſultū. FA
bricatio:ſtructura cōformatio: & delineatio. PERfe/
ctio:cōſumatio:& excellētia. TEneat̄ : cōſtet ſuſtētet̄:
atq; uegetet̄. SPiritu:flatu & aīa. ADiūctis narib⁹:fo
ramina nariū inq̄t Ariſtoteles ī oris partē pateſcūt und̄
fit ut īter bibēdū humor retract⁹effluat p nares. AVge
tur:q̄ſi duplicat̄ & iuuat̄:qm̄ ſpiritus p nares ēt ingre/
ditur:& aſpirationē auget atq; reſpirationē etiam ſi os
claudatur Lactātius agens de naſo dicit ī hoc:membro
tria ſunt officia conſtituta:unū ꝓducendi ſpiritus alteruȝ
capiendi odoris:tertium ut p eius cauernas purgamen
ta cerebri defluant. CONſtructis:inſtar ualli ordina/
tis & fixis. MANditur:cibus capitur. EXtenuatur:
ſcinditur. MOlitur:teritur ut mola triticū. Vnde mo/
lita cibaria:molitus cibus atq; cōmolitus : & molares
dentes molendis:& terendis cibis idonei quorum du
rities inquit Lactātius ſicut in molari lapide maior eſt
& aſperior q̄ in cæteris oſſibus. ADuerſi:anteriores.

ſtirpes ſunt quæ ſine procuratione hominum ſaluæ
eſſe non poſſunt. Magnæ etiam opportunitates ad
cultū hoīnum atq; abūdātiā aliæ ī aliis locis reperiun
tur. Aegyptū nilus irrigat:& quū tota æſtate obrutā
oppletāq; tenuerit:tū recedit mollitoſq; & oblima/
tos agros ad ſerēdū relinq̄t. Meſopotamiam fertileȝ
efficit eufrates:in quā quot annos q̄ſi nouos agros
īuehit. Indus uero q ē oīum fluminū maximus:nō
aqua ſolū agroſ lætificat & mitigat:ſed eos ēt cōſerit.
Magnā.n.uim ſæminū ſecū furmenti dr̄ deportare.
Multaq; alia ī aliis locis cōmemorabilia ꝑferre poſ
ſem:multos fertiles agros alios alioꝝ fructuū. Sed il
la q̄ta benignitas naturæ:q tā multa aduēſcēdū tam
uaria tā iucūda gignit? Neq; ea uno tpe ānī: ut ſēper
& nouitate delectemur & copia. Quā tēpeſtiuos āt
dedit q̄ ſalutares nō mō hoīum:ſed ēt pecudū gene/
ri iiſdēq; oībus q̄ oriunt̄ e terra uētos eteſias: quoꝝ
flatu nimii tēperātur calores. Ab iiſdem ēt maritimi
curſus celeres & certi dirigunt̄. Multa ꝑtereūda ſūt:
& tn̄ multa dicunt̄. Enumerari enim nō poſſunt flu
minū opportūitates:æſtus maritimi multū acceden/
tes & recedētes:mōtes ueſtiti atq; ſilueſtres:ſalinæ ab
ora maritima remotiſſimæ:medicamētoꝝ ſalutariuȝ
pleniſſimæ terræ:artes deniq; īnumerabiles ad uictū
& ad uitā neceſſariæ. Iā diei noctiſq; uiciſitudo cōſer
uat aīantes:tribuēs aliud agēdi tēpus:aliud q̄eſcendi.
Sic undiq; oī rōne cōcludit̄:mēte cōſilioq; diuino
oīa ī hoc mūdo ad ſalutē oīuȝ cōſeruationēq; admi
rabiliter adminiſtrari. Sin q̄ret q̄ſpiā:cuiuſnā cā tāta/
rū reꝝ molitio facta ſit:arboꝝ ne & herbaꝝ:q̄ quāq̄
ſine ſenſu ſūt tn̄ a natura ſuſtinent̄? At id q̄dē abſur/
dū eſt. An beſtiaꝝ? Nihilo ꝓbabilius deos mutaꝝ &
nihil itelligentiū cā tm̄ laboraſſe. Quoꝝ igit̄ cā q̄s
dixerit effectū eē mūdū? eoꝝ.ſ.aīantiū:quæ rōne utū
tur. Hi ſūt dii & hōines:q̄bus ꝑfecto nihil ē melius.
Ratio eſt.n.quæ præſtat omnibus. Itaq; fit credibile
deorum & hominuȝ cauſa factū eſſe mundū:quæq;
in eo ſint omnia. Faciliuſq; ītelligitur:a diis īmortali/
bus hominibus eē prouiſum:ſi erit tota hominis fa/
bricatio perſpecta oīſq; humanæ naturæ figura atq;
perfectio. Nam quum tribus rebus animantium ui
ta teneatur:cibo:potione:ſpiritu:ad hæc omnia perci
pienda os eſt aptiſſimum : quod adiunctis naribus
ſpiritu augetur : dentibus autem in ore conſtructis:
manditur : atq; ab his extenuatur & molitur cibus:
aduerſi acuto morſu diuidunt eſcas: intimi autem

conficiunt

cōficiūt q gēuini uocant̃:q̃ cōfectio ē a lingua adiuuari uꝛ̃. Liguã ãt ad radices ei⁹ hærēs excipit ſtōach⁹: quo primū illabunt̃ ea q̃ accepta ſūt oris utraqꝫ ex ꝑte tōſſillas attigēs palato extrēo atqꝫ intimo terminat̃. Atqꝫ is agitatiōibus & motibus linguæ quū depulſum & quaſi detruſum cibū accepit: depellit. Ipſius ãt ꝑtes quæ ſunt īfra id quod deuorat̃ dilatantur: q̃ aūt ſupra cōtrahunt̃. Sed quū aſpera arteria: ſic.n. a medicis appellat̃: oſtiū hēat adiūctū linguæ radicibus: paulo ſupra q̃ ad linguam ſtomachus annectit̃: eaqꝫ ad pulmōes uſqꝫ ꝑtineat: excipiatqꝫ animã: eam quæ ducta ſit ſpiritu: eãdēqꝫ a pulmonibus reſpiret & reddat: tegit̃ quaſi oꝑculo: quod ob eam cãm datū ē: ne ſi quid ī eã cibi forte īcidiſſet: ſpiritus īpediretur? Sed quuꝫ alui natura ſubiecta ſtomacho cibi & potionis ſit receptaculū: pulmones ãt & cor extrinſecus ſpiritū adducãt: ī aluo multa ſunt mirabiliter effecta: quæ cōſtant fere ex neruis. Eſt ãt multiplex & tortuoſa: arcetqꝫ & cōtinet ſiue illud aridū eſt: ſiue hūidū qᵈ recipit: ut id mutari & cōcoqui facile poſſit: eaqꝫ tū aſtrigit̃: tū relaxat̃: atqꝫ oē qᵈ accepit cogit & confundit ut facile & calore quē multū hēt exterendo cibo: præterea ſpiritu omnia coacta atqꝫ confecta in reliquum corpus diuidantur. In pulmonibus autēꝫ ineſt raritas quædam & adſimilis ſpongiis mollitudo ad hauriēdū ſpiritū aptiſſima q tum ſe cōtrahunt aſpirantes: tum ſe ſpiritu dillatant: ut frequenter ducatur cibus animalis: quo maxime aluntur animãtes.

CONFICIVNT: terunt & molunt genuini dicuntur & maxillares: quoniam a genis dependent & maxillis. CONfectio: cōtritio & molitio. STOmach⁹: principiū & oſtiū inteſtinoꝝ. & inde nomē q̃q̃ pro uentriculo nūc uulgo ponit̃ ſtomachus inqt celſus q inteſtinoꝝ principiū eſt cū uentriculo cōmittit̃. uētriculus aūt receptaculū cibi eſt. AD radices eius: imã partē liguæ atqꝫ radicationē a lingua incipit ſtomachus. QuO: in quē ſtomachū. & oſtium uiſcerum.
VTRAqꝫ ex parte: qm̃ hinc & inde ſunt carūculæ q̃ tonſillæ appellant̃ in hoīe: ſed in ſuib⁹ glandulæ. TERminat̃: terminū habet atqꝫ finē. IS: ſtomachus. DEtruſū: deorſum coactū & inſertū. DEpellit: demittit aduentriculū. IPſius: ſtomachi q dilatat̃ & cōtrahit̃ ꝓut exigit uſus ad cibū detrudendū: cui ſtomachus uiã præbet: & poſt ipſum ſe contrahit ut cibus deſcēdere cōpellat̃. INfra id qᵈ deuorat̃: deglutit̃. SVpra: cibū. ſ. dilabentē. ARteria: dr̃ ſæmita ſpūs. & uulgo cãna pulmonis q̃ carne cōſtat & cartilagine: iō trachea dicta eſt a græcis. i. aſpa gutt̃ inqt Ariſtoteles qᵈ & arteria uocat̃ corpore conſtat cartilaginoſo: nō ſolū. n. ſpirãdi cã eſt ſed etiã uocis qᵈ aūt ſonat læue: ac ſolidū eē oportet. ante gulã arteria poſita eſt q̃q̃ impedimēto eſt cū cibus ingerit̃: nã ſi qd uel cibi uel potus in arteriã dilabit̃ ſtrangulationes tormina: & grauiſſimæ tuſſes incitant̃. OSTIum: ingreſſum atqꝫ pīcipiū. PAVlo ſupra: qm̃ arteria eſt ante ſtomachū nō ſine magna rōne inqt pħus guttur ante gulã poſitū eſt. Cor. n. in parte priori atqꝫ ī medio ſitum eſt in quo pīcipiū uitæ oīſqꝫ motus & ſenſus eē cēſemus: & . n. partē uerſus quã priorē appellamus tū motus tū ſenſus agit̃: hac ipſa rōne pars prior & poſterior ſtatuēda eſt: arteriã quoqꝫ ante gulã cōſtitui neceſſe eſt: hæc. n. ad pulmonē & cor tēdit gula ad uentrē. deniqꝫ qᵈ melius & nobilius eſt id ſemꝑ niſi qd maius īpediat ſuꝑioris inferioriſqꝫ rōne ſuꝑius collocat̃.
PERtineat: extendat̃. ANImã: aerē quo animus nutrit̃ ut cibo & potu corpus. QuAE ducta ſit ſpiritu: hauſta ꝑ ipſam ſpirationē cuius oppoſitū efficit reſpiratio atqꝫ remiſſio aeris: q latine dr̃ aīa ſpirabiliſqꝫ natura.
EANdemqꝫ. i. aīam ſiue aerē. RESpiret: retro ſpiret ipſa arteriã & REDdat: remittat. TEgit̃ q̃ſi operculo quodã. i. parua ligua q̃ epigloſſis ſiue epiglottis dr̃ a græcis ſub ipſis faucibus inqt celſus exigua lingua eſt quæ cū ſpiramus attollit̃ cū cibū potionēqꝫ aſſumim⁹ arteriã claudit. Arteria inqt philoſophus cibo infeſtat̃: attñ natura molita eſt ad hoc minorē linguã quæ arteriã operiret. hæc ſpiritui trahēdo reddendoqꝫ aperit̃ cibo ingerendo operit̃ neqd illabat̃. SPIritus: flatus: & halit⁹ poſſit libere meare & remeare citra īpedimentū cibi aut potionis. ALVI natura: q̃litas & proprietas.
PVLmōes. & cor: pulmo dicit pħus ſpirãdi officio delegatus eſt q originē q̃dem ſui motus accipit a corde ſed ſua tum amplitudine tū inanitate aditū ſpiritui patefacit. cū n. attollit̃ influit ſpiritus cū cōtrahit̃ effluit. pulmo eandē quã cor optinet ſedē idqꝫ amplectit̃ ſpiratio tū ꝑꝑ pulmonē tum ꝑꝑ originē cordi inditã agit̃ attrahit̃ & reddit̃ aer ꝑ arteriã. ADducãt: attrahant uitalē flatū. FEre: q̃ſi tota e neruis: attñ pars exterior carnoſa eſt. EST multiplex: multiformis. ſubeſt uēter inqt Plynius ſtomachum habentibus: cæteris ſimplex ruminantibus geminus: ſed Cicero agit de humano uentre qui nō eſt ſimplex ſed duo habet. tergora ut īquit Celſus ideſt coria & uarias habet plicas ideo multiplex dicit̃. ARcet: remouet pellit. MVTari: uerti in ſuccum quo animal nutrit̃. CONcoqui: calore digeri & colari. EA: aluus aſtringit̃ arcendo. & continendo laxatur ut naturæ ratio exigit. COgit: adunat denſat. CONfundit: cōmiſcet & coquendo maturat: ut uitalis ſuccus eliciat̃: & feces ad ſedem detrudantur. EXTErendo: cōminuendo conficiendo & coquendo. SPIritu: flatu & uento quodam pellendis cibis neceſſario & retrimentis detrudendis adiuuante calore ac ſuum pellente contrarium. COACTA: dēſata & cōmixta. CONfecta: reſoluta maturata atqꝫ digeſta. MOLlitudo: natura quædã mollis quales ſunt ſpōgiæ. īdeo dicit & adiſimilis ſpongiis mollitudo. HAVRiendum attrahendum flatum & animam. ASPIrantes: ſpiritū emittentes cum ſe conſtringunt pulmones exprimunt ſpiritum more follium. DILAtant: inflant & diſtendunt. ut ſpūs influat. DVCAtur: attrahat̃. OMNIbus aīalis: aerius & ſpirabilis quo aīal maxīe nutritur. MAxīe: dixit qm̃ & cibus potuſqꝫ adeſſe debēt: ſed ſine reſpiratiōe ac ſpiratōe nō uiuit hō, ideo ſpūs uitalis dr̃ & aer corrupt⁹ infert mortē.

EX ALVO autem & inteſtinis ſecretus:ideſt ſeparatus digeſtione & concoctione. A RELIquo cibo:ideſt fece ac retrimento. PERmanat. FLuit. AB inteſtino medio:quod eſt iter aluum & partes imas. PER quaſdã uias ductas meatus extenſos.& directos more tuboꝝ aquas ducentiũ. PORtas:ingreſſus.& tanq̃:ianuas quaſdam. PERtinẽt: tendunt. ALIAE ꝑtinẽtes:uiæ directæ etq; extentæ. SEcreta:ſeparata cholera.& fel. HIq; humores : ideſt urina q̃ ꝑ renes meat.Renes inqt pᵒbus nulla neceſſitate habent̃:ſed ut melius & locupletius ſit:humoris.n.excrementitii gratia q confluit in ueſicam adiuncti ſunt ex ſua natura in qbus plus huiuſcemodi ſedimenti fieri ſolet:ut ueſica meli⁹ ſuo munere fungeret̃. AD q̃s pertinẽt:tendũt. VIAE ei⁹ meat⁹ iecoris. Q VAE caua:capax ampla & tubo ſimilis.coele dr̃ a græcis. CONfunditur: cõmiſcetur. CONfectus:digeſtus & coloratus . nam in iecore colorẽ recipit ſanguinis. COActus:dẽſatus atq; cõpulſus.Vena eſt ſemita ſanguinis mixti cõfuſiq; cũ naturali ſpiritu in q̃ plus ſanguinis eſt & ſpũs minus. Arteria uero plus habet naturalis ſpũs q̃ ſanguinis. IN totu3 corpus:cã inqt pᵒbus ut uenæ in oĩs corporis partes digerant̃ qm̃ ſanguis & quod uicem ſanguinis tenet totius corporis materia eſt:quæ in uena aut in uicario uenæ continentur.Venarũ riui in omnis partes corporis expanduntur ſanguinẽ quippe findi per omnia adeſſeq; omnibus oportet:ſiquidẽ partes quæq; ex eo conſiſtunt & ut in hortis rigandis de una origine fonteq; uno aqua riuis ꝑmultis deducit̃ aliiq; ab aliis ductus ſubinde excipiunt quouſq; humor in omnis partes deueniat. PERtinentes:porrectas extenſas . QuEMadmodũ:pronũ eſſet inqt Cicero explicare q̃uo feces ad ſedem deſcendãt:nã inteſtina lubrica ſunt & pinguia: & naturalis uẽtus reliqas ciborũ detrudit:& ipſa inteſtina ſe cõtrahunt.& extendũt ut de ſtomacho & gula dictũ eſt:ſed dicere ſupſedeo ĩ iniucunda fiat or̃o. FAbrica:artificiũ atq; ſollertia. QuAE aĩa & aer uitalis.

DVcit̃:hauritur: SPIritu:ſpiratione & reſpiratione. AB ipſo ſpũ:flatu & halitu calido & naturali. AGItatione:iugi cõmotõe. EXeaq;.i.aĩa ducta.i.aere hauſto. REDdit̃:remittit̃.reſpirare ẽ retro ſpirare. CONcipit̃:cõpræhendit̃ altero cordis uẽtriculo.duo.n.ſunt unus cõtinet ſanguinẽ alter uero ſpũm. cor inqt pᵒbus origo prima & fõs ẽ ſanguinis aut receptaculũ primũ hæc excõſectione aĩaliũ ꝑſpici pñt. EX his partib⁹: uẽtriculis cordis. VTREq;:uenæ & arteriæ. INtextæ: ĩplicitæ:ſimul etenim tẽdunt̃ atq; texunt̃ uenæ arteriæ:, & nerui: & ꝑ hæc tria fit ſenſus tactus ꝑ mediũ ipſi⁹ carnis. TEſtant̃:oſtendũt & arguũt. COMmiſſuras: iũcturas: & uertebras ut flexio facillima ſit. ARtus finiendos:termĩnãdos nodos & nexus mẽbroꝝ.Artus dicunt̃ membroꝝ cõiunctiones & extremæ partes: dicti ſunt quoniam membra membris artent ideſt adiungant & adnectant. IMPLIcationem:contextum toto corpore extentum. Q VI:nerui copia neruorũ in corde eſt dicit philoſophus.idq; recta ratione : hinc enim motus oriuntur qui tendendo remittendoq; efficiunt̃ itaq; miniſterio tali & robore opus eſt:ſed tamen recẽtiores anatomiſtæ neruorum originem ĩ capite eſſe demonſtrant. EXcitatos:emotos effectos. CELſos:ſublimes & non pronos in uentrem ut cæteræ animantes.

CAELVM intuentes:contemplantes cæleſtia illoru3 opificem & moderatorem cognoſcerent. SPEctaculum:contemplatio:& meditatio.

interpraetes

Ex aluo autem & inteſtinis ſecretus a reliquo cibo ſuccus is quo alimur permanat ad iecur : per quaſdam a medio inteſtino uſq; ad portas iecoris (Sic enim appellant) ductas & directas uias:quæ pertinẽt ad iecur : eiq; adhærent : atq; inde aliæ pertinentes ſunt:per quas cadit cibus a iecore dilapſus ab eo cibo quũ eſt ſecretabilis:hiq; humores q e renibus ꝓfũdunt̃:reliq̃ ſe ĩ ſanguinẽ uertũt:ad eaſdẽ portas iecoris cõfluũt:ad q̃s oẽs eius uiæ ꝑtinẽt:ꝑ q̃s lapſus cibus ĩ hoc ipſo loco ĩ eã uenã q̃ caua appellat̃ cõfũditur:perq; eã ad cor cõfectus iã coactuſq; ꝑlabitur.A corde ãt in totũ corpus diſtribuit̃ ꝑ uenas admodũ multas ĩ oẽs ꝑtes corporis ꝑtinentes. Q uẽadmodũ ãt reliquiæ cibi ꝓpellant̃ tum aſtrĩgẽtibus ſe inteſtinis tũ relaxantibus:haud ſane difficile dictu ẽ : ſed tñ prætereundũ eſt:ne qd habeat iniucũditatis or̃o. Illa poti⁹ explicet̃ ĩcredibilis fabrica naturæ. Nã quæ ſpũ in pulmones aĩa ducit̃ :ea caleſcit primũ ab ipſo ſpũ: deinde coagitatiõe pulmonũ:ex eaq; pars reddit̃ reſpirãdo.pars cõcipit̃ cordis parte quadã quẽ uẽtriculum cordis appellãt:cui ſimilis alter adiũctus ẽ:ĩ quẽ ſanguis a iecore ꝑ uenã illã cauã influit . Eoq; mõ ex his ꝑtib⁹ & ſanguis ꝑ uẽas ĩ oẽ corpus diffundit̃: & ſpũs ꝑ arterias. V træq; ãt crebræ multæq; toto corpore intextæ uim q̃dam ĩcredibilẽ artificioſi opis diuiniq; teſtant̃. Q uid dicã de oſſibus? q̃ ſubiecta corpori mirabiles cõmiſſuras hñt:& ad ſtabilitatẽ aptas: & ad artus finiendos accõmodatas:& ad motũ & ad oẽm corporis actionẽ? Huc adde neruos:a qbus artus cõtinent̃ :eorũq; implicationẽ corpore toto pertinentem:qui ſicut uenæ & arteriæ a corde tractæ & profectæ in corpus omne ducuntur. Ad hanc prouidentiam naturæ tam diligentem tamq; ſollertem adiungi multa poſſunt:ex quibus intelligatur quantæ res hominib⁹ a deo q̃q; eximiæ tributæ ſunt:qui primum eos humo excitatos celſos & rectos conſtituit:ut deorum cognitionem cælum intuentes capere poſſent. Sunt enim ex terra homines non ut incolæ & habitatores : ſed quaſi ſpectatores ſuperarum rerum atq; cæleſtium:quarum ſpectaculum ad nullu3 aliud genus animantium pertinet. Senſus autem

interpraetes ac nuncii rerũ in capite tanq̄ in arce mirifice ad uſus neceſſarios & facti & collocati ſũt. Nam oculi tanq̄ ſpeculatores altiſſimũ locuʒ obtinent: ex quo plurima cõſpiciẽtes: fũgant̃ ſuo munere. Et aures cũ ſonũ recipere debeãt: q natura i ſublime fert̃: recte i altis corpoꝝ ptib⁹ collocatæ ſunt. Itẽqʒ nares eo ꝙ ois odor ad ſupiora fertur: recte ſurſum ſunt. Et ꝙ cibi & potus iudicium magnũ earũ eſt: nõ ſine cã uicinitatẽ oris ſecutæ ſunt. Iã guſtatus q ſentire eorum qbus ueſcimur genera debet: habitat in ea parte oris: qua eſculentis & poculẽtis iter natura patefecit. Tactus ãt toto corpore æquabiliter fuſus eſt: ut omnes ict⁹ oẽſqʒ nĩmios & frigoris & caloris appulſus ſentire poſſimus. Atqʒ ut in ædificiis architecti auertunt ab oculis naribuſqʒ dñorum ea quæ profluentia neceſſario tetri eſſent aliqd habitura: ſic natura res ſimiles ꝓcul amandauit a ſenſibus. Quis uero opifex præter naturã: q nihil põt eẽ callidius: tãtã ſollertiam ꝑſeq potuiſſet i ſenſib⁹? quæ primũ oculos mẽbranis tenuiſſimis ueſtiuit & ſepſit: qs primũ pellucidas fecit: ut p eas cerni poſſet: firmas ãt ut cõtierent̃. Sed lubricos oculos fecit & mobiles: ut & declinarẽt ſi qd noceret: & aſpectũ quo uellẽt facile cõuerterẽt. Acieſqʒ ipſa q̃ cernimus: quæ pupilla uocat̃: ita pua ẽ ut ea quæ nocet̃ poſſint facile uitet. Palpebræqʒ q̃ ſũt tegmẽta oculoꝝ molliſſimæ tactu ne læderent aciẽ aptiſſime factæ: & ad claudẽdas pupillas: ne qd i cideret & ad apiẽdas: idqʒ ꝓuidit ut idẽtidẽ fieri poſſet cũ maxĩa celeritate. Munitæ ſũt palpebræ tãq̃ uallo piloꝝ: qb⁹ & aptis oculis ſi qd iciderer repelleret̃: & ſõno cõtinẽtib⁹ quũ oculis ad cernẽdũ nõ egeremus: ut q tãq̃ iuoluti qeſcerẽt. Latẽt ꝑterea utiliter: & excelſis undiqʒ ptib⁹ ſepiunt̃. Primũ. n. ſupiora ſupciliis obducta ſudorẽ a capite & frõte defluẽtẽ repellũt. Genæ deĩde ab iferiore pte tutant̃ ſubiectæ leuiterqʒ eminẽtes. Naſus ita locat⁹ eſt ut q̃ſi mur⁹ oculis iteriectus eẽ uideat̃. Auditus aũt ſemp patet: eius. n. ſenſu ẽt dormiẽtes egem⁹. A quo quũ ſonus ẽ acceptus: ẽt e ſõno excitamur. Flexuoſum iter hẽt: ne qd i trare poſſit: ſi ſimplex & directũ pateret. Prouiſuʒ ẽt ut ſi q̃ minima beſtiola conaret̃ irrũpere in ſordib⁹ auriũ tanq̃ i uiſco inhæreſceret. Extra ãt iminẽt quæ appellant̃ aures & tegẽdi cã factæ tutãdiqʒ ſenſus: & ne adiectæ uoces laberent̃ atqʒ errarẽt: priuſq̃ ſenſus ab his pulſus eſſet: ſed duros & quaſi corneolos habent introitus multiſqʒ cum flexibus qd̃ his naturis relatus ampliat̃ ſonus. Quo circa & i fidib⁹ teſtudĩe

INTERPAETES: ideſt propriorum obiectorum & adeq̃toꝝ iudices. SPEculatores: tanq̃ e ſpecula quadã exploratores: & coloꝝ nuncii. SVO munere: ſpeculãdi officio. Rerũ optiarũ inqt Plato cognitionẽ nobis oculi attulerũt. nã hæc quæ de mũdo diſputant̃ nunq̃ inuenta eẽnt ſi neqʒ ſidera neqʒ ſol neqʒ cælũ ſuſpici potuiſſent. cognitio uero diei ac noctis ab oculis orta effecit ut dinumeratiõe q̃dã menſiũ ãnorũqʒ ambitus metiremur tẽpus cognoſcerem⁹ uniuerſæ naturæ ordineʒ ſcrutaremur: qbus rebus pħiam adepti ſumus quo bono nihil unq̃ maius mortaliũ generi datũ eſt deoꝝ munere neqʒ dabit̃. Afferendum eſt ob hanc potiſſimũ rõnem deum oculos genuiſſe ut mẽtis circuitus q in cælo pagunt̃ intuiti in uſum redigamus nr̃æ mentis cogitationeſqʒ nr̃as ad illoꝝ tempantiã reuocemus. NAtura: ſua ſpõte cũ ſit res leuis: ſedes audit⁹ ẽ paruũ quoddam tympanũ arte naturæ tm̃ ut reſonet. NAres: iterpraetes odorũ ſunt ſedes huius ſenſus eſt in duabus q̃ſi glandulis in parte anteriori iuxta cerebrũ locatis. IVdiciũ cibi: qm̃ e q̃litate odoris iudicãt naturã cibi & potus. GVſtatus: eſt in lingua palato & ſaliua. GEnera: q̃litates & ſapores. AEQuAbiliter: pariter & ſimiliter & hic ſenſus eſt cõmuniſſimus aiantibus. Nõ enim dicunt̃ aiantes ſi ſenſu uacant & cõmuni maxime uegetabilia: ſi qdem aiam habent altricem. Sed aialia nõ dicunt̃. Animal eo definimus inqt pħus quod ſenſum optinet primũqʒ eũ qui primus eſt: tactuʒ aũt primum eſſe certum eſt. APpulſus: applicationes adiunctiones acceſſus. TEtri aliquid: turpis & fetidi. & iccirco ſedẽ & oſtiũ excrementorum inter nates occultauit natura.

AMANdauit: remouit ablegauit ab oculis & naribus. CALlidius: ſollertius & artificioſius. PERſeqi: exercere ſequendo & perſeuerando perficere. SEPſit: uallauit. PELlucidas: tranſlucidas. pellucet inquit Plautus q̃ſi laterna punica. LVbricos: uolubiles. DEclinarẽt: uitarent ſua lubricitate & mobilitate. ACIes: dr̃ cuiuſqʒ rei acumen. Vnde acies oculi acies ingenii. pupilla dr̃ quia reddit paruam quandã imaginẽ tanq̃ ſpeculũ. IDENtidem: crebro & ſubinde. CONniuentibus: clauſis in ſomno quo ligant̃ ſenſus: feriatiqʒ reddunt̃ ut quieſcant & reſoueantur: ſemper. n. laborat natura: & ipſi ſenſus hebetantur & delaſſantur. LAtent: latebram naturæ habent & cauũ ſitum. SEpiuntur: muniuntur: atqʒ uallant̃. OBDVcta: munita & uallata. SVBiectæ: ſuppoſitæ. LEuiter: modice tumentes in qbus eſt ſedes pudoris. EXcitamur: euocamur erigimur. SI ſimplex: uniformæ ac ſine flexibus. ADhæreſceret: implicaret̃: & irretiret̃. SENſus: ſedes ipſi⁹ auditus tympanũ ſcilicet de quo dictum eſt. PVLſus: tactus & motus. CORneolos: ideſt tortuoſos & curuos inſtar cornuũ ut reſonantia fiat. CVM flexibus: amfractibus: & ſinuationibus. HIS naturis: qualitatibus duris & tortuoſis quod ſonat inquit philoſoph⁹ læue ac ſolidum eſſe oportet. AMpliatur: augetur in ipſis flexibus & quidem duris. IN fidibus: ideſt muſicis. TESTVdine: concauitate dura: & intus polita inſtar teſtudinis animalis: quod nomen muſico inſtrumento dedit.

RESONATVR:reboatur & ſonus redditur maior atq; concinior. AVT cornu:tortuoſitate aliqua inſtar cornu
inde cornicines dicti & liticenes. AMpliores:ſoni maiores & flexu locorum aucti. NEceſſarias utilitates : qm̃ olfa/
ctu qualitates ciboꝝ & potionum diſcernunt. CONtractiores:anguſtiores. SEPtus:uallatus & clauſus. CVſtodi
am:conſeruationem ne ſcilicet poſſit lædi & ut ſeruetur incolumis & per conſequens uita quoniam fulcturis corpo/
ris anius quoq; ſuſtentatur apte uero ad uſum quoniam promptum eſt manibus guſtatui cibum admouere. & cæte/
ris animantibus paſci quod quia uaſtus elephas efficere nequibat ideo proboſcide adiutus eſt:qua ut manu utitur.

ANtecellit:præſtat. SENſibus bæluarum:hoc autẽ
non ſimpliciter accipiendum;eſt.eſſet enim falſum ſed
pp ſenſum cõem:& rationẽ beſtiæ ſi quidem ſe ſentire
non ſentiunt:homo autem cognitionem ſuam ſup ſen
ſus reflectit:eoſq; nobilitat & auget:ideo præſtare dicũ
tur. QuArum iudiciũ:ideſt quas iudicare pertinet ad
oculos qui ope rationis ac lumine formarum qualita/
tes & proportiões cognoſcunt. FIctis:formatis & ex
præſſis i creta gypſo cæra & ſimilibus. CAElatis:ſcal
ptis in marmore ligno reliquiſq; metallis. MOtione
& geſtu:motu corporis & actu quo mores aut graues
indicantur aut molles:nec non decorum i talibus æſti/
matur ab oculis rõne duce quæ præterea recolit.& ſi/
militudines confert cõiicitq; de futuris. VEnuſtatem:
gratiam quam parit elegans & apta membrorum cõ/
poſitio. ORdinem:partium diſtributionem. DEcẽ
tiam:conuenientiam.& proportionem ſiue decorum.

MAIORA:q̃ ſint motus formarum & colores circa
quos proprie uerſantur oculi:ſed etiam intrinſeca iudi
cant ratione adiuti atq; ãmoniti:per ſe quidem ꝓpria
obiecta non tranſiliunt. PROpitium:mitem & beni
gnum. COgnoſcunt:ex ſignis ſcilicet harum affectio
num in facie uultuq; apparentibus alibi dicit Cicero li
cet ora ipſa cernere iratorum:& eorum qui aut libidine
aliqua aut metu cõmoti ſunt aut uoluptate nimia geſti
unt.Quorum omnium uultus uoces motus ſtatuſq;:
mutantur. INterualla:ſpatia & diſtantiæ. DIſtinctio
diſtributio & ordinata collocatio ſonoritatum:quarũ
interualla græcis appellationibus notata ſunt ut eſt epi
tritus diateſſaron diapente diapaſon.& cætera generis
eiuſdem quarum exacta cognitio muſicorum eſt. hæc
autem:diſcernit auditus rationis auxilio ut de oculis di
ctum eſt. GEnera:qualitates & proprietates. CAno/
rum:ſonorum & clarum cui fuſcum opponitur. LE
ne:ſuaue ac iucundum auribus cui contrarium eſt aſpe
rum. GRAue:demiſſum & plenum. ACVtum:exi
le ac tenue. FLExibile:uariabile cui contrarium eſt du
rum & inflexibile. AD quos capiendos:ad quorum
ſenſuum uoluptates percipiendas. ET perfruendos:
ideſt ut homines horum ſenſuum iucunditate fruan/
tur.& uario uſu delectentur. PLVres artes:normulæ uoluptatum miniſtræ.ut ars popinaria.ſeplaſiaria.& mango/
nizatio. QuO:ad quantas delitias & luxus. VNguentorum:quorum uarietate nares oblectantur hactenus inquit.
Plynius in odoribus habent pretia ſiluæ erantq; per ſe mira ſingula iuuitq; luxuriá ea omnia miſcere & ecunctis unũ
odorem facere ita reperta ſunt unguenta quorum honor & ad defunctos pertinere cepit.Hæc eſt materia luxus e cun
ctis maxime ſuperuacui Margaritæ enim gẽmæq; ad hæredem tamẽ tranſeunt.Veſtes prolongant tempus unguenta
illico expirant ac ſuis moriuntur horis ſũma cõmendatio eorum ut tranſeuntem fœminam odor inuitet etiam aliud
agentem:terrarum omnium ægyptus accõmodatiſſima unguentis:ab ea campania eſt proxima copia roſæ. CON/
ditiones.Cõdituta inditi ſapores condiræ cibos eſt condimentis reddere ſapidiores:& gulæ iucundiores in quo ſe ia/
ctat ſtudium popinæ. LEnocinia:expolitiones & mangonizationes ad irritandam uenerem proſtituendamq; pu/
dicitia. IPSIS rebus:ratione conſilio prudentia.ordo eſt qui non perſpicit diuina cura perfecta eſſe is uidetur mihi
carere ipſis rebus. QuO modo:eleganter ſcilicet & copioſe qui orationis nitor & fluxus deerant ſtoicis præſſus de
re aliqua diſputantibus & aceruali ratione fere utentibus. INtelligentia:notitia quædam large ſumpta ratio inquit
Balbus cognoſcit ſingula equibus ad ipſum uniuerſale per inductionem aſcendit poſtmodum ratiocinatur conclu/
ditq; quod inde ſequitur ut formulæ oſtendunt dialectices.

reſonatur aut cornu:& ex tortuoſis locis & incluſis
referũtur ampliores.Similiter nares:quæ ſemper ꝓ/
pter neceſſarias utilitates patent:contractiores habẽt
itroitus:ne quid in eas quod noceat poſſit peruade
re:humoremq; ſemper habent ad puluerẽ multaq;
alia depellenda non inutilem. Guſtatus præclare ſe/
ptus eſt.ore.n.continetur:& ad uſum apte & ad in/
colũitatis cuſtodiam:omniſq; ſenſus homniũ mul/
to antecellit ſenſibus beſtiarum.Primum.n.oculi in
his artibus:quarum iudicium eſt oculorum in pictis
fictis celatiſq; formis:in corporum ẽt motione atq;
geſtu multa cernunt ſubtilius:colorũ ẽt & figurarũ
tũ uenuſtatẽ atq; ordinẽ:& ut ita dicã decentiã oculi
iudicãt Atq; ẽt alia maiora:naʒ & uirtutes & uitia co
gnoſcũt:iratũ:ꝓpitiũ:lætãtẽ:dolẽtẽ:fortẽ : ignauum:
audacẽ:timidũq; cognoſcũt.Auriũq; itẽ ẽ admirabi/
le quoddã artificioſũ q̃ iudiciũ:quo iudicat̃ & i uo/
cis & in tibiaꝝ neruorũq; cãtibus uarietas ſonoꝝ:in
terualla:diſtinctio:& uocis genera p multa:canoꝝ:fu
ſcũ:lene:aſperũ:graue:acutũ:flexibile:durũ:quæ hoĩũ
ſolum auribus iudicantur.Nariũq; item & guſtandi
& tangẽdi magna iudicia ſunt. Ad quos ſenſus capi
endos & perfruẽdos plures ẽt q̃ uellem artes reper/
tæ ſunt.Perſpicuũ eſt.n.quo cõpoſitiões unguẽtoꝝ
quo ciboꝝ cõditões:quo corporũ lenocinia ꝓceſſe
rint.Iã uero animũ ipm:mẽtẽq; hoĩs:rõnem:cõſili/
um prudẽtiã:q nõ diuia cura pfecta eẽ pſpicit is ipſis
rebus mihi uidet̃ carere:de quo dũ diſputarẽ:tuã mi
hi dari uelim Cotta eloquẽtiam. Quo.n.tu illa mõ
diceres?q̃ta primũ intelligẽtia deinde cõſequẽtiũ reꝝ

cumprimis

CVM PRIMIS:præcedentibus & antepoſitis quibuſdam cõmunibus:ſiue uniuerſalibus:quibus ueris atq; conceſſis conſequens infertur quod totum ſignãt aut partem. CONiunctio:cõſociatio & generis proprietas atq; qualitas. COMpræhenſio:cõiũctio & conglutinatio hanc uim rationis in primo officiorum his uerbis expreſſit. homo aũt rõnis particeps per quam conſequentia cernit cauſas rerũ uidet earumq; progreſſus & quaſi anteceſſiones non ignorat ſimilitudines comparat rebuſq; præſentibus adiungit atq; adnectit futuras facile totius uitæ curſum uidet ad eãq; degendam præparat res neceſſarias. EX quo quid efficiatur:concludat̃ & ut uerum & conſequens affirmari poſſit: antecedens etenim conſequentis uim & naturã arguit.

cum primis coniunctio & compræhenſio eſſet ĩ nobis:ex quo uidelicet qd ex quibuſq; rebus efficiatur: idq; rõne cõcludimus:ſingulaſq; res definimus:circunſcripte quæ cõplectimur:ex quo ſciẽtia intelligit̃ quã uim hẽat:q̃lis ſit:qua ne in deo qdẽ ẽ res ulla p̃ſtãtior. Quãta uero illa ſũt:quæ uos academici infirmatis:qđ & ſenſibus & aĩo:ea quæ extra ſũt percipimus atq; cõpræhendimus. Ex qbus collatis inter ſe & compãtis artes quoq; efficimus:ptim ad uſum uitæ: partim ad obiectationem neceſſarias. Iam uero

QVibus rebus:talibus propoſitionibus & cauſis. ID:quod efficitur & eſt conſequens. RAtiõe: Syllogiſmo & quadã cõphenſione atq; diſcurſu a primis ad ultima quæ concludenda intenduntur. DEfinim⁹ determinamus uim & qualitatẽ declaramus: ut confuſio tollatur a medio & ambiguitas: iccirco diuiſiones rerũ. & definitiones adhibitæ ab his ſunt q ſciendi formulas nepotibus reliquerũt. CIRcumſcriptæ: đterminatæ & definitæ Circũſcribere rem eſt illam undiq; deſignare ac terminos ponere ut quadatenus uis rei circũſcriptæ tendatur cognoſci poſſit. quapropter definitio dr̃ a græcis oros ideſt terminus & finis:& orizo termino ac definio. fit autem definitio per ea quæ rei definiendæ ſubſtantiã cõſtituũt:ut homo eſt aĩal rõnale:oĩſq; bona definitio genus cõplectitur & dr̃iam. Veteres ſic p̃cipiũt inqt Cicero cum ſumpſeris ea quæ ſunt ei rei quã definire uelis cũ aliis cõia uſq; eo pſequi dũ propriũ efficiatur. Differt inqt Seuerin⁹ definitio a deſcriptiõe q̧ definitio genus ac dr̃ias ſumit. Deſcriptio uero ſubiecti intelligentiã claudit qbuſdam uel accidentibus & unã efficientibus ꝓprietatẽ uel ſubſtãtialibus p̃ter gen⁹ cõueniens aggregatis. Aliæ uero quæ exẽpli gr̃a ponunt̃ ut cũ uolum⁹ deſignare qd ẽ ſubſtãtia exẽpli gr̃a dicim⁹ homo. hæc uocat̃ græce typos:q̃ iccirco iter definitões ponit̃ qm̃ id qđ quolibet modo aliqd deſignat eius qđ deſignatur & ſi nõ proprie attñ aliquo modo uidet̃ eſſe definitio. hæc Boetius. Gellius agens de definitione induciaꝝ dicit. Sed ꝓfecto nõ id fuit Varroni negociũ ut inducias ſupſtitioſe definiret & legib⁹ rõnibuſq; oĩbus definitionũ inſeruiret. Satis. n. uiſum eſt eiuſmodi facere demõſtrationẽ quod genus græci typos. i. formas magis & hypographas. i. deſcriptiones q̃ oriſmos. i. definitões uocant. hæc Gellius iccirco Ariſtoteles in æthicis aliqd large deſcribẽs dicit typo loqmur & cephalæo. i. figura quadã & ſũma uel ſũmatim aut ſũmarie: hĩc cõponunt̃ Archetypa ꝓtypa & ectypa. COMplectimur:cõpræhẽdimus. & circũſcribimus uim oẽm paucis cõplectentes ut ſcia fiat ĩ nobis q̃ res oĩs per propria principia & cauſas cognoſcit. Neceſſe eſt inqt pħus demonſtratiuam ſciam eſſe ex ueris primis imediatis notioribus:& prioribus:cauſiſq; cõcluſionis:ſic. n. erunt ꝓpria principia ei quod demonſtrat̃. hæc ille. p ſciam qppe percipimus ueritatẽ cõcluſam & demõſtratã e principiis ſuis & cauſis q̃ ipſis cõcluſiõibus priores ſint: & notiores. QuAM uim:potentiã efficaciã naturã. QVAlis ſit:quãtæ excellentiæ ac dignitatis. eſt. n. ex his q̃ maxime honorant̃. QuA:ſcia. Nihil eſt in deo p̃ſtantius cui oĩa patent oĩa parent:a quo oĩa. & ad quẽ oĩa. VOS academici infirmatis:infirma oſtẽditis & debilia. Noui qppe academici ſenſuũ iudicia infirma eſſe dicebant & incerta nihilq; ratione certa ſciri aut pcipi poſſe tñ res ipſa illorũ arguit calũniã & ptinaciam ſi nulla qppe rerũ eſſet pceptio nulla uitæ ars hr̃i poſſet nulla intelligẽdi & ſciendi formula. QuAE extra ſũt. i. obiecta ſenſuũ oĩum. & intelligibilia q̃q; Idem Cicero Lucullũ cõtra academicos ita diſſerentẽ induxit diſputari poterat ſubtiliter quãto artificio natura fabricata eſſet primũ oẽ aĩal deinde hoĩem maxime quæ uis eſſet in ſenſibus quemadmodũ primo uiſa nos pellerent deinde appetitio ab his pulſa ſequeret̃ tum ut ſenſus ad res pcipiendas intẽderemus. Mens. n. ipſa q̃ ſenſuũ fons eſt atq; ẽt ipſa ſenſus eſt naturalẽ uim habet quã intendit ad ea qbus mouet̃:itaq; alia uiſa ſic arripit ut his ſtatim utat̃ aliq̃ ſic recõdit e qbus memoria orit̃. Cætera aũt ſimilitudinibus cõſtruit e qbus efficiunt̃ notitiæ rerũ quas græci tũ ennoeas tum ꝓlepſes uocãt. eo cũ acceſſit rõ argumẽtiq; cõcluſio rerũq; inumerabiliũ multitudo tũ & pceptio eoꝝ oĩum apparet. & eadẽ rõ profecta his gradibus ad ſapiam puenit. ad rerũ igit̃ ſciam uitæq; cõſtantiã aptiſſima cũ ſit mens hominis amplectit̃ maxĩe cognitionẽ. & pp ſe. & pp uſum quo circa & ſenſibus utit̃ & artes efficit q̃ſi ſenſus alteros. & uſq; eo philoſophiã ipſam corroborat ut uirtutẽ efficiat ex qua re una uita oĩs apta ſit:ergo hi q negãt qcq̃ poſſe cõpræhẽdi hæc ipſa eripiũt uel inſtrumẽta uel ornamẽta uitæ uel poti⁹ ẽt totã euertunt fundit⁹ ipſumq; aĩal orbãt aĩo ut difficile ſit de temeritate eoꝝ pinde ut cã poſtulat dicere. PERcipimus:ſentimus iudicamus æſtimam⁹. COMp̃hendemus:cognoſcimus aĩo cõplectimur & memoriæ cõmendamus. EX qbus extrinſecis pceptis & cõpræhenſis ſenſu & mente q̃ ſenſus regit atq; erudit:hiſq; utitur ad artes efficiendas. COLlatis:ſimul poſitis & coniunctis nam ſenſus citra rationem parum uel nihil poſſunt. Ratio autem ſine ſenſibus ideſt miniſtris & inſtrumentis opus non efficit:iccirco mutua ope hæc indigent. COMparatis:cõmixtis & mutuam operam præſtantibus ad artes conformandas ideſt uias: & formulas rerum efficiendarum effingendas. etenim ſenſus proportionem rerum & conuenientiam partium iudicat & decorum ammonente cõmuni ſenſu & ratione:nam ſenſus ut ſenſus non ſentit ſe ſentire. ut in cæteris apparet: animantibus ratione caſſis. Ars eſt habitus cum rõne effectiuus. AD VSVM:cõmodum utilitatem cultum. AD oblectationem:iucunditatem delitias uoluptatem.

domina rerū(ut uos ſoletis dicere)eloquendi uis q̄ eſt præclara:q̄ quæ diuina? quæ primū efficit ut ea q̄ ignoramus diſcere:& ea q̄ ſcimus:alios docere poſſimus:deinde hac cohortamur:hac pſuademus: hac cōſolamur afflictos:hac deducimus pterritos a timore:hac geſtiētes cōprimimus:hac cupiditates iracundiaſq; reſtringimus:hæc nos iuris:legū:urbiū ſocietate deuinxit:hæc a uita immani & fera ſegregauit. Ad uſum āt oratiōis īcredibile ē:niſi diligēter attenderis q̄ta opa machinata natura ſit. Primū.n.a pulmōibus arteria uſq; ad os ītimū ptinet:p quā uox prīcipium a mēte ducens pcipit̄ & fundit̄. Deinde ī ore ſita lingua eſt finita dentib⁹:ea uocē īmoderate pfuſam fingit & terminat:quæ ſonos uocis diſtīctos & præſſoſ efficit:quū & ad dētes & ad aľs ptes pellit oris. Itaq; plectri ſimilem linguā noſtri ſolent dicere: chordaꝝ dentes:nares cornibus his qui ad neruos reſonanti cantibus. Quam uero aptas q̄que multaꝝ artium miniſtras manus natura homini dedit. Digitoruꝫ.n. contractio facilis:faciliſq; porrectio pꝑter molles cōmiſſuras & artus nullo ī motu laborat. Itaq; ad pingendū fingēdū ad ſcalpēdū ad neruoꝝ eliciēdos ſonos ac tibiaꝝ apta manus ē admotione digitorum. Atq; hæc oblectationis. Illa neceſſitatis cultus dico agrorū:extructioneſq; tectorū:tegumēta corporum uel texta:uel ſuta:oēmq; fabricā æris & ferri ex quo ītelligit̄ adinuenta aīo.pcerpta ſenſibus.adhibitis opificum manibus omnia nos eſſe conſequutos ut tecti:ut ueſtiti:ut ſalui eſſe poſſim⁹. Vrbes:muros: dōicilia:delubra haberem⁹:Iā uero opib⁹hoīum.i.māib⁹ cibi ēt uarietas ſumit̄:& copia.nā & agri multa ferūt

DOMINA rerum:gubernatrix & moderatrix affectuum omnium eloquentia. VOS:oratores quorum e numero cotta erat. & Ciceronis nomen pro eloquentia poſtmodum uſurpari cæptum. VIS:potentia efficia. PRAEclara:illuſtris. DIVIna:omnipotens. EFFIcit:cauſa eſt,ſua euidentia lepore atq; elegantia facilis perceptionis & notitiæ. Nec non alienæ inſtitutionis.& eruditionis:nam facillime percipiuntur ea quæ latine apte & eleganter proferuntur. Cohortamur ad aliquid agendum excitamus impellimus ſuaſiones tractamus. Vnde Hæſiodus finxit Calliopen adeſſe regibus ut oſtenderet neceſſariam eſſe principibus eloquentiam:ut domi militiæq; Coetū mouere poſſit atq; impellere. AFFLIctos:calamitoſos. & mœſtos. DEDVcimus:remouemus.& bono animo eſſe perſuademus. GESTIentes:lætitia elatos.& exultantes cum quadā leuitate. REſtringimus:reprimimus.& coercemus. SOcietate:cōmunicatione participatione & æquabilitate ut ſcilicet pari & æquo iure cum ciuibus uiueret. & urbes frequentarentur in cōmune bonum:declinaretur q; tandem agreſtis feritas & uictus inhumanus. DEuinxit:coniunxit colligauit:& ciuilem agere uitaꝫ effecit fide ſeruata & iuſtitiæ muneribus non omiſſis. IMmani:truculenta:& uiolenta. FERA:Silueſtri & aſpera qualis eſt uita ferarum in luſtris:atq; ſpeluncis. AD Vſum:ideſt ut apte & cōmode uti poſſimus oratione. MAchinata ſit:ingenioſe excogitauerit:& parauerit. ARteria: ſemita ſpiritus quæ uulgo canna pulmonis appellatur. Arteria græce dicta eſt quaſi tutela: & cuſtodia aeris:ideſt animæ ſiue flat⁹ & ſpiritus. OS intimum:imā partem palati & linguæ radices. PERtinet:tendit. A MENte:mentis conceptu primum qppe dicenda cogitamus. deinde motus animi uoce promimus. PERcipitur:compræhenditur ſonus & concipitur. FVNditur:emittitur ad os & palatum. FInita:terminata & uallata ut uox formet̄. IMmoderate: uaſte ac pfuſe citra modū:& menſurā. PROfuſam:imodicam.& nimiam. FINgit:format & moderatur. TERminat:modū ponit & finē ultra quē & citra decorū in uoce nō ſeruatur. QuAE: lingua. DIſtinctos ſeparatos:ordinatos citra cōfuſſionē. PRAEſſos: reſtrictos ac per hoc moderatos ne igitur uaſta & profuſa uox exeat preſſu dentiū lingua ueluti quoddam naturæ plectrum ipſam effingit:& terminat. PELlit:mouet ipſos ſonos ad ſeptum dentiū & palati oras ut conformentur ne temere exeant:& incondite. PLEctrum: dicitur inſtrumentum quo nerui ſiue chordæ tangunt̄ in muſicis inſtrumentis a uerbo plecto quod latine ſignificat percutio & uerbero. NOſtri:ſtoicæ ſectæ philoſophi q naturale inſtrumentū in ore humano admirabant̄ dicentes linguā eſſe plectrum dentes chordas: cauū oris teſtudinem.& narium curuos meat⁹ cornua teſtudinis & ſinus. HIS cornibus:extremitatibus ſinuoſis quales lyræ habent & citharæ. QuI: cornus more priſco cornū poſuit genere uirili & q̄rti ordinis ut uiſus inclinat̄ & ſenſus. adſtipulat̄ & Priſcianus.& Lucanus q ſic cecinit. Cornus tibi cura ſiniſtri & Plynius his uerbis dentes mobiles cōfirmat ceruini corn⁹ cinis. AD neruos: chordas q̄ & neruiæ dn̄r qm̄ e neruoſis inteſtinis fiunt. IN cantibus:muſicis inſtrumentis obductis & clauſis naribus uox non reſonat. Vnde cognoſcitur inſtrumentalis fabrica & naturæ ſollertia:quam artes imitantur. CONtractio:complicatio.& flexio. PORrectio:extenſio. MOLles:lenes faciles & lubricas iuncturas & uertebras. ARtus: nodos nexus. FINgendum:formandum aliquid e cæra:creta gypſo & ſimilibus. SCALpendum:cælandum inde ſcalpta gemma dicitur & uaſa. In compoſitione uero.a.in.u.uertitur ut inſculpo inſculptus. ELIciendos:euocādos: APta:idoneo. ADmotione:applicatione.& adiunctione:Nam muſici tum plectro tum digitis pulſant fidiculas. & neruias. OBlectationis:ad demulcendas aures & oblectandas. CVLtus:a rationes & foſſiones. EXtructiones: erectiones molitiones domorum. TEXta:texendo effecta uel ſuendo. FAbricam:elaborationem & artificium quo fabri ærarii utuntur & argentarii cæteriq; id genus artifices opificeſq;. ADinuenta:excogitata. PERcepta:compræhenſa iudicio ſenſuum & maxime oculorum qui rerum figuras animo repræſentant.

QVAESITA manu:opa manus comparata:qm̄ ſeruntur:fodiuntur:ſarriunť:ſtercorantuť:oblaqueantur:ut matu ros & tempeſtiuos afferant fructus. STAtim:in ipſa maturitate comedantur:cum tempus nō ferant:aliqua uero recō duntur ad uſum annuum. CONſumanť:edanť. CONdita:repoſita:Vnde condus dr̄ qui talia reponit:& ꝓmus q̄ profert in uſum cum uſus exigit. MANdenť:dantur uſui futuri tpis & ſeruanť:ut penus fiant. ALENdo:nutriendō inde altilia dicta:quæ domi aut rnri alimentis fouemus:& cicuramus:ide cicures animantes ad d̄ria͂m ferarum dictæ. VECTIOnes:aptitudines uehendi:& portādi eqtem & inſeſſorem. VIS:robur adiuuat noſtram celeritatē & uires. Currimus.n.equo currente & maiores habemus īpet⁹ equo uehente. QVIbuſdam beſtiis:ut clitellariis iumentis:aſinis:mulis:boui uero iugum debeť. Vn̄ prouerbium:boui clitellas:in eos quib⁹ onus minime cōueniens imponiť. Clitellæ īqt alibi Cicero boui ſunt īpoſitæ non eſt nr̄m onus:ſed feremus. ELEphantoꝝ ſenſibus:elephas īqt Plinius maximū aīal & ꝓximū humanis ſenſibus:quippe ītellectus illis ſermonis patrii:& imprimis obedientia:officioruq̄ꝫ q̄ didicere memoria:amoris & gloriæ uoluptas:& ꝓbitas:prudētia: æqtas:religio quoqꝫ:Syderꝫ:ſoliſqꝫ & lunæ ueneratio:Regem adorant:genua ſubmittunt:coronas porrigunt.

SAGAcitate olfactu. Sagire eſt acute ſentire:inde ſagaces dicti canes. ABVtimur:licentioſe utimur:& illoꝝ uſus atterimus. ELICImus:educim⁹:extrahim⁹. VEnas:meatus:& cōceptacula. VSVM:utilitatē. ORnatū:decorem. CVLta:circūfoſſa:& arata ut in hortis. Viridariis:& uineis. MITIgādum coquendū:mitēqꝫ reddēdum e fero amaro:duroqꝫ. SEPTI:muniti uallati. AD uitā:uitæ uſum. MOderationē:temperamētum. FRVImur:ad delectationē:Vtimur ad cōmoditatem. ARCEmus:repellimus & cōſtringimus obiectu molis:& aggeris:ne uagus fluxus agris noceat.

AVERtimus:alio deducimus. IN rerū natura:in ipſa ꝓprietate reꝝ naturalium efficim⁹ aliam naturā:qm̄ humana induſtria natiuas rerū qualitates commutat.

ALTErā naturā:nouā uim & uſum:ideo dixit poeta fructuſqꝫ feros mollite colendo. PENEtrauit aſcēdit gradib⁹ īgenii:ac mathematicæ diſciplinæ. FInit⁹ termiat⁹. DEFEctiōes:deliqa & obſcuratōes. QVANtæ:q̄ magnæ.i.quota pars defectura ſit ſolis:lunæqꝫ.

QVANdo:quo tpe futuræ ſint. AB his:q̄ ītueť ſūmo artificis īgenio excogitata. EX q̄:cognitiōe oriť illa uirt⁹:q̄ optimā & nobiliſſimā colit naturā & ſuſpicit ne tātis īgrata bn̄ficiis uideať. ē eteni de⁹ glioſus & ſublim⁹ pria & ſimplex reꝝ oium cā:& cōſeruatio. IVſtitia:q̄ cuiqꝫ tribuit qđ illi debeť. RELiq uirtutes:prudētia:fortitudo:& tēperātia:q̄ modū ī oī reſeruat:& decorū exēplo cæleſtiū q̄ ordinē:iuſtitiā & cōſtātiā ſeruant. Vn̄ euripides Iocaſta exhortās etheoclē filiū ad iuſtitiā dixit:Reſpice cælū:ī quo tenēt oīa ratos ordines:& aliena nō occupāt. EQVIb⁹:uirtutib⁹ oriť fœlicitas q̄ cōſtat ex adeptiōe ac ſūma ueroꝝ bonoꝝ:& maximoꝝ:q̄ abſolutiones humanæ rōnis definiunť & appellātur.

NISI mortalitate. Vn̄ Ariſtoteles dixit hoīem eē natū ad actiones & contēplationes:quaſi quēdam mortalē deum. QVAE:īmortalitas non eſt ſimplr cā:ut bn̄ beateqꝫ uiuať:uitioſi nāqꝫ ſpūs in ipſa īmortalitate miſeriam hn̄t ſempiternam:uirtutib⁹ ſiqdem accepta refertur felix & beata uita. VIM:robur efficaciā. FORtuna:fortuito concurſu atomorū:ut Democritus & Epicurus delyrarunt.

manu quæſita quæ uel ſtatim conſumātur:uel mandentur condita uetuſtati: & præterea ueſcimur beſtiis & terrenis:& aquatilibus: & uolatilibus: partim capiendo:partim alendo. efficimus etiāꝫ domitu noſtro quadrupedum uectiones:quorum celeritas atqꝫ uis nobis ipſis affert uim & celeritatē. Nos onera quibuſdam beſtiis:nos iuga imponimus. Nos elephantorum:nos ſagacitate canum ad utilitatem noſtram abutimur:nos e terræ cauernis ferruꝫ elicimus rem ad colendos agros neceſſariam:nos æris:argēti auri uenas penitus abditas īuenimus ad uſum aptas & ad ornatū decoras. Arboꝝ autem cōſectione:omniqꝫ materia & culta:& ſilueſtri partim ad calefaciendū corpus igni adhibito:& ad mitigādum cibū utimur partim ad edificādū:ut tectis ſepti frigora caloreſqꝫ pellamus. Magnos uero uſus affert ad nauigia faciēda:quoꝝ curſib⁹ ſuppeditanť oēs undiqꝫ ad uitā copiæ:q̄ſqꝫ res uiolētiſſimas natura genuit:earum moderatōeꝫ nos ſoli hēm⁹ maris atqꝫ uētoꝝ:ꝑp nauticaꝝ reꝝ ſciam:plurimiſqꝫ maritimis reb⁹ fruimur: atqꝫ utimur. Terrenoꝝ itē cōmodoꝝ oīs eſt in hoīe dominatus:nos campis:nos montibus fruimur:noſtri ſunt amnes:noſtri lacus:nos fruges ſerimus:nos arbores:nos aquarum inductionibus terris fecunditatem damus:nos flumina arcemur:dirigimus:auertimus:noſtris deniqꝫ manibus in reruꝫ natura quaſi alteram naturam efficere conamur. Quid uero hominum ratio non in cælum uſqꝫ penetrauit. Soli enim ex animantibus nos aſtrorum ortus:obitus:curſuſqꝫ cognouimus ab hominum genere finitus eſt dies:menſis:annus:defectiones ſolis & lunæ cognitæ prædictæqꝫ in omne poſterum tempus quæ:quantæ:quando futuræ ſint:quæ cōtinens animus accipit ab his cognitionem deorum:ex qua oritur pietas:cui coniuncta iuſtitia eſt: reliquæqꝫ uirtutes:e quibus uita beata exiſtit par & ſimilis deorum nulla alia re niſi immortalitate quæ nihil ad bene uiuendum pertinet cedens cæleſtibus. Quibus rebus expoſitis ſatis docuiſſe uideor homīs natura quāto oīs anteiret animantes:ex quo debet intelligi nec figuram ſitumqꝫ membrorum:nec ingenii mentiſqꝫ uim talem effici potuiſſe fortuna.

REſTAT ut doceam:hæc eſt quarta pars pri/
mæ diuiſionis qua cõſuli a deo reb⁹ huma/
nis concluditur:& peroratur. REſtat ſuper
eſt. DOceam:rationibus oſtẽdam. ATqꝫ
aliquando:tandem poſt prolixam cæterarũ partiũ di/
ſputationem:explicationemqꝫ. PERorem:cõcludam
& finiã orõnem:ꝑoratio eſt ultima pars orõnis. PA/
rata:ordinata. AD fructum:ad iocũdum uſum fruor
in ꝑterito fruitus:& fructus:Vñ interdũ pro uſu & frui
tiõe ponit̃. IVRE:ordinatiõe aliqua ciuilitatis & ſcri/
pta lege quæ nil aliud eſt q̃ ſermo prudens & ad ciuile
bonũ diſponens ciues.aliter non lex:ſed deprauatio di
citur.Duas res pu.animo complectamur inquit Sene/
ca alteram magnam:& uere publicam qua dii atqꝫ ho/
mines continentur:in qua non ad hũc angulum reſpi
cimus:aut illum:ſed terminos ciuitatis noſtræ cum ſo/
le metimur.Alteram cui nos adſcripſit conditio naſcẽ
di. IAM uero circuitus ſolis:etiam ꝑclara cæli lumina
oculos noſtros oblectant & uſibus noſtris inſeruiunt.
AD mundi cohærentiam:perfectionem:& inſolubi/
lem connexionem. SPEctaculum:oblectamẽtum ui/
ſus:& iucundam cõtemplationem. SPEcies:ſpecta/
tio inſatiabilis:ac per hoc gratiſſima & oculis & ratio/
ni:qua talium luminum curſus metimur:atqꝫ effectus:
Species a ſpecio fit quod non eſt in uſu:in cõpoſitiõe
aſpicio. SOLlertiam:acumen:ingeniis exercẽdam:&
oblectandam. DEMEtiti:menſurantes:& longo uſu
obſeruãtes. MATVritates:aptitudines. QVAE:tẽ
pora:& uarietates:mutatiõeſqꝫ. TERRA uero:deſcẽ/
dit ad commoda terræ:atqꝫ terræſtriũ. FOETA:graui
da plena frumentis:& leguminibus. FVNdit:emittit
largiſſime ad uſum noſtrum:& non ferarum. VBER
rimi copioſiſſimi. LAETISſimi:fertiliſſimi. TEM/
peſtiue oportune:ac maturo tẽpore. CVRA:ſtudiũ:
VT FIdes:chordas:& neruos ueluti citharas:& ly/
ras. NEC ſi quæ:occurrit obiectioni. RApiunt:per
uim auferunt. LIBERE:nemine prohibẽte cum rectũ
habeant a natura dominiũ. ET odoratus:qui beſtias
non delectat niſi per accidens.neqꝫ enim inquit Ariſto
teles odore leporum:ſed uſu gaudent canes.odor autẽ
ſenſum fecit.neqꝫ uoce bouis Leo:ſed eſu:per uocẽ aut
ſenſit illum eſſe propinquum. IPSAS beſtias:in ter/
tio de finibus Catonem:ſic loquẽtem ĩducit:& quo/
modo hominum inter homines eſſe uincula putãt:ſic
homini nihil iuris eſſe cum beſtiis. Præclare enim chry/
ſippus cætera nata eſſe hominum cauſa & deorũ.eos

REſtat ut doceam:atqꝫ aliquãdo perorem
omnia q̃ ſint in hoc mũdo quibus utan
tur hoĩes hominũ cauſa eſſe facta:& pa/
rata:principio ipſe mundus deorum ho
minumqꝫ cauſa factus eſt:quæqꝫ in eo ſunt oĩa para
ta ad fructum hoĩum:& inuenta ſunt.eſt enim mũ/
dus quaſi cõis deorũ:atqꝫ hoĩum domus:aut urbs
utrorũqꝫ:ſoli enim ratione utẽtes iure ac lege uiuũt.
Vt igit̃ athenas & lacedemonem athenienſium la/
cedemonumqꝫ cauſa putandum eſt ciuitates condi/
tas eſſe:omniaqꝫ quæ ſunt in his urbibus eorum po
pulorum recte eſſe dicũtur:ſic quæcũqꝫ ſunt in om/
ni mundo deorum atqꝫ hominum putanda ſunt.
Iam uero circuitus ſolis & lunæ:reliquorumqꝫ ſide
rum:q̃q̃ etiam ad mundi cohærentiam pertinent ta/
men & ſpectaculũ hominibus ꝑbẽt. Nulla eſt enim
inſatiabilior ſpecies:nulla pulchrior:& ad rationem
ſollertiamqꝫ præſtantior:eorum enim curſus deme/
titi maturitates tẽporum & uarietates mutationeſqꝫ
cognouimus:quæ ſi hominibus ſolis nota ſunt ho/
minum eſſe facta cauſa iudicãduꝫ eſt. Terra uero fœ
ta frugibus & uario leguminum genere quæ maxi/
ma largitate fundit ea ferarum ne an hominum cau/
ſa gignere uidet̃? Quid de uitibus oliuetiſqꝫ dicam?
quarum uberrimi lætiſſimiqꝫ fructus nihil oĩno ad
beſtias pertinent.Neqꝫ enim ſerendi neqꝫ colẽdi:nec
tempeſtiue demetẽdi:percipiendiqꝫ fructus:neqꝫ cõ
dendi ac reponendi ulla pecudum ſcientia eſt:earũqꝫ
omnium rerum hominum eſt & uſus & cura. Vt fi
des igitur:& tibias eoꝝ cauſa factas dicẽdũ eſt q illis
uti poſſunt.Sic ea quæ diximus ſolis cõfitẽdum eſt
eẽ parata qui utuntur.Nec ſi q̃ beſtiæ furant̃ aliquid
ex his:aut rapiunt illarum quoqꝫ cauſa ea nata eſſe di
cemus.Neqꝫ enim hoĩes murium:aut formicarum
cauſa frumentum condunt:ſed coniugum:& libero
rum:& familiarum ſuarum.Itaqꝫ beſtiæ furtim:ut di
xi:fruuntur domini palam & libere.Hominum igit̃
cauſa eas rerum copias comparatas fatẽdum eſt.Ni
forte tanta ubertas & uarietas pomorum:eorũqꝫ iu/
cundus nõ guſtatus ſolum:ſed odoratus etiã:& aſpe
ctus dubitationẽ affert quin hominibus ſolis ea na/
tura donauerit.Tãtumqꝫ abeſt:ut hæc beſtiarum etiã
cauſa parata ſint ut ipſas beſtias hominum gratia ge
neratas eſſe uideamus. Quid enim oues aliud af/
ferunt niſi:ut earum:exuuiis confectis atqꝫ contex/
tis homines ueſtiantur. Quæ quidem neqꝫ ali:ne/
qꝫ ſuſtentari:neque ullum fructum edere ex ſe ſine
cultu

CVLTV:nutricatiõe ac ſtudio. FIDA:uera:& firma. ADVlatio:gānitus & caudæ motio blāda. Vñ Lucretius:gā/
nitu uocis adulāt. EXternos:alienigenas & ignotos. SAgacitas:acumē odorat⁹ ad ſectāda ferarꝫ ueſtigia. Sagire eſt
acute ſentire:ĩde ſagacitas:& ſagaces canes. TERga:dorſa nõ apta ſellis aut clitellis. CERuices:toroſa colla. SVBI/
gerent:ſinderent & reſupinarent. AVreo gñe.i.optio & caſtiſſimo. aureū gen⁹ inqt Plato dr̃ nõ ex auro cõſtitutū:ſed
bonū atqꝫ p̄clarꝫ & oēs boni atqꝫ prudētes. aureū gen⁹ eē dñr:Columella agēs de boue dicit tāta fuit apud antiquos ue
neratio:ut tā capitale eēt bouē necaſſe:q̄ ciuē. hoc ēt Plini⁹ repetiit. VIS:uiolētia & nocumētū. VIſcerib⁹:carnibus.

cultu hoīum & curatione potuiſſent. Canum uero
tam fida cuſtodia: tāqꝫ amans dominorū adulatio:
tantūqꝫ odium in externos:& tam incredibilis ad in
ueſtigandum ſagacitas narium: Tāta alacritas inue/
nando quid ſignificat aliud:niſi ſe ad hominum cõ
moditates eſſe generatos? Quid de bobus loquar?
quorum ipſa terga declarant non eſſe onus accipiē/
dum figurata:Ceruices aūt natæ ad iugū:tum uires
humerorꝫ:& latitudines ad aratra extrahēda. qbus cū
terræ ſubigerent̃ fiſſione glebarū ab illo aureo ge/
nere ut poetæ loquuntur uis nulla unq̄. afferebatur.
Ferrea tum uero proles exorta repente eſt: Auſaqꝫ
funeſtum prima eſt fabricarier enſem:Et guſtare ma
nu uinctum domitūqꝫ iuuencum. Tāta putabat̃ uti
litas percipi e bubus:ut eorum uiſceribus ueſci ſce/
lus haberet̃. Longum eſt Mulorꝫ perſeq utilitates:&
aſinorꝫ:q̄ certe ad hoīum uſum paratæ ſunt. Sus ue/
ro quid hēt p̄ter eſcam? Cui qdem ne puteſceret/aīaꝫ
ĩpam pro ſale datā dicit eē chryſippus. Qua pecude
ꝙ erat ad ueſcēdum hoībus apta nihil genuit natura
fœcūdius. Quid multitudinē ſuauitatēqꝫ piſcium di
cam? qd auium? ex qbus tāta percipit̃ uoluptas:ut ĩ/
terduꝫ pronoea nr̃a Epicurea fuiſſe uideat̃. Atqꝫ hæ
nõ caperent̃ qdem niſi hoīum ratione atqꝫ ſolertia.
Quāq̄ aues quaſdā & alites & oſcines:ut noſtri au/
gures appellāt rerꝫ augurādarꝫ cā eē natas putamus.
Iā uero ĩmāes & feras beluas nāciſcimur uenādo:ut
& ueſcamur his:& exerceamur ĩ uenādo ad ſiſ̃itudi/
nē bellicæ diſciplinæ:& utamur domitis:& cõdoceſa
ctis ut elephantis:Multaqꝫ ex earꝫ corporibus reme/
dia morbis:& uulneribus eligamus:ſicut e qbuſdaꝫ
ſtirpibus & herbis:quarꝫ utilitates longinqui tempo
ris uſu:& periclitatiõe percipimus. Totā licet animis
tanq̄ oculis luſtrare terrā:mariaqꝫ oīa cernere ēt ſpa/
cia frugiſera:atqꝫ ĩmēſa cāporꝫ:ueſtituſqꝫ dēſiſſimos
mõtiū:pecudū paſtus:tum incredibili curſus mariti/
mos celeritate. Nec uero ſupra terrā:ſed etiam in inti
mis eius tenebris plurimarum rerꝫ latet utilitas:quæ
ad uſum hominum orta ab hoībus ſolis inuenitur.

SCElus iniuſtitia q̄dā:& flagitiū. ESCAM:cibū ad
nil aliud ualet brutiſſimū aīal. Vñ ꝓuerbium fuit apud
græcos ſus Boetia in eos q ſtolidi hēbātur & hebetes
quales olim thebani:quapp gloriat̃ Pindarus tale ſe ꝓ/
uerbiū p̄ſtātia ĩgenii effugiſſe. PVteſcetet:mali odoris
eēt:putidū ĩqt noni⁹:nõ ſignat putrē:ſed odoris mali.
PRO ſale:loco ſalis:& uice Plini⁹ agēs de ſuib⁹ dicit:
aīal hoc Brutū maxīe:aīamqꝫ ei ꝓ ſale datā ñ illepide exi
ſtiabat̃. PEcude:Bruto aīali pec⁹ dr̃ iqt Varro ꝙ pedi/
b⁹ ſine rõe bruta ferant̃. PROnoea nr̃a:ꝓuidētia ĩdu
cta a ſtoicis. EPIcurea:uoluptatis magr̃a & cõpatrix.
RAtiõe:arte cõſilio. SOLlertia:ĩgenii acumie:atqꝫ ĩ/
duſtria. ALItes & oſcies:auguriū ore faciētes. Vñ oſci
nū dr̃ auguriū e cātu auiū ſcm̃. Plini⁹ oſcies aues uocat
canētes tria ſiqdē gñā facit auiū. Primū earꝫ q̄ ungues
& digitos hñt. Scd̃m oſcinū qb⁹ ē oris cant⁹. Tertiū ali
tū q̄ magnitudīe ab aliis differūt his uerbis. nūc d̄ ſcd̄o
ordīe dicam⁹:ĩ duas diſo ſpēs oſcines:et alites. hæc ille:
alites ſūt:ut pauões:gallīe:anates:grues:ciconiæ:cætera
qꝫ id gen⁹:& ales dr̃ qcq̄d hēt alas. Vñ ales Mercuri⁹ &
pſeus. ALItes.ſ.paſſis alis & exporrectis auguriū faciē
tes:q̄s p̄petes olī noīarūt poetæ. AVgurādarꝫ:augurio
cognoſcēdarꝫ tā cantu auiū q̄ geſtu. IMmanes:crude
les. FEras:ſilueſtres & nõ cicures: HANciſcimur:cõ
param⁹ nob̄. ET exercemur.i.ut pugna cū feris q dēti
b⁹ & unguib⁹ hoſtes referūt aīoſos & fortes reddat iu/
uenes. Vñ aſcani⁹ Virgilian⁹ pecora ĩter ĩertia uotis. Op/
tabat aprū aut fuluū d̄ſcēdere mõte Leonē. Plato ĩ.vii.
d̄ legib⁹ agēs de uenatõe dic̃:ſola ergo q̄drupedū uena
tio illa reſtat optīa q̄ eqs:canib⁹:corpiſqꝫ uirib⁹ agit̃. nā
qbuſcūqꝫ fortitudo cordi ē hi quadrupedes oēs curſu:
uulnerib⁹:teliſqꝫ manu ꝓpria uenādo uicere debēt. Illa
uenatio ĩ digna laudatõis hr̃:q̄ ĩ laboris remiſſiõe fit:et
rætib⁹:laq̄iſqꝫ:nõ cõſtātis aī uirib⁹ ferarꝫ domat atrocita
tē. CONdoceſactis:iſtructis:iſtitutis eruditis. ſūt eteni
dociles ĩprimis elephāti & ad hūanos ſenſus ꝓxīe acce/
dūt. EXearꝫ:ferarꝫ:q̄rū ptes remedio ſunt morbis:ut
in obſeruatiõib⁹ medicorꝫ & Plinii licet ĩtueri. STIR
pibus:radicibus. PERIclitatione:experientia quæ ar
tem medendi effecit. TOTAM licet aīs:poſſumus in
quit animo omnem uim terræ ac maris cõtemplari &
uidere uſus in ipſis maximos:quibus conſultum eſſe a
deo rebus humanis comprobat̃. LVSTRAre:circū/
ſpicere. CERnere etiam:oculis percipere latitudinem
camporū qui paſcua nobis:& fruges ſuppeditār. VE/
ſtitus:arbores & ſiluas uariis uſibus idoneas. PAſtus:
campos & ſaltus paſcēdis pecudib⁹ neceſſarios. CVR
ſus maritimos:nauigationes mercatorum celerrimas.
Vnde Horatius. Impiger extremos mercator curris ad
indos. INTImis:intrinſecis & profundis:quibus ue
næ metallorum occultantur:& inde humanis ingeniis
eruūtur:quod beneficium diuinæ benignitati ac prouidentiæ acceptum refertur. Licet nonnulli talibus naturæ donis
ad hominum perniciem abutantur.

ILLVD uero:diuinatio inquit quā uterq; ueſtrum deridet imprimis cōfirmat diuinam erga homines prouidētiam. COTA.ſ.arripiet ad reꝑhendendum:quia imitatur Carneadem ſtoicorum hoſtem. VELLeius arripiet ut Epicurū ſe ſ ctetur diuinationis deriſorem.eſt autem diuinatio ꝓdictio & ꝓſenſio earum rerum quæ fortuitæ putanť. LOcis:ora/culis ut delphis.dodone:& apud naſamones olim imprimis. REBVS:negociis ambiguis. TEMPOribus:condi/tionibus temporum & difficultatibus. MVLTA cernunt:ponit exempla utriuſq; diuinatiōis artificioſæ uidelicet ut haruſpicinæ:& auguralis:nec non naturalis.i.uaticinii & ſomniorū.Idem agens de diuinatiōe dicit his aſſentior qui duo genera diuinationis eſſe ferunt unū qď particeps eſt artis:alterū qď arte careret.eſt enim ars in his qui no uas res cōiectura perſequunť.Carēt aūt arte hi qui nō rōne:aut coniectura obſeruatis ac notatis ſignis:ſed cō citatione quadā animi:aut ſoluto liberoq; motu futu/ra ꝓſentiunt:qď & ſomniantibus ſæpe contingit:& nō nunq̄ uaticinātibus per furorem. HARVſpices:inſpe ctores extorū. AVGVres obſeruatores auium. ORA culis:diuinis reſponſis.eſt aūt oraculum ut finit Sene/ca ſnīa diuina ore humano enunciata. VATIcinatio/nibus:furibundis ꝓdictionibus uatum & prophetarū. SOMniis:nocturnis uiſis. PORtētis:prodigiis in/terꝑtandis & monſtris. SIVE uis:potētia & efficacia diuinandi. SIVE ars:obſeruatio diuturna:& ſcientia uſu quodam effecta. NATVRA:naturalis quidā im pulſus & concitatio qualis eſt in furētibus & ſomnian tibus. AD ſciam:ad cognitionem futuri euentus data eſt homini a deo. NON mouent nō perſuadent:cu/mulus tñ rōnum mouere uos debet. CONnexa:colli gata ut ſimul maiorem uim habeant ad perſuadendū. LICET enim:amor inqt diuinus & gratia ad omnis hoies ſe extendit:& ad ſingulos etiam cōtrahitur:mo/re humanæ amicitiæ quæ q̄ complectatur oīs hoies:tñ ĩ anguſtum contrahitur:& in una domo uel maxime uiget:qualis eſt amicitia coniugum:parentum:filiorū: fratrūq;. CONtrahere:reſtringuere. GRAdatim:pau lati & ꝑ gradus trāſlatio a ſcalis ꝑ q̄s aſcendiť & deſcē diť. ORA:extremitate regionū remotarū ab hac ter/ra quā nos ĩcolimus. OB has cauſas:cōtributionem ſcilicet rerum oīum ad uſum humanæ uitæ ꝑtinentiū CONſulunt.i.ꝓuident illis.ſ.qui hunc terræ orbem quaſi magnam inſulam extremo oceano ambitam in/colunt. SPARtam:lacedemonem:& rhodon inſula/rū ſemꝑ clariſſimā:& iō ſoli dicatā. COrūcanū:ponti ficem maximū quis plæbeium & a runcādis legumini bus cognominatū:primos ſiqdem e plæbe ob ĩſignes animi dotes primus ad pontificatū eueſtus eſt C.DVI lius:ꝓlio nauali primus carthaginēſes uicit ad Mylas li torale oppidū ſiciliæ:& prim⁹ Romanoꝝ ducū naua/lis uictoriæ triumphum adeptus eſt. CECIlius:Metel lus pontifex maximus cum templum ueſtæ arderet ex ĩcendio ſacra rapuit.C.Lutatius uictis ad ægates ĩſulas pœnis primo bello punico finē ĩpoſuit. SEcūdo.ſ. bello punico hānibale italiā lacerāte:cuius uictorias Fa bius maxim⁹ cunctādo retardauit M.Marcellus apud nolam fugere cōpulit Hānibalē & Scipio aphricanus tandē in aphricā retractū edomuit. SINgulares:excel lentes atq; eximios. TAlem:tātæ ſingularitatis qď cō firmat autoritate Homeri:qui claris heroibus fauentia numina attribuit:ut oſtenderet omnem excellētiam di uinæ gratiæ acceptā referri debere. CERtos:quoſdā & peculiares. DISCRIminum:difficultatum.

Illud uero qď uterq; ueſtrū fortaſſe arripiet ad reꝑ/hendēdum.Cota quia Carneades libēter in ſtoicos inuehebať:Velleius:quia nihil tam irridet Epicurus: q̄ ꝓdictionē reꝝ futuraꝝ.Mihi uideť uel maxime cō firmare deoꝝ ꝓuidentia conſuli rebus humanis.Eſt enim ꝑfecto diuinatio:q̄ multis locis rebus tempo ribus apparet:tū in priuatis:tū maxīe publicis. Mul/ta cernunt haruſpices:multa augures ꝓuident:mul/ta oraculis declaranť:multa uaticinationibus: multa ſomniis:multa portētis:q̄bus cognitis multæ ſæpe res hoīuꝫ ſnīa & utilitates ꝑtæ:mlťa ēt ꝑicula de pul ſa ſūt.Hæc igř ſiue uis ſiue ars ſiue natura ad ſciāꝫ re rū futuraꝝ hoī ꝑfecto eſt:nec ab alio alicui:q̄ a diis ĩ/mortalibus data:q̄ ſingula uos forte non mouent: uniuerſa certe tamē inter ſe cōnexa atq; cōiūcta mo/uere debebūt.Nec uero uniuerſo generi hoīuꝫ ſolū: ſed etiam ſingulis a diis ĩmortalibus conſuli & pro/uideri ſolet.Licet enim contrahere ſocietatem gene ris humani eāq; gradatim ad pauciores:poſtremo deducere ad ſingulos.Naꝫ ſi oībus hoībus q ubiq; ſunt:quacūq; in ora ac parte terraꝝ:ab huiuſce terræ quā nos ĩcolimus cōtinuatione diſtātiuꝫ deos cōſu lere cenſemus ob has cauſas:quas ante diximus:his quoq; hoībus conſulunt:qui has nobiſcuꝫ terras ab oriente ad occidētē incolūt. Sin aūt cōſulūtq quaſi magnā quādā ĩſulā incolūt:quā nos orbē terræ uo/camus:etiam illis cōſulunt:q partes eius ĩſulæ tenēt europā aſiā africā.Ergo & eaꝝ partes diligūt ut Ro/mā:athenas:ſpartā:Rodū:& eaꝝ urbiū ſeparatim ab uniuerſis ſingulos diligūt:ut Pirrhi bello Curiū Fa/britiū Corrūcanū:primo punico Calatinū Duilium Metellū Lutatium:ſecūdo Maximū Marcellū Afri/canū:poſt hos Paulū Gracchum Catonē patrumue memoria Scipionem Lelium:multoſq; præterea & noſtra ciuitas & græcia tulit ſingulares uiros:quorū neminem:niſi iuuante deo talē fuiſſe credendū eſt. Quæ rō poetas maxime Homeꝝ impulit:ut prin/cipib⁹ hæroū Vlyſſi Diomedi Agamēnoni Achilli certos deos diſcriminū & periculoꝝ comites adiun geret.Præterea ipſoꝝ deoruꝫ ſæpe præſentiæ:quales ſupra cōmemoraui declarant ab his & ciuitatibus & ſingulis hoībus cōſuli:quod qdē intelligitur etiam

ſignificationibus

SIGNIFICAtionibus pdictionibus. PROtenduntur:proponuntur obiiciunturq; ab ipſis diis. OSTENtis:pdigiis & ſignis. EXTIS:inteſtinis uictimar: & pcordiis. REBVS aliis:ut auguriis:tonitruis:fulminibus:aſtronomia. VSVS:experientia. ITA notauit:ſic diligenter obſeruauit ut artẽ quãdã diuinãdi efficeret. VIR magnus:excellenti uirtute pditus:& aliquo inſigni clarus. ALIquo afflatu:inſpiratiõe gratiaq; cõceſſa diuinitus:pclara ſnia:& ſacris inſtitutis oia deo accepta referentibus conſentanea imprimis. NEC uero:obiectioni occurrit ſtoicus:iactura inquit in cõmodis externis non arguit queq̃ deo inuiſum:& derelictum:is enim deo carus uideri debet qui uerorum & maximorum:imo uerius ſolorum bonorum ſummã adeptus eſt:quæ amitti non poſſunt & uiolari:ratiõis uidelicet abſolutionem & ſapiẽtiam:ideſt ſupmam perfectionẽ omnis numeros uirtutis habentem. CVRANT:cuſtodiunt:tuent. PARVA:res uiles & fortuitas. MAgnis:uirtute pditis & ſapientibus quales ſtoici ĩtelligebant qui a fortuna non pendent:ſed omnia ſuo bona intuto habent.i. in ſeipſis. A NOſtris:ſtoicis qui maximum robur uirtuti adſcribebant:illamq; non ſolum ad bene:ſed etiam beate uiuendum ſatis eſſe dicebant: quẽ locum idẽ Cicero probat & illuſtrat in tuſculanis q̃ſtionibus. PRINcipe:autore ac fonte. VBERtatib⁹: affluentiis. COpiis:opulentiis:bonorũq; oium affluentia ut qui illam habuerit ſemp beatus futurus ſit. Verba Socratis apud platonem ĩ apologia hæc ſunt. Vos quoq; iudices bene de morte ſperare debetis:idq; unũ cogitare uer eſſe uiro uidelicet bono nihil mali accidere poſſe:neq; uiuẽti:neq; defuncto:neq; res illius a diis negligi. Neq; mea nunc caſu aliquo acciderũt:ſed mihi id cõſtat mori iam:& laboribus liberari melius fuiſſe.

EANdem cãm:patrocinium religiõis: & negocium ad numen ptinens. PRINcipem ciuẽ:nobiliſſimum quem decet imprimis tueri religionem a maiorib⁹ acceptam ueluti rei pu. ſolidiſſimum fundamẽtum:ergo ſi pricipis ciuis decorum ſeruare cupis optime de auitis inſtitutis & cerimoniis debes ſentire. PONtificẽ:omnium ſacrorum cuſtodem ĩterptem:& moderatorem: VOBIS:academicis. HANC partem:cãm religiõis: & tutelam. FACVLtatem:uim promptitudinẽ & copiam cõmentationibus & declamationibus comparatam:& curriculis academicis auctam. Vnde gloriat alibi Cicero ſe oratorem extitiſſe non ex officinis rhetorum:ſed academiæ ſpatiis. HVC:ad hanc partẽ tuendã:qm̃ de deo bñ ſentiẽdũ nec cõtra illũ q̃uis ioco diſputãdũ ẽ:ne ad ĩpietatẽ dilabamur. EX aĩo:ex animi ſnia:debita opa:& ſerio. SImulate:ficte:& iocoſe:qm̃ ĩ re tãta iocãdũ nõ ẽ:nec ſimulatione aliq̃ utẽdũ:aut diſſimulatiõe:ſed ubiq; ac ſemp de diuina maieſtate aperte & cõſtanter pie ſentire debemus & loqui.

ſignificatiõibus re futura:q̃ tũ dormiẽtibus:tum uigilãtib⁹ ptẽdunt. Multa pterea oſtẽtis:multa extis ammonemur:multiſq; reb⁹ aliis quas diuturn⁹ uſus ita notauit:ut artẽ diuiatiõis efficeret. Nemo igit uir magn⁹ ſine aliquo afflatu diuino unq̃ fuit. Nec uero ita refellẽdũ ẽ:ut. ſi ſegetib⁹ uel uinetis cuiuſpiã tẽpeſtas nocuerit:aut ſiqd ex uitæ cõmodis caſus abſtulerit:eũ cui qd ho accideri:aut ĩuiſum deo:aut neglectũ a deo iudicem⁹. Magna dii curãt:parua negligũt: magnis aũt uiris pſpere eueniũt ſemp oẽs res Si quidẽ ſatis a nrĩs & a pricipe phiæ Socrate dictum eſt de ubertatib⁹ uirtutis & copiis. Hæc mihi fere ĩ mẽtẽ ueniebãt:q̃ dicẽda putarẽ de natura deo. Tu aũt Cota ſi me audias eãdẽ cãm agas. teq; & pricipẽ ciuẽ putes:& põtificẽ eẽ cogites. Et qm̃ ĩ utrãq; ptẽ uobis licet diſputare:hãc poti⁹ ſumas:eãq; facultatẽ diſſerẽdi quã tibi a rhetoricis exercitatiõibus acceptam amplificauit academia potius huc conferas. Mala.n.& impia cõſuetudo eſt contra deos diſputandi:ſiue ex animo id fit:ſiue ſimulate;

MARCI TVLII CICERONIS DE NATVRA DEORVM LIBER TERTIVS.

QVAE quũ Balbus dixiſſet:tũ arridẽs Cota ſero iqt Mihi Balbe pcipis qd defendã. Ego.n.te diſputãte qd cõtradicerem mecũ ipe meditabar:neq; ta refellẽdi tui cã:q̃ ea q̃ min⁹ ĩtelligebã reqrẽdi. Quũ autẽ ſuo cuiq; iudicio ſit utẽdũ:difficile factu ẽ me id ſentire qd tu uelis. Hic Vellei⁹. Neſcis iqt q̃ta cũ expectatiõe Cota ſim te auditur⁹. Iucũdus.n. Balbo nrõ ſermo tu⁹ cõtra Epicu fuit. Prebebo igit me tibi uiciſſi attẽtũ cõtra ſtoicos auditorẽ:ſpo.n.te ut ſoles bñ

LIBER TERTIVS;

QVAE QVVM Balbus dixiſſet. Quæſitum eſt a ſtoico & tandem peroratũ eſſe deos:& quales eſſent:necnon ab his mundum regi:& non modo omnibus uerum & ſingulis hominibus conſuli:quæ ratio q̃q̃ pientiſſima eſt:tamen aliquas dubitationes habere poteſt:& obiectiones:icciro inducitur Academicus in hoc uolumine qui carneadeo more debiles eſſe:atq; infirmas ſtoico rõnes de ui ac natura deo argumẽtationibus oſtendat:& oppoſitis confirmet exemplis:ut contentione utrimq; facta liberum audientibus & legentib⁹ relinquatur iudicium. ARRIdens:quaſi comiter & benigne ut eius erat mos & natura. SERO:tarde:qm̃ talia pceperam & mecum ante cogitauerã. REFELlendi:cõfutandi:& deridendi. MINVS:nõ plane qm̃ conciſa eſt ſtoico ratio:& penitus ſpinoſa. SVO:proprio & libero:qm̃ nõ eſt iuratũ in uerba Zenonis:aut cleantis:uel chryſippi quos ſectarios habetis uos ſtoici. SENTIRE:eandem habere ſententiam. HIC:tũc. IVCVNDVS:gratus. VICISSIM: per uices & itidem ut Balbus te contra noſtros diſputantem attente audiuit:& iucunde.

PARATVM:inſtructum rationibus:& exemplis ar matum ut par pari referas. RATIO:cauſa negotiū & modus differendi. Q. VI:quomodo nō eſt par dicit Epicureus. INVIdiæ:odii & offenſiōis. CRIminis: impietatis.i.crimini obnoxius ab athenienſibus dam naretur. LVDEre:iocari ac deridere. APTA:cōnexa: & alia ex aliis pendētia ut in eorū ſentētia nihil diſcre pet aut pugnet:ſed omnia cohærent:& quadrant inui cem:ut primis cōceſſis nil ſequat̃ quod abſurdū uide ri poſſit. PARVM accepi:non plane intellexi. VNI uerſam:continentem & totā. PERoraris:finieris ora tionem. DVCIT oratio:ſeries tuæ orationis & ordo.

AVTOritate:graui ſententia qua me in ipſa ꝑoratio ne appellaſti. PERorando terminādo tuam narratio nē. EO ualebat:eo ſpectabat:& id ſignificabat. SA cra:celebrationes & imolationes. CERImonias:ritus ſacros:atq; modos. RELIgiones:uarios cultus:& iu ra quibus diuerſis numibus obligamur. CVLTV:ue neratione. AVGVrem:augurali ſcientia & dignitate ꝑditū. SApientem:pfectum & cōſumatū. Q. VEM audiam:cui potius credam. IN illa oratiōe nobili:ce lebri:& omnium iudicio cōmendata. Idem Cicero ſic ſcribit in Bruto.Oratione Lælii de collegiis nihil dul cius:in qua de religione diſſeruit. PRINcipem:nobi lem ac per hoc doctiſſimum. RELIgio:ſcientia diuini cultus:rituſq; ſacer. SACRA:libationes & imolatio nes cuiq; numini debitas. AVSPICIA:auguria:nihil etenim quondam nec publice nec priuatim niſi auſpi cato gerebatur:inde auſpices nuptiarum dicti: nūc tm̃ remanſit nomē. PRAEdictiōis:ꝑmonitiōis. POR tentis:ſignis aliquid ſignificantibus & prædicentib⁹:

SIBILlæ interptes.xviii.qui carmina ſibyllina inſpi ciebant in magnis rei pu.tēporibus:& interpraetaban tur. HARVſpices:uiſcerū inſpectores. AVSPIciis: captato prius augurio:ut latius in explanatione diuina tionis dicam.Ipſe ſiquidem romulus peritiſſimus au gur fuit.Vnde Ennius:Auguſto augurio poſtq̃ inclyta condita Roma eſt. SACRIS inſtitutis:ordinationi bus & diuinis ritibus ad quos populum ferociſſimū inſigni pietate cōuertit & ſolidiſſima nouæ urbis fun damenta iecit. PLACAtione:conciliatione ac uenera tione fauentium numinum. TANTA:tam ampli or bis terrarum regina: Q. VID ſentiat:quæ ſit opinio & ſentētia. PHILOSOpho:ueritatis indagatore per argumenta & cauſas:repetit paucis Cota propoſitam partitionem ſtoicæ diſputationis:ut ordine ꝓcedat cō tradictio.Vnde dixerat:quā obrem:ſic agamus ut nos ipſa ducit oratio.

paratū uenire.Tu3 Cota ſed mehercule inqt Vellei: neq; mihi par rō cū lucilio eſt ac tecū fuit.Qui tādē inqt ille?Quia mihi uidet̃ Epicurus ueſter de diis i mortalibus non magnope pugnare:tm̃ mō negare deos eē nō audet:ne qd inuidiæ ſubeat aut criminis: Quū uero deos nihil agere nihil curare confirmat: mēbriſq; humanis eē ꝑditos:ſed eoꝝ mēbroꝝ uſu3 nullū hr̃e:ludere uidet̃:ſatiſq; putare ſi dixerit eē quā dā beatā naturā & æternam.A Balbo aūt aīaduertiſti credo q̃ multa dicta:quæq; etiā ſi minus uera:tū apta inter ſe & cohærētia.Itaq; cogito: ut dixi: nō tā refel lere eius rōnem.q̃ ea q̃ minus itellexi reqrere. Qua re Balbe tibi pmitto rn̄dere ne mihi malis de ſingu lis rebus q̃renti ex te eaq; parū accepi:an uniuerſam audire oroне3 meā.Tum Balbus:ego uero ſi quid explanari tibi uoles rn̄dere malo. Sin me iterrogare non tam itelligendi cā q̃ refellendi:utrū uoles facia3: uel ad ſingula q̃ reqres ſtatim rn̄debo:uel quū pora ris ad oīa.Tum Cota optime iqt q̄obrē ſic agamus: ut nos ipſa ducit orō.Sed anteq̃ de re:pauca de me. Nō.n.mediocriter moueor autoritate tua Balbe:ora tioneq; ea:q̃ me in perorādo cohortabat̃:ut memi niſſem me & Cotā eē & pontificem.Qd̓ eo credo ualebat:ut opiones quas a maioribus accepimus de diis imortalibus:ſacra cerimonias religiōeſq; defen derem.Ego uero eas defendā ſemp:ſempq; defendi: nec me ex ea opinione:quam a maioribus accepi de cultu deorum imortalium ullius unq̃ oratio aut do cti aut indocti mouebit.Sed quū de religiōe agitur: Corruncanum uel Scipionem uel Scæuolam pon tifices maximos:nō zenonē aut Cleantē aut Chry ſippum ſequor:habeoq;.C.lelium augurē eundēq; ſapientē:quē potius audiā dicētē de religione:in illa orone nobili:q̃ queq̃ principe3 ſtoicoꝝ.Quūq; ois populi Romani religio in ſacra & auſpicia diuiſa ſit: tertium adiunctū ſit:ſi qd ꝑdictiōis cauſa ex porten tis & mōſtris ſibyllæ interptes hauruſpices ue mo nuerunt:harum ego religionū nullā unq̃ cōtēnen dam putaui:mihiq; ita pſuaſi Romulū auſpiciis.Nu mā ſacris iſtitutis fundametna iecisſe nr̃æ ciuitatis:q̃ nunq̃ ꝓfecto ſine ſūma placatiōe deoꝝ imortalium tanta eſſe potuiſſet.Habes Balbe qd Cota:qd ponti fex ſentiat.Fac nūc ergo intelligam quid tu ſentias:a te enim philoſopho rōnem accipere debeo religio nis:maioribus aūt nr̃is etiā nulla rōne reddita crede re.Tum Balbus quam igit̃ a me rōnem inqt Cota deſyderas?Et ille quadripartita inqt fuit diuiſio tua

Primum

Primum ut uelles docere deos eſſe. Deinde quales
eēnt? Tū ab his mūdū regi. Poſtremo conſulere eos
rebus hūanis. Hæc ſi recte nemini ꝑtitio fuit. Rectiſ/
ſime inꝗt Balbus: ſed expecto ꝗd reꝗras. Tuꝫ Cota
primū ꝗdqꝫ uideamus inꝗt: & ſi id eſt primū qđ in/
ter oēs niſi admodū īpios conuenit: mihi ꝗdē ex aīo
exire nō pōt eē deos. Id tñ qđ mihi ꝑſuaſum eſt eſſe
deos autoritate maioꝵ cur ita ſit nihil tu me doces.
Quid ē īqt Balbus ſi tibi ꝑſuaſum ē cur a me uelis
diſcere? Tū Cota ꝗa ſic aggredior īqt ad hāc diſputa
tionē: q̄ſi nihil unq̄ audieri de diis īmortalibus: nihil
cogitaueri. Rudē me & ītegrū diſcipulū accipe: & ea
q̄ reꝗro doce. Dic igit̄ īqt ꝗd requiras? Ego ne? Pri/
mū illud: cur qđ ꝑſpicuū ī iſtā partē ne egere ꝗdem
oꝛone dixiſſes: qđ eēt ꝑſpicuū & īter oēs cōſtaret: de
eo ipſo tā multa: dixeris. Quia te quoqꝫ īqt aīaduer
ti Cota ſæpe quū in foro diceres q̄plurimis poſſe ar
gumētis onerare iudicē: ſi mō eā facultatē tibi daret
cā: atqꝫ hoc idē & phī faciunt: & ego ut potui feci. Tu
aūt q id q̄ris ſilr̄ facis ac ſi me roges. Cur te duobus
cōtuear oculis & non altero tantū: quū idē uno aſſe
qui poſſim. Tū cota q̄ ſimile iſtud ſit inꝗt: tu uideris.
Nam ego neqꝫ in cauſis ſi quid eſt euidēs de quo in
ter oīs conueniat argumentari ſoleo. Perſpicuitas. n.
argumentatione leuat̄: nec ſi id facerem in cauſis fo
renſibus idē facereꝫ in hac ſubtilitate ſermonis. Cur
cōtuereris aūt altero oculo cā non eēt: quū idem ob
tutus eſſet amboꝵ: & quū reꝵ natura: quā tu ſapien
tem eē uis duo lumina ab animo ad oculos ꝑforata
nos habere uoluiſſet. Sed quia non confidebas tam
eſſe id perſpicuum q̄ tu uelis: propterea multis argu
mentis deos eſſe docere uoluiſti. Mihi eniꝫ unū ſatis
erat: ita nobis maiores noſtros tradidiſſe. Sed tu au/
toritates cōtēnis rōne pugnas. Patere igitur rōnem
meā cū tua rōne cōtēdere. Affers hæc oīa argumēta
cur dii ſint: rē quæ mea ſnīa mīme dubiā argumen/
tando dubiā facis. Mādaui. n. memoriæ nō nūeꝵ ſo/
lū; ſed ēt ordinē argumentoꝵ tuoꝵ. Primū fuit quū
cælū ſuſpexiſſemus: ſtatī nos ītelligere eſſe aliqđ nu/
mē: quo hæc regant̄. Ex hoc illud ēt. Aſpice hoc ſub/
lime candēs: quē īuocāt oēs Iouē. Quaſi uero qſq̄
nr̄m iſtū potius q̄ capitolinū Iouēꝫ appellet: aut hoc
ꝑſpicuū ſit: cōſtetqꝫ inter oēs eos eſſe deos: quos ti/
bi Velleius multiqꝫ præterea ne animantes ꝗdē eſſe
concedant. Graue etiam argumētum tibi uidebatur:
ꝙ opinio de diis īmortalibus & omnium eſſet &
quotidie creſceret. Placet igitur tantas res opinione

PRIMVM quidqꝫ: id quod primo loco a te dictū eſt:
deos uidelicet eſſe qđ inter omnis ferme cōuenit. IM
pios: deū penit⁹ abnegātes quales Dioagoras & theo/
dorus. CONuenit: cōſtat: & nullā habet diſcrepātiā:
ſed de ipſo conſentiunt fere. AVTOritate: ſnīa: & opi
nione nullis allatis rōnibus. CVR: cām & rōnē qua/
re ita tenendum ſit. SIC aggredior: accedo. AD hāc
cauſam: ad hanc opīonem tractandam. RVdem: igna
rum. INTEgrum: intactū. i. nulla opīone: aut ſnīa de
diis īmortalibus imbutum. ESSET ꝑſpicuum: clarū
patens & euidens. CONſtaret: conueniret. ARGV/
mentis: rōnibus & ꝓbationibus. FACVLtatem: pote
ſtatem & aptitudinē. CONtuear: ſimul aſpiciam duo
bus oculis cū poſſim uno. ſed negat Cota tale exemplū
de ſe in cauſis ciuilib⁹ & ſimilitudinē de oculis: ut oſtē
dat per locum topicū de diſſimilibus nō idem eſſe iudi
cium. EVIdens: clarū & conſpicuum. CONueniat:
concors ſnīa ſit. ARGVmentari: uti rōnibus ad pro
bandum. LEVAtur: leuis fit: incredibilis & obſcura.
SVBTIlitate: acumine philoſophico quod nugas re/
ſpuit: & ſuperflua quæqꝫ contempnit. CAVſa: rō qua
re id facere deberes: qm̄ idem eſt altero oculo aſpicere:
& ambobus anima eadem per tales feneſtras contuet̄.
RERVM natura: effectrix cauſa rerū uniuerſa: cui ſapi
entiam uos ſtoici adſcribitis: deūqꝫ appellatis. AB ani
mo: a ſede animi & rōis: quā Plato in cerebro poſuit a
quo duo caui nerui ad oculos tendunt qui optici di/
cuntur a græcis. i. uidendi uim habentes. Idem in tuſcu
lanis quæſtionibus dicit. neqꝫ enim eſt ullus ſenſus in/
corpore: ſed ut non ſolum phyſici docēt. uerum etiam
medici qui iſta aperta & pateſacta uiderunt uiæ quaſi
quædam ſunt ad oculos ad naris ad auris a ſede animi
perforatæ: itaqꝫ ſæpe: aut cogitatione: aut aliqua ui mor
bi impediti apertis: atqꝫ integris & oculis & aurib⁹ nec
uidemus: nec audimus: ut facile ītelligi poſſit animum
& uidere & audire non eas partes quæ quaſi feneſtræ
ſunt animi. quibus tamen ſentire nihil quæat mens ni/
ſi id agat: & adſit. DVO lumina: duas facultates ui/
dendi per duas quaſi feneſtras: & organa. AVTORI
tates: opiniones priſcorum: & ſententias citra rationē.
qua tamen tu pugnas mecum: quæ non demōſtrat id
quod polliceris. eſt etenim infirma & debilis. CON/
tendere: certare: atqꝫ componi ut utra ſit ueriſimilior li
bero iudicantium iudicio liqueat: repetit Cota ratiōes
ſtoicas: & illas eleuat. QVASI uero: principium cō/
futationis & certaminis. ISTVM: cæleſtem quem tu
intelligis. CONſtet: conueniat cum Epicurei: multiqꝫ
præterea nō modo deos non eſſe quos uos dicitis: ſed
ne animantes ꝗdem. GRAVE ualidum: & efficax.

STVLTOrum:imprudentium hoīum & ignorantiũ quos inſanos ueſtri appellāt. Vñ paradoxim eſt ſtoicum oīs ſtultos iſanire. TYNdaridas.i.tyndari ac lædefilios ac ꝑ hoc mortales. CANterius dr̄ equus caſtratus. Calones militũ ſerui ſunt. PRINceps:nobilis: & primus Romani noīs: PRObari:probabile ac uerum demōſtrari. DOceas:rōnib⁹ oſtēdas hæc nō eē fabuloſa ꝗ dixiſti. ANIles:delyrantib⁹ uetulis cōſentaneas.

SEnatuſcōſultum:decretū quo & agro & uacatione donatus eſt a ſenatu uacien⁹. VVLGAre:uulgo notū & celebratum:unde uulgares & uulgaria mulier oīb⁹ ꝓſtituta: & uulgarii libri in uulgus dati: & oīb⁹ expoſiti ut impreſſi:uenaleſq; paſſim. APVD ſagram:ſtrabo ſic ſcribit poſt locros labit̃ ſagra fluuius:in cui⁹ ripa caſtoris & pollucis aræ ſitæ ſunt:ad quas.x.locroꝝ milia una cū rheginis aduerſus crotoniatas nūero.c.&.xxx. milia collato marte uictores euaſerūt:quo ex negio natū eſt in icredulos ꝓuerbiū. ALIteſtera Ton Epi Sagra rumorib⁹:uulgari,quodā ſermone:famaq; populari.eſt.n.rumor ſermo uulgat⁹ in pplo. SEquunt̃ ꝗ futura ſūt. Argumētū uel maximū ſtoicæ diſciplinæ erat hoc.Iccirco non ambigi deos eē cū ſit diuinatio:cuius nomē a diuis originat̃:quapp academicus obſiſtentia primū utit̃ deīde certat negatiōe dicēs.etiā ſi eſſet diuinatio:futura tñ ꝗuis ꝓuiſa declinari nō poſſent:qm̄ ut uos aſſeueratis fatali neceſſitate fiunt oīa:ſed nego eē diuinationē totāq; fictā eē & cōmētitiā aſſero:& ſic arx ſtoicoꝝ his ꝗſi arietibus quatit̃ & labeſactat̃. ANGI: cruciari & ſollicitari timore caſus īminētis. Vñ ꝓcabat̃ Lucanus. Sit ſubitū qdcūq; paras:ſit cæca futuri mens hoīum fati liceat ſperare timēti. SPEI.i.ſpem oēm deponere ꝗ eſt opio & expectatio futuri boni: & deſperatio eſt egritudo ſine ulla reꝝ expectatiōe melioꝝ. VErum:certum & præfinitum. VNDE porro:negat ullam certam cauſam & originem diuinatōis. FISſum: rimam:eiuſq; ſignificationem. NOTAVIT:ſic obſeruauit ut artem efficere poſſet:de ſortibus dicetur in explanatione diuinatiōis de Atio nauio:auguraliq; lituo dictum eſt. QVI:quomodo:qua uia & rōne. DEbeo diſcere:diſcēdū mihi eſt audiendis rōnib⁹ phōrum qui de reb⁹ ſacris atq; diuinis plurimū mentiant̃. AT medici quoq;:dixerat Balbus nō ꝓpterea falſam eē diuinationē:qa iterdum prædicta nō eueniunt.hoc etiā accidit medicinæ.nam uera eē non deſinit:etiam ſi nō omnes ægroti conualeſcant. Negat Cota ſimilitudinē: dicitq; certiores hr̄e formulas medicinā ꝗ habeat diuinatio:ꝗ nullis rōnib⁹ initur. QVID ſimile medicina:quaſi dicat nullā habēt ſimilitudinē. CVIVS:medicinæ. RATIOnem:artem:cām:canones:& ſciam.

VNDE oriatur:quā hēat cām & rōnem. TV autem decioꝝ:dixerat Balbus quoſdam ſe deuouiſſe ꝓ legionib⁹:ut religioni ac numinibus parerēt:dicit Cota nō religionem deuotaſſe tales duces.ſed proprium conſilium ut cæteri ad fortia facinora incitarent̃. DEVOtionibus:deſtinationibus ad mortem. PLAcatos:mitigatos & conciliatos. EOrum:deorū. TALES:præſtantes & ſingulares. STRAtegema:dicit̃ dolus militaris:& prudentia ducis in aliquo diſcrimine.

ſtultoruʒ iudicari uobis præſertim qui illos inſanos eſſe dicatis. At enim ꝑſentis uidemus deos:ut apud regillum Poſtumius:in ſalaria Vacienus:neſcio qd etiam de locrorum apud ſagram prælio. Quos igitur tu Tyndaridas appellabas.i.homines homīe natos:& quos Homerus qui recens ad illorum ætatē fuit ſepultos eē dicit lacedemone:eos tu canteris albis nullis calonibus ob uiam Vacieno ueniſſe exiſtimas:& uictoriam.p.r. Vacieno potius homini ruſtico ꝗ M.Catoni qui tum erat princeps nūciauiſſe. Ergo & illud in ſilice:quod hodie apparet apud regillum tanꝗ ueſtigium ungulæ Caſtoris equi credis eſſe. Nonne mauis illud credere qd̓ probari poteſt: animos ꝓclarorum hoīum quales iſti tyndaridæ fuerunt diuinos eſſe & æternos:ꝗ eos qui ſemel cremati eēnt eqtare:& in acie pugnare potuiſſe? Aut ſi hoc fieri potuiſſe dicis:doceas oportet quo mō nec fabellas aniles proferas. Tum lucilius an tibi inquit fabellæ uidētur? Nō ne ab Aulo poſthumio ædē Caſtori & Polluci in foro dedicatā? Nonne ſenatus cōſultum de Vacieno uides? Nam de ſagra græcoruʒ etiam eſt uulgare ꝓuerbium:ꝗq; affirmant certiora eſſe dicunt ꝗ illa quæ apud ſagram. His igitur autoribus non ne debes moueri? Tū Cota Rumoribus inqt mecū pugnas Balbe:ego autē a te rōnes reqro. Sequunt̃ ꝗ futura ſunt:effugere eniʒ nemo id pōt qd̓ futuꝝ eſt. Sæpe aūt ne utile eſt qdē ſcire qd futuꝝ ſit:miſeꝝ eſt.n.nihil ꝓficientē angi:nec hr̄e ne ſpei qdem extremū:& tamē cōmune ſolatiū:ꝑſertim quū uos iidem fato fieri dicatis oīa:quod aūt ſemp ex oī æternitate uerum fuerit id eē fatū. Quid igit̃ iuuat: aut qd affert ad cauēdum ſcire aliqd futurum:quū id certe futurū ſit? Vnde poro iſta diuinatio? qs iuenit fiſſum iecoris? qs cornicis cātū notauit? qs ſortes? quibus ego credo. Nec poſſuʒ Atii nauii:quē cōmemorabas lituū cōtenere. Sed qui iſta ītellecta ſunt a philoſophis debeo diſcere:ꝑſertim quū iſti plurimis de rebus diuinis mentiātur. At medici quoq;:ita enī dicebas ſæpe fallunt̃. Quid ſimile medicina cui⁹ ego rōnem uideo:& diuinatio? quæ unde oriat̃ nō ītelligo. Tu aūt etiā Decioꝝ deuotiōibus placatos deos eē cēſes. Quæ fuit eoꝝ tāta iniqtas:ut placari.p.r.nō poſſent:niſi uiri tales occidiſſent? Cōſilium illud imperatorū fuit:qd̓ græci ſtrategema appellāt. Sed eoꝝ imperatorumq patriæ cōſulerēt:uitæ nō pcerēt. Rebantur enim fore:ut exercitus imperatorē equo icitato ſe in hoſtes īmitēteʒ perſeqret̃ id quod euenit

Nam

Nã fauni uocẽ eqdem nunq̃ audiui:tibi ſi audiuiſſe te dicis credã:&
ſi faunus oĩno qd ſit neſcio. Nõ igitˀ adhuc q̃tũ qdez in te eſt Balbe
intelligo deos eſſe:quos eqdem credo eẽ:ſed nihil docẽt ſtoici. Naʒ
Cleantes ut dicebas quatuor modis formatas in animis hominum
putat deorum eſſe notiones. Vnus is modus eſt de quo ſatis dixi:
qui eſt ſuſceptus ex præſenſione rerum futuraꝝ. Alter ex perturba-
tionibus tempeſtatũ & reliqs motibus. Tertius ex cõmoditate rerũ
quas ꝑcipimus & copia. Quartus ex aſtroꝝ ordine cæleſtiqʒ cõſtan-
tia. De ꝓ̃ſenſione diximus de ꝑturbatiõibus cæleſtibus & maritimis
& terrenis nõ poſſumus dicere quũ ea fiant nõ eẽ multos q ea me-
tuant:& a diis ĩmortalibus fieri exiſtimẽt. Sed nõ id q̃ritˀ ſint ne aliq
qui deos eſſe putent. Dii utrũ ſint nec ne q̃ritˀ. Nã reliq̃ cauſæ quas
Cleantes affert:quarum una eſt de cõmodoꝝ q̃ capimus copia:alte-
ra de tempoꝝ ordine cæliqʒ cõſtantia:tum tractabuntˀ a nobis:quũ
diſputabimus de prouidentia deoꝝ:de qua plurima a te Balbe dicta
ſunt eodẽqʒ illa etiã differemus:qdˀ Chryſippum dicere aiebas:qm̃
ſi eſſet aliquid in rerum natura:qdˀ ab homine effici nõ poſſet:eſſet
homine aliqd melius:quæqʒ in domo pulchra cũ pulchritudine mũ-
di cõparabas:& quũ totius mũdi conueniẽtiam cõſenſumqʒ affere-
bas:zenoniſqʒ breues & acutulas cõcluſiones in eã partẽ ſermonis:
quã modo dixi differemus. Eodẽqʒ tpe illa oĩa quæ a te phyſice di-
cta ſunt de ui ignea deqʒ eo calore:ex quo oĩa generari dicebas:loco
ſuo q̃retˀ:oĩaqʒ q̃ a te nudius tertius dicta ſunt:quum docere uelles
deos eẽ:q̃re. & mũdus uniuerſus & ſol & luna & ſtellæ ſenſũ ac mẽ-
tẽ hr̃ent:in idẽ tp̃s reſeruabo. A te aũt illud etiã atqʒ etiã q̃ram:qbus
rõnibus tibi ꝑſuadeas deos eẽ. Tũ Balbus eqdez attuliſſe rõnes:mi-
hi uideor:ſed eas tu ita refellis:ut quũ me ĩterrogaturus eẽ uideare:&
ego ad me rñdendũ cõparari:repẽte auertas oꝛonẽ:nec des rñdendi
locũ itaqʒ maxĩæ res tacite ꝓ̃terierũt de diuinatione de fato:qbus de
q̃ſtionibus tu qdem ſtrictim nr̃i aũt multa ſolent dicere:ſed ab hac
ea qõne q̃ nũc in manibꝰ ẽ ſeq̃ſtrantˀ. Quare ſi uˀ noli agere cõfu-
ſe:ut hoc explicemus hac diſputatiõe qdˀ q̃ritˀ:optĩe inqt Cota. Itaqʒ
qm̃ q̃tuor in ptes totã qõnẽ diuiſiſti:de prĩa qdẽ diximus. Cõſide-
remus ſecũdã:q̃ mihi talis uidetˀ fuiſſe:ut quũ oſtẽdere uelles: q̃les
dii eẽnt:oſtẽderes nullos eẽ. A cõſuetudine.n. oculoꝝ aĩum abduce-
re difficillimũ dicebas:ſed quũ deo nihil ꝓ̃ſtãtius eẽt: nõ dubitabas
qn mũdus eẽt deus:quo nihil in reꝝ natura melius eſſet:mõ poſſe-
mus eũ aĩantẽ cogitare uel potiꝰ ut cætera oculis ſic aĩo hoc cernere.
Sed quũ mũdo negas qcq̃ eẽ meliꝰ qd dicis meliꝰ? Si pulchriꝰ aſſen-
tior:ſi aptiꝰ ad utilitates nr̃as:id quoqʒ aſſentior. Si ãt id dicis nihil eẽ
mũdo ſapiẽtiꝰ:nullo mõ ꝑſuaſus aſſentior. Nõ ꝙ difficile ſit mẽtẽ ab
oculis reuocare:ſed quo magis reuoco:eo minꝰ id qdˀ tu uis poſſuʒ
mẽte cõꝑhẽdere. Nihil ẽ mũdo meliꝰ ĩ reꝝ natura:ne ĩ terris qdẽ ur-
be nr̃a:nũ igitˀ iccirco ĩ urbe eẽ rõnẽ cogitatiõez mẽtẽ putas? aut qm̃
nũ ſit:nũ iccirco exiſtĩas formicã añponẽdã eẽ huic pulcherrimæ ur-
biqʒ ꝙ ĩ urbe ſenſus ſit nullus:ĩ formica nõ mõ ſenſus:ſed ẽt mens rõ
memoria. Videre oportet Balbe qd tibi cõcedatˀ:nõ te ipʒ qdˀ uelis

NAM cleantes:infirmas eſſe oſten-
dit cleantis aſſũ rationes. FORma-
tas:impreſſas:& ĩſcultas. PRAEſen-
ſione: diuinatione. PERturbatio-
nibꝰ:commotionibus: ut tonitruis:
fulminibꝰ:uentis:hymbribus. RELI-
quis:ut motu terræ:ac maris tempe-
ſtatibꝰ. CONſtãtia:ꝑſeuerãtia nũq̃
uacilãtia. EOdẽ ad eũdẽ locũ de ꝓui-
dẽtia. CONſenſum:cõcordiã & cõ-
cẽtũ. AVERtas:detorq̃as:& obliq̃s
more lubrici anguis. TAcitæ mutæ
& obrutæ ſilentio. STRIctim bre-
uiter. SEquæſtrantˀ ſeparantˀ:& ſeor-
ſum diſputantˀ. EA:multa q̃ de di-
uinatione dicunt & de fato. ordo eſt:
ſed ea ſeparantˀ ab hac quæſtiõe quæ
nunc in manibus eſt:quia.ſ. quæritˀ
de ui deorum atqʒ natura. CONfu-
ſe:mixtis quæſtionibus:& nõ diſtin-
ctis. CONſideremus ſecundam de-
inceps aget de qualitate deoꝝ. AB-
ducere:ſeparare:& auocare. COGI-
tare:libera cogitatione:q̃uis nõ cerna-
tur oculis talis qualitas. QVID di-
cis melius.i. quid intelligis cum dicis
melius. APTIVS:cõuenientius ac-
commodatius. SAPIENtius: ma-
iori ſapientia ꝓ̃ditum:quod non põt
contingere niſi animanti naturæ:ac
ĩntelligenti quæ qualitates inqt aca-
demicus mundo non inſunt:ut uos
ſtoici affirmatis. non enim omne qdˀ
bonũ eſt habeturqʒ in ſuo genere op-
timum:habet etiam rationem:quod
exẽplo urbis Romæ ꝓbatˀ. MENS
ratio:quoniam præparat ĩ æſtate res
tolerãdæ hyemi neceſſarias. Vnde di-
cit Horatius:friguſqʒ famemqʒ formi-
ca tãdem quidam expauere magiſtra:
paruula nam exemplo eſt magni for-
mica laboris.

SVMERE:ꝓprio iudicio cape tanq̃ uerꝫ atq; cõcedẽdũ. DIlatauit:exten dit:atq; diffudit. HOC.i.talis cõclu ſio et poſtremũ e tali prio:qd aña uul go dr̃:& illd cõſequẽs. EFficies:cõ cludes ex illo:ut mũd⁹ cũ nihil eo ſit meli⁹ optĩe dicat᷑ legere librũ:qd᷑ ẽ ab ſurdiſſimũ.ergo id exquo ſeqt᷑. VE/ ſtigiis.i.primis q̃lib⁹ rõcinãdo utebat᷑ zeno. LITterat⁹:lr̃aꝝ ſiue lr̃ariæ ſciæ q̃ grãmatica dr̃ hñs notitiã. DIſert⁹: eloquẽs:geometer:aſtronom⁹:Arith meticus:canor⁹:ſapiæ deniq; ſtudio/ ſus. VIM naturæ ut ſui diſſi͞lia poſſit effingere:Zeno ſic dicebat:Nulli⁹ ſen ſu carẽtis ꝑs aliq̃ põt eẽ ſentiẽs:& ni/ hil qd᷑ ai ac rõis expꝰs ſit id gñare ex ſe põt aiantẽ cõpotẽq; rõnis. NAtu ræ.ꝓprietatis naturalis ĩ quocũq; ſæ/ mine.cãq; effectrice. SVI diſſi͞lia:alia rũ q̃litatũ q̃ ipſa hẽat:cuius uis creare ſibi ſi͞le in ſpẽ.nam ex humano ſæmi ne hõ naſcitur:equino equus:& cæ/ tera id genus. CONCEdat:deridet academicus tale ſtoicorum commẽ/ tum. FIDicinem:citharedum:& in flantem tibias. PAter:autor:& prin ceps. CONſtantius:ordinati⁹ & pſe uerãtius. AEQ VAbiles:temperati & moderati. CERtos:definitos & ordinatos. NATVræ:proprietati re rũ naturaliũ:quæ talem uim habent: proprioq; motu agitãtur & impetu.

CHALcis eſt oppidũ ad fretum eu boicũ:qd᷑ certas habet reciprocatio/ nes. RECIprocando mutabũdo ui ciſſim. OCEAni feruore æſtu maris ĩ freto graditano:per quod influit re fluitq; ocean⁹:& europam a libya di ſterminat. AESTVS:ebullitiões ma ris & incremẽtia ſtatis horis:ad lunæ uim atq; imperium. TANq̃ in arã: tranſlatio ab his qui omni auxilio de ſtituti ac inopia conſilii laborãtes ad aram confugiunt.Vnde illud Virgilii hæc ara tuebitur omnes.Stoici dicit Cota cauſas effectuũ ignorantes:con fugiũt ad deum & ab eo fieri omnia aſſeuerant:nec habent propria philo ſophorum inſtrumenta.i.rationes ut autor eſt plato. CONcalluit:quaſi callum fecit & habitum longa experi entia ſolidatum. NATVram:pro prietatem naturalẽ. RATIOnem: mẽtem cõſilium:nam inqt academi/ cus quæ non poſſunt ab homie fieri fiunt naturali quadam ui quæ bruta eſt:& rationis expers.

ſumere.Iſtum enim locum totum illa uetus zenonis breuis:& ut ti bi uidebat᷑ acuta cõcluſio dilatauit.zeno.n.ita cõcludit.Q uod rõne utit᷑ melius eſt q̃ id qd᷑ rõne non utit᷑:nihil autem mundo melius: rõne igit᷑ mũdus utit᷑.Hoc ſi placet:iam efficies ut mũdus optime librum legere uideat᷑.zenonis enim ueſtigiis hoc mõ rationẽ pote/ ris concludere:qd᷑ lr̃atum eſt:id eſſe melius:q̃ qd᷑ non eſt lr̃atum:ni/ hil aũt mũdo melius:lr̃atus igt᷑ eſt mũdus:iſto modo etiã diſertus: & qdem mathematicus:muſicus:oĩ deniq; doctrina eruditus:po/ ſtremo philoſophus erit mũdus.Sæpe dixiſti nihil fieri ſine deo:nec ullam uim eſſe naturæ:ut ſui diſſimillima poſſit effingere.Cõcedaꝫ non modo aiantem & ſapientem eſſe mũdum:ſed fidicinem etiã & tibicinem:qm̃ earum quoq; artium hoĩes ex eo ꝑcreant᷑. Nihil igit᷑ affert pater iſte ſtoicorum quare mũdũ ratione uti putemus:nec cur aiantem qdem:nõ eſt igit᷑ mundus deus:& tñ nihil eſt eo melius:ni/ hil eſt enim eo pulchrius:nihil ſalutarius:nihil nobis ornatius aſpe/ ctu motuq; conſtãtius.Q uod ſi mũdus uniuerſus nõ eſt deus:ne ſtelle qdem:quas tu innumerabiles in deoꝝ numero reponebas qua rum te curſus æquabiles:æterniq; delectabant:nec mehercule miu/ ria:Sunt enim admirabili incredibiliq; cõſtantia.Sed non oĩa Balbe quæ curſus certos & conſtantes habent uel ſeruant:ea deo potius q̃ naturæ tribuenda ſunt.Q uid chalcidico euripo in motu idẽtidem reciprocando putas fieri poſſe cõſtãtius?Q uid freto ſicilienſi:quid oceani feruore illis in locis europã libyãq; rapax ubi diuidit unda? Q uid æſtus maritimi uel hiſpanienſes uel britãnici:eorumq; certis temporibus uel acceſſus uel receſſus ſine deo fieri nõ ne poſſunt? V ide quæſo ſi omnis motus omniaq; quo certis temporibus or/ dinem ſuum cõſeruant diuina dicimus ne tertianas qdem febres & quartanas diuinas eẽ dicẽdum ſit:quaꝝ reuerſione & motu qd põt eſſe conſtanti⁹?ſed omnium talium rerum ratio reddenda eſt quod uos quum facere non poteſtis tanq̃ in aram cõfugiſtis ad deum.Et Chryſippus tibi acute dicere uidebatur homo ſine dubio uerſutus & callidus.Verſutos eos appello quorum celeriter mens uerſa/ tur.Callidos autem quorum tanquam manus opere:ſic animus uſu concalluit.Is igitur ſi aliquid eſt inquit:quod homo efficere nõ poſſit:qui id efficit melior eſt homine.Homo aũt hæc quæ in mũ/ do ſunt:efficere non poteſt.Q ui potuit igit᷑ is p̃ſtat hoĩ:hoĩ aũt p̃/ ſtare qs poſſit niſi deus?eſt igitur deus.Hæc oĩa ĩ eodẽ:quo illa Ze nonis errore uerſant᷑.Q uid enim ſit melius:qd p̃ſtabilius:qd inter naturam & rationem interſit nõ diſtinguit᷑.Idemq; ſi dii nõ ſint ne gat eſſe in omni natura quicq̃ homine melius:id autem putare quẽ quã hoiem nihil hoĩe eſſe melius ſummæ arrogãtiæ cenſet eẽ.Sit ſa ne arrogãtis:pluris ſe putare q̃ mũdum.At illud nõ modo nõ arro gãtis:ſed potius prudẽtis:intelligere ſe habere ſenſum & rationem & orationem:hæc eadem & caniculam nõ habetur.Et ſi domus pul chra ſit:itelligamus eam dominis ĩquit edificatam eẽ nõ muribus: ſic igitur mũdum deorum domũ exiſtimare debemus.Ita prorſus exiſtimarẽ ſi illud edificatum non quẽadmodum docebo a natura

conformatum

conformatũ putarẽ. At enim q̃rit apud Xenophontem Socrates: unde aĩam arripuerimus: ſi nulla fuerit ĩ mũdo? Et ego quæro: unde oronem: unde numeros: unde cantus. Niſi uero loqui ſoleꝫ cum luna putamus quũ ꝓpius acceſſerit: aut ad harmoniã canere mũdũ: ut Pythagoras exiſtimat. Naturæ iſta ſunt Balbe naturæ nõ artificioſe ambulãtis ut ait zeno: qđ q̃dem quale ſit iam uidebimus: ſed oĩa ciẽtis & agitãtis motibus & mutatiõibus ſuis. Itaq; illa mihi placebat oratio de cõuenientia cõſenſuq; naturæ: quam quaſi cognationem cõtinuatam cõſpirare dicebas. Illud non probabam quo negabas id accidere potuiſſe: niſi ea uno diuino ſpũ cõtineret̃. Illa uero cohæret & pmanet naturæ uiribus nõ deoruꝫ: eſtq; ĩ ea iſte quaſi cõſenſus quã ſympathiaꝫ græci uocãt. Sed ea quo ſua ſponte maior eſt: eo minus diuina rõe fieri exiſtimãda eſt. Illa aũt q̃ Carneades afferebat quẽadmodum diſſo luitis: ſi nullum corpus ĩmortale ſit nullũ eſſe corpus ſempiternũ: corpus aũt ĩmortale nullũ eẽ ne ĩdiuiduũ q̃dem: nec qđ dirimi diſtrahiq; non poſſit. Quũq; oẽ aĩal patibilẽ naturã hẽat: nullum eſt eoꝝ qđ effugiat accipiendi aliq̃d extrinſecus. i. quaſi ferẽdi & patiendi neceſſitatẽ. Et ſi oẽ aĩal mortale eſt: nullũ eſt ĩmortale. Et ſi omne aĩal ſecari ac diuidi poteſt: nullũ eſt eoꝝ ĩdiuiduũ: nullũ æternũ. Atq omne aĩal ad capiendam uim externam & ferendam paratum eſt: mortale igit̃ omne aĩal & diſſolubile & diuiduũ ſit neceſſe eſt. Vt eniꝫ ſi omnis cæra commutabilis eſſet: nihil eſſet cæreuꝫ quod commutari nõ poſſet. Item nihil argenteum nihil æneum ſi cõmutabilis eſſet natura argẽti & æris: ſimil̃r igitur ſi omnia quæ ſunt ex q̃bus cũcta cõſtant mutabilia ſunt: nullũ corpus eſſe poteſt nõ mutabile. Mutabilia autẽ ſunt illa ex quibus omnia cõſtãt: ut uobis uidetur: omne igitur corpus mutabile eſt. At ſi eſſet corpus aliquod immortale: non eſſet omne mutabile: ita efficitur ut omne corpus mortale ſit. Etenim omne corpus aut aqua: aut aer: aut ignis: aut terra eſt: aut id qđ eſt concretum ex his: aut ex aliqua parte eoꝝ: horum autem nihil eſt quod non intereat. Nam & terrenum omne diuiditur: & humor ita mollis eſt: ut facile premi collidiq; poſſit: ignis uero & aer omni impulſu facillime pellitur: naturaq; cedẽs eſt maxime & diſſipabilis. Præterea omnia hæc tum ĩtereunt tum in naturã aliam cõuertũtur quod fit quum terra in aquam ſe uertit: & quum ex aqua oritur aer: & quum ex aere æther: quũq; eadẽ uiciſſim retro cõmeant. Quod ſi

CONFORmatũ: effigiatũ: & elaboratũ. SI nulla. i. ſi mũdus non eẽt: aĩatus. NVmeros: numeroꝝ ſciam & muſicen. HARmonia: dr̃ cõcentus: & coaptatio: a uerbo harmozo qđ latine ſignãt cõgruo: apto: cõglutino. ut hũc cõcentũ corporꝝ cæleſtiũ ex opĩone Pythagoræ deridet' Ariſt. in ſecũdo cæli. NON artificioſe: ſine arte ac uia ꝓgredientis ad ſuos effectus: & ſic accipit naturam academicus ea ui ac poteſtate qua Ariſt. in phyſicis. CIENtis: mouẽtis. SVIS: ꝓpriis: & innatis. eſt. n. natura principiũ motus ut aliq̃d per ſe moueat̃ & nõ paccidẽs. COgnationẽ: affinitatẽ continenti nexu iunctam. CONſpirare: cõſentire: cõcinere: conuenire.

ILLVD nõ ꝓbabã: improbabile ac uero nõ ſimile mihi uidebat̃. EA: continuata cognatio. CONtineret̃: cõſeruaret̃. COhæret: cõtinuat̃: atq; cõnectit̃. SYMpathia: componit̃ ex ſyn: & paſco: latine patior. ea. n. dicuntur hr̃e ympathiam quæ inuicem patiuntur & tolerant. Plinius agens de gemmis dicit. Id quoq; qđ totis his uoluminibus docere & mandare conati ſumus de diſcordia rerum cõcordiaq; quã antipathiã: & ſympathiam appellauere græci nõ aliter clarius ĩtelligi põt: & agens de ferro inq̃t. Ab erugine uindicat̃ ceruſa: & gypſo: & liquida pice. hæc eſt temperatura a græcis antipathia dicta. EA: cognatio: & ſympathia. QuVO: quãto. SVA ſponte: propria ui & natura. EO: tanto minus. DIVINA rõne: conſilio arte: ac mẽte. ILLA aũt: ponit Cota carneadis academici argumẽta quibus ꝓbauit omne corpus eſſe mortale. Nullumq; animal eſſe ſempiternum. ASSErebat: argumẽtando aſſeuerabat contra ſtoicos qui mundum animãtem dicebãt eſſe deum. DISſoluitis: refellitis: & cõfutatis. NE indiuiduũ q̃dem: q̃m omne corpus diuidi põt: & diſtrahi: & per cõſequens diſſolubile atq; mortale: corpus ſiq̃dem minimum & indiuiſibile nõ datur: in natura ut de atomis dictũ eſt. PATIBIlem: aptã pati externam uim: & morbos. FERENdi: recipiẽdi & tolerãdi dolores: & cætera id genus. VIM externam: extrinſecum nocumẽtum cum non ſit ſimplex natura: ſed e contrariis cõpoſita ac per hoc uiolẽtiæ obnoxia. VT enim: probat ſimilitudine cæræ ac metallorum. EX quibus cuncta cõſtant compoſita ſunt e quatuor naturæ pricipiis terra: aqua: aere: igni: quæ uiciſſim mutãtur: & licet nõ in toto: tamẽ in parte corrũpunt̃. VT uobis uidetur: dixerat ſiq̃dem Balbꝰ. nã ex terra a qua: ex aqua oritur aer: ex aere æther: deinde retrorſum: & reliqua. Materia certe ſemper ad corruptionem declinat & nouam formam. CONcretum: coagmẽtatum & cõpoſitũ ex his quatuor corporibus quæ mũdi elemẽta uocantur.

DIVIdit̃: ſecat̃ in partes. MOLlis: facilis & expoſitꝰ cuicũq; uiolentiæ. PREMI: calcari cũ nullã hẽat duritiem. COLLIDI: diſpergi impelli diſſipari. IMPVLſu: flatu & impetu. PELLItur: mouet̃: & agitat̃. NAtura: propria qualitate. CEDENS: dans locum: & diſſipatur: ĩ diuerſaq; diſtrahitur. TVM: modo: aliquando euaneſcunt: aut commutãtur: corruptio ſiquidem unius eſt generatio alterius. COMmeãt retrorſum & uiciſſim commutantur mutato ordine: ut ex igni aer: ex hoc aqua: e qua terra.

EA.i.ipſa elementa. EFFICI cogiq;:concludi:& col
ligi. SIMPLEX:non compoſita e pluribus naturis:
& elementis. ANImalis:aeria:& ſpirabilis. QVA/
le ſit:cuius qualitatis:& naturæ. CONcretum:com/
pactum:& coagmentatum. NATVræ ui:naturali co
natu:& nutu. INFImum:terræ deputatum. SVM/
mum:altiſſimũ qui debeť ignibus. MEdium:quẽ aq̃
& aer capeſſunt. COHAErere:connexa permanere.
SVVM:proprium ſibi:& aptum. NATVra:res na/
turalis:& elementum. SED oĩa ueſtri:ponit rõnẽ ſtoi
corum de igni quam confutat:aſſeritq; igneam naturã
non eẽ ſempiternam:ſed niſi alatur interituram. VE/
ſtri ſtoici. REferre:reducere:tanq̃ ad principium rerũ
omnium. HERAcletus:fuit epheſius cognomento
ſcotinus.i.obſcurus & tenebroſus: qm̃ nimis obſcure
de rerum natura diſſeruit. Ignem dixit eſſe principium
rerũ:quoniam inde aſtra ſint:& ſol:atq; calor qui hu/
mori permixtus generationẽ efficit rerꝫ. INTERp̃tan
tur aperiunt:declarant. OMNEM uim:potẽtiam effe
ctricem rerum eſſe igneam:& conſeruatricem uitæ ani
mantium:ſiqdem igneum eſſe animum opinabantur.
VIGERE:uigorẽ habere creſcere:ac ſibi ſimile in ſpẽ
generare. EGO aũt:refellit academicus poſitiones ſtoi
corum:aſſeueratq; idem poſſe cõcludi de humore cor/
porum:& ſpiritu.i.anima ſiue flatu:quoniam his amiſ
ſis uiuere nequeunt animantes. COMMVne:cũ hu/
mido:& ſpirabili. EXItum:finem & concluſionem.
ITA uultis:hæc ut puto eſt ueſtra ſentẽtia:nullum eẽ
animal ſimplex.i.ſolum:& per ſe citra cæterorꝫ admix/
tionem p̃ter ignem. EXTRINſecus:ſeorſum:& ſepa
ratim ſine cõcretione alterius naturæ. INNAtura:in
numero rerum naturalium & mundanarum. QVI:
qũo inquit Cota & qua ratiõe magis eſt animal ignis
q̃ aer cuius afflatu uiuunt omnia. ANIMAM:aerem
a qua anima dictus eſt animus animãtium ex illorum
opinione qui aericam dixerunt eſſe animam : ſpirabi/
lemq; naturam. ANIMVM:animalem & uitalem ha
bere naturam : quod etiam ſi concedatur:tamen non
erit imortalis ignis ut uos ſtoici aſſeueratis. EFFICIT:
eſt cauſa ut corpus tali igne animatum habeat ſenſus.

ea intereunt:ex qbꝰ cõſtat oẽ aĩal:nullũ eſt aĩal ſempi
ternũ. Et ut hæc omittamus:tñ aĩal nullũ ĩueniri põt:
qđ neq; natũ unq̃ ſit & ſemp ſit futurꝫ. Oẽ.n.aĩal ſen
ſus hẽt:ſentit igiť & calida & frigida & dulcia & ama
ra:nec põt ullo ſenſu iucũda accipe cõtraria. Si igitur
uoluptatis ſenſum capit:doloris ẽt capit. Qđ aũt do
lorẽ accipit:id accipiat ẽt ĩteritum neceſſe eſt. Oẽ igiť
aĩal cõfitendum eſt eẽ mortale. Præterea ſi qd eſt qđ
nec uoluptatẽ ſentiat:nec dolorẽ id aĩal eẽ nõ poteſt.
Sin aũt qđ aial eſt:id illa neceſſe eſt ſentiat : & qđ ea
ſentiat nõ põt eẽ æternum. & oẽ aĩal ſentit:nullũ igiť
aĩal eſt æternũ. Præterea nullũ põt eẽ aĩal:in quo non
& appetitio ſit & declinatio naturalis:appetunť autẽ
quæ ſecũdum naturã ſunt:declinanť contraria:& oẽ
aĩal appetit q̃dam & fugit a qbuſdã:qđ aũt refugit id
cõtra naturã eſt & qđ eſt cõtra naturã id hẽt uim ite/
rimẽdi:oẽ ergo aĩal ĩtereat neceſſe eſt. Innumerabilia
ſunt ex qbus effici cogiq; poſſit nihil eẽ qđ ſenſum
hẽat qn id intereat:ea ipſa quæ ſentiunť ut frigus ut
calor uoluptas ut dolor & cætera quum amplificata
ſunt ĩterimũt:nec ullũ aial eſt ſine ſenſu:nullũ igitur
aĩal eſt æternũ. Etenim aut ſimplex eſt natura aĩantis
ut uel terrena ſit uel ignea uel aĩalis uel humida : qđ
quale ſit ne ĩtelligi qdem põt aut cõcretum ex pluri/
bus naturis:quarꝫ ſuũ quæq; locum hẽat:quo natu/
ræ ui efferať:alia ĩ ĩfimum alia ſũmũ alia mediũ. Hæc
ad quoddã tp̃s cohærere pñt:ſemp aũt nullo modo
pñt:neceſſe eſt.n.ĩ ſuũ quæq; locũ natura rapiať:nul/
lum igiť aĩal eſt ſempiternũ. Sed oĩa ueſtri Balbe ſo
lent ad igneã uim referre:heraclitũ ut opinor ſequẽ
tes:quẽ ip̃m nõ oẽs interp̃tanť uno mõ:qui qm̃ qd
diceret ĩtelligi noluit omittamus. Vos aũt ita dicitis
oẽm uim eẽ ignẽ. Itaq; aĩantis quũ calor defecerit tũ
interire & in oĩ natura rerũ id uiuere id uigere qđ ca
leat. Ego aũt nõ ĩtelligo quo modo calore extincto
corpora ĩtereãt:nõ ĩtereant humore aut ſpiritu amiſ/
ſo:p̃ſertim quum intereant etiã nimio calore quam
obrem id qdem cõmune eſt de calido. Verũtamen
uideamus exitum:ita uultis opinor nihil eſſe aĩal ex/
trinſecus in natura atq; mundo præter ignẽ:qui ma
gis q̃ præter animam:unde aĩantium quoq; conſtet
animus ex quo aĩa diciť. Quo mõ autem hoc quaſi
cõcedať ſumitis nihil eẽ aĩum niſi ignẽ. Probabilius
enĩ uideť tale qddã eẽ aĩum:ut ſit ex igne atq; aĩa tẽ/
peratũ. Qđ ſi ignis ex ſeſe ip̃e aĩal eſt nulla ſe alia ad
miſcente natura:quoniã is quũ ĩeſt in corporibꝰ no/
ſtris efficit ut ſẽtiamꝰ:nõ põt ip̃e eẽ ſine ſenſu rurſus

eadem

eadē dici poſſunt. Quicqd ē.n. quod ſenſum hēat: id neceſſe ē ſentiat & uoluptatē & dolorē:ad quē aūt dolor ueniat:ad eundē ēt īteritum uenire:ita fit ut ne ignē qdē efficere poſſitis æternum. Quid enim? nō eiſdē uobis placet oēm ignē paſtu īdigere nec pmanere ullo mō poſſe niſi alať. Ali āt ſolē lunā reliqua aſtra aquis:alia dulcibus:alia marinis eamq; cauſam Cleātes affert cur ſe ſol referat.nec lōgius pgrediať ſolſtitiali orbe:itēq; brumali ne longius diſcedat a cibo. Hoc totū quale ſit mox. Nūc aūt cōcludať illud quod īterire poſſit:id æternū nō eē natura:ignē āt interituꝝ eē niſi alať. nō eē igiť natura ignē ſempiternū. Qualē āt dicūt deū ītelligere nō poſſumus nulla uirtute præditū. Quid enim? prudētiā ne deo tribuemus:quæ cōſtat ex ſciētia reꝝ bonaꝝ & malarū: & nec bonaꝝ nec malaꝝ:cui mali nihil eſt: nec eē poteſt? Quid huic opus eſt delectu bonoꝝ & maloꝝ? qd āt rōne? qd intelligētia? qbus utimur ad eaꝫ rē:ut aptis obſcura aſſequamur. At obſcuꝝ deo nihil pōt eē. Nā iuſtitia quæ ſuū cuiq; diſtribuit quid ptinet ad deos? hominum.n.ſocietas & cōmunitas ut uos dicitis iuſtitiā pcreauit. Tēpantia āt cōſtat ex ptermittēdis uoluptatibus corpis:cui ſi locus ī cælo ē:etiā uoluptatibus. Nā fortis deus ītelligi qui pōt? in dolore an in labore an in periculo quoꝝ deū nihil attingit? Nec rōne igiť utētem nec uirtute ulla præditū deuꝫ ītelligere qui poſſumus? Nec uero uulgi atq; impitoꝝ inſcitiam deſpicere poſſum:quū ea cōſydero q̄ dicunť a ſtoicis:ſunt.n.illa impitoꝝ. Piſcem ſyri uenerant. Omne fere genus beſtiaꝝ ægyptii conſecrauerūt. Iā uero ī græcia mltos hn̄t ex hoib⁹:deos Alabādū Alabandi: Tenedii tenem leucotheā quæ fuit ino & eius Palemonē filiū. Cuncta græcia Herculē & æſculapiū Tyndaridas:Romulū nr̄i:alioſq; cōplures:quos q̄ſi nouos & aſcriptitios ciues ī cælū receptos putāt. Hoc igiť īdocti. Quid uos philoſophi: q meliora? Omitto illa:ſūt.n.pclara. Sit ſane de⁹ ipſe mūdus. Hoc credo illud eē ſublime cādēs:quē īuocāt oēs iouē. Quare igiť plures adiūgim⁹ deos? q̄ta āt ē eoꝝ multitudo? Mihi qdē ſane multi uidentur: ſingulas.n.ſtellas numeras deos:eaſq; aut bæluarum noīe appellas ut caprā ut lupā ut tauꝝ ut leonē aut reꝝ inanimataꝝ ut argō ut arā ut coronā. Sꝫ ut hæc cōcedanť:reliq̄ q tādē nō mō cōcedi:ſꝫ oīno ītelligi poſſunt:quū fruges cererē:Vinū liberꝝ dicimus: genere quidē ſermonis utimur uſitato. Sed hic quē tā amētē eſſe putas:q illud quo ueſcať deū credat eſſe?

EADEM:q̄ pri⁹ dicta cōtra poſitionē ueſtrā de mundo aīante atq; æterno. ALI āt:hæc fuit priſcoꝝ opio ab Ariſto.reprobata. SE referat:regrediať a cācro ad capricornū:& cōtra a capricorno ad cācrū. SOLſtiali orbe:circulo æſtiuo:uñ īcipit regredi. BRVmali: hyemali. A CIbo:aqs marinis:& oceano. MOX: poſt paulo an ueꝝ hoc ſit conſyderabim⁹. NAtura: ppria ui. QVAlē deū:docet academic⁹ uirtutes ī deo nō eē & p cōſequēs bonis & laudabilib⁹ q̄litatib⁹ uacare:hæc ſnīa q̄ pria frōte uideť impia diſtiguēda ē:ſūt nanq; in deo uirtutes oēs nō eo mō quo ī hoībus p quādā mediocritatē affectuū quā rō humana pſcribit:ſed p quandā īeffabilē excellētiā:Vnde dicit Ariſto. deos eē ridiculos cū ad nos referunť.i.cū humano more dr̄ uiuere: q̄pp alibi dicit Cicero fingebat hæc Homer⁹ & humana ad deos trāſferebat:diuina mallē ad nos. NEC bonaꝝ nec malaꝝ:q̄s a diaphoras.i. indifferētes appellāt pbi:& īter uirtutē & uitiū collocanť. DElectu:dr̄ia & electiōe. ASSEq̄mur:ītelligam⁹ e notis principiis ea q̄ ſūt obſcura & dubia. COMmunitas: cōicatio ciuilis & cōuerſatio:q̄ citra iuſtitiā pſeuerare nō pōt:eaten⁹ ſiqdē ciuilis amicitia pgrediť q̄ten⁹ iuſtitia. QVI:qūo q̄ rōne. NEC uero uulgi nō ē mirū inqt Cota delyrare impitā multitudinē:cū ſtoica ſupcilia īſaniāt:ponitq; uulgarias de diis opiniones. ILLA:q̄ nūc a me repetētur de q̄litate numinū ut uulg⁹ ſētit impitū. Eſt ſyriæ ciuitas aſcalon inqt Diodor⁹ nō pcul ē ſtagnū piſcib⁹ plenū ppe habeť tēplū inſigne deæ quā dercetida uocāt: & biformē:facies qppe humana erat reliq̄ in piſcē deſinebāt: hæc pepit puellā q̄ ab auib⁹ dicta ē Semirāis & tādē in piſcē cōuerſa eſt q̄pp ſyri uſq; adhæc tp̄a inquit Diodor⁹ piſcib⁹ abſtinēt & eos ut nūina colūt. CONſecrauerūt:diuinis honorib⁹ hōeſtarūt. ALAbād⁹:autore Stephāo fili⁹ fuit callirhoes ab eq̄ſtri uictoria nom̄ adept⁹. Ala cares appellāt æquū bāda uero uictoriā:inde alabāda dicta ciuitas cariæ. TEnes a quo tenedos dicta Cycni fuit fili⁹ q uita defūct⁹ īter deos relat⁹ ē. Idem Cice. urgēs. C. Verrē dicit Tenē ipſū q apđ tenedios ſciſſim⁹ de⁹ habeť q urbē illā dr̄ cōdidiſſe e cui⁹ noīe tenedos noīať. LEVcothea:alba dea:& mr̄ matuta dicta a latinis q̄ pri⁹ ino uocabať filia cadmi & fugiēs cū melicerta filio furorē mariti athamātis e Lecheo ſe pcipitauit:& uocata ē leucothea & melicerta palemō. Vñ Papini⁹ Cur nō expauerit īgēs Ioniū ſocio caſura palemone mr̄. TYNdaridas:caſtorē & pollucē filios tyndari & læde. ASCRIptitios:adiūctos ī augumētū ciuiū & ſupplemētū. Adſcripti dicebanť inqt Pōpei⁹ q ī colonias noīa dediſſēt ut eēnt colōi. Vñ trāſcribeť ciues aut colonos erat trāſmutare:& ī nouas colōias mittere. Virgi. ī quito Trāſcribūt urbi mr̄es pplmq; uolētē. HOC dicūt.ſ. & opinanť īperiti. QuI. qūo q̄ uia quaſi dicat meliora nō dicitis. SVNT pclara:illuſtria & colorem ueritatis habētia. SIT ſane:cōcedať deū eē mūdū. & ita ītellexiſſe puto ēniū dicētē aſpice hoc ſublime cādēs i.ſplēdidū cælū & ob id mūdi.i.ornat⁹ noīe appellatū: & Iuppiter dr̄ q̄ſi iuuās pr̄. QuAre plures:cū un⁹ ad oīa pcreāda & moderāda ſufficiat cū ſit oīpotēs:& ſūma ſapīa. HAEC:quæ omittēda dixi cū ſint pclara & uerīſimilia pp mundi ornatū. Stellarūq; fulgorē. VT: q̄q̄. SED HIC:in hac parte & opinione.

NAM Q VOS:confutat aliud de heroibus cælo ſacratis fieri ſiquidem potuiſſe negat ut homines ad cælum peruenerint. QuOmodo:qua ratione & uia nūc etiam fiat quod nunq̄ docebis aut academicus: & de Hercule ponit exemplum quem apud inferos reperit. Vlyſſes ut eſt apud Homerum in odyſſea. Hercules in ætha monte combuſtus eſt & inde æthe⁹ dictus. PAtris:iouis. CONuenire:reperiri. POtiſſimum: maxime cum ſint plures. INteriores:ſecretiores & ad cerimonias ritusq̄ ſacrorum pertinentes. ET eo:ioue antiquiſſimo. ET lyſito:ſic inclinatur ut Dido didus dido in reliquis. lyſito igitur mater fuit antiquiſſimi Herculis. DE tripode:Pindarus epharmoſtum opuntiū celebrans dicit boni uiri & ſapiētes a deo ſunt:quomodo enim contra tridentem uibraſſet clauam Hercules contra quem pugnauit argenteo arcu phœbus. Interpres dicit Hercules phœbum conſuluit redditæ ſortes abeſſe deum. & ideo nō uaticinari indignatus Hercules tripodem abiecit in cōtemptum apollinis. EX ideis idigenis: Idei dactyli fuerunt primi habitatores: cretæ inquit Diodorus & a numero digitorum ſic appellati. Vnus ex his Hercules dictus Olympica certamina inſtituit. INdigenis:in creta genitis & non aliunde aduenientibus aliqui tantum opinati ſunt ex ida phrygia migraſſe hos incretam. INferias:ſacrificia īferis debitas. & uita defunctis. IVre pontificio:quo pontifices utuntur in diuino cultu rite celebrando. MOre maiorum:patrio inſtituto & auita conſuetudine. CAPEdunculis his:ideſt uaſculis a numa relictis. & ſacrum ritu qui his ſignificatur. Capis iquit Pompeius poculi genus dictum a capiendo:Autor eſt Varro capides & capulas dici quoniam ſint anſatæ his uerbis. capulæ a capiendo q̄ anſatæ ut capi poſſint. harum figura in uaſis ſacris ligneas & fictiles antiquas etiamnum uidem⁹ hæc Varro. a capide fit diminutiuum capedula & capeduncula. AVreola precioſa & imprimis utili. PAniſci:minutuli panes. AD:ſed ſic antiqui ſcribebant. At & ad. VOta:promiſſa. ET DEDIcata: conſecrata. PORro:certe. ORcus:pluto ſiue dis. Orcus inquit Pompeius ab urgendo mortem dictus eſt. C. enim. p g. frequenter ponebant antiqui. ACHEron dicitur q̄ ſi fundens dolorem. Achos græce dolor latine. Rheo fluo. Cocytus ſignificat luctum. Cocyo græce lugeo latine. Pyriphlegeton dicitur inflāmatus. Stygeo græce odi latine Charon dicitur per antiphraſim: quia nec ipſe gaudet nec aliis affert gaudium Cerberus dicitur minutatim inciſa deuorans. DE fratribus:filiis Saturni & rheæ quorum enumero ceres. MInus conueniens: quoniam cum ſit uitæ magiſter rei. pu. fundamenta labefactare non debet:religiones uidelicet:cultumq̄ diuinum. GEnealogiis:narrationibus generum: & originum. ut facit Heſiodus ī theogonia. AMOR: hi omnes affectus. & qualitates e nocte dicuntur oriri quoniam ut plurimum noctu fiunt:augenturq̄ adde etiam quoniam occulte accidunt: & plerunq̄ cauſa ignorat'.

prima

Nā quos ab hoīb⁹ pueniſſe dicis ad deos:tu redde rōnē queadmodū idē fieri potuerit:aut cur fieri deſierit:& ego diſcā libēter. Q uo nūc qdē eſt? Nō uideo quo pacto ille cui ī mōte ætheo illatæ lāpades fuerīt ut ait Acci⁹ ī domū æternā pr̄is ex illo ardore puenerit:quē tñ Homer⁹ cōueniri apd īferos facit ab Vlyſſe ſicut cæteros:q exceſſerāt uita. Q uamq̄ quē potiſſimū Herculē colam⁹ ſcire ſane ueli. Plures. n. tradunt nobis:ii q īteriores ſcrutant':& recōditas lr̄as:antiquiſſimū Ioue natū ſ; itē Ioue ātiqſſimo. Nā ioues quoq̄ plures ī priſcis græcoꝝ lr̄is iuenim⁹. Ex eo igit' & lyſito ē is hercules quē cōcertauiſſe cū Apolline de tripode accepim⁹. Alter tradit' Nilo nat⁹ ægypti⁹: queq̄ aiūt phrygias lr̄as cōſcripſiſſe. Terti⁹ ē ex ideis idigenis:cui īferías afferūt. Q uart⁹ Iouis ē Aſteriæ Latonæ ſororis:quē Tyrii maxīe colūt:cui⁹ carthaginē filiā ferūt: Q uītus ī idia q Belus dicit'. Sext⁹ hic ex Alcmena:quē Iuppiter gēuit:ſ; terti⁹ Iuppiter. qm̄ ut iā docebo:plures Ioues ēt accepim⁹. Q ñ. n. ī hūc locū me deduxit orō:docebo meliora me didiciſſe de colēdis diis īmortalib⁹ iure pōtificio:& more maiorū capedūculis his q̄s Nūa nobis reliqt: de qb⁹ ī illa aureola oratiūcula dicit leli⁹ q̄ rōnib⁹ ſtoicoꝝ. Si. n. uos ſeqr: dic qd ei rñdeā:q me ſic roget? Si dii ſūt ne etiā nymphæ deæ? ſi nymphæ: Pāiſci & Satyri: Hi āt nō ſūt:ne nymphæ deæ qdē ad eaꝝ tēpla ſūt publice uota & dedicata? Q uid igr̄ ne cæteri qdē ergo dii: quorū tēpla ſūt dedicata? Age porro Iouē & Neptunū deū nūeras:ergo ēt Orc⁹ fr̄ eoꝝ de⁹:& illi q fluer' apd inferos dicunt': Acheron: Cocytus: Styx: Pyriphlegeton: tū Charon: tū Cerberus dii putandi. Ad id qdem repudiādum: ne Orcus qdē igit'. Q uid dicitis ergo de fratribus? Hæc Carneades aiebat non ut deos tolleret: quid. n. philoſopho minus cōueniēs? ſed ut ſtoicos nihil de diis explicare cōuinceret. Itaq̄ īſequabat': qd. n. aiebat? Si ii fratres ſūt ī numero deoꝝ: num de patre eorum Saturno negari poteſt: quem uulgo maxime ad occidēte colunt. Q ui ſi deus eſt: patrem quoq̄ eius Cælū eſſe deum confitendum eſt. Q uod ſi ita eſt: cæli quoq̄ parentes dii habendi ſunt æther & dies: eorumq̄ fratres & ſorores: qui a genealogiis antiquis ſic nominantur: Amor: dolus: metus: labor: inuidentia: fatum: ſenectus: mors: tenebræ: miſeria: quærela: gratia: fraus: ptinacia: parcæ: heſperides: ſomnia: quos omnis Erebo & nocte natos ferunt: Aut igitur hæc monſtra probanda ſunt: aut

prima

pria illa tollēda. Quid Apollinē: Vulcanū: Mercurium cæteros dos eē dices? De Hercule: æſculapio: Libero: Caſtore: Polluce dubitabis? At hi qdē colūtur æq̄ atq; illi apud quoſdā ēt multo magis: Ergo hi dii ſūt habēdi: mortalibꝰ nati mrībꝰ. Quid Ariſteꝰ q olivæ inuētor dr̄ Apollinis filiꝰ? Theſeꝰ q Neptūi? Reliq quoꝝ patres dii nō erūt ī doꝝ nūero? Quid quorū matres opinor ēt magis? Vt.n. ī iure ciuili: q ē de matre libera liber ē: itē iure naturæ q de dea matre ē: deꝰ ſit neceſſe ē. Itaq; Achillē Aſtypalea īſula ſāctiſſimū colit: q ſi deꝰ ē & Orpheꝰ & Eſus dii ſūt matre muſa nati: niſi forte maritiæ nuptiæ terrēis antepōunt̄. Sed hi dii nō ſūt: qa nuſq̄ colunt̄: qūo illi ſūt? Vide igit̄ ne uirtutibꝰ hoīū iſti: honores habeant̄: nō īmortalibꝰ qd̄ tu quoq; Balbe uiſus es dicer̄. Quo mō āt potes ſi latonā deā putes. Hecatē nō putare: q̄ matre Aſteria ē ſorore Latōæ? An hæc quoq; dea eſt? Vidimꝰ.n. eiꝰ aras delubraq; ī græcia. Sin hæc dea ē: cur nō Eumēides? Quæ ſi deæ ſūt: q̄rū & athēis fanū ē: & apd̄ nos ut ego īterp̄tor lucꝰ furinæ: furiæ deæ ſūt: ſpeculatrices credo & uīdices facinoꝝ & ſceleris. Qd̄ ſi tales dii ſūt ut rebꝰ hūanis īterſint. Naſcio quoq; dea putāda ē: cui quū fana circuimꝰ ī agro ardeatio rē diuinā facere ſolemꝰ q̄ qa ptꝰ matrōaꝝ tueat̄ a naſcētibꝰ Naſcio noīata ē. Ea ſi dea ē: dii oēs illi q cōmemorabant̄ a te: honos: fides: mēs: cōcordia: ergo ēt ſpes mōeta: oīaq; q̄ cogitatōe nobiſmetipſis poſſumus: fingere. Qd̄ ſi uerisſimile nō ē: nec illud qdē eſt hæc uñ fluxere. Quid āt dicis: ſi dii ſūt illi quos colimꝰ & accepimꝰ: cur nō eodē gn̄e Serapi Iſimq; nūeremꝰ? Qd̄ ſi facimꝰ: cur barbaroꝝ deos repudiemus? Boues igr̄ & equos: ibes: accipitres: aſpidas: Crocodilos piſces: cāes: lupos: feles: multas p̄terea bæluas ī deoꝝ nūeꝝ repōemꝰ. Quæ ſi reiiciamꝰ: illa quoq; uñ hæc nata ſūt: r̄iiciemꝰ. Quid deīde ino dea dicet̄ & leucothea a græcis: a nobis matuta dicit̄: quū ſit Cadmi filia? Circe āt & Paſiphae e pſeide oceāi filia natæ p̄re ſole ī deoꝝ nūero nō habebūt̄? q̄q̄ Circē quoq; colōi nr̄i circeiēſes religioſe colūt: ergo hanc deā dicis? qd Medeæ rn̄debis: q̄ duobꝰ auis ſole: & oceano: & a p̄re Mr̄eq; idyia ꝓcreata ē? qd huiꝰ abſyrto fr̄i q ē app Pacuuiū Egialeꝰ? Sʒ illd̄ nomē ueteꝝ lr̄is uſitatiꝰ: q ſi dii ñ ſt̄: uereor qd agat Ino: hæc.n. oīa ex eodem fōte fluxert. An. Amphiaraꝰ deꝰ erit & Trophōiꝰ? Nr̄i qdē publicāi: quū eēnt agri ī Boetia deoꝝ īmortaliū: excepti lege cēſoria: negabāt īmortales eſſe ullos q: aliqñ hoīes fuiſſēt. Sʒ ſi ſt̄ hi dii: ē cēte Erectheꝰ: cuiꝰ athēis &

PRIMA illa.i. pluralitas deoꝝ. nā ſi cōcedit̄ ī īfinitū res abibit: quapp unꝰ tm̄ ponēdꝰ ē oīpotēs & æternꝰ. ARIſteꝰ: filiꝰ dr̄ apollinis & Cyrenes nymphæ peneidos. Theſeꝰ filiꝰ Neptūi & æthræ filiæ Pythei filii pelopis. Iſocrates ī Helenæ laudatōe dicit Theſeꝰ dictus eſt ægei filiꝰ. Sed fuit Neptūi. IN iure ciuili ingenuꝰ ē iqt Iuſtinianꝰ q ſtatī ut natꝰ ē liber ē ſiue e duobꝰ īgēuis editꝰ ſit ſiue duobꝰ libertinis ſiue ex altr̄o libertio. & altero īgenuo: ſed & ſi qs mr̄e libera naſcit̄ p̄re uero ſeruo ingenuꝰ nihilominꝰ naſcit̄. Sufficit aūt fuiſſe mr̄em liberā eo tp̄e quo naſcit̄ licet ancilla cōcepit. ſi libera cōcepit: & facta ancilla pariat is q naſcit̄ liber ē qm̄ mr̄is calamitas ei q ē ī utero nō debet nocere. ASTYpalea: inſula maris Carpathii patria phalaridis tyrāni. QuI: Achilles nymphæ Thetidis filiꝰ & pelei. ORpheꝰ: filiꝰ Calliopes muſæ & oeagri regis Theicii. ET æſus: meminit huiꝰ æſi lactātiꝰ li.i. his uerbis. Galli æſum & theutatē humāo cruore placabāt. MAritimæ: q̄les pelei & marinæ thetidis. AN hæc: hecate filia aſteriæ ſororis latōæ. EVmenides: īfernæ furiæ alecto. Tiſiphone. & megæra q̄rū tēplū erat ī colono attico quo oedipꝰ a creonte pulſus cōfugit. & coloneꝰ cognoiatꝰ ē. Vnde dicit apd̄ Euripidē ī pheniſſis recipiet me ſacer colonos domꝰ eq̄ſtris dei. NAſcio: q̄ præē naſcētibꝰ. CIRcuimꝰ ambimꝰ & luſtramꝰ. NEC illud: plures uidelicet deos hoc.n. cōceſſo talia ſequunt̄ abſurda. SErapim: ægyptiorū numē Oſirin. & iſim eiꝰ uxorē. opto & eolice oſſo aſpicio latine & oſſon oculus. Vñ Oſiris q̄ſi oculatꝰ uocat̄ & ſerapis a tumulo q græce dr̄ Soros. o. in e uerſo. Soropis Serapis: ſub hoc noīe ſolē uenerabant̄ ægyptii. & Lunā ſub noīe Iſidis q̄ priſca dr̄ inqt euſebiꝰ & hoc noīe appellat̄ lūa qm̄ ſempiterna priſcaq; ſit.

E PERſeide: Heſiodꝰ ī theogonia ſic ſcribit. Soli īfatigabili pepit iclyta Oceanis pſeis circē: & æetē regē Aeetes āt filiꝰ ſolis lucē dātis mortalibꝰ filiā Oceani duxit uxorē pulchrā Idyiā. hæc āt pulchriſurā pepit Medeā.

AEGIAleꝰ: dr̄ litoralis: fuit.n. a ſorore laceratꝰ & p litꝰ diſpſus ut īſectātis p̄ris īpetꝰ retardaret̄ ægialos græce litꝰ latine. CIRceiū: ꝓmōtoriū adhuc retiet nomē. Romana fuit colonia. Dicebant̄ aūt coloniæ urbes ad q̄s habitādas aliūde colōi.i. habitatores mittebant̄. INO ipſa Leucothea q̄ mr̄ matuta dr̄ a latinis. PVblicāi: dicebant̄ q publica uectigalia curabāt. & cōducebāt publica uero dn̄r q̄ ad fiſcū ptinēt. TROphoniꝰ: oraculū habuit apud Lebadeā urbē Boetiæ & ī eadē regione Argiuꝰ amphiaraꝰ. de qbꝰ dicet̄ latius ī explanatiōe diuinatiōis: ſic.n. librorū ordo expoſcit. & q̄ſtionū quū ſim p̄ſbyter ī his cōmētitiis diis uerſor īuitꝰ. uerūtñ qm̄ phyſica q̄dā rō ſubeſt: & moralis: ſeorſū de his agā nūc ad calcē emēdatōis q̄liſcūq; ꝓpero & īterp̄tatōis: q̄ e tā ꝓfūdis tenebris pōt emergere. ERΕctheus gn̄e ægyptiꝰ Athēis regnauit: docuitq; atticos Cerimōias & myſteria eleuſinæ cereris trāſlata ab ægyptiis. hic īmolauit filias ꝓſerpinæ ꝓ ciuiū ſalute. COdrus: rex Athenienſium ī bello cōtra Doriēſes ꝓ patria & exercitu ſe deuouit. MAnāt: fluunt: & originē habēt datis: & .n. pluralitatē deorum ſecuti opinionē uulgi. LEOnaticum.

DELVBRVM:ſtrabō agens de athenis dicit. Id mihi
accidit quod Hegeſias refert cum oculis ſubiectam cer
neret arcem Tridentis uideo ſignum proſpiciens eleu
ſinem diuinorum ſacrorum uates ſio. Illud leocoriū:
ideſt cæſaruꝫ a leo patre puellarum ſacrarium. hæc ſtra
bo. Suidas ita ſcribit peſtilentia laborabat attica regio
cuius piaculum erat filiorum iugulatio leos qdam fi/
lias mactauit: Vrbemq; liberauit & inde locus dictus ē
leocorium erat autem in cerameco nomina filiarū hæc
Paſithea Theope. Eubulia. NObilium: illuſtrium: &
uulgo celebratorum. NON inurbane: eleganter atq;
ingenioſe. STRAtonicus: urbaniſſimus fuit cithare/
dus cuiꝰ mēinit Strabo & Euſtathiꝰ libyci Dionyſii:
interpræs hic caunios dixit eſſe foliis arborum ſimiles:
cum accuſaretur ꝙ urbem notaret reſpondit. morbidā
auſim eam dicere urbem in qua mortui ambulant.

Q VAM longe ſerpant: q̄ late diffundantur: & infi/
nitam quandam conſtituant confuſionem. LVCIfer
ſtella ueneris. INerrantes: affixæ cælo. SPEcies: uerſi
color figura. OB eam cauſam: & iccirco quia eſt ad/
mirabilis dicta eſt filia thaumantis: ideſt admirationis.
Thaumazo græce admiror latine. E NVbibus: quo/
niam ſolis radis in illis repercuſſi uarios colores arcus
reddunt. arcus inquit Seneca in nocte non fit niſi ad/
modum raro, quia luna non habet tantum uirium ut
nubes tranſeat & illis colorem diffundat qualem acci/
piunt ſole perſtrictæ: ſic enim formam arcus diſcoloris
accipiunt: quia aliæ partes in nubibus tumidiores ſūt:
aliæ ſubmiſſiores: quædam craſſiores q̄ ut ſolem tranſ/
mittant: aliæ imbecilliores q̄ ut excludant hæc inæqua
litas alternis lucem umbramq; permiſcet. & exprimit il
lam mirabilem arcus uarietatem. QuArum una: ne/
phele cōmuni nomine nebularum apud græcos. Pale/
phatus ex hiſtoria docet quare filii nepheles dicti ſint
centauri. RITIbus: ſacris inſtitutis & cerimoniis inde
poete fabulantur mactatas fuiſſe uictimas hyemi & tē/
peſtatibus. TVRbines: uenti & aquarum uortices.

SPInonem: hæc nomina ſunt fluuiorum ſeu uerius
riuulorum non longe ab urbe. NOmina: ut cremerā
aliam: Anienem: Almonem: Tutiam. IN IMmenſū:
ad omnia ſcilicet flumina: aut nullum flumen conſecra
bimus. VLLA ratio: modus & cauſa quæ nullos ha/
beat terminos: & ſic uana q̄dam ſuperſtitio redderet̃.
non religio quæ ſuum habet modum. & uacat confu/
ſione talis enim cultus ſoli deo glorioſo & omnipotē
ti debetur. NON re. ueritate rei: ſed uulgaria opinio/
ne. AVguſte: magnifice ac religioſe. SANcte: caſte pu
req;. THEologi: de deo ſermonem habentes & conſi
derationem. IN ARcadia: apud azanes populos. Vn
de dixit. Papinius in thebaide atq; ideis ululatibꝰ æmu
lus azan. DIOſturi: iouis filii curos græce filius & pu
er latine. poteſt legi & dios curoe more græco in caſu
recto nūmeroq; multitudinis. ANAces: ideſt ea cor/
poris ualitudine præditi ut medelæ nō eguerint. & eo
rum tēplum anaceū cuius mēinit in Timone Lucianꝰ.

Ioue

delubrū uidemus & ſacerdotē. Q uē ſi deū facimus
qd aut de Codro dubitare poſſumus aut de ceteris:
q pugnātes ꝓ patriæ libertate ceciderūt? Q uod ſi ꝓ
babile nō eſt: nec illa qdē ſupiora: unde hæc manāt ꝓ
bāda ſūt. Atq; ī plæriſq; ciuitatibus ītelligi pōt augē
dæ uirtutis gratia quo libētius rei. p. cā piculū adiret
optimꝰqſq; uiroꝝ fortiū memoriā honore deoꝝ i/
mortaliū conſecratā. Ob eā. n. ipſam cām Erictheus
athenis filiæq; eius in numero deoꝝ ſunt. Itēq; leo/
naticū eſt delubrū athenis: qdꝰ leocoricō nominat̃:
Alabādenſes qdē ſanctius Alabādū colunt: a quo ē
urbs illa condita: q̄ quenq̄ nobiliū deoꝝ apud quos
nō inurbāe Stratonicus ut multa quū qdā ei mole/
ſtus Alabandū deū eē cōfirmaret: Herculē negaret:
ergo inqt mihi Alabandus: tibi Hercules ſit iratus.
Illa aūt Balbe: quæ tu a cælo aſtriſq; ducebas: q̄ lōge
ſerpāt nō uides? ſolē deū eſſe lunāq;: quoꝝ alterum
Apollinē græci: alterā Dianā putāt. Q dꝰ ſi luna dea
eſt: ergo ēt lucifer cæteræq; errātes numeꝝ deoꝝ op
tinebūt. Igit̃ ēt inerrātes. Cur nō arcus ſpecies ī deo
rū numero reponat̃? Eſt eni pulcher & ob eā cauſaꝫ
quia ſpeciem habeat admirabilē Thaumāte dicit̃ na
ta: cuius ſi diuina natura ē: qd facies nubibus? Arcus
eni ipſe ex nubibus efficit̃: quodāmodo coloratus:
quaꝝ una ēt Cētauros peperiſſe dicit̃. Q uod ſi nu
bes retuleris in deos: referēdæ certe erunt tēpeſtates:
quæ. p. r. ritibus cōſecratæ ſunt. Ergo. hymbres: nibi
ꝓcellæ: turbines ſunt dei putandi? Noſtri qdē duces
mare ingrediētes imolare hoſtiā fluctibus cōſueue/
rūt. Tn̄ ſi eſt Ceres a gerēdo: ita. n. dicebas: terra ipſa
dea eſt: & ita habet̃ quæ eſt eni alia tellus: ni terra mīt
& quē neptunū eē dicebas? Ergo & flūina & fontes.
Itaq; & fōtis delubꝝ Maſo ex corſica dedicauit: & in
auguꝝ ꝑcatiōe thyberinū ſpinonē anemonē nodi/
nū: Alia ꝓpinquoꝝ flūinū noīa uidemus: Ergo hoc
aut ī imenſum ſerpet: aut nihil hoꝝ recipiemꝰ: nec ul
la īfinita rō ſupſtitiōis ꝓbabit̃. Nihil ergo ꝓbanduꝫ
hoꝝ eſt. Dicamꝰ igitur. Balbe oportet cōtra illos ēt: q
hos deos & hoīum gn̄e ī cælū trāſlatos: nō te ſꝫ opi/
niōe eē dicūt: quos auguſte oēs ſācteq; ueneramur.
Prīcipio Ioues tres nūerāt ii q theologi noīant̃: ex q
bꝰ primū & ſecūdū natos ī arcadia: alteꝝ pr̄e æther: ex
quo ēt ꝓſerpinā natā ferūt: & liberꝝ. Alteꝝ pr̄e Cælo
q gēuiſſe Mineruā dr̄: quā prīcipē & īuētricē belliꝰ fe
rūt. Tertiū cretēſē Saturni filiū cuiꝰ in illa īſula ſepul
chꝝ oſtēdit̃. Dioſcuri ēt apud graios multis modis
noīant̃: primi tres q appellant̃ anaces: athēis ex rege

Ioue

Ioue antiquiſſimo:& ꝓſerpinā nati:Tritopatres:Eu
buleus:Dionyſius. Secūdi Ioue tertio nati. Ex leda
Caſtor & pollux. Tertii dicunť a nōnullis Aleo Me
lāpus & Emolus Atrei filii:q Pelope natus fuit. Iam
muſæ primæ quatuor natæ Ioue altero Thelxiope.
Mneme Aoede melete Secūdæ, Ioue tertio:& Mne
moſine ꝓcreatæ nouē: Tertiæ Ioue tertio pieriæ na
tæ & Antiopa:q̄s pieridas:& pierias ſolēt poæte ap/
pellare iiſdē nomibus eodē numero:quo proximæ
ſupiores. Quūq; tu ſolē qa ſolus eſſet appellatū eē
dicas:ſoles ipſi q̄ multi a theologis proferunť. Vnꝰ
eoꝝ Ioue natus nepos ætheris:alter hipione:tertius
Vulcāo nili filio:cuius urbē ægyptii uolūt eſſe eā:q̄
helipolis appellatur. Quartus is quem heroicis tēpi
bus Achāto rhodi peperiſſe dicit́ auum ialyſi came
ri & lindi ę rhodo. Quintus q cholchis fert́ eetā &
circē procreauiſſe: Vulcani itē cōplures primus Cæ
lo natus:ex quo & Minerua appollinē eū:cuius ī tu/
tela athenas antiq hiſtorici eſſe uoluerūt. Secundus
Nilo natus Opas ut ægyptii appellāt quē cuſtodem
eē ægyptii uolūt. Tertius ex tertio Ioue & iunone:
q lemni fabricæ tradit́ præfuiſſe. Quartus Men alio
natus:q tenuit inſulas pp ſiciliam:quæ uulcaniæ no/
minabantur. Mercurius unus Cælo patre dia matre
natꝰ: cuius obſcœnius excitata natura tradit́:ꝙ aſpe
ctu Proſerpīæ cōmotus ſit:alter ualentis & pheroni
dis filius is:qui ſub terris habetur. Idem Tryphoniꝰ
tertiꝰ. Ioue tertio natꝰ & Maia: ex quo & Penolopa
Pana natū ferūt. Quartꝰ Nilo p̄re quē ægyptii nefas
habēt noīare: Quītꝰ quē colūt pheneatæ:q Argū dr̄
īteremiſſe: ob eāq; cā; ægypto p̄fuiſſe:atq; egyptiis
leges & lr̄as tradidiſſe. Hūc egyptii thoyth appellāt:
eodē noīe āni primꝰ mēſis apd eos uocat́. æſculapio
rū primꝰ Apollinis:quē arcades colūt:q ſpeculū īuēiſ
ſe:primuſq; uulnus dicit́ alligauiſſe. Secūdus ſecūdi
Mercurii frater. Is fulmīe pcuſſus dicit́ humatus eē
Cynoſuris. Tertius arſippi & arſinoe:q primus pur
gationē alui dētiſq; euulſionē ut ferūt īuenit: cuius ī
arcadia nō lōge a luſio flūine ſepulchrū & lucꝰ oñdit́
Apollinū ātiqſſimꝰ is:quē pauloāte ex Vulcāo natū
eē dixi cuſtodē athenaꝝ. Alter Coribātis filiꝰ natꝰ in
creta:cuiꝰ de illa īſula cū ioue ipſo certam̄ fuiſſe tradit́
Tertiꝰ ioue tertio natus & latōa quē ex hipboreis del
phos ferūt aduenſſe. Quartus ī arcadia quē arcades
Nomionē appellāt:ꝙ ab eo ſe leges ferūt accepiſſe.
Dianæ itē; plures: Prima Iouis & Proſerpinæ quæ

IOVE ALTERO: ſecundo. THELxiope mneme:
Aœde melete:ideſt ſuauiloqua. Memoria cātilena: Me/
ditatio. THELgo:græce demulceo latie. OPE: uox
inde thelxiope demulcens & alliciens uoce. PIEriæ:
apud pieriam locum thraciæ cuius antiquiſſimi habita
tores pieres ide muſæ pierides dictæ atq; pieriæ. HAE
liopolis:dicitur ſolis ciuitas. RHOdi:apud rhodum
urbem & inſulam eiuſdem nominis. AVVM ialyſi.
cameri & lindi e rhodo. Pīdarus agens de rhodo di/
cit habet ipſam acutorum radiorum pater:& princeps
equorum ignes efflantium. Vbi rhodo mixtus ſeptem
genuit filios prudentiſſimas cognitiones apud priſcos
ſuſcipientes:quorum unus quidem cameron ſeniore;
& ialyſum genuit & lindum ſeorſumq; habuerunt ter
ram paternam diuidentes tripliciter urbium partem:
uocantur autem ab ipſis ſedes. Interpres autē ſic enar
rat rhodus hæroīa fuit mulier a qua inſulæ nomen eq
& ſole nati ſunt cercaphus:ocimus: Actis Machareus
Tenages: Trioptes:& phaeton hactenus interp̄s. Stra/
bo agens de rhodo inſula ſic ſcribit poſt telchinas di/
cunt ſolis filios illam habitaſſe equorū uno cercapho
uidelicet ac cydippe filii procreati ſunt qui urbes con/
diderūt lindum:ialyſum & claram camerum. hæc ſtra/
bo. Plutarchus ī quæſtionibus autor eſt ocium ſolis fi
lium cydippen filiam ocridioni collocaſſe quam cerca
phus Ocimi frater rapuit. CVSTOdem:tutelam ægy
pti habentem Diodorꝰ agens de numinibus ægyptio/
rum dicit. Quidam ſacerdotes affirmant primum re/
gnaſſe Vulcanum ignis repertorem:eoq; beneficio du
cem ab ægyptiis conſtitutum. Ignem interprætantur
ægyptii Vulcanum inquit Diodorus magnum illum
deum exiſtimantes:& multum ad generationes rerum
perfectionemq; conferre. LEMnos:inſula Vulcano ſa
cra ī ægeo mari ante thraciā. FAbricæ: artificio.cuiq;
nam ignis beneficio inſtrumenta artium fiunt. Vnde
Vulcanus artifex dicitur & fabricæ numen. PROpter
iuxta. TRYphonius dicitur emptor delitiarū. PHE
neate:arcades a pheneo oppido. THOYTH:euſebi/
us in euangelica præparatione dicit. Non latebat ipſū
ꝙ primus oium mortalium Thaautus litteras adinue
nit. & res memorabiles auſus eſt æternitati cōmendare
quem ægyptii thoyth alexan̄drini thoth græci Mercu
rium appellant. hæc ille. Adſtipulatur huic appellatio/
ni & Suidas. CYnoſuris:apud cynoſura locum arca
diæ. Cynoſura inquit Stephanus ſūmitas quedam ar/
cadiæ nomen habuit a Cynoſuro Mercurio. A LV/
ſio flumine. hæc appellatio indita uidetur a Lyo:ideſt
ſoluo:libero & purgo nam luſſi nūmero multitudinis
urbs arcadie autore Stephāo ubi melampus purgauit
pretidas furentes:& luſii eius urbes dicti ciues. LVcus
ſacrum nemus. HYPERborei:populi ad borea; imo
ſuper boream. NOmionem:tributorem legum: no/
mos græce lex latine:& nemo tribuo & paſco.

PINNATVM:alatum. NYſam: urbem ægypti de qua nūc intelligit cum agat de Dionyſio nilo filio nomen inditum eſt urbi a nyſa filia ariſtei nutrice Dionyſii ut eſt in fabulis. Nyſæ plures ſunt inquit Stephan⁹. in helicone in thracia in caria in arabia in ægypto in naxo in india in caucaſo monte ĩ libya in euboea. Inſtituta:ordinata decretaq;. SABazea.i.bacchica ſacra barbarico ritu celebrata. Sabazius inqt Suidas eſt Dionyſius ita appellat⁹ quoniam Hæuazin Barbari dicūt Sabazin. ORphica:ab orpheo inſtituta qui ut autor eſt Diodorus hymnos deorum plurimos orgia:& inferorum figmenta ex ægypto in græciam attulit ea ſacra inquit lactantius etiam num Orphica nominantur ĩ quibus ipſe poſtea dilaceratus & carptus eſt. TRIEterides:dicuntur Bacchicæ ſolēnitates tertio quoq; anno celebratæ. ANtheros:dicitur quaſi oppoſitus & cōtrarius amor. SAIte:ex urbe ſai. COreſiam coriō inquit Stephāus locus in creta a puella quadā:ciuis co reſius. & palus coreſia. & palladis ſacrū coreſiæ. TAlaria:dicuntur calciamenta pĩnata ad talos: qualia Mercurio adfingunt poetæ. PERturbentur:confundant̃ propter multitudinem deorum:quibus eadem nomina tribuuntur: Vn̄ ignorant mortales cui & quomodo & quibus hoſtiis debeant facere ſacraq; exhibere.

QuORſum:pertineat:quid ſignificet referendo nūc ad naturam:nunc ad mores. VIM:naturam & ſignificationem. ENOdatio:euolutio & declaratio per ueritatem originis quæ & mologia dicitur a græcis:Veriloquium poterat a latinis dici quod tamen Cicero reformidauit ne Romanis auribus durum quid obiiceret. dicatur igitur ut Fabio placet originatio quam ſtudioſe perſequebantur ſtoici:exquirētes unde uerba ducta eſſent. HAEREbitis : dubitabitis. VEIOVI:quæ appellatio ambigua eſt ut difficile ſit ueram eius afferre originem. Gellius agens de antiquis deorum appellationibus dicit. Cum Ioue igitur & dii iouem a iuuando nominaſſent eum quoque contra deum qui non iuuandi poteſtatem:ſed uim nocendi haberet ueiouē appellauerunt dempta atq; detracta iuuandi facultate. Ve enim particula duplicem ſignificatum eundemq; ĩter ſe diuerſum capit:nam & augendæ rei & minuēdæ ualet:propter quod accidit ut quædam uocabula quibus particula iſta præponitur ambigua ſint & utroq; uerſum dicantur:ut ueſcum uæhemens & uegrande. Veſanos autem:& uecordes ex una tantum parte quæ priuatiua eſt dicuntur ſimulachrum igitur dei ueiouis ĩ æde quæ ſita eſt inter arcem & capitolium ſagittas tenet quæ ſunt uidelicet paratæ ad nocendum:quapropter eum deum plærique apollinem eſſe dixerunt imo laturq; illi ritu humāo capra propterea Virgiliū quoq; aiunt multæ antiquitatis hominem ſine oſtentationis odio peritum numina leua in Georgicis deprecari: ſignificantem quandam uim eſſe huiuſcemodi deorum in lædendo magiſq̃ in iuuando potentem.

quid

pinnatū Cupidinē gēuiſſe dr̃. Secūda notior:quū Ioue tertio & latōa nata accepim⁹. Tertiæ pr̃ Vpis tradit̃ Glaucæ mr̃:eā ſæpe græci Vpĩ paterno nomĩe appellāt. Dionyſios multos habem⁹:primū Ioue & Proſerpĩa natū. Secūdū Nilo:q nyſam dr̃ cōdidiſſe. Tertiū Caprio patre:eūq; regē aſiæ p̃fuiſſe dicūt:cui ſabazea ſūt ĩſtituta. Quartū Ioue & lūa:cui ſacra orphica putant̃ cōfici. Quĩtū Nilo natū & Thionea quo trieterides cōſtitutæ putant̃: Ven⁹ prĩa cælo & dĩa nata:cui⁹ elide delubrū uidim⁹: Altera ſpūa p̄creata ex q̃ & Mercurio Cupidinē ſecūdū natū accepim⁹ Tertia Ioue nata & Dione q̃ nupſit Vulcāo: ſed ex ea & Marte nat⁹ Antheros dicit̃. Quarta Syria Cyroq; cōcepta:q̃ Aſtarete uocat̃:quā adonidi nupſiſſe traditū ē. Mĩerua prĩa quā Apollinis matrē ſupra dixim⁹. Secunda orta nilo quā ægyptii ſaitæ colunt. Tertia illa quā Ioue generatā ſupradixim⁹. Quarta Ioue nata & Polyphe oceāi filia:quā archades Coreſiam nomināt:& q̃drigaꝝ iuētricē ferūt. Quĩta Pallātis:q̃ patrē dr̃ ĩteremiſſe uirginitatē ſuā uiolare conātē:cui pĩnarū talaria affigūt:Cupido prim⁹ Mercurio & Diana prĩa nat⁹ dicit̃. Secūd⁹ Mercurio & Venere ſecūda. Terti⁹ qdē ē Antheros Marte & Venere tertia. Atq; hæc qdē:atq; eiuſmodi ex uetere græciæ fama collecta ſūt:qb⁹ ĩtelligis reſiſtēdū eē:ne p̄turbēt religiōes. Veſtri āt nō mō hæc ñ refellūt:ueꝝ ēt confirmāt:ĩterp̄tādo quorſū qdq; p̄tineat. Sed eo iā unde huc digreſſi ſum⁹ reuertamur. Nū cēſes igit̃ ſubtiliore rōne op⁹ eſſe ad hæc refellēda? Nā mētē fidem ſpē uirtutē honorē uictoriā ſalutē cōcordiā cæteraq; eiuſmōi reꝝ uiȝ hr̃e uidem⁹ nō deoꝝ. Aut.n.ĩ nobiſmet inſunt ipſis ut mēs ut fides ut uirt⁹ ut cōcordia: aut optādæ nobis ſunt ut honos ut ſalus ut uictoria quaꝝ utilitate uideo ēt cōſecrata ſimulacra. Quaꝛ āt ĩ his uis deoꝝ ĩſit:tū ĩtelligā quū cognouero. Quo ĩ gn̄e uel maxĩe ē fortūa numerāda quā nemo ab inconſtātia & temeritate ſeiūget:q̃ digna certæ nō ſunt deo. Iā uero qd uos illa delectat explicatio fabulaꝝ & enodatio nominū: ex ſectū a filio cæliū uictū itidē a filio Saturnū. Hæc & alia gn̄eris eiuſdē ita defenditis ut ii q iſta finxerūt ñ mō nō inſani:ſ; ēt fuiſſe ſapiētes uideant̃. In enodādis āt noĩb⁹ qd̃ mirādū ſit: laboratis. Saturn⁹ qa ſe ſaturat ānis: Mauors qa magna uertit: Minerua qa minuit aut qa mĩat̃: Ven⁹ qa uēit ad oĩa:Ceres a gerēdo. Quam p̄iculoſa cōſuetudo? In multis enim nomĩbus hærebitis:qd ue Ioui facies?

quid

QuID VVLCANO: qñ & hoc nomẽ obſcurã habet etymologiã. DVctũ: originatũ. NAtare: nutare: & uacillare: qm̃ talis cõmutatio lr̃arũ & enodatio eſt uioléta & incerta ut magis natare uideať q̃ certo & firmo pede conſiſtere.
COMmẽtitiaꝝ: fictarũ ad libidinẽ ingenioſoꝝ: & maxie poetaꝝ q ius ſuũ ſeruãt: & loquunť audacius. ATq3: q̃ ſit cõe iudiciũ. NAturas: q̃litates & ꝓprietates. PERniciosis: noxiis. ORbonæ: inducẽtis orbitatẽ. i. priuationẽ rerũ cariſſimaꝝ ut oculoꝝ. & filioꝝ cæterorũq3 id genus. AD: ꝓpe lares erãt dii cuſtodes urbiũ & domoꝝ filii Mercurii: & laræ nymphæ. Ouidi⁹ Fitq3 grauis geminoſq3 parit q cõpita ſeruãt: & uigilant noſtra ſemp in urbe lares. Plutarch⁹

quid Vulcano? q̃q̃ qm̃ Neptunũ a nando appellatũ putas: nullũ erit nomẽ: qđ non poſſis una littera explicare unde ductũ ſit. In quo quidẽ magis tu mihi natare uiſus es q̃ ipſe neptunus. Magnã3 moleſtiam ſuſcepit & mĩme neceſſariã prim⁹ Zeno: poſt Cleãtes: Deinde Chryſippus cõmẽtitiaꝝ fabulaꝝ reddere rõnẽ: uocabuloꝝ cur quiq3 appellati ſint cauſas explicare. Qđ quũ facitis illud profecto confitemini longe aliter rẽ ſe habere atq3 hominũ opinio ſit. Eos enĩ q dii appellanť: reꝝ naturas eẽ nõ figuras deorũ q tãtus error fuit ut pniciosis etiã rebus nõ mõ nomẽ deoꝝ tribuereť: ſed etiã ſacra cõſtituerenť. Febriſ enĩ fanũ ĩ palatio & ædẽ laꝝ & aram malæ fortunæ exquiliis cõſecratã uidemus Oĩs igiť talis a philoſophia pellať error ut quũ de diis ĩmortalibus diſputemus dicali uſu loquamur de q̃bus hẽo ipſe qd ſentiam: nõ hẽo etiã qd tibi aſſentiar. Neptunũ eſſe dicis aĩum cũ ĩtelligẽtia p mare pgentẽ: idẽ de cerere. Iſtã ãt ĩtelligẽtiã aut maris aut terræ nõ mõ cõpræhẽdere aĩo ſed ne ſuſpitiõe qdẽ poſſũ attingere. Itaq3 aliũde mihi quærẽdũ ẽ: ut & eſſe deos & q̃les ſint dii diſceř poſſim: q̃ q̃lis tu eos eẽ uelis. Videam⁹ ea q̃ ſequunť Primum deorum ne prouidentia mundus regatur. Deinde conſulant ne rebus humanis: hæc enim mihi ex tua partitiõe reſtant duo de quibus ſi uobis uidetur accuratius diſſerendum puto. Mihi uero inq̃t Vellei⁹ ualde uidetur: nam & maiora expecto: & his quæ dicta ſunt uæhementer aſſentior. Tum Balbus interpellare te inquit Cota nolo: ſed ſumemus tempus aliud: efficiam profecto ut fateare: ſed nequaq̃: iſtuc iſtac ibit: magna ineſt certatio: Nam ut ego illis ſupplicarem tanta blandiloquentia? An Niobe parum ratiocinari uidetur: & ſibi ipſa nefariã peſtẽ machinari. Illud uero q̃ callida rõne: qui uolt quod uolt

q̃rit cur larib⁹ quos præſides uocãt canis aſſiſtat: & ipſi canũ pellib⁹ ueſtianť. & ſoluit his uerbis. An q̧ præſides ſũt q p̃ſunt. hos aũt domus cuſtodes eẽ oportet. & aliẽis formidoloſos: ut canes uidem⁹: mites uero ac blãdos domeſticis. TAlis error tale erratũ: & mos prau⁹ diſputãdi ex opiniõe uulgi. DIcali uſu: uſitato mõ loquendi atq3 uulgari maxie cũ de diis agiť: quoꝝ uis & natura ignorať a uulgo: igr̃ limata & ſubtilis debet eẽ pħoꝝ oro & uera nõ popularis atq3 ambigua ordo ẽ. talis error ut dicali uſu loq̃mur cũ de diis ĩmortalib⁹ diſputem⁹ pellať a pħia. DE quibus: diis ĩmortalibus.
QuID ſentiã: qd debeã ipſe ſentire atq3 iudicare: ſed nihil habeo qđ tibi cõcedã. Ea. n. q̃ dixiſti nõ ꝓbãt id qđ de q̃litate numinũ ꝓpoſuiſti: nec ego poſſum cõp̃hendere q̃uõ mare habeat intelligentiã. cæteraq3 elemẽta ut tu dixiſti. SVSpitiõe: imaginatiõe aliq̃ & leui opinõe. HAEC reſtãt: qm̃ duæ partes abſolutæ ſunt: & duæ ſupſunt. Primũ uiſũ ẽ an ſint deĩde q̃les. INterpellare: ĩpedire dicẽtẽ & orõnẽ ĩterrũpere. SED nequaquã: deſideranť hic pluria q̃ ab acadẽico cõtra ꝓuidẽtiã dicta ſũt: deeſt ſiqdẽ cõfutatiõis pricipiũ: & infirmatio ſtoicaꝝ rõnũ q̃b⁹ diuina ꝓuidẽtia cõfirmabatur mũdiq3 gubernatio: hoc qđ tẽpoꝝ iniuria & Barbarorũ uiolẽtia reliq̃t ad ultimã partẽ ꝓpoſitæ diuiſiõis ptinet. an. s. cõſulãt reb⁹ humanis: & hæc pars ẽ mutila & ſine capite: qđ cuiq3 lectori facile ẽ diſpicere. SED neq̃quã iſtuc iſtac ibit: uerba ſũt niobes apđ poetã tragicũ & difficilẽ habẽt ſẽſũ. qm̃ p̃cedẽtia deſũt: agebať ſiquidẽ ab acadẽico cõtra ſtoicos deũ iccirco cõſuluiſſe hoĩb⁹ aſſeuerãtes: qm̃ rõnẽ dedit q̃ ẽt cælos penetrauit. Argumẽtabať igr̃ Cota exẽpliſq3 ꝓbabat rõnẽ & cõſiliũ multoꝝ ſceleꝝ & flagitioꝝ fuiſſe cãm ut patet p niobẽ Medeã: Atreũ: & thyeſtẽ. NIObe: tãtali filia & uxor amphiõis p̃ponẽs ſe latõæ ĩ fecũditate ꝓlis irã nũinis ĩ maritũ ſe ac ꝓlẽ irritauit nec ſupplex eẽ uoluit ob ſupbiã de q̃ Oui. ĩ meta. & Papini⁹ ĩ thebaide his uerſib⁹.
Vna dies ſimilis fato ſpecieq3 maloꝝ æq̃ fuit q̃ magniloquos luit ĩpia flat⁹. Tãtalis ĩnũeris cũ circũfuſa ruinis
Corpora tot rapet tærra tot q̃reret ignes. ISTAC: ea uia q̃ putatis paro me iq̃t ad pugnã nec ſupplicabo ut ſuadetis latõæ ac filiis blãda & hũili orone q̃ meo ſtẽmati nõ cõuẽit. ſũ qppe tãtali filia ac taugetes atlãtidos necnõ thebarũ r̃gia. TANta blãdiloquẽtia? q. d. nũq̃ id facerẽ. blandiloquentia & ſuauiloquentia compoſitionẽ concinnã habent a priſcis poetis & maxime tragicis uſurpatam ad imitationẽ græcoꝝ qui in compoſitionib⁹ uocabuloꝝ feliciſſimi ſunt. AN NIObe parũ ratiocinari uidetur: uerba ſunt Cotæ contra rationẽ: & conſiliũ differentis. RAtiocinari: ratione uti conſiderare atq3 diſcutere. NEfariã peſtẽ: impiam calamitatẽ: quæ illi non accidiſſet inquit academicus ſi rõne atq3 conſilio tacuiſſet: magnũ ergo ingeniũ exitio illi fuit ac filiis. MAchinari: moliri & parare. ILLVD uero q̃ callida rõne: trãſit Cota ad medeæ ſniam callida & pniciosa rõne ſubnixã ſupplẽdũ eſt uerbũ ut illđ q̃ callida rõne. ſ. dictũ ẽ & cõſtat. QVI uolt qđ uolt: hæc ſũt uerba medeæ pnicioſi exẽpli nã tenentes hãc ſniam ad oẽ arduũ facin⁹ atq3 flagitiũ tota mẽte cõtẽdẽt: nullũq3 ponẽt ĩ reb⁹ diſcrimẽ ut id qđ ſibi ꝓpoſuerũt quacunq3 uia cõſequanť: ſenſus ẽ nulla cupiditas orieť nobis uana ſi id qđ cupim⁹ ardẽter cupim⁹ adſit malo prõpta uoluntas & efficacia nõ deerit. Vnde Seneca dicit. Quiſquis uitam ſuam contempſit alienæ fit dominus.

ITA DAT ſe res:ita eueniet ut ipſe q uult curabit ſtudebitq;. QuI uerſus:notat academic⁹ nefariũ hoc conſiliũ qđ oĩum ſcelerũ uideť hr̃e ſæmentẽ & cãm. ILLE trãſuerſa mẽte:uerba ſũt Medeæ Iaſonẽ maritũ accuſantis: repudiata qppe fuerat:& ſupinducta pellex Creuſa filia creõtis regis corithiorꝝ ut diffuſe narrat Euripides ĩ Medea. TRANSuerſa:obliq̃ ſubdola inimica maligna. REpagula:q̃ſi carceres unde eq emittunť:& clauſtra. ſũt aũt repagula ut ſcribit Pompei⁹ ea q̃ patefaciẽdi gr̃a ita figunť ut ecõtrario pãgant hæc ille oĩs igr̃ obex obſtaculũ:& ĩpedimentũ uim habet repaguli ſenſus ẽ me excluſit. nouã ĩcluſit nuptã:ſed obices frãgã:& fores in illius pnicĩe reſerabo:Veneficis qppe donis creuſam pdidit filioſq; cões iugulauit dicẽs nõ habebit ex me ĩgrat⁹ Iaſon filios. QuIb⁹: repagulis. REcludã:apiã:effundã. PERniciẽ:maximũ malũ. EXItiũ:calamitatẽ & ĩfelicitatẽ. EXILiũ:fugit.n.e coritho athenas ad ægeũ uecta dracõib⁹. HANC uidelicet rõnẽ:uerba ſũt Cotæ dãnãtis tale mun⁹ nũinũ quo dñr: cõſuluiſſe hõib⁹. QuANto.q.d. pnicioſo:& calamitoſo. PAtrẽ:æeten & colchos argonautas ſequuta prodito pr̃e: & aureo uellere exportato. PVErũ:abſyrtum fr̃em quẽ adexerat. ARticulatĩ:minutatĩ per ſingulas ĩũcturas ut plures ptes efficeret pr̃emq; illas colligẽtem diſtineret. PAſſim:undiq; q̃q̃ uerſũ. MOEror:dolor & afflictio. FAmiliari:domeſtico & fraterno. HVIC Medeæ ſceleratæ nõ defuit uia & cõſiliũ patrandi ſceleris qđ ſine rõne ac mẽte nunq̃ admiſiſſet. QVID ille:atre⁹ q fr̃i appoſuit coctos filios & pr̃nũ pect⁹ effecit: filiorꝝ ſepulchrũ uaframẽto quodã & ſimulata reconciliatõe uſus. FVneſtas:ſceleratas atq; nefarias. RAtionẽ:cõſi. & modũ fallẽdi. MAior mihi moles:ũba atrei apđ tragicũ poetã. MOles:arduũ negociũ & pnicies maxĩa. A CERbũ:crudũ fr̃is animũ domẽ atq; ulciſcar deducãq; ad extrẽos mærores. ILle: thyeſtes atrei fr̃ q etiã ĩprimis culpãdus ẽ ob calliditatẽ q̃ uſus eſt in corrũpẽda ærope creſſa uxore atrei:e qua ſuſcepit filios quos demũ ĩſci⁹ cõedit. ILlexiſſe:blãditiis & aſtu aduocaſſe ad coitũ. CONiugẽ:Aeropẽ cretẽſem ut ĩ oreſte ſcribit Euripides. REcte:bñ iure ac merito. Qđ in re ſũma:uerba ſũt atrei carmẽq; tragicũ:indigniſſimũ ẽ inqt uxores adulterio pollui. & regiũ ſemẽ cõfundi: adulterinãq; prolẽ naſci atq; degenerẽ ĩ dedec⁹ regii ſtẽmatis:& ſubiectorũ pniciẽ:talis qppe ſoboles ad regias uirtutes aſcẽdet nunq̃. SVMma:maxĩa qñ uxores ducunť ut certa naſcať ꝓles. Hi nanq; ꝓprii filii & habenť & appellanť quos demõſtrãt nuptiæ. PERIculũ:dãnũ uel maximũ & fraudẽ. MAtres:nuptas & ꝓcreandis filiis deſtinatas. CONqnari:maculari & corrũpi. CONtaminari:pollui & uiolari. STIRpẽ: ſoboleȝ & prolẽ. ADmiſceri gen⁹ nobiles cũ ignobilib⁹ cõfundit p adulteria. REgnũ:argiuũ. ſ. qđ atreo natu maiori debebatur. PRodigiũ:mõſtrũ quoddã & ſignũ regni:qđ ad me ſpectabat electra apđ Euripidẽ ĩ oreſte ſic loquiť. Vnde domib⁹ meis uẽit maledictio multorũ lachrimarũ aureũ uell⁹ Arietis fet⁹ Mercurii cũ factũ ẽ mõſtrũ pnicioſũ gregib⁹ atrei nutriẽtis e quos. Vnde cõtẽtio & curr⁹ alat⁹ ſolis mutauit uiã occiduã. Interps ita enarrat. Myrtil⁹ cũ eẽt ĩ geraſto euboico ĩ mare deiect⁹ ẽ a Pelope cũ mergereť orauit pr̃em Mercuriũ ut gñi Pelopis cõtẽtionẽ:& diſcordiã iniiceret. Atreus regnũ petebat ut natu maior thyeſtes aũt obſtabat legib⁹ cõueĩt tñ iter eos ut is regno potireť q ꝓdigiũ aliqđ oſtẽderet ĩ gregib⁹ atrei Aries aureo uillo ĩnẽtus ẽ quẽ iudicib⁹ oſtẽdere uolebat atre⁹ ſed ærope uxor thyeſti adultero tradiditq ob id regno potit⁹ ẽ ægre ferẽs atre⁹ æropen ĩ marꝫ deiecit. & tres filios thyeſtis. Aglaũ. Orchomenũ & caleũ ĩterficiens pr̃i epulãdos appoſuit thyeſteq; pdidit ob q̃ ſcelera ſol curſũ auertit ſuũ. PORtẽto:ad portẽtũ & ſignificationem regni mihi debiti. hoc ãt poeta latin⁹ dicit ex opiniõe priſcorꝝ æthruſcorꝝ aſſeuerãtiũ autore Macrobio. Si purpureo:aureoue colore ouis aut aries aſpgereť pĩcipi ordinis & gñis ſũma cũ felicitate largitatẽ generiſq; ꝓpagationẽ portẽdi. STAbilimẽ:cõfirmationẽ & fulcrũ. AVrea coma:uillis aureis. CLEpere:furari. REgia:domicilio regis. SVMma rõne:calidiſſimo cõſilio. NEC uero ſcæna:non ſolum inqt poetæ tractãt hæc & notãt publicis recitationib⁹:uerũ & uita cõis expitur ueras eẽ has calliditates & deceptiões ne poetarũ figmẽta credanť. SCOEna:ipſum theatruȝ ĩ quo poeticæ res ſpectanť:& imprimis tragœdiæ quæ principũ ſcelera pſequunť & damnant. VITA cõmũis:ciuilis uſus. SENTIT:cognoſcit & experitur priuata quæq; domus familiari fraude laborans.

ita dat ſe res ut opam dabitq ẽ uerſus oĩum ſæminator malorꝝ:ille trãſuerſa mẽte mihi hodie tradidit repagula:qbus ego irã oẽm recludã atq; illi pniciẽ dabo mihi merores:illi luctũ:exitiũ mihi:hanc uidelicet rõnẽ q̃ uos diuino bñficio homini ſolũ tributã dicitis:beſtiæ nõ hñt. Vides ne igiť quãto mũere deorꝝ ſim⁹ affecti? Atq; eadẽ medea patrẽ patriãq; fugiens: poſtq̃ pr̃ appropinquat:iãq; pene ut cõpræhendať parat puerꝝ iterea obtrũcat mẽbraq; articulatĩ diuidit perq; agros paſſim diſpergit corp⁹:id ea gr̃a ut dum nati diſſipatos art⁹ captaret pens:ipſa iterea effugeret illũ ut mœror tardaret ſeq:ſibi ſalutẽ ut familiari pareret picidio. huic ut ſcel⁹:ſic nec rõ qdẽ defuit. Quid ille fũeſtas epulaſ fr̃i cõparãs:nõ ne uerſat huc & illuc cogitatõe rõnẽ? maior mihi moles:maius miſcendũ ẽ malũ:quo illius acerbũ cor cõtundã & cõprimaȝ. Nec tñ ille ipſe ẽ ꝑtereũdus:q nõ ſat habuit cõiugeȝ illexiſſe ĩ ſtuprũ:de quo recte & ueriſſie loqtur Atreus. Qđ re ĩ ſũma ſũmũ eẽ arbitror piculũ:mr̃es coinqnari:regiã cõtaminari ſtirpẽ:admiſceri gen⁹. at id ipſũ q̃ callide q regnũ adulterio q̃reret? addo ĩqt huc qđ mihi portẽto Cæleſtiũ pr̃ ꝓdigiũ miſit regni ſtabilimẽ mei. agnũ iter pecudes aurea clarꝝ coma quẽdam thyeſtẽ clepere auſũ eſſe e regia:qua in re adiutricẽ cõiugem cepit ſibi:uideť ne ſũma improbitate uſus nõ ſine ſũma eſſe rõne? nec uero ſcœna ſolum referta eſt his ſceleribus. ſed multo uita communis pene maioribus. Sentit domus uniuſcuiuſq; ſentit

foꝝ ſẽtit curia cãpꝰ ſocii ꝓuĩciæ:ut queãdmodũ rõe
recte fiat ſic rõne peccet̃:alterũq; a paucis & raro:al/
teꝝ & ſemp & a plurimis:ut ſatiꝰfuerit nullã oĩo no/
bis a diis ĩmortalibꝰdatã eẽ rõnẽ:q̃ tãta cũ pnicie da/
tã:ut uinũ ægrotis qa ꝓdeſt raro:nocet ſæpiſſie meli
us eſt nõ adhibeꝛ oĩno q̃ ſpe dubiæ ſalutis ĩ aptã pni
ciẽ ĩcurrere:ſic haud ſcio:an meliꝰfuerit:hũano gene/
ri motũ iſtũ celerẽ cogitatiõis:acumẽ: ſollertiã q̃ rõ/
nẽ uocamꝰ:qm̃ peſtifera ſit multis: ad modũ paucis
ſalutaris:nõ dari oĩno:q̃ tã munifice & tã large dari:
Quãobrẽ ſi mẽs, uolũtaſq; diuina iccirco cõſuluit
hoibꝰq; his largita ẽ rõne his, ſolis cõſuluit quos bo
na rõne dõauit:quos uidemꝰſi mõ ulli ſũt eẽ paucoſ
nõ placet aũt paucis a diis ĩmortalibꝰeẽ cõſultũ:ſeqt̃
ergo ut nemini cõſultũ ſit. Huic loco ſic ſoletis oc/
currere:nõ iccirco nõ optĩe nobis a diis eẽ ꝓuiſũ:qa
multi eoꝝ bñficio pũerſe uterent̃ ẽt p̃rimõiis mul/
tos male uti:nec ob eã cãm eos bñficiũ a p̃ribꝰnullũ
hẽre. Quiſquã ne iſtuc negat?aut quæ ẽ ĩ collatione
iſta ſĩitudo? Nec.n.herculi Deianira nocere uoluit:
quũ ei tũicã ſanguine Cẽtauri tĩctã dedit. Nec ꝓdeſ/
ſe phereo Iaſoni is:q gladio uomicã eiꝰapuit:quã ſa/
nare medici nõ poterãt. Multi.n.ẽt quũ obeſſe uel/
lẽt ꝓfuerũt:& quũ ꝓdeſſe obfuerũt. Ita nõ fit ex eo
qđ dat̃ ut uolũtas eiꝰq dederit appareat:nec ſi is q ac
cepit bñ utit̃:iccirco is q dedit amice dedit. Quæ.n.
libido:q̃ auaritia qđ facinꝰaut ſuſcipit̃ niſi cõſilio ca
pto aut ſine animi motu & cogitatõe.i.rõne pficit̃?
Nã oĩs opinio rõ eſt & quidẽ bona rõ ſi uera:mala
aũt ſi falſa ẽ opinio. Sed adeo tãtũ rõnẽ habemus:

FORVM:iudicii locus in quo nefariæ cauſæ diſceptantur. CVria:publicarum curarum & conſultationum ſedes: atq; ſenatus. CAMpus:comitia in cãpo martio:ubi pfas & nefas captantur magiſtratus uenduntur q; ſuffragia. SOcii:amici romanæ rei.p.quos auari & ſacrilegi ſpoliabãt quæſtores:& prætores. PROuinciæ:gentes & natiões. Romanis parentes legibus. Vnde dixit Iuuenalis. At tu uictrix prouincia ploras. RAtione:cõſilio & mente. ALterũ:recte facere raro inqt contingat.rõne aũt peccare ſemp fiat & a maiori parte hoĩum. CVM pernicie:calamitate atq; peſte. MVnifice:liberaliter & copioſe. BOna rõne:ab honeſto nunq̃ abhorrente. SI MOdo ulli ſunt:academici nihil affirmãtis ſeruat decoꝝ. HVIC loco:põit ſtoicoꝝ rõnes qbꝰtales objectiões diſputãdo refellebãt. OCcurrere:obſtare ac repugnare q̃dã ſimilitudine parentũ patrimõia relinquẽtiũ filiis q male illis utunt̃:tñ bñficiũ ſe recepiſſe negare nõ pñt.negat hãc ſimilitudinem academicꝰ qm̃ p̃r opiniõe ac ſpe falli põt cũ ſit hõ:deꝰ ãt minime. PERuerſe:iniq; atq; male ad pniciẽ nõ ad ſalutem. MAle uti:non recte:ſed luxurioſe ac ꝓdige.

QuIS negat:bñficiũ illos accepiſſe.q.d.nullꝰ:ſ; hæc ſimilitudo & cõparatio nõ facit ad ꝓpoſitũ pp diſcrimen uel maximũ humãi cõſilii & diuinæ ꝓuidẽtiæ q̃ in nullo falli põt. AVT quæ eſt.i.nullã habet efficaciam nec ꝓbat aut cõfirmat id de quo agit̃ de diſſimilibus ſiqdẽ nõ põt idẽ eẽ iudiciũ:ſed de ſimilibꝰ. COLlatione:cõparationũ. NEC.n.herculi:exẽplis oppoſitis oſtẽdit ea q̃ dant̃ nõ arguere ac demõſtrare animũ ipſius dãtis:ut cõcludat rõnẽ datã nõ oſtẽdere bẽignitatẽ diuinã ẽt ſi multi recte illa utant̃:ſed hæc accipienda ſũt ut ab academico ĩ dubiũ oĩa reuocãte.& ingenii oſtẽtãdi gr̃a dicente pluria ſtudioq; fatigãdi excitãdiq; aduerſariũ.ſi oẽ ſacramẽtũ hoĩs pbi cognouiſſet:inqt lactãtiꝰ:nunq̃ diſputatiões eoꝝ & oẽm pꝥiam de tranſuerſo acadẽia iugulaſſet. DEianira:filia fuit œnei regiſ ætoliæ ac uxor herculis. NEq; nocer̃:ſed reuocare ipſum ad amorẽ quã ui hr̃e miſſã ueſtẽ credebat decepta uerbis neſſi cẽtauri traiicientis illã ad euenum fluuiũ. NEC ꝓdeſſe:oppoſitũ exẽplũ. PHEreo: theſſalo pheræ oppidũ theſſaliæ huiꝰIaſonis tyrãnide uexatũ. VOmica:ẽ tumor purulẽtꝰa uomẽdo dictꝰ.apitio uomicæ ꝓfuit tyrãno ſ; ille uulnerauit ut ĩterficeret nõ ut ſanaret. AMIce:aio amico. QuAE.n.libido:ea mala ponit & ſcelera q̃ de tali dono.i.rõe hõibꝰ a deo data eueniũt ut oñdat pnicioſum fuiſſe id munꝰ.uitia inqt fiũt ĩ nobis pp rõnẽ.Iccirco cæteræ aĩantes his uacant qm̃ rõnis exptes ſũt:itidẽ & pueri nec uirtute cẽſent̃:nec uitiis dẽigrant̃ qm̃ ꝓp ætatẽ rõnis recte uſum nõdũ hẽnt: eſt aũt uirtꝰ rõnis abſolutio. Vitiũ uero deprauatio.& corruptio. LIbido:uenerea cupiditas adulteriũ ſtupꝛũ inceſtũ. AVAritia:æſtus aliena rapiendi:& ars lucrandi prauis rõnibus. QVOD facimꝰ:ſcælus atq; flagitiũ quod ſubdola ratio machinatur.& perpetrat. CApto conſilio:ratione prius ſubducta,& præmiſſa, deliberatione.

ANIMI motu:agitatione & conſideratione & meditatione:quæ noĩe rõnis ĩtelligunt̃. NAM oĩs opinio: ꝓbat id quod dixit definitione opinionis quæ nil aliud eſt q̃ aſſenſio quædam nõ ſatis firma:& iudiciũ q̃ſi ambiguũ & ĩcertũ:& iõ uera opinio dr̃ & falſa.Scĩa uero certitudinẽ habet ſuæ cõcluſionis:qm̃ pricipiis certis & cauſis nititur quapropter dualitate cenſetur cognitione ſcilicet priorũ & concluſionũ:opinio autẽ ternario numero effingit̃:nam ex aliquibus principiis aliquid concludit cum dubitatione oppoſiti:hoc aũt ideo accidit quoniã rei opinione cognitæ principia incerta ſunt & cauſæ. OPInio:ſcĩa large ſumpta de aliq̃ re & æſtimatio. Auaritia ĩquit alibi Cicero eſt uæhemẽs opinio de pecunia quaſi ualde expetenda ſit inhærens & penitus inſita:& opinionem ſtoici dicebant eſſe imbecillem aſſenſionẽ.Scĩam uero firmã:ut aſſenſio de opinione:ac ſcĩa prædicet̃ dialectico more. SI uera:eſt opinio dr̃ eſſe bona ratio ſtoici affectus oĩs:& perturbationes opinione definiebant quos Cicero in tuſculanis quæſtionibus ſequitur.

MAla:ſcilicet eſt ipſa rõ ſi opinio falſa eſt:qui uitiis gaudet opinione falſa ducitur:& corruptum habet iudicium.iccirco bonũ dicitur ſimpliciter aut quia tale quibuſdam uidet̃ ex hac opinione probroſæ libidines natæ furta rapĩe homicidia ſicæ latrocinia & cætera id genus nemo ſiquidem malum ut malũ appetit ſed ſub rõne apparentis boni.

SI MODO:habemus loq̄tur ut academicus cuius decretum eſt nihil affirmare. A NObis:a noſtro arbitrio & electiōe. NON.n.ut pr̄imoniū:ꝓbat,negationē ſimilitudinis quā de relicto hæredio poſuerat ſtoic⁹:oſtēditq; rōnē nō eē habēdā loco bn̄ficii ut pr̄imoniū. Q VID.n.poti⁹:rō q̄re nō fuit bn̄ficiū qm̄ inq̄t ſi nocere uoluiſſet dii nullum apti⁹ inſtr̄m dare potuiſſet. QuAE ſæmina eēnt.i.pricipia & origines.q.d.nulla eſſet uitioꝝ ſæmina ſi rō nulla eēt: dictū iā eſt illas aiantes nō hr̄e uirtutes aut uitia quæ rōne uocāt:ubi nō eſt electio ibi talia eſſe nō p̄nt:electio aūt rōne nitit̄ & cōſilio:q̄p̄ ſolus hō dr̄ uiuere ad ꝓpoſitū.i.ad finē deſtinatū p electionē eoꝝ quæ ad finē tanq̄ ad ſignū ducūt:ſi bon⁹ finis bonaq; electio prudētia ſīn cōtra malitia dr̄:q̄ nil aliud eſt q̄ praua rō moduſq; agēdi & uia. SVBeſſet:ieſſet tanq̄ forma uitiorū & eſſētia ſiue ſubſtātia ut dicali agā uſu:iō dixit ſubeēt q̄ſi ſubſiſteret:& ſubiaceret tanq̄ ſubſtātia ip̄ſis accidētib⁹. MEdea mō: cōfirmat exēplis iā allatis e tragico poemate. HEroicæ:magnæ graues ac regiæ . heroes dn̄r al'r ſemidei:& heroica uirt⁹ q̄ humanas ſupat uires:& q̄d diuinū hr̄e uidet̄ cui feritas opponit̄:& īmanitas. INIta : tractata cōſiderata . Inire rōnē ē & ire i rōnē nil aliud ē q̄ rōcinari:& cogitare:& paſſiue iniri rō dr̄ & inita. SVBducta:examinata & deliberata trāſlatio ab arithmeticis q̄ rōcinādo & ut uſitati⁹ loq̄r calculādo tū ſubtrahūt tu3 addūt calculos ut ſūmā reliq faciāt.Idē ē igit̄ deliberare:cōſultare rōcinari & rōnē ſubducere diligēti⁹ accuratiuſq; meditari:& machinari. MEditātes: cogitātes: & diſponētes arte & uaframēto. LEuitates comicæ.i. leues p̄ſonæ q̄s cōici poetæ iducūt rōnē ꝓ captu ingenioꝝ ſubducētes. IN rōne:cōſideratiōe atq; cōſilio. ILLE:phedria i eunucho terētii cōſultās an excluſus debeat redire ad thaidē. IN ſynephebis:cōedia cecilii ſtatii q̄ latie dr̄ cōpubeſcētes a' ſyn & ephibeo.i. ſimul pubeſco.ut ſynapothniſcōtes cōmoriētes.In libello de ſenectute iducit Cicero Catonē dicētē ut ait ſtati⁹ nr̄ in ſynephebis.Cecili⁹ &.n.autore Gellio cognomiat⁹ eſt ſtatius. MOre academicoꝝ:q̄ nihil affirmātes opiniones cōi ēt uſu receptas igenii calūnia uellicāt:& cauillātur. RAtiōe:cōſilio & cauſis afferēdis q̄s nitunt̄ oſtēdere ueras eē q̄uis a cōi uia & rōne alienæ ſint. SVMmo:maxio ac p hoc pdito:& i ſūma idigētia totū hoc ē cōtra cōem opinionē:nā urgēte amore atq; inopia utile ē hr̄e p̄rem liberalē:& facilē ut amori neceſſaria ſuppeditet.hic āt adoleſcēs ut academic⁹ oppoſitū & ſētit & loquit̄. ILLEpidū:aſperꝫ ifacetū ſeuerū:rigidū erga filios. NEC ſtudeat:nō curet nullā filii' rōnē habeat. RAtiūculas:minutulas q̄ſdā rōnes & cās ſubnectit:& affert. AVT tu:hæ ſūt ratiūculæ adoleſcētis. FRVctu agroꝝ ꝓuētu. FALlas:fraudes atq; priues p dolum. PER lr̄as:ſimulatū chirographū aut ſyngraphū ſiue ſyngraphā. AVERtas:itercipias & ad te obliq̄s qd' recta tēdebat ad p̄rem. ALI qd' nomē: debitū.i.pecuniā p̄ri debitā nomē debitū ſign̄t & debitorē. PARco:tenaci. DISSIpes:ꝓfundas maiori delectationē q̄ ſi ſpōte ſua dediſſet. FAcilē:comē affabilē tractabilē. INcōmodū: īutilē. MAchinā:fallaciā & cōmētū ad expugnādū p̄rem. PRAEſtigias:deceptiōes & illuſiōes. PRAEſtrixit:præcluſit atq; p̄ripuit. COMmoditas:facilitas comitas bēignitas. NVM eē potuerūt.q.d.nō:nā hæc oia prauæ rōnis ad pniciē ſuo motu abutētis opa ſūt. O PRAEclarū mun⁹:ironia ē. VT phormio:terētian⁹ ſeru⁹ gloriari poſſit q̄ herū fallaciis cæciderit atq; mactauerit. CEdo:ferio & macto. INſtructa:parata & diſpoſita q̄cūq; his fallaciis neceſſaria ſūt. SED exeam⁹:omittam⁹ iq̄t theatrales poetarū cōmētatōes:& cōſiderem⁹ q̄ i foro tractant̄.i.iudiciis q̄runt̄ & puniunt̄ uaframēta:& uaria flagitiorū genera puerſis rōnib⁹:& cōſiliis ppetrata. ITE ſeſſum:tanq̄ iudices grauiſſimas cās cogniturī. Q VID:pp q̄d & reddit cām cōſeſſus.Sic Ouidi⁹ agēs de armoꝝ iudicio Cōſedere duces:& uulgi ſtāte corōa. IVdicet̄:examinet̄ & cōuict⁹ aut teſtib⁹:aut ſua cōfeſſiōe dānet̄.Tabulariū erat armariū i quo publicæ tabulæ i.ſcripturæ ac mōimēta pubica adſeruabant̄.Tablinū uero mōimēta reꝝ i magiſtratu geſtaꝝ cōtinebat. OCculti⁹:ſecreto admiſſū. TRANſcripſerit:exēplaria ſūpſerit publicaꝝ ſcripturarū imitādo man⁹ ſenatoꝝ q̄ ſubſcripſiſſet: qd' crimē falſarioꝝ ē. CHIrographū:ꝓprietatē ſcripturæ ac man⁹. L. ALlien⁹:hui⁹ mēinit.Idē Ci.i p̄ria actōe i. C.uerrē his uerbis:h3 allienū cecili⁹ q̄ uerba Pedian⁹ aſconius:ſic enarrat. Allienū uolūt itelligi ꝓpriū nomē eſſe q̄ſi ab allia fluuio.

ſi mō hēm⁹:bonā aūt rōnē aut nō bonā a nobis:nō n.ut pr̄imoniū reliquit̄:ſic rō homi ē bn̄ficio deorū data. Quid.n.poti⁹ hoib⁹ dediſſēt:ſi iis nocere uoluiſſent? Iniuſtitiæ aūt:intēpantiæ timiditatiſue ſæmina eſſēt ſi his uitiis rō nō ſubeſſet:Medea mō & atreus cōmemorabant̄ a nobis hæroicæ p̄ſonæ inita ſubductaq; rōe nefaria ſcelera meditātes.q̄d leuitates comicæ paꝝ ne ſemp i rōne uerſant̄? paꝝ ne ſubtiliter diſputat ille i henūcho? Quid igit̄ faciā? excluſit:reuocat:redeā? nō ſi me obſecret. Ille uero in ſynephebis academicoꝝ more cōtra cōem opinionē nō dubitat pugnare rōne:q̄ i amore ſūmo ſūmaq; inopia ſuaue eē dicit parētē hēre auaꝝ:ille pedū:i liberos difficilē q te nec amet nec ſtudeat tui:atq; huic icredibili ſn̄iæ ratiūculas ſuggerit:aut tu illū fructu fallas: aut p lr̄as auertas aliqd' nomē:aut p ſeruolū pcutias pauidū. Poſtreō a patre parco qd' ſumas q̄to diſſipes libēti⁹. Idēq; facilē & liberalē patrē incōmodū eē amāti filio diſputat:quē neq; quo pacto fallā:nec qd ide auferā:nec quē dolū ad eu3 neq; machinā cōmoliar ſcio q̄cq̄:ita oēs meos dolos fallacias p̄ſtigias p̄ſtrixit cōmoditas p̄ris. Quid ergo iſti doli:qd machiæ: qd fallaciæ:p̄ſtigiæq;:nū ſine rōne eē potuerūt? O p̄claꝝ mun⁹ deoꝝ:ut phormio poſſit dicere: Cedo ſenē:iā inſtructa mihi ſūt i corde cōſilia oia: Sed exeamus ex theatro:ueniam⁹ i foꝝ:ſeſſū ite pcor:qd' ut iudicetur qui tabulariū incenderit. Quod facinus occultius a ſe. Q.ſoſius ſplendidus eques romāus ex agro piceno feciſſe confeſſus eſt: qui tranſcripſerit tabulas publicas. Id quoq; L. Allienus fecit: quum cyrographum ſex primorum imitatus eſt. Quid

hoc

HOC hoīe.L.allieno. SOllertius:acutius & ingenioſius. Q VAEſtiões inqſitiones atq; iudicia Tectoſagi dicit
trogꝰ cũ ĩ antiquã pr̃iã toloſã ueiſſẽt:cõphẽſiq; peſte itabuiſſẽt ſanitaté nõ priꝰ recupauere q̃ haruſpicũ rñſis mõiti au/
rũ & argẽtũ bellis ſacrilegiiſq; q̃ſitũ ĩ toloſenſé lacũ mergerẽt qđ oẽ magno poſt tpe Cepio romanꝰ cõſul abſtulit.fuer̃
aũt argẽti põdo cẽtũ.xx.milia.Auri põdo qnqes decẽ cẽtũ milia qđ ſacrilegiũ cã excidii cepiõi exercituiq; eiꝰ poſtea fu
it.hæc trogꝰ.Auri toloſani & eq Seiani mẽinit Gelliꝰ ĩ tertio dicẽs.Nã cũ oppidũ toloſam.Q..cepio cõſul diripuiſſet.
multũq; auri ĩ eiꝰ oppidi tẽplis fuiſſet qſqs ex ea direptõe aurũ attigit miſero cruciabiliq; exitu ꝑiit. CONiuratõnis iu/
gurtie:Saluſtiꝰ narrãs iugurthæ regis nũidiæ corruptel/
las:romãorũq; notãs auaritiã dicit.C.Mãliꝰ trib.plebiſ
rogationẽ ad populũ ꝓmulgat uti q̃rer̃ ĩ eos quoꝝ cõ
ſilio iugurtha ſẽatꝰ dcreta neglexiſſet qq; ab eo ĩ legatio
nibꝰ & impiis pecũias accepiſſet itẽ q de pace aut bello
cũ hoſtibꝰ pactiões feciſſẽt. SVꝑiora:antiqora his q̃ di
cta ſũt. DE tubulo.Idẽ Cice.ĩ ſecũdo de finibꝰ ait an
tu me de.L.tubulo putas dicere q̃ cũ ꝑtor q̃ſtionẽ ĩter
ſicarios exercuiſſet ita apte cepit pecũias ob rẽ iudican
dã ut ãno ꝓxio p.ſceuola Tr.pl.ferret ad populũ uellẽt
ne de ea re q̃ri quo plebiſcito decreta ẽ a ſenatu conſuli
q̃ſtio Cn.Scipiõi ꝓfectꝰ ĩ exiliũ tubulꝰ ſtatim:nec rñdere
auſus ẽ:erat.n.res apta. DE ĩceſto:crimĩe pollutarum
uirginũ ueſtaliũ ĩceſtũ ĩclinar̃ ut adulteriũ & ſtuprum.

**hoc homĩe ſollertius? Cognoſce alias quæſtiões au/
ri Toloſani cõiuratõis iugurtinæ:repete ſuꝑiora Tu
buli de pecunia capta ob rez iudicãdã. Poſteriora de
inceſto rogatõe peducea. Tũ hæc quotidiana ſicæ ue
nena peculatus teſtamẽtoꝝ ẽt lege noua q̃ſtiões:ide
illa actio:ope cõſilioq; tuo:furtũ ue factũ eẽ aio:inde
tot iudicia de fide mala tutelæ mãdati:ꝓ ſocio:fidu/
ciæ:reliq̃ quæ exẽpto:aut uẽdito:aut cõducto aut lo/
cato cõtra fidẽ fiũt.Inde iudiciũ publicũ rei priuatæ
lege letoria:inde euerriculũ malitiaꝝ oĩum iudicium**

ROgatõe:lege ſiue plebiſcito.Sex.peducei tr.pl. Q VOtidiana:q̃ quotidie fiũt:& iudicanr̃ ſicæ gladioli ſũt q por/
tanr̃ ad ĩſidias ĩde ſicarii q nocẽdi cã ſicã hñt:& lex cornelia de ſicariis. PEculatꝰ:furtum publicæ pecũiæ. TESTA
mẽtoꝝ:q̃ corrupta eẽnt lucri gr̃a a ſignatoribꝰ quos uulgo notarios uocamꝰ. ILLA actio:actitatio cauſæ cõtra illos
q opam ſuã uẽdũt & cõſiliũ ad oppſſionẽ & ſupplãtationẽ paupum.& furta cõmittẽda. OPE: auxilio. AIO:dico
aſſero. EX fide mala:de rebꝰ mala fide poſſeſſis.& fide nõ ſeruata. TVtelæ:deceptiõis factæ a tutoribꝰ pupillorum.
MANdati:fraudis cõmiſſæ a mãdatariis mãdare ẽ alicui gerẽdũ aliqd trãſigẽdũq; cõmittere mãdatarii dicunr̃ q mã
data recipiũt. PRO ſocio.i.ꝓ eo q circũſcriptꝰ eẽt ab eo cũ quo ĩ qbuſdã negociis ſocietatẽ hr̃et:unde ſocietates mer
catoꝝ dñr cæterarũq; negociationũ ĩ qbꝰ fides ſocio debet.ſocietas ĩqt Vlpianꝰ.xvii.digeſtorũ titulo ꝓ ſocio cõtrahir̃:
ſiue uniuerſoꝝ bonoꝝ:ſiue negociatões alicuiꝰ:ſiue uectigalis:ſiue ẽt rei uniꝰ q admittir̃ ſociꝰ ei tm̃ ſociꝰ ẽ q admiſit &
recte cũ.n.ſocietas cõſenſu cõtrahar̃:ſociꝰ mihi eẽ nõ põt quẽ ego ſociũ eẽ nolui qd ergo? Si ſociꝰ meꝰ eũ admiſit ei ſoli
ſociꝰ ẽ. FIduciæ:Boetiꝰ enarrãs topica Cicerõis dicit fiduciã accepit cuicũq; res aliq̃ mãcipar̃ ut eã mãcipãti remanci
pet:uelut ſiqs tp̃e dubio timẽs mãcipet amico potẽtiori fũdũ ut ei cũ tp̃s qđ ſuſpectũ ẽ ꝑterierit reddat hæc mãcipatio
fiduciaria:iccirco nomiar̃ qm̃ reſtituẽdi fides ĩterponir̃.argumẽtũ a ſimili ſi tutor fidẽ pſtare debet ſi ſociꝰ ſi cui mãda
ueris ſi q fiduciã accepit debet ẽt ꝓcurator. REliq̃:iudicia de fraudibꝰ uẽdẽtiũ emẽtiũ cõducentiũ domos & tale qđ
aut locãtiũ. CONtra fidẽ:ĩtegritatẽ iuſti uiri & æq. IVdiciũ publicũ rei priuatæ:ptinẽtis ad priuatã utilitatẽ ſiue re/
ſtitutionẽ rerũ ablataꝝ fraude & circũſcriptiõe priuatæ res dñr q̃ ad ſingulos ꝑtinẽt.priua eteni priſci ſingula appella
bãt:unde priui lapides priuæq; uerbenæ apud Liuiũ:& iudicia priuata dñr ĩ qbꝰ nullũ habet negociũ ſiue ut uſitatius
loq̃r ĩtereſſe res pub. Vlpianꝰ.xlviii.digeſtoꝝ titulo de publicis iudiciis dicit:Nõ oĩa iudicia in qbꝰ crimẽ uertir̃ publica
ſũt ſed ea tm̃ q̃ ex legibꝰ iudiciorũ publicoꝝ ueniũt.Vt Iulia maieſtatis:Iulia de adulteriis:Cornelia de ſicariis:& ueneſi
cis:Põpeia de paricidis:Iulia peculatꝰ:Cornelia de teſtamẽtis:Iulia de ui pub:Iulia de ui priuata:Iulia ambitꝰ: Iulia re/
petũdaꝝ:Iulia de ãnona:hæc ulpianꝰ:publicoꝝ iudicioꝝ inqt Paulꝰ q̃dã capitalia ſũt:q̃dã nõ capitalia: capitalia ſũt e q
bꝰ pœna mors aut exiliũ ẽ.ꝑ has.n.pœnas eximir̃ caput de ciuitate:nã cætera nõ exilia ſed relegatões ꝓpriæ dñr.Nõ ca
pitalia ſũt e quibꝰ pecũiaria aut ĩ corpꝰ aliq̃ coercio pœna ẽ. LEge lætoria:lata a lætorio.Idẽ Cice.ĩ tertio de officiis di
cit:& circũſcriptio adoleſcẽtiũ lege lætoria.Iuliꝰ capitolinꝰ ĩ.M.Antonino ſic ſcribit:de curatoribꝰ uero cũ ante nõ ex le
ge lætoria uel pp laſciuiã:uel pp demẽtiã darẽtur ita ſtatuit ut oẽs adulti curatores acciperẽt nõ redditis cauſis.hæc ille
uoluit igir̃ lætoriꝰ ut hoc iudiciũ dicerer̃ publicũ q̃uis eẽt rei priuatæ qm̃ uita pupillorũ & ſalus ad rẽ publicã ꝑtiet.ad/
de etiã ꝙ de fraude cõuicti tutores erãt infames:hæc capita in officiis repetiit Cicero his uerbis. Atq; iſte dolus malus
etiã legibus erat uindicatus:ut tutela.xii.tabulis circũſcriptio adoleſcentiũ lege lætoria & ſine lege iudiciis ĩ quibus ex
fide bona agir̃ reliquorũ autẽ iudicioꝝ hæc uerba maxime excellunt.In arbitrio rei uxoriæ.Melius æquius in fiducia
ut inter bonos bene agier hæc uerba Ciceronis repoſui ut enarrationi quæ me adoleſcentẽ ſupra uires ingenii animo
ſum ĩchoata & ſeueram limam nõ paſſa effugit & in uulgari feſtinauit:ex Seuerino pauca adderem ſic ſcribente.In iu/
dicio uxoriæ rei uberrimus cauſarũ tractatus eſt.Iudicium rei uxoriæ dicitur quotiens poſt diuortium de dote contẽ/
tio eſt.Dos enim licet cõſtante matrimonio in bonis uiri ſit eſt tamẽ in uxoris iure.& poſt diuortium uelut res uxoria
peti poteſt quæ quidẽ dos interdum his cõditionibus dari ſolebat:ut ſi inter uirum uxoremq; diuortium contigiſſet
quod melius æquius eſſet apud uirũ remaneret reliquum dotis reſtitueretur uxori:ideſt ut quod ex dote iudicatũ fuiſ/
ſet melius æquius eſſe ut apud uirum maneret:id uir ſibi retineret.Quod uero nõ eſſe melius æquius apud uirũ ma
nere id uxor poſt diuortiũ reciperet.In quo iudicio nõ tantum boni natura ſpectari ſolet uerum etiã bonorum com/
paratio fit ut nõ tam quod æquum:ſed melius æquiuſq; id ſequendum ſit.Idem agens de cauſis dicit.Maxime in il/
is negociis hic cauſarum locus examinabitur:in quibus bonæ fidei iudicia nectunr̃.in his enim qui fuerit animus cõ

trahentium queri ſolet qui depræhendi uix poterit niſi præcedentibus cauſis intelligatur. In his igitur iudiciis in quibus additur ut ex bona fide iudicent: ideſt ubi ita iudices dantur ut non ſtrictas inter litigantes ſtipulationes: ſed bonã fidem quærãt plurimus cauſarum uſus eſt. Additur inter bonos bene agier oportet conſiderantur mores: inq̃runtur conſilia ſtatuitur q̃bus quidq; de cauſis adminiſtratũ ſit hæc Seuerinus. Iuſtiniãus lib.iiii. inſtitutionũ agens de actionibus dicit In bonæ fidei iudiciis libera poteſtas permitti uidetur iudici ex bono & æquo æſtimandi quantum actori reſtitui debeat in quo & illud continetur ut quid inuicem præſtare actorem oporteat eo cõpenſato in reliquũ is cum quo actũ eſt debeat compenſari. Præterea quaſdã actiones arbitrarias.i. ex arbitrio iudicis pendentes appellamus in quibus niſi arbitrio iudicis is cũ quo agit̃ actori ſatiſfaciat ueluti rem reſtituat uel exhibeat uel ſoluat: uel ex noxalia cã ſeruum dedat condemnari debeat. In his actionibus permittit̃ iudici ex bono & æquo ſecũdum cuiuſq; rei de qua actum eſt naturã æſtimare quẽadmodũ actori ſatiſfieri oporteat. INde euerriculum malitiarũ: ideſt expurgatio quædã. & uindicatio. Euerriculum autore nonio genus eſt retis piſcatorii a uerrẽdo dictum: nam quicquid piſcium inuenerit euerrit.

de dolo malo. quod. C. aquilius familiaris noſter ꝓtulit: quẽ dolũ idem aquilius tũ teneri putat: quum aliud ſit ſimulatũ aliud actũ. Hãc igit̃ tãtã a diis immortalibus arbitramur maloꝝ ſementẽ eſſe factam Si.n. rõnẽ hominibus dii dederũt: & malitiã dederũt eſt eñi malitia uerſuta: & fallax rõ nocẽdi: idem ẽt dii fraudẽ dederũt: facinus cæteraq; quoꝝ nihil nec ſuſcipi ſine rõne nec effici põt. Vtinã igitur ut illã anus optat ne in nemore pelio ſecuribus cæſe cecidiſſent abiegnæ ad terrã trabes: ſic iſtã calliditatẽ hoĩbus dii ne dediſſent: q̃ per pauci bene utunt̃: q tñ ipſi ſæpe a male utẽtibus opprimunt̃. Innũerabiles ãt ĩprobe utunt̃: ut donũ hoc diuinũ rõnis & cõſilii ad fraudẽ hoĩbus nõ ad bonitatẽ ĩptitũ eẽ uideat̃. Sed urgetis idẽtidẽ hoĩum eẽ iſtã culpã nõ deorũ. Vt ſi medicus grauitatẽ morbi: gubernator ui tẽpeſtatis accuſet: & ſi hi qdẽ homũculi: ſed tñ ridiculi. Quis.n. te adhũiſſet: dixerit qſpiã: ſi iſta nõ eẽnt? Cõtra deũ licet diſputare liberi⁹. i hoĩũ uitiis ais eẽ culpã eã dediſſet hoĩb' rõnẽ quæ uitia culpãq; excluderet. Vbi igit̃ locus fuit errori deorum? nam patrimonia ſpe bene tradendi relinq̃mus: q̃ poſſumus falli: deus falli qui potuit?

MAlitiarum: calliditatum deceptionum ſimulationũ & fraudum malitia ſiquidem iniquitati ſemper adhæret. DE dolo malo: de his qui doloſe ac ſimulate aliquid egiſſent quod notam meretur & pœnam. Nam dolus malus inquit conſultus.ii. digeſtorum fit ex calliditate & fallacia atq; ut ait Pedi⁹ dolo malo pactum fit quotiens circumſcribendi alterius cauſa aliud agit̃: & aliud agi ſimulatur. QuOD: iudicium ſiue actionem. TVM teneri: conſiſtere & eſſe ſiue compræhendi. In officiis dicit: dolus autem malus ſimulatione: & diſſimulatione ut ait aquilius continetur: ideſt cõſiſtit in ſimulatione atq; mendacio. Nõ fuit contentus prætor inquit Vlpianus.iiii. digeſtorum dolum dicere: ſed adiecit malum qm̃ ueteres etiam bonum dolum dicebant & pro ſollertia hoc nomen accipiebãt maxime: ſi aduerſus hoſtem latronẽ ue quis machinetur. SEmẽtem: cãm & principium ſæminationẽ: ſationẽ tranſlatio a frugibus. FRAudem: deceptionẽ. SCElus: maleficium flagitioſum. VTInam igitur ut illa anus: Nutrix Medeæ apud Euripidem in principio Medeæ tragœdiæ uerba hæc enuntiat: quæ Ennius: ſic imitatus eſt. Vtinã ne in nemore pelio cæſæ ad terrã cecidiſſent abiegnæ trabes. nam nũq̃ hera errans hac moleſtiam nobis exhiberet Medea animo ægra: amore ſæuo ſaucia. Idem Cicero in primo de finibus dicit. Vtinam ne ĩ nemore nihilominus legim' q̃ hoc idem græcum. IMprobe: inique & praue ad perniciem ſcilicet aliorum non ad ſalutem ut par fuiſſet. IMpertitum: cõmunicatum & datum ad iniuriam: non ad beneficentiam atq; iuſtitiæ munera. SED urgetis identidẽ: ponit ſtoicorum aſſeuerationem contra tales academicorum concluſiones: & obiectiones eamq; refellit Cota. VRgetis: inſtatis diſputando & dicitis non eſſe dei donantis culpam: ſed hominum diuino dono abutentium. IDENtidem: ſimiliter ut prius: eodemq; modo atq; frequenter. VT ſi medicus: ita inquit Cotta excuſatis deum ut interdum excuſatur medicus ſi ægrotum nõ curauit artem omnem ui morbi ſuperante: tantum medicus talia cum cauſatur dignus eſt riſu: multo magis: numen ſuum culpat humanam: id enim conſtituere debebat cum omnia & prouideat & poſſit: quod nullus conatus labefactare ualeret: hæc ratio accipiat̃ ut ab academico q eſt chameleonti ad ſimilis. GRAuitatem: uim: & onus. GVbernator: nauis rector. VIM: impetũ. ET SI: q̃q̃ habeãt uires pene nullas deo omnipotenti cum comparant̃ tñ ſi accuſent ui3 morbi & tempeſtatis: ægroto moriente: aut facto naufragio digni eſſent riſu qm̃ ni ſi morbus eẽt grauis medicus nõ adhiberet̃: ſic ẽt de gubernatore nauis dicẽdum eſt Ridicul⁹ ,dr̃ uilis & riſu dignus. ISTA: grauitas morbi & uis tẽpeſtatis. CONtra deũ: q ſingularem habet ꝓuidentiã: uireſq; ĩmenſas. LIberius: licẽtioſius & copioſius q̃ contra medicũ: & gubernatorẽ. quotas.n. hẽnt hi homũculi uires. EAM dediſſes.i. dare debuiſſes dirigit uerba ad aſſertorẽ diuini muneris ſtoicũ tanq̃ ad præſentẽ deum cuius cã diſquiritur. CVLpam: cauſã uitioꝝ. VBI. q.d. nõ poteſt excuſari dator talis muneris cum exitũ & effectum prouidere potuerit: quod accidit patribus qui cum ſint homines falli poſſunt: & ſic oſtendit ſimilitudinem illam non habere hic locum: ſed eſſẽ ab re penitus. ERRORI: delicto in tali dono: & imprudentiæ. SPE: opinione quam habemus de filio. BENE: recte atq; utiliter. QVA: ſpe quæ eſt de futuro bono: futura uero incerta ſunt hominibus: & ſpes ſunt fallaces & cogitationes frequenter inanes. QVI: quomodo quaſi dicat nulla uia & modo falli potuit.

An ut ſol i curꝝ quũ Phaetontẽ filiũ ſuſtulit:aut Neptun⁹ quũ Theſeus Hippolytũ ꝑdidit:quũ ter optãdi a Neptuno pře habuiſſet ptãtem. Poetarꝝ iſta ſunt: nos aũt phĩ eẽ uolum⁹ reꝝ autores nõ fabularꝝ. Atq̃ ii tñ ipſi dii poetici ſi ſciſſent pniciosa fore illa filiis peccaſſe in bñficio putarent:& ſi uerꝝ eſt qđ Ariſto cous dicere ſolebat:nocere audiẽtib⁹ phõs iis q bñdicta male iterptarent:poſſe.n.aſotos ex Ariſtippi acerbos & zenonis ſchola exire ꝓrſus ſi q audierũt uitioſi eẽnt diſceſſuri:q̃ puerſe phõrũ diſputationẽ iterptarent:tacere pſtaret phis:q his q ſe audiſſent nocer: ſic ſi hoĩes rõnẽ bono cõſilio a diis ĩmortalib⁹ datã i fraudẽ malitiãq̃ cõuertũt:nõ dari illã q̃ dari humano generi melius fuit. Vt ſi medic⁹ ſciat eũ ægrotũ:q iuſſus ſit uinũ ſumere meratius ſũpturꝝ:ſtatĩq̃ periturũ: magna ſit i culpa. Sic ueſtra iſta ꝓuidẽtia reph̃ẽdẽda q̃ rõnẽ dederit iis:quos ſcierit ea puerſe & inprobe uſuros. Niſi forte dicitis eã neſciuiſſe:utinã qdẽ:ſed nõ audebit.s:nõ.n.ignoro q̃ti eius nomẽ putetis. Sed hic qdẽ loc⁹ cõcludi iã pt. Nã ſi ſtultitia cõſenſu oĩu phõrũ mai⁹ ẽ malũ q̃ ſi oĩa mala & fortunæ & corpis ex altera pte ponant:ſapiam autẽ nemo aſſequit:in ſummis malis oẽs ſumus. Vos optime cõſultum a diis ĩmortalibus dicitis. Nam ut nihil itereſt utrũ nemo ualeat:an nemo poſſit ualere:ſic nõ intelligo qd interſit:utrũ nemo ſit ſapiẽs:an nemo eſſe poſſit. At nos qdem nimis multa de re apertiſſima. Telamon ãt uno uerſu locũ totũ cõficit. Cũ dii hoĩes negligãt. Nã ſi curẽt:bene bonis ſit male malis qđ nũc abeſt.

AN ut ſol:potuit ne inq̃t Cota decipi deus tradẽdã hoĩbus rõne ut ſol decept⁹ eſt cũ phaetonti filio regẽdũ currũm credidit:quo ille nõ recte uſus eſt atq̃ cõbuſt⁹:figmẽta poetarꝝ iſta ſunt ait Cota:nos aũt phice de talib⁹ reb⁹ ſentire debem⁹ & loq. SVſtulit:ipoſuit. AVT neptun⁹:q př theſei hẽbat & auus hippolyti:qđ nomẽ ſignat ab eqs ſolutũ atq̃ diſcerptũ nota fabula eſt & a tragicis habũde tractata in notã eoꝝ qui ꝓmiſſa nocitura ſeruare cõtẽdũt qđ iprudẽtiam ſapit & iniquitatẽ.ordo eſt qui falli potuit ſol:aut neptun⁹ qui tria uota cõceſſit filio:& electiões:quarꝝ ultima fuit hæc de iteritu hippolyti. Prima ut trexene relicta ire poſſet athenas ꝓfligatis latronib⁹. Secũda ut labyrinthi reſolutis ambagib⁹ minotaurũ ſuparet Theſeus apud Seneca ſic ꝑcat Genitor æquoreus dedit ut uota ꝓno tria cõciperẽ deo ſer abominãdã nũc opẽ nato parẽs. Nunq̃ ſupmũ numis mun⁹ tui cõſuerem⁹ magna ni ꝑmerẽt mala. PHIloſophi:magři ueritatis. AVtores:doctores:duces prĩcipes & aſſertores reꝝ ñ fictarꝝ.phũs.n.is dř q ſapiæ ſtudioſus eſt. Sapiæ uero finis atq̃ obm ẽ ueritas. POEtici:iductia poetis:& fictitii. PECcaſſe:nõ recte egiſſe. ET ſi uerꝝ eſt:cõfirmat rõnẽ ſuã autoritate Ariſtonis phi. Siuerꝝ ẽ dixit ut academici nihil affirmãtis ſeruaret decorꝝ. ARIſto cous:ex co iſula lyconis ꝑipatetici auditor & in ſchola ſucceſſor. Alter Ariſto fuit e cea inſula:& ceus dict⁹. Ariſto iqt idẽ Ci.in ultimo de finib⁹ cõcinnus & elegans:ſed ea q̃ deſideret a magno phõ grauitas in eo nõ fuit. BEne dicta:bonas ſnias puerſe itelligerẽt. ASOtos:ꝓdigos & luxurioſos:aſoti dicunt a græcis ꝓdigi:qm̃ diſſipãt pṁoniũ in quo ſalus cõſiſtit & uita q̃ſi ſine ſalute rõnem hui⁹ appellatiõis ponit Ari.in moralib⁹. ARIſtippi:q ſũmũ bonũ hoĩs inuoluptate ſtatuit:ſi de honeſta uoluptate itelligat honeſtũ erat dogma:ſi aũt auditor alr eẽt iterptatus e ſinu phi.i.magři moꝝ ꝓdiiſſet aſotus:& imoderat⁹. ACERbos:duros:aſperos:& nimis rigidos ſi male iterptarent Zenonẽ in ſola uirtute extremũ bonũ ponẽtis:& nihil in bonis ꝑter uirtutẽ numerãtis. PRORſus:oĩo & certe. VItioſi.i.uitia inde referẽtes non uirtutum formulas. QVOD:qm̃ & ob id qa nõ recte accepiſſent uerba phõꝝ:& aliorſũ q̃ illi ſenſerint. PRAEſtaret:meli⁹ eſſet atq̃ cõducibili⁹. BONO conſilio:mẽte atq̃ iudicio. FRAVdẽ deceptionẽ:& ſcelus. CONuertũt:cõmutãt & cõferũt. VT ſi medic⁹:cõfirmat exẽplo medẽtis:& uim atq̃ exitũ medelæ nõ ignorãtis:& aĩum callentis ægroti. MEraci⁹:min⁹ hñs aq̃:aut min⁹ dilutũ q̃ rõ medẽdi reqrit.& ægroti fert natura. Merꝝ dř uinũ purꝝ ide meraci⁹ & meraciſſimũ.ordo ẽ ut ſi medicus ſciat ægrotũ ſumpturꝝ meraci⁹ q iuſſus ſit ſumere uinũ. MAgna culpa:multũ deliquat ſi cõcedat uinũ quo ægrotũ ꝓuidet eẽ morituꝝ qa ſumet meraci⁹. PERuerſe:nõ recte. IMprobe:maligne:iniq̃ fraudulẽter. VTInã qdẽ:diceretis.ſ.eã ignoraſſe talẽ exitũ & abuſũ. NON audebitis:ne ſtoicũ dogma ꝑdere ac deſerer uideamini. QVANti:q̃ta æſtimatiõe ac ꝑconio dignã iudicetis. SED hic loc⁹:hæc ſnĩa de q̃ agit cõcludat in pauca inqt Cota pateatq̃ ac liqat peſſime cõſultũ eẽ ac ꝓuiſum hoĩb⁹ a numie:qm̃ e ueſtro dogmate nullus aſſeqt ſapiẽtiã:& iſipiẽtia maximũ ẽ malũ.ergo hoĩes i ſũma ſũt miſeria. STVLtitia:hebetudo mẽtis iprudẽtia & iſipiẽtia. EX altera pte:lancẽ i q̃ librant:& põdera æſtimant bonoꝝ aĩ corpis & fortũæ:nec nõ maloꝝ aĩ.i.uitioꝝ.corpis.i.male ualitudis & ſiliũ fortunæ.i.eoꝝ q̃ extra aĩum hñr & corp⁹:ut ẽ iactura reꝝ externarꝝ & cæteroꝝ id gen⁹. SApiam:ſũmã ipſi⁹ rõis:& faſtigiũ:oẽm pfectionẽ ut ſtoici iterptant. SVMmis:maximis talia ſiqdẽ ſunt aĩ mala.i.ſtultitia:hebetudo delyratio ignorãtia iſipientia. CONſultũ:puiſum. OPTIme:cumulatiſſime:ac pfectiſſime. NAM ut nihil:ſilitudine q̃dã cõfirmat i maximis malis oĩs eſſe:qm̃ nec ſunt ſapientes nec eſſe pñt. Idẽ eſt inquit neminẽ ualere:& neminem ualere poſſe:& neminem eẽ ſapientẽ & eſſe nõ poſſe. DE re apertiſſima:manifeſtiſſima & nihil obſcuritatis aut addubitatiõis hñti. TElamon:př aiacis cui⁹ grauem caſum deproras apud tragicũ poetã ꝓfert hãc ſnĩam:q̃ impia eſt & diuina eẽ negat ꝓuidẽtiam. TOtum locũ:q̃nem de ꝓuidentia & opĩonem. CONficit:abſolute concludit unde dicimus cõficerem meam & de re mea:conficere interdum eſt conuulnerare ac perdere. CVM dii:uerba telamoniſ i tragœdia. CVrent:curam haberẽt: ſiue habeant:pro meritis tractarentur mortales:uerum hoc non fit. QVOD nũc abeſt:quod non uidetur.

DEBEbant:ita loquit̃ academicus ac ſi liberi arbitrii nulla rõ hñda fuiſſet:q̃ rõ inq̄natiſſima eſt:ſed eum ſuo more ludere p̄mittamus. BOnis:iuſtis:& fortib⁹ q̃les hi fuerũt quos enumerat a peſſimis uiris opp̄ſſos:& diuexatos. DVOS ſcipiones:publiũ & gneum fratres a ducib⁹ carthagineñſium in hiſpania cæſos P.ĩ acie.Cn. in turri cõbuſtũ. EXtulit:ſepeliuit.Nullum funus nõ eſt acerbũ inq̄t Sæneca qđ parẽs ſequit̃. INteremit:in diis circũuentũ in apulia occidit. CANnæ:pugna ad cãnas apuliæ uicũ buſto iſignẽ Romani nois. CRVdelitati:uariis longiſq; tormẽtis cruciatũ in primo bello punico. APHRIcanũ:æmylianũ Scipionẽ qui noctu domi ſtrãgulat⁹ eſt fraude ut putat̃ uxoris. PROpiora uiciniora & recẽtiora. INnocẽtiſſimus iuſtiſſimus P.rutilius uir ſũmæ inocẽtiæ inq̄t Liuius cũ a publicanoꝝ iniuriis aſiã defendiſſet inuiſus eq̄ſtri ordini penes quẽ iudicia erãt repetũdaꝝ dãnatus in exilium miſſus eſt:ſmyrnã.ſ. SOdalis eiuſdẽ collegii corporiſq; M.Liuius druſus trib.pl.incertũ a quo ueſperi occiſus eſt in porticu domeſtica ĩãmbulans. SPEcimẽ: imago:& ſimulachrum.Q.Mutius ſcæuola pontifex maxim⁹ fugiens ĩ ueſtibulo ædis ueſtæ cõfoſſus cecidit.

PRINcipes:nobiles & optimates cruẽti cynnæ iuſſu occiſi. PERfidioſiſſim⁹:flagitioſiſſim⁹:Catulus inq̄t Appian⁹ ſponte ĩ cubiculo accẽſis carbonib⁹ ſuffocat⁹ eſt.Idẽ Cicero in ultimo de oratore agẽs de morte craſſi dicit.Neq; colligæ ſui pontificis maximi ſanguine ſimulachrũ ueſtæ reſperſum eẽ uidit. MArius:inq̄t Liuius m̃ltis æditis ſcelerib⁹ deceſſit idib⁹ Ianuariis uir cuius ſi examinent̃ cũ uirtutib⁹ uitia haud facile ſit dictu utrum bello melior an pace p̃nicioſior fuerit. TAM diu:fuit enim q̃ter cõſul:& q̃uis collegas habuerit:attñ q̃ſi ſol⁹ Romanã rẽpublicã ad libidinẽ adminiſtrauit a ſuo tandẽ exercitu quẽ inuitũ cogebat naues cõſcẽdere:cõtraq; ſyllã redeuntem nauigare lapidib⁹ in piceno apud Anchonẽ urbẽ ẽ obrut⁹. AT dedit pœnas:hoc poſſet ſtoicus obiicere:qđ academic⁹ refellit. ALIqñ: tãdẽ poſt lõgã tyrãnidẽ. DAre:pati ſuppliciũ a militib⁹ irrogatũ. IMportuniſſim⁹:peſſim⁹:q̃n Liuiũ druſũ gladio:& Metellũ ueneno p̃diderat. ILlos:druſum & & metellũ. CIuitatis:ſyracuſaꝝ. BEAtiſſimæ:feliciſſimæ:cui nihil deerat.IN flore:ĩ florẽtiſſimis r̃giõib⁹ græcoꝝ piſiſtrat⁹ tyrãn⁹ fuit athænaꝝ. ACERbe:crudelr̃.

DEmocritũ:phĩ đmocriti ſectatorẽ. CYprio tyrãno: ſimocreonte ut alibi ſcribit idẽ Ci. EXcarnificatũ:cõtuſũ ĩ pila & dilaniatũ. ELEantẽ:ex elea urbe Lucaniæ hũc phalaris torſit & necauit. PLAtonẽ:phedonẽ dialogũ Pla.ĩ quo agit̃ de ĩmortalitate aioꝝ & cicutæ ſucco quo ſocrates periit iniq̄tate iudicũ cõdẽnat⁹. DIſcrimẽ ſublatũ:nullã fieri dr̃iã ĩter bonos & malos qđ eſt iniq̄ſſimũ. LOcri:oppidũ Lucaniæ. EXpilauiſſet:p̃dat⁹ eẽt:diripuiſſetq;. SEcũdiſſime,p̄ſperrima nauigatiõe:ac uẽto leniter a puppi flãte. SAcrilegis:tẽploꝝ expilatorib⁹. PLAne:oĩo cũ eẽt ĩgenioſus:nec ignorãtia pecaret:ſ; cõtẽptu numĩs. PERcepiſſet:cognouiſſet reꝝ q̃s tractabat q̃litates.& nã ɜ tñ nullã rõnẽ hẽbat diuini nuis:q̃uis illđ eẽ ĩ reꝝ nã ñ ignoraret. OLympii culti apud olympiã q̃ regio adiacet mõti olympo peloponneſiaco.Eſt enim multiplex olympus.

Debebant q̄dem illi omnes bonos efficere:ſi q̄dem hoium generi conſulebant:ſin id minus bonis q̄dẽ certe conſulere debebãt.Cur igitur duos Scipiones fortiſſimos & optimos uiros in hiſpania pœnus oppreſſit?Cur Maximus extulit filiũ conſularem?Cur Marcellum Hãnibal iteremit?Cur Paulum cãnæ ſuſtulerũt? Cur pœnoꝝ crudelitati Reguli corpus eſt p̄bitũ?Cur Africanũ domeſtici parietes nõ texerũt? Sed hæc uetera & alia permulta ,p̄piora uideamus? Cur auunculus meus uir ĩnocentiſſimus:idẽq; doctiſſimus.P.Rutilius in exilio eſt?Cur ſodalis meus interfectus domi ſuæ Druſus?Cur temperãtiæ prudẽtiæq; ſpecimẽ ante ſimulachrũ ueſtæ pontifex maximus eſt Scæuola trucidatus?Cur etiã ante tot ciuitatis principes a Cynna interẽpti?Cur oĩum p̄fidioſiſſimus.C.marius.Q.catulũ p̄ſtãtiſſima dignitate uiruɜ mori potuit iubere?Dies deficiat:ſi uelim numerare:q̄bus bonis male euenerit.nec minus ſi cõmemorẽ q̄bus ĩprobis optĩme?Cur.n.Marius tam feliciter ſeptimũ cõſul domi ſuæ ſenex eſt mortuus? oĩum crudeliſſimus Cynna regnauit?At dedit pœnas.,p̄hiberi melius fuit ĩpediriq; ne tot ſummos uiros ĩterficeret:q̃ ĩp̄m aliq̄ñ pœnas dare.Sũmo cruciatu ſupplicioq; Varius hõ ĩportuniſſim⁹ periit ſi q̄a Druſum ferro:Metellũ ueneno ſubſtulerat illos cõſeruari melius fuit:q̃ pœnas ſceleris Variũ pendere. Duo de.xl.Dionyſius tyrãnus annos fuit opulẽtiſſimæ & b̃tiſſimæ ciuitatis.Quã multas añ hũc in ipſo græciæ flore Piſiſtratus ac Phalaris ac Apollodorus pœnas ſubſtulit:multis q̄dẽ añ cruciatis & necatis?Et p̄dones multi ſæpe pœnas dant:nec tñ poſſumus dicere non plures captiuos acerbe q̃ p̄dones necatos: Anaxarchũ Democriteũ a cyprio tyrãno excarnificatũ accepimus:Zenonẽ Eleatẽ in tormẽtis necatũ. Quid dicã de ſocrate?cui⁹ morti illachrymari ſoleo Platonẽ legẽs:Vides ne igit̃ deoꝝ iudicio ſi uident res humanas:diſcrimẽ eẽ ſublatuɜ?Diogenes q̄dem cynicus dicere ſolebat:Harpalũ qui t̄pibus illis p̄do felix habebat̃ cõtra deos teſtimoniuɜ dicere:q; in illa fortuna tandiu uiueret.Dionyſius de quo ante dixi:quũ fanũ ,p̄ſerpinæ locris expilauiſſet nauigabat ſyracuſas:iſq; quũ ſecũdiſſime curſum teneret:uidetis nam inq̄t amici q̃ bona a diis ĩmortalibus nauigatio ſacrilegis detur?Atq; homo acutus quum bene plane q; percepiſſet:in eadem ſententia perſeuerabat: qui quum ad peloponneſum claſſem appuliſſet:& in fanuɜ ueniſſet Iouis olympii:aureum ei detraxit amiculum

AMICVlum:eſt indumenti genus quo ueluti pallio humeri tegunt̃. MANVbiis:pecuniis redactis e ꝑda diuẽdita. TYrãnus Gelo:Trogꝰ dicit Hieronem habuiſſe originẽ a gelone antiquo ſiciliæ tyrãno. CAuillatꝰ:iocatꝰ & deriſione uſus. GRAuẽ.oneroſum ac ꝑ hoc moleſtũ. EPIdaurus:urbs Peloponneſi æſculapii tẽplo clara de quo ſic ſcribit Strabo:tẽplũ erat ægrotãtiũ multitudine plenũ pendẽtibꝰ tabellis ĩ qbꝰ ſanati lãgores ĩſcripti erãt. Pr̃ apollo. EXacta: recepta ab emptoribꝰ ſacraꝝ reꝝ. EDIxiſſe edicto mandaſſe ut illa oĩa a ſe diuẽdita reſtituerent̃ ſuis tẽplis:& emptores ꝑtio iã ꝑſoluto fraudauit:& ſic ĩpietatẽ ĩ deos exercuit & iniuſtitiã in hoĩes tali iniuria dãnoqꝫ affectos. AESCVlapiꝰ: q medicinæ numẽ hẽbat̃:potuiſſetqꝫ ſacrilegum graui & lõgo morbo diuexatũ cruciare. TAbeſcẽtẽ:putreſcentẽ. IN tympanidiis rogo illatꝰ eſt.i.magnifica funeris pompa honeſtatꝰ eſt.tympanidia poſuit ꝓ ſolẽni cantu:& ſono quo priſci utebant̃ ĩ funere:ut Romani tibiciniis. Vñ Ouidiꝰ ĩ faſtis. Tꝑibꝰ ueteꝝ tibicinis uſus auoꝝ Magnꝰ:& in magno ſemꝑ honore fuit. Cantabat fanis:cantabat tibia ludis:Cantabat moeſtis tibia funeribꝰ. tympanidia dñr cantꝰ:& ſonitꝰ tympanoꝝ. POteſtatẽ:ditionẽ atqꝫ tyrãnidem:ſiue dñatũ. AVtoritatẽ:ſuaſionẽ. RAtiõe:cura ꝓuidẽtia:& cõſilio:qm̃ cõſciẽtiæ maxima uis eſt in utrãqꝫ partẽ. IAcent omnia: ruũt:ꝓſtrataqꝫ ſunt:nec fulcrũ aliqđ hñt quo ſuſtineantur. ETenim:certe. RAtione:cõſilio & arte uiuẽdi.

DIſciplina:regula:& norma priuata publicaqꝫ. Vndi libri ſunt philoſophoꝝ œconomici:& politici. DEſignata:deſcripta & ordinata. EXtent:appareãt. NVLlũ diſcrimen:nulla dr̃ia uirtutis & uitii. AT enĩ minora dii negligũt:refellit ultimã rõnẽ ſtoicoꝝ aſſerentium deos magna curare:paruaqꝫ negliger̃. Magna ſtoici uirtutes appellabãt & maxima:parua uero ea oĩa q̃ fortuita putant̃:dicit igit̃ academicus hæc q̃ uos parua ducitis deo accepta refert uita cõis:uirtutes uero mĩme:qm̃ q̃ſqꝫ ſibi dat mores:& a libero arbitrio uirtutes pendẽt & uitia. diuitiæ aũt & honores cæteraqꝫ id genus a numine expetunt̃:& de acceptis gr̃æ agunt̃ deo:quẽ iccirco uocabãt optimũ & maximũ:qm̃ ſalutem confert & opulẽtiam:hæc eſt academicoꝝ calũnia:mãcam oſtendere nitẽtium uim diuinam:rõ ſiqdem ſtoicoꝝ ueriſſima eſt:& uir bonus:ueraqꝫ fide armatꝰ tormẽta oĩa ſuperat & in ipſis fœliciſſime uiuit:qđ triũphales laureæ cõſtãtiſſimoꝝ martyꝝ glorioſis teſtant̃ exẽplis. NEC per ſequunt̃:nõ curant. uredo eſt morbꝰ herbaꝝ fructicum:arborũqꝫ:qui in uitibꝰ etiã carbuculus:& in cæteris rubigo plãtas:ſata:arboreſqꝫ frigoris ui adurens. Significat etiã uredo incendiũ & pruritũ q̃le facit urtica: de qua Macer. Feruida nõ modice uis illi dr̃ eẽ. Vñ nec immerito nomẽ ſumpſiſſe uidet̃. Tacta qꝫ exurat digitos urtica tenẽtis. ANImaduertẽdũ:cõſiderãdum:curãdũqꝫ. NE in regnis qdem:hac ſimilitudine opionẽ ſuam cõfirmabãt ſtoici:quã negat academicus concluditqꝫ de diſſilibꝰ nõ debere idẽ eẽ iudiciũ. SIC eni dicitis:hãc ſilĩtudinẽ affertis. QVAſi ego rñdet academicus:dicitqꝫ ſe nõ eẽ q̃ſtũ de mĩmis:ſed de maximis.i. de ſalute ciuiũ oppſſoꝝ:& nõ de agellis eoꝝ cæteriſqꝫ cõmodis q̃ mĩma ducũt ſtoici. FORmiano:apud formias litorale quondã oppidũ cãpaniæ. ATqꝫ hoc qdẽ:cõi qdã opione atqꝫ iudicio docet academicus hæc q̃ mĩma dicunt̃ a ſtoicis a numie peti:q̃ ſi negligit nullam uidetur hr̃e curam reꝝ humanaꝝ. SIC hñt:ſic tenent & ſentiunt. EXternas:extra aĩum hoĩs & corpꝰ ſitas:quæ & extrariæ dr̃ extrinſecæ ac fortuitæ.

amiculum grandi pondere:quo Iouem ornarat ex manubiis carthagineſiũ tyrãnus Gelo:atqꝫ in eo etiã cauillatus eſt:æſtate grauem eſſe aureum amiculum: hyeme frigidum:eiqꝫ laneum pallium iniecit:quũ id eſſe aptum ad oẽ anni tempus diceret. Ideqꝫ Aeſculapii Epidauri barbam auream demi iuſſit. Neqꝫ enĩ conuenire barbatum eẽ filium:quũ in omnibus fanis pater imberbis eſſet. Iam mẽſas argẽteas de omnibus delubris iuſſit auferri:in quibus qꝫ more ueteris græciæ inſcriptum eẽt bonorum deorũ:uti ſe eorum bonitate uelle dicebat. Idem uictoriolas aureas pateras coronaſqꝫ q̃ ſimulachrorum porrectis manibus ſuſtinebant̃ ſine dubitatione tollebat: eaqꝫ ſe accipere:non auferre dicebat. Eſſe enim ſtultitiam a qbus bona ꝑcaremur:ab iis porrigentibus & dantibus nolle ſumere. Eundẽqꝫ ferunt hæc q̃ dixi ſublata de fanis in forum protuliſſe & per ꝑconem uendidiſſe exactaqꝫ pecunia edixiſſe:ut qđ q̃ſqꝫ a ſacris haberet id ante diem certam in ſuũ quodqꝫ fanum referret:ita ad impietatem in deos:in homines adiũxit iniuriam. Hunc igit̃ nec olympius Iuppiter fulmine ꝑcuſſit:nec Aeſculapius miſero diuturnoqꝫ morbo tabeſcentem interemit:atqꝫ in ſuo lectulo mortuus in tympanidiis rogo illatus eſt:eamqꝫ poteſtatem quã ipſe per ſcelus erat nactus:quaſi iuſtã & legitimaꝫ hæreditatis loco filio tradidit. Inuita in hoc loco uerſatur oratio. Videtur enim autoritatẽ afferre peccandi:& recte uideret̃: niſi & uirtutis & uitiorum ſine ulla diuina ratione graue ipſius conſcientiæ pondus eſſet qua ſublata iacent omnia. Etenim nec domus nec res.p.ratione quadam & diſciplina deſignata uideatur:ſi in ea nec recte factis præmia extent ulla:nec ſupplicia peccatis:ſic mũdi diuina in homines moderatio ꝓfecto nulla eſt:ſi in ea diſcrimen nullum eſt bonorum & malorum. At enim minora dii negligunt:neqꝫ agellos ſingulorum nec uiticulas perſequuntur:nec ſi uredo aut grãdo quippiam nocuit id Ioui animaduertendum fuit. Ne in regnis qdem reges oĩa minima curant. Sic enim dicitis quaſi ego paulo ante de fundo formiano P. Rutilii ſim q̃ſtus:non de amiſſa ſalute. Atqꝫ hoc quidem omnes mortales ſic habent:externas commoditates:uineta

SEGETES:frugiferas terras & lætas:bñqꝫ ſubactas & ſemēti ꝑparatas. HAbere:recipe. ACCEptū rettulit.i.nullus unꝗ̃ dixit ſe illá a deo habuiſſe:elegás modꝰ dicēdi ē refero tibi hoc acceptū:& refero tibi hoc expēſum. NImirū:certe ꝓbat hāc cōem ſniam academicꝰ:uirtꝰ iqt ī hoīe laudē nō mereret̃ ſi donū dei eēt:ſed iō laudat̃ qa ſtudiis hūanis cōpat̃ & laboribꝰ. REcte:iure:ac merito. AT uero:ponit ea ꝗ̃ deo accepta referunt̃. HOnoribus:dignitatibꝰ honeſtati.

ASSVMptū:acceptū ad nrām laudē:ſed datoris:& iccirco pro his grās numini agimꝰ. BOnus:iuſtꝰ cæteriſqꝫ uirtutibꝰ ꝑditꝰ.hæc ſnia lubrico academico cōuenit:ē tñ abſurdiſſima:hoc ꝗppe ē maximū illud bonū ꝙ̄ imprimis acceptū referē deo:ſine quo nil pōt hūanæ uires. HOnoratꝰ: dignitatibꝰ auctꝰ. INcolumis:ſaluꝰ:ſoſpeſqꝫ. DECVmā:decimá ptē bonoꝝ ſuoꝝ:de hac decima dixi habū de i ſcđo de officiis. QVIDdā noui.i.ꝙ i omni rectāgulo triāgulo ꝗ̄dratū ꝙ̄ a latere recto angulo oppoſito in ſe ducto deſcribit̃ par ſit duobꝰ ꝗ̄dratis ꝗ̃ e duobꝰ reliqs laterībꝰ cōſcribunt̃.Laertius agēs de Pythagoræ iuētis dicit.Refert apollodorus hecatombē imolaſſe illū cū iueniſſet triāguli orthogonii ſubiectū latꝰ tantūdē ualere quātū ꝗ̃ illū cōtineret.hæc ille. HECAtōbe:dr̃ a græcis magnificū:ac ſolēne ſacrificiū ac imolatiōe cē tū boū.hæc demſtratio geometriæ initiatis obuia eſt:& hoc modo delineatur:atqꝫ effingitur.

¶Nō deſcripſi latus. A. C.par lateri. A. B. ne crederet̃ id de quo agit̃ dūtaxat hr̄e locū in triāgulo orthogonio duū æq̄liū laterū:& nō in cæteris orthogoniis trigonis.

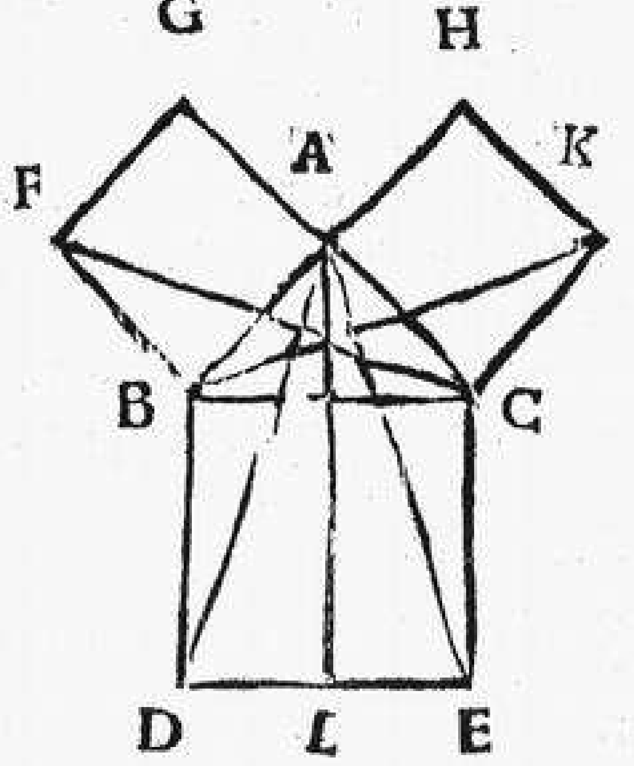

APOLLINI delio: Macrobiꝰ li.iii.ſic ſcribit cloatiꝰ docet eē deliarā apud quā hoſtia nō cædit̃:ſed tñ ſolēni deū ꝑce uenerātur. Verba Cloatii hæc ſūt: deli ara ē Apollinis gēitoris ī ꝗ̃ nullū aīal ſacrificat̃ quā Pythagorā uelut iuiolatā adoraſſe ꝓdūt. AD rē:ad ꝓpoſitū. A SE ipo:a ꝓpria electōe a ſtudio. QVAMuis mēti:rñdet tacitæ obiectiōi:ñ obſtat iqt & cōi iudicio ꝗdā ſupſtitio:ꝗ̃ mētē:uirtutē:& fidē ut deas cōſecrauit.hæ uirtutes iqt ī nobꝭ ſūt uolūtate ac ſtudio cōpatæ. SPEI:ꝗ̃ ē de futuro aliquo bono. SAlutis:quā oēs ī oī ſorte uitæ īprimis exoptāt. OPIS:cuiuſqꝫ auxilii. VIctoriæ:ad quā hi ſuſpirāt ꝗ maxīa tractāt negocia & armoꝝ ſtudio ducūt̃. FAcultas:poſitas & efficacia. SEcūdæ:ad uota & libidinē currentes. REdarguūt:demſtrando rephēdūt. VIM:potētiā. AC ꝑtāte: iperiū & ditionē. AT nō nūꝗ̃.ponit aſſeuerationē ſtoicoꝝ:cui rñdēs Cota dicit. EOS ꝗdē:bonos uidelicet euētꝰ bonoꝝ. ARripimꝰ:nos ipi accipimꝰ:& iduſtria nr̄a cōpatos cōi ꝗdā pſuaſiōe attribuimꝰ deo & hæc rō ut ex ore academico excipiat̃. RAtiō e:cā. AT diagoras:cōfirmat ſuā ſniā autoritate diagoræ ꝗ atheos.i.ſine deo ac ꝑ hoc ipiꝰ:& nefariꝰ cognoiatꝰ ē. ANImaduertis cōſideras & cognoſcis. TAbellis:affixis uidelicet ſacro parieti ī ſignū euitati naufragii:cōſeruatæqꝫ ſalutis ope diuia quā piclitātes iplorāt.Vñ dixit Horatiꝰ.

ſegetes olíueta ubertatē frugū & fructuum:oēm deniqꝫ cōmoditatē ꝓſperitatēqꝫ uitæ a diis ſe hr̄e. Virtutē aūt nemo unꝗ̃ acceptā deo rettulit:nimiꝝ recte pp uirtutē.n.iure laudamur:& ī uirtute recte gl̃iamur ꝙ̄ nō cōtigeret ſi donū a deo nō a nobis hr̄emꝰ.At uero aut honoribus aucti:aut re familiari:aut ſi aliud ꝗppiā nacti ſumꝰ fortuiti boni:aut depulimꝰ mali tūc diis grās agimꝰ:tū nihil nr̄æ laudi aſſūptū arbitramur Nūqs ꝙ bonꝰ uir eēt grās diis egit unꝗ̃? At ꝙ diues: ꝙ honoratꝰ:ꝙ icolumis:Iouēqꝫ optimū maxiū ob eas res appellāt:nō ꝙ nos iuſtos tēpatos ſapiētes efficiat:ſed ꝙ ſaluos:icolumes:opulētos:copioſos.Neqꝫ Herculi qſꝗ̃ decumā uouit unꝗ̃:ſi ſapiēs factꝰ eēt ꝗ̄ꝗ̄ Pythagoras quū ī geometria ꝗddā noui inueniſſet: muſis bouē imolaſſe dr̄.Sed id ꝗdē nō credo:ꝗ̃nil ille ne Apollini ꝗdē delio hoſtiā imolar̄ uoluit:ne arā ſanguine aſpergeret.Ad rem aūt ut redeam?iudiciū: hoc oīum mortalium eſt:fortunā a deo petēdam a ſe ipſo ſumēdā eē ſapiētiam. Quāuis mēti delubra & uirtuti & fidei conſecremus:tñ hoc in nobis ipſis ita uidemus.Spei ſalutis opis uictoriæ facultas a diis expetēda eſt.Improboꝝ igr̄ ꝓſpitates:ſecūdæqꝫ res redarguūt:ut Diogenes dicebat:uiꝫ oēꝫ deoꝝ ac ꝑtātē. At nō nūꝗ̃ bonos exitꝰ hn̄t bōi:eos ꝗdē arripimꝰ attribuimuſqꝫ ſine ulla rōe diis īmortalibꝰ.At Diagoras quū Samothraciā ueniſſet:Atheꝰ ille ꝗ dr̄:atqꝫ ei ꝗdā amicꝰ tu ꝗ deos putas hūana negligere:nō ne aīaduertis ex tot tabellis pictis ꝗ̃ m̄lti uotis uī tēpeſtatis effugerint?in portūqꝫ ſalui ꝑuenerint? Ita fit inqt. Illi eni nuſꝗ̃ picti ſunt:qui nau fragiū fecerunt mariqꝫ perierunt.Idēqꝫ quū ei nauigāti uectores aduerſa tempeſtate timidi & ꝑterriti dicerēt:nō iniuria ſibi illud accidere:ꝗ illū in eandē nauē recepiſſent.oſtēdit eis in eodē curſu multas alias laborātes:ꝗ̄ſiuitqꝫ num etiā in his nauibus Diagoraꝫ uehi crederent.Sic.n.res ſe habet ut ad ꝓſperam aduerſam ue fortunam qualis ſis:aut quemadmodum uixeris:nihil interſit. Non animaduertunt inquit omnia dii:ne reges quidem.

Me tabula ſacer uotiua paries idicat uuida ſuſpēdiſſe potēti ueſtimēta maris deo. VIM:ipetū. ITA fit iqt:ponit uafrū diagoræ rñſum:& ipio cauillo nixū. VEctores:nautæ.Vectores dr̄ ꝗ uehūt:& ꝗ uehunt̃:cœſar apud Lucanum. Vectorē nō noſſe tuū. NON iniuria.i.iure ac merito. LAborātes:piclitātes. QVAlis:ꝗ̄les habueris mores:nihil faciat ad exitus reꝝ uarios. NON aīaduertūt:repetit rōnē ſtoicoꝝ ſilitudine regū cōfirmatā:quā negat academicus.

quid eſt

Quid eſt ſile? Reges.n.ſi ſciētes ꝑtermittūt magna culpa ē. At deo ne excuſatio qdē eſt i ſciā: quē uos ꝑclare defenditis: quū dicitis eā uim deuꝝ eē: ut ſiqs ēt morte pœnas ſceleris effugerit expectanť hæ pœnæ a liberis a nepotib⁹ ac poſteris. O mirā æq̃tatē deoꝝ: Ferret ne ciuitas ulla latorē iſtiuſmodi legis? ut cōdēnareť fili⁹ aut nepos: ſi pr aut auus deliq̃ſſet? Quinā tātalidaꝝ iternecioni modus pareť? aut q̃nā unq̃ ob mortē myrtili pœnis luēdis dabiť ſacietas ſupplicii. Vtrꝝ poetæ ſtoicos deprauerit: an ſtoici poetis dederit autoritatē: nō facile dixeri. Portēta.n. ab utriſq; & flagitia dnr. Neq;.n. quē Hipponactis iāb⁹ læſerat: aut q erat Archilochi uerſu uulnerat⁹: a deo imiſſū dolorem nō cōceptum a ſe ipſo cōtinebat. Nec quū ægiſti libidinē aut quū Paridis uidem⁹: a deo cām reqrimus: quū culpæ uocē a deo audiam⁹. Nec ergo multoꝝ ægroꝝ ſalutē nō ab hippocrate poti⁹ q̃ ab æſculapio datā iudico: nec lacedemonioꝝ diſciplinā dicā unq̃ ab Apolline potius ſpartæ q̃ a lycurgo datam: Crytolaus inquā euertit corinthū carthaginē; Aſdrubal: hi duos illos oculos oræ maritimæ effoderūt? nō iratus alicui: quē oīo iraſci poſſe negatis deū. At ſubueīre certe potuit: & cōſeruaſ urbes tātas atq; tales. Vos.n. ipi dicere ſoletis: nihil eē qđ efficere nō poſſit: & qdē ſine labof ullo. Vt.n. hoīu; mēbra nlla

QVID eſt ſile? q.ſi dicat hoc qđ aſſertis nō ē ſile. Reges.n. multa ignorare pñt de⁹ uero mīme: igit ſciētes negligunt: qđ regib⁹ uitio uertit. PRAEclare defenditis: ironice loqť. q.d. ueſtra defenſio accuſat poti⁹ deos q̃ excuſet: arguit.n. iniq̃tatē q̃dā. EAM uim: talē potētiā & naturā. MORte: qm moriť anq̃ ſcelerꝰ pœnas dederit. HAE pœnæ: q̃ ſceleſto pri debebanť: exiganť a ſucceſſorib⁹: qđ uř eſſe iniq̃ſſimū. An priſcoꝝ tñ ſupſtitio id aſſeuerabat. Vñ pythia uates ita rñdit lydis miſſis a crœſo q erat qnt⁹ a Gyge q p ſūmū ſcelus candaulo cæſo regnū lydiæ occupauit. Sortē fato deſtinatā deo quoq; defugere ipoſſe ē. Crœſus qntæ retro ætatis crimē luit hoc ē abaui q cū eēt ſatelles muliebri dolo duct⁹ dñm iterimit illiuſq; dignitate potit⁹ ē nihil ad ipm ptinēte. OMnem æq̃tatē: ironia ē: q ſpēs hř allegoriæ.i. inuerſionis: q̃ aliud uerbis oſtēdit & aliud ſenſu. Tropus ut finit Quītilian⁹ ē uerbi uel ſermonis a ꝓpria ſignatione in aliā: cū uirtute mutatio. FERret ne⁹ q.d. non patereť aliq̃ ciuitas legē ꝓmulgari q̃ a nepotib⁹ exigeret parētū & maioꝝ pœnas: hoc iqt ēt apud hoīes eēt iniq̃ſſimū: mlto magis apud numina: q̃ putanť æq̃ſſima. QVI nā: ſenſus eſt. Nullus eē poterit finis ſupplicio rū: ob ea ſcelera q̃ tragicis poetis lōge lateq;: patētē campū aperuerūt: & theatra oīa cōpleuere: poetaꝝ iquit ſigmēta hæc ſūt: poſteri ſiqdē nō luūt delicta maioꝝ: ut poetæ fabulanť: q aut ſtoicos errare fecerūt: aut ipſi ſtoici cōfirmarū poetas idem qđ illi ſentientes. TANtalidaꝝ: nepotū tantali q numinū arcana prodidit. Vñ electra apud euripidem agens de proauo tātalo dicit. Incaſtigatam habuit linguā: qui eſt turpiſſimus morbus: e tātalo natus: eſt pelops: ex hoc atreus & thieſtes quoꝝ flagitia notauerūt tragœdiæ. INTERnecioni.i. morti: atq; ſupplicio. ē aūt iternecio priuatio uitæ. MOdus: finis terminus cōſtituať. OB mortē myrtili: quē mercurio natum pelops i mare deiecit: qđ myrtoum a caſu myrtili dictū: ut icariū ab Icaro. LVENdis: ſoluēdis.i. luendo pœnas. SAtietas: expletio: finis: faſtidiū. DEprauarint: prauā opionem indiderint. AVtoritatē: dignitatem: æſtimationem. AB utriſq;: poetis & ſtoicis. PORtenta: ſiniæ abſurdæ: atq; mōſtroſæ. NEq; eni: ꝓbat: confirmatq; aſſeuerationē ſuā exēplis. HIPOnax epheſius fuit cuius autore Plinio notabilis feditas: uultus fuit: quãobrē imaginē eius bupalus & Anthermus propoſuere ridentiū circulis indignatus hiponax amaritudine: carminū diſtrinxit eos intm ut credať aliquos ad laqueū cōpuliſſe. Horatius in epodo ſic terret maledicū. Caue: caue: nāq; in malos aſperrimus: parata tollo cornua. Qualis lycābe ſpretus in fido gener. Aut acer hoſtis pubalo. ARCHIlochus: in paro inſula natus autor iambici carminis quo in ſocerꝝ lycāben eſt inuectus ob denegatā neobulē ſponſam. Vñ neobulæ dictæ ſunt tales diræ: infectationeſq; maledicæ iambico numero & pede currētes & claudicātes: quapp dixit Terētianus ſimili lege ſonātes numeros: & neobulas dedit uno modulatus lepide carmine flaccus. Miſeraꝝ eſt neq; amori dare ludū: & reliq̃. SENſus eſt: deus non imiſit dolorē lycābe: aut bupalo: ſed ipſi cōceperūt illum ꝓpria opione: dedecus illud carminū ſupmā infelicitatē arbitrātes. AEGIſtus: fili⁹ thyeſte clitēneſtrā patruelis Agamēnonis uxorē: adulterio polluit: agamēnoniæ cædis autor fuit: & ab oreſte agamēnonis tādē iterfect⁹ ē. LIbidinē: adulterꝝ cū clitēneſtra. PAridis: raptoris helenæ adulteriq;. CAVſam: pricipiū: & efficiētiā: quis iqt culpa hui⁹ ſceleris adſcribať deo a poetis. NEC uero: a cōtrario aſfirmat bona cōferri ab hoīb⁹ hoī: & nō a numine q̃ ſnia & ſi academico cōuenit de oib⁹: ambigēti tñ nefaria ē ipſimis & deteſtabilis: oīum quippe mortalium bonum: imortali deo referť acceptū. HIPpocrates: Cous fuit medicinæ autor uel maximus. AECSVlapius: fingitur a poetis apollinis filius & medendi artis numen. DISCIplinam: ciuilem uiuendi normam a lycurgo ꝑſcriptam. AB apolline: ex cuius ſentētia leges lycurgi late dicunť: quod cōmētarium eſt inquit academicus. CRItolaus: quoniā legatos Romanorum uiolauerat cauſa fuit ut corinthus deleretur a.L. mummio. HASDrubal: carthaginenſis ciuis & dux in tertio bello punico crudelitate in captiuos Romanos ædita excitaui. patriæ icendium autore Appiano. DVOS oculos: clariſſimas urbes ad mare ſitas. NEGATIS: uos ſtoici aſſerētes nō modo in deum: ſed ne iſapiētem qdem hoiem cadere iram. TANtas: tam magnas & inclytas. VOS.n. ipſi: ratio quare potuit ſubuenire cōſentanea ſtoico decreto uos ſtoici dicit Cota deum omnipotentem aſſeritis. VT enim hac ſimilitudine urebanť ſtoici concludentes deum cum ſit anima mundi ut ipſi opinati ſunt membra naturæ: ideſt quatuor elementa ea facilitate mouere qua humanus animus corporis partes commouet.

CONtẽtione:conatu. MENTE:ui mẽtis:& animæ: quæ cũ uult mouet. NVmine:potentia:nutu ĩperio. FINgi formari. MVtari:conuerti in nouas figuras. NEq3 id dicitis:cõprobat hanc opionẽ ſtoicoꝝ de ui diuia lubric⁹ academic⁹:q̃ſi oblit⁹ ꝑprii decreti:ſed eui/dẽtia rei addubitationẽ ſuſtulit. SVpſtitioſe.i.nõ ĩani q̃dã rõe:atq3 delyra opione more uetulaꝝ:ſed naturali cã & argumto. CONſtãti:ſtabili fixa & certa. MA/teria.n.cãm hui⁹rõnis affert Cota.q̃ a cõmutabili natũ ra ipſi⁹materiæ ſumit. IN q̃ tãq̃ ĩ potẽtia ad oẽm for/mã recipiẽdã ſi cã nõ deſit q̃ efficiẽdi uim hẽt. FLExĩ bilẽ:uolubilẽ & uertibilẽ ĩ nouas formas. FINgi:for/mari:& cõmutari. FIctricẽ:formatricẽ. MOderatri/cẽ:gubernatricẽ:& ĩpatricẽ. NEſcit ignorat ſuas uires: qđ de deo ſentire abſurdiſſimũ ẽ. AVT negligit:ñ cu rat q̃d agat hũanũ gen⁹:qđ ab optĩa ꝑſtãtiſſimaq3 natu ra eẽt penit⁹alienũ. NON põt iudicare:qđ ſẽtire ipiũ ẽ diuinãq3 negat ſapiam. NON curat ſinglos & ſtoi coꝝ opione ad qđ uult ſẽſim Cota deducit:nã ſi cõce dit ſinglos ñ curari a deo:idẽ diceť de urbib⁹:deĩde na tiõib⁹.poſtrẽo đ oib⁹. NON eas.i.ſi ñ curat ſinglas ci uitates. SI has: rões:& gẽtes. AB ea:diuia ꝓuidẽtia. SED qũo pugnãtia dicere ſtoicos oñdit academicos: & ſic eos ut ĩprudẽtes notat & ĩcõſtãtes. Q. VOmõ: q̃ rõe:uia:& frõte. IIDEM:ſtoici. NON ꝑſeq:ñ curare ac admĩſtrare. DIſp̃tiri:diſtribui ꝑ ptes HAEC tecũ: diſſero.ſ.o balbe:qm̃ ſtoicoꝝ opione ſõnia dñ a deo mitti:eẽq3 ueriſſima. SENtẽtia:affirmatio & iudiciũ. OPORtere:neceſſario cõcipi ut id cõſequanť hoĩes qđ ex optãt. VOuẽt:optãt:& petũt:ſeq3 ad aliq̃d obligant ſi cõpotes uoti fuerit. DE ſinguli:qđ ẽ cõtra ſtoicos aſſe rẽtes ñ curari a deo ſinglos. VIdetis igr̃:cõcludit Cota deũ nõ hr̃e tãtas occupatões q̃tas dicebãt ſtoici:nã ſin/gla curare ñ poſſet ſi illis diſſigureť cõib⁹& maximis. futilis rõ:ſed ab hallucinãti academico ñ aliena. FAC eẽ:eſto iqt ꝙ ſit occupata:q̃re ñ utiť cæteris diis miſtris ut reges faciũt:& hæc rõ uaniſſima ẽ. DIſtẽtã.ꝑ oĩa na turæ mẽbra extẽſã:& occupatã. VERſantẽ:uoluẽtẽ. TVentẽ:cõſuatẽ. MOderãtẽ:tẽpantẽ & gubernãtẽ. CESſare:ocioſos eẽ atq3 ignauos. NON ut tollerẽ:eẽ negarẽ:ſed ut q̃nis hui⁹difficultates oñderẽ. EXpli/cat⁹explanatões & enarratões. VEhemẽti⁹:acri⁹:& ua lidi⁹. MErã:purã:ſolã:uerã:ĩtegrã. SANctiſſime:relĩ gioſiſſime. PRO aris & focis.i.ꝑ religiõe ac ſacrificiis q̃ nulla fierẽt ſi de⁹ ñ eẽt:aut ſi hũana ñ curaret:iccirco uiris eq̃ſq3 ut dr̃ bõis ciuib⁹aſſerẽda ẽ diuia ꝓuidẽtia ne ſolidiſſimũ rei pu.fũdamtũ labefacteť. SANctos iuio labiles. REligiõe:diuio cultu & reuerẽtia. CINgitis: munitis:& roboratis metu:& reuerẽtia ſupioris natu/ræ. DIſſerere:diſputare:atq3 diſq̃rere:nullo certo adhi/bito iudicio ut decuit academicũ. Q. VIPpe:certe:iro nice loqť Epicure⁹Vellei⁹:q̃ oẽ gen⁹diuiatiõis negabat. SOMnia:nocturna uiſa:& ſignationes reꝝ futuraꝝ. LEuia:uana:& mẽdoſa. ITA:ſic diſpoſiti & affecti. Aperit Ci.& ĩpe academic⁹ ſuã opionẽ atq3 ſniam:fa/teturq3 ſtoicã rõnẽ eẽ ueriſilẽm non dixit uerã ne a ſuo decreto abſcederet:ſeruatq3 ambigẽtis academici deco/rũ. PROpenſior:pronior:& iclinatior ad id qđ uero eſt ſimile:id enim academicus e ſuo dogmate ſeq̃tur.

FINIS.

cõtẽtione mẽte ĩpa ac uolũtate moueanť:ſic numie deoꝝ oĩa fingi moueri mutariq3 poſſe.Neq3 id dici tis ſupſtitioſe atq3 aniliter:ſed phyſica cõſtãtiq3 rõne. Materia.n.reꝝ ex q̃ & ĩ q̃ oĩa ſint:totã eẽ flexibilẽ & cõmutabilẽ ut nihil ſit:qđ nõ ex ea q̃uis ſubito fin/gi cõuertiq3 poſſit.Ei⁹ aũt uniuerſæ fictricẽ & mode ratricẽ diuinã eẽ ꝓuidẽtiã.Hãc igiť quocũq3 ſi mo/ueat efficere poſſe qcq̃d uelit.Itaq3 aut neſcit q̃d poſ ſit:aut negligit res hũanas:aut q̃d optimũ ſit nõ põt iudicare.Nõ curat ſingulos hoĩes:nõ miꝝ nec ciuita tes q̃dẽ:nõ eas:ne natiões q̃dẽ & gentis?Q ui ſi has etiã cõtemnet:q̃d mirũ eſt oẽ ab ea genus hũanũ eẽ cõtẽptũ.Sed quo mõ iidẽ3 dicitis:nõ oĩa deos ꝑſeq: qui uultis a diis ĩmortalib⁹hoĩbus diſpertiri ac diuidi oĩa.Iccirco hæc tecũ q̃a ueſtra eſt de ſomnioꝝ uerita te ſnia:atq3 iidẽ etiã uota ſuſcipi oportere dicitis.Nẽ/pe ſinguli uouẽt.Audit igiť mens:diuina etiã de ſin gulis.Videtis ergo eã nõ eſſe tã occupatã q̃ putaba/tis?Fac eſſe diſtentã:cælũ uerſantẽ:terrã tuentẽ:maria moderãtem.Cur tã multos deos nihil agere & ceſſa re patiť?Cur nõ rebus hũanis aliquos ocioſos deos ꝑfecit:q a te Balbe ĩnumerabiles explicati ſũt.Hæc ſe re dicere habui de natura deoꝝ:nõ ut ea tollere3:ſed ut ĩtelligeretis q̃ eſſet obſcura:& q̃ difficiles explicat⁹ hr̃et.Q uæ quũ dixiſſet Cota finem fecit:Lucili⁹ aũt uehementius ĩqt Cota tu q̃dem ĩuect⁹ es ĩ merã ſtoi coꝝ rõnem:q̃ de ꝓuidentia deoꝝ ab illis ſcĩſſime & ꝓuidẽtiſſime cõſtituta eſt.Sed qm̃ adueſpaſcit:dabis nobis diem aliquẽ ut cõtra iſta dicam⁹.Eſt.n.mihi te/cũ ꝓ aris & focis certũ:& ꝓ deoꝝ tẽplis atq3 delubris ꝓq3 urbis muris:quos uos põtifices ſcõs eſſe dicitis diligẽtiuſq3 urbẽ religiõe q̃ ĩpis mœnibus cingitis:q̃ deſeri a me dũ q̃de3 ſpirare potero nefas iudico.Tũ Cota.Ego uero & opto redargui me Balbe:& ea q̃ diſputaui diſſerere malui q̃ iudicare:& facile me a te uinci poſſe certo ſcio.Q uippe ĩqt Vellei⁹:q ẽt ſom nia putet ad nos mitti ab Ioue:q̃ ĩpa tñ tam leuia nõ ſũt:q̃ eſt ſtoicoꝝ de natura deoꝝ orõ.Hæc quũ eẽnt dicta ita diſceſſim⁹:ut Velleio Cotæ diſputatio ue/rior:mihi Balbi ad ueritatis ſimilitudinem uideretur eſſe propenſior. Laus Deo.Finis.

Laus ſummo regi dicatur uocibus oris:
Q đ iam non ceſſet merces cõdigna laboris.

Fata regunt finem:ſpero dii cæpta ſecundent.

Sola uirtus uincit omnia.

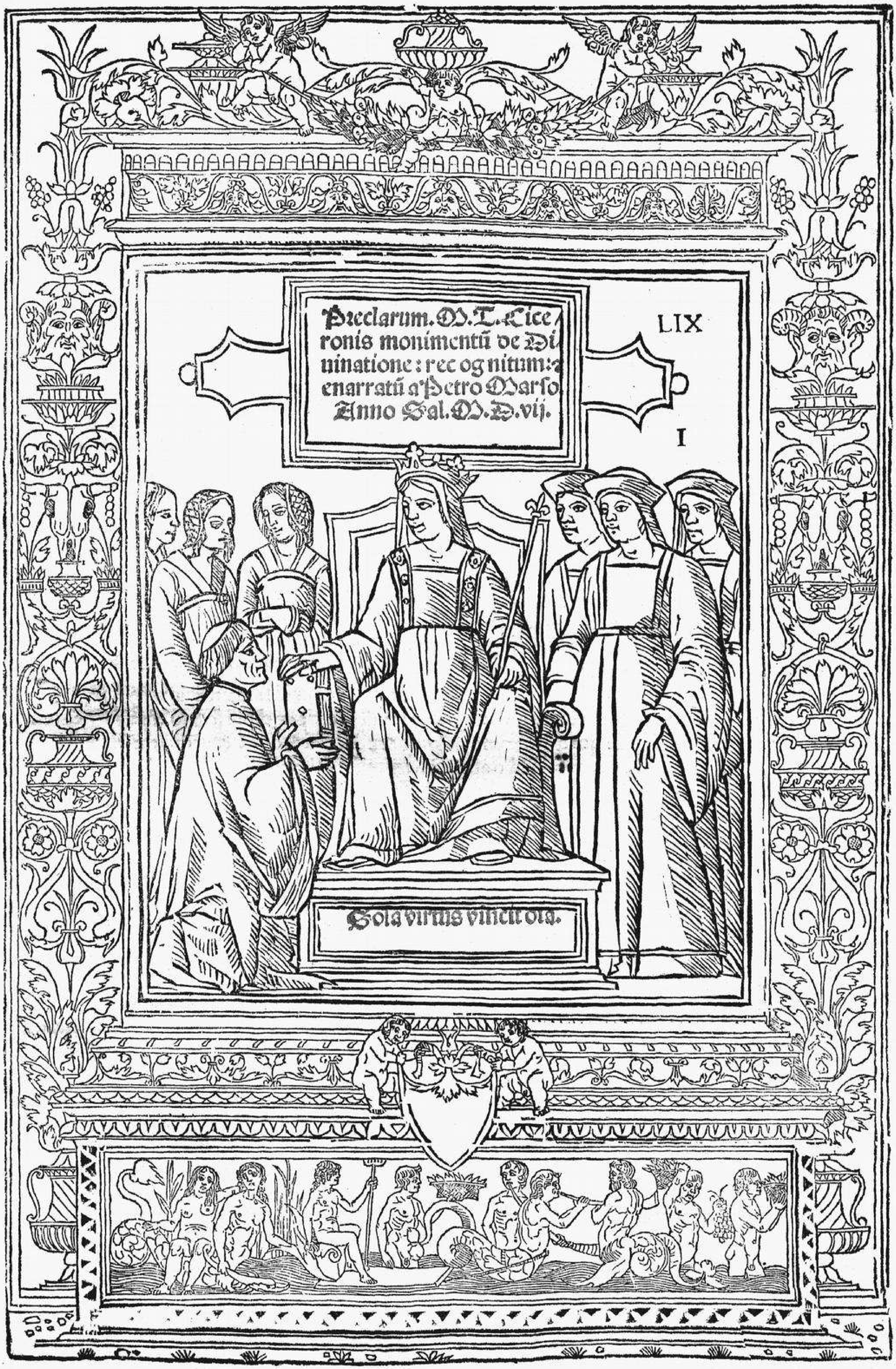

Preclarum. M. T. Cice
ronis monimentū de Di
uinatione: rec og nitum: &
enarratū a Petro Marſo.
Anno Sal. M. D. vij.
LIX
I
Sola virtus vincit oīa.

¶ PETRI MARSI Recognitio:& enarratio duorum librorũ Ciceronis de Diuinatione ad Illuſtriſſimam Annam Galliarum Reginam chriſtianiſſimam.

VETERES Philoſophi & grauitate:& acumine nobiles:q̃bus poecile.i.uaria porticus in qua cõmentari:ac diſſerere cõſueuerunt appellatiõem dedit. Diuinam eẽ ꝓuidẽtiam oĩa moderãtem:& humanis rebus benigniſſime cõſulẽtẽ argumẽto:uel efficaciſſimo multiplicis diuinationis aſſeuerarũt. huius eteñ nomẽ ab illa ducit̃. & duo hæc reciprocãtur inuicẽ:atq; recurrũt. Quapp utrũq; diuinationis genus artificioſum.ſ.ac naturale obſeruãdum cenſuerunt. Diuina ſiqdem ſnĩa tum extorum ſignis:atq; portẽtis:tum auguriis:& ſortibus:tũ uaticiniis & ſomniis uitæ uſibus olim patuit: ut ea q̃ multo añ ꝓuiſa eẽnt:aut oĩno cauerẽtur:aut certe lãguidiora incurrerent. Talium philoſophoꝝ rõnes:atq; exẽpla. M.T. Cicero ſtoicam pſonam ꝓ tpe induens cum eẽt academicus his libris explanauit quos undiq; mendis ſcatentes: & nubilo quodam difficultatis:& ambiguitatis obductos pro captu ingenii emẽdatos: & q̃tulacũq; interp̃tationis luce pfuſos Amplitudini tuæ dedicaui Religioſiſſima Regina: ut hac ẽt nũcupatione chriſtianiſſimo Regi iũgaris. Cui opus de diuina natura ſacratum eſt:a qua riuuli diuinatiõis:& p̃ſenſionis ẽt priſcis tpibus emanarunt. Aeterna ſiqdem illa & ineffabilis bonitas uberrimis grãe ſuæ fontibus oẽm terrã rigare præcepit. Sed populus ille quõdam electus diuinis prophetaꝝ uocibus ãmonitus eſt imprimis & iſtitutus. Moſes ille undiq; ſacer iſraeliticæ gentis aſſertor deum pollicẽtem audire meruit. prophetã eis ſuſcitabo de medio fratrum ſuoꝝ ſimilẽ tui. & ponam uerba mea in ore eius. Loqueturq; ad eos oĩa quæ p̃cepero illi:q aũt uerba eius quæ loquet̃ in noĩe meo audire noluerit ego ulciſcar. Hic ẽ ille non propheta ſolum maximus:ſed & prophetaꝝ oĩum Numen:quo loquẽte hariolorum: haruſpicum: & uaticinãtium ora obmutuerũt. Delphici tripodes confracti ſunt & cortina obſtructa:chaoniæ uolucres:æra dodonea: & tomarii Iouis lucus euanuerunt. Garamanticæ ſortes nullæ ſunt. Tanti ducis & prophetæ uocibus omni ſtudio ac pietate parẽdum eſt:ut ſũmo bono p religionem inhæreamus & diuina ultio caueat̃:quæ cõſumatiſſima iuſticia eſt:& clemẽtiſſima. Quod Tu religioſiſſima Regina ſeruas imprimis ut piẽtiſſimi & in omni uita incõparabilis franciſci britãnici Ducis filiã:ut Reginam chriſtianiſſimi Regis cõſortẽ:ut deniq; catholicæ fidei ac nitidiſſimæ religionis primogenitã decet. Tua pietas cæteris & fuit & erit ſpecimen. Tua prudẽtia eccleſiæ chriſti ſedulo cõſulit. Qđ cum multis argumẽtis oſtendit̃:tum uel maxime his ꝓmouendys qui & opera:& uerbo chriſtianæ plæbi ꝓdeſſe poſſint. Tuæ ſolertiæ ac p̃io ſtudio acceptũ referimus Religioſiſſimũ uirũ Robertũ cardinalẽ Nanetenſem:cuius decora grauitas:ſingularis pudicitia:cõſilium:eruditio & exemplaris demum uita ſacrum Senatum undiq; exornãt. Hi ſunt uiri fortiſſimi qui lectulum noſtri Salomonis ambire debent tenẽtes gladios:& ad bella doctiſſimi. uniuſcuiuſq; enſis ſup fœmur ſuũ ꝓpter timores nocturnos. Hi ſunt eligendi gubernatores:qui clauo uigilãtiſſime inhærẽtes fluctuantẽ Petri nauiculam in p̃pete portu ſtatuere calleant. Hi chriſtianæ militiæ duces:qui ad ꝓpoſitã palmam cõtendẽtes clariſſimos referant de hoſte triumphos. Has e tantis Tuæ Maieſtatis dotibus delibaſſe ſit ſatis. Alium locum ſibi expoſcunt:& maiori uate canendæ ſunt. Viue felix. & q̃cquid Amplitudini tuæ ad uotũ ſuccedit Diuinæ benignitati acceptũ referre dies nocteſq; memineris. Reges per me regnant dicit dominus:cui colendo nati ſumus. Deus inquit Lactantius nos ideo generauit ut ei ſeruiamus. Seruire aũt deo nil aliud eſt q̃ bonis operibus tueri:& cõſeruare iuſtitiam:hæc ille. Cõmunem generis humani parentem uenerari decet imprimis cui uiuendo & moriendo damus operam. Cui ratio tãdem reddenda eſt. Illi gloria in æternum. AMEN.

¶PRAECLARISSIMA Commentaria Petri Marſi litteratorum monarchæ in marci Tullii Ciceronis librum de diuinatione accuratiſſime caſtigata.

VETVS OPINIO EST Hac præfatione ut rhetorum decreta ꝑſcribunt Diuinationis.i.ſciētiæ ac proui/dentiæ rerū futurarꝫ autoritate longius repetita & altius iuſto Ciceronis ꝑconio celebrata. Q.frater ſtoici dogmatis æmulator atqꝫ aſſertor huius diuini muneris duo genera eſſe rōnibus ꝓbat:& cōfirmat exēplis:quorꝫ alterꝫ arte cōſtat:& nititur formulis longo uſu cōſtitutis. Alterū uero natura ipſa excitat: & afflatu uiget diuino:illa idcirco artificioſa:hæc natu/ralia & habent & appellant:quæ ſomniantib⁹: & per furorem uaticinantibus contingunt:& obſeruant. Hi aūt arte diuinant qui cōiectura & ratione nouas res in/terꝑtantur & explicant quas priſci longa obſeruatione notantes didicerunt & compꝛhendentes ī diſciplinam & artem redegerunt. Hi uero haruſpices erant:cōiecto/res:augures tonitrualeſqꝫ iterꝑtes:hæc oīa prīo uolu/mīe cōtinent:&.Q.frater ſtoicam ſuſtinet perſonam. In altero.M.Tullius academicus rationes diuinationē confirmātes in dubium reuocat:ut quid pro illa:& cō/tra illam diſputatū ſit a priſcis philoſophis liquido ap/pareat. DVCTA:originata & propagata ab eo tēpo/re quo heroes.i.ſemidei claruerunt.heroes autem pri/ſci appellauerūt corporeanimoqꝫ ſolidos & diuini ge/neris participes:inde uirtus heroica ſublimis atqꝫ diui/na & in eius ꝑconia heroicum carmen:huic uirtuti fe/ritas opponitur. MAGNIfica:maxima:ampliſſima. SALVtaris:utilis conſeruandæ ſaluti publice:priua/timqꝫ:nec non declinando īminenti periculo. Aufert uim ꝑſentibus malis inquit Sæneca qui futura proſpe/xerit:& quæ multo ante prouiſa ſunt languidius īcur/runt:Plato in phedro diuinatiōem celebrat his uerbis. Nunc autem maxima bona fiunt nobis per furorē di/uino quodam munere cōceſſum:nam & quæ delphis futura predicit uates:& quæ ī dodona ſacerdotes mul/ta & magna cōmoda priuatim & publice græcis hoī/bus attulerunt:quod ſi referamus ſibyllam:& alios q/cūqꝫ diuino uſi ſunt uaticinio q̄ multa ꝑdicētes in futu/rum ꝓfuerint prolixum nimis extēdemus ſermonē:& rem oībus manifeſtā ꝓferemus. SI MODO eſt ulla: decorꝫ ſeruat academici nihil affirmantis. VIM:effica/ciam:ꝓprietatē:& potētiam:nā qui diuinat ſimilitudi/nem quādam dei hr̄e uidet. DVXErūt:deriuauerūt: originationē dederūt:& aptū nomē accōmodarūt:ut uidelicet eēt uera nota.i.ſignū rei notatæ. INTERꝑta/tur declarat uim & originem ipſi⁹ nōis uerba Platonis in phedro hæc ſunt. Illud certe dignum eſt teſtificari ꝙ ueteres q nōia reb⁹ poſuerūt nō turpe qddā:neqꝫ ignoīoſum putarūt furorem. Nō.n.pulcherrimæ arti qua futurꝫ iudicat hoc nomē applicātes eam manicē noīaſſent:ſed tanq̄ bonū qddā ſit furor cum diuina ſorte ꝓuenerit nomē hmōi indider/rūt:at iuniores iſti īmiſſa.T.lr̄a īepte manticē uocauerūt:hæc Plato. Manum antiq appellabāt bonū:iō pri⁹ manicē de/īde manticen appellauerūt:Diuinādi duas poſuit Plato furoris ſpēs:Vnā ab humanis morbis. Alterā ex alienatiōe diui/na qua extra cōſuetā uitæ īſtitutionē qs rapit. Hui⁹ q̄tuor ꝑtes ſunt uaticiniū:Myſteria:poetice:Venereus cupidineuſqꝫ īfluxus.ꝑſides harꝫ formarꝫ Apollo:Dionyſi⁹:Muſæ:Ven⁹ cū filio. HVMAnā:benignā:hoſpitalē:facilē. IMMAnē: ferā:difficilē:aſperā:truculētā. BARBArā:īdoctā:rudē:īdocilē:abſonā:& ab oī cultu īgenii alienā. AB VLTIMIS: poſtremis aſcēdēdo:ſed deſcēdēdo primis obſeruatorib⁹ & aſſertorib⁹ talis diſciplinæ. SYRIA:īqt Plini⁹ quondā ter/rarꝫ maxīa aſſyria aū dicta:& ubi cilitiā attingit antiochia. Syri autore Euſtathio libyci Dionyſii iterꝑte dicti ſūt a ſyro apollinis & ſinopes filio. Aſſyrii ꝓprie ſunt q babylonē īcolūt adiacētēqꝫ regionē. REPEtā:celebrē alti⁹ explicādo. AVTORItatē dignitatē & excellētiā. APTVM:accōmodū & ſua q̄litate idoneū talib⁹ obſuatiōib⁹. TRAIEctio/nes:uarios curſus & recurſus. NOTAtis:obſeruatis:& ſignatis. CVIqꝫ:a quoqꝫ. CHALdæi:autore diodoro baby/loniorꝫ antiqſſimi eū locū ī ſua re pu.quē ī ægypto ſacerdotes obtinuerūt:ad cultū eteni deorꝫ electi ꝑ oēm uitā philoſo/phabant:ꝑitiſſimi aſtrologiæ habiti ſunt. Multi quadā diuinatiōe futura ꝑdicebāt.chaldæi inquit Stephanus dicti ſunt a chaldæo quodā ut autor ē Dicearchus. Chaldæi dicit Euſtathi⁹ libyci dionyſii iterpres dicti ſunt a chaldæo rege:quē dicunt poſt Ninum quatuor &.xx.annis habitaſſe babylonem:& cōgregatos ab ipſo nomen accepiſſe.

¶MARCI TVLII CICERONIS DE DIVINATIONE LIBER PRIMVS.

VETVS OPINIO EST iam uſqꝫ ab heroicis ducta temporibus: eaqꝫ &.P.R.& oīum gentium fir/mata cōſenſu:uerſari quādam inter hoīes diuinatōem:quā græci man/ticen appellant.i.ꝑſenſionem & ſciētiam rerum fu/turarum. Magnifica q̄dam res & ſalutaris:ſi modo eſt ulla:quaqꝫ ꝓxima ad deorꝫ uim natura mortalis poſſit accedere. Itaqꝫ ut alia nos melius multa quā græci:ſic huic ꝑſtantiſſimæ rei nomen noſtri a di/uis græci:ut Plato īterprætatur a furore duxerunt. Gentem qdem nullam uideo:neqꝫ tam humanā atqꝫ doctam:neqꝫ tam īmanē atqꝫ barbaram:q̄ nō ſignificari futura:& a qbuſdam intelligi:prædiciqꝫ poſſe cēſeat. Principio Aſſyrii:ut ab ultimis auto/ritatem repetam ꝓp planitiē:magnitudinēqꝫ regio/num:quas incolebāt:quū cælum ex omni ꝑte pa/tens atqꝫ aptum intuerentur:traiectiones motuſqꝫ ſtellarum obſeruauerūt:qbus notatis quid cuiqꝫ ſignificaretur memoriæ prodiderūt. Qua in na/tione Chaldæi non ex artis:ſed ex gentis uocabu/lo nominati:diuturna obſeruatione ſyderum ſci/entiam putantur effeciſſe:ut prædici poſſet:quid cuique euenturꝫ:& quo quiſque fato natus eſſet

EANDEM artem:ſyderalem ſciam. PISIDE:dicti ſunt a piſido quodam:ut dicit Euſtathius:uocabanť prius autore Stephano ſolymi a ſolymo filio Iouis & chaldenes piſide contermini ſunt lyciis. Cicero ꝓcõſul hos pplos rexit & gubernauit. COLOnia:dr̃ multitudo hoium alio trãſcripta & miſſa ad inhabitãdũ:& ipſa minor urbs q̃ nouos habitatores reciperet colonia dicta. EOLIA:prouincia minoris aſiæ ꝓpe Ioniã ſupra phrygiam inqt Euſtathius iacent eoles:his finitimi ſunt cilices uſq; ad mare:eoles europei dicti ſũt a filiis eoli. Aſiani uero eoles appellati ſunt:qm̃ ex uariis hoibus fuit illa colonia.nam Eolon dr̃ uariũ. Iones appellati ſunt ab Ione filio Zuthi uiri attici quẽ Euripides dicit terræ aſiatticæ habitatorẽ Atheniẽſes iqt Vetruuius ex reſpõſis apollinis delphici cõmuni cõſilio toti⁹ helados.xiii.colonias uno tpe in aſiam deduxerũt. PYthio apollineo:& delphico:Dodona urbs moloſſorũ i epyro cum oraculo Iouis ſub tomaro monte:unde tomarius Iuppiter.i.dodoneus:olim denoiatus eſt:meminit claudianus:& polybius:hoc oraculũ ſophocles appellauit q̃rcum uerboſam:illic æneum uas arte quadam ſonabat:uel ui uentoꝝ:unde in loquaces & garrulos ꝓuerbium æs dodoneum Hammonis.i.harenarii Iouis oraculũ erat inaphrica apud naſamones inharenis habitantes. AVSPI cato:fœliciter captato pri⁹ augurio unde dixit Ennius Auguſto augurio poſtq̃ iclyta condita Roma eſt. Auſpicato aduerbiũ eſt. EXActis:expulſis:& fugatis Tarquiniis. Auſpicia dicuntur ab inſpectione auium. Auguria a garritu. VIS:efficacia:potentia. CONSVlendis:ponẽdis in cõſulationẽ alterius:qui ſuam afferat ſniam:& quid agẽdũ ſit præſcribat. INTERp̃tandis:declarãdis quid futurũ mõſtrent. Interp̃tari monſtra eſt declarare ac explanare qd ſignificẽt:inde ſequit̃ procuratio. PROCVrandis:repellendis p̃catione ſolemni ac purgandis legitimo ritu. Idem quippe ſignat procurare monſtra & auertere:atq; purgare debitis uictimis:ac remediis. HAruſpex:inquit donatus ab haruga noiatur.i.hoſtia ſiue uictima ab hara.i.ſtabulo in quo cõcluditur & adſeruatur ad ſacrificium. DISCIplina:arte doctrinaq; haruſpicina dicta. RATIOne:arte aliq̃ & diſciplina. SOLVto:non impedito corporeis curis cõmouerent:& hæc eſt naturalis diuinatio p ſomnũ aut furorẽ. HARIOlus:eſt qui diuina mente uaticinatur dictus quaſi fariolus a fatis:& fando. FVRIbundas:animo furẽti emiſſas. OCTAuiano:ciuili inter octauium conſulem & L.cinnam:caput Octauii i ianiculo cæſi pepẽdit in foro ut ſcribit Appianus. Plinius agẽs de crinita ſtella dicit Terrificũ magna ex parte ſydus:atq; nõ leuiter piatum ut ciuili motu octauio conſule. GRAuiora:magni ponderis & momenti.i.maiora & ſeueriora. Templum ſoſpitæ Iunonis erat apud lanuium:cui noui cõſules dæmore ſacrificabãt. Metellus cognominatus eſt balearicus a deuictis balearibus inſulis:quæ & gymneſiæ appellantur in mari hiſpano: e regione ad Tarraconem. EVENTIS:his quæ eueniſſent.i.fine rerum ac exitu. RATIONE:arte & cognitione ipſarum cauſarum. EXQVISITA:electa:acuta. EQVIBVS:e numero quorũ philoſophorũ. COLOphon:urbs Ioniæ olim potentiſſima huius phyſici Xenophanes patria. BALBVtientem perplexe atq; confuſe loquentem uerbis quippe uidebatur fateri deos eſſe.re autem e medio eos tollebat.cum negaret ea his ineſſe quæ diuinæ naturæ propria ſunt. ZENO princeps ſtoicorũ e citio urbe cypri:unde citieus dictus. VETERE academia:platonica familia.

Eandem artem etiã ægyptii longinquitate tempoꝝ innumerabilibus pene ſæculis conſequuti putãtur. cilicum aũt & Piſidarum gens:& his finitima Pamfila:qbus natiõibus præfuimus ipſi:uolatibus auiũ cantibuſq; & certiſſimis ſignis declarari res futuras putant. Quã uero græcia coloniam miſit in eoliã: ioniam:aſiam:ſiciliam:italiam:ſine pythio aut dodonæo:aut hãmonis oraculo? aut qd' bellum ſuſceptũ ab ea ſine conſilio deorum eſt? Nec unũ genus eſt diuinationis publice priuatimq; celebratum. Nã ut omittã cæteros populos:noſter q̃ multa genera cõplexus eſt? Pricipio huius urbis parẽs Romulus nõ ſolũ auſpicato urbẽ cõdidiſſe:ſed ipſe etiã optimus augur fuiſſe tradit̃. Deinde auguribus & reliq reges uſi:& exactis regibus nihil publice ſine auſpiciis nec domi nec militiæ gerebat̃. Quũq; magna uis uidetur eẽ in ĩpetrãdis cõſulẽdiſq; rebus:& in mõſtris interp̃tãdis:ac ꝓcurãdis in haruſpicũ diſciplina oẽm hanc ex æthruria ſciam adhibebãt:ne genus eſſet ullũ diuinationis:quod neglectũ ab iis uideret̃. Et quum duobus modis animi ſine ratione & ſcia motu ipſi ſuo ſoluto & libero incitarentur:uno furente:altero ſomniãte:furoris diuinationem ſibyllinis maxime uerſibus contineri arbitrati:eoꝝ decem iterp̃tes delectos ex ciuitate eẽ uoluerũt. Ex quo gñe ſæpe harioloꝝ etiã & uatũ furibũdas p̃dictiones:ut Octauiano bello Corneli culleoli audiẽdas putauerũt. Nec uero ſomnia grauiora:ſi q̃ ad rẽ.p.ptinere uiſa ſunt:a ſummo cõſilio neglecta ſunt. Quin ẽt memoria nr̃a tẽplũ Iunonis ſoſpitæ. L. Iulius:q cũ. P. Rutilio conſul fuit:de ſenat⁹ ſnia refecit ex ceciliæ balearici filiæ ſomnio. Atq; hæc:ut ego arbitror:ueteres reꝝ magis euẽtis moniti:q̃ rõne docti:ꝓbauerũt. Philoſophoꝝ uero exqſita q̃dã argumẽta cur eẽt uera diuinatio collecta ſunt. Ex qbus ut de antiqſſimis loquar Colophonius xenophanes unus:qui deos eſſe diceret:diuinationem funditus ſuſtulit. Reliqui uero oẽs ꝓter Epicurũ balbutientẽ de natura deoꝝ: diuinationem ꝓbauerunt:ſed non uno mõ. Nã quũ Socrates:omneſq; ſocratici. Zenoq;:& ii q ab eo eẽnt ꝓfecti manerẽt i ãtiquoꝝ philoſophoꝝ ſnia:uetere academia:& peripateticis cõſentiẽtibus:quũq; huic rei magnã

Autoritatem

autoritatē Pythagoras iam ante tribuiſſet:qn etiā ipſe augur uellet eē:plurimuſq; locis grauis autor Democritus pſenſionē rerū futurarū cōprobaret: Dicearchus peripateticus cætera diuinatiōis genera ſuſtulit:ſomniorū & furoris reliqt. Cratippuſq; familiaris nř quē ego parē ſūmis pipateticis iudico:iiſdē rebus fidē tribuit:reliq̃ diuinatōis gña reiecit. Sed quū Stoici oīa fere illa defenderēt:qd & Zeno ī ſuis cōmētariis q̄ſi ſæmina q̄dam ſparſiſſet:& ea Cleantes paulo uberiora feciſſet:acceſſit acerrimo uir ingenio Chryſippus:q totā de diuinatiōe duobus libris explicauit ſnīam:uno pterea de oraculis:uno de ſomniis: quē ſubſequēs unū librū Babylonius Diogenes edidit eius auditor:duos Antipater: qnq; nř Poſſidonius. Sed a ſtoicis uel princeps eius diſciplinæ Poſſidonii doctor diſcipulus Antipatri degenerauit Panætius: nec tñ auſus ē negare uim eē diuinādi:ſed dubitare ſe dixit. Qd illi in aliq̃ re iuitiſſimis ſtoicis facere licuit: id nos ī reliqs rebus faciamus:a ſtoicis non cōcedet pſertī quū id de quo Panætio nō liqt:reliqs eiuſdē diſciplīæ ſolis luce uideat clari? S; hæc qdē laus academiæ pſtātiſſimi phī iudicio:& teſtīonio cōprobata ē. Etenī nobiſmet ipſis q̄rētib⁹ qd ſit de diuiatiōe iudicādū:qd a Carneade multa acute & copioſe cōtra ſtoicos diſputata ſint uerentibuſq; ne temere uel falſe rei uel nō ſatis cognitæ aſſentiamur:faciēdū uſ ut diligēter ēt atq; etiā argumēta cū argumētis cōparemus:ut fecim⁹ ī his trib⁹ libris:quos de natura deorū ſcripſimus. Nā quū oībus ī reb⁹ temeritas ī aſſentiēdo errorq; turpis ē:tū ī eo loco maxīe:ī quo iudicandū eſt q̄tū auſpicis:rebuſq; diuinis religioniq; tribuamus. Eſt.n.periculū:ne aut neglectis his:īpia fraude:aut ſuſceptis anili ſupſtitōe obligemur. Quibus de rebus & alias ſæpe & paulo accuratius nup quū eſſem cū Quinto fratre in tuſculano diſputatū eſt. Nam quū ambulādi cā in lyceum ueniſſemus(id.n. ſuperiori gymnaſio nomē eſt)perlegi ille inqt tuū paulo ante tertiū de natura deorū:in quo diſputatio Cotæ q̄q̄ labefactauit ſnīam meā nō funditus tamē ſuſtulit. Optime uero inq̄:& enī ipſe Cota ſic diſputat:ut ſtoicorū magis argumēta cōfutet:q̄ hoīum deleat religīonē. Tum Quintus dicit qdem iſtuc inquit a Cota & uero ſæpius:credo ne cōmunia iura migrare uideat: ſed ſtudio contra ſtoicos differendi deos mihi uidet funditus tollere. Eius oroni nō ſane deſidero qd reſpōdeam:ſatis.n.defenſa religio eſt ī ſecūdo libro a Lucilio:cuius diſputatio:tibi ipſi ut ī

AVTORITATEM:dignitatē:æſtimationē. GRAuis:magni momēti Dicearch⁹ fuit ſiculus ex urbe meſſana diſcipulus Ariſtotelis:philoſophus:rethor:& geometra. HISDEM reb⁹ furori & ſomniis. COMmētariis:libris in quib⁹ res breuiter:& ſummarie ſcribuntur. SAEMINA:principia q̄dā & capita. ACERrimo:acutiſſimo & perſpicaciſſimo Diogenes ſtoicus e ſeleucia fuit:babylonius tamē cognominat⁹ eſt,ppter uicinitatē. Antipater ſtoicus fuit alexandrinus:erat aūt hæc alexandria in cilicia prope iſſon:& tarſum:poſſidonius fuit apameenſis:panætius fuit rhodius. VEL: etiam & certe primus in ſtoica ratione atq; dogmate.

DEGEnerauit:deſciuit: defecitq;. VIM:facultatē & potentiam. INVItiſſimis reclamantibus:& indignantibus q relicto ſuo decreto:& affirmādi placito de hac re more academico dubitaret. ILLI ſtoico:panætio e familia ſtoicorum:qui poſitiōes obnixe ſeruabāt ſuas.

NON liquet:ambiguum eſt & dubium. EIVSdem diſciplinæ ſtoicæ profeſſionis. LAVS:gloria:& libertas de omni re dubitare confirmata eſt a panætio qui q̄uis eēt ſtoicus de diuinatiōe dubitauit. TEMERE: incōſulte:ſtulte. ETIAM atq; etiā:crebro:ſæpe. TEmeritas inconſulta:& imprudēs aſſenſio. ERROR: lapſus:& falſa opinio eſt uituperabilis:ignominioſa & probroſa:maxime cum de religione agitur fundamento uidelicet rei pu.& ſtabilimento degendæ uitæ cum decoro:pietate:atq; iuſtitia. IMPIA fraude:neſario ſcelere atq; culpa. ANILI:delyra:& uana:qualis eſſe ſolet in uetulis ineptis:credulis & ſtultis:eſt enim ſuperſtitio uana religio & inanis metus numinis. OBLIGEmur innodemur adſtringamur. Lyceo gymnaſio inqt Pauſanias a lyco pandionis nomen inditum eſt: Apollinis exiſtimatum olim eſt templum: deus ſane lyceus hinc appellat⁹ eſt. LABEfactauit concuſſit:fregit:euertit:maculauit:labefactare eſt frequenter maculare:inficere:concutere. FVNDITVS:omnino & penitus a fundo & radice. ARGVmenta:rationes quibus non cōcluditur neceſſario id quod humana cōmentatio aſſeruerat. Cota igitur non delebat hominum pietatē: ſed leues oſtendebat:& infirmas ſtoicorum aſſeuerationes.

RELIGIOnem diuinum cultum: & optimam erga deum uolūtatem. ET VERO:certe. COMMVnia iura:ueteres ritus patriæ inſtitutumq; : ciuilæ ac publicum. MIGRARE:domicilium mutare:& alio ad habitandum ſe conferre. STVDIO:uoluntate:cura.

EXTREMO tertio:extrema parte tertii uoluminis:his uerbis:hæc cum eſſent dicta:ita diſceſſim⁹ ut Velleio Cotæ di
ſputatio uerior. Mihi balbi ad ueritatis ſimilitudinem uideretur eſſe propenſior.i.magis propendens & uergens atq;
inclinata ad ueriſimile quod academicus ſequitur. COMMOdius aptius ut tota q̄ſtio de diuinatione ſeorſum ab ea
quæ eſt de natura deorum explanetur. Q_VAERI:q̄ſtionē fieri & diſertationem. PRAEſenſio:anticipatio:& p̄ſa/
gitio:fortuitæ res dicunt̄ quæ nec arte nec ſapientia prouideri poſſunt:ſed tm̄ in fortunæ arbitrio ſunt & nutu. VIM:
ſignificationem:naturam:explicemus inquit partes huius definitionis:& ſic eundo per ſingula inductiue:quaꝝ nam
rerum diuinatio eſſe poſſit:cum rerum tm̄ fortuitaꝝ eē
definiatur. Q_VALE ſit:cui⁹ proprietatis. COLI/
mus:uenerando exercemus. Sequit̄ enim hoc diuina/
tionem eſſe ſi dii ſunt:& deos ſi diuinatio:quæ a di/
uis denominat̄. ARCEM:munimentum.i.ualidiſſi/
mā rōnem. RECIprocantur:recurrunt:uiciſſimq; re/
flectuntur:reciprocum dicitur retrogradum. Recipro/
care inq̄t Sex. Pompeius pro ultro citroq; poſtere uſi
ſunt antiqui:quia procare eſt poſcere:hæc ille. Recipro
cum dicitur a græcis antanaclaſton quaſi reuerberatū:
atq; refractum reciprocum a recipiēdo deriuatum ſcri/
bit uarro & id eſſe quod alicunde ꝓfectū redit eo un/
de ꝓfectum eſt. NATVRA:naturali quodam dono
ſeruat Cicero decorum academici:omnia i dubium re
uocantes. ET VT:q̄uis. ARGVmēti indicii:notæ:
demonſtrationis & ſigni. SI VAcas animo:uacuum
habes animū nec aliis curis & cōmentationibus occu
patū. PRAEVERtendum:p̄ponendum:nā p̄uertere
eſt anteponere. VACO:uacuus ſum & expeditus atq;
attentus:eſt enim tanti philoſophia ut facile reb⁹ cæte/
teris anteponenda ſit. HOC tp̄e:occupata.ſ.re pu.cæ
ſaris tyranni de ſenatu extincto & ſublatis iudiciis:ut iā
litteræ meæ forenſes ac ſenatoriæ conticuerint. HA/
beo audire:audiendū mihi ē. PRAEter cæteros:ultra
opinionem cōmunem eoꝝ philoſophorū quos imi/
tor. SENTENtiam:opīonem ſtoicoꝝ & ueterū aca/
demicorum. CONſenſu:affirmatione:cōprobatione
citra diſcrepantiam. Q_VAE eſt gens: Diuinationis
inquit duo genera ſunt:artificioſum & naturale:agam
prius de artificioſo:quod eſſe cōfirmatur cōmuni om
nium gentium conſenſu q̄d teſtimonium profecto ua
lidiſſimū eſt:q̄m uox naturæ uidet eſſe:uñ dixit Heſio
dus:Fama non pōt perire quā populi celebrāt:hāc re
petiit in moralibus Ariſtoteles. EXTIS:iteſtinis ac fi
bris. HAE ſūt artes.i.artificioſæ diuinatões. NON
moueat̄ tangat̄:& afficiat̄. EVENta:effectus & exit⁹.
CAVſas:rōnes quare eueniāt. VIS:occulta q̄dā po/
tentia. NATVra:naturalis q̄dam facultas & efficacia.
OBSERuatis:notatis euentis monſtrorum ſomnio
rum:& uaticinationum. INSTINCTV:impulſu cō
motione. INFLATV:inſpiratiōe. VRGERE:p̄me/
re ac uexare q̄ſtionibus nō neceſſariis:ſufficit uſib⁹ ui/
tæ cognoſcere euēta:etiam ſi cauſæ ignorent̄. COR
nicem a leua:bonum augurium erat inq̄t Valerius pro
bus:ſi coruus dextra cornix ſiniſtra uolant. Vnde plau
tus:picus & coruus eſt a læua. Quomodo aues inquit
Seneca non in hoc motæ ut nobis occurrerent dextrū
auſpicium ſiniſtrumue fecerunt: & illas deus mouit:
& Virgilius: Ante ſiniſtra caua monuiſſet ab ilice cor/
nix. CANERE:augurium facere cantu & garritu.
OBSERVATA:notata.

extremo tertio ſcribis ad ueritatem eſt uiſa propen/
ſior:ſed quod prætermiſſum eſt in illis libris credo
quia commodius arbitratus es ſeperatim id quæri:
deq; eo diſſeri id eſt de diuinatione:quæ eſt earu; re/
rum quæ fortuitæ putantur prædictio atq; præſen/
ſio. Id ſi placet uideamus quā habeat uim: & quale
ſit. Ego enim ſic exiſtimo: ſi ſint ea genera diuinādi
uera:de quibus accepimus:quæq; colimus:eē deos:
uiciſſimq; ſi dii ſint:eſſe qui diuinent. Artem tu qui/
dem ſtoicorum inquā Quinte defendis:ſiquidem
iſta ſic reciprocātur:ut ſi diuinatio ſit dii ſint:& ſi dii
ſint:diuinatio ſit:quorum neutrum tam facile quā
tu arbitraris conceditur. Na; & natura ſignificari fu/
tura ſine deo poſſunt:& ut ſint dii poteſt fieri ut nul
la ab iis diuinatio generi humano tributa ſit. Atq; il/
le mihi inquit ſatis eſt argumenti:& eſſe deos:& con
ſulere rebus humanis q; eſſe clara & perſpicua diui/
nationis genera iudico:de quibus quid ipſe ſentia;
ſi placet exponam:ita tamen ſi uacas animo:neq; ha
bes aliquid quod huic ſermoni præuertendum pu/
tes. Ego uero inquā philoſophiæ Quinte ſemper
uaco: hoc autem tempore:quum ſi nihil aliud q̄d
libenter agere poſſimus multo magis habeo audire
de diuinatione quid ſentias. Nihil inquit equidem
noui:nec quod præter cæteros ipſe ſentiam:nam cū
antiquiſſimam ſententiam: tum omnium philoſo/
phorum & gentium conſenſu comprobatam ſe/
quor. Duo ſunt enim diuinandi genera: quorum
alterum artis eſt: alterum naturæ. Quæ eſt autem
gens:aut quæ ciuitas: quæ non aut extis pecudum
aut monſtra:aut fulgura interp̄tantium:aut augurū:
aut aſtrologorum: aut ſortium (hæ enim fere artes
ſunt) aut ſomniorum:aut uaticinationum (hæc enī
duo naturalia putant̄) prædictione moueat̄. Qua/
rum q̄dem rerū euenta magis arbitror: q̄ cauſas q̄ri
oportere. Eſt enim uis & natura quædam:quæ tum
obſeruatis longo tempore ſignificationibus: tū ali/
quo inſtinctu inflatuq; diuino futura prænunciat.
Quare omittat urgere Carneades: quod faciebat
etiam Panætius requirens Iuppiter ne cornicem a
leua: coruu; a dextra canere iuſſiſſet. Obſeruata ſunt
hæc tempore immenſo: & in ſignificatione euētus

Animaduerſa:

ANIMADVERSA:cognita:& cõſiderata in fine ſignificationis:euenta inq̃t notauerũt:& ſic lõga obſeruatiõe eorũ q̄ euenissent.i.effectuũ artẽ effecerũt quãq̃ cauſæ eẽnt ignotæ. EXCIpiente:cõſeruante acceptã cognitionẽ & ꝓdente illã ſubinde poſteris.& iõ monimẽta lr̃aꝝ excogitata ſunt ne maioꝝ inuenta perirẽt. PROdendis monimentis:recordationibꝰ diffuſis & ꝓpagatis.i.memoria ſi exceperit:& monimẽta fuerint ꝓdita.i.extenſa:& ꝓrogata.monimenta dicunt̃ q̄cũq; nos alicuius rei p̄teritæ ammonẽt. ASEqui:attingere & cõphẽdere:excipiẽdo memoriam:& prodendo monimẽta.i.extendendo ad poſteros.modus loquendi eſt:illis legendis hoc aſſequor.i.illa legendo:& illis prodendis illa prodendo. ANIMADuerſa:cognita.

animaduerſa & notata.Nihil eſt autem qđ non longinquitas temporum excipiente memoria prodendiſq; monimentis efficere atq; aſſequi poſſit. Mirari licet quæ ſint animaduerſa a medicis herbaꝝ genera:quæ radicum ad morſus beſtiarum:ad oculorum morbos:ad uulnera:quorum uim atq; naturã ratio nunq̃ explicauit:utilitate & ars eſt & inuentor probatus.Age ea q̄ quãq̃ ex alio genere ſunt:tamẽ diuinationi ſunt ſimiliora uideamus.

Atq; etiam uentos præmonſtrat ſæpe futuros
Inflatũ mare:quum ſubito penituſq; tumeſcit
Saxaq; cana ſalis niueo ſpumata liquore
Triſtificas certant neptuno reddere uoces.
Aut denſus ſtridor quum celſo uertice montis
Ortus adaugeſcit ſcopuloꝝ ſæpe repulſus

Atq; his rerum p̄ſenſionibus prognoſtica tua referta ſunt.Quis igit̃ elicere cauſas p̄ſenſionuꝫ põt? Et ſi uideo boethum ſtoicũ eẽ conatum: qui hactenus aliquid egit:ut earum rationem rerum explicaret: q̃ in mari cælo ut fierent. Illa uero cur eueniant quis probabiliter dixerit?

Cana fulix itidem fugiens e gurgite ponti
Clamans:nunciat horribiles inſtare procellas:
Aut modicos tremulo fundẽs ex gutture cantus
Sæpe etiam pertriſte canit de pectore carmẽ:
Et matutinis acredula uocibus inſtat:
Vocibus inſtat:& aſſiduas iacit ore quærelas
Cum primum gelidos rores aurora remittit
Fuſcaq; non nunq̃ curſans per littora cornix
Demerſit caput:& fluctum ceruice recepit.

Videmus hæc ſigna nunq̃ fere mentientia: nec tamen cur ita fiat uidemus.

Vos quoq; ſigna uidetis aquai dulcis alumnæ
Cum clamore paratis inanes fundere uoces
Abſurdoq; ſono fontes:& ſtagna cietis.

Quis eſt qui uidere ranũculos hoc ſuſpicari poſſit? Sed ineſt in ranũculis q̄daꝫ natura ſignificans aliq̄d per ſeipſa certa:cognitioni autem hoĩum obſcurior.

VIM:potẽtiam:efficaciã. NATVram:ꝓprietatẽ:& qualitatem. RATIO:ars:& ſcĩa ipſa medendi:& cauſa talis naturæ. VTILItate:euentu:& experientia:qm̃ ſanitatẽ afferebãt:& iõ medicina ꝓbata eſt:& eiꝰ autor.

QVAMq̃ ſũt ex alio genere:natura & qualitate:qm̃ talium reꝝ cã:& rõ explicat̃ a phyſico.i.uenatore:atq; iterp̄te reꝝ naturaliũ:q̃q̃ iq̃t hæc quæ dicam nõ ꝓprie ꝑtinent ad diuinationẽ:ſed ad phyſicen:tñ hñt aliquã cum diuinatione ſimilitudinẽ:qm̃ aliquid ſignificãt & p̄dicũt. EX alio genere:naturali uidelicet fixo:certo ex cauſis manifeſtis:& nõ ſunt fortuita ut ea circa q̄ uerſat̃ diuinatio:tñ ſimiliora ſũt diuinatiõi q̃ ſint hæc q̄a medicis obſeruata ſunt & uſu cognita. ATq; etiã uentos:carmina ſunt e ꝓgnoſticis Ciceronis:in cuiꝰ p̄conĩũ.Q.frater illa repetit. Mare inq̃t Plinius ſilentio intumeſcẽs flatuq; altius ſolito iam intra ſe uentos eſſe fatet̃ etiã montiũ ſonitus:nemoriſq; mugitus p̄dicunt.

PENItus:intrinſecus:ualde:ab imo. SAXA cana:ſpumoſis undis ꝑfuſa:& albicãtia. SPVmata:ſpumis illita. NIVEO liquore:ſpumeis fluctibus. VOCES terrificas:mugitus moeſtos.i.mœrorẽ & triſtitiã pertẽdẽtes. REDdere:rep̄ſentare ꝑ echo uoces neptuni marini numinis:& poetice loquit̃. AVT dẽſus aliud ꝓgnoſticũ de ſonitu montiũ. ADAVgeſcit ampliat & maiores facit. REPVLſus ſcopuloꝝ:reboationes maris impacti ſcopulis:& cũ ſonitu reſilientis:Claudiañ. Raucoſq; repulſus umbone. PRAENſionibus:p̄dictionibꝰ ꝓgnoſtica:dñr & ꝓnoſtica. ELIcere:euocare:educere:atq; aperire q̄re talia fiant:& quã hẽant cãm:q̃q̃ inq̃t elicere conatꝰ eſt Boethus philoſophus ſtoicꝰ:cuiꝰ meminit i Zenone Laertiꝰ. HACTEnus:hucuſq; & tm̃ ut naturales cauſas aperiret reꝝ marinaꝝ:& cæleſtium:ſed nõ reꝝ fortuitaꝝ circa quas uerſat̃ diuinatio ut eiꝰ definitio ſuperiꝰ allata patefecit. RAtionẽ:cãm.

CAELO:aere. ILLA:quæ iam ponent̃ nullus ꝓbabilr̃ explicabit. CANA fulix itidẽ:tẽpeſtatis ſigna ſũt inq̃t Plinius fulices matutino clãgore. CANA:canas & albicantes hñs plumas. Virg. quoq;. Quũq; marinæ in ſicco ludunt fulices. ITIdẽ:ſilr̃ ut ſuꝑiora. HORribiles formidoloſos & magnos fluctꝰ iminere. SAEpe etiã:ponit aliud p̄ſagiũ acredulæ q̄ uulgo calantra dr̃. TREmulo:uibrãti:tremulãq; uocẽ criſpãti gutture emittẽti. INſtat:ꝑſeuerat:& q̄ri uidet̃ & lamẽtari cũ in aurora cadũt rores:& iõ gelida & roſcida dicta. FVſca:ſubnigra:uidemꝰ inq̃t talia ſigna raro uel nũq̃ mẽtiẽtia:rõnẽ & cãm q̄re fiãt:& uñ nõ diſpicimꝰ. Terreſtres uolucres inq̃t Plinius cũ cõtra aquas clãgorẽ dabũt ꝑfundẽtes ſeſe:ſed maxime cornis:Ranæ quoq; ultra ſolitũ uocales. ALVMnæ aquai:Ranæ undis genitæ ac nutritæ. INAnes uanas & imꝑfectas. ABSVRdo:rauca coaxatiõe:atq; abſona. CIEtis:mouetis:q̄ſſatis:repletis. HOC uidere:cognoſcere ac p̄ſagire. NATVra q̄dã:uis q̄dam naturalis. PER ſe:ꝓpria ui & inſita ꝓprietate ſine aliquo impulſu extrinſeco. CERTA:clara in ſe:atq; fixa:ſed hominibus obſcura atq; incerta.

MOLLIpedes:molles ungulas habentes. LVMIna ſplendores & ſtellas. SVCcum aereum humorẽ. Aut priſcula
inquit Virg.cælum ſuſpiciens patulis:captauit naribus aures. LENTIſcus:a lentore ideſt uiſcoſitate nomen habuite
qua maſtice defluit in chio iſula. GRAVATA:baccis onuſta & floribus. FRVGES:fructus & fœtus:atq; fæmina.
MATVritatem tempus opportunum & aptum. SI Q VO:qua ratione:quare:qua ex cauſa:ignoro cauſam inquit
ſed effectu contentus ſum:hoc idem de omni genere di uinationis ſentio. Scammoniæ ſuccus in ſole ſiccatus digerit
in paſtillos & ſcammonium dicitur quod autore Plinio bilem detrahit:aluum ſoluit: & ſtomachi facit diſſolutionem.

ARISTOlochiæ inquit Plinius nomen dediſſe ui/
dẽtur grauidæ mulieres:quoniam eſſet ariſta læhuſes:
cuius radicis drachma inuini hemina ſæpius bibenda
ꝓdeſt:& illita ex aceto.hæc herba radice tm̃ ualet & ro
tunda eſt contra ſerpentes .noſtri malum terræ uocant:
Romani dicit Dioſcorides herbá uocãt Ariſtolochiá:
q̃ nomen ſortita eſt quoniam uidetur optima eſſe ad fe
rendam opem lochis ideſt grauidis & parturientibus.
VIDEO:cognoſco effectum:quáuis cauſam ignoré.
CVR:quare:& unde. RATIOnem:cauſam efficié/
tem. VIM:potẽtiam efficaciam. EVENtum:effectũ.
FISSVM:rima:diuiſio in ipſis inteſtinis e quibus fu
tura eliciũt extiſpices. FIBRA:extremitas iecinorum.
fibræ interdum pro uenulis ponuntur & radiculis.
ACCIPIO:intelligo:ſed cauſam neſcio. VITA:mo
dus uiuendi cõmunis:qm̃ in magno uſu eſt extiſpici/
na. VI:potẽtia efficacia ſignificatiõe. SVMMAnus:
dictus eſt quaſi ſummus omnium manium:dicit̃ etiá
uedius:plutos:dis ueiuppiter: & quietalis. FASTI/
gio ſummitate templi capitolini Iouis:faſtigium dicit̃
ſumma pars operis. OPTIMI:beneficẽtiſſimi. MA
ximi potẽtiſſimi. FICTIlis:e terra formatus:Plinius
agens de plaſtice dicit! Autor eſt uarro Turianũ e fregel
lis accitũ cui locaret: Tarquinius priſcus Iouis effigiẽ
in capitolio dicãdam:fictilem eam fuiſſe: hæ tum effi/
gies deorũ erant laudatiſſimæ. AVTORE:doctore:
principe:inuentore ac duce. VT:ualde libenter. SE/
cundo fælici ac ſalutari:qm̃ Ciceronis conſulatus Ro
mam iam ferme ſeruam ac labãtem aſſeruit & confir/
mauit. VRAnia muſa qđ nomẽ aſtronomiã ſignat:
Cicero ſuum opus de geſtis in cõſulatu inſcripſit ura/
niam:cum de motibus cæli ageret̃. PRINCIpio:pri
mum hoĩum urania muſa hæc narrat. FLAMmatus:
incenſus & excandeſcẽs fulmine armatus:qm̃ fulmina
Ioui attribuunt̃. VERtitur uoluit̃ & circũſpicit. PE/
teſſit:cõſyderat & cõtemplat̃:alibi Cicero qui hãc glo/
riam peteſſunt:hoc uerbum idẽ ſignificabat olim qđ
peto ut capio & capeſſo. CAELVM:cæleſtia ſydera:&
quæ in terris fiunt. Q VAE:ea uidelicet peteſſit quæ:
hoc difficili & impfecto genere locutionis oſtẽdit ſen/
tentiam Senecæ ueram eſſe affirmantis eloquentiam
deſeruiſſe Ciceronẽ in carmine. Q VAE:ſydera. PE/
nitus:intrinſecus. SENSVS:cogitationes. VITAS:
mores & ſtudia mortalium. RETENtant:crebro pel
lunt:& mouent. SEPTA clauſa & affixa. CAVER
nis:concauitatibus cæli:circũſcriptio eſt fixarum ſtella
rum a quibus ut mathematici ſomniant humana pen
dent fata. VAGANtes:errãtes:& intelligit planetas.

Mollipedeſq; boues ſpectantes lumina cæli
Naribus humiferum duxere ex aere ſuccum.
Non quæro cur: quoniam quid eueniat intelligo:
Iam uero ſemper uiridis ſemperq; grauata
Lentiſcus triplici ſolita grandeſcere fœtu.
Ter fruges fundens tria tempora monſtrat arandi
Nec hoc qdeʒ quæror:cur hæc arbor una ter floreat:
aut cur arandi maturitatẽ ad ſignũ floris accõmodet.
Hoc ſum contentus:quod etiam ſi quo quidq; fiat
ignorem: quid fiat intelligo. Pro omni igitur diui/
natione idem quod pro rebus his quas commemo
raui reſpondebo. Quid ſcammoniæ radix ad pur/
gandum: quid Ariſtolochia ad morſus ſerpentum
poſſit uideo:quod ſatis eſt:cur poſſit neſcio:ſic uen/
torum & hymbrium ſigna quæ dixi:rationem quã
habeant non ſatis perſpicio:uim & euentum agno/
ſco:ſcio:approbo. Similiter quid fiſſum in extis: qd
fibra ualeat accipio: quæ cauſa ſit: neſcio. Atq; ho/
rum quidem plena uita eſt: extis enim omnes fere
utuntur. Quid de fulgurum ui dubitare poſſu/
mus? Non ne quum multa alia mirabilia: tum il/
lud imprimis? quum ſummanus in faſtigio Iouis
optimi maximi:qui tum erat fictilis cælo ictus eſſet:
nec uſquam eius ſimulachri caput inueniretur:haru
ſpices in thyberim id depulſum eſſe dixerunt: idq;
inuentum eſt eo loco: qui eſt ab haruſpicibus de/
monſtratus. Sed quo potius utar aut autore: aut
teſte q̃ te:cuius edidici etiam uerſus ut lubenter qui/
dem:quos in ſecundo conſulatu urania muſa pro/
nunciat.

Principio æthereo flãmatus Iupiter igni
Vertitur:& totum colluſtrat lumine mũdum:
Menteq; diuina cælum terraſq; peteſſit.
Quæ penitus ſenſus hoĩs uitaſq; retentant
Aetheris æterni ſepta atq; incluſa cauernis:
Et ſi ſtellarum motus curſuſq; uagantes

Noſſe uelis quæ ſint ſignorum in ſede locate
Quæ uerbo:& falſis graiorum uocibus errant:
Re uera certo lapſu:ſpatioq; feruntur.
Omnia iam cernes diuina mente notata.
Nam primum aſtrorum uolucris te conſule motus
Concurſuſq; grauis ſtellarum ardore micantes.
Tu quoque cū tumulos albano in monte niuales
Luſtraſti:& lecto mactaſti lacte latinas.
Vidiſti & claro tremulos ardore cometas
Multaq; miſceri nocturna ſtrage putaſti
Quod ferme dirum in tempus cecinere latine.
Cum claram ſpeciem concreto lumine luna
Abdidit:& ſubito ſtellanti nocte perempta eſt.
Quid uero phœbi fax triſtis nuncia belli:
Quæ magnū ad columen flāmato ardore uolabat
Præcipites cæli partes:obituſq; petiſſet.
Aut cum terribili percuſſus fulmine ciuis
Luce ſerenanti uitalia lumina liquit.
Aut cum ſe grauido tremefecit corpore tellus.
Iam uero uariæ nocturno tempore uiſæ.
Terribiles formæ bellum.motuſq; mouebant
Multaq; per terras uates oracla furenti
Pectore fundebant triſtes minitantia caſus.
Atq; ea quæ lapſu tandem cecidere uetuſto.
Hæc fore perpetuis ſignis clariſq; frequentans
Ipſe deum genitor cælo:terriſq; canebat.
Nunc ea torquato quæ quondam & conſule Cota
Lydius ediderat thyrrenæ gentis haruſpex.
Omnia fixa tuus glomerans determinat annus.
Nam pater altitonans ſtellanti nixus olympo.
Ipſe ſuos quondam tumulos ac templa petiuit:
Et capitolinis iniecit ſedibus ignes.
Tum ſpecies ex ære uetus:generataq; Nattæ
Concidit elapſæq; uetuſto numine leges:
Et diuum ſimulachra peremit fulminis ardor.

IN ſede:ſignifero qui circulus obliq; ambit cælum grece zodiacus dicitur inter cælum & terram inquit Plinius pēdent certis diſcreta ſpatiis ſeptem ſydera quæ ab inceſſu uocamus errantia cum errent nulla minus illis. ERrant:errare dicuntur a græcis ideo planetas appellant.planome græce erro & uagor latine. CERto lapſu: rato & conſtanti motu. SPAtio interuallo. NOtata:ſignata animaduerſa & obſeruata ingenio ſollertiſſimo ac pene diuino. TEcōſule:in tuo conſulatu. VOlucris motus:præcipites curſus & lapſus traiectiones atq; diſcurſus. GRAues: terrifici & ominoſi. MIcantes:ſcintillantes. LVſtraſti:uiſitaſti & aſcendiſti:quoniam noui conſules Ioui latiali in albamo mōte ac iunoni ſoſpite apud Lanuuium de more ſacrificabant. LEcto lacte:electis bidētibus & uictimis. MActaſti:mactādo hoſtias Iouem honoraſti feriis quæ latinæ appellantur ut dictum eſt. dicimus ferias latinas:& abſolute latinas. Vnde alibi Cicero uolens oſtendere paucitatem latinorum quibus uiſceratio dabatur in albano dicit:Quibus in municipiis uix ſuperſunt qui carnem latinis petant. CLaro:aperte manifeſte. ARdere:rubras eſſe ſtellas crinitas. Regnorum euerſor inquit poeta rubuit lethale cometes. IN tempus diruꝫ: crudele ac cruentum:nam conſulatus Ciceronis durā habuit ſortem propter Catilinæ coniurationem. CEcinere prædixerunt portenderunt. LAtinæ:Sacrificia latinarum & exta quæ diros caſus oſtenderunt. SPEciem:formam ſuam abſcondit luna. CONcreto:obtuſo offuſcato. NOcte ſtellāti:ſerena. PErempta: obſcurata:& ſic deſcribit Lunæ deliquium. FAx radius & flāma diſcurrens. TRIſtis:luctuoſi ac ciuilis. AD magnum columen:ac capitolinum faſtigium. PREcipites:occiduas & cadentes. OBItus: occaſus. CIuis:ignoramus caſum huius ciuis annalium inopia. LIQuIT lumina:obſcuratus eſt ſol cuius lumen præbet uitam:& calor cuncta fouet. TEllus:ideſt cum terra mota eſt conceptis in imo uentis īpellentibus. MOnebant:prædicebant. FVrenti paſtore:inſanienti:& cōmota mente. TRIſtes caſus:calamitates ciuilium ſeditionum atq; præliorum. VEtuſto lapſu: ueterum monīmentorū ruina. FREquens:crebo oſtendens. CAnebat:prædicebat īpe iuppiter cæleſtibus & terreſtrib⁹.

LYdius haruſpex:ethruſcus inſpector extorum & uates. Lydi duce tyrrheno ethruriam incoluerunt inde lydii & meonii ethruſci dicti. FIxa:certa decreta conſtituta. TVus annus:tēpus tui conſulat⁹. GLOmerās inuoluens cōpræhendens. DEterminat:peragit definit & adimplet. Idem Cicero urgēs Catilinā dicit. Memoria tenetis Cota:& torquato conſ. plures in capitolio res de cælo eē ꝑcuſſas cū & ſimulachra deoꝝ imortaliū depulſa ſunt & ſtatuæ ueterū hoīum deiectæ. & legum æra liqͣfacta tactus ēſt ēt ille q hanc urbē cōdidit. Romulus quē auratū in capitolio paruū atq; lactentē uberibus lupinis ihiantem fuiſſe meminiſtis quo quidem tempore cum harruſpices e tota ethuria conueniſſent:cædes:atq; incendia & legū interitum & bellum ciuile ac domeſticū ac totius urbis:imperiiq; occaſum appropinquare dixerūt niſi dii imortales oī ratiōe placati ſuo numine fata ipſa flexiſſent:itaq; illoꝝ reſponſis tunc & ludi p.x. dies facti ſunt neq; res ulla quæ ad placandos deos ꝑtineret ꝑtermiſſa eſt. TVmulos:colles albanū uidelicet & capitolinū. NIxus:firmatus & ſtans adhærens cælo ſtellato. IGNES:fulmina. SPEcies uetus imagines ueterū æreæ. GEnerata:nobilis imago generoſi Nattæ cognomēto pinarii.potitii & piari nobiliſſimæ ac uetuſtiſſimæ familiæ apud latios etiam tēpore euandri & Herculis in altero uolumine dicet tum ſtatuam nattæ tum ſimulachra deorum & Nattæ uero ſtatua. ELApſæ: liquefactæ leges ſcalptæ in æreis tabulis. VETVSTO numine:pro uetuſti numinis ideſt priſcæ ſanctionis & uenerationis:nam antiquitatis gratia numen quoddam,& diuinam maieſtatem habere uidebantur. PEREmit:abſumpſit liquæfecit.

ALtrix:lupā marti dicata & inſeruiens. NAtos:Romulum & Remum. VItali rore:lacte quo alti ſunt. VEſtigia.i. ſuo loco mota eſt & deiecta. MOnimenta:libros tonitruales & fulgurales. TRIſtificas:horrendas & triſtitiam de/nunciantes. PROmebat:educebat e libris ethruſcam diſciplinam continentibus. OMnes ciuili:hæ erant triſtes ob/nuntiones:monebant ſcilicet haruſpices ut omnes nobiles uitarent cladem & ruinam.ordo eſt omnes haruſpices mo nebant profectos e ſtirpe ciuili generoſa uitare cladem.& reliqua. PROfectos:procreatos originatos ortos.PEſtem: malum iminens cōmune ac priuatum. FErebant:enuntiabant. EXItium legum:interitum libertatis. CONſtanti concordi firma & una ſententia oreq;. ADEO:certe.

Hic ſilueſtris erat romani nominis altrix
Martia:quæ paruos mauortis ſæmine natos
Vberibus grauidis uitali rore rigabat.
Quæ tum cum pueris flāmato fulminis ictu
Concidit:atq; auulſa pedum ueſtigia liquit.
Tum quis non artis ſcripta:& monimenta uolutās
Voces triſtificas chartis promebat æthruſcis?
Omnes ciuili generoſa ſtirpe profectos:
Vel legum exitium conſtanti uoce ferebant
Vitare ingentem cladem:peſtemq; monebant.
Templa deumq; adeo flāmis urbeſq; iubebant
Eripere:& ſtragem horribilem cædemq; uereri:
Atq; hæc fixa graui fato ac fundata tenere.
Nec poſt exciſum columen formata decore
Sancta iouis ſpecies claros ſpectaret ī ortus:
Tum fore ut occultos populus ſanctuſq; ſenatus
Cernere conatus poſſet ſi ſolis ad ortum
Conuerſa inde patrum ſedes populiq; uideret.
Hæc tardata diu ſpecies:multumq; morata
Conſule & tandem celſa eſt in ſede locata.
Atq; una fixi:ac ſignati temporis hora
Iuppiter excelſa clarabat ſceptra columna:
Ac clades patriæ flāma ferroq; parata
Vocibus allobrogum patribus populoq; patebat.
Rite igitur ueteres quorum monimenta tenetis
Qui populos:urbiſq; modo ac uirtute regebant
Rite etiam ueſtri quorum pietaſq; fideſq;
Præſtitit:& longe uicit ſapientia cunctos:
Præcipue coluere ingenti numine diuos
Hæc adeo penitus cura uidere ſagaci

IVbebant:hortabantur Romanos ut eriperent incendiis templa deorum & urbes. VEreri : ſcilicet monebant:ideſt timere & cauere ruinam & ſtragem maximā etiam monebant romanos. TEnere intelligere hæc eſſe fixa decreta ſtatuta & firma. GRAui fato:dura ſorte fatoru;. FVNdata:ſtabilita. NEC poſt:narrat aliā prædictionem haruſpicum:prodigiorumq; interpræ/tum de ſtatua Iouis ad occaſum uerſa quam illi ad or/tum mutandam monuerunt. POST exciſum colu/men:poſt incenſum templi capitolini faſtigium.culmē & columen dicitur unde columna.Saluſtius ita ſcribit præterea ab incenſo capitolio illum eſſe.xxx.annum quem ſæpe ex prodigiis haruſpices reſpondiſſent bello ciuili cruentum fore. DEcore:uenuſte & eleganter ue renda Iouis ſtatua.ordo eſt ſancta Iouis ſpecies forma/ta decore poſt exciſum columen nec ſpectaret in claros ortus. TVM fore:futurum eſſe ſcilicet monebant ha/ruſpices ut ſenatus poſſet detegere occulta conſilia cō iuratorum ſi ſtatua illa Iouis ad ortus ſolis conuertere tur:& res fidem uerbis haruſpicum fecit. COnatus:co gitationes & coniurationes. PAtrum:ſenatorum cu/riam & conciliabulum. POpuli:quiritium. MOra/ta tardata haruſpices inquit.Idē Cicero alibi: iuſſerunt ſimulachrum Iouis facere maius & in excelſo colloca/re contra atq; fuerat ad orientem conuertere. ac ſe ſpe/rare dixerūt ſi illud ſignum quod uidetis ſolis ortum & forum curiamq; conſpiceret fore ut ea conſilia quæ clam eſſent inita cōtra ſalutē urbis atq; īperii illuſtrarentur ut a.S.P.q.R.pſpici poſſet: atq; illd ſignū cōſules ita collocandū ſtatuerunt:ſed tāta fuit opis tarditas ut neq; a ſupioribus cōſulib⁹neq; a nobis ante hodiernū diē collocaret̄ quo collocato atq; ad uos ſenatūq; con uerſo oia & ſenat⁹& uos q̄ erant cōtra ſalutē oium co gitata illuſtrata & patefacta uidiſtis. CELſa ſede:capi/tolino faſtigio. FIxi:cōſtituti ab haruſpicib⁹. SIgnati notati & demōſtrati. CLArabat:clara oſtendebat ſce/ptra ſua. CLAdes:cædes nobiliū:urbiſq; icēdiū:Allo broges q tū legatōis mūere fungebant̄ iuſſu Ciceronis cōſulis ī Miluio pōte cū.T.uulturtio crotonienſi capti & in ædē cōcordiæ quo ſenat⁹cōuenerat pducti cōiurationē apuerūt. RIte igit̄ ueteres:urania muſa tādē porās ce/lebrat græcos & romāos ut pios & religioſos:qm̄ ſi diuinatio ē ut uariis modis pbauit ē de⁹ q diuinatōis beneficio mortalib⁹dato:illoꝝ uſib⁹ſalutiq; cōſuluit. RIte:bn̄ recte merito & prudēter. VEteres:priſci græci & īprimis athenienſes. MOnimēta leges & īſtituta obſeruatis:nā leges.xii.tabulaꝝ īde petitæ ſūt. TEnetis:colitis ciuiles rit⁹& ſacros.

QuI:ueteres græci & attici. MOdo:tēperātia & modeſtia.i.reꝝ oium mediocritate ac mēſura q̄ ē iter nimiū atq; parū.VIRtute:prudētia & iuſtitia q̄ ī qb⁹maxīe relucet uirt⁹q̄ nil aliud eſt q̄ rōnis abſolutio atq; cōſumatio. VEſtri:rōani atq; latini. PIEtas & fides:iuſtitia erga deum & homines.ideſt religio diuinuſq; cultus:nec non integritas & con/ſtantia dictorum & conuentorum.eſt autem pietas optima erga deum.& patriam:nec non parentes uoluntas. PRE ſtitit:excelluit. SApia:ſcia humanarū rerū & diuinaꝝ. PRæcipue : imprimis & maxime. COluere:honorauerūt oi potēs numē. INgenti numine:p ingētis numinis.i.potētiæ.i.diuos nutu ſuo regētes oia & mouentes: modus lo/quēdi de⁹ magni numinis & magno numine.& uir boni ingenii & bono. HAEC adeo.i.talia ptinentia ad deos & religionē atq; diuinationē græci pbi differēdo cōſiderarūt & explanarūt reddēdis rōnib⁹. ADeo certe. VIdere:pſpe xerūt. CVra ſagaci:ſtudio ſoleru cōmētatōib⁹acutis. Sagire ppe ut ſuo loco dicet̄ ē acute ſētire īde ſagaces dicti cāes.

Ocia qui ſtudiis læti tenuere decoris:
Inque academia umbrifera:nitidoq; lyceo
Fundere claras fæcundi pectoris artes.
E quibus ereptum primo iam a flore iuuentæ
Te patria in media uirtutum mole locauit.
Tu tamen anxiferas curas requiete relaxas.
Quod patriæ uoces ſtudiis:nobiſq; ſacraſti.

Tu igitur animum poteris inducere contra ea quæ a me diſputantur.& de diuinatione dicere:qui & geſſeris ea quæ geſſiſti:& ea quæ pronunciaui accuratiſſime ſcripſeris? Quid q̃ris Carneades? cur hæc ita fiant:aut qua arte perſpici poſſunt neſcire me fateor: euenire autẽ te ipſum dico uidere: Caſu inq̃s. Ita:ne uero quicq̃ poteſt eſſe caſu factum qđ omnes habet in ſe numeros ueritatis? Quattuor tali iacti caſu uenereum efficiunt. Num ẽt centum uenereos ſi.cccc. talos ieceris caſu futuros putas? Aſperſa temere pigmenta in tabula oris linementa effingere poſſunt. Num ẽt ueneris gnidiæ coæque pulchritudinem effingi poſſe aſperſione fortuita putas? Sus roſtro ſi humi a litteram impræſſerit:num propterea ſuſpicari poteris andromacham Ennii ab ea poſſe deſcribi? fingebat Carneades inchiorum lapidinis ſaxo diffiſſo caput extitiſſe paniſci:Credo aliq̃ non diſſimilem figuram:ſed certe non talem ut eam factã a Scopa diceres:Sic.n.ſe profecto res habet:ut nunq̃ perfecte ueritatem caſus imitetur. At non nunq̃ ea quæ prædicta ſunt:minus eueniunt. Quæ tandem id ars nõ habet:earum dico artium:quæ coniectura continentur:& ſunt opinabiles. An medicina ars putanda nõ eſt? quam tamen multa fallunt. Quid gubernatores nõne fallunt? An achiuorũ exercit⁹:& tot nauiũ rectores ñ ita ꝑfecti ſũt ab illo:ut ꝑfectõe læti piſciũ

OCIA:uitam cæteris curis uacuam. TEnuere:ſequuti ſunt & coluerunt ſcholaſticam uitã. LAEti:ſecurĩ ſine affectibus & curis rerũ ciuilium & ambitioſæ uitæ:auaræq;. STVdiis decoris:curis hõeſtis laudabilibuſq; exercitiis ſtupium ſignt curam:exercitiũ uoluntatẽ. INq; academia:ponit ſectas & diſciplinas eorum phorum q talia ocia coluerunt & quorũ ingenia cenſent imprimis hi aũt platonici ſunt & Ariſtotelici illi in academia qđ gymnaſium erat ĩ ſuburbanis athenarũ philoſophati: hi aũt in lyceo quod erat intra mœnia. VMbrifera:opaca & alludit ad ambiguitatẽ academicorũ qui nihil affirmantes in utranq; partẽ diſputabant. Vnde Horatius dixit Atq; inter ſiluas academi quærere uerũ. dicta eſt certe academia ab academo quodam Heroe illic ſepulto. NItido:claro illuſtri atq; apto:& ſic inuit Ariſtotelicæ philoſophiæ nitorẽ atq; ſplendorem. fuit.n.philoſophorũ facile princeps Ariſtoteles licet Cicero alibi platonẽ ut amicũ excipiat. CLAras artes:illuſtres rõnes uias:modos & formulas rerũ omnium quæ ab hoĩe agi aut ſciri poſſunt. SEcundi:pleni fertilis docti. E QuIbus:artibus inquit muſa te o Cicero patria eripuit & magiſtratibus honeſtauit & conſulatu imprimis tp̃e difficili & piculoſo ꝑp Catilinæ coniurationẽ. PRImo flore:adoleſcentia. IN media mole uirtutum:ideſt magno diſcrimine urbis & tuo certamine qđ eſt uirtutis indiciũ & argumentũ. Vn de dixit Syllius Explorãt aduerſa uiros ꝑ quæ ardua duro Nititur ad laudẽ uirtus interrita cliuo. circa difficile ĩquit Ariſtoteles uerſant & ars & uirtus mole igitur.i.curarum pondere. Sed uigilat conſul inq̃t Iuuenalis Vexillaq; ufa cohercet Hic nouus arpignas ignobil & mõ romæ Municipalis æques galeatũ ponit ubiq; Præſidium attonitis:& ĩ.omni gente laborat. TAmẽ q̃uis in tali mole ſis locatus tñ cõmercia muſarũ nõ deſeris & cum illis te oblectas ĩterdum. CVras anxiferas: moleſtas cogitationes & animi ſollicitudines in tanta mole regiminis & publicæ tutelæ. REquiete: ceſſatiõe q̃dam. RElaxas: remittis illas:& te parumper cum miſeris exhilaras:ideſt carmina ludis & plectra moues. QuOD:quia & patriæ & nobis opportũæ uacas: & ſic de pub. utilitate nil ſubtrahitur. & genio quod honeſte põt fieri nõ negat. VOces:eloqi fluẽta & uires. SAcraſti:dedicaſti & deſtĩaſti. PAtriæ ſtudiis uſib⁹ publicis & curis. NObis.i.muſarũ luſib⁹ & iocis poeticæ ĩſeruis inq̃t & clauũ fluctuãtis p̃riæ nõ relinqs:ſic claudian⁹ Aut curã ĩponit pplis aut ocia muſis. CVR fiãt:quã hẽant cãm ſatis ẽ nobis euẽta ſcire. ARte:rõne mõ uia. CAſu:fortuito ſine certa cã & ut cõtigerit NVmeros:ꝑfectões:& q̃cũq; ad ꝑſpicuã ueritatẽ requirunt ſtoica ẽ locutio ut alibi ſæpe dictũ ẽ. TAlus: q̃ttuor tñ habet latera:puncta uero h ſũt unũ tria q̃ttuor & ſex duo & quĩq; nõ inſunt:& ſic opponunt unũ & ſex tria & q̃tuor. q̃tuor talis ludebãt antiq & trib⁹ teſſeris ſiue cubis q̃rũ figura ẽ q̃drãtalis. Veneri⁹ ẽ ĩ talis ſũmus numer⁹. TEmere:ĩ cõſulto ſine rõne & caſu quodã pigmẽta ſũt colores mixti. & tẽperaturis ad pigẽdũ præparati. LIneamenta:ductus & circumſcriptiones lineares humanæ figure capitiſq; imprimis ad cuius analogiã & proportionẽ cætera membra delineantur & effingunt. gnidus eſt inſula cariæ regionis & urbs eiuſdem nominis. Plinius agens de praxitele dicit:ſed ante omnia Venus quam ut uiderent multi nauigauerunt gnidum. Cos etiam inſula & urbs. Cois pinxit apelles uenerem e mari exeũtem. ANdromacham:tragœdiam Ennii de andromacha. chios inſula ante Ioniam. paniſci dicuntur minutuli panes. pan paniſcus diminutiue & ſatyrus ſatyriſcus. Scopas nobilis cælator marmoris & ſcalptor. IMItet:effingat ꝑimitationẽ ipſa fortũa. AT nõ oĩa rñdet obiectiõi:q ẽ iõ nõ eẽ diuinationẽ q̃a nõ ſemp eueniũt q̃ diuinant & p̃dicunt:oẽs reſpondet artes quæ coniectura & opinione exercentur id habent. CONiectura:ſignis quibuſdam & non certis formulis coniectura dicitur a coniectu:ideſt directione rationis ad ueritatem. CONtinentur:conſtant: nec habent certã ſciam ſed opinionẽ q̃ falſa eſſe poteſt cũ ſit imbecilla quædam aſſenſio:nec habet principium neceſſarium:ſed cõtingens. GVbernatores:nauiũ moderatores & clauũ tenẽtes

LAſciuiam:lætitiam petulãtiam luſum. Pacuuiꝰ poeta tragicus Ennii nepos ex filia uixit annos circiter nonagita. INhorreſcit:turbat̃. NIgror: opacitas & obſcuritas. Virg. torq̃bit amaror ſoluerunt inq̃t e littore ſigna trãquillitatis:cernentes tñ decepti ſunt nã ingruit tempeſtas & ars nautica male cõiecit:tñ nõ ꝑp hoc deſiit ars eẽ. NVM ſuſtulit:q̃ſi dicat nõ amouit nauticã ꝑitiã. IMꝑator. Gn. põpeius q ex acie pharſalica fugit in ægyptũ & ibi trucidatꝰ eſt. GErendæ: gubernãdæ & adminiſtrãdæ. OPInabilis:cõiectural' cõiectura q̃ppe opinatio q̃dam eſt quæ ſignis ĩnitit̃.i.uires inde habet nõ a certa ſcĩa cõiectores dñr ſomnioꝝ interpraetes. Niti aliq̃ re eſt in illa firmari. Vnde dicimus nitor haſta pecuniis. Virtutibꝰ diuinatio nititur cõiectura i.firmat ſe in opinabili iudicio & ſignis quæ plerũq; talem habẽt euentũ. EA:cõiecturalis interprætatio q̃ tñ ſæpiſſime uera eſt: qm̃ longa obſeruatiõe cõfirmata eſt. REpetita:obſeruata notata. IN qua : æternitate multe res parẽ habuerunt euentũ hiſdem ſignis præcedentibus:& ſic effecta eſt diuinandi ars & coniectura.

VEſtra:qm̃ augur erat Cicero. CONſtant: firma ſũt & nõ uacillant. PIſide: Claudiãus finibus obliquis lydi:piſideq; feroces cõtinuant auſtrale latus. TEnentur:itelligunt̃. HOSpitẽ:externũ amicũ & iure hoſpicii nobis coniunctũ Deiotarus erat rex gallogræciæ de quo alibi ſic ſcribit Cicero multis gradibꝰ officioꝝ erga rem pu. noſtrã ad hoc regiũ nomẽ aſcendit. AVSpicato:captatis auſpiciis. PROPOSIto : deſtinato. CONſtituto:decreto cõclauia inq̃t Põpeius dñr loca q̃ una claue claudunt̃:large ꝓ cõcluſo ſumitur' loco.

PERrexiſſet:ꝑſeueraſſet. REgno tetrarchiæ. i. galatiæ ſiue gallogræciæ:quæ olim in tetrarchias diuiſa fuit ætate nr̃a inq̃t ſtrabo ad tres duces delata eſt poſtea ad duos:deĩde ad unũ Deiotarũ oĩs potentia deuenit cui ſucceſſit Amyntas. eſt aũt tetrarchia q̃rta pars principatus:& tetrarcha q̃rtæ partis princeps. MVLctatꝰ: priuatus in pœnã mulctã:inq̃t Põpeius oſce putant dici pœnã. AVtoritatẽ:excellentiã æſtimationẽ iudiciũ. DIgnitatẽ:honorẽ. AVtoribꝰ:ſuaſoribꝰ ducibꝰ. OFficiũ:actionẽ honeſto & uiro graui cõuenientẽ:nec nõ fidẽ q iuſtitiæ fũdamñtũ ẽ. ANtiqorẽ: cariorẽ. GLOriã:famã & laudẽ ſeruatæ fidei & hõeſtatis. AVgurari:auguria captare ac deoꝝ ſigna ĩterp̃tari & ſeq. COactis:uiolẽtis. OFfa:eſca. offa ſignĩt cibũ e pulte ſiue carnibꝰ aliaue re. puls fiebat e ſimplici farĩa & aq̃:& pultes erãt tenues placẽtulæ a pulte pulmẽta dicta ſũt & pulmẽtaria. HAbetis ſcriptũ:ĩ auguralibꝰ libris & diſciplina. INſolidũ:terrã tripudii dr̃ terræ ꝑcuſſio q̃ſi terripudiũ & terripauiũ. nã pauire erat ꝑcutere ac ferire ĩde pauimẽta. Soliſtimũ dr̃ tripudiũ qñ excidẽs offa ſtat & remanet in ſolo. i. terra & nõ reſumit̃ ab alite. NVptiarũ:auſpex nuptialis erat q pro nuptiis auſpicabat̃. poſtea remãſit tm̃ nomen:Euaneſcente ipſo actu auſpicãdi. Vnde Lucanus iungunt̃ taciti cõtentiq; auſpice bruto. IMꝑtiri:cõmunicari atq; cõmitti:necnõ inde conſilium peti. SIniſtra:fœlicia & proſpera ſigna non ꝑſpicimus. DIra res noxias & peſtiferas.

laſciuiã ĩtuerent̃:ut ait Pacuuiꝰ:nec tuendi ſacietas capere poſſet? Interea ꝓpe iã occidẽte ſole inhorreſcit mare:tenebræ cõduplicant̃:noctiſq; & nimborũ occæcat nigror. Nũ igit̃ tot clariſſimoꝝ ducũ regumq; naufragiũ ſubſtulit artẽ gubernãdi? Aut nũ ĩperatorũ ſcĩa nihil ẽ:qa ſũmus impator nuꝑ fugit amiſſo exercitu: Aut nũ ꝓpterea nulla ẽ:rei.p. gerendæ rõ atq; prudẽtia:qa multa. Cn. Põpeiũ:q̃dã. M. catonẽ: non nulla ẽt te ipſuʒ fefellerũt? Similis ẽ haruſpicũ reſpõſio:oĩſq; opĩabilis diuinatio. Cõiectura.n.nitit̃ ultra quã ꝓgredi nõ põt:ea fallit fortaſſe nõ nunq̃ : ſed tñ a ueritate ſæpiſſe dirigit̃:ẽ.n.ab oĩ æternitate repetita in q̃ quũ pene ĩnumerabiles res eodẽ mõ euenirent: hiſdẽ ſignis ante greſſis ars ẽ effecta eadẽ ſæpe aĩaduertẽdo atq; notãdo. Auſpicia uero ueſtra q̃ cõſtãt? q̃ qdẽ nũc a Romãis auguribꝰ ignorant̃: Bona hoc tua uenia dixeri a cilicibꝰ Pãphiliis piſidis lyciis tenẽtur. Iãꝰ qd ego hoſpitẽ nr̃m clariſſimũ atq; optimuʒ uirũ Deiotaꝝ regẽ cõmemorẽ? q nihil unq̃ niſi auſpicato gerit? q quũ ex itinere quodã ꝓpoſito & cõſtituto reuertiſſet:aqlæ admonitꝰ uolatu:cõclaue illđ ubi erat mãſurus ſi ire prexiſſet ꝓxima nocte corruit. Ita ut ex ipſo audiebam ꝑ ſæpe reuertit ex itinere: quũ iã ꝓgreſſus eſſet multoꝝ dieꝝ uiã:cuius qdem hoc p̃clariſſimũ eſt:qđ Poſteaquã a Cæſare tetrarchiæ regno:pecũiaq; mulctatꝰ eſt? negat ſe tñ eoꝝ auſpicioꝝ:q̃ ſibi ad Põpeiũ ꝓficiſcẽti ſecũda euenerit: pẽitet̃. Sẽatꝰ.n.auctoritatẽ &.P.R.libertatẽ:atq; ĩperii dignitatẽ ſuis armis eſſe defenſam:ſibiq; eas aues:q bus autoribꝰ offm̃ & fidẽ ſecutus eſſet bene cõſuluiſſe antiqorẽ.n.ſibi fuiſſe poſſeſſiõibꝰ ſuis gloriã. Ille igit̃ mihi uidet̃ uere augurari: Nã nr̃i qdẽ magiſtratus auſpiciis utunt̃ coactis. Neceſſe.n.ẽ offa obiecta cadere fruſtũ ex pulli ore quũ paſcit̃. Quod aũt ſcriptum habetis:aut tripudium fieri ſi ex ea quid in ſolidum ceciderit:hoc quoq; quod dixi coactuʒ tripudium ſoliſtimum dicitis. Itaq; multa auguria: multa auſpicia:quod Cato ille ſapiens quæritur: negligẽtia collegii amiſſa plane : & deſerta ſunt. Nihil fere quondam maioris rei niſi auſpicato:ne priuatim quidem gerebatur:quod etiam nuptiarum auſpiciis declarant: qui re amiſſa nomen tantum tenent. Nam ut nunc extis:quanquam id ipſum aliquanto minus q̃ olim:ſic tum auibus magnæ res impertiri ſolebant: Itaq; ſiniſtra duʒ non exquirimus:in dira &

VITIOſa: culpabilia & dānabilia. VItio: perperam & non rite ideſt contrariis auſpiciis de appio & L. Iunio apud Polybiū primo uitioſi magiſtratus olim dicebant͛ nō rite electi: & uitiū pro errato ponit͛. AT terere: deridere carmē ē ex Agamēnone pacuuii. EX tiſpicū: eorū qui extis inſpectis futura præſagiūt atꝗ enunciant obnuntiantꝗ. SEcundo rumore: ꝓſpero fauore uulgi. AVERſa aui: cōtrario auſpicio. DIraꝝ execrationū & īprecationū obnuntiare eſt repugnare ac rem malā ſignificare. obnuntiare dicebant͛ augures q aliquid mali ominis uidiſſent. nūtiamus ergo bona obnuntiamus mala diræ ſunt imꝑcationes deteſtationes. & execratiōes aſperæ triſteſꝗ a græcis aræ & cataræ dīr

uicioſa īcurrim⁹: ut P. claudius Appii cæci fili⁹: eiuſꝗ collega L. Iuni⁹ claſſes maxīas ꝑdideſt: quū uitio nauigaſſent: Q d͛ eodē mō euēit agamēnoni. q quum achiui cæpiſſent iter ſe ſtrepere: apteꝗ artē obterrere extiſpicū ſoluere īperat ſecūdo rūore auerſaꝗ aui. Sꝫ qd uetera? M. Craſſo qd acciderit uidemus diraꝝ obnūtiatiōe neglecta ī quo Appius collega tu⁹ bonus augur ut ex te audire ſoleo: nō ſatis ſciēter uiꝝ bonū & ciuē egregiū cēſor. C. etheiū notauit: q emētitū auſpicia ſubſcripſerit. Ergo fuerit hoc cēſoris: ſi iudicabat emētiū: at illd minime auguris: qd͛ ad ſcripſit ob eā cāꝫ. R. P. calamitatē maximā cœpiſſe. Si. n. ea cā calamitatis fuit. nō in eo ē culpa: q obnūciauit: ſꝫ ī eo q nō paruit. Verā. n. fuiſſe obnūciationē: ut ait idē augur & cēſor exitus apꝓbauit: quæ ſi falſa fuiſſet nullam afferr͛ potuiſſet cām calamitatis. Et. n. diræ ſicut cætera auſpicia: ut omina ut ſigna nō cās afferūt cur qd eueniat: ſed nūciāt uētura niſi ꝓuideris. Nō igit͛ obnunciatio Etheii cām finxit calamitatis: ſed ſigno obiecto monuit Craſſum qd euentuꝝ eſſet: niſi cauiſſet. Ita aut illa obnuntiatio nihil ualuit: Aut ſi: ut Appius iudicat: ualuit id ualuit ut peccatū hæreat nō in eo q mouerit: ſed ī eo q nō obtēperauerit. Quid litu⁹ iſte ueſter qd͛ clariſſimū ē inſigne auguratus: unde uobis ē traditus? Nempe eo Romulus regiones dixit: tum quū urbē cōdidit: q qdem Romuli lituus ideſt incuruū & leuiter a ſūmo inflexum bacillum qd͛ ab eius litui in quo canitur ſimilitudine nomē īuenit quū ſitus eēt in curia ſalioꝝ: quæ eſt in palatio: eaꝗ deflagraſſet: iuentus eſt īteger. Quid multis annis poſt Romulum priſco regnante Tarquinio? Quis ueterū ſcriptoꝝ nō loquitur quæ ſit ab

Appianus agens de his execrationibus dicit. has diras fieri ſolitas romani ꝓfitentur & talē uim habere ut nemini fas ſit q in eas inciderit euadere. ideo Etheiū pleri quæ repræhēdebant. qui craſſum primo uoce cohibuit deinde facē portæ obiecit ſæua quedā numina inuocans. Tribunus plæbis etheius inquit florus exeuntem ducē hoſtib⁹ diris deuouerat. COLlega: ſocius in augurum diſciplina. NOtauit: nota & ꝓbro affecit nota cenſoria ſignt ignominiā. SVBſcripſerit: ſubſignauerit in ipſa formula & ſcriptura notationis. Subſignatū dr͛ quod ab aliquo ſubſcriptū eſt. nā ueteres: ut inquit iuris peritus: ſubſignationis uerbo ꝓ adſcriptione uti ſolebāt. & ſubſcriptores erant q accuſatores adiuuabāt Vnde Aſtonius dicit ſubſcripſerunt triario ī Scaurum. Q. Martius & reliqua. ESTO: cōcedat͛ ꝑtinuiſſe ad cenſorē hæc ſubſcriptio ſi pro cōperto habebat etheiū mentitū fuiſſe auſpicia ut tali prætextu deuoueret craſſum qm̄ futura calamitas in populū romanū redundatura erat: cauſa inqt calamitatis nō fuit in etheio obnūtiante & mentiente: ſed ī eo q nō paruit. qm̄ religionē cōtēpſiſſe uidebat͛. MInime auguris: ideſt nō decuit illū qui auguralem ſciam ꝓfitebat͛ adſcribere attribuereꝗ cām calamitatis obnuntianti etheio potiuſꝗ craſſo uiolento. & religioni nō obtemperāti. ADſcripſit: appoſuit ſubſcriptioni hanc cām: erat inquit etheius mēdacii arguendus atꝗ notādus: cauſa uero calamitatis cōtumaci L. Craſſo & impio aſcribēda fuit: ergo Appius nō ſatis perite augurali iure atꝗ cenſorio uſus eſt. EXitus: euētus & finis qm̄ obnuntiat a Craſſo euenerūt. ETeni diræ: ratio quare falſa obnūtiatio non affert cām calamitatis. hæc inqt oīa nuntiant futura niſi ꝓuideris: ſed nō ſunt cauſa ut aliqd neceſſario eueniat. OMnia: uerba quæ aliquid ominant͛ & ſignificāt SIgna: ut fulmina motus terræ prodigia portēta mōſtra. CAVſas cur: efficientiā neceſſariā alicuius euentus. PROuideris: remediū pares atꝗ procurationē. FINxit: formauit & conſtituit. OBiecto ſigno: oppoſita face conſuli in parthos exeunti. & auſpicio narrato qd͛ non erat ꝓſperum. NIhil ualuit: nullā cauſam attulit calamitatis. AVT ſi ualuit: efficaciam habuit & cām calamitatis. ID ualuit: id potuit atꝗ effecit. VT pcm̄ hereat: culpa ſit in Craſſo. nō in etheio. QVID

litus: inſignia inqt augurat⁹ uri diuinationē eſſe uerā oſtendūt. Litu⁹ eſt uirga breuis in parte qua robuſtior eſt incurua qua utebant͛ augures ad loca inſpiciēdis auibus deſignāda Auguratus eſt dignitas augurū & offm̄: ut pontificat⁹ pontificū. DIxit: dicēdo deſignauit & finiuit atꝗ deſcripſit. Vnde ager effatus auguꝝ uoce atꝗ deſignatiōe terminatus. A SVMmo: cacumine. bacillū eſt diminutiuū a baculo qd͛ ēt neutrali genere ꝓtulit Ouidius baculū, qd͛ agreſte gerebat. QuO canit͛: militaris litu⁹ appellat⁹ eſt ꝙ litis ſit teſtis inqt Vegetius. eſt. n. gēus buccinæ incuruæ quo q cecinerit dr͛ liticen. CVria ſalioꝝ: tēplo martis curia locus olim dicebat͛ in quo publicæ curæ tractarent͛. & curarent͛ hæ āt aut diuinæ ſūt aut ciuiles. & iō curia duplex tēplū uidelicet aut cōciliabulū. in quo de reb⁹ agendis cōſultant ciues. & curiōes dicti q ad ſacra populū cōuocabant. feriaſꝗ īdicebāt. Salii fuerūt Sacerdotes martis a ſaltādo dicti. Numa inquit Liuius ſalios. xii. marti gradiuo legit. a ſaliis cœnæ ſaliares dictæ ideſt opiparæ ac ſumptuoſæ. & præſul quia ſaliis præeſſet. & præſulatus præſulis dignitas, & officium.

Atio nauio ꝑ Lituũ regionũ facta deſcriptio? q quũ ꝓpter pauptatẽ ſues puer paſceret:una ex his amiſſa uouiſſe dicit̃:ſi recupaſſet unã ſe deo daturũ:ꝗ maxima eẽt in uinea. Itaq; ſue inuẽta ad meridiẽ ſpectãs i uinea media dicit̃ cõſtitiſſe. Quumq; in ꝗtuor partes uineã diuiſiſſet:triſq; partes aues abdixiſſent:ꝗrta pte quæ erat reliꝗ i regiõe diſtributa mirabili magnitudine unã ut ſcriptũ uidem⁹ inuenit ꝗ re celebrata quũ uicini oẽs de reb⁹ ſuis referrẽt:erat i magno nomine & gloria. Ex quo factũ ẽ:ut eũ ad ſe rex Priſcus accerſeret:cui⁹ quũ tẽptaret ſciam augurat⁹ dixit ei cogitare ſe qddã:id poſſet ne fieri conſuluit:Ille augurio acto poſſe reſpõdit. Tarqnus aũt dixit ſe cogitaſſe cotẽ nouacula poſſe ꝑcidi:tũ Atiũ iuſſiſſe expediri. Ita cotẽ i comiciũ allatã inſpectãte & rege & populo nouacula eẽ diſciſſam. Ex eo euenit:ut Tarqnus augure Atio Nauio uteret̃:& populus de ſuis reb⁹ ad eũ referet:Cotẽ aũt illã & nouaculã defoſſam in comitio:ſupraq; ĩpoſitũ puteal accepim⁹ Negem⁹ oĩa cõburam⁹ annales:ficta hæc eẽ dicam⁹:qd uis deniq; potius ꝗ deos res humanas curare fateamur. Quid qd' apud te ſcriptũ ẽ de Tyberio Graccho? nõ ne & augurꝝ & haruſpicũ cõprobat diſciplinã? q quũ tabernaculũ uitio cepiſſet ĩprudẽs:qd' inauſpicato pomeriũ trãſgreſſus eẽt:comitia cõſulib⁹ rogandis habuit. Nota res eſt:& a te ipſo mãdata monimẽtis:ſ; & ipſe augur Ti. Gracch⁹ auſpiciorꝝ auctoritatẽ cõfeſſiõe errati ſui cõprobauit. & haruſpicũ diſcipliæ magna acceſſit auctoritas:q recẽtib⁹ comitiis i ſenatũ introducti negauerũt iuſtũ comitiorꝝ rogatorẽ fuiſſe. Iis igr̃ aſſentior:q duo genera diuinatõis eẽ ferũt: Vnũ qd' pticeps eẽt artis:alterũ qd arte careret. Eſt. n. ars i iis q nouas res cõiectura pſequunt̃: ueteres obſeruatiõe didicerũt. Carẽt ãt arte. ii:q non rõne:aut coniectura obſeruatis ac notatis ſignis:ſed concitatione quadã animi:aut ſoluto liberoq; motu futura præſentiunt.

ATIO nauio: Atii dicti ſunt ab ati Troiano ut cecinit Virgilius his uerbis, Alter atis genus. unde atii duxere latini. DEſcriptio: deſignato lege apud Dionyſiũ lib. tertio. ABdixiſſent: dãnaſſent. cui⁹ cõtrariũ eſt addixiſſent ſeneca ædiſ ſerens cauſas ꝗre mõs auẽtinus extra Pomœriũ eẽt dicit qm̃ Remo auſpicãti loco illo aues nõ addixiſſent. Vñ Liui⁹ ait: neq; mutari neq; cõſtitui niſi aues addixiſſent poſſe. Addicere inqt Põpeius eſt idẽ dicere & approbare. DIſtributa: deſignata & effata. CElebrata: inuulgata. REferrẽt: cõſiliũ peterẽt. NOmine: fama. HOnore: æſtimatione ac ueneratõe. ACcerſeret: aduocaret. AVguratus: diſciplinæ auguralis: atq; muneris. CONſuluit: ꝗſiuit iterogauit.

ACTO: captato auſpicio: auibuſq; cõſultis. NOuacula: raſorio cultello. EXPEdiri: expedite, afferri atq; parari cotẽ. atq; nouaculã. comitiũ locus eligendorum magiſtratuũ a coeũdo & cõueniẽdo dictus. PVTeal ꝓprie dr̃ lapis quo putei os operit̃. inde trãſfertur ad multa. ponit̃ ꝓ quocũq; ſuppoſito lapide ad monimentũ. & recordationẽ. & ꝓ tribunali iudicũ ut olim cælebratũ eſt in foro romano. puteal ſcribonii libonis qd in ꝑtura publicis uſibus ſacrauit de quo Horatius forũ putealq; libonis Mãdabo Siccis adimã cantare ſeueris. Cotẽ inqt Dionyſius & nouaculã inſculptã dicunt ſub ara quadã ſubterranea. uocat̃ aũt a Romanis puteal. ANnales: hiſtoricos libros: & monimẽta maiorũ. CVrare: habere curã. quæ maxie oſtẽdit̃ ꝑdictionibus & ãmonitionib⁹ diuinis: atq; præſagiis. APud te in uolũine ſecũdo de natura deorꝝ mẽinit ẽt in eplis ad atticũ. DIſciplinã: artẽ augurãdi. VItio: ꝑperã: & nõ ſeruato ritu augurali captus locus inqt Põpeius dr̃ ad ſacrificandũ legitime cõſtitut⁹. IMprudens: negligens. & minime circũſpectus. IN auſpicato: nõ captatis auſpiciis. Idẽ Cicero agens de hoc auſpicio ubi ſupra dicit. poſt e ꝓuicia lr̃as ad collegiũ miſit Tyb. gracchus ſe cũ legeret libros recordatũ eẽ uitio ſibi tabernaculũ captũ fuiſſe hortos Scipiõis: ꝙ cũ Pomœriũ ĩtraſſet habẽdi ſenatus cã i redeũdo cũ idẽ Pomœriũ tranſiuiſſet auſpicare eẽt oblitus: itaq; uitio creatos eos eſſe

POmœriũ: inqt Liuius ẽ circa murũ locus quẽ in cõdendis urbibus quondã æthruſci ꝗ murũ ducturi erãt certis circa terminis augurato cõſecrabãt: & hoc ſpatiũ qd neq; habitari neq; arari fas erat non magis qd' poſt murũ eẽt ꝗ ꝙ murus poſt id pomœriũ romãi appellarunt. ROGANdis: eligendis rogatiõe populi. ac tribuũ: conſules fuerũt. P. Scipio. & . C. figulus alibi dicit quos cũ Tyberius Gracchus cõſul iterũ r̃crearet. Tabernacula dñr tuguria e tabulis e qbus auguria captabant augures: ſũt & tecta caſtrẽſia. Vnde cõtubernales dicti milites. AVtoritatẽ: dignitatẽ & æſtiationẽ. REcẽtib⁹: nouis & iteratis alibi dicit haruſpices ĩtroducti r̃ndẽrũt nõ fuiſſe iuſtũ comitiorꝝ rogatorẽ. COmitiorꝝ: cõcionũ. i. ſn̄iarꝝ & uolũtatũ cõciõis: rogabat. n. ſn̄ias: & qſq; rogat⁹ dabat ſuffragiũ: & ſic magiſtrat⁹ eligebant̃.

IVſtũ: legitimũ qm̃ i auſpicãdo errauerat. HIS igit̃ aſſẽtior: accedo iqt illis q duo gñ̃a diuiatõis eẽ dixerũt. artificioſũ uidelicet atq; arte carẽs: qd & nãle dr̃. ARS artificioſa diuiatio. QuI pſequunt̃: itelligũt & interꝑtant̃ res nouas atq; ꝓdigioſas. CONiectura: opiabili quodã iudicio. & directõe ꝗdã rõnis ad id qd ꝑſe ferre uidet̃ ueritatẽ. cõiectura &. n. ſignis nitit̃: & obſeruationib⁹ quibuſdã ſilibuſq; euẽtis. eſt qppe diuinatio artificioſa ex his diſciplinis ꝗ ſ opiabiles & hñtur & ſt̃. REs nouas: r̃cẽtes atq; pñtes nouũ qd portẽdẽtes. VEteres: res priſcas & earũ euẽta didicerũt obſuatõe ac mõimẽtis ꝓditis mẽoriæ. Vñ ars fcã ẽ excipiẽte r̃cordatõe res ueteres. & illarꝝ ſigñones.

NON rõne: arte atq; diſciplĩa. COniectura: opiabili cognitiõe atq; ſignis: quorꝝ plerũq; tal' ẽ exit⁹. l; ñ ſp & cõiectura falli põt. COncitatõe: cõmotõe atq; ĩpulſu quodã occulto & diuĩo: & h̃ diuiatio ẽ ꝑ furorẽ. AVT ſoluto liberoq; motu: aĩo corporeis curis nõ occupato: aut alligato & hæc ẽ ſomniãtiũ diuiatio cũ. ſ. corꝑe ſopito aĩus lib ẽ atq; ſolut⁹.

QVOD:præſentire contingit furentibus & ſomniantibus. VT bacis:ponit exēpla talis diuinationis.oraculū bacidis lege apd herodotū.bacis inqt Suidas epithetō piſiſtrati qm̄ erat fatidic⁹. BOEti⁹:ex cleōe urbe boetiæ.philetas epheſi⁹ autore Suida dic̄ tres fuiſſe bacides un⁹ ex eleōe oppido Boetiæ:alterū athēiēſeum:tertiū arcadē ex urbe caphya. EPimenides:gnoſius fuit & miſſus a pr̄e ut ouē exagro adueheret diuertit ī antrū ī quo.vii.&.l.dormiuit ānos. Diu⁹ apoſtolus paul⁹ ꝓphetā nomiauit epimēidē q ſemp mēdaces cecinerat cretēſes.Malaſq; beſtias & uētres pigros . hoc aūt ſcribit Paul⁹ ī ep̄la ad Titū quē creten ſib⁹ ep̄m conſtituerat. ERythre urbs Ioniæ hui⁹ Sibyllæ p̄ria. CVius generis naturæ & cōditōis.i.& hæc ꝑtinēt ad naturalē diuinationē q̄ arte caret q tali diuinatōe utunt̄ uates appellantur & diuini. ORAcula:dn̄r ſn̄iæ diu̇æ ore humano enūtiatæ al̄r appellant̄ ſortes rn̄ſa uidelicet numinū.Vn̄ dicūt græci elachē phoeb⁹.i.talē dedit ſortē atq; rn̄ſu;. Lāchano græce ſortior latīe:de his ſortib⁹ agit Cicero. & nō de his q̄s hūana īgēia effingūt ſcriptis pagellis.& frōte æq̄tis ut ducant̄ atq; trahant̄ ut cōtigerit. Vn̄ Iuuēalis dicit & ſortes ducet. AEq̄tis ſortib⁹:pagellis reſpōſa q̄dā cōtinētib⁹.& ſortilegi appellant̄ q hoc mō diuināt. SED illa: oracula & rn̄ſa q̄ dant̄ ab his q diuīo afflatu uaticinant̄:ut erāt delphicæ ſortes & dodoneæ. FVNdunt̄:edunt̄ emittunt̄. ET ſi ipſa ſors q̄q̄ inqt ſors ipa q trahit̄ nō ē ſꝑnēda ſi habet dignitatē & æſtiationē a uetuſtate ut erāt ꝑneſtinæ ſortes de qbus poſt paulo aget̄. EDItas:emiſſas ēnatas. DVctæ: tractæ. IN rē:ad ꝓpoſitū & utiliter.Vnde dicim⁹ nō ab re factū eē aliqd aut fieri:qd̄ ē ad ꝓpoſitū & utile cōueniēſq;. APTE:cōueniēter & decēter.ut.ſ.cōueniāt & q̄drēt rei ꝓpoſitæ & q̄ſitæ. DIVInit⁹: ordiatiōe q̄dā diuina & nō hūana arte uel cōmēto. QuOrū oīum: oraculoꝝ & ſortiū enarratores aliqd diuinitatis ut poetarū explanatores aliqd poetici ſp̄us h̄re uident̄ ad arcana illa penetrātes: qui poetæ diuīo afflatu cecinerūt uariis figuris & uelamētis ueritatē obtegētes.Eſt de⁹ ī nobis inqt Ouidi⁹ agitāte caleſcim⁹ illo.q̄pp non modica laus ē rite poetas īterp̄tari:ad qd mun⁹ tā multa uaria q̄ requirunt̄:ut ēt ī ſingulis elaboraſſe magnū ſit & arduū. Hæc ꝓfeſſio īquit fabi⁹ cū breuiſſime ī duas partes diuidat̄ recte loquēdi ſciam & poetaꝝ narrationē plus habet ī receſſu q̄ frōte ꝓmittat. QuE eſt igit̄:dānat eos q calliditate q̄dā īgenii talia diuiationū genera uitupant.

Quod & ſomniātibus ſæpe cōtigit:& nō nunq̄ uaticinātibus p furorē ut Bacis Boetius & Epimēides cres:ut ſibylla erythrea:cuius generis oracula ēt habēda ſūt:nō ea quæ æq̄tis ſortibus ducunt̄: ſed illa q̄ īſtinctu diuino aflatuq; fūdunt̄ Et ſi ipſa ſors cōtēnēda nō ē:ſi & auctoritatē habet uetuſtatis:ut hæ ſūt ſortes:q̄s ex terra editas accepim⁹:quæ tn̄ ductæ ut ī rē apte cadāt:fieri poſſe credo diuinit⁹:quoꝝ omniū īterp̄tes:ut gramatici poetaꝝ:ꝓxime ad eoꝝ quos interp̄tant̄ diuinationē uident̄ accedere. Quæ ē igit̄ iſta calliditas:res uetuſtate robuſtas calūniādo uelle ꝑuertere? Nō repio cām:latet fortaſſe obſcuritate īuoluta naturæ. Nō.n.me deus iſta ſcire:ſed his tantūmō uti uoluit. Vtar igit̄:nec abducar aut in extis totam æthruriā delirare:aut eādē gentē ī fulguribus errare, aut fallaciter portēta īterp̄tari:quū terræ ſæpe fremit⁹ ſæpe mugit⁹ ſæpe mot⁹:multa nr̄æ.r.p.multa cæteris ciuitatib⁹ grauia & uera p̄dixerit. Quid q irridet̄ part⁹ hic mulæ:nō ne qa fœt⁹ extitit ī ſterilitate naturæ p̄dict⁹ ē ab haruſpib⁹ īcredibil̄ part⁹ mulaꝝ? Quid Ty. Gracch⁹ Publii fili⁹ q his cōſul & cenſor fuit: ideq; & ſūm⁹ augur:& uir ſapiēs ciuiſq; præſtās:nōne ut.C. Gracch⁹ fili⁹ ei⁹ ſcriptū reliqt duob⁹ anguib⁹ domi cōphēſis haruſpices cōuocauit? Qui quū rn̄diſſent ſi marē emiſiſſet:uxori breui tp̄e eē moriēdū:ſi fœminā ipſi æqus eē cēſuit ſe maturā oppetere mortē:q̄. P.africāi filiū adoloſcētē fœminā emiſit: ip̄e paucis poſt dieb⁹ ē mōtu⁹. Irrideam⁹ haruſpices uāos futiles eē dicam⁹:quorūq; diſciplinā & ſapiētiſſimus uir & euētus ac res cōprobauit. Cōtemnamus etiam Babylonem: & eos qui ex caucaſo cœli ſigna ſeruātes

CALliditas:aſtutia.& calūnia. RObuſtas:cōfirmatas. CAlūniādo:falſa q̄dā & uafra uitupatiōe dānando. PERuertere: labefactare cōuellere īfringere atq; deſtruere. NON repio cām:hæc erāt uerba calūniantiū & rō q̄a ignorabāt cās harū diuinationū. & rationē cur tales eēnt. LAtet fortaſſe:rn̄det. Q.fr̄ aſſerēs latere.occultāq; eē cām ſed ſatis eē effectū cognoſci etiā ignorata cā. NAturæ:naturalis diſpoſitiōis illius rei q̄ taliū euētoꝝ cā ē:& rō.i.de⁹ q ē cā cārū & naturarū; oīum natura de⁹ iqt uoluit me ignorar̄ cām ſignonū: ſed tm̄ uti ſignonib⁹ q̄ ſūt ī rē nr̄am.his igr̄ utar.nec putabo illos delyrare q hæc ꝓfitent̄. NEC adducar: nō credā ī ducar ī eoꝝ ſn̄iam q has diuiatiōes calūniant̄. DElyrare:aberrare ī extiſpicina. PORtēta:mōſtra. GRAuia:magna & ſeria. HIC part⁹:q nup apparuit. INcredibilis:nūeroſus:& īuſitat⁹ part⁹ eaꝝ bæluaꝝ q̄ natura ſteriles ſūt. SVMm⁹:pitiſſim⁹. PRæſtās:egrægi⁹ reiq; pu.amātiſſim⁹. AEqus cēſuit:iudicauit eē iuſtiu⁹ & bono publico cōducibili⁹ MAturā mortē:tēpeſtiuā rōne ætatis. Maturare iqt Noni⁹ nō uti cōſuetudo habet ꝓpare dicēdū ē ſed cū mō ſtudiū adhibere feſtinū.& a maturitate dictū q̄ rōne naturæ modificatiōe q̄dā nec p̄cipitat̄ nec differt̄. ADOleſcētē: uigētē & fetib⁹ adhuc aptā. EMIſit:libauit fœminā ſpētē ut corneliæ parceret publicoq; uſui cōſuleret qd fuit egregii ciuis VAnos:mēdaces leues. FVtiles:nulli⁹ p̄tii & hoies nihili.futiles ꝓprie dn̄r q temere cūcta euomūt:& īaniter effūdūt. DIſciplinā:artē atq; ſciam diuinādi cōfirmauit ſuo exēplo Tyberi⁹ Gracch⁹. EVENt⁹:exit⁹ qm̄ Gracch⁹ obiit mortē ACres:effect⁹:& ueritas rei p̄dictæ ab haruſpicib⁹. BAbylonē: ſyderalē ſciam quā babylonii inuenerūt. ET EOS chaldæos u; aſtronomos q ī caucaſo mōte ſyderū curſus obſuabāt, SERuātes:notātes aſtra:& imagīes cœli uarias.

NVMEris:ſupputatiōibus:ars quippe numerorum
quæ a græcis arithmetica dicitur aſtronomo neceſſa
ria eſt imprimis. MOtibus:gradibus & uaria poſitu
ra:quod thema & themation dicitur a græcis. PER/
ſequūtur:perſeuerando intelligunt:nam perſequi eſt i/
deſinenter ſeq̄. STVLtitiæ:ignorantiæ. VAnitatis:
mēdacii. IMprudētiæ:temeritatis. MOnimētis:ſy/
derabilib' hiſtoriis:& ſupputatōib'. SEculoꝝ reliquo
rū futuroꝝ tpōrū.i.eoꝝ q futuris tēporib' de his mōi/
mētis tot milia reliquoꝝ ānoꝝ cōphēdētib' iudicabūt
patebitq; an uera ſit mathematica ſupputatio chaldæo
rū q̄ſi dicat credibile ē nō eē mētitos:& timuiſſe iudi/
cia poſteritatis. AGE:eſto inqt barbaros fuiſſe leues:
fallaces & deceptores.qd dicem' de græcis quoꝝ ſapi
entia omniū ore celebrata eſt:& ſic ponit exēpla natu/
ralis diuinatiōis:poſtq̄ de artificioſa diſſeruit. Apollo
pythi' delphic' hæc oracula lege apud herodotū:quod
datū ē athēiēſib' ita inqt Lignea mœnia dat pallas quā
cōdidit urbi:& Lacedemoniis.Qui ſpartā antiquā co/
litis.& tegeatis eſt pars arcadiæ tegeæ i regiōe patenti.
& aliud Lacædemoniis Me petis arcadiā multū petis
Tria oracula reddita crœſo lege apud Herodotū li.pri.
Corīthiis qnto his uerſib'. Vir locuples nſas hic q de
ſcēdit ad ædes Cypſelus eecides claræ rex eſto corithi.
LOcuplete:digno fide. CElebre:multi nominis &
famæ. POteſt aūt:affert rōnē & cā; dlphici ſilētii.Vn
de Iuuenalis qm̄ delphis oracula ceſſant:& genus hu/
manū dānat caligo futuri. VIS:naturalis potētia & ef
ficacia peculiaris illius loci. EVAnuiſſe:exinanitā eſſe
atq; conſumptā. SED ut:ut quomodocunq;. OC/
ciderit:perierit euanuerit uis illa terræ. Q.VEſtio:du
bitatio quō occiderit. MOdo:dūmodo id firmū ſit
oraculū illud uerū fuiſſe. AD ſomnia:tranſit diſputa
tio ad alteram partē naturalis diuinatiōis q̄ eſt per ſom
nia & nocturna uiſa. COLligendis colligendo & cō
gregando multa ſomnia. ANtipho.autore Suida fu/
it Athenienſis portentoꝝ & ſomnioꝝ interpres. Lu/
cianus agens de ueris narratiōib' dicit:præerat oracu/
lo coniector antipho. GRAndioribus:maioribus &
clarioribus & non uulgaribus atq; obſcuris. PHIli/
ſtus:hiſtoricus ſyracuſius dictus & philiſcus ut ſcribit
Suidas. AEQ.VAlem:æqueuū. SAtyriſcus eſt par
uus ſatyrus ut paniſcus minutulus pan. GAleotæ:in
quit Stephanus a galeo filio Apollinis.& themidis fi/
liæ zebii regis hyperboreorum. Galeotæ & telmeſſo
dodoneæ ſortes datæ ſunt ut thelmeſſus ad oriētē na
uigaret galeotes ad occidentē.hic ergo in ſiciliā naui/
gauit ille in cariā.Vbi ſacrum telmeſſii apollinis. Et cita
cum tremulis:carmina Ennii poetæ de ſomnio uirgi/
nis ueſtalis. CIta:uelox ſedulaq;. ARTVbus anus:re
mouet.s.priſco more ut ſtet uerſus. ATTulit lumen:
remouetur.T.in ſcanſione. PROgnata:orta ex euridi
ca. VIres uitaq; corpus meum:debilitatum inquit eſt
corpus & prope exanimatum. & remouetur.ſ.ut ſtet
numerus. NOVOS inſuetos. POST illa:deinde.
CAPESSere:mente capere cogitareq; ubi nam eſſes.
STAbilibat:firmabat. COGNAta:ad cognationem
pertinentia.

nūeris:& motib' ſtellaꝝ curſus pſequunt' cōdēnem'
inq̄ hos aut ſtultitiæ aut uāitatis aut īprudētiæ:q.cccc
lxx.milia ānorū ut ipſi dicūt mōimētis cōphēſa cōti
nēt:& mētiri iudicem':nec ſæculoꝝ reliquoꝝ iudici
um:qd de ipſis futuꝝ ſit ptieſcere.Age barbari uani
atq; fallaces:nu; ēt graioꝝ hiſtoria mētita ē: q̄ crœſo
Pythi' Apollo ut de naturali diuinatōe dicā:q̄ atheni
ēſib' q̄ lacedæmōiis:q̄ tegeatis:q̄ argiuis:q̄ corīthiis
rūderit:quis ignorat. Collegit inumerabilia oracula
Chryſipp':nec ullū ſine locuplete auctore:atq; teſte:
q̄ qa nota tibi ſūt reliquo.Defēdo unū hoc:nūq̄ illd
oraculū delphis tā celebre & tā claꝝ fuiſſet:neq; tātis
dōis refertū oīum pplōꝝ atq; regū:niſi oīs ætas ora
culoꝝ illoꝝ ueritatē eēt expta.Iā diu idē nō facit. Vt
igr nūc miore gloria ē:qa min' oraculoꝝ ueritas ex/
cellit:ſic tū niſi ſūma ueritate ī tāta glīa nō fuiſſet.Po
teſt āt uis illa terræ q̄ mētē pythiæ diuīo afflatu cōci/
tabat euāuiſſe uetuſtate:ut quoſdā euanuiſſe amnes
aut ī aliū uſum cōtortos & deflexos uidem'.Sed ut
ut uis occiderit:magna.n.q̄ſtio ē:mō māeat id quod
negari nō pōt:niſi oēm hiſtoriā puerterim':multis
ſæclis uerax fuiſſe id oraculū.S; mittam' oracla:Vēi
am' ad ſōnia:de qb' diſputās Chryſipp' mltis & miu
tis ſōniis colligēdis:facit idē qd Antipater:ea cōqui/
rēs q̄ Antiphōtis interptatōe explicata declarāt illa q
dē acumē īterptis:ſ; exēplis grādioribus decuit uti.
Dioyſii mater ei' q ſyracuſioꝝ tyrān' fuit:ut ſcriptū
apd Philiſtū ē & doctū hoīem & diligētē:& æq̄lē tē/
poꝝ illoꝝ:quū pgnās hūc ipſū Dionyſiū aluo cōti
neret:ſōniauit ſe pepiſſe ſatyriſcū.Huic īterptes por
tētoꝝ:q galeotæ tū ī ſicilia nomīabant' rñderūt:ut ait
Philiſt'.eū quē illa pepiſſet clariſſimū græciæ diutur
na cum fortuna fore.Num te ad fabulas reuoco:ut
noſtrorum uel græcorum poetarum? Narrat eni &
apud Ennium ueſtalis illa.

Et cita cum tremulis artubus anus attulit lumen:
Talia dum memorat lachrymans exterrita ſomno:
Eurydice prognata pater quam noſter amauit:
Vires:uitaq; corpus meum nunc deſerit omne:
Nam me uiſus homo pulcher per amœna ſalicta:
Et ripas reptare:locoſq; nouos:ita ſola.
Poſt illa germana ſoror errare uidebar:
Tardaq; ueſtigare:& quærere te:neq; poſſe:
Corde capeſſere ſemita nulla pedem ſtabilibat.
Exin compellare pater me uoce uidetur.
His uerbis:cognata tibi ſunt ante gerenda
Hæc pater effatus:germana repente receſſit.

Erumnæ poſt e fluuio fortuna reſiſtet:
Nec ſeſe dedit inconſpectum corde cupitus:
Q uãq̃ multa manus ad cæli cerula templa
Tendebam lachrymãs:& blanda uoce uocabam
Vix ægro tum corde meo me ſomnus reliquit.

Hæc etiam ſi ficta ſunt a poeta:non abſunt tamen a cõſnetudine ſomnioꝝ. Sit ſane etiã illud cõmẽtitiũ: quo Priamus eſt cõturbatus. Q uia mr̃ grauida parere ſe ardentem facem uiſa eſt in ſomnis Hecuba:quo facto pater.

Rex ipſe priamus ſomnio mentis metu
Perculſus curis ſumptis ſuſpirantibus
Ex ſacrificat hoſtiis balantibus:
Tum coniectorem poſtulat pacem petens:
Vt ſe doceret obſecrãs apollinem.
Q uo ſe ſe uertant tantæ ſortes ſomnium:
Ibi ex oraclo uoce diuina ædidit
Apollo:puerum primum priamo qui
Foret poſt illa natus:eum eſſe exitium
Troiæ:peſtem pergamo.

Sint hæc ut dixi ſomnia fabularũ hiſq; adiungat᷑ etiã æneæ ſomnium:qđ in numeꝝ Fabii pictoris græcis annalibus eiuſmodi eſt:ut oĩa q̃ ab ænea geſta ſunt: quæq; illi acciderũt:ea fuerint quæ ei ſecundum quietem uiſa ſunt. Sed propiora uideamus:cuiuſnaʒ modi eſt ſuperbi Tarquinii ſomnium : de quo ipſe in bruto accii loquitur.

Q uom quieti corpus nocturno tempore
Dedi:ſopore placans artus languidos
Viſus eſt in ſomnis paſtor ad me appellere
Duos conſanguineos arietes:inde eligi
Pecus lanigerum eximia pulchritudine
Præclarioremq; alterum imolare me:
Deinde eius germanum cornibus connitier
In me arietare:eoq; ictu me ad caſum dari:
Exin proſtratum terra grauiter ſaucium
Reſupinum:in cælo contueri maximũ
Ac mirificum facinus dextrorſum orbem
Flammeum ſolis fluere curſu nouo.

Eius igitur ſomnii quæ ſit a coniectoribus interpratatio facta uideamus.

Rex quæ in uita uſurpant homines cogitant
Curant:quæq; agunt uigilantes agitant
Ea ſicui in ſomno accidunt mirum eſt minus
Sed in re tanta haud temere in prouiſo offerunt
Proin uide ne quem tu eſſe hebetem deputes
Aeque ac pecus:is ſapientia munitum pectus

ERVMnæ:calamitati. MVLta:multum. TEMpla: cõuexa ipſi⁹ cæli:atq; ſpectacula. VIX:ſtatim. SOMnus reliquit:remouetur.ſ.in ſcanſione ut ſupra. COMmẽtitium:fictum. CONturbatus:commotus:& territus. Q VIA mater:uerſus Ennii in hecuba tragœdia.

FAcem:ignitum lignum:& titionem:Virgi.nec face tm̃ ciſſeis ꝑgnans ignes enixa iugales:hecuba filia fuit ciſſei. PERculſus:territus cõſternatus animo. CVris ſuſpirãtibus:anxiis:& moleſtis. EX ſacrificat:diligenter operatur ſacris:& facit diis bidentibus quarum proprius & balatus. C ONiectorem:interp̃tem. PAcem beniuolentiam numinis & ꝓpitiationem:& placationẽ.Virgi.pacemq; per aras exquirunt. SORtes:cõditiones:& qualitates rerum. Idem Cicero interp̃tans primos uerſus euripidis in oreſte tragœdiæ dicit. Nulla tã terribilis fandi ratio eſt. Neq; fors:neq; ira celitus inuentum:malum quod ille pathos græce dixit. Cicero ſortẽ uertit:& Seuerinus. Heu grauem ſortem quotiens iniquus. Additur ſæuo gladius ueneno. IBI:tũc. ORAclo:ſacrario. DIuina:fatidica. EDIdit:reſpõdit. PVErum:hæc eſt cõiectatio:ſiue interp̃tatio ſomnii. IN numerum:ordinem ſomnioꝝ quæ Fabius in ſuis annalibus collegit:& poſuit:græce ſcripſit ut adſtipulat᷑ etiã dionyſius libro primo. SEcundũ:per quietẽ. PROpiora:uiciniora. DE quo ipſe:Tarquinius loquit᷑ de ſuo ſomnio apud Accium in tragœdia quæ inſcribebatur Brutus. IN bruto accii:ut dicimus in oreſte euripidis. Q VOM:cum more priſco quando. PLAcans: leniens refouens feſſa membra. APpellere:admouere adducere. PEcus lanigerum:animal lanatum ſpecioſiſſimum. Conſanguinei arietes ſignificabant Brutũ et collatinum conſanguineos. ALterum:hic ſignificaba Brutum autorem pellendorum tarquinoꝝ. EIVS germanum:hic erat collatinus. CONnitier:conatum facere ac impetum. ARIEtare:irruere aduerſa fronte.

REſupinum reuolutum. NOuo:inuſitato quoniã a læua currebat in dextram. A coniectoribus:interp̃tibus:& coniectura enarrãtibus. REX quæ in uita:nõ eſt mirũ o rex ſi uſitata obuerſantur alicui per qetem: ſed rerum nouarum imago nõ accidit ſine cauſa:icirco cogitandum tibi eſt ne ille ſit prudens quem tu hebetem : & ſtultum arbitraris. VSVRpant : frequenter exercent:uſurpatio frequentem uſum ſignificat. AGItant:uoluunt animo. HAVT temere:non ſine cauſa inopinato accidunt nulla præcedente cogitatiõe. HEbetẽ:obtuſum & ſtolidũ. DEputes:exiſtimes. AEq̃ ac:tanquã brutum animal. MVNItum:præditum & roboratum.

EGREgium:eximium:& non gregarium. PORtendit:denontiat. PER propinqua:impendentia & cito futura. BEne uerrūcēt:uertant & felicia ſint. Idē acci⁹ autore nonio:ut patriæ uerrūcent bene:& pacuuius ꝑcor ueniam ut q̃ egi ego exin uerrūcent bene: Virg. dixit in bucolicis: quod nec beneuertat. Auerrūcare eſt auertere:inde auerrūcus dictus qui mala auertit:ac repellit.

SIgnum ꝑpotens:ſol cæteroꝝ ſignoꝝ & ſtellaꝝ dñs atq; moderator. AVguratum eſt:ſignificauit. SVMmam maximam:& ꝑpotentem. AD externa:peregrina de quibus exempla ponere cæperamus & ad noſtra tia diuertimus. HEraclides:fuit ex heraclea urbe ponticæ regiōis: CONſecraſſet:dedicaſſet:coluiſſetq;. REdundaret:exuberaret:plena eſſet. IMmanis:feri & crudeliſſimi phalaris:fuit ex aſtipalea īſula maris carpathii: & agrigentum ſiculum tyrānide occupauit:cuius ꝑter cæteros ut idem Cicero dicit alibi nobilitata eſt crudelitas. MAgi:erant philoſophi apud perſas. PRINcipi: ſuperiori & primo:fuit quippe ali⁹ cyrus:quem Xenophon ſuis monimētis celebrauit. DIOnyſius:perſicus fuit ſcriptor hiſtoriæ ut autor eſt etiam Suidas. APPEtiuiſſe:capere optaſſe. BARbaris:incultis:& ſemiferis.

Calanus inquit ſuidas e numero brachmanū. Sic eñi appellant indi ſapientiſſimum uirum. HERcules:in oetha monte crematus eſt. IN lucem:cæli ſplendorē.

EPHEſus:urbs ioniæ clara quondam templo dianæ quod referente ſtrabone ab heroſtrato quodam incenſum eſt:Euſtathius enarrās coſmographiam libyci dionyſii dicit templum hoc fuiſſe combuſtū a quodam famæ cupido q̄uis uoti compos nō fuerit:diræ nāq; poſitæ ſunt his qui eum noīaſſent:ut illius nomē obliuio tegeret. LVcere:lux diei apparere. CElius antipater romanus hiſtoricus temporibus illis luculentus:& iuris ualde peritus ut ī bruto ſcribit idem Cicero. LAcinīū: promōtorium Lucaniæ cum templo Iunonis latiniæ cognomine prope templum autem dicunt fuiſſe locū ꝓceris abietibus ſeptum:& læta in media paſcua. quo in loco omnis generis ſacrum deæ paſcebatur pecus ſine ullo paſtore:magni ex his paſcuis fruct⁹ & ex eo pecore capti:colūnaq; inde aurea ſolida facta eſt inclytūq; templum diuitiis ēt:non tm̄ ſanctitate fuit. SOlida:tota:aurea. SEcundum:per ſomnum. BVculam:imaginem uitulæ:ſiue uiuencæ:quā in ſummitate columnæ perforatæ collocauit.

Egregium gerat:teq; regno expellat.
Nam id qđ de ſole oſtenſum eſt tibi
Populo cōmutationem rerum portendit fore.
Per propinqua hæc bene uerrūcent populo.
Nam ꝙ ad dexteram cœpit curſum a læua
Signum ꝑpotēs pulcherrime auguratum eſt:
Rem romanam publicam ſummam fore.

Age iā ad externa redeamus. Matreʒ Phalaridis ſcribit Ponticus Heraclides doctus uir auditor & diſcipulus Platonis uiſaʒ eē uidere in ſomnis ſimulachra deorum:quæ ipſa domi cōſecrauiſſet. Ex his Mercurium ex patera quā dextera manu teneret ſanguinē uiſum eē fundere:qui quū terrā attingeret referueſcere uideret:ſic ut tota domus ſanguine redūdaret:qđ matris ſomniū īmanis filii crudelitas comprobauit. Quid ego q̃ magi Cyro illi principi īterꝑtati ſūt ex Dionyſii perſici libris ꝓferā? Nā quū dormiēti ei ad pedes ſol uiſus eēt:ter eum ſcribit fruſtra appetiuiſſe manib⁹ quū ſe cōuoluēs ſol elaberet̃ & abiret:ei magos dixiſſe:qđ genus ſapiētū & doctoꝝ habebat̃ in pſis:ex triplici appetiōe ſolis. xxx. ānos Cyrū regnaturū eē:qđ ita cōtigit. Nā ad ſeptuageſimū peruenit: quū. xl. annos natus regnare cœpiſſet. Eſt ꝓfecto qđdā etiā in barbaris gētibus ꝑſentiēs atq; diuināſ:ſiquidē ad mortē ꝓficiſcēs Calanus Indus quū aſcēderet in rogū ardētē:O ꝑclaꝝ diſceſſuʒ inqt e uita:quū ut Herculi cōtigit mortali corpe cremato in luceʒ aīus exceſſerit. Quūq; Alexādereum rogaret:ſi qđ uellet ut diceret:optime īqt ꝓpediē te uidebo. Qđ ita cōtigit. Nā Babylone paucis poſt diebus Alexander eſt mortuus. Diſcedo parūp a ſomniis:atq; mox reuertar. Qua nocte tēplum epheſiæ Dianæ deflagrauit: eadē cōſtat ex olympia de natū eē Alexandrum:atq; ubi lucere cœpiſſet:clamitaſſet magos peſteʒ ac perniciem Aſiæ proxima nocte natam. Hæc de indis & magis:redeamus ad ſomnia. Hānibaleʒ Cælius ſcribit quum colūnam auream quæ eſſet in fano Iunonis laciniæ auferre uellet:dubitaretq; utrum ea ſolida eēt:an extrinſecus inaurata perterebrauiſſe. Quūq; ſolidā inueniſſet:ſtatuiſſetq; tollere:ei ſecūdum quietem uiſam eē Iunonem ꝑdicere ne id faceret:minitāriq; ſi id feciſſet curaturā ut eum quoq; oculuʒ quo bene uideret amitteret:idq; ab hoīe acuto nō eē neglectū. Itaq; ex eo auro quod exterebratuʒ eſſet buculā curaſſe faciēdam:& eam in ſumma colūna collocauiſſe. Hoc idem in Syleni quē Cælius ſeqt̃ græca hiſtoria eſt:is autem diligentiſſime res Hannibalis

perſecutus:

ꝑſecutus eſt. Hānibalē quū cepiſſet. Saguntū uiſum eē a Ioue ī deoꝝ cōciliū uocari. Quo quū ueniſſet: Iouē īperauiſſe ut italiæ bellū īferret: ducēq; ei unū ex cōcilio datū: quo illū utēteꝫ cū exercitu ꝓgredi cœpiſſe: tū ei ducē illū ꝑcepiſſe ne reſpiceret: illū aūt id diutius facere nō potuiſſe elatūq; cupiditate reſpexiſſe: tū bæluā uaſtā: & ī mane uiſam circuplicatā ſerpētibꝰ ꝗcūq; īcederet oīa arbuſta uirgulta tecta ꝑuertere: & euꝫ admiratū ꝗſiſſe de deo: qdnā illud eēt tale mōſtrū: & deū rn̄diſſe uaſtitatē eē italiæ. Præcepiſſeq; ut ꝑgeret ꝓtinꝰ: qd retro atq; a tergo fieret ne laboraret. Apud Agatoclē ſcriptū ī hiſtoria ē hamilcarē Carthaginēſem quū oppugnaret Syracuſas uiſū eē audire uocē: ſe poſtridie cœnaturū ſyracuſis. Quū aūt is dies illuxiſſet: magnā ſeditionē in caſtris eiꝰ īter pœnos & ſiculos milites eē factā. Qđ quū ſenſiſſent Syracuſani īprouiſo eos ī caſtra irrupiſſe Hamilcarēq; ab his uiuū eē ſublatū. Ita res ſomniū cōprobauit. Plena exēploꝝ ē hiſtoria: tū referta uita cōis. At uero P. Deciꝰ ille Q. filiꝰ: q prius ex deciis cōſul fuit quū eēt trí. mil. M. Valerio et. A. Cornelio cōſulibꝰ: a ſanitibuſq; ꝑmeret̃ nr̄ exercitꝰ: quū ꝑicula ꝑlioꝝ iniret audaciꝰ: moneretur q; ut cautior eēt: dixit qđ extat ī annalibꝰ: ſibi ī ſōnis uiſū eē: quū ī mediis hoſtibꝰ uerſaret̃ occidere cū maxīa glīa: & tū qdē īcolumis exercitū obſidiōe liberauit. Poſt trieniū āt quū cōſul eēt deuouit ſe: & ī aciē latioꝝ irrupit armatꝰ: quo eiꝰ fcō ſupati ſūt et deleti latini: cuiꝰ mors ita glīoſa fuit ut eādē cōcupiſceret filiꝰ. Sꝫ uēiamꝰ nūc ſi placet ad ſōnia phōꝝ. Eſt apd. Pla. Socrates quū eēt ī cuſtodia pu. dicēs Critoni ſuo familiari ſibi poſt tertiū diē eē moriēdū: uidiſſe ſe ī ſōnis pulchritudie eximia fœminā: q̄ ſe noīe appellās diceret homericū quēdā eiuſmodi uerſū. Tertia te phthiæ tēpeſtas læta locabit: qđ ut ē dcm̄: ſic ſcribit̃ cōtigiſſe. Xenophō ſocraticꝰ: q uir & quātus ī ea militia: q̄ cū Cyro mīore ꝑfunctꝰ ē ſua ſcribit ſōnia: quoꝝ euētꝰ mirabiles extiterūt mentiri Xenophontē an delyrare dicemus. Quid ſingulari uir īgenio Ariſt. & pene diuio: ipſe ne errat: an alios uult errare? quū ſcribit Eudemū cypriū familiarē ſuū iter ī macedoniā faciētē pheras ueniſſe: q̄ erat urbs ī theſalia tū admodū nobilis: ab Alexādro aūt tyrāno crudeli dn̄atū ꝑmebat̃. In eo igit̃ oppido ita grauiter ægrū Eudemū fuiſſe: ut oēs medici diffiderēt. Ei uiſum eē ī qete egregia facie iuuenē dicere: fore ut breui cōualeſceret: paucisq; diebꝰ īterituꝝ Alexādrū tyrānū: ipꝫ āt Eudemū qnquēnio poſt domū eē redituꝝ. Atq; ita qdē. Pria ſtatī ſcribit Ariſt. cōſecuta: & cōualuiſſe eudemū. & ab uxoris fribꝰ īterfectū tyrānū. Quito āt āno exeūte quū eēt ſpes ex illo ſōnio ī cypꝝ illū ex ſicilia eē redituꝝ: ꝑliātē eū ad ſyracuſas occidiſſe. Ex quo ita illđ ſōniū eē īterꝑtatū: ut quū aīus Eudēi ex corpe exceſſerit: tū domū reuertiſſe uideat̃. Adiūgā phīs doctiſſimū hoīeꝫ poetā qdē diuinū Sophoclē: q quū ex æde Hercul̃ patera aurea grauis ſurrepta eēt: ī ſōnis uidit ipm̄ deū dicētē qs feciſſet. Qđ ſemel ille iterūq; neglexi. Vbi idē ſæpiꝰ āmonet. Aſcēdit ī

PERſecutus eſt: deſcripſit atq; celebrauit. CONcilium: cætum & cōſeſſum. ELAtū: ductū. VAſtā: magnā: & ferā: ſerpentibus circūdatā. PERuertere: proſternere. VAſtitatē: deſolationē: & populationem. PERgeret: ꝑſeueraret. PROtinꝰ: deinceps: ſucceſſiue: ac ſine intermiſſione. NE laboraret: non curaret. IMprouiſo inopinato: repentina quadā eruptione. Hamilcharē Giſgonis filiū necauerūt ſyracuſani duce Antādro Agatoclis fratre. SVBlatum: captū & aſportatū. REferta: plena. PREmeret̃: iniqtate loci: ex hoſtili agmine obſideret̃: Liuius ait: Nam a ſatricula profectus cōſul exercitū incaute in ſaltū in caua ualle ꝑuium: circaq; inſeſſum ab hoſte induxit: nec priꝰ q̄ recipi tuto ſigna nō poterant iminētem capiti hoſtem uidit. Decius tribunꝰ militum cōſpicit unū editū in ſaltu collem iminentem hoſtium caſtris adita arduum: quo occupato ſpatiū dedit cōſuli ad ſeducendum agmen in æquiorem locū. OCcidere: mori. DEuouit: morti ſe addixit ꝓ ſalute publica. Hoc aūt fuit ad ueſerim cāpaniæ. Filius imitatus eſt poſtea patrem in bello æthruſco. IN cuſtodia: carcere. Cuſtodia dicit̃ carcer: et qui carcere cohibent̃. Plato in Critonem ſic loquentem inducit ſocratem. Cōiecturam e ſomnio quodam facio: quod paulo ante hac ipſa nocte mihi uiſum eſt. Videbat̃ mulier q̄dam aduenīens pulchra: & aſpectu grata: ueſtes hn̄s cādidas uocare me atq; dicere. Socrate tertia ab hinc die phthiam ꝑueniens latiglebā. Hæc Plato. Achilles apud Homeꝝ. ix. ilia. ita loquitur. Quod ſi neptunus tribuerit ſecūdam mihi nauigationem tertio die fertilem phthiam attigam. TERtia tēpeſtas: dies. LAEta: iucunda. VT: ſic ꝑdictū fuit: ita euenit. QVI uir: q̄ præſtās: & undiq; magnus. MInore: ad differētiam Cyri maioris: & primi: de quo ſupra. DElyrare: inſanire: atq; ineptire. NObilis: celebris. FRAtribus: Etheſiphone: Pithalo: & lycophrone: hæc mulier thebe uocabat̃ filia Iaſonis pherei. lege apud Plutarchum in pelopida.

AREOpag⁹:erat loc⁹ publici cõſilii in ſũ/
mitate collis. DEtulit:apuit:& reum fecit
mitm. Areopagitæ erant iudices & ſenato
ſure Q Væſtiõ:eiqſitiõe p tormẽta. IN/
dicis:demſ̃atoris. NEſcio qũo:intrinſeca
quadã iucunditate:ac ſenſu me Ro. & lati
na oblectãt. VOtiui:ludi.halicar.Diony/
ſius agẽs de pompa hoꝝ ludoꝝ:dicit hos
ludos decreuit ſenatus fieri qui qdem uo/
ti ſunt ab Appio poſthumio dictatore pu/
gnaturo cũ latis ad fluuiũ ueſerim.Roma/
ni ludi autore Aſco.Pediano ſub regib⁹ in
ſtituti magniq; ſunt:ab eo appellati:ꝙ ma/
gnis ĩpẽſis facti ſint. Tũc primũ ludis ĩpẽ/
ſa ſunt ducẽta milia nũmũ : adeo magnos
ludos factos putãt:qb⁹ aiũt raptas ſabinas
eẽ.plebeii ludi erãt:quos exactis regib⁹ ꝓ li
bertate plæbis fecerũt:aut ꝓ recõciliatione:
plæbis p⁹ ſeceſſionẽ ĩ auẽtinũ:hec ille. Liui⁹
ita dicit.Ludi ex ĩſtauratiõe magni Romæ
patrabanť.Inſtauratõis hæc cã fuerat ludis
& reliq̃. EXCItata:cõmota:& euocata e
ſuis ſpectaculis. PER circum flaminũ.ſ.in
quo tũc ludi celebrabanť. SERu⁹ antonii
uidelicet:ut ſcribit Lactã. RVſtico cuidã:
Terio atitno:ut qbuſdã placet. PRAEſu
lẽ:primũ ſaltãtẽ.Liui⁹ ſcribit:Viſus ẽ Iuppi
ter dicere ſibi ludi pſ̃ultorẽ diſplicuiſſe niſi
magnifice inſtaurarenť hi p̃iculũ urbi fore.
ESSE idẽ uiſũ:hoc idẽ apparuiſſe. DE/
bilẽ:ægrotũ.Ingens iq̃t Liuius uis morbi
adorta ẽ debilitate ſubita.Q VAM uellet:
q̃tũ uis:ut illud.Quãuis auido. EOdẽ le
tho:eodẽ gñe mortis:ĩpetu.ſ.ppli. PRO/
iectũ:expoſitũ:& obm:quem ſepelliuit Si
monides. ITA:ualde clarũ & manifeſtũ.
DIuertiſſe:defeciſſe:hoſpitatũq; eſſe apud
illũ q cauponariã exerceret.Diuertere ẽ di/
uerticulũ facere:atq; igredi hoſpitium reli
cta uia.Vñ diuerſoriũ dcm̃: & diuerticulũ.
HOſpitẽ:amicũ. MEgara:urbs media ĩ/
ter pel opõneſũ atticãq; regionẽ.Arcadiaẽ
ĩ pelopõneſo. CONcubia:ĩtẽpeſta . Nox
cõcubia dr̃ ea ps noctis q̃ qeti data ẽ. Var/
ro dicit ĩtẽpeſtã noctem eẽ quũ tp̃s agẽdi
nullũ ẽ:qđ alii cõcubiũ appellarũt:ꝙ fere
oẽs tũc cubarẽt.Alii ſilẽtiũ noctis appella/
rũt.Plau.uero cõticiniũ. COLlegiſſet:re/
creaſſet:atq; diſpſas timore uires aĩ reſũpſiſ
ſet.Hoc.n.ſignãt ſe colligere ĩ unũ diſſipa/
tas uires cõferre. ID uiſum:qđ ei apparue
rat. MEcũ ĩ aſia:enarrat ac repetit Qu.fr̃
ſuũ ſõniũ:ut hãc naturalẽ diuinationẽ cõ/
firmet Q .ꝓ cõſulari impio minorẽ aſiã
reixit licet fama paꝝ ꝓſpera:ut ſcribit Trã/
qllus ĩ Auguſto his uerbis.Eplæ M.Tul.
Ci.extãt qb⁹ fratrẽ eodẽ tp̃e parũ ſcđa fama
ꝓcõſulatũ aſiæ admĩſtrãtẽ hortať:et mõet
imiteť ĩ ꝓmerẽdis ſociis uicinũ ſuũ octauiũ

Areopagũ:detulit rẽ.Areopagitæ cõp̃hẽdi iubẽt eũ:q a Sopho
cle erat nõĩatus.Is q̃one adhibita confeſſus eſt:pateráq; rettulit.
Quo facto fanũ illud ĩdicis Herculis noĩatum eſt.Sed qd ego
græcoꝝ?Neſcio quo mõ me magis nr̃a delectãt oẽs hæc hiſto
rici Fabii:gellii:ſed ꝓxĩe Celius.Quũ bello latio ludi uotiui ma
ximi primũ fierẽt:ciuitas ad arma repẽte eſt excitata.Itaq; ludis
ĩtermiſſis ĩſtauratiui cõſtituti ſũt:q añq̃ fierẽt:quũq; iã ppl̃s cõſe
diſſet:ſeru⁹ q circũ uirgis cæderet furcã ferẽs duct⁹ ẽ.Exin cuidã
ruſtico Romano dormiẽti uiſus eſt uenire q diceret p̃ſulez ſibi
nõ placuiſſe ludis:idq; ab eodẽ iuſſũ eſſe eũ ſenatui nũciare:illũ
nõ eẽ auſũ.Iteꝝ eẽ idẽ iuſſũ & monitũ ne uim ſuã expiri uellet
ne tũ q dẽ eẽ auſum.Exin filiũ ei⁹ eẽ mortuũ.Eãdẽ ĩ ſõnis admo
nitionẽ fuiſſe tertiã.Tũ etiã illũ debilẽ fcm̃ rẽ ad amicos detuliſ
ſe:quoꝝ de ſñia lectulo ĩ curiã eſſe delatũ.Quũq; ſenatui ſom
niũ enarrauiſſet:pedib⁹ ſuis ſaluũ reuertiſſe.Itaq; ſõnio cõpro/
bato a ſenatu:ludos illos iteꝝ ĩſtauratos memoriæ ꝓditũ eſt C.
uero Gracchus multis dixit:ut ſcriptũ apud eũdẽ Celiũ eſt:ſibi ĩ
ſõnis q̃ſturã petẽti Ti.frẽm uiſũ eſſe dicere q̃ uellet cũctareť:tñ
eodẽ ſibi letho quo ĩpe ĩteriſſet eẽ peundũ. Hoc & añq̃ Tr.pl.
C.Gracch⁹ fact⁹ eſſet:& ſe audiſſe ſcribit Celius et dixiſſe multis.
Quo ſõnio qđ ĩueniri p̃t certi⁹?Quid illa duo:ſõnia:q̃ creber
rime cõmemoranť a ſtoicis qs tãdẽ põt cõtẽnere unum de Si/
monide?q quũ ignotũ quendã ꝓiectũ mortuũ uidiſſet:eumq;
humauiſſet:hr̃etq; ĩ aĩo nauẽ cõſcendere:moneri uiſus eſt ne id
faceret ab eo quem ſepultura affecerat.Si nauigaſſet eũ naufra
gio eẽ perituꝝ.Itaq; Simonidẽ rediſſe:periſſe cæteros:qui tum
nauigaſſent.Alterum ita traditum clarum admodum ſomniũ.
Quum duo quidam arcades familiares iter una facerẽt & me
garam ueniſſent:alterum ad cauponem diuertiſſe:ad hoſpitem
alterum:qui ut cœnati quieſcerent concubia nocte uiſum eẽ in
ſomnis ei qui erat in hoſpitio illum alterum orare ut ſubueni/
ret:quod ſibi a caupone interitus pararetur.Eum primo perter
ritum ſomnio ſurrexiſſe:deinde quum ſe collegiſſet:idq; uiſuz
pro nihilo habendum eẽ duxiſſet recubuiſſe.Tum ei dormien
ti eundem illũ uiſum eẽ rogare:ut quoniam ſibi uiuo nõ ſub/
ueniſſet:mortem ſuam ne inultam eẽ patereť:ſe ĩterfectum in
plauſtrum a caupone eẽ coniectum:& ſupra ſtercus iniectum:
petere ut mane ad portam adeſſet:priuſq̃ plauſtruz ex oppido
exiret.Hoc uero eum ſomnio cõmotum mane bubulco p̃ſto
ad portam fuiſſe:quæſiſſe ex eo quid eẽt in plauſtro:illũ perte/
ritum fugiſſe:mortuũ erutũ eẽ:cauponem re patefacta pœnas
dediſſe.Quid hoc ſomnio dici diuinius põt? Sed qd aut plura
aut uetera q̃rimus? Sæpe tibi meũ narraui ſæpe ex te audiui tuũ
ſomnium.Me cuz Aſiæ ꝓuintiæ p̃eſſem uidiſſe in quiete:quũ
tu equo aduectus ad quandam magni fluminis ripam pro/
uectus ſubito atq; delapſus in flumen nuſquam apparuiſſes
me contremuiſſe timore perterritum : tum te repente lætum

Extitiſſe:

extitiſſe:eodēq; equo aduerſam aſcēdiſſe ripā: noſq; iter nos eē cōplexos. Facilis cōiectura hui⁹ ſōnii: mihiq; a peritis ī Aſia ꝑdictū ē fore eos euētus rerū: qui acciderūt. Venio nūc ad tuū. Audiui eq dē ex te ipo. ſed mihi ſæpe nr̄ Saluſti⁹ narrauit: quū ī illa fuga nobis glorioſa pr̄iæ calamitoſa: in uilla q̄dā cāpi atinatis maneres magnāq; partē noctis uigilaſſes: ad lucē deniq; arte & grauiter dormitare cepiſſe. Itaq; q̄q̄ iter īſtaret: te tñ ſilētiū fieri iuſſiſſe: neq; eē paſſum te excitari. Quū āt expꝛrect⁹ eēs hora ſecūda fere te ibi ſomniū narrauiſſe: uiſum tibi eē: quū ī locis ſolis mœſt⁹ errares. C. mariū cū faſcib⁹ laureatis q̄rere ex te q d triſtis eēs. Quūq; te tu pr̄ia ui pulſum eē dixiſſes: pꝛhēdiſſe eū dextrā tuā: & bono aīo te iuſſiſſe eē: lictoriq; ꝓximo tradidiſſe ut te in monimētū ſuū deduceret: & dixiſſe ī eo tibi ſalutē fore. Tū & ſe exclamaſſe Saluſtius narrat reditū tibi celerē & glorioſum paratū: & te ipm uiſum ſōnio delectari. Nā illud mihi ipſi celeriter nūciatū ē: ut audiuiſſes in monimēto marii de tuo reditu magnificētiſſimū illud Senatuſcōſultum eē factū referēte optimo & clariſſimo uiro conſule: idq; frequētiſſimo theatro īcredibili clamore & plauſu cōprobatū: dixiſſe te nihil illo atinati ſomnio fieri poſſe diuinius. At multa falſa imo obſcura fortaſſe nobis: ſed ſint falſa q̄dā: cōtra uera q d dicimus? q̄ quidem multo plura euenirēt ſi ad qete; ītegri iremus: nūc onuſti cibo & uino pturbata & cōfuſa cernim⁹. Vide q d Socrates ī Platōis politia loquat̄. Dicit. n. quū dormiētib⁹ ea ps aī: q̄ mētis & rōnis ē, ꝑticeps ſopita lāgueat: illa aūt in qua feritas q̄dā ſit atq; agreſtis īmanitas: quū ſit īmoderato obſtupefacta potu atq; paſtu: exular̄ eā ī ſōno īmoderateq; iactari. Itaq; huic oīa uiſa obiiciūt̄ a mēte ac rōe uacua: ut aut cū matre corp⁹ miſceri uideat̄: aut cū quouis alio ul' homie uel deo: ſæpe bælua. atq; ēt trucidar̄ aliquē: & īpiæ cruētari: multaq; facere īpure atq; tetre cum temeritate atq; impudētia. At q ſalubri & moderato cultu atq; uictu qeti ſe tradiderit: ea pte animi q̄ mētis & cōſilii ē agitata & erecta: ſatatarataq; bonarū cogitationū epulis: eaq; pte aī q̄ uoluptate alitur: nec iopia enecta nec ſatietate afluēti: quorū utrūq; ꝑſtringere aciē mētis ſolet: ſiue deeſt naturæ qppiā: ſiue abūdat: atq; diffluit. Illa ēt tertia pte aī in qua irarū exiſtit ardor ſedata atq; reſtīcta tū eueniet duab⁹ aī temerariis ptib⁹ cōpreſſis: ut illa tertia pars rōnis & mētis eluceat: & ſe uegetam ad ſomniādū acremq; ꝓbeat: tu; ei uiſa quietis occurent tranquilla atq; ueracia. Hæc uerba ipſa Platonis

EXTItiſſe: emerſiſſe: apparuiſſeq;. ADuerſam: oppoſitā. CONiectura: īterptatio ſignificatiōis. SAluſti⁹: fuit Ci. libert⁹. GLOrioſa: honeſta glīatiōe digna: qm̄ a uiris peſſimis: qb⁹ diſplicere laudare ē. Pulſus ſū: nō ſine magno luctu: & calamitate urbis Romæ: cui⁹ ſalus nr̄a cōtinebat̄. ATIna: oppidū cāpaniæ: adhuc retīet nomē. Vñ agrū atinatē dicit. AD lucē: ꝑpe aurorarn: quū ſōnia ueriora ſūt. ARte: ꝑfunde. INſtaret: neciū eēt pp timorē inimicorū. Expꝛrect⁹ dr̄ q p ſe euigilat: expgefct⁹ uero q ab alio excitat̄. IBI: nū. LOcis ſolis: deſertis. LAVreatis: lauro redimitis: cōſulatus īſignib⁹.

LIctori: miſtro & apparitori. IN monimētū. i. ædificiū q d' Marii memoriā teſtaret̄ & nomē. IN eo: monimēto ſenatuſcōſultū de reſtituēdo Ci. factū fuit in æde iouis mariana: ut autor ē Val. Max. REferēte: ponēte ī cōſultationē & deliberationē ſenat⁹ lentulo cōſule Ci. amico. MAgnificētiſſimū: glīoſiſſimū tibi & honeſtiſſimū. THEAtro: cōuētu: & ſpectaculo Romanorū: & italiorū. Vñ gloriat⁹ ē aliq̄n M. Tulli⁹ in pr̄iā ſe fuiſſe relatā toti⁹ italiæ humeris. PLAVſu: lætis geſtib⁹: & acclamatōib⁹ fauētis ppli. OBſcura: forte iq̄t falſa nō ſūt q̄ uana uidenf̄: qm̄ obſcura ſūt coniecturis hūanis atq; iudiciis: ſed eſto aliq̄ eē falſa: contra ueritatē nōnullorū nil dicere poſſum⁹. manifeſta eteni negari nō pn̄t. INtegri: ſobrii & īcorrupti. PERturbata: turbulēta: idiſtīcta. CONfuſa: caliginoſa: tetra & obſcura. POlitia: ciuilitate. i. libris ciuilib⁹. Socrates ī pricipio noni libri de re pu. dicit hoc demſans quō fiat tyrānicus animus: et quot & quales ſint cupiditates & uoluptates. LANgueat: affecta ſit: atq; debilis rō: & ītelligēdi uis. FEritas: ferma cupiditas. & īmanſueta. AGREſtis: dura & aſpera. IMmanitas: feralis q̄dam appetit⁹ īmoderatio.

OBſtupefacta: hebetata obtuſa: obruta cōſternata: nimiūq; repleta ac p efferata uero ſenſu amiſſo: atq; iudicio: cū rōne nō reſpiciat: ſed furore quodā īpellat̄: & fumo. EXVLtare: geſtare: cōmoueri temere: ac ſine mōmēſuraq; iactari: & q̄ſi fluctuare. OMniā uiſa: imagiatiōes p ſōnū apparētes: uiſa dn̄r ea q̄ uidenf̄: ut ſenſa q̄ ſentiunf̄. VAcua: aliena. i. q̄ nullā ꝑſe ferūt rōnē: & ferina ſūt penit⁹: ita loqmur uaco labore: & a labore: uaco mēte: & a mēte. MIſcer̄ corp⁹: coire cū mr̄e aut quouis alio uel hoīe uel deo. IMpure: obſcœne. TEtre: crudel'r: flagitioſe: ꝓbroſe fede: ac citra pudorē. TEmerita te iſania: & fatuitate: q̄ rōne uacat. IMprudētia: uiolēto īpetu: & incōſulto. SAlubri cultu: utili ac nec̄ia curatura: & ꝓcuratiōe: exercitatōeq;. Victu: cibo & potu.

AGItata: uigēti atq; uegeta. EREcta: eminēs: & attēta. NEC enecta: ꝓſtrata: & afflucta: qm̄ natura fulcris qbuſdā cibi potuſq; ſuſtētat̄: affligiturq; aut nimia rerū copia aut penuria. PRæſtrigere: obtenebrare: offuſcare: qm̄ fulcturis corpis aīus ēt uiget. DIFfluit: redūdat: laſciuit: atq; ſupfluit: diffluere ē idiuerſas ptes fluere: atq; redūdare. TERtia pte: ui ac potentia iraſcibili: diuidit Ci. aīum: ī rōnē: Appetitū: & iræ īpetū. EXIſtit: ieſt: & apparet. SEdata: mitigata. REſtīcta: pacata: & ſine ardor̄. TEmerariis īcōſultis & uiolētis. COMpſſis: coercitis: & ſedatis. VEgetā uiuacē: uigētē: robuſtā. Acrē: ſolertē acutā: & pſpicacē. Quietis: ſōni. Trāqlla pacata: modeſta: ſedata citra cōfuſionē: & pturbationē

EXpreſſi:tranſtuli:& latine dixi ſniam̃ Pla.cui magis credẽdũ eſt q̃ oſcitãti Epicuro:& nullã eẽ diuinationẽ: ac deos humana nõ curare aſſerẽti. CONcertatiõis:altercatiõis & cõtradictiõis more academico. STVdio: cura:& cupiditate ut a ſuo dogmate nõ diſcederet. ILle:Epicurus. SENtit:opinaẽ iudicat. NVNq̃ aliquid elegãs excultũ:& rõne ſubnixũ. DEcoꝝ:pulchrum & phõ dignũ:cui⁹ iſtrã ſũt rõnes ut inqt Plato. VT:q̃uis nullã rõnẽ afferrẽt.tñ eoꝝ autoritas eẽt ſatis. AVtoritate:æſtimatione:dignitate:ac glia nõis. MInutos:indoctos:obſcuros:& nullo nõie celebres. AFfectis:diſpoſitis, ERrorẽ:falſam opiõnẽ. PERturbationẽ:cõfuſionẽ. REuocat⁹:abductus bñficio ſomni quo ſenſus corporis ligantẽ:& aĩus fit liberior corpore ſopito.

CONtagiõe:mixtione & pollutiõe. PROuidet:pſagit:pſpicit:diuinat. DIuinior:purior:& ſollertior. INſtare:iminere. OCcurrũt:apparẽt. STVdẽt:dãt operã rei laudãdæ ut diẽ extremũ honeſte claudãt. AEq̃les:eiuſdẽ ætatis. Q VI deinceps:ſucceſſiue p ordinẽ.

APpulſu:acceſſu & iſpiratiõe. COgnatiõe:naturali ſiſitudine:qm̃ delibatis putabanẽ olim aĩ e mẽte diuĩa.

TEneanẽ:iunganẽ:cognati ab eo dici putanẽ inq̃t iuris perit⁹ ꝙ q̃ſi una cõiterue nati. Vel ab eodẽ orti pgenitiue, INſignitæ:notatæ:atq; inſculptæ:formæ ipſi⁹ ueritatis. AVgurenẽ:pſagiant & diuinẽt. HOmerici: ab homero inducti:cui⁹ hæc uerba ſunt.xxii.iliados:ferreus aĩus tibi ẽ Achille caue ne tibi deorum ira fiam eo die quo te paris & Phœb⁹ apollo pdẽt in ſcæis portis.

TEmere:ſine cã. SI ea res:ſi ipſa pſagitio & prouidẽtia nõ eſſet uerbum ipſum cõſuetudo non uſurpaſſet.

PRAEſagibat animus:carmẽ eſt Plauti in Aularia fabula. Euclio parciſſimus ſenex domũ repetẽs dicit pſagibat animus fruſtra me ire cũ exirem domo. Itaq; abibam inuitus:nam neq; quiſquã curialium uenit:neq; magiſter quem diuidere argentum oportuit. Nunc domum properare propero. nam ego met ſum hic anim⁹ domi eſt. EX quo ſagæ anus:acutum ſenſum habentes:atq; peritæ:piatrix iquit Pompeius dicebatur ſacerdos quæ expiare erat ſolita:quam ſagam alii uocabãt. Sagaces appellantur ſollertis acuminis. Vnde & canes indagatores ſagaces appellati ſunt. Saga eſt mulier perita ſacrorum. præſagitio dicitur ipſa prænotio:& præſenſio:& ſagæ dictæ anus quæ multa ſciunt:& ſagaces canes qui ferarum cubilia præſentiunt. OBlata:repræſentata oculis:& pſens. EXtrinſecus.i.diuinitus immiſſa. EXARſit:aucta fuerit:& accenſa. ACRIVS: ualidius & uehementius. FVror:alienatio quædam mẽtis:& diuinus impulſus:qualis fuit in caſſandra:cuius uerba ponit ex tragœdia pacuuii. ABSTRActus: auulſus:& ſeductus. INſtinctu:impulſu:commoueẽ.

ARDENtibus:inflammatis:atq; furentibus. SApiens:mentis ſanæ:atq; compoſitæ. VIRGInali moleſtia pudore:ac mentis æſtu:qui uirginem uel maxime decet:ut ſcilicet ſemper ſit anxia: & ſollicita: ut decorũ ſeruetur.

expreſſi. Epicurum igitur audiemus potius:nã Carneades cõcertationis ſtudio:modo ait hoc:modo illud. At ille quid ſentit? ſentit autem nunquã aliquid elegans nihil decorum. hunc ergo antepones Platoni & Socrati:qui ut rationem non redderent: autoritate tamen hos minutos philoſophos uincerent. Iubet igitur Plato ſic ad ſomnium proficiſci corporibus affectis ut nihil ſit quod errorem animis perturbationemq; afferat. Ex quo etiam Pythagoricis interdictum putatur ne faba ueſcerentẽ:qđ habet inflationem magnam is cibus trãquillitati mẽtis quærẽti uera contrariam. Q uũ ergo eſt ſomno ſe uocatus animus a ſocietate & cõtagione corporis:tum meminit præteritorum:præſentia cernit:futura prouidet. Iacet enim corpus dormientis ut mortuum:uiget autẽ & uiuit animus. Q uod multo magis faciet poſt mortem quũ omnino ex corpore exceſſerit. Itaq; appropinquante morte multo eſt diuinior. Nam id ipſum uident:qui ſunt morbo graui & mortifero affecti inſtare mortem. Itaq; his occurrunt plærũq; imagines mortuorum:tumq; uel maxime laudi ſtudent:eoſq; qui ſecus q̃ decuit uixerũt:peccatoꝝ ſuoꝝ tũ maxiẽ pœnitet. Diuinare aũt morientes etiã illo exẽplo cõfirmat Poſſidonius quo affert rhodium quẽdã morientẽ ſex æquales noĩaſſe:& dixiſſe:qui primus eoꝝ qui ſecũdus:qui deinceps moriturus eẽt. Sed tribus modis cenſet deorum appulſu homines ſomniare. Vno ꝙ pui deat animus ipſe per ſe quippe qui deorum cognatione teneatur. Altero ꝙ plenus aer ſitimortalium animorum:in quibus tanq̃ iſignitæ notæ ueritatis appareant. Tertio ꝙ ipſi dii cum dormientibus colloquantur:idq; ut modo dixi facilius euenit appropinquãte morte:ut animi futura augerẽt. Ex quo & illud eſt Calani:de quo ante dixi:& homerici hectoris:qui moriens propinquã Achilli mortẽ denunciat. Neq; enim illud uerbum temere cõſuetudo approbauiſſet:ſi ea res nulla eſſet omnino. Præſagibat animus fruſtra me ire:quũ exirem domo. Sagire enim ſentire acute eſt:ex quo ſagæ anus:qa multa ſcire uolunt:& ſagaces dicti canes. Is igiẽ qui ante ſagit q̃ oblata res eſt:diciẽ pſagire:ideſt futura añ ſentire. Ineſt igitur animis pſagitio extrinſecus iniecta: atq; incluſa diuinitus. Ea ſi exarſit acrius:furor appellatur:quum a corpore animus abſtractus diuino inſtinctu concitatur. Sed quid oculis rapere uiſa eſt derepente ardentibus? ubi illa paulo ante ſapiens uirginali moleſtia.

Mater

Mater optima:tum multo mulier melior
Miſſa ſuperſtitioſis hariolatibus
Neq; me apollo fatis fandis dementem ciet
Inuitam. Virgines uero æquales patris mei
Mecum meum factum diſpudet optimi uiri
Mea mater tui me miſeret:mei piget
Optumam progeniē priamo peperiſti
Extra me:hoc dolet me obeſſe
Alios prodeſſe:me
Obſtare:alios obſequi.

O poema tenerꝫ & moratuꝫ atq; molle: ſed hoc minus ad rem illud quod uolumus expſſum eſt:ut uaticinari furor uera ſoleat.

Adeſt adeſt fax obuoluta ſanguine:
Atq; incendio multos annos latuit.
Ciues ferte opem:& reſtinguite
Deus incluſus corpe humano iā nō caſſandra loqtᷣ
Iamq; mari magno claſſis cita texitur
Exitium examē rapit:aduenit
Et fera ueliuolātibus nauibus cōplebit manꝰ littora.

Tragœdias loqui uideor & fabulas:at ex te ipſo non cōmentitiam rem ſed factam. Eiuſdem generis audiui C. Coponiuꝫ ad te ueniſſe de Dyrachio:quum p̄torio imperio claſſi rhodiæ præeſſet:hominem prudentem atq; doctum:eumq; dixiſſe remigem quendam ex quinq; remi rhodiorum uaticinatum:madefactum iri minus. xxx. diebus græciam ſanguine:rapinas Dyrachi & conſcenſionē in naues cum fuga: fugientibus miſerabilem reſpectum incēdiorum fore:ſed rhodiorum claſſi propinquum reditum:ac domu itionem dari. Tum neq; te ipſum non eſſe commotuꝫ M.q; Varronem:& Marcum Catonem:qui tum ibi erant doctos homines uehementer eſſe perterritos. Paucis ſane poſt diebus ex pharſalica fuga ueniſſe labienum:qui quum interitum exercitus nūtiauiſſet:reliqua uaticinationis breui eſſe confecta. Nam & ex horreis direptum effuſum q̄ frumentuꝫ uías omnes angiportuſq; conſtrauerat:& naues ſubito perterriti metu conſcendiſtis. Et noctu ad oppidum reſpicientes flagrantes onerarias quas incenderant milites: quia ſequi noluerant uidebatis. Poſtremo a rhodia claſſe deſerti:uerū uatē fuiſſe ſenſiſtis. Expoſui q̄ breuiſſime potui ſonii & furioris oracula:q̄ carere arte dixerā:quorꝫ amborꝫ generū una rō ē:qua Cratippus nr̄ uti ſolet:aīos hoīuꝫ quadā ex pte extrinſecus eſſe tractos & hauſtos:ex quo intelligitur eē extra diuinum aīum humanis unde ducatᷣ.

MATER:hecuba:q̄ optima erat mr̄ bn̄ uidelicet inſtituēs filias:& optima mulier:cū eēt caſtiſſima:& integerrima. MISſa:īpulſa ſum. HAriolatibꝰ:furoribus diuinis:& īpulſibꝰ. SVpſtitioſis:urgentibus:& maximis. Supſtitio eteni ē anxia q̄dā religio:& modū excedēs. hariolatꝰ q̄rti ordinis dr̄:& hariolatio tertii. DEmētē:īſanā:& furētem. CIET:īpellit:mouet. INVItā:nolētē. FANdis:enarrādis:eloquēdis. FAtis:fatorꝫ diſpōnibꝰ:& neceſſitatibꝰ rerꝫ futurarꝫ p̄dicēdis. ordo eſt. Apollo ciet me neq; īuitā fatis fandis. apollo deꝰ uaticinii me mouet:& ego nō īuita id facio:qm̄ ad id natura & mea ſponte īpellor. MEcū meū factū diſpudet:cōſtructio talis eſt & ordo uirgines diſpudet mecū pr̄is:eneca uidelicet. i. gr̄a:& cā ſiue reſpectu meorꝫ factorꝫ cogor iqt multa p̄dicere:parētibuſq; aduerſari & fratribꝰ:& iō mea facta luborē mihi incutiūt:& æq̄libꝰ puellis cū qbꝰ uerſor. Accius poeta eodē locutiōis gñe uſus eſt dicēs. Quis nā florē liberꝫ īuidit meū:p meorꝫ liberorꝫ. DIſpudet:ualde pudet. TErētiꝰ diſpudet data eē uerba. MEI piget:ip̄a mihi diſpliceo:& tedet me ſic ager̄ tn̄ diuīo furor̄ exagitor. OPtimā:optīe moratā & honeſtā. EXtra:p̄ter me unā & ſolā e tuis filiis.

OBſtare:repugnar̄ ac cōtradicer̄. OBſeq:obſecūdar̄ atq; placer̄. TEnerꝫ:delicatū. MOratū:honeſtis moribꝰ plenū. MOLle:iucūdū atq; pfectū. SED hoc:dotes .ſ. poematis:& cōmēdatio:nō ē ad ꝓpoſitā q̄ōnē:qua q̄rit̄ an furor ſoleat uera uaticinari:nō agit̄ iquit nūc de q̄litate poematis. AD rem:dr̄ id eē qd̄ rei de qua agit̄ cōuenit:cui cōtrariū eſt ab re cū nec decet:nec eſt utile.

EXp̄ſſū:māifeſtatū. ADeſt adeſt:uaticiniū caſſandræ furētis de paride aduehēte helenā hoſpitā. FAX:ignitum lignū ut hecuba ſe parere ſomniauerat: paridis qp pe ſcelus pr̄iam cruentauit:atq; icēdit:& iō phœbas uidit facem cruore obuolutā atq; icēdio. EXAmē:exercitus claſſe græcorꝫ aduectꝰ. RApit:raptim affert calamitatē:& iteritū. FEra manꝰ:uis militū ſæua:& imanis. TRAgœdias. i. res cōmentitias q̄les tragicæ ſunt.

FAbulas:res fabuloſas & īgeniis poetarꝫ cōueniētes.

COmmētitiā:fictā. SED factā:uerā. EIuſdē gñis:uaticiatōis p furorē:& extaſim. DYRrachiū:urbs illyrica iqt Ste. uocata ēt epidānꝰ. Cōmotū:territū. PHarſalꝰ: urbs theſſaliæ a Pharſalo acriſii autore Ste. Vn̄ pharſalius:pharſalis:& pharſalia. PHARſalia fuga:ex acie & cōflictu ī agro pharſalio. ANgiportꝰ:iq̄t Pō. ē iter cōpēdiariū ī oppido eo qꝫ ſit āguſtꝰ portꝰ. i. aditꝰ in portū frequēter poſuer̄ maiores ꝓ domo:dr̄ hic angiportꝰ & hoc angiporꝫ:portꝰ dicit iuris peritꝰ appellatꝰ ē locꝰ cōcluſus quo important̄ merces:ac exportantur:inde angiportum dictum. CONſtrauerat:operuerat:repleuerat. ONErarias:oneribus tardas:contra q̄ celeres ſunt & cito agi pn̄t actuariæ dictæ. DEſerti:deſtituti qm̄ uela fecit in rhodū:& domuitio p̄ſagita euenit. ORAcula:uaticinia:& p̄ſagia. VNA rō:cā uis:natura:qm̄ iq̄t hūanis aīus a diuino ē delibatꝰ:eſtq; natura diuinꝰ:ſed cōtagiōe corpis hebeſcit:atq; deprimit̄. Q. VAdā ex pte. i. quo ad rōnē:& itelligētia qm̄ reliq̄ uires aīorꝫ cū cæteris aīantibꝰ cōes ſūt:uetus fuit hæc opio hūanos uidelicet aīos a diuina mēte ſuſcipi. Vn̄ particulā diuinæ auræ appellat Horatius. Vana tamen eſt aſſertio.

Humani autem animi eam partẽ:quæ ſenſum:quæ motum:quæ appetitum habeat non eſſe ab actione corporis ſeiugatam:quæ autem pars animi rationis atq; intelligẽtiæ ſit particeps:eã maxime uigere:quũ plurimum abſit a corpore. Itaq; expoſitis exemplis uerarum uaticinationum & ſomniorum Cratippus ſolet rationem cõcludere hoc modo. Sine oculis nõ poteſt extare officium & munus oculoruz:poſſunt tamẽ aliquando oculi non fungi ſuo munere:q uel ſemel ita eſt uſus oculis ua uera cerneret:is habet ſenſum oculorum uera cernentium. Item igiť ſi ſine diuinatiõe nõ poteſt & officium & munus diuinationis extare:poteſt aũt quis quum diuinationẽ habeat errare aliquando:nec uera cernere. Satis eſt ad cõfirmandum diuinatiõem ſemel aliquid eſſe ita diuinatum:ut nihil fortuito cecidiſſe uideatur. Sunt autem eius generis innumerabilia:eſſe igitur diuinationez confitendum eſt. Quæ uero aut coniectura explicãtur:aut euentis animaduerſa & notata ſunt:ea genera diuinandi ut ſupradixi non naturalia:ſed artificioſa dicuntur:in quo haruſpices augures cõiectoreſq; numerantur. Hæc improbãtur a peripateticis a ſtoicis defenduntur:quorum alia ſunt poſita in monimentis & diſciplina:quod æthruſcorum declarant & haruſpicini & fulgurales & rituales libri noſtri etiam augurales:alia aũt ſubito ex tempore coniectura explicantur:ut apud Homerum Calchas? qui ex paſſerum numero belli Troiani annos auguratus ẽ. Et ut in Siſennæ ſcriptũ hiſtoria uidemus:qđ te inſpectãte factũ eſt:ut quũ ſylla in agro nolano imolaret ante ꝑtoriũ ab iſima ara ſubito anguis emergeret. Quũ quidem C.poſthumius haruſpex oraret illum: ut in

HVMANI aũt animi:ponit aiam ſenſitiuam cientem motus:& appetitum. Ariſtotele agens de generatione aĩalium ſic ſcribit:quoꝝ principioꝝ actio eſt corporalis hæc ſine corpore eẽ nõ poſſe certũ eſt. Verbi gr̃a ambulare ſine pedib⁹: itaq; extrinſecus ea uenire impoſſibile eſt. Reſtat igiť ut mens ſola extrinſecus accedat eaq; ſola diuina ſit:nihil.n.cũ eius actione cõicat actio corporis. Idem in tertio de aĩa dicit:ita fit ut ſenſus ſine corpe abſolui & exerceri nõ poſſint. Intellectus ab omni corpore abſtractus:& abiunctus habeať. Intellectus neq; ꝑmixt⁹ eſt corpori:neq; inſtrumẽto aliquo utiť. SENſum:cognitionẽ:& iudiciũ ꝓprioꝝ doctoꝝ:& adæquatoꝝ ꝗnq; ſenſuũ. SEIVgatã:ſeparatam & abiũctam ab eo quod agit corpus:talis enim aĩa inſtr̃is corporeis utitur & corpus ſine ipſa nihil agit:& connexa ſunt:& iugata. QVAE aũt ponit nunc uim & naturã eius aiæ quæ particeps eſt rõnis:& intelligẽtiæ. VIgere:uigorem hr̃e:ac uires oſtẽdere ſuas. ABſit:ſeparata ſit ac libera. VAticinationum:ꝑdictionũ per furorẽ ac ſomnium:quæ nõ arte conſtant:ſed natura:qm̃ animus ui ſua mouetur cum ſit diuinus:& ideo tales diuinatiões dicunť naturales. RAtionẽ:argumẽtum quo diuinationem eſſe concludit:argumẽtabať Cratippus a ſimilitudine oculorum:qm̃ ſimilibus eadem conueniunt & de his idem eſt iudiciũ:ut ſe hẽt oculus corporis ad ſuũ obiectum:ita oculus mentis ad ueritatem. OFFIcium: actus uidẽdi:& uiſio. POSſunt aũt:hoc ideo qa multa poſſunt impedire officium uidendi:ad quod requiritur integritas ſenſus:medium illuminatum:& conueniens ĩteruallum. VEL:etiam ſemel tm̃. SENſum:cognitionẽ & iudiciũ. ITEM:ſimiliter de diuinãdi uia & ratione ſentiendum eſt. DIVInatione prænotione: & præſagitione rerum futurarũ. EXtare:eſſe:atq; ſubſiſtere. ERRAre:falſa ꝑdicere:non tamen ob id negabitur diuinationẽ habere:plurima ſiquidẽ diuino animo & præſago pñt officere:quæ humanis ingeniis nõ facile apparent. NON fortuito:caſu quodam:qm̃ diuinus animus non temere:aut ſorte quadã uidet uerũ: ſed ſua ſponte ac natura cũ uim habeat diuinã. EIVS generis:qualitatis & naturæ.i.infinita ſunt ea quæ ueraciter diuinata ſunt:& non fortuito in cõfutatione aſſumptum hoc negabit academicus Cicero. QVAE uero. Iam aget de artificioſa diuinatione. CONiectura:opinabili iudicio quod ſignis nitiť. ANImaduerſa:conſiderata & cognita uſu rerum & euẽtorum ſimilitudine:atq; ſignorum. NOtata:obſeruata notis & ſignis. CONiectores:interꝑtes per coniecturas & ſigna:quæ talium euentorum eſſe ſolent quaſi certæ cauſæ:tamen decipiunt interdum aut ipſe ĩterpres male cõiectat. MOnimẽtis:libris. DIſciplina:arte atq; ſciẽtia longo uſu conſtituta. VEſtri:quoniam erat augur Cicero. EX tempore:temporis qualitate atq; conditione:cui accõmodatur ſignorum interꝑtatio:ut ſi de bello agitur:de pace:de nuptiis:& ſimilibus. CONiectura:opinabili iudicio qđ ſigna ſeqť:ac ſine ꝑmeditatione ꝑdicit euẽtum. EX paſſerũ numero:qm̃ octo erãt pulli & mater nona ut in ſecundo iliados canit homerus. Græci cum in aulide morarẽtur & ad fontem ſub platano ſacrificarent oſtentum hoc habuerunt quod calchas ita eſt interꝑtatus. Achiui magnum nobis monſtrum oſtendit Iupiter:ut ſerpens pullos octo & matrem conſumpſit ſic nos tot annos illic pugnabimus:decimo autem ipſam urbẽ capiemus. AVgurat⁹ eſt:diuinauit:atq; prædixit. SIſennæ hiſtoria:Siſenna ciuis Romanus fuit & hiſtoriographus de quo in legum explanatione dicetur latius. TE inſpectante:quoniam Cicero ſub ſylla conſule in bello ſociali militauit. IMOlaret:ſacris operaretur:uictimaſq; mactaret. PRAETOrium:tabernaculum prætoris:ſiue ducis:& cõſulis:ſyllæ. Vnde Horatius prætorem appellauit Lucullum conſulem. Porta prætoria inquit Pompeius ea appellauit qua exercitus in prœlium educitur: quia initio prætores erant qui nunc conſules:& hi bella adminiſtrabant:quorum tabernaculum quoq; dicebatur prætorium.

expeditionẽ exercitũ educeret. Id quum Sylla feciſſet:tum ante oppidũ nolã florẽtiſſima ſãnitu ȝ caſtra cepit. Facta cõiectura ẽt in Dyoniſio eſt paulo anteq̃ regnare cœpit quũ p agrũ leõtinũ iter faciẽs equũ ipſe dimiſiſſet i flumẽ:ſũmerſus equus uoraginib⁹ nõ extitit:quẽ quũ maxima cõtentiõe nõ potuiſſet extrahere:diſceſſit ut ait Philiſtus ægre ferẽs. Quũ aũt aliquãtulũ ꝓgreſſus eſſet:ſubito exaudiuit hĩnitũ:reſpexitq́ȝ:& equũ alacrem lætus aſpexit:cui⁹ in iuba examen apũ cõſederat. Quod oſtentũ habuit hãc uim. ut Dionyſius paucis poſt diebus regnare cœperit. Quid lacedemoniis paulo ante leuctricam calamitatẽ? quæ ſignificatio facta eſt:quũ i herculis fano arma ſonuerũt:herclisq́ȝ ſimulachrũ multo ſudore manauit? At eodẽ tẽpore thebis ut ait Calliſthenes in tẽplo herclis ualuæ clauſæ repagulis ſubito ſe ipſæ aperuerũt:armaq́ȝ fixa in parietibus fuerãt ea ſunt humi ĩuenta. Quũq́ȝ eodẽ tẽpoꝛ apud Lebadeã Trophoniores diuina fieret:gallos gallinaceos in eo loco ſic aſſidue canere cœpiſſe:ut nihil intermitterẽt. Tũ augures dixiſſe Boetios Thebanorũ eẽ uictoriã: ꝓpterea ꝙ auis illa uicta ſilere ſoleret:cauere ſi uiciſſet. Eademq́ȝ tempeſtate multis ſignis lacedemoniis leuctricæ pugnæ calamitas denũciabatur. Namq́ȝ & in Lyſandri: qui lacedemoniorum clariſſimus fuerat ſtatua quæ delphis ſtabat in capite corona ſubito extitit ex aſperis herbis & agreſtib⁹:ſtellæq́ȝ aureæ quæ delphis erant a lacedemoniis poſitæ poſt nauale m illam uictoriam lyſandri:qua athenienſes conciderũt: Quã i pugna quia Caſtor & Pollux cũ Lacedemoniorũ claſſe uiſi eſſe dicebantur:eorũ inſignia deoruȝ ſtellæ aureæ quas dixi delphis poſitæ paulo ante leuctricam pugnam decidere:neq́ȝ repertæ ſunt. Maximum uero illud portentum hiſdem ſpartiatis fuit: quod quum oraculum ab Ioue dodonæo petiuiſſent de uictoria ſciſcitantes:legatiq́ȝ illud in quo inerant ſortes collocauiſſent:Simia quam rex Molloſorum in delitiis habebat:& ſortes ipſas & cætera quæ erant ad ſortem parata diſturbauit:& aliud alio diſſipauit. Tum ea quæ præpoſita erat oraculo ſacerdos dixiſſe dicitur:de ſalute lacedemoniis eſſe non de uictoria cogitandum. Quid bello punico ſecundo? nonne C. Flamminius conſul iteruȝ neglexit ſigna rerꝫ futurarũ magna cum clade. R. P. qui exercitu luſtrato:quũ arretiũ uerſus caſtra mouiſſet:& cõtra hãnibalem legiones duceret:& ipſe & equus eius ante

EXPEDITIONEM:liberum exitum in hoſtes:ac ꝓlium reſerata ducis imperio caſtrenſi porta:& nexu militari ſoluto. CONIEctura:iudicium & interpretatio LEONTII:urbs ſiciliæ. VORAginibus: profunditatibus aquarum rapidis & uorticibus. PHILIſtus:hiſtoricus ſyracuſius celebrauit res ſiculas lib. xii. de Dionyſio libros ſex cõpoſuit:de theologia ægyptia libros tres. ALAcrem:ingentem integrum & geſtientem.

VIM: ſignificationem. LEVctra: oppidum Boetiæ ubi epaminundas dux thebanorum profligauit lacedemonios. CALLIſthenes:olynthius fuit autore Suida fuit autem olynthus thratiæ urbs. REPAGVLis:obicibus:ſeris & peſſulis. LEBAdea:oppidũ boetiæ ubi erat trophonii ſpecus:& oraculum quod catabaſium dicebatur ut ſcribit ſuidas. ASSIDVE:cõtinenter: & ſine ceſſatione. TEMPEſtate:tempore: temporumq́ȝ ſorte. STABAT:erecta erat. EXTITIT:enata eſt & apparuit. SCISCItantes:quærentes & iterrogantes.

SORTES:ponuntur aliquando pro diuinis reſponſis. Vnde apollineæ ſortes & ſibylliæ. lachos dicit̃ græce ſors latine:& lanchano uerbum ſortior inde dicunt illi elachen phœbus latini Apollo ſortitus eſt: & idem eſt ſors & fatum. in hoc loco ſortes pro ſententiis in pagella notatis:& in ciſtellam ſiue urnam coniectis:quæ inde puerili manu educebantur: & in rem apte interdum cadebant quaſi numine in cuius delubro ſiue luco id agebatur ita diſponente ut ipſa ſors oraculum putaretur & fatum:& quia in fortuito quodã euentu cõſiſtunt:ideo præneſtinæ ſortes celebratæ quondam illud quippe oppidum fortunæ templo claruit olim.

AD SORtem:ad oraculum reddendum per ſortilegium. DISTVRbauit:confudit. ORACVlo: templo ſiue luco ubi reſponſa dabantur. CONSVL: iterum in ſecundo conſulatu de quo habũde dictum eſt apud Syllium. LVSTrato: recognito numerato purgatoq́ȝ ut militaris mos eſt. Liuius dicit cum Flaĩnius in equum inſiluiſſet:equus repente corruit:conſulẽq́ȝ lapſum ſuper caput effudit.

SIGNVM:imaginē ſiue ſtatuā. Seneca diſſerens de beneficiis inqt. Iouem rite dices tonantem & ſtatorem qui non ut hiſtorici tradiderunt ex eo ꝙ poſt uotū ſuſceptū aciës romanoꝝ fugientium ſteterit:ſed ꝙ ſtant beneficio eius oīa ſtator ſtabilitorq́ eſt hæc ille. Votum Romuli lege apud Liuiū. PRImi haſtati:primi Cēturionis q̄ primipilus ſiue primuſhaſtatus dicebatᷣ. Vetus cōſuetudo tenuit Vegetius inquit ut ex primo pricipe legionis promoueretᷣ cēturio primipili qui nō ſolum aquilæ p̄erat uerumetiam quatuor centurias hoc eſt.cccc.milites gubernabat in prima acie.hic tanq̄ caput totius legionis merita cōſequæbatur & cōmoda.

SIgnifer:ferens uexillum. CVM nihil proficeretur: cum laboraretᷣ incaſſum:& acceſſio uiriū inutilis eſſet.

CElius:annaliū ſcriptor. LAbes:concuſſiones rimæ uitia maculæ:fedationes:cōuulſiones. DEſederint:deſcenderint in profundū. CONiecturæ: interpretationes:& iudicia. DElitiæ:oblectationes:hic eſt ille Roſcius lanuuius hiſtrionum maximus. NObilius : celebrius. SPECIem:imaginem atq́ figuram. NOſter: amicitia nobis:& familiaritate coniunctus extat oratio Ciceronis pro archia poeta. AN dū:quouſq́. VIM: potentiam & efficacia. NAturis: qualitatibus. INcitabat:cōmouebant ad promenda fata. HIRpini: populi lucaniæ. Plinius:ſic ait. Spiritus lethales alibi aut ſcrobibus emiſſi:aut ipſo loci ſitu mortiferi ut in hirpinis amſancti:& mephitis eundem locum quem qui itrauere moriuntur:ſimilitudo hierapoli in aſia matris magnæ tm̄ ſacerdoti inoxiū Alibi fatidici ſpecus quorum exhalatione temulenti futura præcinūt:ut delphis nobiliſſimo oraculo. PLVtonia quæ uidimus:Hierapolis inquit Stephanus eſt urbs inter phrygiam:& lydiam calidis aqs redundans:ſic dicta qm̄ multa habet ſacra:hæc ille. Strabo agēs de Hierapoli dicit os Plutonium in quodā iminentis montis ſupcilio:ita eſt commenſuratū ut hoīem ſuſcipere poſſit mira profunditate ſi aīal circumpoſitum uallum ingrediatᷣ ſtatim moritᷣ nos paſſeres imiſimus q ſubito expirarūt. galli Cybeleii accedūt impune ut ēt uſq́ ad os ꝓdeant introſpiciant: & imergantᷣ quouſq́ pn̄t ſpiritū cōtinere. CAEli:aeris diuerſitate. ASpiratōe:exhalatione diſſimili. FIT ēt ſæpe:pōit alios modos & cās cōcitatiōis aīorū atq́ furoris:nā uoces q̄dā graues auditæ cōcitāt aīos atq́ cā tꝰp̄cipue ſacri:& hūani affectꝰ uehemētiores ut ēardēs cogitatio:& maximus timor qui mentem loco mouet Vnde dicitur animus cura confici:& obſtupeſcere: Menades inquit Iuuenalis crinem rotāt ululante Priapo.

Q VAdā uocū grauitate: ſonoritate atq́ granditate tanq̄ diuina. PELlantur:cōmoueantᷣ incitentᷣ. CVra: ſollicitudīe aī:anxietate atq́ mœrore. In tuſculāīs quæſtionibus dicit Cicero ex hoc euenit ut in animi doloribus alii ſolitudines captent ut ait Homerus de bellerophonte Qui miſer in campis moerens errabat aleis. Ipſe ſuum cor edens hominum ueſtigia uitans. & Niobe fingitur lapidea propter æternum credo in luctu ſilentium. Hecubam autem putant propter animi quandam acerbitatem & rabiem fingi i canem eſſe cōuerſā.

Qualis

ſignum Iouis ſtatoris ſine cauſa repente concidit. Nec eam rem habuit religioni obiecto ſigno ut peritis uidebatur ne cōmitteret prœlium. Idem quum tripudio auſpicaretur:pullarius diem prœlii cōmittendi differebat. Tuꝫ Flaminius ex eo quæſiuit ſi ne poſtea quidme pulli paſcerentᷣ quid faciendum cenſeret? Quum ille quieſcendum reſpondiſſet:Flaminius Præclara uero auſpicia ſi eſurientibus pullis res geri poterit ſaturis nihil geretur. Itaq́ ſigna conuelli & ſe ſequi iuſſit. Quo tempore quum ſignifer primi haſtati ſignum non poſſet mouere loco:nec q̄q̄ proficeret plures quū accederētᷣ Flaminius renunciata ſuo more neglexit. Itaq́ tribꝰhoris cōciſus exercitꝰ:atq́ ipe iterfectꝰē. Magnū illd ēt qd addidit Celius eo ipſo tp̄e:quū hoc calāitoſū prœliū fieret tātos terræmotꝰi liguribꝰgallia cōpluribuſq́ iſulis totaq́ italia factos eē:ut mlta oppida corruerit:mltis locis labes fcā ſit:terræq́ deſederit:flūinaq́ in cōtrarias ptes fluxerit:atq́ amnes marᷣ ifluxerit:Fiūt certæ diuiationū cōiecture a pitis. Midæ illi Phrygio quū puer eēt dormiēti formicæ i os tritici grana cōgeſſerūt:ditiſſimū fore p̄dictū ē:qd euēit. At Platōi quū i cūis paruulo dormiēti apes i labellis cōſediſſēt:rn̄ſū ē ſingulari illū ſuauitate orōnis fore:ita futura eloquētia ꝓuiſa i ifāte ē:Quid amores ac delitiæ tuæ Roſciꝰ:nū aut ipſe aut ꝓ eo lāuuiū totū mētiebatᷣ?q quū eēt in cūabulis:educaretᷣq́ i ſelonio:q ē cāpꝰagri lanuuini: noctu lūine appoſito exprecta nutrix aīaduertit puerū dormiētē circuplicatū ſpētis āplexu:quo aſpectu exterrita clamorem ſuſtulit:Pater autē Roſcii ad haruſpices retulit:qui reſponderūt nihil illo puero clarius nihil nobilius fore:atq́ hanc ſpecieꝫ Praxitiles celauit argento:& noſter expreſſit Archias uerſibus Quid igitur expectamus:an dū in foro nobiſcum dii imortales dum in uiis uerſentur dū domi: quiqdem ipſi ſe nobis non offerunt:uim autē ſuam longe lateq́ diffundunt:quam tuꝫ terræ cauernis includūt:tum hominum naturis implicant:nam terræ uis Pythiam delphis incitabat:naturæ Sibyllam. Quid eni non uidemus q̄ ſint uaria terraꝝ genera: ex quibus & mortifera quædā pars eſt: ut & Amſancti in hirpinis:& in Aſia Plutonia quæ uidimus. Et ſunt partes agrorum alie peſtilētes:aliæ ſalubres:aliæ quæ acuta ingenia gignant:aliæ quæ retuſa: quæ omnia: fiunt ex cæli uarietate & ex diſparili haſpiratiōe terrarum. Fit ēt ſæpe quadā uocum grauitate & cantibus ut pellantᷣ animi uehemētius:ſæpe ēt cura & timore:

Qualis

Q. VALIS eſt illa:ideſt Tegmeſſa filia teleutantis phrygii amata ab Aiace teucri telamonii frater qui ſuperatus in ar
morum iudicio ab Vlyſſe ſibi mortem conſciuit. FLExamina:conturbata & cõmota:uerbum eſt poeticũ a flecto &
anima ſunt etenim hæc tragici poetæ uerba. LYMphata:furens & inſaniens quæ Nympholeta dicitur a græcis Lym
phæ inquit Pompeius dictæ ſunt a nymphis.uulgo autem memoriæ proditum eſt quicunq; ſpeciem quandam e fõ/
te:ideſt effigiem nymphæ uidiſſent furendi non feciſſe finem quos græci nympholeptos latini lymphatos appellant.
VT baccha:ideſt mulier bacchico numinæ afflata. & concita. SAcris tumulis:collibus & mõtibus baccho dicatis:
& in quibus orgia.i.furibunda ſacra celebantur. SV/
VM: a ſe dilectum poſt mortem aiacis. CONcitatio:
furibunda cõmotio. FVrore:concitatione animi & af
flatu quodam diuino. MAgnum:excellentem: & no
bilem. PLAto:ſic dicit in phedro. Tertia uero a mu/
ſis occupatio & furor ſuſcipiẽs puram intactamq; ani
mam ſuſcitat illam atq; affiat qui autem ſine furore mu
ſarum poeticas ad fores accedit ſperans arte quadam ſe
bonum poetam futurum inanis ipſe atq; eius poeſis.
Multas etiam dotes furoris poetici explicat. Idem Pla/
to in Ione. LAVdatus eſt:uerba Platõis hæc ſunt. Ma
xima bona fiunt nobis per furorem diuino quodam
munere conceſſum. Nam & quæ delphis futura præ/
dicit uates & quæ in dona ſacerdotes furẽtes multa &
magna cõmoda priuatim & publice græcis hominibꝰ
attulerunt. VESTRA oratio:eloquentia in cõtentio/
ne dicendi poſita & iudiciorum certamine. ACTIO
pronuntiatio cum decenti geſtu: & efficacia mouendis
affectibus opportũa. VEHEmens: inflãmata. GRA
uis:efficax ad mouendum: & perſuadẽdum. COpio
ſa:redundans & more torrentis multa contrahens.

qualis eſt flexanima tanquam lymphata:ut bacha ſa
cris commota in tumulis teucrum commemorans
ſuum. Atque etiam illa concitatio declarat uim in
animis eſſe diuinam. Negat enim ſine furore De//
mocritus quenquam poetam magnum eſſe poſſe.
Quod idem dicit Plato: quem ſi placet appellet fu
rorem:dum modo is furor: ita laudetur ut in phe/
dro Platonis laudatus eſt. Quid ueſtra oratio in
cauſis: Quid ipſa actio? poteſt eſſe uehemens &
grauis & copioſa niſi eſt animus ipſe commotior?
Equidẽ etiã in te ſæpe uidi: & ut ad leuiora ueniamꝰ
in æſopo familiari tuo tantum ardorem uultuũ atq;
motuũ:ut eum uis quædam abſtraxiſſe a ſenſu men
tis uideretur: Obiiciuntur etiã ſæpe formæ:quæ re ab
ſe nullæ ſunt:ſpeciem aũt offerunt:quod contigiſſe
Brẽno dicitur eiuſq; gallicis copiis quũ fano Apol/
linis delphici nefarium bellum intulliſſet: Tum eniꝫ
ferunt ex oraculo hæc fatã eẽ Pythiã. Ergo ꝓuidebo
rẽ iſtã & albæ uirgines. Ex quo factũ ut & uiderent̃
uirgines ferre arma cõtra: & niue galloꝝ obrueretur
exercitꝰ. Ariſto.qdẽ eos ẽt q ualitudinis uitio furerẽt:
& Melancholici dicerent̃ cẽſebat habere aliqd in ani
mis præſagiens atq; diuinũ: Ego aũt haud ſcio an ne

COMmotior:ideſt motu quodam & impulſu perci
tus & inflãmatus. AESOpus:hiſtrio ætate Cicerõis
clarus. VIS quedam:potentia: & efficacia quædã no
ua diuinaq; abſtractio. A SENſu:iudicio atq; ſtatu ui
debatur inquit quaſi eſſe ſe poſitus: & furore exagita/
tus. OBIciuntur:occurrunt oculis:ponit alium furo
ris modum: & cõmotionis animorum cũ ſcilicet ima/
gines quædam apparent. AB ſe:per propriam natu/
ram & qualitatem:cum illa ſpecies uana ſit & inãis:at/
tñ mouet illũ cui obuerſatur ſiue interdiu:ſiue noctu.
SPECIEM:aſpectũ & uiſionem. BRENnus:iquit
Trogꝰ quaſi terrena iam ſpolia ſorderent animum ad deorum imortalium templa conuertit ſcurriliter iocatus locu/
pletes deos largiri hominibus oportere. NEFArium:impium nefarium quippe id dicitur quod ſacra polluit. EX
oraculo:delphica cortina & templo. PYTHIam:phæbadem:ideſt pythii apollinis uatem:puelle ſiquidem eo mune
re fũgebant̃ e tripode. PROVIdebo:curabo. ALBAE uirgines:Diana & Pallas:dum omnes ait Trogꝰ opẽ dei
ſuppliciter implorant. Iuuenem ſupra humanum modum iſignis pulchritudinis comiteſq; ei duas armatas uirgines
e propinquis Dianæ Mineruæq; ædibus occurriſſe dixerunt templi antiſtites:nec oculis tantum hoc ſe perſpexiſſe ſed
audiſſe etiam ſtridorem arcus:ac ſtrepitum armorum. Motu terræ portio montis abrupta gallorum ſtrauit exercitum
dux ipſe brennus cum dolorem uulnerum ferre non poſſet pugione uitam finiuit. ALBAE:niueo amictu pellucen/
tes: & diuino candore fulgentes atq; conſpicue. VIDErentur:ipſis gallis irruentibus. NIVE:inſecuta deinde tempe
ſtas eſt dicit Trogꝰ quæ grandine & frigore ſaucios abſumpſit. OBRVEret̃: tegeretur & ſuffocaretur. ARISTO
teles:improbat. Q. frater Ariſtotelicam opinionem quæ a ui & natura bilis atræ ducitur & his uerbis explicatur in
problematibus. In quibus multa & frigida bilis eſt atra hi ſtolidi ſunt & ignaui. In quibus permulta & calida hi perci
ti:amatores & ingenioſi ad omnem excandeſcentiam & cupiditatem propenſi. nonnulli etiam loquaciores: multi eti
am ꝙ ille calor ſedi mentis in uicino eſt morbis ueſaniæ implicantur aut inſtinctu Lymphatico inferueſcunt:ex quo ſi
byllæ efficiuntur & Bacchæ & omnes qui diuino ſpiraculo inſtigari creduntur cum ſcilicet id non morbo: ſed natu/
rali intemperie accidit. Maracus ciuis ſyracuſanus poeta etiam præſtantior erat dum mente alienaretur. At quibus ille
calor remiſſus ad mediocritatem ſit hi prorſus melancholici quidem:ſed longe prudentiores. EGO autem:enunti/
at id quod ſentit quintus dubium mihi eſt inquit an diuinatio tribuenda ſit & adſcribenda morbis corporeis. & ui/
tio atræ bilis quæ græce melancholia dicitur.

CARDIACIS:laborantibus morbo cordis & ſtomachi Celſus lib.iii.agẽs de phreneſi dicit:huic morbo præcipue
contrarium eſt id genus quod cardiacum a græcis nominatur quamuis ſæpe ad eum phrenetici tranſeant ſiquidem
mens in illis labat:in hoc conſtat.Id autem nil aliud eſt q̃ nimia imbecillitas corporis quod ſtomacho languẽte i mo
dico ſudore digeritur licetq; protinus ſcire id eſſe ubi uenarum imbecilli exiguiq; pulſus ſunt:ſudor autem ſupra con/
ſuetudinem & modo & tempore & toto thorace & ceruicib⁹ atq; etiam capite prorumpit. ET phreneticis:laboranti
bus morbo mentis ac per hoc inſanis phreneſis inquit Celſus tum demum eſt cum cõtinua dementia eſſe incipit aut
cum æger q̃uis adhuc ſapiat tñ quaſdam uanas imagi
nes accipit perfecta eſt ubi mens talibus imaginibus ad
dicta eſt. INtegri:ſani & incorrupti. VItioſi: morbi/
di & aliquo uitio laborantibus.uitium corporis inqt.
Cicero eſt cum partes corporis inter ſe diſſident.Mor/
bus appellatur totius corporis corruptio. ægrotatio ẽ
morbus cũ imbecillitate. RAtione: argumentatione:
quæ ab optima & prudẽtiſſima diuini numinis natu/
ra ſumit̃:de qua Plato in timeo ſic loqtur:dicamus igr̃
quã ob cãm ille rerũ autor generationẽ & hoc uniuer/
ſum conſtituit bonus erat:bonus aũt nulla unq̃ aliqua
de re inuidia tangit̃:ergo cũ liuor ab eo alieniſſimus eſ
ſet oĩa ſibi quantum fieri poterãt ſimillima fieri uoluit
hec Plato cuius ſñiam his uerſibus repetiit Boetius.
Quem nõ externæ pepulerunt fingere cauſæ. Materiæ
fluitantis opus:uerũ inſita ſũmi ¦Forma boni liuore ca
nens.Idẽ Cice.Platonis imitator in ſuo timeo ſic diſſe
rit:Aequũ eſt meminiſſe & me q̃ differam hoiem eẽ &
uos q iudicatis ut ſi ꝓbabilia dicentur nil ultra requira
tis:q̃ramus igitur cãm quæ cũ impulerit q hoc machi/
natus ſit:ut originem rerũ. & molitionem nouam q̃/
reret probitate uidelicet præſtabat. probus autem inui
det nemini:itaq; omnia ſibi ſimilia generauit : hæc ni/
mirum gignendi mundi cauſa iuſtiſſima. STOICO
rum:ideſt chryſippi.Diogẽis & antipatri. SI SVNT
dii:hæc erat arx ſtoicorum : ideſt efficaciſſimum argu/
mentum eſſe diuinationem:qm̃ eſſent dii a quibus di/
uinatio dicta eſt.ꝙ autem dii ſint iam probatum eſt in
tribus præcedentibus libris de natura deorum: ſunt er
go dii diligunt humanum genus futura prouident:ſci
unt:& poſſunt cauere hoibus: nulla tanguntur iuidia:
igit̃ ea curant q̃ recipientibus ꝓſint:& autores nõ imi/
nuunt:ſed honeſtãt imprimis. ESSE ſuæ maieſtatis:
ꝑtinere atq; decere diuinã excellentiã ad hæc hũana &
infima deſcendere. AT neq;:negat primũ quod obii
cit̃ ab his q negãt eſſe diuinationẽ:& deo adimunt gra
tiã & iram:ut fuit delyrans Epicurus. BEnefici:libera/
les:& beneficioruʒ autores. CONſtituta:poſita:& ordinata. DEſignata:deſcripta:& formata menſuris & modu/
lis. NEq; nihil:ideſt multum eſt utile nobis prouidere futura:qm̃ ut inquit Seneca quæ multo ante prouiſa ſunt lan/
guidius incurrunt:& aufert uim præſentibus malis qui futura proſpexit. CAVtiores:prudentiores in euitandis ma/
lis:nam cautus dicitur qui mala ipſa deuitat cum ratione. NEq; ducunt:non exiſtimant eſſe hoc alienum a ſe imo iu
dicant diuinam decere maieſtatem cum ſit maius atq; p̃ſtantius plurimis benefacere q̃ magnas opes habere: ideo ma/
iores noſtri iouẽ optimũ.i.beneficentiſſimũ deinde maximũ appellabant. PRAEſtantius:excellentius qm̃ diffundit̃
id quod bonũ eſt:& ideo amant̃ maxime ipſi liberales atq; benefici cũ ſint quaſi cõe perfugium:q̃ dant beneficia in/
quit Seneca deum imitant̃ dare inquit Ariſtoteles ſupioris eſt:accipere uero inferioris : illud opulentiam arguit hoc in
digentiam. NON igitur ſunt dii:obliquabant ſtoici concluſionem ad partem negatiuam deinde aſſumentes oppo/
ſitum deos ſcilicet eſſe ſignificari ab his futura concludebant hæc ſtoicorum ratio uellicabitur a Cicerone ſuo loco.
SVNT dii:ut iam patuit conſenſu cõmuni & rationibus. SIGNIficant:dant nobis ſigna & notas rerum futura/
rum ut caueamus. ET SI ſignificant:ſignis futura oſtendunt dant etiam. NONNVLlas uias:ideſt modos:ratio
nes:& peritiam interprætandi ſigna quæ fruſtra darentur a deo ſi nequirent diſpici & intelligi. Q VIN: quod non
ſint talia diuinationum genera:& ſic per anacephaleoſin:ideſt repetitionem capitum concludit præſenſionis ueritã/
tem. RAtio:ſtoica argumentatio. EVENta:exitus rerum prouiſarum atq;,effectus oſtentorum & ſignorum. BAR
BARI:rudes & inconditos habentes mores.

cardiacis hoc tribuenduʒ ſit nec freneticis. Animi:ni
integri:nõ uitioſi corporis eſt diuinatio:quam qui/
dem eſſe re uera hac ſtoicorum ratiõe concluditur.
Si ſunt dii:neq; ante declarant hominibus quæ futu
ra ſunt:aut non diligunt homines:aut qd euenturuʒ
ſit ignorãt:aut exiſtimãt nihil intereſſe hoïum ſcire
qd ſit futuꝝ:aut non ceſſent eẽ ſuæ maieſtatis præſi
gnificare hominibus quæ ſunt futura: aut ea ne ipſi
qdem dii ſignificare poſſunt.At neq; non diligunt
nos.Sunt eni beneſici generiq; hominũ amici:neq;
ignorãt ea quæ ab ipſis cõſtituta & deſignata ſunt:
neq; noſtra nihil intereſt ſcire ea quæ euẽtura ſũt:eri/
mus eni cautiores ſi ſciemus:neq; hoc alienum du/
cunt maieſtate ſua ;nihil eſt eni beneficentia præſtan
tius:neq; nõ poſſunt futura prænoſcere.Non igitur
ſunt dii nec ſignificant futura:Sunt autem dii:ſigni
ficant ergo:& ſi non ſignificant nullas uias dant no
bis ad ſignificationis ſcientiam.fruſtra enim ſignifi
carent:nec ſi dant uias:non eſt diuinatio:eſt igitur di
uinatio hac ratione & Chryſippus & Diogenes &
Antipater utitur. Q uid eſt igitur cur dubitandum
ſit:qui ſint ea quæ diſputaui ueriſſima:ſi rõ ineſſe fa
cit:ſi euenta:ſi populi:ſi nationes:ſi græci:ſi barbari:
ſi maiores ẽt noſtri:ſi deniq; hoc ſemp ita putatũ eſt:
ſi ſummi philoſophi:ſi poetæ:ſi ſapiẽtiſſimi uiri qui
res publicas cõſtituerunt:q urbes condiderunt? An
dũ beſtiæ loquãtur expectamus:hominũ cõſentiẽte

autoritate contenti non ſumus? Nec uero quicquaꝫ
aliud affertur:cur ea quæ dico diuinandi genera nul/
la ſint:niſi quod difficile dictu uidetur: quæ cuiuſqꝫ
diuinationis ratio:quæ cauſa ſit. Q uid enim habet
haruſpex cur pulmo inciſus etiam in bonis extis di/
rimat tempus:& proferat diem? Q uid augur: cur a
dextra coruus:a ſiniſtra cornix faciat ratum? Q uid
aſtrologus? cur ſtella Iouis aut Veneris coniuncta
cum Luna ad ortus puerorum ſalutaris ſit: Saturni
Martiſue contraria? Cur autem deus dormientes
nos moneat:uigilantes negligat? Q uid deinde cau
ſæ ſit:cur Caſſandra furens futura proſpiciat? Pria/
mus ſapiens hoc idem facere non queat? Cur fiat
quidque quæris:recte omnino:ſed non nunc id agi
tur:fiat nec ne:id quæritur: Vt ſi Magnetem lapideꝫ
eſſe dicam qui ferrum ad ſe alliciat & trahat:at ratio/
nem cur id fiat afferre nequeam: fieri omnino ne/
ges:quod idem facis in diuinatione:quam & cerni/
mus ipſi:& audimus:& legimus:& a patribus acce/
pimus neque ante philoſophiam patefactam: quæ
nuper inuenta eſt:hac de re communis uita dubita/
uit.Et poſtea quam philoſophia proceſſit: nemo ali/
ter philoſophus ſenſit:in quo modo eſſet auctori/
tas.Dixi de Pythagora de Democrito de Socrate:
excepi de antiquis præter Xenophanem neminem.
Adiunxi ueterem Academiam: peripateticos: ſtoi/
cos: Vnus diſſentit Epicurus. Q uid uero hoc tur/
pius: q̄ quod idem nullam cenſet gratuitam eſſe uir/
tutem? Q uis autem eſt quem non moueat clariſſi/
mis monimentis teſtata conſignataque antiquitas?
Calchantem augurem ſcribit Homerus longe op/
timum:eumque ducem claſſium fuiſſe: At illum au
ſpiciorum credo ſcientia non locorum: Amphilo/
chus & Mopſus argiuorum reges fuerunt: ſed iideꝫ
augures iique urbes in ora maritima ciliciæ græcas
condiderunt. Atque etiam ante hos Amphiaraus &
Tyreſias non humiles & obſcuri:neque eorum ſi/
miles:ut apud Ennium eſt:qui ſui quæſtus cauſa fi/
ctas ſuſcitant ſententias: ſed clari & præſtantes uiri:
qui auibus & ſignis admoniti futura dicebant: quo/
rum de altero etiam apud inferos Homerus ait ſo/
lum ſapere:cæteros umbrarum uagari modo. Am/
phiaraum autē ſic honorauit fama græciæ deus ut
haberetur:atque ut ab eius ſolo in quo eſt humatus:

AVTORITATE:iudicio & opinione. RAtio: ue/
ritas:& origo quare ita ſit & effectrix cauſa principiūqꝫ
oſtendit hoc exemplis Quintus. QuID habet:quam
ratiōem & cauſam affert quare rimoſus pulmo tale qd
ſignificat. BOnis:propitiis & cætera felicibus. DI/
rimat:ſeparet interrumpat. PRoferat diem:proro/
gandum oſtendat:& differendum. RAtum: firmum
augurium & uerum. FVrens: inſana. CVR fiat:reſ/
pondet Quintus docetqꝫ ſatis eſſe in hac quæſtiōe do/
cere claris euentis diuinationem eſſe. CVR:quæ ſit ra
tio & cauſa. REcte:bene ac iur̄ cum de cauſa quæritur
quam cognoſcere præclarum eſt : & paucis datum:ſed
nunc an ſit diuinatio agitur:& non quare ſit:& q̄ eius
cauſa ſit. OMnino:certe. MAgnetem:de quo lucre/
tius . Quod supereſt agere incipiam quo fœdere fiat:
Naturæ lapis hic ut ferrum ducere poſſit. Quē magne
ta uocant patrio de nomine.grai Magnetum quia ſit
patriis in finibus ortus:hunc homines lapidem miran
tur quippe cathēam ſæpe ex anellis reddit pendentibus
ex ſe. RAtionem:cauſam. Q. VE nuper:non multo
ante quoniam noua academia reuocans omnia in du/
bium erat comparatione priſcæ philoſophiæ quaſi re/
cens ī primo de natura deorum ſic ſcribit:hæc ratio cō
tra omnia differendi nullamqꝫ rem aperte iudicandi ꝓ/
fecta a ſocrate repetita ab Arceſila: cōfirmata a carneade
uſqꝫ ad noſtram uiguit ætatem. AVtoritas : dignitas:
& grauitas. XENOphanem : qui fuit colophonius.
TVR pius:probroſius:& ſic fidem & autoritatē Epi
curi eleuat dicentis in deo non eſſe gratiam:nec de hu/
mano genere benemereri:ſed frui ſuis cōmodis: & uo/
luptatibus:nec nō uirtutem eſſe colendam propter uti/
litatem:nec eſſe gratuitam:ſed uoluptatem & compen/
dium ſectari quæ ratio ſordidiſſima ē:tollitqꝫ id quod
in deo & generoſis animis eſt præſtantiſſimum iuuare
ſcilicet atqꝫ prodeſſe:& fructum honeſtatis non in capi
endo ſed dando reponere. qui dat beneficia inquit Se/
neca deum imitatur q repetit fœneratores: Ideo nullā
eſſe diuinationem aſſerebat Epicurus quoniam deus
humana non curaret:& nullum e tali beneficentia fru/
ctum aut utilitatem expectaret:ſuis & quideꝫ maximis
contentus. MOnimentis:hiſtoricis litteris & poeticis
TEſtata:teſtimoniis probata. CONſignata: ſubſcri/
pta & notata:& quaſi ſigno impræſſo roborata:tranſ/
latio a dictis teſtium obſignatiſqꝫ tabellis. DVcem:gu
bernatorem non quia ſciret loca maris & terrarum:ſed
quia ſcientiam augurandi callebat:qua claſſem' dirige/
bat.Strabo agens de oppidis ciliciæ dicit proxima eſt
mallus ī ædito loco ſita opus Amphilochi & mopſi:
Euſtathius libyci Dionyſii interprætes inquit Mallus
urbs ciliciæ dicta a mallis ideſt coronis capillorū quas
rapiens alicunde corrus ubi urbs condebatur depoſu
it inde mopſus & amphilocus uates nomen indiderūt
hæc ille. Mopſus urbs ciliciæ ut autor eſt Plynius quaꝫ
Cicero in epiſtolis mopſueſtiam uocat.Stephanus di/
cit mopſueſtia urbs ad Pyramum fluuium. AIT Ho
merus:in.x.ſcilicet odyſſeæ. VAgari:errare ac nihili eſ
ſe. SOlo:terra in qua fuit abſorbtus in bello thebano.

ORACVLA:reſponſa tanq̃ a numine. Q.VID po
lyidum:Homerus.xiii.iliados agens de morte euche/
noris filii polyidi uatis dicit : hic ſuæ mortis non erat
ignarus quoniam pater polyidus frequenter apud Co
rinthum ubi habitabat exitum illi prædixit.hæc Home
rus polyidus dicitur latine multiſcius. TEnebant:cal/
lebant artem augurandi. AVtoritate:dignitate:æſtima
tione conſilio. RAtio:ars & ſcientia auguralis. BAR
baris:incultis & feris. DRVidæ:ſiue dryidæ ut græci
gallorum quondam philoſophi theologiq; rebus diui
nis intererant autore cæſare in cõmentariis publica ſa/
crificia & priuata procurabant religiones interpræta/
bantur ad hos magnus adoleſcentium numerus diſci/
plinæ cauſa cõcurrebat.magnoq; apud gallos erant ho
nore his præerat unus ſũmæ inter eos autoritatis.Drui
dæ inquit Plynius nihil habent religioſius uiſco & ar/
bore in qua gignatur:roborum eligunt lucos nec ulla
ſacra ſine ea fronde conficiunt ut inde appellati quoq;
interpætatione græca poſſint dryidæ uideri.hæc Ply/
nius.Drys græce robur latine inde dryidæ. & a latinis
druidæ. HOSpitem:amicum externum. CONiectu
ra:coniecturali interpætatione ſignorum & oſtento/
rum. MAGI:philoſophi & ſapientes apud perſas.

COMmentandi:colloquendi cogitandi & conſultã/
di. IN fano:templo. VOS:romani augures quorũ
e numero erat.M.Cicero. NOnis:ſingulis menſibus
eo die qui nonarum nomine inſcribitur mẽſis etenim
in calendas nonas & idus diuidebatur.Idem Cicero fã
nium.C.lelii ſapientiſſimi auguris generum ſic inducit
loquentem eoq; magis ꝙ his proximis nonis cum in
hortos D.bruti auguris cõmẽtandi cauſa ut aſſolet ue
niſſemus tu non affuiſti qui diligentiſſime ſemper illũ
diem & illud mũus ſolitus eſſes obire. DIſciplina: ars
& peritia. CERtas:definitas ad id & hæreditario quo
dam iure addictas. IAmidarum:ex apolline & euad/
ne natus eſt infans quem expoſitum ut canit Pindarus
duo dracones iuſſu apollinis inter uiolas nutriuerunt.
Vnde Iamus appellatus eſt qm̃ ia græci appellant uio/
las:& uaticinio claruit poſteriſq; tale dõum reliquit ſu
is iamidis.Celabatur puer inquit Pindarus in iunco &
rubeto denſo uiolarum flauis & purpureis radiis:ideo
mater uoluit ipſum habere perpetuum nomen ex quo
inclytum apud græcos genus iamidarum:& diuitiæ ſi
mul ſequutæ ſunt qui uirtutes honorant ad uiam ſplẽ
didam ueniunt. DEcreuit:decretum fecit & ſtatuit.

PRINcipum:nobilium:& optimatium. Duodecim
æthruriæ populi totidemq; lucumones.Nomina urbi
um quas thuſci primum incoluerunt Adria Mantua
felſina cluſium peruſia. Arretium populonia uetulo/
nia Tarquinii fanum uolturnæ uei tuſcanenſes. IN
diſciplinam:eruditionem. TEnuitatem:inopiam & i
minutionem tam fortunarum q̃ uitæ. AVtoritate: di/
gnitate & æſtimatione. ABduceretur:tranſferretur ad
præmium & lucrum:ut fere euenit. OPORtunitates
commoditates & aptitudines. DVctæ: originatæ.

AEQ. VOribu :cõplanationibus citra colles & mõ
tes. EMINEret:extaret. IMButi:intincti & ſacrificiis
aſſueti. VIM:naturam & ſignificationem.

Soles

oracula peterẽtur. Q uid aſiæ rex Priamus nõ ne &
Helenũ filiu;:& Caſſandrã filiã diuinãtes habebat?
Alteꝝ auguriis: Alterã mẽtis incitatõe diuina. Q uo
ĩ genere martios quoſdam fratres nobili loco natos
apud maiores nr̃os fuiſſe ſcriptum uidemus. Q uid
Polyidũ corinthiũ nõ ne Homerus & aliis multa &
filio ad Troiã ꝓficiſcenti mortẽ p̃dixiſſe cõmemo/
rat? oĩno apud ueteres:q reꝝ potiebant᷑:iidẽ auguria
tenebant. Vt.n.ſape ſic diuinare regale ducebãt:ut te
ſtis eſt nr̃a ciuitas:in q̃ & reges augures: & poſtea pri
uati eodẽ ſacerdotio p̃diti rem.p.religionũ autorita/
te rexerũt.Eaq; diuinationũ ratiõe in barbaris qdem
gẽtibus neglecta eſt. Siqdẽ & in Gallia Druidæ ſunt
ex qb⁹ ipſe diuitiacũ heduũ hoſpitẽ tuũ laudatorẽq;
cognoui:q & naturæ rõnem quã phyſiologiã græci
appellãt notã eſſe ſibi ꝓfitebat᷑ : & partim auguriis:
parti cõiectura:q̃ eſſent futura dicebat. Et in pſis au/
gurant᷑ & diuinãt magi:q cõgregant᷑ in fano cõmẽ
tandi cã:atq; ĩter ſe colloquẽdi. Q d᷑ ẽt iidẽ uos quõ
dã facere nonis ſolebatis:nec qſquã rex pſarũ põt eẽ;
q nõ ante magorũ diſciplinã ſciamq; pcepit. Licet ãt
uidere & gña quædã & nationes huic ſciẽtiæ deditas.
Telmeſus in caria eſt:q̃ in urbe excellit haruſpicũ di/
ſciplina. Itẽq; elis in pelopõneſo familias duas certas
habet. Iamidarũ unã: Alterã glutidaꝝ haruſpiciæ no
bilitate p̃ſtantes. In ſyria Chaldæi cognitiõe aſtroꝝ
ſollertiaq; ingenioꝝ antecellũt. Ethruria aũt de cælo
tacta ſcientiſſime aĩaduertit:eadẽq; interp̃tat᷑ qd qui/
buſq; oſtẽdat᷑ mõſtris atq; portentis. Q uo circa bĩ
apd maiores nr̃os ſenat⁹ tũ quũ florebat ĩpiũ d̃creuit:
ut de pricipũ filiis.vi.ſinglis æthruriæ pplis ĩ diſcipli
nã traderent᷑:ne ars tãta pp tẽuitatẽ hõinũ a religiõis
autoritate abduceret᷑ ad mercedẽ atq; q̃ſtũ. Phryges
ãt & piſidæ & Cilices & arabũ natio auiũ ſignifica/
tõib⁹ p̃rimũ obtẽperãt:qd idẽ factitatũ ĩ ũbria accepi
m⁹. Ac mihi qdẽ uident᷑ ex locis ipſis quoq; q a qui/
buſq; ĩ colebant᷑:diuiationũ opportũitates eẽ ductæ.
Vt.n.ægyptii:ut Babylõii:ĩ cãpoꝝ patẽtiũ æquorib⁹
habitãtes:quũ ex terra nihil emieret:qd᷑ cõtẽplationi
cæli officere poſſet:oẽm cura ĩ ſydeꝝ cognitione po
ſuerũt. Ethruſci aũt qd᷑ religiõe ĩbuti ſtudioſi⁹:& cre/
bri⁹ hoſtias imolabãt:extorũ cognitiõi ſe maxime de
diderũt:qd᷑q; pp aeris craſſitudinẽ de cælo apud eos
multa fiebãt:& qd᷑ ob eandem cãm multa inuſitata
parti ex cælo:alia ex terra oriebantur. quædã ẽt ex ho
minũ pecudumue cõceptu & ſatu oſtentorum exer
citatiſſimi interpætes extiterũt:quoꝝ qdẽ uim ut tu

Soles

ſoles dicere uerba ipſa prudenter a maioribus poſita declarant. Quia enim oſtendunt:portendunt:monſtrant:prædicunt:oſtenta:portenta:mõſtra prodigia: dicuntur. Arabes autem & phryges:& Cilices ꝙ paſtu pecudum maxime utuntur campos : & montes hyeme:& æſtate peragrantes:propterea facilius cantus auium & uolatus notauerunt. Eademq; & piſidiæ cauſa fuit:& huic noſtræ umbriæ. Tum caria tota præcipueq; telmeſſes quos añ dixi:ꝙ agros uberrimos:maximeq; fertiles incolunt:in quibus multa propter fœcunditatem fingi gigniq; poſſunt:i oſtẽtis animaduertendis diligentes fuerunt. Quis uero non uidet in optima quaq; re publica plurimum auſpicia & reliqua diuinãdi genera ualuiſſe? Quis rex unq̃ fuit:quis populus? qui non uteretur prædictiõe diuina? neq; ſolum in pace ſed in bello multo etiam magis:quo maius erat certamẽ & diſcrimen ſalutis. Omitto noſtros qui nihil in bello ſine extis agunt: nihil ſine auſpiciis domi habent. Auſpicia externa uideamus. Nam & Athenienſes omnibus ſemper publicis conſiliis diuinos quoſdã ſacerdotes: quos mãtes uocant adhibuerunt:& lacedæmonii regibus ſuis augurem aſſeſſorem dederunt:itemq; ſenibus:ſic enim conſilium publicum appellant augurem intereſſe uoluerũt:idemq; de rebus maioribus ſemper aut delphis oraculum:aut ab hãmone aut a dodona petebant. Lycurgus quidem qui lacedæmoniorum R.P. temperauit:leges ſuas autoritate apollinis delphici confirmauit:quaſquum uellet Lyſander commutare eadem eſt prohibitus religione. Atq; etiam qui præerant lacedæmoniis non contenti uigilantibus curis:in paſitheæ fano:quod eſt in agro propter urbem ſomniandi cauſa excubabant : quia uera quietis oracula ducebant. Ad noſtra iam redeo : Quotiens ſenatus decem uiros ad libros ire iuſſit? nam & quum duo uiſi ſoles eſſent:& quũ tres lunæ: & quũ faces:& quum ſol nocte uiſus eſſet:& quum ex cælo fremitus auditus:& quum cælum diſceſſiſſe uiſum eſt:atq; in eo animaduerſi globi: Delata etiã ad ſenatum labes agri priuernatis: quum ad infinitam altitudinem terra deſediſſet. Apuliaq; maximis terræmotibus conquaſſata eſſet:quibus portentis magna p.r. bella pernicioſæq; ſeditiones denunciabantur. Inq; his omnibus reſponſa haruſpicum cum ſibyllæ uerſibus congruebant:quid quũ cumis apollo ſudauit:capuæ uictoria? quid ortus Androgyni: nõ ne fatale quoddã monſtrũ fuit? quid qđ fluuius

SOLES dicere:ut patet in ſecundo de natura deorũ. PERagrantes:luſtrantes. NOtauerunt:obſeruauerũt. FINgi:conformari. MANtis:uates a uerbo mantenome uaticinor latine inde manteum uaticinandi locus:& fatis fandis idoneus. REgibus:qui duo erant: & domi foriſq; id ius habebant quod Romani conſules. ASSEſſorem:conſiliarium cuius officium eſt aſſidere præſidi & conſulere cuius fœmininũ eſt aſſeſtrix.

SEnibus:ſenatoribus rem.pu.regentibus & gubernãtibus:geron græce ſenex latine geruſia ſenatus ſiue cõſilium. Idem in Catone maiore dicit. Apud lacedemonios hi qui ampliſſimum magiſtratum gerunt ut ſunt ſic etiam appellantur ſenes & maiores noſtri ſũmum conſilium appellauerũt ſenatum. DOdona:urbs epyri ad tomarum montem ubi quondam dodõei tomariiq; Iouis oraculum. TEMperauit:ordinauit & quodam temperamento compoſuit. AVtoritate:ſententia & oraculo. VIgilantibus curis:ſollertĩ cõmentatione ac uigilantia in conſultando. EXcubabãt: excubias faciebant:ideſt lectiſternia celebrabant iacentes extra urbem & dormientes. Paſithea iquit Suidas nomẽ deæ Papinus i thebaide unam e gratiis paſitheam uocat his uerbis. Non hoc paſithea blandarum prima ſororum. & Homerus.xiiii.iliados unam e iunioribus gratiis paſitheam nominat. QVIEtis:ſomni:quem eſſe a Ioue dixit Homerus:& ſomnium:eſtq; hæc naturalis diuinatio. ORAcula:reſponſa & ſomnia uiſaq; nocturna.

DVCEbant:exiſtimabant cenſebãt. AD LIbros: carmina ſibyllæ. DISCESſiſſe:hiatum feciſſe.fit & cæli hiatus inquit Plynius quem uocant chaſma. GLObi orbes & rotũditates quædam quas ſphæras græci uocant. DELAta:nunciata ſcripta expoſita. LAbes:ruina & depræſſio. DESEdiſſet: deſcendiſſet deorſumq; ſediſſet. CONquaſſata: concuſſa & diuexata. CONgruebant : conueniebant concinebant. ANdrogyni: habentis utrunq; ſexum. Liuius agens de portentis dicit Satis conſtabat ſinueſſæ natum ambiguo inter marem & fœminam ſexu infantem : quos Androgynos uulgus græco ſermone ad duplicanda uerba faciliore appellat.

ATRATVS:nomen parui fluminis non lōge ab ur
be ut ſpinon & nodinus quorum appellationes muta
tæ ſunt ut de Tutia & almone qui decimus nunc uo/
catur. Q VANtis:magnis & periculoſis. MODO
paucis ante annis. REſtitutum:inſtauratum apud la/
nuuiū. DIſputauiſſet:pure affirmaſſet ac iudicaſſet Si
ſenna hiſtoricus. MIrifice:imprimis & maxīe. CVM
re:euentu rei per ſomniū uiſæ. CONueniſſe:conſonaſ
ſe atqꝫ cōgruiſſe. INſolenter:arroganter & temere. Idē
Cicero agens de ſiſenna in primo de legibus dicit in hi
ſtoria puerile quiddam conſectatur. DISputat:diſpu/
tando affirmat. OSTENta:monſtra prodigia ſigna.

CVM lacus albanus. In unum omnium curæ uerſæ
ſunt inquit Liuius ꝙ lacus in albano monte ſine ullis
cæleſtibus aquis cauſaue alia quæ rē miraculo exime/
ret ī altitudinem inſolitā creuit quid nam eo dii portē
derent prodigio miſſi ſciſcitatum oratores ad delphicū
oraculum. E FAtis:oraculis. REdundaret: excreſce/
ret. Romani deſperata ope humana inquit Liuius fata
& deos expectant cum legatis delphis uenerūt ſortem
oraculi afferentes congruentem reſponſo captiui uatis.
Romane aquam albanam caue lacu contineri caue in
mare manare ſuo flumine ſinas emiſſam per agros diſ/
ſipatamqꝫ riuis extingues:tum tu inſiſte audax hoſtiū
muris memor quā per tot annos obſides urbem ex ea
tibi his quæ nunc panduntur fatis uictoriam datā bel/
lo pſecto uictor donum amplum ad mea templa por/
tato ſacraqꝫ patria quorum omiſſa cura eſt inſtaurata ut
aſſolet facito. IN hiſdem fatis: oraculis:& ſortibus.

TVRbidis:periculoſis & ambiguis. A LVco ueſtæ
eodem anno inquit Liuius. M. cædicius de plebe nun
tiauit tribunis ſe in noua uia ubi nunc ſacellum eſt ſu/
pra ædem ueſtæ noctis ſilentio audiſſe uocem clario/
rem humana quæ magiſtratibus dici iuberet gallos ad
uentare id ut fit propter autoris humilitatem ſpretum

DEuexus:uergens:& accliuis. AIO loquenti: in an
tiquo codice Liuii eſt Aio locutio. Camillus enim con
cionem habens ad populum dicit Aio locutio templū
propter cæleſtem uocem exauditam in noua uia iuſſi/
mus fieri. GELlius:ait & agrum uaticanum: & eiuſ/
dem agri dominum præſidem appellatum accepera/
mus a uaticiniis quæ ui atqꝫ iſtinctu eius dei in eo agro
fieri ſolita eſſent. Sed præter hanc cauſam. M. Varro. in
libris diuinarum aliam eſſe tradit iſtius nominis ratio/
nem. Nam ſicut Aius inquit deus appellatus araqꝫ ei
ſtatuta eſt quæ eſt in infima noua uia ꝙ eo in loco di/
uinitus uox edita erat:ita uaticāus deus nominatus pe
nes quem eſſent uocis humanæ initia. EX aduerſum
contra:& e regione. SVE plena grauida. PROcura/
tio:expiatio:& ſacrificium Templum iunonis mone/
tæ in arbe ubi fuerat area domus. Manlii e ſaxo capito/
lino deiecti.

Neqꝫ

Atratus ſanguine ꝫ fluxit? Q uid quū ſæpe lapidum
ſanguinis nō nunq̄ terræ interdum quondā ēt lactis
imber effluxit? Q uid quū in capitolio ictus centau/
rus de cælo eſt in auētino portæ? & homines tuſculi
ædes Caſtoris & Pollucis: Romæqꝫ pietatis? non ne
& haruſpices ea reſponderūt quæ euenerunt? & in
ſibyllæ libris eædem reptæ prædictiōes ſunt? quoti/
ens ſenatus decē uiros ad libros ire iuſſit? quantis in
rebus:quāqꝫ ſæpe reſpōſis haruſpicum paruit. cæci/
liæqꝫ ſomnio modo marſico bello tēplū eſt a ſena/
tu Iunoni ſoſpitæ reſtitutū:quod ꝗdē ſomniū Siſen
na quū diſputauiſſet mirifice ad uerbum cum re cō/
ueniſſe. Tum inſolenter credo ab Epicureo aliquo
inductus diſputat ſomniis credi non oportere:idem
cōtra oſtēta nihil diſputat:exponitqꝫ initio belli mar
ſici & deoꝝ ſimulachra ſudauiſſe & ſanguinē fluxiſ/
ſe:& diſceſſiſſe cælum:& ex occulto auditas eſſe uo
ces:quæ pericula belli nuntiarent:& lanuuii clypeos:
ꝙ haruſpicibus triſtiſſimū uiſum eēt a muribus eſſe
deroſos. Q uid qđ in annalibus habemꝰ ueienti bel
lo quū lacus albanus præter modum creuiſſet:ueiē/
tem quēdam ad nos hominē nobilem profugiſſe
eumqꝫ dixiſſe:e fatis quæ ueientes ſcripta haberēt ue
ios capi nō poſſe:dum lacus is redundaret: & ſi lac
emiſſus lapſu & curſu ſuo ad mare profluxiſſet:per/
nicioſum p.r. Sin aūt ita eſſet eductus:ut ad mare p/
uenire non poſſet:tū ſalutare noſtris fore. Ex quo il/
la admirabilis a maioribus albanæ aquæ facta dedu/
ctio ē. Q uū aūt ueientes bello feſſi legatos ad ſena/
tū miſiſſent:tū ex his ꝗdā dixiſſe dicitur:nō oīa illuꝫ
transfugam auſum eē ſenatui dicere. In iiſdē enī fatis
ſcriptū ueientes habere:fore ut breui a Gallis Roma
caperet:qđ ꝗdem ſexennio poſt ueios captos factū
eſſe uidemus. Sæpe etiā & in præliis fauni auditi:& ī
rebꝰ turbidis ueridicæ uoces ex occulto miſſe eſſe di
cuntur. Cuius generis duo ſunt ex multis exempla:
ſed maxīa. Nā nō multo āte urbē captā exaudita uox
eſt a luco ueſtæ:q a palatii radice ī nouā uiā deuexus
eſt:ut muri & portæ reficerētur:futurū eē niſi ꝓuiſū
eēt ut roma capet̄. Q đ neglectū tū caueri poterat
poſt acceptā illā maximā cladem explicatum eſt. Ara
enī aio loquēti quā ſeptam uidemus aduerſus eum
locū conſecrata eſt:atqꝫ etiam ſcriptū a multis ē: quū
terræmotus factus eſſet:ut ſue plena ꝓcuratio fieret
uocē ab æde Iunōis ex arte extitiſſe:quo circa Iuno/
nem illā appellatā monetā. Hæc igitur & a diis ſigni
ficata:& a noſtris maioribus indicata cōtemnimus?

Neqꝫ

NEQ VE ſolum:iam aget de ominibus magna cura obſeruatis quōdam a maioribus. BONVM:utile honeſtūq̧.
FAVſtum:proſperum.Lætum propitium fortunatum. PRAEfabantur:præfando enuntiabant ad malū omen ex/
cludendum. PVblice:pro cōi uſu & ſalute. VT FAuerent linguis:Seneca differens de beata uita dicit quotiens men
tio ſacrarū litterarum interuenerit fauete linguis hoc uerbum non ut pleriq̧ exiſtimant a fauore trahit̄:ſed impatur ſi/
lentiū ut rite peragi poſſit ſacrum nulla uoce mala obſtrepēte. FERIIS:imperandis:cum feriæ imperatiuæ & magi/
ſtratibus imperabantur & indicebant̄ uoce præconis. LITIbus:cōtentionibus iudiciariis.Vnde Ouidius proſp̄a lux
oritur linguis animiſq̧ fauete:Nunc dicenda bono ſūt
bona uerba die.Lite uacent aures īſanaq̧ protinus ab/
ſint Iurgia: differ opus liuida turba tuū: LVſtranda:re
cenſenda:& numeranda colonia eſt multitudo ciuium
quæ alio ad habitandū trāſcribitur & deducitur:& lo/
ca ipſa inhabitata coloniæ dictæ. DEDVceret:trāſcri/
beret atq̧ mutaret. LVSTraret:recēſeret expurgaretq̧.
BONIS noībus:lætis:fauſtis honeſtis.Iſocrates ī epi
taphio celebrat euagorā ꝙ pulchra & honeſta noīa fili
is indiderit dicens:& hoc maximū qm̄ nullum e filiis
reliquit priuatis noībus appellatū:ſed aliū imperatoreȝ
alios reges:quaſdā uero reginas.cenſura fuit primo qui
quēnis deinde ānua facta eſt. DELEctu:electione mili
tum. BONO noīe:honeſto:& fauſto. IMPEratore
qm̄ Cicero proconſul in aſia exercitui præfuit hoſteſq̧
repreſſit. Vnde triumphū aliqn̄ ſperauit. PRAEroga
tiuam.i.tribum quæ in electiōe magiſtratuū prima da/
ret ſuffragiū & uoceȝ:prærogatiuæ inquit Aſconius q̄
primæ ſuffragium ferunt. IVſtorum:legitimorū & ci
tra fraudē & ambitū. AD ueſperam.i.tempus diei ul
timuȝ.Veſper heſperus uerſpera & ueſperugo ſtella eſt
quæ ſtatim apparet occidente ſole:poniturq̧ pro hora
diei nouiſſima.Vnde dicimus matutinum tempus:&
ueſperū. ACCIpio omen:recipio bonum hoc ex ore
tuo auguriū menteq̧ iam concipio de Perſe rege uicto
riam.Narrat Lucianus epheſtionem Alexandri pugna
turi cū Dareo apud iſſum tentorium mane intrantē ſal
ue Imperator.ꝓ gaude dixiſſe.Alexandrum uero acce/
piſſe omen qm̄ illa ſalutatio ſoſpitem e pugna reditum
promittebat. FLAMInem:ſacerdotem Martis. EX/
titiſſet:emerſiſſet exiuiſſet. MATERtera ſoror matris
SED ipſum eſt.Idem eſt inquit ſigna deorum con/
temnere & deos non eſſe putare quicunque igitur ſi/
gna diuinitus miſſa derident aut non eſſe deum aut hu
mana non curare opinatur more Epicureorū. TVAE
partes:tua prouincia curaq̧ quoniam es augur. & de/
fenſor eſſe debes auſpiciorum. ADDVbitato:non pu
re:ſed ambigue celebrato cum aduerſæ aliquæ aues ad
uolaſſent:& inauſpicata ſigna apparuiſſent ut dubium
redderetur augurium ſalutis:quod fiebat quot annis
pro ſalute populi obſeruato die quo nullus ad bellum
exiret exercitus:nemo ſe cōtra pararet:nemo pugnaret
quapropter Auguſtꝰ pace terra mariq̧ parta ſalutis au
gurium multis annis omiſſum reſtituit.& ideo inquit
Dion hiſtoricus in aſſiduis periculis maximeq̧ ciuilibꝰ
non fiebat. TRISTE:luctuoſum. TVRBVlentum:
ſæuū ciuile bellū Catilina duce. CVI:Appio claudio.

Neq̧ ſolum deoꝝ uoces Pythagorei obſeruauerūt:
ſed etiam hominū quæ uocant omina:quæ maiores
noſtri quia ualere cenſebāt:iccirco oībus rebus agen
dis qđ bonū fauſtum fœlix fortunatumq̧ eēt præfa
bant̄:rebuſq̧ diuinis:quæ publice fierent ut fauerēt
linguis imperabatur:inq̧ feriis imperādis: ut litibus
& iurgiis ſe abſtinerēt.Itemq̧ in luſtrāda colonia ab
eo q eam deduceret:& quū imperator exercitū:cen/
ſor populū luſtraret bonis nominibus q hoſtias du/
cerēt:eligebātur.Quod idē in delectu conſules ob/
ſeruant:ut primus miles fiat bono nomine:quæ q/
dē a te ſcis & cōſule:& imp.ſūma religiōe eſſe ſerua/
ta.Prærogatiuā etiam maiores omnes iuſtoꝝ com/
mitioꝝ eſſe uoluerūt. Atq̧ ego exempla omniū no
ta proferā.L.Paulus conſul iteꝝ quū ei bellū ut cum
rege pſe gereret obtigiſſet:ut ea ipſa die domū ad ue
ſperam rediit:filiolam ſuā Tertiā:quæ tū erat ad mo
dū parua:oſculās aīaduertit triſticulā: Quid eſt inqt
mea Tertia? quid triſtis es? Mi pater inquit Perſa pe
riit. Tum ille arctius puellam complexus:accipio
omen inquit mea filia:erat autem mortua catella eo
nomine.L.Flaccum flaminem martialem ego audi/
ui quum diceret:Ceciliam metelli: quum uellet ſo/
roris ſuæ filiam in matrimonium collocare exiſſe in
quoddam ſacellum ominis capiendi cauſa:quod fie
ri more ueterum ſolebat.Quum uirgo ſtaret:& ce/
cilia in ſella ſederet:neq̧ diu ulla uox extitiſſet:puellā
defatigatā petiſſe a matertera ut ſibi concederet pau
liſper:ut in eius ſella requieſceret:illam autem dixiſ/
ſe:uere mea puella tibi concedo meas ſedes: quod
omen res conſecuta eſt.Ipſa enim breui mortua eſt:
uirgo autem nupſit:cui Cecilia nupta fuerat. Hæc
poſſe contemni uel etiam rideri præclare intelligo:
ſed ipſum eſt deos non putare:quæ ab his ſignifi/
cantur contemnere. Quid de auguribus loquor?
tuæ partes ſunt:tuum inquam auſpiciorum patroci
nium debet eſſet ibi.P.Claudius augur conſuli nun
ciauit:addubitato ſalutis augurio bellum domeſticū
triſte ac turbulentum fore:quod paucis poſt menſi/
bus exortum paucioribus eſt a te diebus oppreſſuȝ
Cui quidem auguri uehementer aſſentior:ſolus eni

MVLTORVM annorum memoria:ideſt longo annorum ſpatio & recordatione quaſi dicat multi anni fluxerunt ex quo non fuit uerus augur præter appium:cæteri oſtentandæ artis gratia:& quæſtus augurandi peritiam profitebātur. DEcantandi:enuntiandi ad faſtum atq; iactantiam. DIſciplinam:artem futura prædicendi per auguria. COLlegæ:cæteri augures. PIſidam:imitatorem piſidarum & ſoranorum qui adhuc retinent nomen in extremo latio. Vnde ſyllius:ſoræq; iuuentus. Q. VIbus:collegis tuis. PRAEſenſio:prænotio,& cognitio rerum futurarum per auguria dicebantq; collegæ tui hæc ficta eſſe a ſapientibus:ut iniecto metu religionis populi continerentur in officio quod uerum non eſt. OPInionem imperitorum: iudicium uulgi hallucinantis. REligiones:ſacros ritus: & uim ſuperioris naturæ cui obſiſti non poteſt. LONge:ualde aliter res habet. HAEC calliditas:aſtuta fictio q̄m eo tempore ſimpliciſſima erant ingenia. NEC eſſe potuit:nec eas habere potuiſſet ea memoria uires. ERrorem multitudinis:ad falſam opinionem uulgi. SImulacra:ſimilitudines & fictiones. DIſertam:eloquētem & callidam in irridendis religionibus. DISSErere:diſputando affirmare. NIHIL eſſe:nullam ueritatem.

Q VID ſit:quam habeat in ſe ueritatem ac fructum. DIVInius:uerius & excellentius. IN mario: libello de auguriis & ꝓgnoſticis quod opus Marii appellatione inſcribebatur meminit. Idem Cicero in principio ſuarum legum his uerbis:lucus quidem ille:& hæc arpinatium quærcus agnoſcitur a me ſæpe lectus in Mario. AVtore:duce doctore. Pīcipe. HIC: tunc. SAtelles:aquila miniſtrans Ioui fulmina Negant inquit. Plinius unq̄ ſolam hanc alitem fulmine exanimatam: ideo armigeram Iouis conſuetudo iudicauit. ARboris e trunco:quærcu quæ mariana icciirco dicta quoniam eius in mario meminiſſet Cicero augurii q; principium poſuiſſet quod Mario fugienti uiſum eſt & intellectum. SVBIgit:calcat præmit uulnerans ipſum unguibus duris & acutis. Aquilam inquit Plinius romanis legionibus. C. Marius in ſecundo conſulatu' ſuo ꝓprie. dicauit erat enim antea prima cum quatuor aliis. Lupis uidelicet. Minotauris equis apris que ſingulos ordines anteibant Marius in totum ea abdicauit. VAria:uerſicolori & maculoſo collo. MICANtem: motus cientem. GRAVITER:moleſte & cum dolore.

TOR quentem:obliquantem ac replicantem. ANImos:iræ impetus & tumores. DVros : acerbos. EFFLANtem:moribundum. AFFLIGit:impingit illidit & ab occaſu ſolis conuertit ſe ad ortum:quod auguriū portendit mario futurum cum uictoria reditum. NItidos:radiantes. PRAEpetibus:proſperis & felicibus

multorum annorum memoria non decantandi augurii:ſed diuinandi tenuit diſciplinam quem irridebant collegæ tui:eumq; tum piſidam:tum ſoranum augurem eſſe dicebant. Quibus nulla uidebatur in auguriis aut auſpiciis præſentio aut ſcientia ueritatis futuræ: ſapientes aiebant ad opinionem imperitorum eſſe fictas religiones : quod longe ſecus eſt. Neq; enim in paſtoribus illis quibus Romulus præfuit:nec in ipſo Romulo hæc calliditas eſſe potuit:ut ad errorem multitudinis religiōis ſimulachra fingerent:ſed difficultas laborq; diſcendi diſertam negligentiam reddidit:malunt enim diſſerere nihil eſſe in auſpiciis:q̄ quid ſit ediſcere. Quid eſt illo auſpicio diuinius:quod apud te in Mario eſt:ut utar potiſſimum te autore?

Hic iouis altiſoni ſubito pennata ſatelles
Arboris e trunco ſerpentis ſaucia morſu
Subigit ipſa feris tranſfigens unguibus anguem
Semianimum.& uaria grauiter ceruice micantem
Quem ſe torquentem lanians roſtroq; cruentans
Iam ſatiata animos:& duros ulta dolores
Abiicit efflantem.& laceratum affligit in unda
Seq; obitu a ſolis nitidos conuertit ad ortus.
Hanc ubi præpetibus pennis lapſuq; uolantem
Conſpexit Marius diuini numinis augur
Fauſtaq; ſigna ſuæ laudis:reditusq; notauit.
Partibus intonuit cæli pater ipſe ſiniſtris
Sic aquilæ clarum firmauit Iuppiter omen.

Gellius higini notans ineptias dicit non ipſe tantum aues quæ proſperius præuolant:ſed etiam loci quos capiunt qꝛ idonei feliceſq; ſunt præpetes appellantur icciirco Dædali pennas præpetes dixit Virgilius quoniam e locis in quibus periculum metuebat in loca tutiora peruenerat locos porro præpetes & augures appellant:& ennius in annaliū primo dixit præpetibus hilares ſeſe pulchriſq; locis dant. Auibus autem præpetibus contrarias aues inferas appellari. Nigidius figulus in libro primo augurii priuati:ita dicit diſcrepat dextra ſiniſtræ præpetibus inferæ. eſt coniectare præpetes appellatas quæ altius ſublimiuſq; uolitent cum differre a præpetibus Nigidius iferas dixerit. Audiui Sulpitiū apollinarem dicere præpetes ſibi uideri eſſe alites quas Homerus tanyp terygas:ideſt exporrectas paſſaſq; & protenſas habentes alas appellauerit:quoniam iſtas potiſſimum augures ſpectarent quæ in gentibus alis patulæ atq; porrectæ ꝓuolarent. AVGVR:interpræs diuini nutus & uoluntatis quæ tali augurio declarabatur. FAVSTA:læta & fœlicia. LAVDIS:gloriæ. NOtauit:obſeruauit:& intellexit cum ſcientiam calleret auguralem. PATER:iuppiter intonuit læuum:& tonitruo firmauit augurium rationem ſiniſtri fulminis. lege apud Dionyſium libro ſecundo. OMEN: augurium. PASTOralis:rudis & ſimplex citra malitiam & calliditatem. VRBAnus:ciuilis ac per hoc non aſtutus non callidus. AD opiniones:ad iudicia & credulitatem imperitæ multitudinis ut aliqui aſſerebant. CERtis:grauibus & fide dignis. APVD ennium:in primo ſcilicet annali quo agebat de origine urbis:quam auſpicato condidit Romulus. FRAtre:Remo qui & ipſe auguralem callebat diſciplinam.

Curantes:

Curantes magna tum cura:tum cupientes
Regni dant operam ſimul auſpicio:augurioq;:
In monte Remus auſpicio.ſe deuouet:atq; ſecundã
Solus auem ſeruat at Romulus pulcher in alto
Quærit auentino cernens genus altiuolantum.
Certabant urbem romam:remoramq; uocarent
Omnis cura uiris uter eſſet induperator.
Expectant ueluti conſul quom mittere ſignum
Volt:omnes auidi ſpectant ad carceris oras:
Quam mox emittat pictis e faucibus currus.
Sic expectabat populus:atq; ore timebat
Rebus:utri magni uictoria ſit data regni.
Interea ſol albus receſſit in infera noctis:
Exin candida ſe radiis dedit icta foras lux:
Et ſimul ex alto longæ pulcherrima præpes
Læua uolauit auis:ſimul aureus exoritur ſol.
Cædunt ter quatuor de cælo corpora ſancta
Auium:præpetibus ſe.ſe pulchriſq; locis dant:
Conſpicit inde ſibi data Romulus eſſe priora
Auſpicio regni ſtabilita ſcamna ſolumq;.

Sed unde huc digreſſa eſt eodem redeat oratio: ſi nihil queam diſputare quamobrem quidq; fiat: & tantum modo fieri ea quæ commemoraui doceam parum ne Epicuro Carneadiue reſpondeam? Quid ſi etiam ratio extat artificioſæ præſenſionibus facilis:diuinæ autem paulo obſcurior? Quæ enim extis:quæ fulgoribus:quæ portentis:quæ aſtris præſentiuntur:hæc notata ſunt obſeruatione diuturna. Affert autem uetuſtas omnibus in rebus longinqua obſeruatione incredibilem ſcientiam:quæ poteſt eſſe etiam ſine motu atq; impulſu deorum: quum quid ex quoque eueniat:& quid quamque rem ſignificet: crebra animaduerſione perſpectum eſt.

CVRANTES:ſtudentes. DANT operam:inuigilant & incumbunt augurio & omini regio:ideſt ut intelligerent utri regnum aues addicerent. DEuouet:deſtinat deputat addicit. SEcundam: proſperam & felicem. PVLcher: regiæ dignitatis & indolis. ALto auentino:Liuius tantum dicit palatinum Romulus auentinum Remus ad inaugurandum templa capiunt. CERnens genus altiuolantum:circumſpiciens aues augurio ſecundas:& regni autores & duces. VIris:uirorum ſtudiis fauoribuſq;. IMperator:princeps & dux illius cœtus & condendæ urbis. EXpectãt ueluti:curam ambigui populi exitum tantæ rei anxie expectantis comparat ſpectatoribus ludorum circenſium in quibus a conſule atq; prætore miſſus aurigarum diſponebantur. SIgnum:claſſicum aut aliquid tale. ORAS: extremitates circi ubi equi repagulis quibuſdam tanq̃ carceribus includuntur emittunturq; ut luſtrent metas oblectent populi ſtudia & contendant ad palmam.

QuEM mox:q̃ cito:& quouſq;. PIctis faucibus: ornatis:carceribus atq; repagulis. ORE:uultus pallore timorem & anxietatem oſtendebat. TImebat rebus: partibus:& uariis ſtudiis ut fit cum duo ad id ſuſpirant quod duos non capit:& quiſq; rebus timet ſuis: conditioni rerum:& ſorti. Vnde Terentius Nunc noſtræ timeo parti. ALBVS: candore conſpicuus. IN infera noctis:ſub terram cuius umbra noctem efficit.

EXIN: illuceſcente aurora factum eſt augurium.

CANDIDA:ſplendida fax auroræ. ICTA: percuſſa & afflata radiis ſolis. EX ALto: parte cæli ſeptemtrionalis cuius uertex ſemper nobis eſt ſublimis. Augures e cælo ſeruantes ut autor eſt Dionyſius ad ſolis ortum reſpiciebant:quibus in ſiniſtra erat axis borealis & in dextra illi oppoſitus auſtralis:felices ergo erant aues quæ ex alto apparebant. PRAEpes:proſperi augurii: ſex uultures apparuerunt Remo.duodecim Romulo.

LAEua:ſiniſtra ac per hoc fauſta quia borealis. CEdunt:uolant. SANCTa:ueneranda:& diuinum numen demonſtrantia. AVIVM:anapeſtus eſt dactylo contrarius duas enim ſyllabas habet breues: & ultimã longam. PRAEpetibus:idoneis:& felicibus. PVLchris:honeſtis atq; conſpicuis ut fauſtum efficerent augurium. DATA eſſe priora:primas partes in augurio duodecim uulturũ. AVSPIcio: tali augurio ſe regem eſſe declaratum & confirmatum. SCANna regni:regia ſubſellia. SOlum:pro ſolium: ideſt regiam: ſedem quæ dicitur ſolium a ſoliditate. Scannum & ſcabellum a ſcandendo:ideſt aſcendendo per gradus dicuntur:uarias ſignificationes prætereo breuitatis cauſa:id tantum delibo quod ad infundendam lucem aliquam his diuinationum tenebris aptum ſit: atq; ſufficiat. STABIlita:confirmata. SED unde huc digreſſa:reuertamur inquit.Q.frater ad id de quo agebatur ideſt ad rationem & cauſam huius effectus: ideſt diuinationis. HVC:ad hæc exempla exponenda diuertit.

EODEM:ad id unde diuerticulum factum eſt & digreſſio. DISPVtare:diſputando cauſam & rationem afferre. QuAMOBRem:quare:& unde ſit talis effectus. TANtummodo:ſolum nulla reddita ratione. DOCEam:oſtendam claris exemplis ita eſſe. PArum ne:quaſi dicat non parum reſponderem negantibus diuinationem:ad quos confutandos euenta fideliter narrata ſufficerent. Attamen & rationes tractabuntur. RAtio:cauſa:diſciplina & ars. ARTIficioſæ:illius quæ arte conſtat ad differentiam alterius quæ naturalis dicitur:qualis eſt ſomniantium:& uaticinantium per furorem. RAtio facilis:aperta & plana. DIVInæ:ideſt uaticinii:& ſomnii. OBſcurior:remotior:& profundior.nõ enim ſic extat eius ratio ut diuinationis artificioſæ. QuAE enim extis:ratio & cauſa facilitatis artificioſæ diuinationis quoniam diuturna obſeruatio eã peperit. PRAEſentiuntur:ante cognoſcuntur futura eſſe q̃ ſint. NOtata: ſignata animaduerſa obſeruata. MOtu: concitatione:& afflatu diuino cum conſtet longo rerum uſu:& notatione euentorum. QuID ex quoq;:quid e re q̃que ſoleat euenire:& ſic ab euentis ad cauſas aſcenditur & hoc eſt a poſterioribus:ſcire a cauſis uero a prioribus.

ALTERA autem tractat nunc rationem & cauſam naturalis diuinationis:quæ tota pendet a ui & natura deorum: quibus cognatione quadam ut placuit nõnullis philoſophis & maxime ſtoicis humani animi iunguntur:& cum li/beri ſunt ſua ſponte diuinant. PHYſica:naturali ac indagatrice qualitatis & naturæ cuiuſq; rei. REFErenda : redu/cenda & reuocanda.ad uim diuinam:quam humana mens ſapit ut putat ſtoicus. AQuA:natura & qualitate deorũ HAVſtos:acceptos imbibitos. DELIbatos:deguſtatos:deſumptos:rebantur enim tales philoſophi animas huma/nas particulas eſſe diuini ſpiritus. Vnde Horatius. Atq; affigit humi diuinæ particulam auræ. AETERno ſenſu:diui/na intelligentia & prouidentia:deum quippe animam eſſe mundi opinati ſunt:hinc Virgilius deum ire ꝑ om/nis tractus terræ ac maris:cælumq; profundu3 cecinit: nec non ſpiritum & mentem naturæ membra intus fo/uere:magnoq; corpore miſceri. MENte:ratione ac ſpi/ritum diuino uegetante omnia præbenteq; ſenſum & cognitionem. COGNAtione : affinitate quadam:& ſimilitudine naturalis qualitatis. COMmoueri : im/pelli ad rerum futurarum cognitionem : ideſt ad diui/nandum excitari cum habeant naturam diuinam. Vn/de diuinationis nomen ductum eſt. SED uigilantes: reſpondet tacitæ obiectioni. potuiſſet enim obiici ſi hu/mani animi diuini ſunt cur non ſemper & omnes di/uinant:hoc inquit curis publicis & priuatis adſcriben/dum eſt quibus diuina mens diſtringitur : & impedi/tur. DISIVNgunt:ſeparant ſe a diuinitate tractantq; terrena & momentanea. SOCIEtate : cõmunitate cõ/mercio:natura cum corporibus illigatur tanq̃ uincu/lis. Vnde Virgilius. Igneus eſt ollis uigor & cæleſtis ori/go Sæminibus quantum non noxia corpora tardant: Terræniq; hebetant artus moribundaq; membra.

RARVM eſt quoddam genus:hi ſunt philoſophi q̃ animo peregrinantur a corpore rerumq; omnium na/turas uenantur:& explicant. AVOcent:remoueant & mentis indagatione uagentur. HORVM:talium ho/minum. AVguria:præſentiones : & præſagiones re/rum:atq; euentuum:ratio quia diuinent:ſed phyſica ꝑ/ſcrutatione futura prouideant ex cognitione naturali/um cauſarum quas ut naturæ interpretes nouerunt.

DIVIni impetus:impulſus:afflatus cõmotionis:& in/ſtinctus. RAtionis:intelligentiæ ac ſagacitatis:q̃ uim naturalium rerum callent. NAtura:naturali acumine ſuoq; motu:& non diuino. FLVxiones : inundatio/nes: redundationes:& futuros hymbres. ALIquan/do:tandem ut heraclitus aſſeuerauit non ut diuinus: ſed ut phyſicus. SOlon:autore laertio piſiſtratum ꝓ/pinquum ſuum tyrannidem affectantem quantum in ſe fuit repreſſit:na3 euocata concione in publicum pro/diens loricatus piſiſtrati nefarios conatus aperuit:di/cens:prudentior illis ſum qui hunc piſiſtratum nõ co/gnoſcunt. DIVInos : uates. COMmodum: utile ac placitum. QuAdam ſcientia:naturali ueſtigatione & coniectura. GVbernatores:nauium moderatores.

EXcubarent:pernoctarent. INſtaret:imineret: futu/rus eſſet. PHErecydes:Syrius fuit natus uidelicet in ſy/ra inſula una e' cycladibus . Pherecydes babius inquit Suidas ſyrius:eſt autem inſula una cycladum ſyra pro/pe delon. PHYSIcus:naturæ indagator atq; interpræs. IVGI puteo:peremni ſemperq; ſcatenti. Iuges aquæ dicun/tur inquit Pompeius perpetuo fluentes. INSTAre:iminere impendere. NEC uero:ponit nunc proprietatem na/turalis diuinationis:qua ſomniantes utuntur aut uates. NATVraliter:naturali impulſu atq; inſtinctu citra artem ali/quam qua freti haruſpices:aut aſtronomi futura prædicunt. SOlutus:liber ab omni contagione corporis. VACV/us:ocioſus nec occupatus cæteris curis ad uitam degendam pertinentibus. PLAne:omnino ac penitus. NIhil ſit: nil habeat cõe cum corpore:nilq; cogitet qd' ad corpus pertinet:ſed ꝑ ſe uigeat propriaq; fruat' natura quæ diuina eſt.

Altera diuinatio eſt naturalis:ut ante dixi : quæ phy/ſica diſputandi ſubtilitate referenda eſt ad naturam deorum:a qua ut doctiſſimis ſapientiſſimiſq; placu/it:hauſtos animos & libatos habemus. Quumque omnia completa & referta ſint æterno ſenſu & men/te diuina:neceſſe eſt cognatione diuinorum animo/rum animos humanos commoueri. Sed uigilantes animi uitæ neceſſitatibus ſeruiunt:diſiunguntq; ſe a ſocietate diuina uinclis corporis impediti : Rarum eſt quoddam genus eorum qui ſe a corpore auo/cent:& ad diuinarum rerum cognitionem cura om/ni ſtudioq; rapiantur. Horum ſunt auguria non di/uini impetus: ſed rationis humanæ. Nam & natura futura præſentiunt:ut aquarum fluxiones:ut defla/grationem futuram aliquando cæli atq; terrarum. Alii autem in.r.p. exercitati:ut de atheníenſi Solone accepimus orientem tyrrannidem multo ante pro/ſpiciunt:quos prudentes poſſumus dicere:ideſt pro/uidentes:diuinos nullo modo poſſumus:non plus quam mileſium Thalem:qui ut obiurgatores ſu/os conuinceret:oſtenderetq; etiam philoſophum ſi ei cõmodum eſſet pecuniam facere poſſe: omnem olea3 anteq̃ florere cœpiſſet in agro mileſio coemiſ/ſe dicit'. Animaduertit fortaſſe quadam ſcía olearu3 ubertatẽ fore. Et q dẽ ide3 prim' defectionẽ ſolis quæ Aſtyage regnãte facta ẽ:ꝓdixiſſe fert'. Multa medici: multa gubernatores agricolæ ẽt multa ꝓſentiunt:ſ3 nllã eoꝝ diuiationẽ uoco:ne illã qdẽ:q̃ ab Anaximã/dro phyſico mõiti lacedẽonii ſũt:ut urbẽ & tecta lin/q̃rẽt:armatiq; ĩ agro excubarẽt: ꝑ t'ræmot' ĩſtaret:tũ quũ & urbs tota corruit: & ex monte taygeto extrẽa mõtis q̃ſi puppis auulſa ẽ. Ne pherecides qdẽ ille py/thagore magiſter poti' diuin' habebit' q̃ Phyſic':q cũ uidiſſ3 hauſtã aq̃ de iugi puteo terræmot' dixit iſtaŕ. Nec uero unq̃ aíus hoís naturalr̃ diuíat: niſi quũ ita ſolut' ẽ & uacu':ut ei plãe nihil ſit cu3 corpe. Q đ aut

uatibus cõtingit:aut dormientibus.Itaq; ea duo ge/
nera a Dicæarcho probãtur:& ut dixi a Cratippo no
ſtro:ſi propterea quod ea proficiſcũtur a natura ſint
ſũma ſane modo ne ſola.Sin autem nihil eſſe in ob/
ſeruatione putant:multa tollunt q̄bus uitæ ratio con
tinetur.Sed quoniam dant aliquid:idq; non paruuꝫ
uaticinationes cum ſomniis:nihil eſt quod cum his
magnopere pugnemus:præſertim quuꝫ ſint q̄ om/
nino nullam diuinatiõem probent.Ergo & hi quo/
rum animi ſpretis corporibus euolant atq; excur/
runt foras ardore aliquo inflãmati atq; incitati cer/
nunt illa profecto:quæ uaticinantes ꝓnunciant:mul
tiſq; rebus inflamantur tales animi: qui corporibus
non inhærent:ut hi qui ſono quodam uocũ & phry
giis cantibus incitãtur multos nemora ſiluæq;: mul
tos amnes aut maria cõmouent: quorum furibũda
mens uidet ante multo quæ ſunt futura. Quod de
genere illa ſunt:e heu uidete:iudicauit inclytum iudi
cum inter deas tris aliquis:quo iudicio lacedemonia
mulier furiarum una aduenìet.Eodem enim modo
multa a uaticinantibus ſepe prædicta ſunt: neq; ſolũ
uerbis ſed etiam uerſibus: quos olim fauni uateſq;
canebant.Similiter Martius & Publicius uates ceci/
niſſe dicuntur quo ex genere Apollinis operta pro/
lata ſunt.Credo etiam anhelitus quoſdam fuiſſe ter/
rarum:q̄bus inflate mentes oracula funderent. Atq;
hæc quidem uatum ratio eſt:nec diſſimilis ſane ſom
niorum.Nam quæ uigilantibus accidunt uatibus:ea
dem nobis dormientibus.Viget enim animus inſõ
nis:liberq; ſenſibus ab omni impeditione curarum
iacẽte & pene mortuo corpore:qui quia uixit ab oĩ
æternitate uerſatuſq; ẽ cum ĩnumerabilibus animis:
omnia.quæ in natura reꝝ ſunt uidet:ſi modo tẽpera
tis eſcis modiciſq; potiõibus ita eſt affectus:ut ſopi/
to corpore ipſe uigilet hæc ſomniantis eſt diuinatio

VATIBVS:futura diuino impulſu & afflatu prædicentibus. PRObantur:tenent tanq̄ uera dicæarchus fuit ſiculus
Ariſtotelis auditor ut ſcribit Suidas. NOſtro:familiaritate nobis iuncto. SI propterea:inquit ſtoicus ſi hæc duo ge
nera:ideo probantur quia naturalia ſunt.eſto primum habeant locum dũmodo cætera quæ arte conſtant non exclu/
dantur. SINT ſũma:maxima genera diuinandi. SAne:certe profecto. MODO ne ſola: cæteris repudiatis quæ
nouit uita cõmunis:& uſus comprobauit. SIN autem:ideſt ſi omnino tollunt e medio artificioſas diuinationes q̃s
longa obſeruatio rerum & euentuum peperit confundunt uitam humanam & in ambiguum redigunt quæ talibus:
obſeruantibus regitur. IN obſeruatione:ideſt nullam
eſſe ueritatem in diuinatione quam uocant artificioſã.
RAtio uitæ:ars:moduſq; uiuẽdi:quem diuturna ob
ſeruatio ſtabiliuit. DANT aliquid:concedunt aliquã
eſſe diuinationem uaticinantium ſcilicet & ſomnianti/
um. CVM his:cratippo: & Dicæarcho. CVM ſint:
aliqui philoſophi reperiantur ut Epicurei negantes pe
nitus ullam eſſe diuinationem. EVOlant : exeunt cõ/
mentando & libere contemplando amotis corporeis
obſtaculis. ARdore:ideſt ardenti cupidine ueri uiden
di & diſpiciendi:nec non exceſſu quodam mentis : &
inſpiratione diuina hi uaticinantes dicuntur:& præſa/
gi. PRAEnuntiant:futura prædicunt. INflãmantur
accenduntur & cõmouentur non una re ſed multis.
NON inherent:ideſt qui uagantur & excurrunt.
INcitantur:aguntur in furorem quendam & mentis
alienationẽ. PHRYgiis:cybeleiis.Heuſtathius Libyci
Dionyſii interpræs dicit.Arrianus autor eſt phrygas eſ
ſe ditiſſimos:antiquiſſimoſq; omnium hominum: &
furibundos propter cybelen:fiunt enim chorybantes
cum furore agitantur:& clamant ſaliuntq; futura præ/
dicentes. COMmouent:incitant ad furorem. FVri/
BVNDA: commota:& inflãmata. E HEV:uaticini/
um Caſſandræ furentis:carmen eſt tragici poetæ uatici
nantem puellam inducentis. INter:deas tris:Palladẽ.
Iunonem:& Venerem cui aureum pomum addixit Pa
ris in ida phrygia paſtor. MVlier:Laconica Helena tan
torum malorum cauſa. VERſibus : carminibus:quæ
pedibus conſtarent & numeris : quod erat mirum in
natura rudi ac ſimplici:quapropter diuina ſuberat uis :
fauni & uates dicti ſunt a fando & uaticinando. CEci
niſſe:uerſibus enunciaſſe futura:ſic etiam fuerunt reſpõ
ſa apollinis q̃uis phœbades eſſent omnino rudes.Mar
tius & publicius Romani fuerunt. QuO genere: me
trica oratione ac numeris. OPERta : arcana oraculis
apollineis reſerata. CREdo etiam:ponit aliam ratio/
nem & cauſam naturalis diuinationis. ANHElitus:
ſpiritus & afflatus. ORAcula:prædictiones rerum fu
turarum.eſt autem oraculum ſententia diuina ore hu/
mano enunciata. RAtio:cauſa quare uates futura enũ
cient. NEC diſſimilis:ẽ ſcilicet ratio & cauſa ſomnio/
rum:habet enim & ipſa originem a natura:uates uigi/
lando præſagiunt.Idem efficiunt dormientes docente
natura & inſtigante. NAM quæ accidunt:ideſt uigo
res animorum:& liberi motus cum e corporibus ex/
currunt:& aliqua re obiecta incitantur. VIGET:uigo
rem habet cum nõ diſtrahatur ſenſibus:uiſu ſcilicet au
ditu:guſtu:odoratu:& tactu iccirco ſomnus dicitur obligatio ſenſuum. QVI:animus opinio priſcorum fuit & ma
xime Platonis tot animas fuiſſe creatas ab initio quot ſtellæ ſunt ad quod reſpiciens Virgilius cecinit in georgicis.
Nec morti eſſe locum:ſed uiua uolare Sideris in numerum atq; alto ſuccedere cælo.quam hallucinationem confuta
uit Ariſtoteles:& ueritas chriſtiani dogmatis damnat imprimis. INNVmerabilibus:infinitis. IN natura: in ſecretis
rerum naturalium. AFFEctus:diſpoſitus ut uere dicatur uigilare cum corpus dormit. HAEC talis naturæ talemq;
habet rationem & cauſam.

HIC:in hac parte locoqꝫ eſt utraqꝫ diuinatio inquit Quitus & ars inuenta interprætandi oracula cæteraqꝫ diuinatio
num genera fruſtra ſiquidem data eſſet diuinatio ſi modus & uia intelligendi & interprætandi non haberetur. Hoc
munere functus eſt Antiphon athenienſis cuius & Luciáus meminit agens de portis ſomniorum. & ianitore atqꝫ edi
tuo. INterprætatio:ratio & ars interprætandi quæ uiſa ſint. NEqꝫ ea naturalis:non naturæ proprietate atqꝫ inſtin/
ctu. SED artificioſa:arte comparata:& uſu effecta. EOdemqꝫ modo:ſimiliter interprætatio uaticiniorum. EXpla
natores:interprætes & enarratores talium quéadmodum grāmatici ſunt explanatores poetarum. AD uenas:meatus
& fluxus uenæ quadam ſimilitudine dicuntur ſubter
ranei meatus per quos metalla fluunt ut ſanguis ꝑ ue/
nas corporis:& ſpiritus per arterias. CVLTus: tracta
tiones & concinationes ad optimum ſaporé. CON
ditiones:uias & modos condiendi addito ſalæ cæte
riſqꝫ condimentis:condire eſt ſaporem rebus compara
re ac bene diſponere. MAteria:omne id quod naturæ
ſollertia præparauit artibus ut nouas inducant formas
Artifex etenim materiem ſibi nō poteſt gignere: ſed ge
neratam a natura effingit. CONfectionis: elaboratio
nis & conformationis. FAbricam:artificium. QuO
modo autem. Ambigitur inquit Quintus quomodo
uideri poſſint ea quæ nondum ſunt:ſed hoc erit mani
feſtum ſi quædam ante declarétur. & teneant̃. SED
explorata:ideſt quæſita & cognita. ANte quæri:ueſti
gari & diſſeri. HAEC:qua uia ſcilicet uideantur ea q̃
nondum ſubſiſtunt:ſed latent in ſuis cauſis. CON/
tinet:compræhendit:& ſuſtinet. EA ratio:cognitio &
ſcientia. OBtinemus:conſeruamus tuemur: atqꝫ de/
fendimus. STAbit:firmum erit & clarum. HVNC
locum:hanc quæ eſt in manibus quæſtionem de diui
natione:nec non rationem quare uideri poſſint futura
ESSE deos:nam Lucilius balbus ex ſtoicorum ſen/
tentia probat eſſe deos in ſecundo de natura deorū ut
dictum eſt:eorum qualitas aperit:prouidentiaqꝫ eoruꝫ
adminiſtrari mundū humaniſqꝫ rebus conſuli tandem
concluditur. SI tenemus:ſentimus atqꝫ defendimus.
Conuelli:cōmoueri & labefactari cū firmiſſima ſint
& ueriſſima. Neceſſe eſt:qm̄ niſi id facerent hominibꝰ
nō cōſulerét. QuOmodo:q̃ uia & rōne ſignificet̃:nō
n. indifferéter agit̃:ſed ut diuiæ libuerit ꝓuidétiæ. FIS
ſis:rimis & diuiſionibꝰ in iecor̃ apparétibꝰ aut ſingulis
uocibꝰ auiū:ſed qbuſdā ut cæliꝰ diſponit̃. DEcorum:
cōueniés diuinæ maieſtati. NEC fieri pōt:hāc ſniām
demiror i ſtoico ph̄o ꝓnoeæ oīa tribuéti: q̄ꝑ accipio
īndecorū eē diiſqꝫ indignū rebꝰ minimis ītereſſe: fieri āt
nō poſſe ut interſit pēitus auerſor:ſed forte mēdoſus ē
codex:& hoc inſertū eſt critici cuiuſdā iudicio qđ ſæpi
us aberrat q̃ collimet. VT certis:qbuſdā definitis ue/
tis. & ꝓuiſis. CERta:q̃dā definita: & ſignificantia.
PRAEcurrerér:ꝓuenirét antecederét in oī mēbro na
turæ ac diuiatiōis gn̄e. EXtis:īteſtinis atqꝫ uiſceribus.
OSTENtis:ꝓdigiis & mōſtris. VIſis: imaginibꝰ &
phantaſmatibus. VOcibꝰ:enuntiationibus uaticinan
tium ꝑ furoré. EA:ſigna. BEne:recte:ac uere. PER
cepta:cognita & intellecta. NON ſepe:ideſt raro aber
rant a ueritate quam ſigna præcurrunt. MALE con/
iecta:prauo coniectu intellecta: iudicataqꝫ. INTER/
prætata:explanata declarata perperam. VITIO: cul/
pa quoniam ueræ ſunt:ſed male intelliguntur. CON
tinentem:gubernantem:& conſeruantem. QVA ra
tione:uia modo cauſa. SVSPIcari: opinari.

Vis ſentiens

hic magna quædam exoritur neqꝫ ea naturalis:ſed ar
tificioſa ſomniorum Antiphonis interprætatio:eo/
demqꝫ modo & oraculorum & uaticinationum:ſūt
enim explanatores:ut grammatici poetarum. Nam
ut aurum & argentum æs ferrum fruſtra natura di/
uina genuiſſet:niſi eadem docuiſſet quemadmo/
dum ad eorum uenas perueniretur: Nec fruges ter/
ræ:bacaſue arborum cum utilitate ulla generi huma
no dediſſet:niſi earum cultus & conditiones tradi/
diſſet:materia quid deinde iuuaret niſi confectionis
eius fabricam haberemus: ſic cum omni utilitate
quam dii hominibus dederunt ars aliqua coniun/
cta eſt:per quam illa utilitas percipi poſſit. Item igi/
tur ſomniis:uaticinatōibus oraculis: q̄ erant multa
obſcura multa ambigua explicatiōes adhibitæ ſunt
interprætum. Quomodo autem aut uates aut ſom
niantes ea uideant quæ nuſquam etiam tunc ſint:
magna quæſtio eſt: ſed explorata ſi ſint ea:quæ ante
quæri debeant:ſint hæc quæ quærimus faciliora.
Continet enim totam hanc quæſtionem ea ratio:
quæ eſt de natura deorum: quæ a te ſecundo libro
eſt explicata dilucide:quam ſi obtinemus:ſtabit illud
quod hunc locum continet: de quo agimus eſſe
deos: & eorum prouidentia mundum adminiſtra/
ri:eoſdēqꝫ conſulere rebus humanis:nec ſolum uni
uerſis:uerumetiaꝫ ſingulis. Hæc ſi tenemus q̃ mihi
qdem non uidentur poſſe conuelli:profecto homi
nibus a diis futura ſignificari neceſſe eſt. Sed diſtin/
guendum uidetur quonam modo. Nam non pla/
cet ſtoicis ſingulis iecorum fiſſis:aut auiuꝫ cantibus
intereſſe deum:neqꝫ enim decorum eſt: nec diis di/
gnum:nec fieri ullo pacto poteſt:ſed ita a principio
inchoatum eſſe munduꝫ:ut certis rebus certa ſigna
præcurrerent: Alia in extis:alia in auibus:alia in fulgo
ribus:alia in oſtentis:alia ī ſtellis:alia in ſomniantium
uiſis:alia in furentium uocibus:ea quibus bene per/
cepta ſunt:hi non ſepe fallunt̃. Male coniecta:maleqꝫ
interprætata falſa ſunt:non rerum uitio:ſed interpræ
tum inſcientia. Hoc auteꝫ poſito atqꝫ conceſſo eſſe
quandam uim diuinaꝫ hominum uitam continenté
nō difficile eſt: quæ fieri certe uidemus:ea qua rōne
fiát ſuſpicari. Nā & ad hoſtiā deligendā pōt dux eſſe

uis quædam ſentiens:quæ eſt toto confuſa mundo:
& tum quum imolare uelis extorum fieri mutatio
poteſt:ut aut abſit aliquid aut ſuperſit.Paruis.n.mo/
mentis multa natura aut affingit:aut mutat:aut de/
trahit:qd ne dubitare poſſimus:maximo eſt argumē
to:quod paulo ante interitū Cæſaris cōtigit: q̃ quū
imolaret illo die quo primū in ſella aurea ſedit:& cū
purpurea ueſte ꝓceſſit:in extis bouis optimi cor nō
fuit.Nū igitur cenſes ullum animal quod ſanguinē
habeat:ſine corde eſſe poſſe? Qua ille rei nouitate
perculſus:quū ſpurinna diceret timendū eſſe ne cō/
ſilium & uita deficeret:earum enī rex utraq; a corde
ꝓficiſci:poſtero die caput in iecore non fuit: quæ q/
dem illi portēdebantur a diis imortalibus:ut uideret
interitum non ut caueret.Quū igitur hæ partes i ex
tis nō reperiuntur:ſine q̃bus uictima illa uiuere ne/
quiſſet:itelligendū eſt in ipſo imolationis tempore
eas partes quæ abſint interiſſe.Eadēq; efficit in aui/
bus diuina mens ut cū huc tunc illuc uolēt alites : tū
in hac tū in illa parte ſe occultent:tum a dextra tum
a ſiniſtra parte canant oſcines.Nam ſi omne animal
ut uult ita utitur motu ſui corporis prono:obliquo:
ſupino:mēbraq; quo uult flectit:contorquet porri/
git:cōtrahit:eaq; ante efficit pene q̃ cogitat:quāto id
deo eſt facilius:cuius numini parent oia:idemq; mit
tit & ſigna nobis eius generis:qualia permulta hiſto
ria tradidit:quale ſcriptum illud uidemus:ſi lūa pau/
lo ante ſolis ortum defeciſſet in ſigno leonis:fore ut
armis Darius & Perſæ ab Alexandro:& Macedoni/
bus prælio uincerētur:Dariuſq; moreretur. Et ſi pu
ella nata biceps eſſet:ſeditionē in populo fore:corru
ptelam & adulteriū domi.Et ſi mulier leonē peperiſ
ſe uiſa eſſet:fore ut ab exteris gentibus uinceretur illa
res.p.in qua id contigiſſet.Eiuſdē generis ēt illud eſt:
quod ſcribit Herodotus Crœſi filium quum eſſet
infans locutū:quo oſtēto regnum patris & domū
funditus cōcidiſſe:Caput arſiſſe Seruio Tullio dor/
mienti:q̃ hiſtoria non ꝑdidit? Vt igitur qui ſe tradet
ita q̄eti præparato aīo cū bonis cogitatiōibus ad tran
quillitatē accōmodatis certa & uera cernit in ſomnis
ſic caſtus aīus puruſq; uigilantis & ad aſtrorū & ad
auium reliquorumq; ſignorum:& ad extorum ue/
ritatem eſt paratior.Hoc nimirum eſt illud quod de
Socrate accepimus:quodque ab ipſo in libris ſocra/
ticorum ſepe dicitur eſſe diuinum quiddam : quod
dæmonion appellat:cui ſemper ipſe paruerit:nunq̃ i
pellenti:ſepe reuocanti.Et ſocrates quidem quo quē

VIS SENTIENS:ideſt diuina quædam intelligen/
tia qua duce:ac inſtigatrice uictima eligitur ad ſacra.
QVAE:uis ſentiens quā mundi animam ſtoici opi
nati ſunt. CONſuſa:mixta magno corpori eiuſq; mē
bris. SVperſit:redundet. MOmentis:punctis tempo
rum. Momētum eſt mutatio pene indiuiſibilis. AF/
fingit:addit. ARgumento ſigno:& ꝓbationi. OPI
mi:obeſi. NVM cenſes:impoſſibile īquit eſt tale ani
mal eſſe ſine corde. Ariſtoteles agēs de partibus anima
lium dicit. Cor igitur omnibus ſanguine præditis ieſt.
Sanguis enim neceſſario ineſt his quæ ſanguinea ſunt
qui cum humidus ſit conceptaculum habeat neceſſe
eſt:ideoq; uenas natura finxit quarum unum eſſe prin
cipium neceſſe eſt. Vbicunq;.n.fieri pōt unū eſſe q̃ plu
ra melius eſt cor aūt uenarum principiū eſt. PERcul/
ſus:cōmotus conterritus. CONſiliū:ratio:cuius ſedē
in corde poſuit Ariſtoteles : Plato autē i cerebro:cor in
quit philoſophus ſanguinolentū:eſt motus etiā lætitiæ
ac triſtitiæ deniq; oium ſenſuum hinc oriri uidentur.
Quod principiū ſit naturæ eorum quæ ſanguinē ha/
bent argumentū uel inde deduci poteſt ꝙ nullum ani
mal ſanguinis compos careat corde: principium.n.ſan
guinis habeant neceſſe eſt. CAput:ſūma' pars iecoris.
VT uideret:futura prænoſceret. OSCInes:aues ore
auguriū facientes. NAM ſi omne animal:ſimilitudi/
ne oñdit hoc eſſe diuinæ menti factu facillimū. PRO
no:decliui cernuo. OBliquo:flexo. PORrigit:exten
dit. NVmini potentiæ uoluntati imperio. CVM eſ/
ſet infans:ideſt mutus fariq; nequiret erat .crœſo īquit
herodotus filius habilis cætera:ſed mutus:quod uitiū
ut emēdaret delphos etiā miſerat.Pythia ſic reſpondit
Lyde gēus Rex multorū ualde īſcie crœſe.Ne cura gna
ti exoptatā audiſſe loquentis.Intra ædes uocem ſine q̃
potior tibi longe.Illa die qm̄ primum īfelice loquetur.
Captis mœnibus quidam perſes i crœſum ſibi ignotū
ut occiſurus uadebat.Mutus ut aſpexit timens patri in
hanc erupit uocē.Homo ne perimas crœſum. QuE
hiſtoria.q.d.omnia litterarum monimenta tum latina
rum tum græcarum id teſtanť:eo tempore inquit Liui
us in regia prodigium uiſum.Puero dormienti cui ſer
uio Tullio nomen fuit caput arſiſſe ferunt multorum
in conſpectu. CAſtus:imaculatus. PVrus:ſincerus ci
traq; uitium. VEritatem:ueram ſignificationem:& in
telligentiam:& ſic affert fidem utriuſq; diuinationis.
IMpellenti:hortanti ad aliquid agendum.Dæmones
græce dicuntur latine lares domorum tutores: & ho/
minum in Timæo ſic ſcribit.Idem Cicero.Dæmonas
appellant græci:noſtri:ut opinor:lares ſi modo hoc re/
cte conuerſum uideri poteſt.

AVTOREM:doctorem ac ducem. REferendum:
conſilium ab eo petendum quem ut uaticinii & ſapiē/
tiæ numen græcia ueneratur. ADductum:attractum.
PRAEſagitione:præſentione:ac uaticinatione. DE/
lium:oppidum fuit ac templuꝫ apollinis in boetia qđ
e delo profecti condiderunt. Liuius agens de bello ma/
cedonico:ſic ſcribit Templum eſt apollinis delium im
minens mari ubi & fano lucoq; ea religione & eo iure
quo ſancta ſunt templa Aſyla græci appellant. CON
iecta:explanata & interprætata. AEQVISſimo: pa/
catiſſimo:& tranquilliſſimo. Socrates apud Platonem
in apologia ſic loquitur: Diuina quædam uox mihi
adeſt quæ agere quippiā aliquando prohibet ad agen
dum uero prouocat nunq̄:uos iudices bene de morte
ſperare debetis:idq; unum cogitate uerum eſſe:uiro ui/
delicet bono nil mali accidere poſſe neq; uiuenti neq;
uita defuncto:mihi laboribus morte liberari bonū eſt:
& ideo diuinum illud ſignū mihi non obſtitit. SVG
geſtum:pulpitum. ARte:ratione ac formulis. CON
iectura:opinabili iudicio quod ſignis nititur coniectu
ralis eſt mædicina:īquit Celſus:ratioq; coniecturæ ta/
lis eſt ut cum ſæpius reſponderit aliquando tamē fal/
lat. PRO certo:uero:& fixo. IPſum:ſignum aut illi
oppoſitum. PRAEſenſa:præcognita & enūtiata pri/
uſq̄ fierent. DIuine:ideſt diuinitus:& non alia ui q̄ di
uinatione. VT cadat:eueniat. CAſu aut fortuito:ideſt
excluſo caſu qui naturam ſequitur:& fortuna quæ mē
tem:cum accidens cauſa ſit in utroq; ut in phyſicis ape
rit philoſophus. ESSE diuinationem: peritiam & ar
tem diuinandi cuius cauſa eſt deus inquit & fatum:&
natura. VIS:poteſtas:& efficacia. RAtio: cauſa:mo/
dus:& uia. REpetenda:requirēda ab his tribus. FA
to:neceſſitate quadam fatali cauſarum inquit. Idem Ci
cero in topicis:genera ſunt duo unum quod ui ſua id
quod ſub ea ſubiectum eſt certe efficit ut ignis accēdit.
Alterum ſine quo effici quid non poſſit ut ſi quis æs
cauſam ſtatuæ uelit dicere eius generis cauſarum ſine
quo non efficitur alia ſunt quieta nihil agentia ſtolida
quodāmodo ut locus tēpus materies ferramenta. Alia
autem præcurſionem quandam adhibent ad efficien/
dum & quædam afferunt per ſe adiumēta: & ſi nō ne
ceſſaria:ut amori congreſſio cauſam attulerit:amor fla/
gitio ex hoc genere cauſarum ex æternitate pendentiuꝫ
a ſtoicis fatum nectitur:hæc Cicero. Chryſippus quar/
to de prouidentia dicit hemarmenen: ideſt fatum eſſe
naturalem quendam ordinem omnium rerū ex æter/
no. RAtio:uis ipſa cauſarum:& rerum quædam im/
plexa ſeries & cathēa:ut placuit ſtoicis. HEmarmene:
dicitur quoniam omnia genita ordine quodam com/
præhenduntur. Marpto græce compræhendo latine.
SEriem:contextum quendam. FLVens:emanans in
omne tempus talis præcedētium cauſarū uerus effect⁹.
FVErit futurum:pendens uidelicet a cauſis in quib⁹:
latebat. NAtura:rerum uis: & proprietas. SVperſti/
tioſe:curioſe nimis & anxie. PHYſice: ſecundum na/
turæ rationem cauſas rerum continentis.

Cauſa

autorem meliorem quærimus:Xenophonti conſu
lenti:ſequeretur ne Epicuruꝫ:poſtea q̄ expoſuit quæ
ſibi uidebantur:& noſtrum quideꝫ inquit humanū
eſt conſilium:ſed de rebus & obſcuris & incertis ad
Apollinem cenſeo referendū:ad quē etiam Atheni/
enſes publice de maioribus rebus ſemp. rettulerūt.
Scriptū eſt item quū Critonis ſui familiaris oculum
alligatum uidiſſet:quæſiuiſſe quid eſſet. Quum aūt
ille reſpondiſſet in agro ambulanti ramulum addu/
ctum ut remiſſus eſſe in oculū ſuum recidiſſe:tū So
crates. Nō enim paruiſti mihi reuocāti:quū uterer q̄
ſoleo pſagitiōe diuina. Idē ēt Socrates quū apud de
lium male pugnatum eſſe lachete pretore fugeretq;
cū ipſo lachete ut uentū eſt in triuiū eadē q̄ cæteri fu/
gere noluit:qbus quærētibus cur non eadem uia p/
geret:deterreri adeo dixit. Tū qdem ii q alia uia fuge
rāt:in hoſtiū equitatū inciderunt:Per multa coniecta
ſunt ab Antipatro:quæ mirabiliter a Socrate diuina/
ta ſunt:q̄ prætermittā:tibi.n.nota ſunt:mihi ad cōme
morandū nō neceſſaria. Illud tñ eius philoſophi ma
gnificum ac pene diuinū:q cuꝫ impiis ſententiis dā
natus eēt:æquiſſimo animo duxit mori. Neq; enim
domo egredienti:neq; illud ſuggeſtum:in quo cau/
ſam dixerat aſcendenti ſignū ſibi ullū qđ conſueſſet
adeo quaſi mali alicuius īpendentis datū. Equidē ſic
arbitror ēt ſi multa fallāt eos qui aut arte aut cōiectu
ra diuinare uideant᷑:eē tñ diuinationē: hoīes aūt ut
in cæteris artibus ſic in hac poſſe falli. Pōt aūt accide
re ut aliqđ ſignū dubie datū:p certo ſit acceptū:pōt
aliqđ latuiſſe:aut ipſum:aut quod eſſet illi cōtrariuꝫ.
Mihi aūt ad hoc de quo diſputo pbandū ſatis eſt nō
modo plura:ſed ēt pauciora diuine pſenſa: & pdicta
reperiri. Quin ēt hoc nō dubitās dixeri:ſi unum ali
qd ita ſit prædictū præſenſumq;:ut quū euenerit:ita
cadat ut pdictū ſit:neq; in eo qcq̄ caſu & fortuitu fa/
ctū eē appareat:eſſe certe diuinationē:idq; eſſet om/
nibus cōfitēdum. Quo circa primū mihi uidet᷑ ut
Poſſidonius facit adeo de quo ſatis dictū eſt:deīde a
fato deīde a natura uis omnis diuinādi ratioq; repe/
tēda eſt. Fieri igitur omnia fato ratio cogit fateri:fatū
aūt id appello:qđ græci hemarmenē ideſt ordinē ſe/
riemq; cauſaꝝ:quum cauſa cauſam ex ſe gignat:ea ē
ex omni æternitate fluens ueritas ſempiterna. Qđ
quū ita ſit:nihil eſt factū quod nō futurum fuerit:eo
demq; modo nihil eſt futurū:cuius nō cauſas id ipſū
efficiētes natura cōtineat. Ex quo intelligit᷑ ut fatum
ſit non id quod ſuperſtitioſe:ſed id qđ phyſice dicit᷑

Cauſa

CAVSA:rõ & principiũ efficiendi uim hñs. INſtant:pſen tia ſunt. NOtari:ſignari & aiaduerti:cõiiciq₃. PLErũq₃:
ſæpius:qm̃ nõ ſemp ipſa ſigna rñdent:& cõiectura.Siqd ait Celſus uix in milleſimo corpe aliqñ decipit:id notã nõ ha
bet.Medicina eſt cõiecturalis:neq₃ rñdet ei plerũq₃ nõ ſolũ cõiectura:ſed etiã experientia:& ĩterdum nõ febris:nõ cibus
non ſomnus ſubſequit̃ ſicut aſſueuit. ID:qđ.ſ.ſemp cõſequat̃. VEriſimiles:hñtes aliquã ſimilitudinem ueri:& non
certitudinẽ.Eſt enim cõiecturalis ars diuinatio. PERfurorem:afflatum diuinũ & mẽtis alienationẽ per quãdam exta/
ſim diuinitus accidẽtem. Q VIEte:ſomno & ſic ponit utrũq₃ mẽbrum naturalis diuinationis. ALIO loco.i.libello

cauſa æterna rerum cur & ea quæ præterierunt facta
ſint:& quæ inſtant fiant:& quæ ſequunt̃ futura ſint.
Ita fit ut obſeruatione notari poſſit:quæ res quam/
cũq₃ cauſam plærũq₃ cõſequatur etiam ſi non ſemp.
Nam id quidem difficile eſt affirmare:eaſdemq₃ cau
ſas ueriſimiles rerum futurarum cerni ab iis:qui aut
per furorem eas:aut in quiete uideant.Præterea quũ
fato omnia fiant:id quod alio loco oſtẽdetur:ſi quis
mortalis poſſit.eſſe qui colligationem cauſarꝫ oĩum
perſpiciat animo:nihil eum profecto fallet.Q ui enĩ
teneat cauſas rerum futurarum idem neceſſe ,eſt om
nia teneat:quæ futura ſint. Q uod quum facere ne/
mo niſi deus poſſit:relinquendum eſt homini ut ſi/
gnis quibuſdam cõſequentia declarãtibus futura p̃/
ſentiat.Non enim illa quæ futura ſunt ſubito exiſtũt:
ſed eſt quaſi rudentis explicatio : ſic traductio tem//
poris nihil noui efficientis:& primum quidq₃ repli/
cantis.Q đ & hi uidẽt qbus naturalis diuinatio data
eſt:& hi qbus curſus rerꝫ obſeruãdo notatus ẽ. Q ui
& ſi cauſas ipſas nõ cernũt:ſigna tñ cauſarꝫ & notas
cernũt:ad quas adhibita memoria & diligẽtia ex mo
nimẽtis ſupiorꝫ efficit̃ ea diuinatio q̃ artificioſa dici/
tur extorꝫ:fulgurꝫ:oſtẽtorũ:ſignorũq₃ cæleſtiũ.Nõ ẽ
igit̃ ut mirãdũ ſit ea p̃ſentiri a diuinãtib⁹:q̃ nũq̃ ſint
Sunt enim oĩa:ſed tempore abſunt.Atq₃ ut in ſæmi
nibus uis ineſt earum rerũ q̃ ex his ꝓgignũtur:ſic in
cauſis conditæ ſunt res futuræ:quas eſſe futuras aut
cõcitata mens aut ſoluta ſomno cernit:aut ratio:aut
cõiectura p̃ſentit.Atq₃ ut hi qui ſolis & lunæ reliquo
rumq₃ ſyderum ortus:obitus:motuſq₃ cognorunt:
quo quidq₃ tempore eorum futuruz ſit multo ante
prædicunt:ſic qui curſum rerum euentorũq₃ conſe/
quentia diuturnitate pertractata notauerunt:aut ſem
per aut ſi id difficile eſt plærumq₃. Q uod ſi ne id q/
dem conceditur:nõnunq̃ certe quid futurum ſit itel
ligunt.Atq₃ hæc quidem & q̃daz eiuſmodi argumẽ/
ta:cur ſit diuinatio ducunt̃ a fato:a natura autem alia
q̃dam ratio eſt:quæ docet quãta ſit animi uis ſeiun/
cta a corporis ſenſibus:qđ maxime cõtingit aut dor
mientibus:aut mẽte permotis. V t eni deorũ aĩ ſine
oculis ſine auribus:ſine lingua ſentiunt inter ſe quid
quiſq₃ ſentiat:ex quo fit ut hoĩes etiam quum taciti

qué de fato cõpoſuit Ci. Cuius pars extat lacera:& mẽ/
doſa:ut i ea uſus pene nullus ſit. COLligationẽ:cõne
xionẽ ac feriẽ ad ꝓducẽdos effect⁹. TEneat:hẽat:co/
gnoſcat itelligat. Hoĩ:hũanæ cognitõi q̃ ad p̃ſpiciẽdas
cãs in diuina maieſtate:atq₃ inſcrutabili cõſilio latentes:
SIgnis.i.notis quas cauſæ oſtẽdũt. CONſequentia:
euentura. NON exiſtũt:nõ apparẽt:ſeq₃ oſtendũt:ſed
latẽt in ſuis cauſis. SED eſt:ſimilitudine nautici funis
& piſcatorii:qui explicat̃:& cõplicatur oſtendit naturã
tpis fluentis & redeuntis. Vñ dixit Virg. In ſe per ſua ue
ſtigia uoluit̃ annus qui ob id emautos uocat̃ a græcis.
EXplicatio:euolutio. TRAductio:traiectio & cur/
ſus. NIhil noui:qm̃ eedẽ cauſæ eoſdẽ effect⁹ alias ꝓdu
xerũt:& ſic ſub ſole nouũ eſt nihil. REplicãtis:iterꝫ in
uoluentis:ut fiant inuolucra tẽporꝫ:earũdẽq₃ cauſarũ:
nec nõ euentorꝫ ſuo tpe:ac loco. Q VOD:quã rẽ.i.
explicationẽ:& replicationẽ per eadem ueſtigia rerum
cauſas & notas. NAturalis:per furorẽ:& q̃etẽ. NO/
tatus:ſignatus & obſeruatus lõgo uſu quo ars efficit̃.
CAVſas:rõnes:& uim efficientẽ.uident tñ notas rerꝫ
cõſequẽtiũ.Fatũ dicebat Chryſipp⁹ autore gellio ẽ ſem
piterna q̃dã et ĩdeclinabilis ſeries rerꝫ et cathena uoluẽs
ſeſe & ĩplicãs p æternos cõſequẽtiæ ordines e qb⁹ apta:
cõnexaq₃ eſt. EX monimẽtis:obſeruationib⁹ & hyſto
riis. SIgnorꝫ cæleſtiũ quæ aſtronomi notantes aſtro/
nomiam effecerũt. NON eſt mirũ:occurrit obiectiõi:
docetq₃ ea eẽ in ſuis cauſis q̃ nõdũ extant aut apparẽt.
NVSq̃ ſint:nõdum appareant. SVNT oĩa:hñt eẽ in
propriis cauſis. TEMpore.ſpatio tpis & conditione:
oĩa ſiqdem ſuo tpe ac loco apparent & traiectio tpis ex
plicat cũcta & implicat. VIS:cauſa efficiẽs & ꝓcreans
CONcitata:diuinitus cõmota:& ĩſpirata. SOluta:li
bera corpore ſopi:coligatiſq₃ ſenſibus:& hæc eſt furẽ/
tium diuinatio & ſomniantium. AVT rõ.i.ars uſu ef
fecta:eſt ſiqdem hæc artificioſa diuinatio. CONiectu
ra:notatio ſignorum:& opinabile iudiciũ. EVENto/
rum:effectuum. CONſequentia ꝑtractata:diligenter
obſeruata ea quæ tales notas & ſigna ſeq ſolẽt. DIV/
turnitate:longo uſu:& experientia:tractare eſt frequen
ter tãgere.ꝑtractata dicunt̃ exacte ac ſtudioſe tacta:uiſa:
& cognita. NOtauere:obſeruauerunt. PLErũq₃:ſæ/
pius & ut plurimum. NON nunq̃:aliqñ & ĩterdum.
EIVSmodi:eiuſdem generis & qualitatis. DVcunt̃:
originantur a fatalibus cauſis:in quibus latent omnia
& cõſeruãtur. A NAtura:a naturali ꝓprietate rerum:
quarum principiũ optinet anima. RAtio:uia & mo/
dus. VIS:poteſtas & efficacia. SEiuncta:ſeparata & li
bera per ſomnum quo extrinſeci ligantur ſenſus:& ani
ma ſoluit̃ quæ prius alligata erat:& occupata circa ob/
iecta ſenſuum. MENte permotis:furentibus & uatici/
nantibus. SENtiunt:cognoſcunt & intelligunt hu/
mana ſi cogitationes.

OPTENT cupiant aliquid. VOueant:ꝑmittant numinibus ſi cõpotes uoti.i.deſiderii fuerint. VAcant:uacui ſunt & ſuloti. PERmoti:furore perciti. LIberi:ſoluti. INcitati:cõmoti ſine ſenſuum adminiculo:ſed ſua ui diuina & ꝑſa ga. RAtionẽ naturæ:modum & uiam naturalis diuinatiõis. TRAducere:tráſferre accõmodareq;. RImat̃:ſubtili/ ter inqrit:& ꝑſcrutat̃ artificioſa diuĩatio quãtũ põt id qđ naturalis diuinatio ꝑcipit:hæc ſiqdẽ ui naturæ excitat̃ ad co gnitionẽ cauſaꝝ & euẽtoꝝ:illa tendit ad idẽ alia uia.i.lõga reꝝ experiẽtia:& obſeruatiõe ſignoꝝ q̃ inſunt ipſis rebus: quas natura tuet̃ & fouet.hæc igit̃ diuinatio etiã a natura ꝓficiſci uidet̃:ſed nõ ea ꝓprietate ac facultate qua naturalis: iõ dixit rimat̃ id quoq; quãtum põt:& affert opionem Poſſidonii .cẽſentis eẽ in ipſis naturæ mẽbris reꝝ futu raꝝ notas:& cauſas efficiẽdi uim hñtes. CEOS:ceam inſulam incolentes.eſt aũt hæc inſula ꝓpe euboeam:in mari ægeo. ACCEpimus:intelleximus. CONiectu ram:opinabile iudicium e tali ſigno & nota rei. EX/ titerit apparuerit. PINgue:craſſum. CONcretũ cæ/ lum:denſum aerem & noxium. ASPIratio:afflat⁹ & motus. GRAuis:noxia:oneroſa. PVrum:defecatum & liqdũ. INſtituiſſet:ordinaſſe prudẽter & ĩgenioſe.

EXhabitu:naturali diſpõne. A NAtura:ab habitu naturali reꝝ & qualitate. PROfecta:orta & origina/ ta. OBſeruatio:ad notatio: VSVS:expiẽtia. QuAE: ideſt ſigna in utrãq; partẽ & futurã ſterilitatẽ aut fertili tatem. DIES:tp̃s ipm:quo multa inueniunt̃ addun/ turq; inuentis:facile eſt inuentis addere inquit phũs:& ad id tp̃s ſuffragatur ſic artes ad ſũmũ creuerũt faſtigiũ: Nihil.n.humanũ inuentũ eẽ põt ſimul & ꝑfectũ. IN/ chryſe.i.tragœdia de chryſe ſminthei apollinis olim ſa/ cerdote:cuius meminit homerus in iliade. PHYſicus: naturæ ĩterpres atq; uenator q̃uis ĩqt ut ei⁹ uerba oñdũt naturæ eẽt ignar⁹:ponit Ci.carmĩa pacuuii. ISTOS q.i.augures. EX alieno iecore:ĩſpectõe ĩteſtinoꝝ:& ſic ĩnuit extiſpices & haruſpices. Quã ſuo:ꝓprio:& iecur ꝓ corde ponit:ĩ quo ſapĩa nõnulli locauerũt.Vñ corda ti:atq; excordes. AVſcultãdũ:credẽdũ & obtẽperãdũ.

CENſeo:iudico & ſtatuo. CVR quæſo:uerba ſunt Q .Ciceronis. LVculẽte:clare aperte & bñ. QuVIC quid eſt hoc:uerba phyſici agentis de mũdo ſiue Ioue ex ſnĩa ſtoicoꝝ.Vñ Lucanus:Iuppiter eſt quodcũq; ui/ des:de his dictũ eſt habũde ut arbitor in ſecũdo de na/ tura deoꝝ. ANImat:aĩam infundit quãcũq;.i.altricẽ: motricẽ:ſentientẽ:& ĩtelligẽtẽ:hoc aũt dico nõ ut mar ſus:ſed enarrator Ci.atq; pacuuii:qd ipſe ſentiã:quidue tenẽdum ſit teſtat⁹ ſum ſæpius. FORmat:effingit:cõ ponit. ALIT:fouet ac nutrit. AVget:uegetat. CRE at ꝓducit. SEpelit ĩ ſe cadẽtia cõdit. PAter:ꝓcreator & moderator. INdidẽ:ſilr ĩde. EAdẽ:q̃ pri⁹ occide/ rãt. DEintegro:denuo & iteꝝ atq; uiciſſim. OCCI/ dũt eodẽ:recidũt in idẽ. Q VID ẽ igit̃:cõcludit Qui/ tus ex uerbis pacuuii atq; ſnĩa aĩos poſſe cognoſcere ſi gna reꝝ futuraꝝ & notas. VNA dom⁹:cõe qđdã do/ miciliũ:qđ ambit oĩa & amplectit̃. SEMꝑ fuerit:hæc ex eoꝝ ſnĩa dicunt̃ q cẽſuerũt hũanos aĩos ab initio fu/ iſſe creatos ad nũeꝝ ſtellaꝝ:ſed hæc opĩo uaniſſima eſt.

EX quoq; q̃cũq; re. INqt:dixit Q .Ci. TEſtabor: affirmabo:& affeuerabo:me nõ ꝓbare hos diuĩos q lu/ cris ĩhiãt:& decipe ſtudẽt cõpẽdii gr̃a.ordo ẽ:teſtabor me nõ agnoſcere. SORtilegi dñr q ꝑſortes uaticiant̃.

HAriolant̃:diuinãt ꝑꝑ nũmos:& credulos decipiũt.

PSYchomantia:diuinatiões ꝑ aĩam ab ĩferis euocatã: pſyche græce:aĩa latine. Mantiũ dr̃ uaticinũ & loc⁹ ubĩ fit:inde pſychomantium. In prima tuſculana dicit:ĩde ea quæ meus amicus Appius pſychomantia faciebat.

optent aliquid:aut uoueant:non dubitent quin dii il lud exaudiant ſic animi hoium quum aut ſomno ſo luti uacant corpore:aut mente permoti per ſe ipſi li beri incitati mouent̃ cernunt ea:quæ permixti cum corpore animi uidere non poſſunt. Atq; hãc qdem rõnem naturæ difficile eſt fortaſſe traducere ad id ge nus diuinationis:qđ ex arte ꝓfectũ dicimus:ſed ta men id quoq; rimat̃ quãtum põt.Poſſidonius eſſe cenſet in natura ſigna q̃dam rerum futurarũ. Vt eni Ceos accepimus ortu; caniculæ diligenter quot an/ nis ſolere ſeruare cõiecturãq; capere ut ſcribit Pon/ ticus Heraclides ſalubris ne an peſtilens annus futu/ rus ſit.Nam ſi obſcurior quaſi caliginoſa ſtella extite rit:pingue & concretum eſſe cælum:ut eius aſpiratio grauis:& peſtilẽs futura ſit. Sin illuſtris & perlucida ſtellam apparuit:ſignificari cælum eſſe tenue pu/ rumq;:& propterea ſalubre.Democitus autem cen/ ſet ſapiẽter inſtituiſſe ueteres:ut hoſtiarũ imolataꝝ in ſpicerent̃ exta:quoꝝ ex habitu atq; colore tũ ſalubri tatis:tum peſtilẽtiæ ſigna percipi:nõ nunq̃ etiã quæ/ ſit uel ſterelitas agroꝝ:uel fertilitas futura:quæ ſi a na tura ꝓfecta obſeruatio atq; uſus agnouit:multa affer re potuit dies:q̃ animaduertendo notarent̃:ut ille pa cuuianus qui in chryſe phyſicus inducitur minime naturã rerum cognoſſe uideatur.

Nam iſtis qui linguam auium intelligunt
Pluſq; ex alieno iecore ſapiunt quam ſuo
Magis audiendum quam auſcultandũ cenſeo.Cur quæſo quum ipſe paucis interpoſitis uerſibus di/ cas ſatis luculente.

Quicquid eſt hoc omnia animat format:alit
Auget:creat ſepelit:recipitq; in ſeſe omnia
Omniumq; idem eſt pater
In eundẽq; eadem quæ oriuntur de itegro:atq; eo/ dem occidunt?Quid eſt igitur:cur cum domus ſit omniu; una eaq; cõmunis:quumq; animi hominũ ſemp fuerint futuriq; ſint:cur ii qdem qd ex quoq; eueniat:& quid quãq; rem ſignificet perſpicere non põt?Hæc habuiq; inquit de diuinatiõe q̃ dicerẽ:nũc illa teſtabor nõ me ſortilegos:neq; eos qui q̃ſtus cã hariolantur:nec pſychomantia:quidem quibus Ap/ pius amicus tuus uti ſolebat agnoſcere.

NON hẽo deniq̧ nauci marſu₃ argurẽ: hoc ẽ carmẽ Ennii q Epi. ſectatꝰ negat eẽ diuinationẽ. MARſum: ẽ marſoꝝ gẽte: i altero uolumie cõſutaturꝰ: auguria Ci. dicit: difficilis ad cõtradicẽdũ locꝰ Marſo fortaſſe: ſed Ro. facillimꝰ. NAVci: ſignat nihili: & nulliꝰ ptii ide naucifacere apud Pla. nihilipẽdere. Quidã uolũt iqt Pom. ſic appellari: mẽbranulã q̃ ẽ in medio nucis. VIcanos haruſpices: circũforaneos & uagos nõ cupiditate ſciæ: aut pu. cõpẽdii rõe ductos: ſed ꝓprii qſtꝰ: & uoluptatis. DE circo Aſtro. i. uaniſſimos quoſdã uates: & ex aſtris futura pdicẽtes i circo: maxio cõmorãtes Liuiꝰ nono decadis belli macedonici dicit: quotiẽs patrũ auorũq̧ ætate negociũ ẽ hoc magiſtratibꝰ datũ ut ſacrificulos uateſq̧ foro: circo: urbe ꝓhiberẽt: et Iuue. dicit: plæbeiũ i circo poſitũ ẽ & i aggeꝛ fatũ.

Non habeo deniq̧ nauci marſum augurem
Non uicanos haruſpices: non de circo aſtrologos
Non iſiacos cõiectores: non iterprætes ſomnium
Non enim ſunt ii aut ſcientia aut arte diuini
Sed ſuperſtitioſi uates: imprudenteſq̧ harioli
Aut inertes: aut inſani: aut quibus egeſtas imperat
Qui ſibi ſemitã nõ ſapiũt: aliis monſtrant uiam
Quibus diuitias pollicenꝛ ab his drachmas
De his diuitiis ſibi deducãt drachmã reddãt cætera.

Atq̧ hæc qdã Ennius: q paucis ãn uerſibꝰ eẽ deos cẽſet. ſed eos nõ curare opinaꝛ qd agat humanũ genꝰ. Ego aũt q & curare arbitror: & monere etiã ac multa prædicere: leuitate uanitate malitia excluſam diuinationem probo. Quæ quũ dixiſſet. Quintus ꝑclare tu quidem inquam paratus;

¶ MARCI TVLII CI. DE DIVINATIONE LIBER SECVNDVS.

QVAERENTI mihi multũq̧ & diu cogitãti q̄nã repoſſem ꝓdeſſe quã plurimis: ne q̄n itermitterẽ cõſulere. r. p. nulla maior occurrebat: q̃ ſi optiaꝝ artiũ uias traderẽ meis ciuibꝰ: qdꝰ cõpluribꝰ iã libris me arbitror cõſecutũ. Nã & cohortati ſumꝰ ut maxie potuimus ad phiæ ſtudiũ eo libro: q ẽ iſcriptꝰ Hortẽſiꝰ. Et qdꝰ genꝰ phandi mime arrogãs: maxieq̧ & cõſtãs & elegãs arbitraremur: q̄tuor academicis libris oſtẽdimus. Quũq̧ fundamẽtũ eẽt phiæ poſitum in finibus bonoꝝ & maloꝝ: perpurgatus eſt is locus a nobis qnq̧ libris: ut quid a quoq̧: & quid contra quẽq̧ philoſophũ diceretꝛ intelligi poſſet. Totidem ſubſecuti libri tuſculanarũ diſputationũ: res ad beate uiuẽdũ maxie neceſſarias aperuerũt. Primus. n. eſt de cõtemnenda morte. Secũdus de tolerãdo dolore. De

ISIacos. i. iſidis ægiptiorũ deæ ſacerdotes diuiatione & cõiectura futuroꝝ ꝓfitẽtes. INterptes: enarratores & explanatores. Sõniũ: ꝓ ſõnioꝝ. DIuini futuroꝝ piti & pſcii. SVpſtitioſi: uani & mẽdaces. HArioli: diuiatores ꝓbroſi & inuerecũdi. INertes: uiles: ignaui: iperiti. INſani: mẽte capti: & mẽdici: quos ægeſtas ad has uanitates ipellit & ieptias. SEmitã: anguſtã uiã q̃ gradiaꝛ ſenſus ẽ: q ſibi ne i minimis qdẽ cõſuleꝛ ſciũt magna & maxia cæteris pollicenꝛ. DRAchma: ẽ octaua ps unciæ: hic ꝓ nũmo nũmo ponitꝛ. DIuitiis q̄s aliis pollicẽꝛ. DEducãt: auferãt accipiãt: & ſic cauilto utiꝛ i hos Enniꝰ. Nõ curare: hoc ut iã dixi ẽ ex opione Epi. cẽſentis deos qdẽ eẽ: ſed hũana ñ curaꝛ. Ego ãt: ꝓbat qnꝰ eã diuiatione q̃ uera ſit: grauis: & ſimplex: citra. ſ. malitiã oẽm. LEuitate: icõſtãtia: futilitate. VAnitate. mẽdacio: & iprudẽtia. MAlitia: calliditate ac uaframto qdꝰ iniqtati ac deceptiõi ſp adheret. EXcluſã: liberã: & ſepatã ab his uitiis q̃ dicta ſũt. Probo: laudo cõfirmo: aſſeuero: Præclare patꝰ: iſtructꝰ ad differẽdũ erudite copioſeq̧: tali gñe loquutionis utiꝛ La. in prio his uerbis: ſed meditatꝰ uenerat. etiã paratus;

LIBER SECVNDVS.

QVAErẽti mihi: utraq̧ diuiatio ſtoicis rõnibꝰ a Q. frẽ ꝓbata ẽ & cõfirmata: ſed M. Tulliꝰ Ci. academicã pſonã ſuſtinẽs carneadeo more ſtoicoꝝ argumẽta i dubiũ reuocat: oñdit q̧ ñ id ẽ mõſtrare qdꝰ ſtoici aſſeuerabãt: cæteriſq̧ uelut certũ: & indubitatũ pſuadere nitebanꝛ: ꝓponit diſputatiõi pfationẽ q̃ de ſuo agẽs iſtituto legẽtium aios emereꝛ: affertq̧ rões qbꝰ ad phicã ſcriptionẽ cõpulſus ẽ ſtringitq̧ i tyrãnũ cæſarẽ ancipites pugiões: & illi iã trucidato latẽter iſultat: nã apte ñ audebat pp octauiũ & M. Antoniũ uias ad tyrãnidẽ affectãtes. MVLtum: quo ad cogitationẽ: & deliberationẽ. DIV: ad tps qdꝰ i ipa deliberatiõe cõſũpſit. CONſulere: ꝓuidere: pſpicere. VIAS: rões & formulas qbꝰ ipæ artes tractãꝛ: & exercẽꝛ & ſic enũerat Ci. li. phiã₃ latiæ explicãtes. MInime arrogãs. i. nec ſupbũ: nec ptinax q̄les eſt dogma ſtoicoꝝ põnes ſuas obnixe: atq̧ arrogãter ſuãtiũ. Cõſtãs: ſibi ipi cõſentaneũ: & nõ uacillãs ut ẽ dogma Epi. ſed decretũ tenẽs ſuũ nihil affirmat: & i utrãq̧ ptẽ diſputat modeſtiſſime. ELEgans: ornatum & copioſum.

QVA tuor: tres deſiderãꝛ primꝰ: ut dixi: extat dimidiatus. Cuiꝰ principiũ eſt. In cumano nup. FVNdamẽtum: principiũ: q̄m ex rõne ꝓpoſiti finis ſumiꝛ rõ: & q̄litas eorũ q̃ ad illũ tendũt: unũ q praue cõſtituit finem hũc in toto gñe uitæ hallucinari neceſſe eſt: q̄m iudicio caret: duo. n. hæc in phia ſunt maxima: iudiciũ ueri: & finis bonoꝝ: nec ſapiẽs eẽ põt qui aut cognoſcẽdi initium ignorauerit: aut ultimũ expetendi: ut aut unde ꝓficiſcaꝛ. aut quo pueniendum ſit neſciat: hæc inquit Cicero alibi hẽre dubia: nec his ita confidere ut moueri nõ poſſint abhorret a ſapia plurimũ. FINIbus: terminis & extremitatibus. i. maximis bonis: & malis.
PVRgatus: explanatus: declaratus patefactus. A quoq̧ a ſingulis phis ſectariis: & dogmatiſtis: Epicureis uidelicet: ſtoicis: & ueteribus academicis: ut in illius operis explanatione diceꝛ latius. BEATE: tranqlle atq̧ feliciter a motu metu ipſius mortis: cæteriſq̧ affectibus: & perturbationibus uitæ beatæ ſtatum ſollicitantibus & diuexantibus.

AEGRItudine:mœſtitia:orta ex opinione p̄ſentis mali. LENIenda:mitiganda:ſedãda. REliqs:metu:ſpe:libidine. Hi enim ſunt quatuor perturbationum omnium fontes ex bonoꝝ & maloꝝ opiniõe ſcatẽtes. SE ipſa:citra fortunæ adminiculum. EDItis:emiſſis:inuulgatis. Q VAEſtio:inqſitio:& dubitatio. SVmus ingreſſi:cœpimus. VT eſt in animo:ut nobis ꝓpoſuimus. HIS libris:philoſophicis.ſ.qm̃ diſciplina rei pu.ſumma pars eſt eius philoſophiæ quæ officia uitæ:ac modum regendi alios atqꝫ gubernandi p̄ſcribit:ſcripſit de re pu.Cicero in conſulatu Platonem imitatꝰ.

LOcus:ampla materia & multiplex. FAmilia:diſciplina. VBERrime:copioſiſſime. INteriectus:ĩterpoſitus. PHIloſophia:philoſophicis præceptis & ĩſtitutis. BOnis: iuſtis. FORTIS:grauis conſtans p̄fractus:qualis fuit Cato uticenſis a Cicerone laudatus eo libro qui Cato inſcriptus eſt contra quẽ duos anticatones edidit cæſar.Imitatꝰ eſt Cicero theophraſtum in calliſthene. HOrum libroꝝ:qui ſunt de philoſophia. CVMqꝫ Ariſtoteles:imitatorem ſe profiteẽ Cicero ſummoꝝ philoſophoꝝ etiam in arte dicendi. SVBtilitate:philoſophico acumine. TVM copia:ubertate orationis. REFErendi:ponendi & ad numerandi libris philoſophicis:cum philoſophi ꝓpriũ ſit de modo ſpeculandi:agẽdi & eloquẽdi p̄ſcribere. TRES:in qbus a M.Antonio:& L. craſſo de mediocri oratore:ac ſummo copioſiſſime diſputaẽ:Rhetoricorum ad Q .fratrem iccirco non meminit qm̃ adoleſcenti exciderant:cum rudia quædã & inchoata continereut:rhetoricos ad herennium alibi aſſeueraui Ciceronis non eſſe:ſed inepti cuiuſdã imitatoris. AD reliqua:quæ ſuperant enodanda:& illuſtranda in his diſciplinis. ACRI:prõpo:& ſollerti. GRAuior efficacior ad impediendũ hoc ſcribẽdi ſtudiũ. LOcum:ſniam:& partem. PAteret:explanatus eẽt & declaratus. HIS moribꝰ:corruptis & deprauatis ob publicæ diſciplinæ perturbationẽ:& ſic licẽtiam ſui tẽporis notat:& uiolẽtiam cæſaris:imo corruptelã. TEMporibus:conditionibus tempoꝝ:& ſoluta uiuẽdi grauitate ac formula. PROlapſa:corrupta:& diſſoluta.

OPIbus auxiliis:uiribus:& conſiliis. REfrenanda:

COERcenda:aſtringenda:honeſtatis uinculo:ut redeat ad officii formulam. STVdia:exercitationes philoſophicas:& cõmentationes. LATE patere:multum ꝓdeſſe. INDVſtria:ſtudioſus labor:& philoſophica ĩſtitutio:& exercitatio in publica adminiſtratione q̃ patet latiſſime. ACquieſcunt:delectanẽ:nec græca in eodem genere requirunt. STVdio:cura. IN dies:quotidie magis ĩſtigatur. Q VOS:ætate prouectos:& legendi ſtudioſos. MAgnificum:amplum:& honeſtũ Romano nomini diſciplinis:ac linguæ. DE philoſophia:celebrata hactenus a græcis:& nullum habente latini eloquii nitorem.Romæ ſiquidem ante Ciceronẽ peregrinabaẽ:a quo romana ciuitate:ac latino iure donata eſt. Q VOD aſſequar:efficaciam:obtinebo.

ægritudine lenienda tertius.Q uartus de reliqs animi perturbationibus.Q uintus eũ locũ cõplexus ẽ qui totam philoſophiã maxime illuſtrat. docet eni ad beate uiuẽdum uirtutẽ ſe ipſa eẽ cõtentam. Q uibus rebus editis tres libri p̄fecti ſunt de natura deorum:in quibus omnis eius loci quæſtio continetur. Q uæ ut plene eſſet cumulateqꝫ perfecta:de diuinatione ingreſſi ſumus his libris ſcribere:quibus ut eſt in animo de fato ſi adiunxerimus:erit abunde ſatiſfactum toti huic quæſtioni. Atqꝫ his libris annumerandi ſunt ſex de r.p.quos tunc ſcripſimus: quũ gubernacula rei pu.tenebamus:magnus locus philoſophiæqꝫ ꝓprius:a Platone:Ariſtotele: Theophraſto: totaqꝫ peripateticorum familia tractatus uberrime. Nam quid ego de cõſolatione dicam? q̃ mihi qdem ipſi ſane aliquãtulum medeẽ:cæteris item multũ ꝓfuturam puto. Interiectus etiam eſt nuper is:quẽ ad noſtrum atticũ de ſenectute miſimus. Imprimiſqꝫ qm̃ philoſophia uir bonus efficiẽ & fortis.Cato noſter in horũ librorũ numero ponẽdus eſt. Q uũqꝫ Ariſtoteles itemqꝫ Theophraſtus excellentes uiri cũ ſubtilitate tũ copia cũ philoſophia dicẽdi etiã p̄cepta coniunxerint:noſtri quoqꝫ oratorii libri in eundem librorum numerum referendi uidenẽ. Ita tres erunt de oratore:Q uartus brutus:Q uintus orator. Adhuc hæc erant:ad reliqua acri tendebamus animo ſic parati:ut niſi quæ cauſa grauior obſtitiſſet:nullũ philoſophiæ locum putaremus:q nõ latinis lr̃is illuſtratus pateret.Q uod:enim munus rei pu.afferre maius meliuſue poſſumus:q̃ ſi docemus atqꝫ erudimꝰ iuuentutem?his p̄ſertim moribus atqꝫ temporibus: quibus ita prolapſa eſt:ut oĩum opibus refrenanda atqꝫ coercenda ſit.Nec uero id effici poſſe confido: quod ne poſtulãdum quidem eſt:ut omnes adoleſcentes:ſed ad hæc ſtudia cõuertant:pauci utinã quorum tamen in rem pu.late patere poterit ĩduſtria.Eqdem etiam ex his fructum capio laboris mei:qui iã ætate ꝓuecti in noſtris libris acqeſcunt:quoꝝ ſtudio legendi meũ ſcribendi ſtudiũ uehemẽtius in dies ĩcitaẽ:quos qdẽ plures q̃:rebar eẽ cognoui. Magnificũ illud etiam Romaniſqꝫ hoĩbus glorioſum:ut græcis de philoſophia lr̃is nõ egeãt:qđ aſſequar profecto ſi

instituta

inſtituta perfecero. Ac mihi qdē explicādæ phiæ cāȝ attulit caſus grauis ciuitatis: quū in armis ciuilibꝰ nec tueri meo more rē pu. nec nihil agere poterā: nec qd potius qđ qdē me dignū eēt agere repiebā. Dabunt igiť ueniā mihi mei ciues: uel gr̃aȝ potius hēbūt: qđ quū eēt in unius ptāte reſp. neq; ego me abdidi: neq; deſerui: neq; afflixi: neq; ita geſſi q̃ſi hoī aut tpibꝰ iratus: neq; ita porro aut adulatus: aut admiratus fortunā ſuȝ alterius: ut me mei pœniteret. Id. n. ipm a Platone phiaq; didicerā: naturales eē cōuerſiōes q̃ſdam rerū p. ut eæ tū a pricipibus tenerenť: tū a populis: aliqn̄ a ſingulis. Qđ quū accidiſſet nr̃æ rei p. tū priſtinis orbati muneribus hæc ſtudia renouare cœpimꝰ: ut & aīus moleſtiis potiſſimū releuareť: & ꝓdeſſemꝰ ciuibus nr̃is q̃ re cūq; poſſemus. In libris. n. ſn̄iam dicebamus. cōcionabamur: phiam nobis ꝓ rei pu: ꝓcuratione ſubſtitutā putabamus. Nūc qm̄ de re p. cōſuli cepti ſumus tribuēda eſt opera rei p. uel oīs potius in ea cogitatio & cura ponēda. Tm̄ huic ſtudio relinquēdū: quantū uacabit a publico officio & munere. Sed hæc alias pluribꝰ. Nūc ad iſtitutā diſputationē reuertamur. Nā quū de diuinatiōe. Q. frater ea deſeruiſſet: q̄ ſupiori libro ſcripta ſunt: ſatiſq; ambulatū uidereť tū i bibliotheca: q̄ i lyceo ē aſſedimus. At ego Accurate tu qdē iquā Q uite: & ſtoice ſtoicoꝝ ſn̄iaȝ defendiſti: quodq; me maxime delectat: plurimis noſtris exēplis uſus es: & iis qdē claris & illuſtribus. Dicendum eſt mihi igiť ad ea quæ ſunt a te dicta: ſed ita

INSTItuta: ꝓpoſita mihi & inchoata abſoluero. AC mihi qdem: rōnē huiꝰ iſtituti repetēs Ci. uiolationē rei pu. diplorat: & autori facit iuidiā: paritq; odiū. GRAuis caſus: ruina imperii & acerbiſſimū iſortuniū. IN armis ciuilibꝰ: diſſenſionibꝰ: & diſcordiis inter ſe principū: atq; plæbis. TVEri: regere: & cōſeruare ut cōſueui. NEC nil agere. i. qeſcere nequibā ocioq; marceſcere. DIgnū me: dignitate mea & ſtudio qđ a turpibꝰ uoluptatibꝰ abhorret penitus: hæc cura tm̄ ſupererat meis digna lucubrationibꝰ: actionibꝰ ſiqdē orbatus ad explicationē diuerti maximaꝝ reꝝ: & honeſtiſſimaꝝ. HAbebūt gr̃am: mihi debebūt obligabūturq; qđ talia nō omiſerim: cōſuluerimq; ciuibꝰ meis qua dať. ABDIdi: abſcōdi timore ductus & ignauia. NEq; deſerui: nō deieci aīum: neq; dedi me angoribꝰ: ſed fortis apparui i aduerſis: q̄ uiros explorant ut inquit ſyllius. AFflixi: cruciaui mœrore: aut deieci. HOmini: cæſari domināti.

TEMPOribus: cōditionibus tēpoꝝ & ꝑturbationibus: æquum animū ſumpſi inquit in his malis ut philoſophum decebat: cuius mētē aduerſa nō deprimūt: & proſpera non extollunt. IRAtus: inimicus & humanis caſibus ferendis ineptus. PORro: certe. ITA: ſic & taliter. ADVlatus: eblanditus. ADmiratꝰ: tanq̄ rem ꝓclaram: & ualde optandam: ſenſus eſt: cæſarea tyrannis magna mihi uiſa non eſt: ſed iſelix potius: ut exitus docuit: & meam conditionē lōge duxi meliorē: cū in ſtudiis honeſtiſſimus uerſarer & illuſtriſſimis: quapꝓ mei nō pœnitebat. i. nō mihi diſplicebam: aut uilis mihi uideť: & abiectus: ita loquimur me mei penitet. i. parua mihi mea fors uideť: & conditio. Vnde Terētianum illud me quātū hic operis fiat pœnitet: nec cæſareæ fortunæ inuidebam inqt cum illo me fortunatiorē ducerem. FORtunam: ſortem|cōditionē fœlicitatem: quæ magna his uidetur qui non a ſe ipſis pendēt: ſed a fortuna cui medium unguem oſtendūt ſapientes: erectoq; animo mādant laqueum: cæſar ſiqdem in opꝑſſione liberæ ciuitatis & patriæ uerſabitur: ac cæde ciuium. ego autem uirtute ſubnixus in me bona mea omnia reponebam: & imperans affectibus: bonarumq; artium ſtudiis incumbēs dignitatem meam retinui & ordinem.

NATVrales conuerſiones: uſitatas commutationes quas in octauo de re publica ponit Plato: & in ſua ciuilitate Ariſtoteles. A PRINcipibꝰ: optimatibus & nobilibus. A POpulis: & hæc popularis gubernatio appellatur. A SINgulis. i. regibus: aut tyrannis: & diciť monarchia. PRIſtinis muneribus: officiis & actionibus quas publicis uſibus ipertiebā. STVdia: philoſophicas cōmētationes qbꝰ adoleſcens operā dederā: illaq; intermiſi cum honoribus publicis & muneribus inſeruire cœpiſſem: quibus ablatis priſtinas exercitationes renouaui. MOleſtiis: angoribus ob libertatis iteritum: & patriæ calamitatem. REleuareť: recrearetur: & erigereť pene proſtratus: onereq; cerarum ꝓſſus & afflictus: ad hæc omnia remedium pollicetur philoſophia. IN libris enim ponit modum quo profuit ciuibus: ſtante re publica inquit omnis meas curas in eius honorem & decus conferebam: nunc dicēdis in ſenatu ſentētiis: conſulendoq; in medium nunc reis in foro defendendis: euerſo autem rei communis ſtatu de philoſophia libros compoſui in quibꝰ arcana quædā reſerans conſului moribus ac igeniis: & ſcriptio hæc philoſophica fuit mihi loco publicorū cōſiliorum: & orationum quas in ſenatu habui: & i foro. SENtētiam: iudicium noſtrū a periebamus de negociis publicis. CONcionabamur: habebamus orationem ſenatoriam: & forenſem. CVRAtione: adminiſtratione: gubernatiōeq;. SVBſtitutam: ſubrogatam & illius loco poſitam: ut ſcilicet eam eo animo curaremus: quo prius rem publicam excolueramus: & ornaueramus. NVNC: poſt necem ſcilicet tyranni quem annos tres: & menſes ſeptem oppreſſa pertulit ciuitas. DE REpublica: communi negocio ciuitatis iam riſipiſcētis & ad libertatē aſpirantis. CONSVLI cœpti ſumus: rogari ſn̄iam in ſenatu de publicis cōmodis. OPEra: labor & iduſtria. HVIC ſtudio: philoſophicæ ſcriptioni. VAcabit: uacuum tempus erit: & publicis curis non impeditum atq; diſtrictum. MVnere: onere atq; labore communibꝰ ſtudiis: & potioribus debito. INSTItutam: propoſitam & inchoatam. LYceo gymnaſio quod ad imitationē Ariſtotelicam hac appellatione honeſtauit Cicero. STOIce: ſtoico acumine ac robore. CLAris & illuſtribus de rebus magnis & exquiſitis: & ſic eos notat qui exempla parum honeſta ponunt: indecora: & ſordida.

NIHIL ut affirmē:ut academicū ſeruet̄ decoꝝ:& inſtitutum. MIHI diffidens:anceps & ambiguus:is ſibi diffidit q̄ certi nil habet & explorati. DIuinarē:diuinitus ueritatē tenerē:ſed diuinationē eē nego quā tu ſtoice aſſeris & defendis. ET enim rōnē affert ſuæ ambiguitatis autoritate acutiſſimi academici ſubnixam:negabat ſiqdē eē diuinationem carneades:qm̄ materia quā tractaret & circa quā uerſaret̄ in aliquo naturæ mēbro reperiri neqret:qd' īductiue demonſtrabat:diſcurrēs p̄ oīa q̄ ſuas artes hn̄t & formulas:orditurq; ab his q̄ ſenſib⁹ diſcernunt̄:nec nō ꝓpria ſenſuū obiecta dicunt̄:& adæquata:ut colores:ſonoritates:odores:ſapores:calidū:frigidū:durū:molle cæteraq; id genus. NVNquid ergo in his rebus eſt q̄ p.Quærit Cicero an ideo circa talia ſenſuum extrinſecorū obiecta dicat̄ uerſari diuinatio.q̄ p.i.quoniam talia magis animo q̄ ſenſibus diſcerni uideant̄:& percipi:negat hoc Cicero cū in aīo nil eē poſſit ſine iudicio:& p̄ceptione ſenſuū:qui de obiectis adæquatis bene iudicāt. PROuiſione:ꝓſpectu oculi ītrinſecis:& luminis. PROmotiōe:extēſiōe ac diſcurſu rōnis:aīo qppe uidem⁹:oculo cernim⁹. MAgiſq̄ natura.i.naturalib⁹ ſenſib⁹ & extrīſecis. AT neſcio:rn̄det Cicero q̄ſtioni:cōcluditq; talia nō poſſe mente p̄cipi & diſcerni:atq; diuinari citra iudiciū ſenſuū & p̄ceptionē. QVI:quō:qua uia:qua ue rōne atq; iudicio. CApt⁹ oculis:cæcus ut fuit tireſias theban⁹ uates. MOdos:cōcentus:modulatiōes:atq; numeros. ARte:diſciplina & regula. HAruſpices:extoꝝ inſpectores. FIdib⁹:citharis:lyra:cæteriſq; muſicis īſtr̄is. TRActationē:modū tractādi chordas:& neruias. IN lr̄is:ſcia lr̄aꝝ quæ grāmatice dr̄. RAtio:natura:& reſpect⁹: DIſciplina:uia modus:& ars:& ponit extra ī mathematicis.i.geometria & aſtronomia. QVEM q̄nq; ſtellæ:ſaturnus:iuppiter:mars:uen⁹:mercuri⁹:planetæ appellant̄ a græcis:errātes a latinis:quoꝝ curſus mūdo cōtrarius itendit̄:ab occidēte.ſ.in orientem:ſic etiā ſolis:lunæq; motus. Vn̄ dicit apud Ouidiū cōtrarius euehor orbi:circūuoluunt̄ tn̄ quotidie motu primi mobilis:cui⁹ incredibilis celeritas ē ab ortu ad occaſum. DEſcribunt̄:deſignant̄:& effingunt̄. CONſuli:īterogari:cōſiliūq; ab illo peti. NEVtrū:nec bonū:nec malum:ſed īdifferēs:ſtoici ſolā uirtutē appellabāt bonū:uitia:malū:cætera uero neutra dicebāt:quoꝝ uſus bon⁹ eē poſſet:ac malus. OFficio:actiōe honeſta & decēti. VTENdū pecunia:collocāda.ſ.in his q̄ honeſtū afferāt lucrū:& nō turpe aut odioſum:ut ē uſura:& alea. HOnore:dignitate:ac magiſtratu. IMperio:gubernatōe exercit⁹. AD ſapiētes:phōs:& ciues uſu peritos:atq; prudētes. REferri:narrari ut cōſulant qd ue agēdū ſit p̄ſcribāt referre aliqd ad aliquē ē id ī cōſultationē illi⁹ ponere. PHYſicis:naturæ īterp̄tib⁹ & uenatoribus. INItia:prīcipia & elemēta reꝝ naturaliū. Materia uidelicet:forma:& priuatio ut ī phyſicis placet Ari. Democrit⁹ et poſt eū Epi. atomos.i.corpuſcula īſecabilia ſtatuerūt prīcipia. PRVdētia cognitio & ſcia. Quō aūt:nūc extra ponit ī dialecticis. MENtiētē:fallaciter:& ꝑperā argumtātē & cōcludētē pſeudome græce:mētior latīe. DIſſoluas:explices:ei⁹ nodos:& laqos:atq; cōfutes negādo falſas ꝓpōnes e qb⁹ falſos cōcludebat. SOriti.i.aceruali argumēto. Soros græce aceru⁹ et cumul⁹ latīe:uerbū ſoreuo: Exēplū qd' bonū id optabile:qd' optabile id expetēdū:qd' expetēdū laudabile. Idē Ci. ī eo dialogo q̄ lucullus īſcribit̄:& e primis academicis alter erat:ſic dicit:captioſiſſimo gn̄e īterogatōis utunt̄:aliqd minutatī & gradatī addi t̄ aut demit̄ ſoritas uocāt q̄ aceruū faciūt uno addito grano:uitioſum ſane:& captioſum genus.

nihil ut affirmē? quæraʒ omnia:dubitans plærumq; & mihi ipſe diffidens. Si enim aliquid certi haberem quod dicerem ego ipſe diuinarem:qui eſſe diuinationem nego. Etenim me mouet illud:quod in primis Carneades quærere ſolebat:quarum nam reruʒ diuinatio eſſet:earum neq; ſenſibus perciperentur. At eas quidem cernimus:audimus:guſtamus:olfacimus:tangimus. Nunquid ergo in his rebus eſt q̄ prouiſione: aut promotione mentis magis q̄ natura ipſa ſentiamus? at neſcio qui ille diuinus ſi oculis captus ſit:ut Tireſias fuit:poſſit quæ alba ſint: q̄ nigra dicere? aut ſi ſurdus ſit uarietates uocum: aut modos noſcere? At nullam igitur earuʒ rerum quæ ſenſu accipiunt̄:diuinatio adhibetur:at qui ne in his quidem rebus:quæ arte tractantur:diuinatiōe opus eſt. Et enim ad ægros nō uates:aut hariolos:ſed medicos ſolemus adducere. Nec uero qui tibiis aut fidibus uti uolunt: ab haruſpicibus accipiunt earum tractationem:ſed a muſicis. Eadem in litteris ratio eſt reliquiſq; rebus:quarum eſt diſciplina. Num cenſes eos qui diuinare dicuntur poſſe reſpondere:ſol maior ne q̄ terra ſit? an tantus quantus uideatur? Lunaq; ſuo lumine an ſolis utatur? Sol lunaq; motum habeat queʒ. v. ſtellæ quæ errare dicuntur? Nec hæc qui diuini habentur profitentur ſe eſſe dicturos nec eorum quæ in Geometria deſcribuntur: quæ uera; quæ falſa ſint: ſunt enim ea mathematicorum non hariolorum. De illis uero rebus: quæ in philoſophia uerſantur: nunquid eſt quod quiſquam diuinoruʒ: aut reſpondere ſoleat aut conſuli: quid bonum ſit: quid malum: quid neutrum? Sunt enim hæc propria philoſophorū. Quid de officio: num quis haruſpicem conſulit quemadmodum ſit cum parentibus cum fratribus cum amicis uiuendum? quemadmodum utendum pecunia: quemadmodum honore: quemadmodum imperio? Ad ſapientes hoc nō ad diuinos referri ſolēt. Quid quæ a phyſicis aut dialecticis tractantur: num quis eorum diuinare poteſt: unus ne mundus ſit an plures: quæ ſint initia rerum ex quibus naſcuntur omnia? Phyſicorum iſta prudentia. Quomodo autem mentientem diſſoluas: quem pſeudomenon uocāt? aut queādmodū ſoriti

RESISTAS:repugnẽs negando additamẽta. TRItus:uſitat⁹. OPtim⁹ſtat⁹ cõditio & gubernatio. MOres:iſtitu
ta:& ordinationes ciuilitatũ cõſuetudineſq; ac ritus. PRINcipes:optimates:& nobiles. STAtuerit:iudicabũt atq; de
cernẽt. DElecti:prudẽtes & eximii rerũ uſu edocti. QVOD ſi:cõcludit a ſufficienti enumeratiõe partiũ nullam eẽ di
uinationem. SVBIEctæ:ſuppoſitæ tanq̃ ꝓpria materia ſenſuũ:& obiectum illis adæquatũ. CONtinent̃:cõphen/
dunt̃ & tractantur. NAM aut oĩum:rõnẽ affert ſuæ cõcluſionis. OMniũ:rerũ.ſ.eẽ debet diuinatio:aut quarũdam.
MAteria:ſubiectũ circa qđ uerſetur. PRAEficere:ꝓponere tanq̃ artificẽ ei⁹ & tractatorẽ. VVLgaris:uulgo.i.paſſim
uſurpatus:& tritus:ac per hoc cõis:uulgaris & ſingula
ris opponunt̃. BENE coniiciet:collimabit.i.cõiectu/
ra itelliget qppiam ſignũq; attinget coniectura ſiqdem
dr̃ autore fabio a coniectu.i.directione rõnis aduerita/
tem:coniicere igit̃ eſt iudicare per cõiecturã. PERHI/
bebo:dicam:& æſtimabo. IMpendeat:imineat:futu/
raq; ſit. CONiiciet:ſignis ꝑnoſcet. GVbernator:re/
ctor nauis uſu edoctus. NAturã:uim:genus:qualita/
tẽ. IMperator:rector exercit⁹ bellica peritia ſubnixus.
ASSEquetur:itelliget quaſi dicat nõ:nã ut inqt phi/
loſophus bene ſingula efficiunt̃ per ꝓpriã uirtutem &
artẽ. SED aĩaduerti laudat.Q.fratris prudentiam in
afferenda definitione ipſius diuinationes:deinde ipm
uellicat:tanq̃ incautũ:& in eoſdem laqueos recidẽtẽ &
caſſes. ANImaduerti:cõſideraui & obſeruaui. CAV
te:prudẽter & circũſpecte.cautus dr̃ qui mala declinat
cũ rõne atq; ſollertia. CONiecturis:iudiciis:& ĩtelligẽ
tiis. PRVdẽtiam:ſciam:& diſciplinam. ARTIficiis
formulis artium & rõnib⁹. ABducere:ſeparare a mo:
uere. Monet Ariſt.ut prudẽter res ipſæ definiant̃ & de/
ſcribant̃:qm̃ ad ea q̃ ſequunt̃ opẽ afferũt uel maxime
bona ſiqdẽ ueraq; definitio uim oẽm & q̃litatẽ rei de/
finitæ cõplectit̃:& declarat:cũq; ſuo definito cõuertit̃
PRImũ:añ oĩa. EOdẽ:ad eãdẽ ãbiguitatẽ:& angu
ſtias:qm̃ cæteræ artes cõiecturales circa fortuita uerſan
tur:ergo illa definitio ñ ẽ ꝓpria ipſi⁹ diuĩatiõis. Præ/
ſenſio ꝑnotio:ꝑſagitio:& iudiciũ. FORtuitarũ:plerũ/
q; ñ ſp eueniẽtiũ. Harũ ſiqdẽ ſigna & notæ ñ ſp eoſdẽ
effect⁹ ſortiũt̃:ut ipa expiẽtia docet. CONiecerit:ſignis
cognoſcet. ESſe diuinãtis:ꝑtinet̃ ad diuinationẽ:ſed
phyſicẽ:hñt tñ aliq̃ cũ diuĩatiõe ſĩlĩtudinẽ. Ita eteni di/
xit.Q.Age ea q̃q; ſũt ex alio gñe.tñ diuĩationi ſũt ſĩlĩo
ra uideam⁹. IMpẽdẽtes:iminẽtes:atq; futuros. NO
ſtra q̃dã.i.quoſdã uerſus ex eo libro q mari⁹ ĩſcribebat̃
de ꝓgnoſticis & ñ extat. ET aratea q̃dã:ad arati imita
tionẽ ſcripta. AVT ubi:ĩ q̃ materia tãq̃ peculiari & ſua.
PRæſentiri ꝑnoſci:& iudicari. Rõne:cã & doctrĩa.
VSV:expiẽtia. Cõiectura:opĩabili iudicio ac ſignis.
PERItis:callentibus artẽ & rõnem. ITA relinquit̃:
ponit propriam materiam ipſius diuinationis:circa.ſ.
eas res fortuitas:q̃ nulla arte:nulla peritia:nullaq; pru/
dentia & coniecturis poſſunt præſentiri:& diſcerni:ta
men & hanc partem diuinationi relictam ingenii calũ/
nia infirmabit academicus Cicero. VT ſiquis:ponit
exemplum huius rei fortuitæ quam ad diuinationem
pertinere dixit. Hic M. Marcellus nepos fuit ei⁹ Marcel/
li q bello punico ſecũdo expugnauit ſyracuſas:& nau/
fragio ad ipſam aphricam periit Paulo ante ceptũ ĩ bel/
lum punicum tertium. POteſt ne igit̃:academico ua/
framento etiam hanc partem rerum fortuitarum ad di
uinationem non pertinere oſtendit Cicero.

reſiſtas:quẽ ſi neceſſe ſit latino uerbo liceat acerualẽ
appellare? Sed nihil op⁹ ẽ. Vt.n.ipa phĩa & mlta uer/
ba græcorũ:ſic ſorites ſatis latio ſermõe trit⁹ ẽ. Ergo
hoc quoq; Dialectici dicẽt ñ diuini. Quid quũ q̃rit̃
q ſit optim⁹ rei p.ſtat⁹:q̃ leges:q mores aut utiles aut
ĩutiles:haruſpices ne ex æthruria accerſent̃? an prĩci/
pes ſtatuẽt:& delecti uiri periti rerũ ciuiliũ? Qđ ſi ne
earũ rerũ:q̃ ſubiectæ ſẽſib⁹ ſũt ulla diuĩatio ẽ:nec earũ q̃
artib⁹ cõtinẽt̃:nec earũ:q̃ ĩ phĩa differunt̃:nec earũ q̃ ĩ
rep.uerſant̃:q̃rũ rerũ ſit nihil ꝓrſus ĩtelligo. Nam aut
oĩum debet eẽ:aut aliq̃ ei materia dãda ẽ:ĩ qua uerſari
poſſit. Sed nec oĩum diuĩatio ẽ:ut rõ docuit:nec loc⁹
nec materia ĩuenit̃:cui diuinationẽ pficere poſſim⁹.
Vide igit̃ an nulla ſit diuĩatio. Eſt qdã græcus in hãc
ſnĩa3 uerſus. Bñ q cõiiciet uatẽ hũc phibebo optimũ.
Nũ igr̃ aut q̃ tẽpeſtas ĩpẽdeat uates melius cõiiciet q̃
gubernator? aut morbi naturã acuti⁹ quã medic⁹? aut
belli admĩſtrationẽ prudẽti⁹:q̃ ĩperator cõiectura aſ/
ſequet̃? Sed aĩaduerti. Quĩte te caute & ab iis cõie/
cturis q̃ hñt artẽ aut prudẽtiã:& ab iis reb⁹ q̃ ſenſi/
bus aut artificiis pciperent̃ abducere diuinationem:
eãq; ita definire. Diuinatiõem eẽ earũ rerũ ꝑdictionẽ
& ꝑſenſionẽ:q̃ eẽnt fortuitæ. Primũ eode3 reuolue/
ris. Nã & medici:& gubernatoris:& Imperatoris ꝑ/
ſenſio eſt rerũ fortuitarũ. Num igit̃ aut haruſpex:aut
augur:aut uates qs aut ſomniãs melius cõiecerit:aut
ex morbo euaſurũ ægrotũ:aut ex periculo naue3:aut
ex ĩſidiis:exercitũ:q̃ medic⁹:q̃ gubernator:q̃ Impera
tor? At q ne illa qdẽ diuinãtis eẽ dicebas:uentos aut
hymbres ĩpẽdẽtes qb⁹dã pñtiri ſignis:ĩ quo nr̃a q̃dã
& Aratea q̃dã mẽoriter a te ꝓnũciata ſũt. Et ſi hæc ipa
fortuita ſũt:plerũq;.n.ñ ſp euẽiũt. Quæ ẽ igr̃:aut ubi
uerſat̃ fortuitarũ rerũ pñſio:quã diuinatione3 uocas.
Quæ.n.pñtiri aut arte aut:rõe:aut uſu:aut cõiectura
pñt:ea nõ diuĩs tribuẽda putas:ſed pitis. Ita relinqt̃:
ut ea fortuita diuĩari poſſint:q̃ nllã:nec arte:nec ſapĩa
ꝓuideri poſſint. Vt ſiqs M. Marcellũ illũ:q ter cõſul
fuit mltis ãnis añ dixiſſet naufragio eẽ piturũ:diuinaſ
ſet ꝓfecto. Nulla.n.arte alia id nec ſapĩa ſcir̃ potuiſſet:
Taliũ ergo rerũ:q̃ in fortuna poſitæ ſunt ꝑſenſio di/
uinatio eſt. Põt ne igit̃ earum rerũ:quæ nihil habent

RATIOnis:cauſæ a qua pẽdeant:& orianť. FORS:caſus aliq̃s:fors & fortuna hoc diſtãt inq̃t Nonius fors eſt ca
ſus tpalis:fortuna dea eſt ipa. CAſus:inopinatus euẽtus:& accidẽs aliqd'. EVENtus:fortuitus exitus. CEcidit:hoc
ad caſum retulit:qui naturã ſeqť autore Ariſtotele in phyſicis. TEmere:ſine rõne. CAECO:iprouido lapſu:& bru/
to. VOlubilitate:mutabilitate:ac icõſtantia. RAtione:medica prudẽtia & arte quã uſus roborat. INſidias:hoſtiles
dolos. TEmpeſtates:uentos & procellas fluctuum. SAEpe:qm̃ nõ ſemp eadẽ eueniunt:& ſigna decipiunt interdũ.
CERta rõne:cã:& arte atq; peritia. BAccam:fructũ. RAtione:cã:& prudẽtia:qm̃ e florib⁹ enaſcunť fruct⁹:ſed flores
interdũ fruſtranť agricolã. PRObabili cõiectura ueri
ſimili iudicio. RAtione:cã. EXtis:iſp ectione extoꝝ
& ponit ipſa genera diuinatiõis:q̃ aut naturalis eſt:aut
arte cõſtat:ut dictũ eſt. OSTENtis:monſtris:& ꝓdi/
giis. ORAculis:furorib⁹ & uaticiniis. NON dico:
nõdũ iq̃t Ci.ad ſingula cõfutãda & ĩfirmãda deſcẽdo:
ſed in gñe loquor de reb⁹ fortuitis:quas ad diuinatio/
nẽ nõ ptinere aſſeuero. NVLla ſint:nihil ſignificẽt:q
tñ ut ſigna obſeruanť ab his q uaria diuinatõis gña ꝓ/
fitenť:fiſſum iecoris:aut rimã obſeruat haruſpex: cant⁹
& uolatus augur ſtellæ traiectionẽ aſtrologus:Sortile/
gi ſortes:naturalis aũt diuinatio furẽtiũ eſt atq; ſomniã
tiũ:q oĩa in ambiguũ reuocat academicus q p̃ſenſionẽ:
& p̃dictionẽ futuraꝝ reꝝ eẽ negat. QVI:qũo q̃ uia:
& rõne. NEq; cãm:academico cauillo dñr hæc:hñt ſi
qdem cãm q̃cũq; eueniunt:ſed ignotã nobis cãm om/
niũ cauſaꝝ ignorãtib⁹:deũ.ſ.glorioſum:& oĩpotẽtem:
ſine cui⁹ nutu & ꝓuidentia ne foliũ qdẽ in arborib⁹ agi
tať aut cadit. NOtã:ſignũ. NVmeris:mathematica
ſupputatiõe. PERſequiť:itelligũt & obſeruant. NA
turæ neceſſitas:qm̃ naturalr & nečio talia eueniunt.cũ
hẽant certas cauſas tales effect⁹. VIderit:ſciunt:perſpi/
ciunt. CONſtãtiſſimo:uniformi & iuariabili. ERE
gione:cõtra ex oppoſito. MEta:q̃ſi turbo qdã iuerſus
metæ ſilis. OBſcuret:obtenebret:& auferat. QVO
ſigno:ſigniferi parte aliq̃ ſignis duodecim diſticta:no/
uerũt inq̃t planetaꝝ motus p obliquũ & ortus & occa
ſus eorũdem:qm̃ cauſas nõ ignorãt. QVAM rõnẽ:
cãm hos effect⁹ ꝓducẽtem. SEquanť:hẽant:& teneãt
tanq̃ certã & inuariabilem. QVI theſaurũ: ſupiores
inq̃t hñt cãm:qui uero theſauri inuẽtionẽ p̃dicunt nul
lam penitus. QVID ſequunť.i.nullã rõnẽ aut cãm
hñt. IN qua natura reꝝ:in qua parte rerũ naturalium
tanq̃ ꝓpria cã taliũ effectuũ & euentorũ. HAEC:the/
ſaurus & hæreditas. EAq; q̃ ſũt eiuſdem generis:qua
litatis & naturæ.i.ſimilia theſauro & hæreditati. TA/
lem neceſſitatem:cauſam tales effectus naturaliter & ne
ceſſario producentẽ:tñ hoc aſſero a caſu & fortuna nil
ꝓuenire:ergo diuinatio non eſt p̃notio rerum fortuita
rum:cum fortuna ſit nomen inane.Vnde dixit Iuuena
lis.Nullum numen abeſt ſi ſit prudẽtia:ſed te Nos fa/
cimus fortuna deam cæloq; locamus. FORte fortu/
na:fortuito euẽtu. NIhil eſt:probat quod dixit a ui &
natura ipſius fortunæ quæ temeraria eſt inconſtans &
cæca:nullaq; ratio poteſt fortuita p̃noſcere. RAtioni
& conſtantiæ conſtanti rationi & firmæ:ac nunq̃ uacil
lanti:& ipſe deus fortuita diſpicere non poteſt:nã ſi di/
ſpicit illud erit certum:ergo non fortuitum:& fortuna
nulla:ſed fortunam cõmunis cõſenſus ponit:igitur for
tuita præſentiri nequeunt.argute argumentatur acade/
micus ut allatã eleuet definitionẽ:tranſuerſumq; agat:
& torqueat aduerſariũ. CERte:fixe:& imutabiliter.

ratiõis:quare futuræ ſint eſſe ulla præſenſio? Quid
eſt enim aliud fors:quid fortuna:quid caſus:qd euẽ/
tus:niſi quum ſic aliquid cecidit ſic euenit:ut uel nõ
cadere atq; euenire uel aliter cadere atq; euenire po/
tuerit? Quomodo ergo id qď temere fit cæco caſu
& uolubilitate fortunæ:præſentiri & prædici poteſt?
Medicus morbum ingraueſcentem ratione proui/
det:inſidias Imperator:tempeſtates Gubernator:&
tamẽ hi ipſi ſæpe falluntur: qui nihil ſine certa ratio/
ne opinantur. Vt agricola quum floreꝫ oleæ uidet:
baccam quoq; ſe uiſuruꝫ putat:non ſine ratione ille
quidem:ſed non nunq̃ tamen fallitur. Quod ſi fal/
luntur ii:qui nihil ſine aliqua probabili coniectura ac
ratione dicunt:quid æſtimandum eſt de coniectura
eorum qui extis:aut auibus aut oſtentis:aut oraculis:
aut ſomniis futura præſentiunt? Nondum dico qua
re hæc ſigna nulla ſint:fiſſum iecoris: corui cantus:
uolatus aquilæ:ſtellæ traiectio:uoces furentum:ſor
tes ſomnia:de quibus ſingulis dicam ſuo loco. Nũc
de uniuerſis qui poteſt prouideri quicquã futurum
eſſe:quod neq; cauſam habet ullam:neq; notam cur
futurum ſit. Solis deiectiões itemq; lunæ prædicun/
tur in multos annos ab his qui ſyderũ curſus & mo
tus numeris perſequuntur:ea enim prædicunt quæ
naturæ neceſſitas perfectura eſt. Vident ex conſtan/
tiſſimo motu lunæ:quando illa e regione ſolis facta
incurrat in umbram terræ: quæ eſt meta noctis: ut
eam obſcurare neceſſe ſit:quãdoq; eadem luna ſub/
iecta atq; oppoſita ſoli noſtris oculis eius lumen ob
ſcuret:quo in ſigno quæq; erratium ſtellarum:quo/
q; tempore futura ſit:qui exortus:quodq; die ſigni
alicuius:aut qui occaſus futurus ſit. Hæc qui ante di
cunt:quã rationẽ ſequanť uides:qui theſaurũ inuen
turum:aut hæreditatem uenturã dicũt:quid ſequun/
tur:aut in qua rerum natura ineſt id futurum. Qď ſi
ea quæ ſunt eiuſdem generis habẽt aliquã talẽ neceſ
ſitatem:quid eſt tãdem quod caſu fieri:aut forte for
tuna putemus? Nihil enim eſt tam cõtrarium rõni &
conſtantiæ q̃ fortuna ut mihi ne in deum quidem ca
dere uideatur:ut ſciat quid caſu:& fortuitu futurum
ſit. Si enim ſcit: certe illud eueniet: ſin certe eueniet
nulla

nulla fortuna eſt. Eſt autem fortuna:rerū igitur nul/
la præſenſio eſt. Aut ſi negas eſſe fortunam:& om/
nia quæ fiunt:quæq; futura ſunt:ex omni æternitate
definita dicis eſſe fataliter:muta definitionem diui/
nationis:quam dicebas præſenſionem eſſe rerum
fortuitarum. Si enim nihil fieri poteſt:nihil accidere:
nihil euenire:niſi quod ab omni æternitate certum
fuerit eſſe futurum ratio tempore quæ poteſt eē for
tuna? qua ſublata qui locus eſt diuinationi:quæ a te
rerum eſſe fortuitarum dicta præſenſio: quāquam
dicebas omnia quæ fierent:futurane eſſent fato con
tineri. Anile ſane & plenum ſuperſtitionis fati no//
men ipſum:ſed tamen apud ſtoicos de iſto fato mul
ta dicuntur:de quo alias nūc quod neceſſe eſt. Si om
nia fato:quid mihi diuinatio prodeſt? Quod enim
is qui diuinat prædicit:id uero futurum eſt: ut ne il/
lud quidem dicam quale ſit quod Deiotarum fami
liarem noſtrum ex itinere aquila reuocauit: qui niſi
reuertiſſet in eo conclaui ei cubandum fuiſſet:quod
proxima nocte corruit. Ruina igitur oppreſſus eēt:
at id neq; ſi fatum fuerat effugiſſet:nec ſi non fuerat:
in eum caſum incidiſſet. Quid ergo adiuuat diuina
tio:aut quid eſt qđ me moueant aut ſortes:aut exta
aut ulla prædictio? Si enim fatū fuit claſſes P.R.bel/
lo punico primo alteram naufragio:alterā a pœnis
depreſſam interire:etiam ſi tripudium ſoliſtimū pul
li feciſſent L. Iunio & P. claudio cōſſ. claſſes tamē in
teriſſent. Sin quum auſpiciis obtemperatum eēt:in/
terituræ claſſes non fuerunt:nō interierūt fato. Vul/
tis autem omnia fato:nulla igitur diuinatio. Qđ ſi
fatū fuit bello punico ſecundo exercitum P.R.ad la
cum traſimenū interire? Num id uitari potuit ſi Flā/
minius conſul his ſignis: hiſq; auſpiciis quibus pu/
gnare prohibebatur paruiſſet? Certe potuit. Aut igi
tur non fato interiit exercitus:mutari enim fata non
poſſunt:aut ſi fato quod certe uobis ita dicendum
eſt etiam ſi obtemperaſſet auſpiciis: idem euenturū
fuiſſet. Vbi eſt igitur iſta diuinatio ſtoicorum? quæ
ſi fato omnia fiūt:nihil nos admonere poteſt ut cau
tiores ſimus. Quoquo enī modo nos geſſerimus:
fiet tamen illud quod futurum eſt. Sin autem id po
teſt flecti:nullum eſt fatum:ita ne diuinatio quidem:
quoniā rerum futurarꝝ eſt. Nihil aūt eſt. pro certo fu
turū:qđ pōt aliqua ꝓcuratione accidere ne fiat. Atq;
ego ne utilem qdem arbitror eſſe nobis futurarum
rerū ſcientia. Quæ enī uita fuiſſet Priamo:ſi ab ado
loſcētia ſciſſet:quos euētus ſenectutis eēt habiturus:

NVLLA fortuna eſt:non eſt fortuna:qm̄ ei⁹ uis & na
tura icerta eſt:ſcīa aūt dei certitudinē imponit rebus &
neceſſitatem. EST aūt fortuna.i.fortuiti euēt⁹ ut om
nium fere gētium & nationū patet cōſenſu:& ipſa ap/
pellatione quæ nō eēt ſi res ipa e rerꝝ natura tolleretur:
Adde ꝙ ſummus philoſophus Ariſt.caſum et fortunā
poſuit & definiuit in phyſicis:hæc ſunt gentiliū phō/
rum acumina. NVLla:qm̄ ut deductum eſt ne in deo
qdem eſſe pōt. SI negas.i.ſi oīa dicis fato fieri & non
fortuna cogeris mutare definitionē:et nullā mentionē
facere rerꝝ fortuitarꝝ. EX omni æternitate:ex quo fuit
ſupma natura & diuina ꝓuidentia:quæ falli nō poteſt.

DEfinita:determinata:& cōſtituta. FAtaliter:neceſſi
tate quadā fatali. SI enim:ratio quare mutanda eſt de/
finitio:qm̄.ſ.fortuna nō habet locum ubi oīa fato eue/
niunt. AB omni æternitate ſemper ordineq; ſempiter
no ac ſerie. CERtum:uerū fixum:& imutabile. RA/
to firmo:ſtatoq;. QVAE:quaſi dicat nulla eſſe pōt:
cū incerta habeat & incōſtans. LOcus:a nulla pars ei
relinquit:cum rerꝝ fortuitarꝝ ſcīa definiat. FAto:ne/
ceſſitate fatali comphēdi:ſed fatum inqt academicus ni
hil eſt & nomē tm̄. ANIle:uanum & delyrū. SVpſti
tionis:inanis religionis. DE quo alias:alio tpe locoq;
nam poſt hoc opus de fato ſcripſit Ci.librū:qui muti/
lus extat ac pene inutilis. SI oīa fato:ꝓbat academicus
inutilem eē diuinationē ſi ſit fatalis neceſſitas:qm̄ uita
ri nō pūt etiā ſi ꝓuiſa fuerint a diuinis atq; pdicta. VE/
ro:certe ac firmiter. QVAle:cui⁹ qlitatis & naturæ.

NEceſſarium:amicū:& hoſpitē. CVbandū:iacēdum
& pnoctādum. FAtū:certū:fixū:& neceſſariū. SI nō
fuerat.ſ.fatum & imutabile. ME moueant:cōturbent
aliqua diuinationis & pdictiōis gnā. SORtes:pagel
læ eductæ:aut aliquid tale quo ſortilegi utunt ad diui/
nādum. EXta:ſigna extorꝝ. VLLA dictio:aliqđ uer/
bum ꝓlatum: & omen qđ Pythagorici obſeruauerūt
imprimis:ut dictū eſt. FAtū:certū & fixum has claſſes
(de qbus iam dictū eſt)perire naufragio etiā ſi litaſſent
ſignaq; ſecūda gubernatores habuiſſent talem exitū fa/
talē nō effugiſſent. NVLla:nullius momēti & pti:qm̄
fatū ēt ſi ꝓuidet mutari nō pōt:ponite xēplū de Flami
nio ad lacū peruſinum. NVM id uitari potuit:qſi di/
cat nō poterat aliquo cōſilio declinari & caueri talis in
terit⁹:ſed inqt ſi Flaminius paruiſſet auſpiciis:& nō fiūt
oīa fato potuit uitari:ergo fatalis nō fuit ille iterit⁹. VO
bis:ſtoicis ne ueſtrū ꝓdatis dogma & deſeratis. VBI ē:
q.d.nullū hēt locū:nullāq; materiā quā tractet & i qua
uerſet:prudētiores in declinādis impendentib⁹ pericu/
lis. FLEcti:mutari tollit e medio fatū:& ſic acute con/
cludit cōtra ſtoicos fati & diuinationis aſſertores. NE
diuinatio qdem:eſt.ſ.qm̄ ea ſic uel non ſic certe idubi/
tateq; euētura pnoſcere nō poſſum⁹ q uaria ſunt:& mu
tabilia. PROcuratiōe:remedio depulſioneq;. ATq;
ego hactenue nō eē diuinationē aſſeuerauit:iam etiā ſi
eēt dānoſam eē demōſtrat cām ppetui angoris& ſolli/
citudinis. Lucanus in hanc ſniam optat. Sit ſubitū qđ/
cunq; paras ſic cæca futuri:Mens hominum fati liceat
ſperare timenti. QVAE uita:anxia.ſ.atq; ſollicita. E/
uentus:horrendos exitus.

M

ABEAmus diſcedamus a rebus fabuloſis atqꝫ poeticis quæ ad libidinē fingunt̃ ponunturqꝫ in exēplū ut nemo ſecūdo fortunæ flatu ſupbiat: ſed reflare illā poſſe nouerit: & timeat: quapp apud Senecam in troade ſic loqt̃ hecuba. Quicūqꝫ regno fidit: et magna potēs. Dñat̃ aula nec leues metuit deos. Aīumqꝫ rebꝰ credulū lætis dedit. Me uideat & te troia nō nūq̄ tulit. Documēta fors maiora q̄ fragili loco. Starēt ſupbi. PROpiora: uiciniora recētiora: & noſtratia. GRAuiſſimos: acerbiſſimos. M. CRAſſo: qui cecidit apud parthos ignominioſiſſime: acerbiſſimeqꝫ. caput qn etiā publii filii haſtæ infixū oſtētarūt barbari. OPIbus: potētiis & clientelis. FORtunis: diuitiis. IGNOminia: cōtumelia. DEdecore: de honeſtamēto: & ꝓbris. TRIbꝰ triūphis europeo uidelicet. Libyco & aſiatico. IRI trucidatum ab achila. ſ. & photino Ptolemei ꝑniciosiſſimis miniſtris: & carnificibus. EA cōſequutura oppſſionē rei pu. interitū libertatis & legū: cæſaream deniqꝫ tyrānidē. SEnatu: cetu ſenatorꝝ. COoptaſſet: elegiſſet ī aliorūqꝫ locum ſubſtituiſſet: ac ſuffeciſſet. CVria Pomdeiana: ædes uictoriæ cū theatro dedicatæ a Gneo Pom. ad cuiꝰ ſtatuam trucidatꝰ cecidit Cæſar plutarchus agēs de morte cæſaris dicit cædis locū in quo ea die ſenatꝰ cogebat̃ Pom. iter alia ornamēta añ theatrum dedicauerat. In eo ꝑterea q̄dam Pom. iacebat imago. ORnatis: auctis & honeſtatis: & īprimis Bruto qui cæſaris filius: habebatur. NAM illud: occurrit obiectiōi academicꝰ: ut quoquouerſum opiones eleuet ſtoicorꝝ oīa fato fieri afferētium: & oīa diuinatiōis genera cōprobantiū. STOIcis: aſſertoribꝰ fatalis neceſſitatis: & ꝑſenſionis rerꝝ futurarum. NON iſſet: ſi aliquo genere ꝑſagitiōis talē exitum ꝓ uidiſſet. EVphratē: terminū. ſ. Romani imperii & parthici. NON igit̃: ſi potuiſſent nō iuiſſe inqt Ci. exitus eorꝝ nō fuerūt fatales: & neceſſarii. Vos aūt oīa fieri fato aſſeueratis. DIuinare: ꝑnoſcere. FRVctum: lætitiam & oblectationē uitæ iā acte cū honore: gloriaqꝫ: IAceat: caduca ſit & nulla. SOLlertia: rōnū acumen & argumētationum qbus & fatū aſſerūt: & diuinū ꝑſenſionis munus. TRIſtiſſimas: infeliciſſimas ſignificari. LEuius: tolerabilius: & debilius. Vñ dicit Seneca. Vim aufert ꝑſentibus malis qui futura illa ꝓſpexit: & q̄ multo ante ꝓuiſa ſunt languidius incurrūt. PROcuratis: rite peractis: & legitima libatione celebratis. LEuare: adiuuare: ꝓdeſſe leuiuſqꝫ reddere impēdas malū. HOC ſentit: huius eſt opionis & ſniæ Homerus. xv. iliados Iouem ſic loquentem inducit. Heu mihi qm̃ fatale eſt dilectiſſimū ſarpedonē a patroclo menetiade ſuperari. QVOD ſorte. i. fatali cōditione ac neceſſitate. Heroditus dicit Pythiam legatis crœſi delphos ꝓfectis: ita rñdiſſe. Sortem fato deſtinatam deo quoqꝫ defugere impoſſibile eſt. Prometheus apud Eſchylum agēs de fatali neceſſitate inquit. Ars longe infirmior neceſſitate eſt quam fata regunt: qbus imbecillior eſt Iuppiter. Ergo fatum non effugiet. ATELlanio: iocoſo: & ſatyrico. Diomedes agens de formis comediæ dicit. Tertia ſpecies eſt fabularum latinarum quæ a ciuitate oſcorū atella in qua primum ceptæ atellanæ dictæ ſunt argumētis dictiſqꝫ iocularibus ſimiles Satyricis fabulis græcis. SEueris: grauibus & ſeriis. RAtio: hæc argumentatio contra ſtoicos de diuinatione in genere.

Abeamus a fabulis: ꝓpiora uideamus: Clariſſimorꝝ hoīum nr̃æ ciuitatis grauiſſimos exitus in conſolatione collegimus. Quid igitur ut omittamus ſuperiores M. ne craſſo putas utile fuiſſe tū quū maximis opibus fortuniſqꝫ florebat: ſcire ſibi īterfecto P. filio exercituqꝫ de leto trans euphratē cū ignominia & dedecore eē peundū? An Cn. Pōpeiū cēſes tribus ſuis cōſulatibus tribus triūphis maximarꝝ rerꝝ gloria lætaturū fuiſſe: ſi ſciret ſe īſolitudine ægyptiorꝝ trucidatū iri amiſſo exercitu? poſt mortē uero ea cōſecutura: q̄ ſine lachrymis nō poſſumꝰ dicere. Quid uero Cæſarē putamꝰ: ſi diuinaſſet fore ut ī eo ſenatu: quē maiore ex pte ipſe cooptaſſet: ī curia Pōpeiana añ ipſius Pōpeii ſimulachrū: tot cēturionibꝰ ſuis īſpectātibus a nobiliſſimis ciuibꝰ partī ēt a ſe oībꝰ rebꝰ ornatis trucidatus ita iaceret: ut ad eiꝰ corpus nō mō amicorū: ſed ne ſeruorꝝ qdē qſq̄ accederet: quo cruciatu animi uitā acturū fuiſſe? certe igit̃ ignoratio futurorūꝫ malorꝝ utilior eſt q̄ ſcīa. Nā illud qdem dici ꝑſertim ſtoicis nullo mō pōt. Nō iſſet ad arma Pōpeius: non trāſiſſet Craſſus euphratē: nō ſuſcepiſſet bellū ciuile Cæſar: nō igitur fatales exitus habuerūt. Vultis autē euenire oīa fato: nihil ergo ꝓfuiſſet illis diuinare: atqꝫ etiā oēm fructū uitæ ſuperioris perdidiſſent. Quid enim iis eēt lætum exitus ſuos cogitātibus? Ita quoquo ſe uerterint ſtoici: iaceat neceſſe eſt oīs eorꝝ ſollertia. Si. n. id qđ euenturū eſt: uel hoc uel illo modo pōt euenire: fortuna ualet plurimum q̄ autem fortuita ſunt: certa eē non pñt. Sin autē certū eſt qđ quaqꝫ de re quoqꝫ tpe futurum ſit: qđ eſt qđ me adiuuent haruſpices: quū res triſtiſſimas portēdi dixerint? Addunt ad extremū oīa leuius caſura rebus diuinis ꝓcuratis. Si enim nihil fit extra fatū nihil leuare diuinatio pōt. Hoc ſentit Homerus quūꝫ quærentē Iouē inducit ꝙ ſarpedonem filiū a morte cōtra fatū eripere non poſſet. Hoc idem ſignificat græcus ille in eā ſnīam uerſus. Quod ſorte paratum eſt: id ſummūꝫ exuperat Iouem. Totum omnino fatum etiā Atellanio uerſu iure mihi eē irriſūꝫ uidet̃: ſed in rebus tā ſeueris non eſt iocādi locus: concludatur ergo ratio. Si enim prouideri nihil poteſt futurum eſſe eorum: quæ caſu fiunt quia eſſe certa nō poſſunt: diuinatio

NVLLA eſt:nullas habet uires:& definitio allata illi nõ cõuenit:qm̃ res fortuitæ tanq̃ certæ & fixæ ꝓuideri non pñt: hæc inq̃t in uniuerſis cõtra ꝑſenſionẽ dicta ſint:& talis diſputatio fuerit nobis tanq̃ excurſus q̃dam militũ leuis armaturæ:ac uelitum qui eminus inchoant ꝑlium:deinde cõfligunt acies pugnaq; ſtataria celebratˀ oĩ robore:ac niſu. COminus:ꝓpius:& præſſius pedes pedibꝰ cõferamus & in ſpẽ iam de diuinatiõe certemus. CORnua:duas acies robuſtiſſimas q̃ nũc cornua dicuntˀ:nũc alæ:& itelligit Ci. duo genera diuinatõis:naturalẽ uidelicet & artificioſam:quas uocat cornua trãſlatione ſumpta a re militari:in qua uis oĩs adhibetˀ ut cornua exercitus cõmoueantˀ:& ſuperentˀ. ARTIficioſum:qđ arte cõtineretˀ & diſciplina. CONiectura:opinabili iudicio:& notatione ſignoꝝ:ſimilitudineq;. Q VOD:qm̃ aĩus diuinãtis hẽt quãdã cognatiõnẽ & ſĩlitudinẽ:& iccirco ſomniãtes : aut furẽtes & enthei diuino afflatu futura ꝓſpiciunt. ARripit:celeriter attrahit:hauritq; uim uaticinã a ui & natura diuina. EXcipit:imbibit deſup fluentem. EX diuinitate: qualitate ſuꝑmi numinis. VNDE:a q̃ diuinitate animi humani delibantˀ ut q̃buſdã:phãtibꝰ uiſum:ẽ atq; poetis. LIBatos:guſtatos & ĩbibitos. OMInibus:uocibꝰ humanis q̃ omen faciũt oĩaq; dicuntˀ. CONiecturale:cõſtans cõiecturis & ſignis. IN hoc genere.i.artificioſa diuinatiõe. CONcitatiõe:cõmotione ac pulſu extriſeco:ſiue afflatu q̃ſi furori . EDI:emitti. FVNdi: eiici & ſpargi. ANImo uacuo:ocioſo nec occupato: aut diſtracto extrinſecis ſenſibꝰ:ſed libero:ac ſui iuris:uiriumq; corꝑe ſopito:ſenſibuſq; ſopore ligatis. PROuideri:ꝓſpici & ꝑnoſci. DVxiſti:originaſti tanq̃ a cauſa & rõne ipſius diuinatiõis:quã parit diuinitas:ut dictum eſt:fatũ ipm̃:& natura.i.ꝓprietas naturalis rerum quaꝝ principatũ optinet aĩa cuiꝰ uis eſt certe diuina:& quadã cognatione diuinitati adnexa. NIhil explicare: rõnibus & cauſis afferẽdis enodare ac ꝓbare certaſti copia exemploꝝ: COMmẽtitiorum:fictoꝝ ad ſcribẽtiũ libidinẽ. diſputatio autẽ quæ uia quadã & rõne habetˀ rõne niti debet nõ exemplis Plato in.ix. de re pu. dicit. Rationes philoſophi ſunt iſtrumẽta quibus iudicãdũ eſt:quapꝑ ea q̃ phũs & uir rõnum ſtudioſus enũciauerit ueriſſima ſunt. CAſu euẽtu quodã fortuito : & nõ certa rõe ac ſcĩa. EVENtis:effectibꝰ:& exitibꝰ talibꝰ:ut illos negare poſſimus:ut ſunt exempla hiſtoriis:& monimẽtis q̃buſcũq; tradita memoriæ. REI pu. cã:publici cõmodi grã & diuini cultus. COlendã:exercẽdã & honorandã iudico. SOli ſumus:nõ adeſt corona populi cuiꝰ impetus in tali re formidoloſus eſt:& iudiciũ.

SIne iuidia:odio & offenſione uulgi:multitudiniſq; imperitæ. MIhi ꝑſertim:academice uidelicet philoſophanti:& de plurimis ambigenti ut dogma nr̃m cõſeruetˀ. INſpiciamus:cõſideremus naturam extoꝝ & in ſpẽ iam diſputat Ci. qđ ſe facturũ ꝓpoſuerat. COLlata:cõicata iuicem:& cõparata. ESSET:ꝑtineret ad inimicum:& q̃ ad amicum.i.inimicitiã ſignificaret:& infortunium:nec nõ amicitiã:& bonã ſortem. FISſum: quæ rima iecoris. COMmodũ:utilitatem atq; cõpendiũ. AELEI:Peloponneſiaci:ælei ut dictum eſt iamidas:& glutidas claros habuerũt haruſpices. CONtulerũt:cõmunicarũt. FINgi:imaginari. ALIO more: uia mõ:uſu:& cõſuetudine. DIſciplinã:artẽ ac formulam interꝑtandi. VIS:potentia & efficacia. REũ natura:qualitate rerũ naturaliũ. CONformari:ſimilẽ eẽ aliq̃ ex ꝑte diuinæ potẽtiæ. NVmini:poteſtati. ATq: negat talem cõformationẽ Cicero:& oſtendit infinitã uim diuinam:cum reꝝ natura finita nil cõe hr̃e poſſe.

nulla eſt. Sin autem iccirco:poſſunt:prouideri:q̃a certa ſunt & fatalia:rurſus diuinatio nulla eſt:eam enim tu fortuitarũ rerum eſſe dicebas. Sed hæc fuerit nobis tãq̃ leuis armaturæ prima oratiõis excurſio : nũc cominus agamus. Experiamur itaq; ſi poſſumꝰ cornua cõmouere diſputationis tuæ. Duo enim genera diuinandi eſſe dicebas:unum artificioſum:alterũ naturale. Artificioſum cõſtare partim ex cõiectura:partim ex obſeruatiõe diuturna. Naturale quod animus arriperet aut exciperet extrinſecus ex diuinitate:unde omnes animos hauſtos aut acceptos:aut libatos haberemus. Artificioſa diuinationis illa fere genera ponebas extiſpicum:eorũq; qui ex fulguribus oſtentiſq; prædicerent:tum augurum eorũq; qui ſignis aut ominibus uterentur:omneq; genus coniecturale in hoc fere genere ponebas. Illud autẽ naturale aut cõcitatione mentis edi:& quaſi fundi uidebatˀ:aut animo per ſomnũ ſenſibus & curis uacuo ꝓuideri. Duxiſti aũt diuinationem oẽm a tribus rebus:a deo:a fato:a natura:ſed tamẽ quũ explicare nihil poſſes:pugnaſti cõmentitiorũ exẽplorũ mirifica copia:de quo primo hoc libet dicere. Hoc ego philoſophi nõ eſſe arbitror teſtibus uti:qui aut caſu ueri aut malitia falſi fictiq; eẽ poſſunt. Argumentis & rõnibus oportet. quare quidq; ita ſit docere non euentis : his ꝑſertim q̃bus mihi liceat nõ credere:ut ordiar ab haruſpicina: quã ego rei p. cauſa:cõiſq; religionis colendã cẽſeo. Sed ſoli ſumus:licet uerũ exquirere ſine inuidia:mihi ꝑſertĩ de plæriſq; dubitanti. Inſpiciamus ſi placet exta:primum. Perſuaderi igitˀ cuiq̃ põt:ea q̃ ſignificari dicuntˀ extis cognita eſſe haruſpicibus obſeruatione diututurna. Et q̃ diuturna iſta fuit? aut q̃ lõginquo tempore obſeruari potuit? aut quomodo collata inter ipſos:quæ pars inimici:quæ pars familiaris eſſet:quod fiſſum periculum:quod cõmodum aliquod oſtẽderet? An hæc inter ſe haruſpices ætrhuſci: elei:ægyptii:pœni cõtulerũt? At id prætereq̃ quod fieri non potuit:ne fingi quidem põt. Alios enim alio more uidemus exta iterꝑtari nec eẽ unam oĩum diſciplinaꝫ. Et certe ſi eſt in extis aliqua uis:quæ declaret futura:neceſſe eſt eam aut cũ rerũ natura eẽ cõiũctam:aut cõformari quodãmodo numini deorum.

Atqui diuina cũ reꝝ natura tãta tãq; præclara in oẽs partes:motuſq; diffuſa qd hr̃e põt cõmune:nõ dicã gallinaceũ fel. Sunt.n.q uel argutiſſima hæc exta eſſe dicant:ſed tauri opimi iecur:aut cor:aut pulmo qd habet naturale qđ declarare poſſit:quid futurum ſit? Democritus tñ nõ iſcite nugaẽ ut phyſicus:quo genere nihil arrogãtius. Qđ eſt ante pedes nemo ſpectat:cæli ſcrutanẽ plagas. Verũ is tñ habitu extorum & colore declarari cenſet.hoc dũtaxat pabuli genus: & eaꝝ reꝝ quas terra procreet uel ubertatẽ uel tenuitatem ſalubritatẽ etiã:aut peſtilentiã extis ſignificari putat. O mortalẽ beatũ:cui certo ſcio ludũ ſuũ nunq̃ defuiſſe. Hunccine hoiem tantis delectatũ eẽ nugis: ut nõ uideret tum futurũ id uериſimile ſi omniũ pecudũ exta eodem tpe in eundẽ habitũ ſe coloreq; cõuerterent? Sed ſi eadẽ hora aliæ pecudis iecur nitidũ atq; plenũ eſt:aliæ horridum & exile:qd eſt qđ declarari poſſit habitu extoꝝ & colore? An hoc eiuſdem modi eſt:quale pherecideũ illud qđ eſt a te dictum? qui quũ aquã uidiſſet ex puteo hauſtã terræ motũ dixit futurũ:paꝝ credo impudẽter. Quod quũ factus eſſet motus dicere audent q̃ uis id effecerit:etiã ne futurũ eẽ.aquæ iugis colore p̃ſentiunt. Multa iſtiuſmodi dicunẽ in ſcholis:ſed credere oĩa uide ne nõ ſit neceſſe. Verũ ſint ſane iſta democritea uera:qñ nos ea extis exq̃rimus:aut qñ aliquid eiuſmodi ab haruſpice iſpectis extis audiuimus. Ab aqua:aut ab igni pericula monẽt:tũ hereditates tũ dãna denũciant:fiſſum familiare & uitale tractãt:caput iecoris ex oĩ pte diligẽtiſſime cõſiderãt. Si uero id nõ ẽ iuẽtũ:nihil putãt accidere potuiſſe triſti⁹. Hæc obſeruari certe nõ potuerũt:ut ſupra docui. Sũt igiẗ artis iuẽta:nõ uetuſtatis:ſi eſt ars ulla reꝝ incognitaꝝ. Cum reꝝ aũt natura:quã

ATQVI:certe:ordo eſt diuina natura:cũ natura reꝝ qd hr̃e põt cõe:quaſi dicat nihil:qm̃ de diſſimilib⁹ nõ idẽ debet eẽ iudiciũ. TANta:tam ampla & oĩpotẽs. PRAEclara:illuſtris & magnifica. MOtus:agitatiões:& flux⁹:qm̃ p oĩa moueẽ facillime:cũ illi⁹ motũ nil poſſit retardare:agitq; qcq̃d libuerit celerrime. DIFfuſa:ſparſa:& extẽta. COMmune:cõforme ac ſil'e. NON dico declarat Ci.exta nõ hr̃e talẽ naturã ut res futuras p̃mr̃are poſſint ac diuiare:& qm̃ Democrit⁹ aĩr ſenſerat dicit illũ fuiſſe nugatũ:atq; iocatũ. ARgutiſſima.i.acutiſſima & ſagaciſſima. QVID naturale: quã uim natura iſitã. NON iſcite:nõ idocte:ac ſine doctrina fuit nãq; uir magn⁹ iprimis. NVgaẽ:res uanas dicit & cõmẽtitias ut phyſicoꝝ eſt mos:arrogãter ſiqdẽ naturæ interp̃tationẽ:ac uenationẽ ſibi uẽdicãt. QVOD eſt ante pedes:affert Ci.uetuſtũ carmẽ quo uanitas phyſicoꝝ taxaẽ. Tale illud eſt qđ ancilla thaleti delapſo i foueam dũ cæli tẽpla ſuſpiceret rñdiſſe ferẽ. QVOD eſt ante pedes:priuatũ.ſ.publicũq; officiũ.nã priſci philoſophãtes circa cæleſtia occupati rõnẽ uitæ degendæ neglexerũt. Socrates primũ ad terras:& urbes phiam deuocauit. Hic ſiqdem primus humanæ p̃fectiõis eſt gradus. Verſus pacuuii celebraẽ imprimis. Ego odi hoies ignaua opera:& philoſopha ſnia. Nihil eni fieri poſſe indignius dicere ſolebat Macedo phũs autore Gellio: neq; intolerantius q̃ qđ hoies ignaui ac deſides operti barba:& pallio mores & emolumenta phiæ in linguæ uerborũq; artes cõuerterent:& uitia facũdiſſime accuſarent itercutib⁹ ipſi uitiis madẽtes. SCRVtanẽ:inq̃rũt: rimanẽ & cõmẽtanẽ. PLAgas:regiões:templa:& ſpacia. VErũ is:iterp̃taẽ mẽtem Democriti:ut oſtẽdat etiã illũ cuius autoritate nitebanẽ ſtoici pro ipſis nõ facere.

HAbitu:diſpoſitione:& qualitate inteſtinoꝝ. CENſet:putat ſtatuit:iudicat ſolũ demonſtrari extoꝝ habitu pinguedine.ſ.ac macie. GEnus.i.naturam herbaꝝ quibus paſcunẽ. TEnuitatem:exilitatem & paucitatem.

O Mortalẽ beatũ:ironice beatũ appellat Ci.Democritum tales ineptias cõmentãtem:& ſcribẽtem. CVI:uiro Democrito nugatori:& uano. LVdum.i.iocũ:& riſum:luſit inquit Ci.iocatuſq; eſt ut cõſueuit Democritus:de quo Iuuena. Perpetuo riſu pulmonẽ agitare ſolebat Democritus. SVVM:illi p̃prium innatũ:& ſolẽnem. HVNCcinẽ.i.talẽ tantũq; uirũ indecens eſt atq; abſurdum i nugis cõtriuiſſe curas:deeſt uerbũ decuit ut in tali genere acclamatõis:& admiratiõis fieri cõſueuit.

Nugis:reb⁹ uãis atq; futilib⁹. Vt ñ uideret:ñ cõſideraret ñ diſpiceret hoc qđ de extis cẽſuit:tũc fuiſſe uero ſil'e ſi oium aialiũ fibræ tales eẽnt & uniformes. Veriſimile aũt dicit & nõ uerum ut academici ſeruet decoꝝ. HAbitũ:naturæ habitudinẽ:& q̃litatẽ: NItidũ:bñ coloratum & lucidũ. PLEnũ:pingue. HORridum:ſqualidum:liuidũ:male coloratũ. EXIle:tenue macilẽtum.

EIVSmodi:talis generis:& naturæ. IMpudenter:inuerecũde:aliquãtum talia enũciauit Syrius pherecides.

QVAE uis:quæ potentia & cauſa efficiendi uim habens. IVGIS:perpetuo manantis & ſcatentis. COlore:ut de extis ſenſit Democitus:quaſi dicat abſurdiſſimum eſt colore aquæ motum terræ præſagiri. IN ſcholis.i.ocioſis diſputationibus:& umbratili diſertatione philoſophantium. EA:quæ habitu & colore extorum cognoſci poſſe ſtatuit Democritus. AB aqua:per hydromeiam:& pyromantiam. MOnent:monendo p̃dicunt. Hæc ſunt inquit & talia quæ audimus ab haruſpicibus & nõ democritea de genere pabuli:ubertate:ſalubritate:peſtilentiaq;. FISſum familiare:rimam iecoris amicã:& p̃pitiã:uitãq; ſignificãtem. TRActant:tãgendo cognoſcũt & cõſiderãt. CAput iecoris:principaliorẽ partẽ. Iecur iquit Plinius magnæ eſt autoritatis in eo qđ caput extoꝝ uocant. ID:caput iecoris. TRIſtius:iſelicius. NON potuere:longo.ſ.tempore ut uetuſtas diſciplinam effecerit:& collatio adinuicem. SI ars eſt ulla:quoniã res incognite artificiali formula nõ comp̃hendunẽ. CVM rerum aũt natura. Negat Ci.uim eſſe cõiunctam cum natura rerum & qualitate:ut concludat naturam extorum penitus expertem eſſe talis cognitionis & præſenſionis.

COGNAtionē:affinitatem quãdam ſimilitudinem generis:& qualitatis. QVAE:natura rerū. VT:q̃uis etiã inq̄t ſi unum eſſent,omnia:& eandem hn̄ent naturam & ꝓprietatem tn̄ hoc nõ eſſet qđ ſtoici aſſeuerãt de naturali potentia extorum & efficacia. CONSENſu:unione generis & qualitatis. CONtinẽs:non ſeiuncta:ſed adnexa:& cohærens. PHYſicis:priſcis naturæ interp̄tibus:quos in primo phyſicorum refellit Ariſt.oĩa ſiq̄dem unũ eſſe aſſerebãt:& q̄dlibet eſſe in quolibet:ſed appellationem fieri ab eo qđ magis ineſſet. Verba Ariſt.hæc ſunt:& ideo dicunt ꝙ quidlibet eſt mixtum cum quolibet.Opinabant̃ enim ꝙ,quidlibet generatur ex quolibet:& ꝙ illa quæ uidentur & dicunt̃ alia a ſe inuicem:dicuntur ita ꝓpter id quod habet dominium in mixto:quoniam ut dicunt nihil eſt quod ſi totũ purum album:aut nigrum:aut dulce:aut caro:aut os:ſed in quaq; re illud quod uincit in ea exiſtimatur ꝙ natura eius eſt. VNVM.i.eandem habere naturã. MVNdus:ipſa natura mundi nihil poteſt habere connexum cum inuentione theſauri quem ex extorũ inſpectiõe cognoſcunt:& prædicũt haruſpices:deridet academicus talia phyſicorum delyramenta:negatq; talem uim extis ineſſe:atq; naturam. NAtura:naturali ꝓprietate extorum. SVNT coniucta:habent cõmunionem qualitatis quod eſt abſurdiſſimum. Mundus enim a munditie dicitur:& coſmus a græcis quaſi ornatus:& uiſcera deformia ſunt & fæculẽta. MEVM lucrum:inuẽtio theſauri. CONtinet̃ natura rerum:eſt naturalis:qđ a uero abhorret plurimum:eſt ſiq̄dem res fortuita:& in caſu ſita:ut nullis extis:nullaq; arte prouideri poſſit:& ꝓmitti. PHYſicos:naturæ interp̄tes:& cauſarum indagatores. VT enim:q̃uis inquit Cicero cõcedat̃ hæc cognatio in q̄buſdam tamẽ hoc eſſe naturale ipſis inteſtinis non põt. CONtagio:naturalis coniectio alteratio & affectio:ſiuẽ qualitatis:& ponit exẽpla collecta a ſtoicis talis contagionis aſſertoribus. MVſculorũ:paruorum murium. BRVmali die:primo die hyemis. Miret̃ inquit Plinius hoc qui nõ meminerit ip̄o brumali die pulegium in carnariis florere:a deo nihil eſſe occultum natura uoluit. IAM neruos:muſicas chordas quæ & neruiæ dicuntur uulgo:& ſcriptum & creditum eſt inquit Gellius folia olearum arborum brumali & ſolſtitiali die conuerti:& quæ pars eorum fuerat inferior atq; occultior eã ſupra fieri atq; exponi ad oculos & ad ſolem:quod nobis quoq; ſemel & iterum experiri uolentibus ita eſſe propemodum uiſum eſt. Sed de fidibus rarius dictu & mirabilius eſt:quam rem & alii docti uiri:& Suetõius etiam tranquillius in libro ludicræ hiſtoriæ primo ſatis cõpertum eſſe ſatiſq; ſuper ea re cõſtare affirmat. Neruias in fidibus brumali die alias digitis pelli:alias ſõare.. PVLSIS:tactis plectro aut digitis

cognationem habent:quæ ut uno conſenſu iuncta ſit:& continens:quod uideo placuiſſe Phyſicis:eiſq; maxime qui omne quod eſſet unum eſſe dixerunt. Quid habere mundus poteſt cum theſauri inuentione coniũctum? Si enim ex extis pecuniæ mihi amplificatio oſtenditur:idq; fit natura primũ exta ſunt coniuncta mundo:deinde meum lucrum natura rerum continetur:non ne pudet philoſophos hæc dicere? Vt enim iam ſit aliqua in natura rerum contagio:quam eſſe concedo:multa autem ſtoici colligũt. Nam & muſculorum iecuſcula bruma dicunt̃ augeri:& pulegium aridum floreſcere brumali ipſo die:& inflatas rumpi ueſiculas:& ſæmia malorum:quæ in his mediis incluſa ſint in contrarias partes ſe uertere. Iã neruos in fidibus aliis pulſis reſonare alios:oſtreiſq; & conchiliis omnibus contingere:ut cum luna creſcant pariter pariterq; decreſcãt. Arboreſq; ut hyemali tempore:cum luna ſimul ſeneſcẽtes:quia tum exſicatæ ſint:tempeſtiue cædi putentur. Quid de fretis aut de marinis æſtibus plura dicam? quorũ acceſſus:lunæ motu gubernantur. Sexcenta licet eiuſmodi proferri:ut diſtantium rerũ cognatio naturalis appareat. Demus hoc:nihil eniʒ diſputationi aduerſat̃. Num etiã ſi fiſſum cuiuſdãmodi fuerit in iecore lucrum oſtẽdit̃:qua ex cognatione naturæ:& quaſi cõcentu atq; cõſenſu:quã ſympathiam græci appellãt:conuenire poteſt:aut fiſſum iecoris cũ lucello meo:aut meus q̃ſticulus cum cælo terra rerumq; natura.

SENEſcentes:areſcentes & ſitientes more ſenum in quibus deſiccatur humiditas cutiſq; cõtrahitur. TEMPEſtiue:opportũe:apteq; quoniam annos ferunt:& teredinem ferme non ſentiunt deſiccata humiditate putredinis matre:caduciſq; foliis quod ſiccitatis & ſenectutis eſt ſignum. FREtis:fluxu:& refluxu anguſtiarum maris quæ a feruore freta dicunt̃. AESTIbus:ebullitionibus & reciprocatiõibus maris:& oceani imprimis ad lunæ motum. Vnde Syllius: Cymothoes ea regna uagæ:pelagiq; labores Lũa mouet. GVbernantur:regunt̃:& diſponuntur. DIſtãtium:ſeparatarum & quaſi diſſimilium. COgnatio:coniunctio quædam naturæ & qualitatis: DEmus:concedamus eẽ naturalem cognationem:tamen ſtoicis id non ſuffragatur:nec meis obſtat rõnibus. NVM etiam:ſenſus eſt:etiam ſi iecur ſic fiſſum oſtendit lucrum.tamẽ id non facit aliqua cognatione naturæ. CVIVSdãmodi.i.tale:aut non tale:quoniã nõ omnia fiſſa idem ſignificant. CONcentu:concordia:ſiue conciliatu. CONſenſu:conſpiratione:Sympathia ut in explanatione operis de deorum natura late dictum eſt:componitur a ſyn:& paſco:ideſt patior latine:cui contraria eſt antipathia:uerbum e uerbo diceretur latine compaſſio:ſed quoniam dura eſt latinis auribus hæc appellatio conſenſus a Cicerone tranſfertur:quẽadmodum etymologiam appellauit notam:ne ueriloquium diceret. CONuenire:conſentire. LVcello:paruo lucro. QVAEſticulus:exiguus quæſtus. REſũ natura:qualitate ac genere.

CONcedam hoc:cõuenire.ſ.fiſſum iecoris cum lucro eſſeqꝫ reꝝ ſympathiam. IActuram:nocumẽtũ. CAVſæ:huic diſputationi ac ſñiæ:qua uos urgeo negãs eẽ talem cõuenientiam naturæ cũ ipſis extis. Q VI:qũo quaqꝫ uia & rõne accidit. IMpertire:partẽ diis facere.i.libare:& ſacrificare:atqꝫ diſtribuere:& eximere:inde hoſtiæ eximiæ:& partite.i.electæ. REbus ſuis.i.cõditionibꝰ & qualitatibꝰ reꝝ ſuaꝝ felicium aut infeliciũ. IMOlet:eligẽdo mactet uictimã ſue conſultationi & ꝓpoſito idoneã.Dixerat ſiqdẽ ſtoicus ad hoſtiã deligẽdã põt dux eẽ uis q̃dã ſentiẽs q̃ eſt toto cõfuſa mũdo:& tũc cum imolare uelis extoꝝ fieri mutatio põt:ut aut abſit aliqd aut ſupſit. HOC erat:hæc rõ ſtoicorũ maximi roboris eẽ uidebaẽ pp naturã ſentiẽtem.i.deũ ipm omnipotẽtem qui aĩa mũdi a phis exiſtimatꝰ eſt. Sed dicit academicus: infirmatur facillime cõfutaturqꝫ ut ficta & cõmentitia. DISſolui:negari:& euolui cũ uideaẽ artilſimꝰ nodus. FEſtiue:iocoſe:ac per hoc facile citra moroſitatẽ argumẽtationis & ſeueritatẽ. MEmoriã:quã recẽſendis rõnibꝰ ſtoicoꝝ:& magna exemploꝝ copia oſtẽdiſti. SENtientẽ:itelligẽtẽ. CONfuſa:imixta tãq̃ aĩa magno corpori.Vñ Virg.Totãqꝫ infuſa ꝑ artꝰ Mẽs agitat molẽ:& magno ſe corpe miſcet. MElius:uериſimilꝰ.Vſurpare eſt frequẽter uti. NVmini:potẽtiæ atqꝫ imperio. Hæc.i.uim ſentiẽtem eẽ ducẽ:& mutationẽ fieri extoꝝ. NE aniculæ:delyrãtes uetulæ hoc nõ opinarenẽ aut ſuſpicarenẽ qđ uos tãq̃ oraculũ aſſeueratis.

AN cenſes:negat Ci.uerũ eẽ ut exta ſe accõmodẽt ad cõditionẽ & ſtatũ illius qui hoſtiam deligit:ſed eẽ i his caſum quẽdã q̃lis eſt in ludo taloꝝ:& teſſeraꝝ. CENſes:putas iudicas. ALIus:unus qſpiã. IEcur ſine capite:illa ꝑte q̃ caput iecoris dr̃ & extoꝝ. ALIus:uir alterius fortunæ cõditioniſqꝫ. SVbito ne.q.d.fieri non põt ꝑaria hæc acceſſio:& deceſſio. FORtunã:ſortem & cõditionẽ. ACcõmodet:aptet & cõformet. NON perſpicitis:nõ itelligitis. ALeã:fortunã:caſum:ludũqꝫ talariũ:atqꝫ ſortẽ. IPſa res:experiẽtia:qm̃ unꝰ & idẽ litabit prĩa hoſtia & ſecũda. TRIſtiſſima:iſeliciſſima. DIrius:iſelicius.Dirũ dr̃ ira deoꝝ.i.crudele:tetrũ:horẽdũ.

PROxima:uicina:& altera. LItaẽ:ipetraẽ qđ petiẽ & exta ſũt lætiſſima.Litare eſt ſacrificio facto numẽ placaſſe conciliaſſeqꝫ. PVLcherrime:honeſtiſſime ac feliciſſime. SVperioꝝ:prioꝝ triſtitia minãtiũ. PLAcatio:mitigatio:& recõciliatio. OPImi pinguis bonæqꝫ habitudinis ut miꝝ fuerit cor nõ habuiſſe. IMOlareẽ:mactareẽ. Q VI fit:qũo id tibi euenit:ut unũ itelligas:& alteꝝ mĩme:bñſentis tauꝝ opimũ ſine corde nõ uiuere:ignoras ãt hoc fieri ñ poſſe ut ſubito cor ipm euãeſcat.

EGO.n.qđ aſſero iqt academicus ꝓbabile ẽ:nã dico me aut uim cordis ad ꝑſtãdã uitã aĩantibꝰ ignorare:aut cor illud exiguũ fuiſſe:aut corruptũ ut effigẽ cordis nõ hr̃et. VIS:naturalis potẽtia & efficacia. SVſpicari:opinari & cõiicere. EXIle:tenue. EXIguũ:paruũ. VIEtũ:lãguidũ ſine ui & naturalibꝰ priuatũ uiribꝰ. DISſile:uitiatũ penitꝰ atqꝫ corruptũ ut cordis figurã ñ hr̃et.

QVID hẽs:q̃ rõe duceris:& cã q̃ talẽ effectũ pariat.

Cõcedã hoc ipm ſi uis:& ſi magnã iacturã cãæ fecero:ſi ullã eẽ cõueniẽtiã naturæ cũ extis cõceſſero. Sꝫ tũ eo cõceſſo q̃ euenit:ut is q̃ ipertire uelit cõueniẽtẽ hoſtiã rebꝰ ſuis imolet.Hoc erat qđ ego ñ rebar poſſe diſſolui:at q̃ feſtiue diſſoluitẽ? Pudet me nõ tui qdeꝫ cuiꝰ ẽt memoriã admiror:ſꝫ chryſippi:Antipatri:Poſſidonii:q idẽ iſtuc qdẽ dicũt:qđ ẽ dcm̃ a te:ad hoſtiã deligẽdã ducẽ eẽ uim q̃dã ſentiẽtẽ atqꝫ diuinã:q̃ tota cõfuſa mũdo ſit.Illud uero multo ẽt meliꝰ:qđ & a te uſurpatũ ẽ:& dr̃ ab illis:quũ imolare qſpiã uelit:tum fieri extoꝝ mutationẽ:ut abſit aliqd aut ſupſit:deoꝝ enĩ numini parere oĩa:Hæc mihi iã credere nec aniculæ qdẽ exiſtimãt. An cẽſes eũdẽ uitulũ ſi aliꝰ delegerit:ſine capite iecur iuẽtuꝝ:ſi aliꝰ cũ capite? hæc deceſſio capitis aut acceſſio:ſubito ne fieri ꝑt:ut ſe exta ad imolatoris fortunã accõmodẽt? Non ꝑſpicitis aliam q̃dã iẽẽ uiꝫ hoſtiis deligẽdis:ꝑſerti quũ res ipa doceat? Quũ.n.triſtiſſima exta ſine capite fuerũt:qbꝰ nihil uẽ eẽ diriꝰ:ꝓxĩa hoſtĩa litaẽ ſæpe pulcherrie. Vbi illæ minæ ſupioꝝ extoꝝ:aut q̃ tã ſubita facta ẽ deoꝝ tãta placatio? Sed affers i tauri opimi extis imolãte Cæſare cor non fuiſſe:id qa non potuerit accidere:ut ſine corde uictima illa uiueret:iudicãdũ eſſe tũ iteriſſe cor quũ imolareẽ.Qui fit ut alteꝝ intelligas ſine corde nõ potuiſſe bouẽ uiuere:alteꝝ nõ uideas cor ſubito nõ potuiſſe neſcio quo auolare. Ego.n.poſſum uel neſcire q̃ uis ſit cordis ad uiuẽdũ.n.uel ſuſpicari contradictũ aliquo morbo bouis exile & exiguũ & uietũ cor & diſſimile cordis fuiſſe. Tu uero qd hẽs q̃re putes:ſi paulo ante cor fuerit i tauro opimo:ſubito id in ipa imolatiõe iteriſſe? An qđ aſpexit ueſtitu purpureo excordẽ Cæſarẽ:ipe corde priuatus ẽ. Vrbeꝫ philoſophiæ mihi crede ꝓditis:dũ caſtella defenditis.

AN qđ:iocaẽ diaſirtice academicus temeritatemqꝫ ac cecitatem Cæſaris tyranni notat & taxat. PVRpureo:regio:& pontificio. EXcordem:ſine corde atqꝫ prudentia:qm̃ in libera patria ſic ſe collocauit ut ſecurus eſſe non poſſet:& no poſſet:& nobiliſſimos ciues in ſuam neceſſe irritaret. IPSE:taurus ante cæſareos oculos imolãdus. VRbem philoſophiæ:trãſlatio eſt ære militari:in qua urbes interdũ deſerũtur ut oppidula q̃dam defendantur:ſenſus eſt. Naturæ ratio reiicit penitus quicquid ſine ratione dicitur & cauſa.Vos autem ea aſſeritis quæ nec ratiõe nec cauſa nituntur:quapropter dum extorum uim defenditis:omnem philoſophiæ rõnem & formulas ꝓditis:quod a phyſico:ideſt naturalis rationis & qualitatis indagatore alienum penitus eſſe debet.VRbem:caput ipſum & cõmunem philoſophiæ dignitatẽ ac robur. PROditis:prodendo:& fraudãdo deſeritis more proditorum & deſertorum. CAſtella:paruas quaſdam munitiones:caſtrum dicitur locus muro foſſaqꝫ munitus:cuius diminutiuum eſt caſtellum.

Nam

Nā dum haruſpicinā uerā eſſe uultis:phyſiologiā totā puertitis:caput eſt ī iecore:cor ī extis.Iā abſcedit ſiľ ac molā & uinū īſperſeris:deus id eripiet:uis aliq̄ cōficiet aut exedet:non ergo oīum īteritus atq; obitus natura cōficiet:& erit aliqd:qd aut ex nihilo oriatur: aut in nihilū ſubito occidat.Quis hoc Phyſicus dixit unq̄?haruſpices dicūt.His igiť quā Phyſicis potius credendū exiſtimas.Quid quū pluribus diis īmolať:quare tādē euenit ut liteť aliis:aliis nō litetur? Quæ aūt īcōſtātia deorū eſt:ut primis minenť extis:bñ ꝓmittāt ſecūdis?aut tāta īter eos diſſenſio ſæpe etiā īter ꝓximos:ut Apollinis exta bona ſint.Dianæ nō bona?Quid eſt tā pſpicuū:quā quū fortuitu hoſtiæ adducanť:talia cuiq; exta eē:qualis cuiq; obtigerit hoſtia.At.n.ipm habet aliqd diuini q̄ cuiq; hoſtia obtingat:tāq̄ in ſortibus:q̄ cui ducať.mox de ſortibus:quāq̄ tu qdē nō hoſtiaꝝ caſuꝫ cōfirmas ſortiū ſiľitudine:ſed īfirmas ſortes collatiōe hoſtiarum. An quū in æquimeliū miſimus q afferat agnū quē imolemus:is mihi agnus afferť q hēt exta rebus accōmodata:& ad eū agnū non caſu:ſed duce deo ſeruus deduciť.Nā ſi caſuꝫ ī eo quoq; eē dicis:q̄ſi ſortē quādā cū deoꝝ uolūtate cōiunctā.Doleo tātā ſtoicos nřos Epicureis irridēdi ſui facultatē dediſſe.Nō eni ignoras q̄ iſta derideāt:& qdē illi facilius facere pñt.Deos enim ipſos iocandi cauſa induxit Epicurus perlucidos & pſabiles:& habitātes tanq̄ īter duos mundos

NAM:exemplo declarat id qd per tranſlationē enunciauerat. HAruſpicinam:uim extorum:& artem qua illa inſpiciunť & æſtimanť. PHYſiologiā:naturæ rōnē:& ſciam quæ phyſica dř.i.de natura reꝝ:& q̄litate. PERuertitis:deprauatis atq; corrūpitis:ea ſiqdem dicitis q̄ naturæ rō nō admittit. CAput:pars pria. IAM abſcedet:aufugiet ut uos temere affirmatis. SImulac:cū primū. MOlā:formā ſale cōſperſam.Mola dř farina a molendo:addito ſale dř mola ſalſa.Virg.ſalſas fruges appellauit:qb⁹ uictimaꝝ capita oblinebanť. INſperſeris:infuderis:& ſpargēdo imiſeris. DEus uis q̄dā diuina ut uos dicitis. ID:caput:& cor. ALIqua uis:potētia efficax. CONficiet:cōſumet ac pdet:finiet. EXedet:erodet ad nihilum penit⁹ rediget ut nō appareat. NON ergo:ſi ut dicitis eſt:īqt Ci.falſum ē qd in phyſica diſciplina teneť:oīa.ſ.naſci:& īterire natura.i.cauſis naturalib⁹ pcedētib⁹:q̄ p tales īterit⁹ pariūt & obit⁹. INteritus:mortes. OBItus:occaſus. Cōficiet:paget abſoluet uſitat⁹ naturæ curſus:& uis:ſeq̄turq; in phyſica rōne hoc abſurdū ut aliqd ex nihilo oriať:& in nihilū ſtatim recidat.uñ pſius.Ex nihilo nihil:et in nihilum nil poſſe reuerti.Nos aūt q xp̄iane ac uere philoſophamur.i.oēs xp̄i ſectatores ac per hoc dei:oīa ex nihilo ꝓducta dicimus:& ꝓduci in dies in nihilūq; redigi quod placuerit deo quē ex formulis fidei ap̄lica autoritatē ſancitis:atq; collatis oīpotentem latini:& pantocratora græci cōfiteni:& ꝓfitenť. QVIS phyſicus:q̄ſi dicat per uiam naturæ hoc nō cōcediť. HAruſpices:extorū inſpectores nulla rōne ſubnixi:quā ſcia de natura pſcribit:quapp magis credēdum eſt phīs in arte ſua q̄ haruſpicib⁹. QVID cū:ponit aliud abſurdū:quo īcōſtantia deoꝝ arguiť:q̄ res nō ſolū in diuina:ſed etiā humana natura cōionecq; turpis & habeť:& eſt. IMOlatur: mactať uictima. QVI:quō. LIteť:placatum numen oſtēdať:atq; ꝓpitium. NON liteť:ira numinis denūcieť. INcōſtātia:leuitas:& fluctuatio. TANta diſſenſio:diſcordia:q̄ naturæ diuinæ nō conuenit. PROximos:cōiunctiſſimos gñe:ac ſanguine. QVID eſt tā pſpicuū manifeſtiſſimū inqt eſt deū nō eē ducem ad hoſtiam deligēdā:ſed caſum atq; fortunā. FORtuitu:caſu quodā. OBtigerit:euenerit fortuna duce:nō numine. AT eni id ipm:hæc erat rō ſtoicoꝝ:quā eleuat cauillo academico Tullius. QVAE:q̄lis:cuiuſue naturæ:ac habitudinis. OBtingat:accidat:eueniat ſicut in ſortib⁹ accidit:nā diuinū eſt dicebāt: QVAE:qualis ſors a quoq; trahať. MOX:poſtpaulo agā de ſortib⁹ inqt Ci.q̄uis hæc ſiľitudo nō cōfirmet rōnē ueſtrā:ſed infirmet potius debilēq; reddat:& nullā. CAſum:fortuitā electionē. COLlatiōe cōparatiōe ac ſiľitudine cū ipſæ ſortes penitus incertæ ſint:& aleā in ſe hēant uel maximā. AN cū:q̄rit Ci.a ſtoicis an ita res hēat ut.ſ.ſeruus mercatū uictimā miſſus duce deo deducať ad hoſtiā illam pſtinendam q̄ ſit e re ſui dñi a quo in forū deſtinat⁹ eſt.q.d.totū hoc eſt cōmentitium:& dignū ſupſtitione aniculꝛꝝ. AEquimeliū fuit foꝝ reꝝ uenaliū:ſiue area:in qua pri⁹ fuerat domus Spurii Melii dānati eo q regnū affectaſſet ut ſcribit Liuius. IS:talis & apt⁹ meis negociis quoꝝ euētū ab haruſpice ſciſcitor. REb⁹:cōſultationib⁹:& deliberationib⁹. DEduciť:dirigiť:abſurdū eſt hoc inqt ut talis cā ſit deductiōis:& electionis. NAM ſi caſum:ſi dicitis inquit Ci.caſu quodā deū deducere iniuriam deo īſertis:& ipm traducitis:qd impietatem ſapit:& anſam datis Epicureis male de diis & diuinatiōe ſentientib⁹ ut uos irrideant futilis & delyræ opionis autores. IN eo quoq;:in ipſa deductione diuina ut ſit contingēs & nō certa & neceſſaria. SORtem quandam.i. aleam & fortunam:ut.ſ.dii uelint id efficere caſu quodam:& per accidens. NOſtros:nobis familiares & amicos: & ironice loquitur academicus. FAcultatem:cauſam:oportunitatem materiam. ILLI:Epicurei re deos tollentis quāq̄ uerbis eos eſſe aſſerunt. FAcilius:cōmodus:& aptius quoniam ſic agentes non notantur ut inconſtātes:& ſibi non conſentaneos.Hæc enim illis cōueniunt qui aut nō eſſe deum aut humana non curare aſſerunt. IOcandi:ludendi & deridendi.Vnde dicit alibi Cicero ludimur ab hoc homine. PERlucidos:ideſt monogrammos:& ſolidum corpus non habentes uerum ſuperficiem quandam tranſparentem:& tranſmittētē ſolis radios ut bombicinæ ueſtes: cæteraq; pellucentia:dictum eſt de his in primo de natura deorum. PERFLAbiles:peruios flatibus ut ſunt rætia & ſimilia:quæ tenuiſſimis & raris conſtant filis. INtermundos:ideſt in intermundio:quod uocabat Epicurus ſpatium īter mundos quos ipſe rebatur infinitos.

ꝑpter metũ ruinaꝝ:eoſq; hr̃e putat eadẽ membra q̃ nos nec ullũ uſum hr̃e mẽbroꝝ.Ergo hic circuitione quadã deos tollens:recte nõ dubitat diuinationẽ tollere:ſed nõ ut hic ſibi cõſtat:itẽ ſtoici. Illius.n.deus nihil hñs nec ſui nec alieni negocii:non põt hoĩbus diuinationẽ imptire. Veſter aũt deus põt nõ impti re:ut nihilominus mũdum regat:& hoĩbus cõſulat. Cur igiť uos inducitis in eas captões quas nunq̃ explicetis? Ita.n.quũ magis ꝑperant:cõcludere ſolẽt.Si dii ſunt eſt diuinatio:ſunt autẽ dii:eſt ergo diuinatio. Multo eſt ꝓbabilius:nõ eſt aũt diuinatio:nõ ſunt ergo dii. Vide q̃ temere cõmittant:ut ſi nulla ſit diuinatio:nulli ſint dii.Diuiatio.n perſpicue tolliť:deos eẽ ret:nẽdum eſt.Atq; hac extiſpicũ diuinatiõe ſublata: oĩs haruſpicina ſublata eſt.Oſtenta.n.ſequunť & fulgura:ualet aũt in fulguribus obſeruatio diuturna:in oſtẽtis rõ plærũq;:cõiecturaq; adhibeť. Quid eſt igitur qď obſeruatũ ſit in fulgure? cælũ in.xvi.partes diuiſerũt æthruſci : facile id qdẽ fuit quatuor quas nos habemus duplicare:põt idẽ iteꝝ facere:ut ex eo dicerent fulmẽ qua ex parte eueniſſet. Primũ id quid intereſt:deinde quid ſignificat. Nõ ne perſpicuũ eſt ex prima admiratione hoĩum:q; tonitrua iactuſq; fulminum extimuiſſent:credidiſſe ea efficere reꝝ oĩu; ꝑpotẽtem Iouem? Itaq; in noſtris cõmentariis ſcriptũ habemus:Ioue tonãte fulgurante comitia populi hr̃e nefas:hoc fortaſſe r.p.cã cõſtitutum eſt. Comitioꝝ enim nõ habẽdoꝝ cauſas eſſe uoluerunt. Itaq; comitioꝝ ſolũ uitiũ eſt fulmen:qď ide; oĩbus rebus optimum auſpiciũ hẽmus:ſi ſiniſtrum fuerit. Sed de hauſpiciis alio loco:nũc de fulguribus. Quid igitur minus a phyſicis dici debet:q̃ quicq̃ certi ſignificari rebus incertis? Non enim te ꝓputo eſſe eum:qui Ioui fulmen fabricatos eſſe cyclopas in ætna putes. Nam eẽt mirabile quo modo Iuppiter totiẽs iaceret: quũ unum haberet. Nec uero fulminibus homines quid aut faciendum eſſet:aut cauendum moneret. Placet eñi ſtoicis eſſe anhelitus terræ qui frigidi ſunt quum

PROpter metum ruinaꝝ:deridet Ci.Epicuri hallucinatiões:& ineptas calliditates:ne dicam ſolidũ iocandi:& fallendi genus. CIRcuitione:flexu quodã uerboꝝ:& ambitu:nõ enim aperte audebat ꝑpter cicutã qua impios plectebant athenienſes:q̃ deo tribuit Epi.deo nõ cõueniunt:& icirco quadã iſinuatiõe deũ eẽ negat. TOLlens:auferẽs & eẽ negans. REcte:cõuenienter:& decore:qm̃ ſi deus nõ eſt nec diuinatio q̃ a deo nomẽ mutuata eſt. NON dubitat:qm̃ ſuo iure tollit:& ſibi conſtat.i.ſuo decreto eſt cõſentaneus. VT hic:Epicurus a ſe ipſo diſcrepat. ITEM:ſilr:qm̃ ſtoici nõ ſunt ſibi ipſis cõſentanei:ſed pugnãtia dicũt qď oſtẽdiť breuiſſima rõcinatione quã ſtoici ſuam arcem arbitrabanť ut in ueſtibulo huius q̃ſtionis dictum eſt. ILlius enim: oſtendit cõſtãtiã Epicureoꝝ:& ſtoicoꝝ inconſtãtiam.

NEgocii:curæ laboriſq;. IMpertire:diſtribuere ꝑticipeſq; diuinatiõis mortales efficere. VEſter:a uobis ſtoicis iduct⁹ põt nõ cõicare diuinationẽ:attñ mũdũ regere:& citra mun⁹ diuinatiõis hoĩb⁹ cõſulere. IN eas captiões:laqueos & anguſtias. Vñ uos explicare nõ poteſtis:qď ĩprudentiæ aſcribiť. EXplicetis:diſſoluatis & euadatis. CVM magis ꝑperãt:cũ breuiſſime q̃ppiam uolũt cõcludere añs ponũt & cõſequẽs. MVLto ꝓbabilius:uero ſimilius ut fiat rõ ex negatiõe cõſequentis: Vñ iterimitur añs. QVAM temere:incõſulte ac ĩprudẽter. COMmittãt:icidãt ĩ hoc erratũ ĩde cõmiſſa luere apud Virg. PERſpicue:certe:clare:euidẽterq;:ut ſibi ꝑſuadet academicus. REtinẽdũ:ſentiendũ:& affirmãdum. HAruſpicina:ars qua utunť haruſpices ĩ ꝑdicendis futuris ut eſt ꝓdigioꝝ:& fulminũ ĩterꝑtatio:ĩõ dicit oſtẽta ſequi:& fulgura nomẽ tñ ab extiſpicio habuerũt haruſpices:quis & hæc q̃ ſequunť tractent:& iterꝑtenť. VAlet:uiget:multũq; põt ad notatio ſignorum. Oſtẽtis:ꝓdigiis & monſtris. RAtio:ars. PLærũq;:ſæpius. CONiectura:opinabile iudiciũ ab oſtentoꝝ ſilitudine ductũ & habitu. QVID ẽ igiť: Aggrediť Ci.ad eleuãdã fulguꝝ obſeruationẽ ut id cõfirmet qď enũtiauit:ſublatã.ſ.eẽ oẽm haruſpicinã. OBſeruatum:adnotatum:& ſignatũ:& ponit ĩpam obſeruationem ab æthruſcis repertã. QVAtuor:ortũ ſolis:occaſum ſeptemtrionẽ:& meridiem. PRImũ id:dicit Ci. hanc diuiſionem cæli & cognitionẽ:unde fulmen ueniat.i.qua parte mundi nihil facere ad cõfirmãdam haruſpicinã:& ꝑdictionem fulminũ. QVID ſignificat: quaſi dicat fulmẽ undecũq; ueniat nihil ſignificat:nec oſtẽtum hr̃i debet cũ fulmen accidit ui naturæ quã Ci. explicat ut adeo nõ mitti cõtra ſtoicos concludat & haruſpices. NON ne ꝑſpicuũ eſt.repetit Ci.cãm opionis quæ iouem fulmine armauit. PRAEpotẽtem.i.regẽ ſumma ope ꝑditum & ꝑtãte. NOſtris cõmẽtariis:auguralib⁹ libris:erat enim augur Ci. COmitia:cœtus:cõciones:cõuentus. NEfas:impiũ & cõtra religionem.

HOC fortaſſe:explicat Ci.rõnem hui⁹ ciuilis inſtituti: qď e re pu.eſſe dicit. CAVſas:rõnes:& oportunitates: ut.ſ.populi uota aliquo ꝑtextu differre poſſent principes:& optimates qui plebẽ loco ſeruoꝝ hñt. VItium: erratum:impedimẽtum:inde uitioſa comitia:& uitioſi magiſtratus uitio creati:& perperã electi. Auſpiciũ:auguriũ & ſignũ ſi a ſiniſtra tonuit:aut fulxit. Vñ Virg. Intonuit læuũ. A phyſicis:naturæ ĩterꝑtibus:& doctorib⁹ q ſine certa rõne:cãq; affirmare nil debẽt:res inqt ĩcertæ ac ſortuitæ rẽ certã ſignificare nõ pñt:& ꝑmõſtrare. EVM:talis opionis ut fictis poetaꝝ monimẽtis credas. Cyclopes fingũť miſtri Vulcani ĩ ætna mõte ſiciliæ:eoliiſq; ĩſulis. TOtiẽs:ſi ñ fuit niſi unũ fulmẽ opa cyclopũ elaboratũ. CAuẽdũ:uitãdũ:& declinãdũ moneret alia uia q̃ fulmĩatõib⁹ q̃ irã poti⁹ diuinã oñdũt q̃ benignitatẽ. Placet ſtoicis:explicat naturalẽ cãm fulminũ ex ſtoicoꝝ ſñia:ut eoꝝ liberi⁹ dãnet ĩcõſtantiam:& uanas opiones. ANhelitus: exhalationes:& quaſi fumos.

Fluere:

fluere cæperint uentos eſſe:quũ aũt ſe in nubem induerit:eiuſqꝫ tenuiſſimã quanqꝫ partẽ cœperint diuidere atqꝫ diſrũpere:idqꝫ crebrius facere & uæhemẽtius:tũ & fulgores & tonitrua exiſtere, Si ãt nubiũ cõflictu ardor expſſus ſe emiſerit:id eẽ fulmẽ. Q dˀ igr ui naturæ nulla cõſtantia:nullo rato tp̃e uidemus effici:ex eo ſignificationẽ reꝝ conſequentium quærimus? Scilicet ſi iſta Iuppiter ſignificaret : tam multa fruſtra fulmina emitteret. Q uid enim ꝓficit:quũ in mediũ mare fulmen iacit? Q uid quũ in altiſſimos mõtes? quod plærunqꝫ fit. Q uid quũ in deſertas ſolitudines? Q uid quũ in eaꝝ gẽtiũ oras:in quibˀ hæc ne obſeruanť qdẽ? At inuentũ eſt caput in tyberi:q̃ſi ego artem aliquã iſtoꝝ eſſe negẽ:diuinationẽ nego. Cæli.n.diſtributio:quã ante dixi & certarũ rerum notatio docet unde fulmẽ uenerit: quo conceſſerit. Q uid ſignificet ãt nulla ratio docet. Sed urges me meis uerſibus. Nã pater altitonãs ſtellãti nixˀ olympo:Ipſe ſuos quõdam tumulos ac templa petiuit:Et capitolinis iniecit ſedibus ignes Tuꝫ ſtatua nattæ tũ ſimulachra deoꝝ:Romuluſqꝫ & Remus cum altrice bælua:ut fulminis ictu cõciderit. Deqꝫ his rebˀ haruſpicũ extiterũt reſpõſa ueriſſima. Mirabile aũt illđ:qđ eo ipſo tp̃e quo fieret indiciũ cõiuratiõis in ſenatu: Signũ Iouis biẽnio. poſtq̃ erat locatũ i capitolio collocabať. Tu igiť animũ iduces (ſic.n.mecũ agebas) cãm iſtã & cõtrafacta tua:& cõtra ſcripta defẽdere:frater es:cõuereor. Veꝝ qd tibi hic tandẽ nocet? res neq̃ talis eſt:an ego q ueꝝ explicari uolo? Itaqꝫ nihil cõtradico:a te rationẽ totius haruſpicinæ peto:ſed te mirificã in latebrã cõieciſti. Q uod.n.intelligeres fore ut præmerẽ te quũ ex te cãm uniuſcuiuſqꝫ diuinationis exquirerẽ? multa uerba feciſti te quũ res uideres: rationẽ cãmqꝫ nõ q̃rere:quid fieret nõ cur fieret ad rẽ ptĩere:quaſi ego aut fieri cõcederẽ:aut eſſet philoſophi cauſam cur quidqꝫ fieret nõ quærere. Et eo q̃dẽ loco & ꝓgnoſtica noſtra ꝓnuntiabas & gña hærbaꝝ ſcãmoniã ariſtolochiãqꝫ radicẽ:quaꝝ cãm ignorares:uim & effectũ uideres. Diſſimile totũ. Nã & ꝓgnoſticoꝝ cauſas pſecuti ſunt. Et boethus ſtoicus q ẽ a te noĩatus:& noſter ẽt Poſſidõius: Et ſi cauſæ nõ repianť iſtaꝝ reꝝ: res tñ ipſæ obſeruari aĩaduertiqꝫ poſſunt. Nattæ uero ſtatua aut æra legum de cælo tacta quid habẽt obſeruatum ac uetuſtũ? Pinarii nattæ nobiles:a nobilitate. Igitur piculum hoc tam callide Iuppiter cogitauit? Romulus lactens fulmine ictus. Vrbi igitur periculum oſtẽdiť ei quam ille cõdidit.

FLVERE : agitari impelli:inde uentus aerius fluctus dr̃: & concitatio. INduerint:incluſerint ĩmiſerint: ueſtiuerint Virgi. cum ſe nux induet inflorẽ. DISrumpere:ui frangere. FVLgores:coruſcationes & ſtrepitus.

CONflictu:colliſu:& attritu. VI:potẽtia & efficacia.

RAto:firmo decreto fixo. CONſequẽtiũ: futuraꝝ.

SCILIcet:certe. ORAS:extremas regiões. NE obſeruanť:nõ notanť:nec animaduertunť ut oſtẽta quædã & ꝓdigia. CAput:ſũmani de quo dictũ eſt. ARtem:rõnem aliquam ſuæ obſeruationis. ISTOrũ:fulguralium interprætũ. dico inquit ipſos habere aliquã artẽ ſed diuinationẽ nullã. CAEli.n.ponit artem talium:& notationẽ qua ſciunt a q̃ cæli parte fulmen deſenderit:& quo tacta impulerit:ſed ſignificationes nõ intelligũt:& ſic ꝑ fulmina diuinare nõ poſſunt. NVLla rõ:ars & diſciplina. VRges:præmis meˀ dictis meis: & carminibus. NATtæ:de pinario natta dictum eſt.

ALtricæ bælua:lupa p̃bente ubera. LOcatum:pretio datum redemptoribus & architectis ut ſignũ illud : ita conſtituerent. CAVſam iſtam opinionẽ academicoꝝ contra ſtoicos. FRAter es conuereor : reſpondet Cicero dicentis una tecũ erubeſco talia ſcripſiſſe: ſed ego: ſum academicus in diem uiuens:ea tunc cecini & aſſeueraui ut poeta:cõtra nũc diſputo ut ueritas magis eluceſcat ſi ex utraqꝫ parte q̃ſtionis facta fuerit cõtentio: & diſq̃ſitio. HIC:in hac parte ac re. TAlis:talis naturæ ut nõ facile cognoſcať. ANego.i.mea ꝓfeſſio academica q̃ de oĩbus dubitans uenať quod fieri põt ueritatem. RAtionẽ:cauſam. SED temerificã in latebram ideſt occultationẽ quãdã confugiũ & q̃ſi cauernã in q̃ lateres:& eſt ſenſus efflagitaturˀ eram rõnes miro quodã artificio ſubterfugiſti dicẽs nõ eẽ cãm querẽdã ubi effectus pateret q̃ ſnĩa pħo penitus indigna eſt phyſico q tunc ſcire diciť cum cãm cognoſcit:aliter ꝑ accidens: hr̃et ſciam. Quot:qñ. FOre:futurũ eſſe. VT p̃merẽ te:urgerẽ compelleremqꝫ rationes reddere. VNIuſcuiuſqꝫ:naturalis & artificialis ꝑ ſinglãs earũ ſoꝛ̃as. RES effectus & euenta. AD rem:utilitatẽ:& uſum. QuA ſi ego:ita enũtiabas inqt Cicero tanq̃ ego cõcederẽ talia fieri eo mõ ut dicitis aut ego ſtatuerẽ cãm nõ eẽ q̃rẽdã. ego ãt aſſeuero eẽ pħi cãm idagare:& ea q̃ fieri dicis nego ĩprimis. VIM:efficaciã & ptãtẽ. DIS ſimile totũ:negat Cice. ſimilitudinẽ.a.Q .allatã de ꝓgnoſticis: & ui herbaꝝ ut cõcludat de diſſimilibˀ nõ debeř eẽ idẽ iudiciũ. DIſſimile:diuerſũ & oppoſitũ: qñ ꝓgnoſticoꝝ cauſæ a pħis iueſtigatæ ſũt & hẽnt res ipſæ obſeruationẽ ſꝫ de ſtatua piarii nattæ nihil potuit obſeruatione cõſtitui qñ ſemel illđ accidit. PERſecuti ſũt: idagarũt & ratiati ſũt q̃q̃ iqt acadẽicˀ reꝝ fortuitaꝝ cauſæ repiri nõ pñt. ſeruať decoꝝ pſonæ i ambiguũ oĩa reuocãtis.

RES tñ:effectus ipſi & euẽtˀ notari pñt & cõſiderari qñ crebro euẽiũt. AERA:æreæ tabulæ. OBſuatũ:lõgo uſu notatũ.q.d.nihil:qñ alias id nõ acciderat:ergo qd ſignificaret ſciri nõ poterat. VEtuſtũ:antiqtate cuſtoditũ & cognitũ. A NObilitate:a caſu & đturbatõe ſtatuæ piarii nattæ antiq & nobilis. Iuppiter ſignificauit ruinã nobiliũ & deiectionẽ:đridet hoc cõmẽtũ academicˀ. TAM callide:aſtute ꝑ ironiã loqtur Cicero. COgitauit:cõſiderauit:& ſignauit. LActẽs:ubꝫa ſugẽs

Q. VAM ſcite:perite ac prudenter ironice hoc dicit͛.
PER notas:quædā ſigna obſcura:& ambigua quaſi
dicat ſi conſulendum erat romanis benigne a ioue nō
notæ dari debuerant:ſed res clare demonſtrari. ET tu
mauis:magis uis credere numen fuiſſe diuinum quam
fortunam quaſi dicat caſus fuit potius q̄ dei nutus eo/
dem tp̄e id contigiſſe. REdemptor:ipſe architectus q
columnam ſtatuendam conduxerat. Vnde redēptores:
etiam cārum dicuntur:& litium quapropter Pedianus
aſconius enarrans uerba Ciceronis in. C.uerrem dicen
tis redemptio huius iudicii facta eſt inquit ſententia Ci
ceronis eſt artifices quoſdam corrumpendorum iudi/
cum pactos eſſe cum Verre & redemiſſe ſemel omnem
procurationem iudicii corrumpendi ſuo periculo ab/
ſolutioniſq; præſtandæ.Ide; Cicero in epiſtolis ad At
ticum dicit.Redemptori tuo dimidium pecuniæ cura
ui. DE:ideſt a Cotta & ex Cotta eiuſq; collega torqua
to:ita dicimus conduco de te.a te ex te. INertia: pigri/
tia. INopia:defectu poſſibilitatis & pecūiæ. AD iſtā
horam:oportunitatem temporis:tuiq; felicis conſula/
tus. NON equidem:reſpondet Cicero ſibiq; eblan/
ditur cupitq; ueram eſſe talem deorum imortalium cu/
ram:quæ auſpicatiſſimum effecerit ſuum conſulatum.
PLAne:oio ac penitus ſeruat academici decorū. NE
ſcio:an uera ſint ambiguo. CASV:fortuito. PIGmē
torum:colorum temperatorum:& permixtorū. VEL:
ideſt etiam perfecta & conſumata. ILLA ipſa : capita
praxitelis arte ſcalpta. DEtractione:ablatione lapideæ
partis artificialem formam recipientis Artifex ſiquidē
materiem ſibi non gignit:ſed natura comparatam con
format inſtrumentis excolitq;:naturam detrahendo q̄
dam. AFFERtur:additur:ſed potius aufertur. LInea
menta:ductus:fila ideſt ad effigiem faciei delineatam.
INtus:in natura ipſius marmoris poteſtate ac ui for/
mas habentis q̄uis nondum actu:iccirco artifices natu
ræ adiutores & interpollatores eſſe dicunt͛. SVA ſpō
te:propria natura. HOC:de capite paniſci quod Car
neadē finxiſſe dixiſti:ſed ſuſpicimus formam Leonis.
& hippocentauri caſu quodam effingi in nubibus:ſic
etiam credendū eſt in reliqua rer̨ natura caſu multa cō
formari:quæ uos artificio diuino aſcribitis. MOdo:
paulo ante:ſic.n.dixerat Quintus:ſic.n.ſe profecto res
habet ut nunq̄ p̄fecte ueritatem caſus imitetur. REſtāt
ſuperſunt p̄tractanda:& diſputanda. HAruſpicina:rō
& ars haruſpicum. IN re noua:iuſitata:ac per hoc ra
ra. QuAE natura:uis naturalis menſtrui uidelicet ſan
guinis:& ſæminis uicem coaguli in conceptu præben
tis. OSTENtū:prodigiū & alicuius magnæ rei notā
& præſagiū. CONtra naturā:qm̄ nimis calidas mu/
le ſæmen genitale infuſum reſoluit:iccirco in locis frigi
diſſimis facilius concipere poſſunt. PROPE:quaſi p̄
diens neceſſario contineri ſiquidem a natura non po/
teſt. ORtum:principium & originem. AVtoritatis:
dignitatis & æſtimationis quaſi dicat leuiſſima res ui/
debitur. TARquinii:ſiue tarchonis oppidum:æthru
riæ cuius ueſtigia extant ad huc corruptaq; appellatio:
inter Tuſcanellam:& cornetum olim grauiſcas ab aere
graui ac peſtilenti. ALTIVS:profundius. EXTItiſ/
ſe: appariuſſe.

Diſciplina:

Quam ſcite p notas nos certiores facit Iuppiter.At
eodē tp̄e ſignū Iouis collocabat͛ quo cōiuratio indi
cabat͛:& tu.ſ.mauis numie deor̨ id factū q̄ caſu arbi
trari:& redēptor q columnā illā de Cotta & de torq̄
to cōduxerat faciēdā:nō inertia aut inopia tardior fu
it. Sed a diis imortalibus ad iſtā horā ſeruatus eſt.Nō
eqdem plane deſpero iſta eſſe uera ſed neſcio:& di/
ſcere a te uolo.Nā quū mihi q̄dam caſu uiderent͛ ſic
euēire ut p̄dicta eēnt a diuinātibꝰ:dixiſti multa de ca/
ſu:ut uenereū iaci poſſe caſu.iiii.talis iactis:&.cccc.cē/
tū ueneros nō poſſe caſu cōſiſter͛.Primū neſcio cur
nō poſſint:ſed nō pugno.Habūdas.n.ſimilibus:ha
bes & reſpſionē pigmentor̨:& roſtrū ſuis:& alia p/
multa.Idē Carneadē fingere dicis de capite paniſci:
q̄ſi nō potuerit id euenire caſu:& nō in oī marmore
neceſſe ſit ineſſe uel praxitelea capita.Illa.n.ipſa effi/
ciunt͛ detractiōe:nec qcq̄ illuc affert͛ a praxitele:ſed
quū multa ſūt detracta:& ad lineamēta oris puētū ē:
tū intelligas illud qđ iā expolitum ſit itus fuiſſe.Pōt
igit͛ tale aliqd ēt ſua ſpōte in lapidicinis chiorū extitiſ
ſe:ſed ſit hoc fictū.Quid i nubibus?nūqd aīaduerti
ſti leonis formā aut hippocētauri?Poteſt igit͛ quod
mō negabas ueritatē caſus imitari:Sed qm̄ de extis:
& de fulguribus ſatis eſt diſputatū.Oſtēta reſtāt:ut to
ta haruſpicina ſit p̄tractata.Mulæ partus p̄latus ē a te
res mirabilis:ppea qa nō ſæpe fit:ſed ſi fieri nō potu
iſſet facta nō eſſet.Atq; hoc cōtra oīa oſtenta ualeat:
nunq̄ qđ fieri nō potuerit eſſe factū:ſin potuerit nō
eſſe mirandū.Cauſar̨.n.ignoratio in re noua mira/
tionē facit:eadē ignoratio ſi in rebus uſitatis ē nō mi
ramur.Nā q mulā pēpiſſe mirat͛:is quo mō equa pa
riat:aut oīo quæ natura ptū animātis faciat ignorat:
ſed qđ crebro uidet nō miratur:ēt ſi cur fiat neſcit.
Quod āte nō uidit:id ſi euenerit:oſtentū eſſe cēſet.
Vtrū igit͛ quū cōcepit mula:an quū pepit oſtentu;
eſt:cōceptio cōtra naturā fortaſſe:ſed partus p̄pe ne
ceſſarius.Sed qd plura?Ortū uideamus haruſpicinæ
ſic facillime qd habeat autoritatis iudicabimꝰ.Tages
qdā dicit͛ i agro Tarquienſi quū terra araretur:& ſul
cus altius eēt impſſus:extitiſſe repente:& cū affatus
eſſe q arabat.Is autē Tages ut i libris ē æthruſcorum
puerili ſpē dicit͛ uiſus:ſed ſenili fuiſſe prudētia.Eius
aſpectu quū obſtupuiſſet bubulcus:clamoréq; ma/
iorē cū admiratōe edidiſſet:cōcurſū eſſe factū:totáq;
breui tp̄e i eū locū æthruriā cōueīſſe.Tū illū plura lo
cutū multis audiētibꝰ:q oīa eius uerba exceperit:litte/
riſq; mādauerit:Oē; āt orōnē fuiſſe eā: q̄ haruſpiciæ

Diſciplina:

diſciplia cõtineret̃. Ea poſtea creuiſſe reb⁹ nouis cognoſcẽ/
dis:& ad eadẽ illa pricipia referẽdis. Hæc accepim⁹ ab ipſis.
hæc ſcripta cõſeruãt:hũc fõtẽ hñt diſciplĩæ. Nũ ergo op⁹ ẽ ad
hæc refellẽda Carneade? nũ Epicuro? Eſt ne qſq̃ ita deſipiẽs
q credat exaratũ eẽ deũ dicã an hoiem? Si deũ:cur ſe contra
naturã abdiderit:ut pateſact⁹ aratro lucẽ aſpiceret? quid idẽ
nõ ne poterat de⁹ hoib⁹ diſciplinã ſupiore ex loco tradere?
Si ãt hõ ille Thages fuit:quonã mõ potuit terra oppſſus
uiuere? Vñ porro illa potuit q̃ docebat alios ipſe didiciſſe?
Sed ego ĩſipiẽtior q̃ illi ipſi q iſta credũt:q qdẽ cõtra eos tã
diu diſputẽ. Vet⁹ ãt illud Catõis admodũ ſcitũ ẽ:q mirari ſe
aiebat:q nõ rideret haruſpex:haruſpicẽ quũ uidiſſet: Quo
ta.n. quæq; res euẽit p̃dicta ab iſtis? aut ſi euẽit qppiã:qd af/
ferri põt cur nõ caſu id euenerit? Rex Pruſias quũ apud eũ
Hãnibali exulãti pugnare placeret:negabat ſe auder̃: qd' ex
ta ꝓhiberẽt. An tu ĩqt carũculæ uitulĩæ mauis q̃ ĩpatori ue/
teri credere? Quid ipſe Cæſar:quũ a ſũmo haruſpice mõe
ret̃ ne ĩ aphricã añ brumã trãſmitteret:nõ ne trãſmiſit? qd'
ni feciſſet unum ĩ locũ oẽs aduerſarioꝝ copiæ cõueniſſent.
Quid ego haruſpicũ rñſa cõmemorẽ? poſſũ qdẽ ĩnũerabi
lia:q̃ aut nullos habuerũt exit⁹:aut cõtrarios. Hoc ciuili bel/
lo dii ĩmortales q̃ multa luſerũt? q̃ nobis ĩ Græciã Rõa rñſa
haruſpicũ miſſa ſũt? q̃ dicta Põpeio? Et.n. ille admodũ extis
& oſtẽtis mouebat̃. Nõ lubet cõmẽorare:nec uero neceſſe
ẽ tibi p̃ſerti q ĩterfuiſti:uides tñ oĩa fer̃ cõtra ac dicta ſũt eue
niſſe. Sed hæc hactenꝰ:nũc ad oſtẽta ueĩam⁹. Multa me cõ/
ſule a me ipſo ſcripta recitaſti:multa ãte lacedæmõioꝝ ma/
lã pugnã ĩ leuctricis a Calliſthene cõmẽorata dixiſti:de qb⁹
dicã eqdẽ ſingulis quoad uidebit̃:ſʒ dicẽdũ ẽt ẽ de uniuer/
ſis. Quæ ẽ.n. iſta a deis ꝓfecta ſignificatio:& q̃ſi denuncia
tio calãitatũ? qd ãt uolũt ea dii ĩmortales primũ ſignifican/
tes:q̃ ſine ĩterp̃tib⁹ nõ poſſum⁹ ĩtelligere:deĩde ea q̃ cauere
neqam⁹? At hoc ne hoĩes qdẽ ꝓbi faciũt:ut amicis ĩpedẽn
tes calãitates p̃dicãt:q̃s illi effugere nullo mõ poſſint. Aut
medici quãq̃ ĩtelligũt ſepe:tñ nunq̃ ægris dicũt illo morbo
eos eẽ morituros. Oĩs.n. p̃dictio mali tũ ꝓbat̃:quũ ad p̃di/
ctionẽ cautio adiũgit̃. qd igr̃ aut oſtẽta aut eoꝝ ĩterp̃tes ul'
lacedẽonios olĩ:uel nup nr̃os adiuuerũt? q̃ ſi ſigna deoꝝ pu
tãda ſũt:cur tã obſcura fuerũt? Si.n. ut ĩtelligerem⁹ qd eẽt euẽ
turꝰ:apte declarari optebat:aut ne occulte qdẽ ſi ea ſciri no
lebãt. Iã uero cõiectura oĩs:ĩ q̃ nitit̃ diuĩatio ĩ gen⁹ hoĩũʒ in
mltas aut diuerſas aut ẽt cõtrarias ptes ſepe d̃ducit̃. Vt.n. ĩ
cauſis iudicialib⁹ alia ẽ cõiectura accuſatoris:alia dr̃ſoris:&
tñ utriuſq; credibil:ſic ĩ oĩb⁹ his rb⁹:q̃ cõiectura ĩueſtigari ui
dent̃:ãceps repit̃ orõ. Quas ãt res tũ nã: tũ caſus affert:ñ
nunq̃ ẽt errorẽ creat ſĩltudo:magna ſtultitia ẽ eaꝝ reꝝ dos
facer̃ effectores cãs rerũ nõ q̃rer̃. Tu uates Boetios credis

DISCIPLINA:arte ac ratione. NOuis:inuſi
tatis. COGnoſcendis: ideſt cognoſcendo res
nouas & prodigioſas interpraetando & reducẽ
do ſemper illas ad uerba & quaſi præſcripta ta/
getis. FONTEM : originem. DISCIplinæ:
haruſpicinæ artis. EXARAtum:arando inuẽ
tum & refoſſum. CONTRA naturam: pro/
prietatem naturæ non diuinæ ſolum ſed etiam
humanæ. E LOco ſuperiore:eminenti & diui
no faſtigio conuenienti. PORRo:certe. SCI
tum:prudens dictum in delyramenta haruſpi/
cum ridicula ſiquidem dicunt & uana:quapro
pter mirum eſt ꝙ riſum teneat haruſpex cum ui
det ſocium tam abſurda euomentem:& acies in
genii præſtringentem auditoribus. In primo de
natura deorum dixit Idem Cicero. Mirabile ui/
detur ꝙ non rideat haruſpex cum haruſpicem
uiderit hoc mirabilius ꝙ uos inter uos riſum te
nere poteſtis:& in quarto de finibus ait audi re
liqua & riſum tene ſi potes. QVOTA: qua/
ſi dicat ferme nulla:cum uana prædicant & de/
ridenda. PRVSIAS: rex bithyniæ. MAVIS:
magis uis:& exta mihi ueteri bellatori & exper/
to præponis. A SVMmo haruſpice:ſpurinna.
Cæſar inquit tranquillus cum imolanti aufugiſ
ſet hoſtia profectionem aduerſus Scipionem &
Iubam non diſtulit. LVSERE: iocati ſunt &
delyrarunt. CONTRA ac: ideſt q̃. ANTE
marſicum bellum: quod & ſociale dictum eſt
atq; italicum. MALAM: infelicem ad leuctra
oppidum boetiæ. QVOAD utile uidebitur:
ideſt ad propoſitum faciat ne modum excedat
oratio quo uitio græci laborarunt & chryſip/
pus imprimis. DE VNIVERſis:ideſt in gene/
re de ipſa oſtentorum ſignificatione: ſic ægit in
genere de ipſa diuinatione:deinde ad formas ac
ceſſit & partes:oſtendere nititur Cicero talem de
nuntiationem penitus inutilem eſſe. QVAE
eſt:cuius naturæ qualitatis quaſi dicat inutilis
penitus & præ ſe ferens iram deorum potiuſq;
benignitatem propitiumq; animum. PROfe
cta:orta & miſſa. EA:ideſt ambigua & obſcu/
ra. CAVERE : aliquo conſilio declinare.

PROBI:boni iuſti benigni. PROBATVR:
laudatur & commendatur. CAVTIO: mo/
dus & ratio cauendi & euitandi aliter ſapit ma/
lignitatem & in humanitatem. CONIECTV
ra:opinabile iudicium ex ipſis circumſtantiis.
Vnde ſtatus coniecturalis in arte dicendi. NI/
TITVR:inhæret quoniam coniectura conſtat:
cum certitudinem nullam habeant:ſed coniici/
at de rebus opinione non ſcientia. ANCEPS
oratio:ambigua interpraetatio. ERRORem:
ambiguitatem & falſitatem.

LEBADIAE: apud lebadiam boetiæ urbem de qua dictum eſt. QuASI piſce: oſtentum in quit eſſet ſi piſces ceciniſſent at non galli qui ſũt natura canori & uocales: nam oſtenta tunc uo/cantur cum contra uſitatum naturæ curſum ali qua euenerint. OPtimis uerbis: ueriſimilibus: & probabilibus rationibus. MItificato: molli/to concocto: & digeſto. QuIEte: dormitione. VT ait Enni⁹: i tragœdia ſcilicet. FAuent fau cibus: parcunt gutturi: & ſilent hoc enim ſigni/ficat linguis fauere ſiue faucibus: per quas can/tus emittitur. PLAuſu: cõmotione colliſuq̧.

PRAEmunt: aſtringunt collidunt. SVA ſpõ te: propria natura nullo nec inuitante nec impel lente. FLVxiſſe: fluxum habuiſſe ſanguineum. Thales mileſius de natura primus quæſiuit. Anaxagoras fuit clazomenius. CONtagione: corruptione ac uitio: quod aquæ fluore terra contrahit. INteſtariis: inductis parietibus Te/ctorium eſt incruſtatio parietis & dealbatio mi/ramur inquit Seneca parietes græcali tectorio i/ductos. AVſtro: eo ſpirante uento qui calidus eſt & humidus. IN bello: tempore ſcilicet peri culoſo quo acrius hæc obſeruantur ob timorẽ.

IMpunius: licentioſius nemine contradicen/te aut repræhendente. OPVS: officiũ. HOC unum: ſolum. Q. VICq̃ interſit: aliquod faci/at diſcrimen & differentiam. NOctem & diẽ: ſemper cum rodere ſit peculiare & ſolum illorũ opus. CRIbra: dicuntur aliter incernicula: na ꝫ cernere & incernere idem eſt quod cribrare.

POlitiam: ciuilitatem: ideſt libros de ciuili gu/bernatione. DE re.publica: de communi ſtatu noſtre ciuitatis. ANNOnam: ideſt ãnuum ali/mentum e re qualibet. IN macello: rerum ue/nalium foro: ideſt eſculentorum & poculento/rum. PORtentoſa: præter uſitatum naturæ or dinem. VNA ratio: natura & cauſa. EXIſte/re: apparere & eſſe. CAVſam: quæ uim habet efficiendi. INVEſtigato: uenare ut decet phyſi cum perquire conſidera. EXploratum: certũ & indubitatum. SINE cauſa: ui effectrice ac materia quæ effingitur. ERROrem: falſam opi nionem. RAtione: arte ac ſcientia de natura re/rum quæ phyſice dicitur. FREMItus: mugi/tus: & motus. TRAiectio: tranſcurſus. FA/ces: ardores: & flamine. AVtor: aſſertor & ma/giſter: & ſic academicus mucrone ſtoicorum conficit ſtoicos diuinationis patronos. SI NE cauſa: ui efficiendi materia forma & fine quem reſpicit natura & ars.

Sapientem:

Lebadiæ uidiſſe ex gallorꝫ gallinaceorꝫ cantu uictoriã eſſe Thebanorꝫ: qa galli uicti ſilere ſolẽt: canere uictores. Hoc igit̃ p gallinas Iuppiter tãtæ ciuitati ſignum dabat. An illæ aues niſi quũ uicerit cãere nõ ſolẽt? At quũ canebãt: nec ui cerãt. Id.n. inqes oſtẽtũ: magnũ uero q̃ſi piſces nõ galli ce/cinerit. Quod aũt eſt tp̃s quo illi nõ cãtent: uel nocturnũ: uel diurnũ? Quod ſi uictores alacritate & q̃ſi lætitia ad ca/nendũ excitant̃: potuit accidiſſe alia quoq̧ lætitia: q̃ ad can/tum mouerent̃. Democrit⁹ qdẽ optimis uerbis cãm expli/cat: cur ãte lucẽ galli canãt. Depulſo.n. d̃ pectore & i oẽ cor pus diuiſo & modificato cibo: cantus edere qete ſatiatos: q qdẽ ſilẽtio noctis: ut ait Ennius: fauẽt faucib⁹: rurſus cantu plauſuq̧ ꝑmũt alias. Quũ igit̃ hoc aĩal tã ſit cãorꝫ ſua ſpõ te: qd i mentẽ uẽit Calliſtheni dicere: deos gallis ſignũ de/diſſe cãtandi: quũ id uel natura: uel caſus efficere potuiſſet? Sanguinẽ pluiſſe ſenatui nũtiatũ ẽ atratũ ẽt fluuiũ fluxiſſe ſanguĩe: deorꝫ ſudaſſe ſimulachra. Nũ cẽſes iis nũtiis Tha/lẽ aut Anaxagorã aut quenq̃ Phyſicũ crediturꝫ fuiſſe? Nec n. ſanguis nec ſudor niſi ex corpore eſt. Sed & decoloratio q̃dã ex aliq̃ cõtagiõe terrena maxĩe põt ſanguini ſimilis eẽ & hũor allapſus extrĩſec⁹ ut i tectoriis uidem⁹ auſtro ſudorẽ uidet̃ imitari. Atq̧ hæc i bello plura: & maiora uident̃ tĩen tib⁹: eadẽ nõ tã aĩaduertunt̃ i pace. Accedit illud ẽt qd̃ i me tu & piculo tũ credunt̃ facili⁹: tũ fingunt̃ ĩpuni⁹. Nos ãtita leues atq̧ incõſyderãtes ſum⁹: ut ſi mures corroſerĩt aliqd: quorꝫ ẽ opus hoc unũ: mõſtrũ putem⁹. Ante uero marſicũ bellũ qd̃ clypeos Lanuuii ut a te ẽ dictũ mures roſiſſent maximũ id portentũ haruſpices eẽ dixerũt q̃ſi uero qcq̃ in terſit: mures diẽ & noctẽ aliqd rodẽtes ſcuta: an cribra cor/roſerit. Nã ſi iſta ſeqmur: qd̃ Platõis politia nup apud me mures corroſerũt: de repu. debui ptimeſcere. At ſi Epicuri de uoluptate liber corroſus eẽt: putarẽ ãnonã in macella ca riorẽ for̃. An uero illa nos terrẽt: ſi qñ aliq̃ portẽtoſa aut ex pecude: aut ex hoĩe nata dicũtur: quorꝫ oĩuꝫ ne ſim lõgior una rõ ẽ. Quicqd.n. orit̃ q̃lecũq̧ ẽ: cãm habeat a natura ne ceſſe ẽ: ut iã ſi ꝑter cõſuetudinẽ extiterit: ꝑter naturã tñ non poſſit exiſtere. Cãꝫ igr̃ ĩueſtigare ĩ re noua atq̧ mirabili po/teris: ſi nullã repies: illud tñ exploratũ habeto: nihil fieri po/tuiſſe ſine cã: eũq̧ errorẽ: quẽ tibi rei nouitas attulerit: natu ræ rõe depellito. Ita te nec terræ fremit⁹: nec cæli diſceſſus: nec lapide⁹ aut ſãguie⁹ hymber: nec traiectio ſtellæ: nec faces uiſæ t̃rebũt. Quarꝫ oĩuꝫ cãs ſi a Chryſippo q̃rerẽ: ipſe ille diuiatõis autor nũq̃ illa dicet fcã fortuitu: naturalẽq̧ rõneꝫ oĩuꝫ reddet. Nihil.n. fieri ſine cã põt: nec qcq̃ fit: qd fieri nõ põt: nec ſi id fcm̃ ẽ qd fieri potuit: portẽtũ d̃buit uideri: nulla igr̃ portẽta ſũt. Nã ſi qd raro fit: id portẽtũ putãdũ eſt: ſapi/entẽ eſſe portẽtũ eſt: ſæpius eni mulã peperiſſe arbitror q̃

ſapientẽ fuiſſe. Illa igitur ratio concluditur: nec id qđ non potuerit fieri factum unq̃ eſſe: nec quod potuerit id portentum eſſe: ita omnino nullum eſſe portentum. Quod etiam coniector quidã: & interpræs portẽtoꝝ nõ inſcite dicit̃ reſpondiſſe ei: qui quũ ad eũ rettuliſſet quaſi oſtẽtũ: quod anguis domi uectẽ circuniectus fuiſſet: tum eẽt inquit oſtentũ: ſi anguẽ uectis circũplicaſſet. Hoc ille reſpõſo ſatis aperte declarauit: nihil habẽdũ eſſe portẽtum: quod fieri poſſet. C. Gracchus ad M. Pomponiũ ſcripſit: duob' anguibus domi cõpræhenſis haruſpices a patre cõuocatos: qui magis anguibus q̃ lacertis: q̃ muribus? qa ſunt hæc quottidiana: angues nõ itẽ: quaſi uero referat quod fieri poteſt q̃ id ſæpe fiat. Ego tamen miror ſi emiſſio fæminæ anguis mortem afferebat Ti. Graccho: emiſſio ãt maris anguis erat mõtifera Corneliæ: cur alterutrã emiſerit? Nihil. n. ſcribit reſpondiſſe haruſpices: ſi neuter anguis emiſſus eẽt: qđ eſſet futurũ. At mors inſecuta Gracchũ ẽ: cã qdem credo aliqua morbi grauioris non emiſſione ſerpentis. Neq; n. tãta eſt ĩfelicitas haruſpicũ: ut ne caſu qdẽ unq̃ fiat: qđ futuꝝ illi eẽ dixerit. Nã illđ mirarer ſi crederẽ qđ apud Homerũ calchantẽ dixiſti ex paſſeruꝫ numero belli troiani annos auguratũ: de cuius cõiectura: ſic apđ Hõeꝝ ut nos ocioſi cõuertius. Loqt̃ Vlyſſes.

Ferte uiri & duros animo tolerate labores:
Auguris ut noſtri calchantis fata queamus
Scire: ratos ne habeant an uanos pectoris orſus:
Namq; omnes memori portẽtum mente retẽtant.
Qui non funeſtis liquere lumina fatis.
Argolicis primum ut ueſtita eſt claſſibus aulis:
Quæ priamo cladem & troiæ peſtemq; ferebant.
Nos circum latices gelidos fumantibus aris
Aurigeris diuum placantes numina tauris.
Sub platano umbrifera fons unde manabat aquai:
Vidimus imani ſpecie tortuq; draconem
Terribilem Iouis: ut pulſu penetraret ab ara:
Qui platani in ramo foliorum tegmine ſeptos
Corripuit pullos: quos cum conſumeret octo:
Nona ſuper tremulo genitrix clangore uolabat:
Cui ferus imani laniauit uiſcera morſu.
Hunc ubi taq; teneros uolucres matremq; peremit:
Qui luci ediderat genitor ſaturnius idem
Abdidit: & duro formauit tegmine ſaxi.
Nos autem timidi ſtantes mirabile monſtrum
Vidimus in mediis diuum uerſarier aris:
Tum calchas hæc eſt fidenti uoce locutus

SAPIENTEM: perfectum ut uolunt ſtoici & omnis numeros habentem. CONiector: coniecturalis quidam interpræs. NON inſcite: ideſt eleganter & docte

CIRcumiectus: ideſt uectem inuoluiſſet & implicuiſſet. Vectis eſt palus e ligno ſiue ferro cementariis fabris: operiq; ruſtico ad multa utilis: ita dictus quoniam ad ictus uehitur manibus: unde uecticularia uita illorũ dicitur qui furandi gratia parietes uectibus perfodiũt.

A PAtre: tyberio gracchο. QVI: quomodo & q̃re

ALterutram: alteram e duobus. AVguratum: diuinaſſe: ac prædixiſſe augurali peritia. CONiectura: interpraetatione per coniectum: ideſt rationis directionem ſigno & numero ad ipſam ueritatem. LOquitur Vlyſſes: exhortans uidelicet græcos in concione ad remanẽdum perſtandumq; in obſidione uſq; ad finem uotorum. Minerua inquit Homerus ſecundo iliados ſub ꝑconis imagine iubens populum ſilere ut tam poſtremi q̃ proximi uocem concionantis audirent: & orationem intelligerent: quibus ſilentibus Vlyſſes ut erat prudens ſic exorſus eſt. Milites tui rex Agamemnon quantum in ipſis eſt priuare te apud omnis gẽtes gloria uolunt. Deforme eſt cum tamdiu tardaueritis re infecta redire in patriam. Quare ſocii tolerate quæſo pauliſper ad deſtiatum uſq; tempus ut ſciamus uera ne Calchas an falſa uaticinatus ſit nobis in aulide. FERte: tolerate bellicum laborem. FAta: præſagia prædictiones alſando. ORſus: uaticinationes primas ueras an falſas: abordior quod ſignificat inchoo tractum a tela quæ primum orditur: inde orſus dicuntur inchoationes: & ꝓloquia. RAtos: ueros ac firmos. AN VAnos: mendaces & irritos. PEctoris: cordis & ſcientiæ. PORtentum: prodigium de paſſeribus. REtentant: retinẽt: memineruntq;. uereor ne hæc Cicerõis orſa ſenecæ ſententiam confirment eloquentiam deſeruiſſe Ciceronẽ ĩ carmine. LVmia: uitas. FVneſtis fatis: lugubri morte. VEſtita: tecta repleta prætexta nauibus in aulide urbe beotiæ collectis. QuAE: claſſes. CLAdem & peſtem: exitium & ruinam. AVrigeris: aurata cornua habẽtibus. AQuAI: aquæ more priſco. IMMAni: magna & horrenda figura. TORtu: replicatione: ac flexu corporis. TERribilem: formidoloſum. IOuis pulſu inſtinctu imperio. PEnetraret: prodiret. PVLlos: paſſerculos. FErus: bælua draco: ſic Virgilius in latus feri dixit. IMMAni: crudeli. EDIderat luci: ad lucem miſerat iuppiter. FORmauit: effinxit: ideſt lapideum effecit draconem. FIdenti: conſtanti & ſpe plana. i. aĩoſa.

TORPENTES:contracti:& attoniti. Torpor eſt corporis:ſtupor uero mentis. OBSTIpuiſtis:obriguiſtis obſtipeſcere ſiue obſtupeſcere paruum uel nullum ſenſum habere ſenſus enim ſtipantur:& quaſi ligantur:& caput obſtipum dicitur inflexum ad terram quo habitu cernuntur attoniti quos Bardos appellamus: & ſtupidos:græce dixit Homerus tipte aneo egeneſte : ideſt cur muti & ſtupidi effecti eſtis. CREAtor:pater Iuppiter. PORtenta:ſigna tarda quidem quoad animos noſtros & cupiditates:ſed peremnem gloriam nobis allatura ſunt. EXANclabimus:perficiemus:& tolerabimus uerbum. Vetuſtuȝ eſt exãclare labores:ideſt haurire:perpeti:ſuperare. SATIAbit:contentos faciet.

POENA:ſuo excidio. MATVra: quaſi perfecta.

Q VE tandem:talem:augurationem deridet academicus. MONſtrum:quod dici portentum poſſit.

EXPEditionem:militarem apparatum: & prœlium.

EXTItiſſe:emerſiſſe:apparuiſſe. IMPERAtoris:ductoris exercitus. AD coniecturam:opinabile iudiciũ.

INTERprætatione:declaratione per quandam ſimilitudinem. CONIEctabilia:coniecturis faciendis apta per quandam & accommodationẽ rei ad rem. FORtuito: caſu quodam. NVNDInari : quaſi conuentus celebrare:ac ferias. Nundinæ inquit Macrobius paganorum:ideſt ruſticorum feriæ: quibus conueniunt negociis propriis uel mercibus prouiſuri : tunqȝ autore. ſex. Pompeio nefas erat cum populo agi ne interpellarentur nundinatores. NOBIlius: celebrius. CLARItatem:hiſtrionicæ gloriæ ſplendorem & celebritatem.

FLAMIniana: de Flaminio conſule ad lacum peruſinum. PRImihaſtati : primipili centurionis. FIDENter:animoſe atqȝ ſecure. VIM:naturam & efficaciam. SVBLIme:alte. MOTV:impulſu. CONCEptum: generatum e quo herba prodit. CONgeſtu: portatu: & accumulatione. SATV:ſæminatione.

Improbitatem

Quid nam torpentes ſubito obſtipuiſtis achiui?
Nobis hæc portenta deum dedit ipſe creator.
Tarda & ſera animis:ſed fama ac laude perẽni.
Nam quot aues tetro mactatas dente uidetis:
Tot nos ad Troiam belli exanclabimus annos.
Quæ decimo cadet:& pœna ſatiabit achiuos.
Edidit hæc calchas:quæ iam matura uidetis.

Quæ tandẽ iſta auguracio ẽ ex paſſeribus ãnoꝝ potius q̃ aut mẽſium aut dierũ? Cur autẽ de paſſerculis cõiecturã facit:in q̄bus nullũ erat monſtrũ? De dracone ſilet:q id qđ fieri non potuit lapideus dicit̃ factꝰ. Poſtreõ qd ſimile habet paſſer ãnis:nã de angue illo q Syllæ apparuit ĩmolãti utrũqȝ mẽini: & Syllaȝ quũ ĩ expeditionẽ educturus eſſet imolauiſſe:& anguẽ ab ara extitiſſe:eoqȝ die rẽ præclare eẽ geſtã non haruſpicis cõſilio:ſed Impatoris. Atqȝ hæc oſtẽtoruȝ genera mirabile nihil habẽt:quæ quũ facta ſũt:tũ ad cõiecturã aliq̃ iterp̄tatõe reuocant̃ ut illa tritici grana ĩ os pueri Midæ cõgeſta:aut apes: quas dixiſti ĩ labiis Platõis cõſediſſe pueri:nõ tã mirabilia ſint q̃ cõiectabilia:q̃ tũ uel ipſa falſa:uel illa q̃ p̄dicta ſũt fortuito accidiſſe potuerũt. De ipſo Roſcio põt illud qdẽ eẽ falſũ:ut circũligatꝰ fuerit angui:ſed ut ĩ cũis fuerit ãguis nõ tã ẽ mirũ ĩ Selonio p̄ſerti ubi ad focũ angues nũdinari ſolẽt. Nã qđ haruſpices reſponderunt nihil illo clarius nihil nobilius fore:miror deos ĩmortales hyſtrioni futuro claritatẽ oſtẽdiſſe:nullam oſtendiſſe Africão. Atqȝ ẽt a te flãminiana oſtẽta collecta ſũt: ꝙ ipſe & equus eius repente cõciderit:nõ ſane mirabile hoc quidẽ: ꝙ euelli primi haſtati ſignũ nõ potuerit:timide fortaſſe ſignifer euellebat: qđ fidẽter infixerat. Nã Diõyſii equus quid attulit admiratiõis qđ emerſerit ex flumĩe:qđqȝ habuit apes ĩ iuba? Sed qa breui tp̄e regnare cœpit:quod acciderat caſu uim habuit oſtẽti. At lacedæmoniis in Herculis fano arma ſonuerunt:eiuſdẽqȝ dei thebis ualuæ clauſæ ſubito ſe aperuerũt:ea q̃ ſcuta q̃ fuerãt ſublime fixa ſunt humi inuẽta. Hoꝝ quũ nihil fieri potuerit ſine aliquo motu:qd eſt cur diuinitus ea potius q̃ caſu facta eẽ dicamus? At in Lyſandri ſtatuæ capite delphis extitit corõa ex aſpis herbis & qdẽ ſubita. Ita ne cẽſes ante coronã herbaꝝ extitiſſe:q̃ cõceptũ eſſe ſemẽ? herbã aũt aſperã credo auiũ cõgeſtu:nõ humão ſatu. Iaȝ qcqd in capite eſt:id coronæ ſimile uideri põt. Nã ꝙ eodẽ tp̄e ſtellas aureas Caſtoris & Pollucis delphis poſitas decidiſſe:neqȝ eas uſquam repertas eſſe dixiſti:furũ id magis fcm̃ q̃ deoꝝ uidet̃. Simiæ uero dodõeæ

Improbitatem

improbitãtem in hiſtoriis græcis mandatam eſſe demiror. Quid min⁹ mi⁊ ꝗ illã mõſtroſiſſimã beſtiã urnã euertiſſe ſortes diſſipauiſſe? Et negãt hiſtorici lacedæmõiis ullũ oſtẽtũ hoc triſti² accidiſſe. Nã illa ꝑdicta ueiẽtiũ ſi lac⁹albãus redũdaſſet iſq; i mare fluxiſſet Romã piturã: ſi repſſus eẽt ueios: ita aq̃ albana deducta ad utilitatẽ agri ſuburbãi: nõ ad arcẽ urbẽq; retinẽdã. At paulo poſt audita uox ẽ monetis ut ꝓuiderẽt ne a Gallis Roma capet᷑: ex eo Aio loquẽti arã i noua uia cõſecratã. Quid ergo Ai⁹ iſte loquẽs: qñ eũ nẽo norat: & aiebat & loqbat᷑: & ex eo nomẽ iuẽit: poſteaquam & ſedẽ & arã & nomẽ iuẽit obmutuit? Quod idẽ dici de mõeta põt: a ꝗ ꝑterq̃ de ſue plẽa qd unq̃ mõiti ſum⁹? Satis multa de oſtẽtis. Auſpicia reſtãt & ſortes hæ ꝗ ducunt᷑: nõ ille ꝗ uaticiatõe fũdunt᷑: ꝗ oracula ueri⁹ dicim⁹: de qb⁹ tũ dicem⁹ quũ ad naturalẽ diuiationẽ uenerim⁹. Reſtat ẽt đ chaldæis. Sed primũ auſpicia uideam⁹. Difficilis augurii locus ad cõtradicẽdũ Marſo fortaſſe: ſed Romão facillim⁹. Nõ.n. ſum⁹ ii nos augures: q auiũ reliquorũue ſignoꝝ obſeruatiõe futura dicam⁹: & tñ credo Rõulũ q urbẽ auſpicato cõdidit habuiſſe opinionẽ eẽ i ꝓuidẽdis reb⁹ augurãdi ſciam. Errabat.n. multis i reb⁹ antiqtas: quã uel uſu iã uel doctrina uel uetuſtate imutatã uidem⁹. Retinet᷑ aũt & ad opinionẽ uulgi: & ad magnas utilitates reip. mos: ꝛligio: diſciplia: ius augurũ: collegii autoritas. Nec uero nõ oĩ ſupplicio digni. P. Claudi⁹. L. Iuni⁹ cõſules q cõtra auſpicia nauigarũt. Parẽdũ.n. fuit religiõi: nec patri⁹ mos tã cõtũaciter repudiãd⁹. Iure igit᷑ alter populi iudicio dãnat⁹ ẽ: alter mortẽ ſibi ipſe cõſciuit. Flãini⁹ nõ paruit auſpiciis: Itaq; piit cũ exercitu. At anno poſt Paul⁹ paruit: nec min⁹ cecidit i cãnẽſi pugna cũ exercitu. Et.n. ut ſint auſpicia: ꝗ nulla ſũt: hæc certe qb⁹ utĩur ſiue tripudio: ſiue de cælo ſimlachra ſũt auſpiciorũ: auſpicia nullo mõ. Q. ſabi te uolo mihi i auſpicio eẽ uolo rñdet. Audiui hæc apud maiores nr̃os adhibebat᷑ pit⁹ nũc qlibet. Peritũ aũt eẽ neceſſe ẽ eũ: q ſilẽtiũ qd ſit itelligat. Id.n. ſilentiũ dici m⁹ i auſpiciis: qđ oĩ uitio caret: hoc itelligere pfecti auguris ẽ. Illi ãt q i auſpiciũ adhibent᷑: quũ ita ipauit is q auſpicat᷑ dicito ſilẽtiũ eẽ uidebit᷑: nec ſuſpicit nec circũſpicit: ſtati rñdebit ſilẽtiũ eẽ uideri: tu ille dicito ſi paſcunt᷑ aues aut ubi: Attulit inqt cauea pullos is q ex eo noiat᷑ pullarius. hæ ſunt igitur aues internuntiæ Iouis: quæ paſcantur nec ne quid refert? nihil ad auſpicia ſed qa quũ paſcunt᷑ neceſſe ẽ aliqđ ex ore cadere: & terrã pauire terripauiũ primo: poſt terripudiũ dictũ eſt: hoc qdem iam tripudiũ. Quũ igitur offa cecidit ex ore pulli: tum auſpicãti tripudiũ ſoliſtimum nuntiatur. Ergo hoc auſpicium diuini quiq̃ habere põt? qđ tã ſit coactũ & exp̃ſſum? quo antiqſſimos augures nõ uſos eſſe argumẽto ẽ: qd decretũ collegii uetus habem⁹: omnẽ auẽ

IMPROBITATEM: petulantiam & laſciuiam. REdundaſſet: excreuiſſet effluxiſſetq;. REpræſſus: coercitus: & impeditus ne in mare flueret: per agroſq; diſſipatus. SVBVRbani: uicini muris urbis. ARcem: capitolium & romam.

SVE plena: grauida. DVcuntur: trahuntur ex aliquo uaſculo uel urna. VAticinatione: uoce ipſius: nam ſortes dicuntur etiam reſponſa deorum. Lanchano græce ſortior latine ideſt uaticinor doq; reſponſa & oracula. DE chaldæis.i. aſtrologis. MARſo: ideſt homini e gente marſa ſciẽtiam auguralem profitenti in extremo primo nauci marſum augurem appellauit. NOS augures: romano more augurantes. AVſpicato: captatis prius auſpiciis. REtinetur: obſeruatur auguralis diſciplina propter opinionem imperitæ multitudinis. MOS: ritus. Mos inquit Pompeius eſt inſtitutum patrium pertinens maxime ad religiones cerimoniaſq; deorum antiquorum. REligio: obſeruantia. DIſciplina: ſcientia & ars augurandi. IVS: poteſtas. AVtoritas: dignitas & æſtimatio. CONtumaciter: ſupbe ac impie. PAVlus: qui conſul cecidit in pugna cãnenſi. VT: ꝗuis auguria ſint. TRIPVdio: gallorum augurio. SIue de cælo: cæterarũ auium uolatu. SImulachra: ſimilitudies quædam & umbræ. Q. FAbi te uolo mihi in auſpicio eſſe: hæc erant uerba precantis augurem ut pro re ſua uelit augurari. VOlo reſpõdet: ita reſpondebat requiſitus augur: & cõſultus. PEritus: ſciẽtiam callens auguralem. NVNC quilibet: ideſt quicũq; uel imperitus: nullus enim ẽ perſonarum delectus. VItio: errato ut auguriũ rite fiat. ADHIbet᷑: aduocatur ad augurale officium. IS qui auſpicatur: qui pro ſe captat auſpicium & quærit ab eo quem adhibuit ſociũ & adiutorem an uideatur eſſe ſilentium: ideſt an rite peragatur auguriũ. NEC ſuſpicit: ideſt nõ obſeruat cæli partes auiũq; uolatus: nec oculos ad omnem proſpectum flectit ut Mos ẽ: ſed temere enuntiat ſilentium eſſe. PVLlos: gallos gallinaceos. HE ſũt: deridet academicus tale auſpicium penitus coactum. INternuntiæ: interpretes a Ioue miſſæ. AD auſpicia: ad ueritatẽ auſpiciorum. PAuire: ideſt percutere inde terripauium. Tertipudium & tripudium. OFFA: eſca. AVſpicanti: pro ſe auguranti. NVNtiãt: ſocii ſcilicet ad augurandum uocati. EXpræſſum: uiolentum incluſæ ſiquidem aues ad id coguntur. DEcretum: ſcientiam & iudicium qđ dogma græci appellant.

TRIPVDIVM:tale auſpicium q̄le nunc pullis
tm̄ gallinaceis attribuim⁹. INterpræs:diuiæ uo
lūtatis enūtiatrix. SAtelles: miniſtra. ENEcta:
macerata & afflicta. INuadit:īpetū facit in par/
tem obiectæ pultis & offæ:iuado te dicimus:&
in te. DE cælo ſeruare:uolātes aues ſuſpicere.

Q. VI auſpicabant̄:q ꝓ ſuis rebus auguria ca/
ptabāt. IMperāt:mādāt & ab eo q̄rūt illeq; re/
ſpōdet. SIniſtrū:a ſiniſtra pte cæli uēiēs. CO
mitia:cōuent⁹ populi electiōeſq; magiſtratuum.

INſtitutū:ordinatū & decretū cōſilio principū
ꝓ cōi utilitate:ut.ſ.populi autoritas īminueret̄:
& ſenatorū augeret̄ i his reb⁹ q̄ maximi erāt mo/
mēti.i.in iudiciis qb⁹ populus aliqd iubebat aut
uetabat:ſuāq; dicebat ſniam. In ferēdis legib⁹:&
ꝓmulgādis dēiq; i magiſtratuū electiōe. IN iu
re.i.ordinatiōe:& ſanctiōe ius ē ordinatio ciuili
tatis:& legū. PRINcipes:nobileſ & optimates

INterp̄tes:moderatores explanatores atq; au/
tores. VItio:ꝑperā nō rite. DIſciplinā:artē &
formulā augurādi q̄ tm̄ inqt academicuſ diuina
tio appellari nō debet. DIuini:futura p̄dicētes
ac diuinātes. IN p̄rogatiua referēda: narranda
uolūtate primæ cēturiæ q̄ ſniam rogabat̄ i.ii.de
natura deoꝝ ſic ſcribit prim⁹ rogator ut eos re/
tulit ibidē eſt repēte mortu⁹. IVſtū:legitimū &
idoneū. PRImū uide:reſpōdet academic⁹:do/
cet nō dixiſſe haruſpices i Tyberiū Gracchū:ſed
i illū q prim⁹ rogauit primā cēturiā: adde ēt iqt
q̄ illa mors caſu potuit accidere. CONiectura:
opiabili quodā iudicio:nā in illo actu repentina
mors iniqtatē morrui arguere uidebat̄:& īpieta
tē. EX hoc gn̄e:q̄litate rei:& natura negocii.

REcte capto:legitime electo ad inaugurandū.

IVre:religiōe:ac poteſtate. COLlegæ:Socii in
augurali dignitate. VIS augurū: ordinationē:
& facultatē. HActen⁹:huc uſq;:& tm̄ hoc dictū
ſit. ENIM:certe inqt auguria ꝑegrina conſide
remus. ARtificioſa:arte cōſtātia: & ſubnixa.

SVꝑſtitioſa:uanā religionē oſtēdētia. SINI/
ſtra:qm̄ diuerſo mō de cælo ſeruāt. DIſciplinā
artē:cām:rōnē. A POpulo:a populari obſer/
uatiōe:uulgariaq;. QuEM multū.q.d.parum:
uel nihil poti⁹ qđ oñdit exēplis. AVſpicato: ca
ptatis auſpiciis:cōſultiſq; auib⁹. A PROcōſu/
lib⁹:cōſulari ptāte bellū admiſtrātib⁹. QuI au/
ſpicia nō habēt.i.iure auſpicādi carēt:& ſici au/
ſpicato bella gerūt cōtra maioꝝ iſtitutū. M.Meſ
ſala lib.i.de auſpiciis ita ſcripſit autore Gellio pa
tritioꝝ auſpicia i duas ſūt ptātes diuiſa. Maxima
ſūt cōſulū:p̄torū:cēſorū Reliquoꝝ magiſtratuū
minora ſūt auſpicia. AMnis:fluuios:unde per
emnia dicta auſpicia. TRIpudio:gallis galliace
is. EX ACVminib⁹:auſpiciis militaribus & p̄/
liarib⁹. Acus:& acies dñr ab acuēdo:qm̄ ea pars
militū uehemētiſſima ē ad hoſtē uulnerādū acu
mine teloꝝ. OMIſit:reliquit nunq̄ reſumptu/
rus. AB VRBAnis:togatis: & non ſagatis de
re priuata auſpicantibus.

Iuge

tripudiū facere poſſe. Tū igitur eēt auſpiciū:ſi modo ei eſ/
ſet liberū ſe oſtēdiſſe:tū auis illa uideri poſſet iterpræs & ſa
telles Iouis. Nunc uero incluſa in cauea:& fame enecta ſi i
offam pultis īuadit:& ſi aliquid ex ore cecidit:hoc tu auſpi
ciū:aut hoc modo Romulum auſpicari ſolitum putas? Iā
uero de cælo ſeruare non ipſos cenſes ſolitos qui auſpica/
bantur nunc imperant pullario:ille renunciat: fulmen ſini
ſtrum auſpicium optimū habemus ad omnes res præterq̄
ad comitia:quod quidem inſtitutum reip.cauſa eſt:ut comi
tiorum uel in iudiciis populi:uel in iure legum: uel in cre/
andis magiſtratibus principes ciuitatis eſſent interpræte:
At Ti. Gracchi literis Scipio & Figulus:quod cum augu
res iudicaſſent eos uitio creatos eſſe: magiſtratu ſe abdica/
uerunt. Quis negat augurum diſciplinam eſſe diuinatio/
nem nego. At haruſpices diuini:quos cum Ti. Gracchus
propter mortem repentinam eius qui in prærogatiua refe
renda ſubito concidiſſet in ſenatum introduxiſſet: non iu
ſtum rogatorem comitiorum fuiſſe dixerunt. Primum ui
de ne in eum dixerint:qui rogator centuriæ fuiſſet. Is enī
erat mortuus:id autem ſine diuinatione coniectura pote/
rat dicere:deinde fortaſſe caſu:qui nullo modo eſt ex hoc
genere tollendus. Quid enī ſcire æthruſci haruſpices aut
de tabernaculo recte capto:aut de pomerii iure potuerūt?
Equidem aſſentior. C. Marcello potius q̄ Appio Claudio:
qui ambo mei collegæ fuerunt:exiſtimoq; ius augurū:&
ſi diuinationis opinione principio conſtitutum ſit:tamen
poſtea reipu. cauſa reſeruatum ac retentum. Sed de hoc lo/
co plura in aliis:nunc hactenus. Externa enī auguria: quæ
ſunt non tam artificio q̄ ſuperſtitioſa uideamus. Omnib⁹
fere auibus utuntur:nos admodum paucis. Alia illis ſini/
ſtra ſunt:alia noſtris. Solebat ex me Deiotarus percontari
noſtri augurii diſciplinam:& ego illius. O dii immortales
q̄tum differebat:ut quædam eſſent etiam contraria:atq; il/
le his ſemper utebatur. Nos igitur a populo auſpicia acce/
pta habemus:quam multum his utimur? Bellicam rem ad
miniſtrari maiores noſtri niſi auſpicato noluerunt. Quā
multi anni ſunt quum bella a proprætoribus & proconſu
libus adminiſtrantur: qui auſpicia non habent. Itaq; nec
amnis tranſeunt auſpicato nec tripudio auſpicantur. Nam
ex acuminibus quidem quod totum auſpicium militare ē:
Iam. M. Marcellus ille quinquies conſul totum omiſit:&
idem Imperator idem augur optimus? Vbi eſt ergo aui/
um diuinatio:quæ quoniam ab his qui auſpicia nulla ha/
bent bella adminiſtrantur:ab urbanis retenta uidetur: a bel
licis eſſe ſublata. Et quidem ille dicebat:ſi quando rem age
re uellet: ne impediretur auſpiciis lectica operta iter facere
ſolere. Huic ſimile eſt quod nos augures præcipimus:ne

Iuge

iuge auſpiciũ obueniat:ut iumẽta iubeat diſiungere. Quid ẽ alid nolle mõeri a Ioue:niſi efficeř ut aut ne fieri poſſit auſpiciũ: aut ſi fiat uideri. Nã illud admodũ ridiculũ:qđ negas Deiotaꝝ auſpicioꝝ quæ ſibi ad Põpeiũ ꝓficiſcẽti facta ſũt ñ pœniteř:qđ fidẽ ſecutus amicitiãq; reipu. functus ſit officio. Antiqorẽ .n.ſibi fuiſſe laudẽ & gl'iã q̃ regnũ & poſſeſſiões ſuas. Credo id qdẽ nihil ad auſpicia:nec.n.ei cornix canere poterat recte eũ facere: q.p.r.libertatẽ defẽdere pararet: ipſe hoc ſentiebat ſicuti ſẽſit. Aues euẽtus ſignificãt aut aduerſos aut ſcđos. Virtutis auſpiciis uideo eſſe uſum Deiotaꝝ: q uetat ſpectare fortunã dũ præſteř fides. Aues uero ꝓſperos euẽtus oñderũt:certe ſefellerũt. Fugit ex ꝓlio cũ Põpeio: graue tẽpus diſceſſit ab eo luctuoſa res. Cæſarem eodem tpe & hoſtem & hoſpitem uidit. Quid hoc triſtius? Is quum ei Troginorum tetrarchiam eripuiſſet: & aſſeclæ ſuo pergameno neſcio quid dediſſet: eidemq; detraxiſſet armeniam a ſenatu datam:quumq; ab eo magnificentiſſimo hoſpicio acceptus eſſet:ſpoliatum reliquit & hoſpitem & regem. Sed labor longius:ad propoſitum reuertar. Si euẽta quærimus:quæ exqrũtur auibus:nullo modo ꝓſpera Deiotaro. Sin officia a uirtute ipſius non ab auſpiciis petita ſũt. Omitte igitur lituum Romuli: quem in maximo incendio negas potuiſſe combuiri. Cõtemne cotem Atii nauii:nihil debet eſſe in philoſophia commentitiis fabellis loci. Illud erat philpſophi totius augurii primum naturam ipam uidere:deinde inuentionem:deinde conſtantiam. Quæ eſt igtiur natura? qua uolucres huc& illuc paſſim uagantes efficiant aut ſignificẽt aliquid? & tum uetent agere:tum iubeant aut cantu:aut uolatu? Cur autem aliis dextra aliis leua datum eſt auibus ut ratum auſpicium facere poſſint? Quomodo aũt hæc aut quando aut a quibus inuenta dicemus? Aethruſci tamen habent exaratum puerum autorem diſciplinæ ſuæ. Nos quem? Atium ne nauium:at aliquot annis antiquior Romulus & Remus ambo augures ut accepimus? An Pyſadaruꝫ aut Cilicum aut Phrygum iſta inuenta dicemus? Placet igitur humanitatis expartes habere diuinitatis autores. At omnes reges populi nationes utũtur auſpiciis:quaſi uero quicquam ſit tam ualde: q̃ nihil ſapere uulgare:aut quaſi tibi ipſi in iudicando placeat multitudo. Quotus quiſque eſt:qui uoluptatem neget eſſe bonum? Plerique etiam ſummum bonum dicunt. Num igitur eoꝝ frequentia ſtoici de ſententia

IVGE AVSPIcium: eſt inqt Pompeius cum iũctum iumẽtum ſtercus facit. VIDERI:ordo eſt ne ꝑ nõ uideri. OFFICIO:decẽti actione honeſtiſſimoq; neceſſitatis munere. ANTIquiorem:cariorem & p̃cioſiorem. NIHIL ad auſpicia:ideſt quod fecit nõ monuerunt eum auſpicicia:nec uiſſerũt: ſed uirtus.i.prudẽtia: & iuſticia cuiq; tribuens quod illi debetur. RECTE: iuſte: officioſeque. SENTIEBAT: iudicabat: ſtatuebat: cum uir bonus eſſet & humani officii non ignarus. EVENTVS: exitus:fines rerũ in utrãq; partem.

VIRTVTE:bonitate: prudẽtiaq;. SPEctare.i.reſpicere & cõſiderare:qm̃ in aduerſis pateſcit amicus:i officiis ait. Se ſpectatum nõ fortunam putat. Syllius ẽt cecinit. Tunc locus officio cũ ceſſant ꝓſpera reꝝ. DVM qñ: & quouſq;. GRAVE tempus:moleſtum:ignominioſum e prælio uictum fugere. LVCTVOSA:mœſta diuelli ab amico. HOSPITEM: domeſticũ.i.domeſtico hoſpicio honeſtatum. TRIStius: infelicius.

TROGInorum:Plinius agens de gallogrætia: ſiue galatia dicit:galatia agros maiori ex ꝑte Phrygiæ tenet caput quõdam eius gordium. Qui ꝑtem eam inſedere gallorum. Toloſtibagi & uoturi & ambiati uocãtur. Qui meaniæ & paphlagoniæ regionẽ Trogini: Cappadociæ uberrimam ꝑtem occupauere tectoſages: ac Teutobodiac: & gentes qdem hæ : populi uero ac tetrarchiæ oẽs numero.cxcv. TETRARchiã.i. regnũ gallogreciæ in tetrarchias prius diuiſæ ut dictum eſt.

ASSECLE:miſtro:ac ſeruo q oibus dñi adeſt iperiis. HOSPICIO: hoſpitali appatu: ſplẽdidoq;. LABor: curro:& uagor. EVENta:fines:exituſq; quos aues uoce:aut uolatu oñdunt. SI officia:honeſtas actiões deiotari nõ diſcedẽtis ab officio erga Põpeiũ. A VIRtute:a bonitate ipi⁹:& ai integritate: ælectionæq;. PEtita:aduocata & accepta. IN phia: in ea ſcĩa q̃ ſapiẽtia & rõnibus nititur & nõ fabuloſis cõmentis: q̃ poetis relinquẽda ſunt. ILLVD erat:ꝑtinebat ad naturæ interꝑtem. NAturam:uim ꝓprietatẽ: q̃ definitiõe cõprhẽditur & explicař. CONſtãtiam:grauitatẽ eius nũq̃ uacillãtẽ:ſed ſemꝑ ſibi cõſentaneã. QVAE ẽ aũt natura. q.d.nulla naturalis ꝓprietas ineſt ĩ auibus:qua id efficere poſſint:qđ dicitis. PASſim:undecũq; & q̃cũq; ſine aliquo diſcrimie cũ rõe careãt & electiõe. EFficiãt: oꝑẽtur:aut demõſtrẽt qppã qđ uſui eẽ poſſit. TVM: mõ ꝓhibeãt modo ipellãt. VT ratũ:firmũ:& uerum

QVOmõ:q̃ uia & rõne:& ſic eleuat hui⁹ artis iuentiõem quã diſpiciẽdã dixerat phõ. AVTOrẽ:pricipẽ & magr̃m artis quã ethruſci ꝓfitẽtur. HVMAnitatis: eruditiõis ac diſcipliæ:qm̃ barbari ſũt & ignari:penit⁹ piſcide:cilices:& phryges:q plagis tm̃ fiũt meliores:humanitatẽ inqt Gel. uocauerũt maiores nr̃i ñ ſolũ amorem erga hoĩes ſed eruditiõem iſtitutionẽq; ĩ bonas artis:hui⁹.n.ſciæ cura uni hõi data ẽ: & iccirco hũanitas appellata. Sic eo uerbo uſos fuiſſe ueteres: & in primis M.Varrouem: & .M. Tulliũ oẽs ferme libri declarant.

QVASI uero:rĩdet academic⁹ dicẽs nihil eẽ tã ualide.i.potẽter & efficaciter ulgare.i.cõe uulgo populis & natiõib⁹ q̃ eſt ipſa ignorãtia. Vñ ĩpita multitudo dr̃. MVLtitudo:ulgare iudiciũ qđ nullũ ẽ. QVOt⁹qſq;: q.d. ferme nullus. BOnũ:bonis adnumerãdam. PLEriq;:magna ꝑs hoim & maior. FREquẽtia:mltitudie.

DETERrentur:deiiciuntur & remouentur:quaſi dicat minime. EoRVM:ſtoicorum. AVTOritatem:ſententiam
& iudicium. IMBECILLI:indocti imperiti. SVPERſtitioſe:uano quodam timore. ISTA concipiant:imbibant:te/
neant credant. DISPIcere:diſcernere ueritatem nequeant. QVE aũt:nunc agit de huius artis incõſtantia. CON/
VEniens:concors. CONiuncta:cõnexa:inſeparabilis firmitas:& conformitas. NOSTRI augurii:romani ritus au
gurandi. TEMPEſtate:tempore ac ſtatu cæli puro & liqdo. HOMEricus:ab Homero inductus nono Iliados:cui
hæc uerba tribuit ad iratum Achillem:pro cuius recõciliatione fungebatur Vlyſſes legatione cum Aiace: Phœniceq;.
Et quo magis illis increſcat audacia:ac nobis diffiden/
tia Iuppiter eis ꝓſpera oia dextris fulgoribꝰ fore ꝓmittit
græce ſic cecinit Homerꝰ Zeus deſphin en dexia ſi ma
ta phæron Aſtrapti. QVErens:dolens & q̃relas ef/
fundens. FVLGOribus: corruſcatiõibus. NOſtris:
latinis. QVã q; haud ignoro:ſcio inqt Cicero roma/
nos appellare: ſiniſtra q̃cũq; ꝓſpera ſint etiã ſi i dextra
appareant:attamen alienigenæ id dextrum appellauere
ideſt ꝓſperũ & felix:quod romani appellant ſiniſtrum.
PLErũq;:ſæpius. ID:quod in ſiniſtra eſſet:& iõ ap/
pellatõem indidere. DISſenſio:diuerſitas opinionis:
& nõis. OBSERuãt:adnotant aues diuerſo more:li/
tuoq; tẽpla deſignant: & cõſiliũ petẽtibus aliter q̃ nr̃i
reſpõdent augures. ERrore:falſa opinione. SVꝑſti/
tione:uana religione: q̃ multos fallit: & cogit delyrare
inanis mortaliũ timor. OMnia.i.ꝑſagia q̃ ore fiũt:&
uerbis ut dictũ iam eſt. PERſam:catellam. ET ꝓro/
gatiuã omen comitioꝝ:dixerat Q.frater ꝓrogatiuã
ẽt maiores oẽs iuſtoꝝ comitioꝝ eẽ uoluerunt. HOC
eſt ipm eẽ:hæc cõmemoratio inqt Cicero cõtra te facit
Nã ſi talia ſectabimur nõ hẽbimꝰ rõnem reꝝ generan/
daꝝ ducẽ:ſed uanã quãdã r̃ligiõem:q̃d eſt abſurdiſſi/
mum. DISertum:eloquẽtẽ. QVANdo.n.rõ q̃re
eſt cõtra ſe diſertus:anxius eris inqt & dubius. Et nũq̃
eris ita liber ut rõnem ducẽ ſeq poſſis nõ ſuꝑſtitionem
OBSERVANS:adnotans omnia & ſingula uerba.
QuIEto.tranquillo. LIBEro: ſoluto. ITANE:ab/
ſurdum eſt inquit Cicero angi aut lætari alienis uerbis
que quiſpiam de ſua re ac negocio dixerit etiam ſi illa
uideantur apta tuis rebus gerendis. EX SVA re: ſm
proprietatem rei ſuæ. EX SVO ſermone:ſm proprie/
tatem ſuæ locutionis & idiomatis. & ponit exẽplum
uendẽtis ficos:& cauneas iclamãtis:q̃d potuiſſet accõ
modari Craſſo caue ne eas. CECIderit:accõmodabit̃
tuo negocio q̃d tractas. ALAcritatẽ:ſpem & læticiã.
POnere:i nauibꝰ ordinare: de Brũduſio dixi ut opor
tuit apud Sylliũ. CAricas:aridas ficos. Caunus iquit
Strabo agens de Caria urbs æſtate: & autũno grauis
ꝑꝑ æſtus:& pomorũ copiã. Vñ cauniorũ color uiridis
erat: quaꝑꝑ Stratonicꝰ citharedus dixit morbidã ſibi
uideri caunũ i qua mortui ambularent. SI oi.i.tali au/
gurio uocis obtẽpaſſet QuE:talia oĩa:& eiuſdẽ gene
ris ſigna. SI recipiamꝰ:admittamus: & obſeruemus.
OFfenſio:icurſus qdam in aliq̃d ipedimẽtum:& ce
ſpitatio. offendere eſt i aliqd icidere:atq; icurrere. RE/
ſtant:remanent ex his q̃ ad artificioſam diuinationem
ꝑtinent. CHALdæi:aſtrologi & eorũ ars:qua futura
ꝑdicunt. *VT AD uates & ſomnia ueniamus*:ideſt ad
naturalem diuinatõem:quã ſõniãtes exercent:& uati/
cinantes. IDEM ꝓpemodũ:ferme & quaſi. MIcare:
motu:& explicatõe digitorum ludere:& aliqd ſortiri.

deterrentur? aut nõ pleriſq; i rebus ſequit̃ eoꝝ auto
ritatẽ multitudo? Quid miꝝ igit̃ ſi in oĩbꝰ auſpiciis
& oĩ diuinatione imbecilli animi ſuꝑſtitioſa iſta cõci
piãt. Verũ diſpicere nõ poſſunt? Quæ aũt ẽ iter au/
gures cõueniẽs:& cõiũcta cõſtãtia ad nr̃i augurii cõ/
ſuetudinẽ dixit Ennius: Quũ tonuit leuuz bene tẽ/
peſtate ſerena: At Homericus Vlyſſes apud Achillẽ
quærens de ferocitate Troianoꝝ:neſcio qd hoc mõ
nũciat. Proſpera Iuppiter his dextris fulgoribus ad/
dit. Ita nobis ſiniſtra uidentur: grais & barbaris de/
xtra meliora: quanq̃ haud ignoro quæ bona ſint ſi/
niſtra nos dicere:etiam ſi dextra ſint. Sed certe noſtri
ſiniſtrum nominauerunt: externi quod dextrum
quia plærũq; melius id uidebatur. Hæc quãta diſſen
ſioẽ? Quod quod aliis auibus utũtur:aliis ſignis ali/
ter obſeruant? aliter reſpondent? Non neceſſe eſt fa/
teri partim horum errore ſuſceptũ eẽ: partim ſuper/
ſtitione multa fallẽdo. Atq; his ſuperſtitionibus nõ
dubiſtati etiã oĩa adiũgere. Aemylio Paulo pſaz piſ/
ſe:quod pr̃ omen accepit Cæcilia ſororis filiæ ſedes
ſuas traderẽ. Iã illa fauete līguis & ꝓrogatiuã omen co
mitioꝝ hoc eſt ipſuz eẽ cõtra ſe copioſum & diſertũ.
Quãdo enĩ illa obſeruãs qeto & libero aĩo eẽ pote/
ris:ut ad rẽ gerẽdam nõ ſuꝑſtitionẽ hẽas:ſed rõnem
ducẽ:ita ne ſiqs aliqd ex ſua re atq; ex ſuo ſermõe di/
xerit & eiꝰ uerbũ aliq̃d apte ceciderit ad id q̃d ages aut
cogitabis:ea res tibi aut timorẽ afferet: aut alacritatẽ?
Quũ. M. Craſ. exercitũ Brũduſii poneret:qdã i por
tu caricas cauno aduectas uẽdẽs cauneas clamitabat.
Dicamꝰ ſi placet monitũ ab eo craſſũ caueret ne iret:
ñ fuiſſe perituꝝ. Si omini pariſſet q̃ ſi ſuſcipiamꝰ pedis
offenſio nobis & abruptio corrigiæ & ſternutamẽ/
ta erunt obſeruanda. Sortes reſtant & Chaldæi:ut ad
uates & ſomnia ueniamus. Dicendum igitur putas
de ſortibus. Quid.n. Sors ẽ? Idem ꝓpe modũ q̃d
micare: q̃d talos iacere:q̃d teſſeras: qbus in rebus te/
meritas & caſus:ñ ratio nec cõſiliũ ualet: tota res ẽ in/
uẽta fallaciis:aut ad q̃ſtũ:aut ad ſuꝑſtitionẽ: aut ad er/
rorem: atq; ut in haruſpicinia fecimus: ſic uideamus

TESSERA:habet ſex latera & octo angulos. Talus uero eſt ſimilis oſſi quod in articulo pedis extat. unde tali pepe/
dare inquit Pompeius eſt uacillare pedibus:& quaſi talis inſiſtere. TEMERITAS:inconſulta quedam ſors:& for/
tuitus euẽtus. RAtio:prudẽtia & cõſultatio. AD q̃ſtum:lucrũ. SVꝑſtitõem:uanã religiõem. ERrorẽ:deceptõem

clariſſimaq;

clariſſimaꝝ ſortiū quæ tradat̄ iuētio. Nūeriū ſuffuſciū p̄neſtioꝝ monimēta declarāt hōeſtū hoīeꝫ & nobilem ſomniis crebris ad extremū minatib' quū iuberet̄ certo i loco ſilicē cædere:pterritū uiſis irridētibus ſuis ciuibus id agere cœpiſſe. Itaqꝫ pſracto ſaxo ſortes erupiſſe in robore inſculptas priſcaꝝ litteraꝝ notis.Is eſt hodie locus ſeptus religioſe pp iouis pueri imaginē:q lactens cū Iunōe i gremio fortunæ ſedēs caſtiſſime colitur a matribus. Eodē tpe i eo loco ubi fortunæ nūc ſita eſt ædes mel ex olea fluxiſſe dicunt: haruſpiceſqꝫ dixiſſe ſumma nobilitate illas ſortes futuras:eorūqꝫ iuſſu ex illa olea arcam eſſe factam:eoqꝫ cōditas ſortes quæ hodie fortūæ monitu tollunt̄ qđ igit̄ in his pōt eē certi:quæ fortūæ monitu pueri manu miſcent̄: atqꝫ ducunt̄. Quo mō aūt iſtæ poſitæ in illo loco:qs robur illud cæcidit:dolauit iſcripſit nihil ē:inqunt:qđ deus efficere n̄ poſſit. Vtinā ſapiētes ſtoicos effeciſſet:ne oīa cuꝫ ſupſtitioſa ſolicitudine & miſeria crederēt. Sꝫ hoc qdē genus diuīatiōis uita iā cōis exploſit:Fani pulchritudo & uetuſtas p̄neſtiaꝝ etiā nūc retiet ſortiū nomē:atqꝫ id i uulgus. Quis.n. magiſtratus:aut qs uir illuſtrior utit̄ ſortib':cæteris uero in locis ſortes plane refrixerūt. Quod Carneadē Clitomachus ſcribit dicere ſolitū:nuſq̄ ſe fortūatiorē q̄ p̄neſte uidiſſe fortunā. Ergo hoc diuīatiōis genus omittam'. Ad Chaldæoꝝ mōſtra ueniam': de qbus Eudoxus Platōis auditor i aſtrologia iudicio doctiſſimoꝝ hoīuꝫ facile priceps ſic opinat̄ id qđ ſcriptuꝫ reliqt Chaldæis i p̄dictione & in notatiōe cuiuſqꝫ uitæ ex natali die minīe eē credēdū. Nominat ēt Panetius:qui unus e ſtoicis aſtrologoruꝫ prædicta reiecit: Archelaum & Caſſandrum ſummos aſtrologos illius ætatis:qua erat ipſe:quum in cæteris aſtrologiæ. partibus excellerent:hoc præditiōis genere nō uſos Sylax halicharnaſius familiaris Panecii excellens in aſtrologia: idemqꝫ in regenda ſua ciuitate princeps totuꝫ hoc Chaldaicuꝫ prædicendi genus repudiauit Sed ut ratione utamur omiſſis teſtibus ſic iſti diſputant:qui hæc Chaldæorum natalitia prædicta defendunt. Vim quandam eſſe aiunt ſignifero in orbe:q græce zodiacos dicitur:taleꝫ ut eius orbis unaquæqꝫ pars alia alio modo moueat imutetqꝫ cælum:perinde ut quæqꝫ ſtellæ i his finitimiſqꝫ partibus ſint quoqꝫ tempore: eamqꝫ uim uariæ moueri ab iis ſyderibus:quæ uocantur errantia: Quum autem in eam ipſaꝫ partē orbis uenerint:in qua ſit ortus eius q naſcat:aut i eā quæ cōiūctū aliqd hēat aut cōſentiēs:ea

CLARISſimarum:nobiliſſimaꝝ toto orbe cōiqꝫ cōſenſu:quaꝝ originem repetit altius Cicero:& iuētōem ut eleuet illas:nulliuſqꝫ momēti eē oñdat. MOnimēta:annales & hiſtoriæ. HONEſtum: uirtute p̄ditum. NOBILEM:claros hn̄tem natales. CERto:deſignato & definito. ERVPIſſe:extitiſſe & fluxiſſe. SEptus clauſus & uallatus. REligioſe ſancte ac uenerabiliter. LActens:lac ſugens. CAſtiſſime:puriſſime honorat̄ ab his q̄ pepererūt. NOBILItate:celebritate nōis ac famæ. TOLluntur: extrahūtur ex urna in qua miſcent̄ roboreæ phylira:pagelæqꝫ. QuID igr̄ in his: deridet has ſortes Cicero q̄ nihil certi hēre pn̄t. Monitu:iuſſu DVcunt̄:eximūt̄. CAEcidit:ſceuit:expoliuit:ſcalpſit INquiunt:dicunt ſtoici quoꝝ ſnia pientiſſima eſt & ueriſſima:deū oīpotentē ſiqdem ſentimus & pfitemur. Academicus aūt uſitatum naturæ ordinē ſequens oīa deridet q̄ aliter fieri credūtur ab his q̄ ad cām primā .i. deum glorioſum:& ut greci appellāt pantocratora referunt:Cicero dicit utinā dediſſet deus prudentiā ſtoicis ut nō cita credulitate ad falſa qq̄ dilaberētur. SVperſtitioſa ſollicitudine:uano quodam timore & anxietate. ET MIſeria:fracto aīo:molli & infelici. VITA cōis: iudiciū populi atqꝫ cōſenſus. EXploſit:reiecit:excluſit exſibilauit ueluti e theatro explodūt̄ q nō placent. IN uulgus:apud ipitam multitudinē. MAGIſtratus: uir publico munere functus. ILLuſtrior:nobilior & celebrior. REFrixerunt:quaſi extinctæ ſunt: cōtēnūturqꝫ in dies:& nō feruent cōſultoꝝ frequentia ut quōdam. CARNEadem:q acerrimus fuit academicus. CLItomachus fuit carthaginēſis: auditor & ſucceſſor Carneadis:cuius dicta inquit Laertius illuſtrauit maxime. Clitomachus.Carneades etenim acerrimus & callidiſſimus diſceptator nihil ſcriptis mādauit:p̄ter epiſtolas quaſdā ad regem capadociæ. FOrtunatōrem:feliciorē frequētiorem:celebriorem. MONſtra:delyramēta: & prodigioſas ſupputationes:p̄dictioneſqꝫ. EVDOxus fuit gnidius aſtrologiæ ac geometriæ peritus ip̄rimis. FACILE:ſine difficultate ac cōtrouerſia primus nō eſſe credēdum aſtrologis & ſenſit & ſcripſit. IN notatione:obſeruatione:conſignatiōe: iudicatiōeqꝫ. EX natali die:ex qualitate natura & poſitura ſignoꝝ i die natiuitatis. QuI unus:ſolus e ſtoica familia tales p̄dictiones cōprobante. HALIcarnaſus:Cariæ urbs. Vn̄ Halicarnaſius & Halicarnaſeus autore Stephano. FAmiliaris:amicus. CHAldaicum:aſtrologicum. NAtalitia p̄dicta:uaticinia & pſagia ex die natali:& ſignoꝝ qualitate:atqꝫ ſitu. VIM quādam:naturalem p̄tātem & efficaciam. ZODIacus:dicitur a græcis quaſi aīalis circulus pp aīalium effigies quas cōtinet & ſigna. Vt aries:taurus & reliqua:noſtri ſigniferum appellauerūt circulum. IMMutet cælum:naturā cæli & qualitatē. PARS: quæ ſigno animalis inſignitur & ſunt ptes duodecim:totidēqꝫ ſigna. PERinde ut:ſic & ita. FINItimis:uicinis. QVOqꝫ:quocūqꝫ. AB HIS ſideribus:q̄ ab errore dicūtur a græcis planetæ. VENEriut ipſa ſidera. IN qua:parte ſigniferi orbis. AVT conſentiens:conueniens fere in qualitate ac natura.

triangula cum ſydus errans ſub orbe ſignifero diſtat a ſigno aſcendente d̄ uobus ſignis aſpectus:ſextilis dicitur cū tri
bus quadratum uocatur:cum quatuor triangulum:duodecim q̄ppe ſigna ſunt:quoꝝ ſexta pars & diſtātia duo.Ter/
tia quatuor:quarta uero tria:& hæc ſunt interualla q̄ aliquod hn̄t momētum.Cicero duo tm̄ poſuit q̄ maiores habēt
uires. ETENIM:certe.Siqdem:hæc erat rō natalicia p̄dicta defendētium. TEMpore:tenere tēpato & curſu ipſus celi.
ANNI:ānui circuitus & ambitus, mō tepidi:modo calidi:mō frigidi. TEMPEſtatūq;:qualitatūq; ipſius temporis
TANTæ:tam magne & quaſi oppoſite p aliqua tm̄ media:aliter mutationes tolerari non poſſent:ēt hoc mō gene/
rant morbos. STELlaꝝ: & maxime errantium q̄ ſub
ſignifero orbe uoluūtur. EA:hi effectus q patēt oīb⁹
& īprimis maturitas frugum atq; pomoꝝ. PERide:
ſic. TEMpatus:diſpoſit⁹ & modificatus. ANImari:
uiuificari aīamq; recipere: atq; cōformari. INGEnia:
qualitates īgenioꝝ docilitates hebetudines. MOres:
diſpoſitiones graues leues.Seueras:molles. Serias io/
coſas. ANImum fortē ignauū celerem:tardū:magnū
puſillum. ACTIonem uitæ:modum uitæ degenæ.
CASVS:fortuitos euētus in utrāq; ptem: EVEntus
exitus ac fines. FINGI:formari& generari. O DELI
ratiōem:inſaniā quādam penitus hallucinātem & de/
lyrātē deridet talem rōnem academicus Cicero.OM/
nis error:falſa opinio. STVLtitia: hebetudo: & īpru/
dentia. DVMtaxat:ſolum & tm̄. NATVra:diſpoſi/
tione & aptitudine naturali necnon facilitate:pcliuita/
teq;. PROfiteātur:affirment callere atq; tenere. ET/
enim:ſiqdem certe.FORmas:ductus& lineamēta cor
poris eoꝝ q eodem partu ædūtur. VITam: modum
uiuēdi ac metam. FORtunam: cōditiōem & ſortem
circa externa bona. PREſtitit:excelluit. AT ego: qđ
cōceſſit Diogenes inqt Cicero chaldeis nō arbitror cō
cedēdum. PREuaricatione:trāſgreſſione ſui muneris
& tutelæ īpius ueritatis cuius aſſertor atq; patronus eē
debet ſapiæ ſtudioſus:p̄uaricator inqt cōſultus:eſt qui
diuerſam cām adiuuat p̄dita cā ſua:qđ nomen Labeo
a uaria cōcertatiōe tractū ait.Nam q p̄uaricat̄ ex utraq;
pte cōſiſtit:qnimo ex aduerſa p̄uaricatorem eē eum di/
cimus q colludit cū reo: & tranſlatiue accuſandi mu/
nere fungitur.Calūniari eſt falſa crimina intēdere.p̄ua/
ricari eſt uaria crimina aſcondere. OPTimus:ſimpliſ/
ſimus:& nullis utens in diſputādo uerſutiis & uafra/
mentis. NEGO poſſe ītelligi:cognoſci ab aſtrologis
qualis ſit quiſq; futurus: & cui negocio facilis:uel in/
eptus. ETEnim cur:certe inqt Cicero nullam rōnem
afferūt chaldei cur Luna regat natales pueroꝝ: & quā
ob cām obſeruēt ea tm̄ ſydera q̄ Lunæ uicina ſint hoc
rōnibus erat demōſtrādum cāq; explicanda:q̄ tales ef/
fectus gigneret neceſſarios. MODeret̄:regat:gubernet
tempet. ANImaduertant:obſeruēt cōſiderent. NO
tent:ſignēt inſpiciant:ſequātur. NATAlitia:natales
moderātia: & īformātia:ut īpi dicūt:temerēq; affirmāt.
VIDEantur:iudicio oculoꝝ appareāt:qđ inqt acade/
micus fallaciſſimū eſt:idq; oñdebatur indicio maxime
colūbini colli & remi ſubmerſi:illud ſiqdem ſuo flexu
mutat colores:& hic inflexus uidetur quamuis ſit rectus hæ ſunt academicæ cauillationes contra ſenſuum iudicia:diſ
ſputāturq;:lati⁹ in academicis ī qbus p̄cipue agit̄ de iudicio ueritatis:ac ſine bonoꝝ:ſine qb⁹ uita īcerta ē & pene nulla
EA q̄.i.ſyderꝝ īteruālla:& ſitus:talia ſiqdē nō demōſtrat:nō ſenſus. RATiōe:geometrica & arithmetica formula:&
p̄portiōe. ANImo:aī cōtēplatione ac uirib⁹ rōne:cāq; ſubnixis & īſtructis. RATio mathematicoꝝ.i.demonſtratio
eoꝝ q mathematicas diſciplinas,pfitētur geometriā uidelicet: Arithmeticā:Muſicā:& Aſtronomiā. ISTIS:chaldeis
īta opinātibus & affirmātibus iudicio ſenſus. HVMIlitate:depreſſiōe ad humū. ABSit:diſtet. QVAE pōt igitur
cum tm̄ diſtet Luna a ſtellis inquit Cicero quid coniunctum atq; conforme habere pōt cum illis.q.d.parum uel nihil
potius. CONTagio:coniunctio cōſenſus conformitas. AD TERram q̄ imum tenet locū in quo naſcūtur īfantes.

triāgula illi & q̄drata nominant.Et enim quum tp̄re
anni tēpeſtatūq; tātæ cæli conuerſiones cōmutatio/
neſq; fiant acceſſu ſtellaꝝ & receſſu:quūq; ea ui ſolis
efficiantur q̄ uidemus: non uerīſimilez ſolū ſed etiā
uerū eē cenſent:pinde ut cunq; temperatus ſit aer:ita
pueros oriētes aīari atq; formari:ex eoq; ingēia mo
res:aīm:corp⁹:actionē uitæ caſus cuiuſq; euētuſq; fin
gi.O delirationē īcredibilē.Nō.n.oīs error ſtultitiaq;
ē dicēda qbus etiā Diogenes ſtoicus concedit aliqd
ut prædicere poſſint dūtaxat qualis qſq; natura:&ad
quā qſq; maxīe rē apt⁹ futurus ſit.Cætera q̄ pfiteant̄
negat ullo mō poſſe ſciri.Etenī geminoꝝ formas eē
ſimiles:uitā atq; fortunā plerūq; diſparē.Proclus&
Euryſthenes Lacedæmonioꝝ reges gemini fratres
fuerūt:at hi nec toti dē ānos uixerūt:āno enī Procli/
uita breuior fuit: multūq; is fratri reꝝ geſtaꝝ gloria
p̄ſtitit.At ego id ipſū qđ uir optim⁹ Diogenes chal/
dæis q̄ſi q̄dā p̄uaricatione cōcedit: nego poſſe ītelli/
gi.Etenī cur ut ipſi dicunt ortus naſcētiū luna mo/
deret̄:eaq; aīaduertant & notēt ſydera natalitia Chal
dæi q̄cūq; lunæ iūcta uideantur:oculoꝝ fallaciſſimo
ſenſu iudicāt ea quæ ratiōe atq; aīa uidere debebāt.
Docet.n.rō mathēaticoꝝ quā iſtis notā eē oporte/
bat:quāta hūilitate luna ferat̄ terrā pene cōtigēs:quā
tū abſit a p̄xima Mercurii ſtella: multo aūt lōgius a
Veneris deinde alio interuallo diſtet a ſole:cuius lu/
mine colluſtrari putatur.Reliqua uero tria interualla
infinita & immenſa a ſole ad martis:inde a Iouis ab
eo ad Saturni ſtellam:inde ad cælum ipſum: quod
extremum atq; ultimum mundi eſt .Quæ poteſt
igitur contagio ex infinito pene interuallo pertine/
re ad lunā:uel potius ad terram? Quid quum dicūt
id quod iis dicere neceſſe eſt: omnes omnium or/
tus quicunq; gignantur in omni terra quæ incolatur

eoſdem

coſdem eſſe? eadēq; omnibus q eodem ſtatu cæli & ſtellaꝝ na
ti ſint accidere neceſſe eē: nō ne eiuſmodi ſūt ut ne cæli qdē na
turā interptes iſtos cæli noſſe appareat. Q uū.n. illi orbes q cæ
lū q̄ſi mediū diuidūt: & aſpectū nr̄m definiunt q a Græcis ori/
zontes nominātur: a nobis finientes rectiſſime nominari poſ
ſunt: uarietatē maximā habeāt. Aliiq; in aliis locis ſint neceſſe ē
ortus occaſuſq; ſyderū nō fieri eodẽ tpe apud omnis. Q d ſi
eoꝝ ui cælū modo hoc mō illo modo temperatur qui poteſt
eadem uis eſſe naſcentium quum cæli tanta ſit diſſimilitudo?
In his locis quæ nos incolimus poſt ſolſtitiū canicula exorit
& qdē aliquot diebus apud troglodytas ut ſcribit an ſolſtitiū:
ut ſi iam cōcedamus aliqd uim cæleſtē ad eos q in terra gignū/
tur pertinere cōfitēdū ſit illis eos q naſcūtur eodē tēpore poſ/
ſe in diſſimiles incidere naturas propter cæli diſſimilitudinem:
quod minime illis placet. V olunt enim illi omnes eodem tē/
pore ortos: qui ubiq; ſint nati eadem cōditione naſci. Sed quæ
tanta dementiam eſt ut ī maximis motibus mutationibuſq; cæ
li nihil interſit: qui uentus: q hymber: quæ tempeſtas ubiq; ſit:
quarū rerum in proximis locis tātæ diſſimilitudines ſæpe ſūt
ut alia Tuſculi: alia Romæ eueniat ſæpe tempeſtas. Q uod qui
nauigāt maxīe aīaduertūt: quū ī flectendis pmontoriis uētoꝝ
mutatiōes maxias ſæpe ſentiūt. Hæc igitur quū ſit tū ſerēitas: tū
pturbatio cæli: eſt ne ſanorum hominū hoc ad naſcentium or/
tus pertinere non dicere? quod non certe pertinet. Illud neſcio
quid tenue: quod ſentiri nullo modo: intelligi autem uix po/
teſt: quæ a luna cæteriſq; ſyderibus cæli temperatio fiat: dicere
ad puerorum ortus pertinere. Q uid q non intelligunt ſæmi/
num uim: quæ ad gignendum procreandumq; plurimum ua
leat: funditus tolli? Q uid enim non uidet & formas & mo//
res & plæroſq; ſtatus ac motus effingere a parentibus liberos
quod nō cōtingeret: ſi hoc nō uis & natura gignentium effice
ret: ſed tēperatio lunæ: cæliq; moderatio. Q uid quod uno eo/
demq; tēporis puncto nati diſſimiles & naturas & uitas & ca/
ſus habēt? parū ne declarāt: nihil ad agendā uitā naſcēdi tempus
ptinere? Niſi forte putam us neīnē eodē tpe ipſo & cōceptū: &
natū quo africanū. Nūqs igit talis fuit? Q uid illud ne dubiū
eſt: quin multi ita nati eſſent: ut qudam contra naturam depra
uata haberent: reſtituerētur & corrigerentur a natura: quum ſe
ipſa reuocaſſet aut arte: aut medicina: aut quorum linguæ ſic in
hærerēt: ut loqui non poſſent hæ ſcalpello reſectæ liberarētur.
Mullti etiā naturæ uitiū meditatiōe atq; exercitatiōe ſuſtulerūt
ut Demoſthenē ſcribit Phalereus: quū rho dicere neqret: exerci
tatiōe feciſſe ut plāiſſime diceret. Q uid ſi hæc aſtro īgenerata &
tradita eēnt: nulla res ea mutar poſſet. Q d diſſimilitudo locoꝝ
ñ ne diſſimilis hoīuū pcreatiōes hn̄t: q̄s qdē ratiōe pcurrer facile
ē qd iter īdos & pſas & Aethiopas & ſyros differat corporib' aīs
īcredibilis uarietas diſſimilitudoq; ſit: ex quo ītellgitur plus terra

EOSDem: ſimiles. STA tu cæli: qua
litate natura conditione ſitu poſitura.
EIVS mōi ſunt. i. obtuſi & hebetes.
NATuram: uim: pprietatē. INTEr/
ptes: pfeſſores cæleſtis doctrīæ q aſtro
nomia dr. CVM. n. pbat quod dixit
Cicero ex diuerſitate orizontis circuli
i. aſpectum nr̄m finientis. Orizo grece
termino ac finio latine. ORBES: cir/
culi. DEFIniunt: termināt. orizon iqt
Macrobius ē terminus cæli qd ſup ter
ram uidet. ALII: diuerſi pp terreſtris
ſitus diuerſitatē. EORum ui: efficatia
& ptāte. TEMpatur: diſponit: mutat
modū quēdam recipit & naturā. EA
dem uis: qualitas generis: naturæ: facili
tatis, pcliuitatiſq;. TRogloditæ: ſūt po
puli aphricæ cauernas incolētes: & ide
nomen troglos cauerna: dyo igredior
dicūtur aliter erembi. CONditione:
fatali ſorte. TEMpeſtas: cōmotio aeris
& qualitas tporis. FLEctendis: luſtrā
dis & ambiendis. SENtiri: extrīſeco
ſenſu cognoſci. INTELligi: aīo pcipi
& rōne. TEMpatio: modificatio &
diſpoſitio. VIM: efficaciā. FVNdit':
oīo ac penit' remoueri a numero cāꝝ
efficiendi uim habētium. Q VIS. n.
errorem chaldæoꝝ ad lunæ tēpatio/
nem referentiū oīa notat Cicero cū pa
teat ſenſibus maxima uis genitalis ſe/
minis. FORmas: ductus & fila cor/
poris. MOres: moꝝ qualitates: ut gra
uitas: facilitas: ſeueritas: & alia eiuſdem
generis. PLEroſq; ſtatus: diſpoſitiōes
& hitus ptinētes ad ſtatū corporis &
motum. EFFINgere: accipere educere
ad ſuam formā a natura pētum. VIS
& natura: potentia naturalis & effica/
cia. TEMpatio: diſpoſitio & qualitas
MODEratio: tēpamentum qddam.
NAturas: naturales diſpoſitiones di/
uerſas. VITas: mores: ſtudia. CASus
exitus fortuitos: & euēta. AD agen/
dum uitā ad modū uiuendi: & mores
atq; euētus. QuIN: quod. DEpraua
ta: corrupta. REVocaſſet: reſtituiſſet in
id qd ſm ſe eēt. i. uſitatū naturæ modū
ad quē ipſa natura ſe reuocat: aut arte
aliqua adiuuat: uiq; medica corrigitur
INHAErerent: obligatæ eēnt. ME/
ditatione: cōmētatione: declamatione
Demoſthenes inqt Plutarchus ad īpe/
dimēta linguæ his remediis uſus ē au
tore Democrito phalereo ut cōiectis ī
os lapilliis uitia emēdauerit uocē uero
currēdo & ſcādēdo interpronūtiandū
exercuit. PLANISſime: explicatiſſime.

ſitus q̄ lunæ tractus ad naſcēdū ualere. Nā qd aiūt q̄dringēta ſe
ptuaginta milia ānoꝝ in piclťādis expiūdiſq; pueris qcūq; eēnt
nati babylonios poſuiſſe fallūt. Si.n.eſſet factitatū:ñ eēt deſitū.
Nemině aūt habem⁹autorē:q aut fieri dicat aut factū ſciat. Vi/
des ne me ñ ea dicere quæ Carneades: ſed ea quæ princeps ſtoi
coꝝ Panætius dixerit? Ego aūt etiā hoc reqro:oīs ne q cānenſi
pugna ceciderint:uno aſtro fuerit:exitus qdē oīum unus & idē
fuit. Quid q ingenio atq; aīo ſingulares nū aſtro quoq; uno?
Qd'.n.tēpus quo non inumerabiles naſcant̄? At certe nemo
ſimilis Homeri. Et ſi ad rē ptinet quo mō cælo affecto cōpo/
ſitiſq; ſyderibus qdq; aīal oriat̄: ualeat id neceſſe ē ēt in rebus
īanimis:quo qd pōt dici abſurdius? L.qdē tarutius firmanus
familiaris noſter īprimis Chaldaicis litteris erudit⁹:urbis ēt nr̄æ
natalē diē r̄petebat ab iis pilibus:qbus eā a.Romulo cōditā acce
pimus: Romāq; in iugo quū eēt luna natā eē dicebat:nec eius
fata tenere dubitabat. O uim maxīaꝫ erroris:ēt ne urbis natalis
dies ad uī ſtellaꝝ & lunæ ptinebat? Fac ī puero referre ex q̄ affe
ctione cæli primū ſpiritū duxerit. Nū hoc in latere aut in cemē/
to ex qbus Vrbs effecta ē potuit ualere? Sed qd plura Quot/
tide refellunt̄. Quam multa ego Pōpeio quā multa Craſſo:q̄
multa huic ipſi Cæſari a Chaldæis dicta mēni:neminē coꝝ niſi
ſenectute:niſi domi:niſi cū claritate eē morituꝝ? Vt mihi pmi
rū uideat̄ queq̄ extare:q ēt nutri credat his:quoꝝ p̄dicta quoti
die uideat re & uēttis refelli. Reſtāt duo diuinandi genera:quæ/
hr̄e dicimur a nā ñ ab arte uaticinādi :& ſōniādi:de qb⁹. Quite
inquā ſi placet diſſeram⁹. Mihi uero īqt placet. His.n.q̄ adhuc
diſputaſti ,pſus aſſentior: & uere ut loqr quāq̄ tua me oro cō/
firmauit tñ ēt mea ſpōte nimis ſupſtitioſā de diuiatiōe ſtoicoꝝ
ſnīaꝫ iudicabā:ac me pipateticoꝝ rō magis mouebat:& ueteris
Dicearchi & ei⁹ q nūc floret Cratippi q cēſēt eē ī mētib⁹hoīm
tāq̄ oraculū aliqd:ex quo futura p̄ſentiāt:ſi aut furor diuio īci ta
tus aīus aut ſōno relaxat⁹ſolute moueat̄ ac liber. His de gērib⁹
qd ſētias & qb⁹ea rōib⁹ īfirmes:audir̄ ſane uelī. Quæ cū ille dixi
ſet:tū ego rurſus q̄ſi ab alio pŕicipio ſū exorſus dicer̄. Nō igno
ro inq̄. Quite te ſp ita ſēſiſſe:ut de cæteris diuinādi generib⁹
dubitares:iſta duo furoris & ſomnii q̄ a libera mēte fluere uide
rent̄ ,pbares. Dicā igit̄ de iſtis ipſis duob⁹generib⁹mihi qd ui
deat̄:ſi prius ſtoicoꝝ cōcluſio ratiōis & Cratippi nr̄i qd ualeat
uidero. Dixiſti n.& Chryſippū & Diogenē & Antipatrū cōclu
dere hoc mō. Si ſunt dii: neq; añ declarāt hoīb⁹ quæ futura ſint
aut nō diligūt hoīes:aut qd euēruꝝ ſit ignorāt:aut exiſtimāt ni
hil intereſſe hoīem ſcire qd ſit futuꝝ:aut nō cēſent eē ſuæ maie/
ſtatis p̄ſignificar̄ hoīb⁹q̄ ſūt futura:aut ea ne ipſi qdē dii ſignifi
care poſſunt. At neq; ñ diligūt nos:ſūt.n.bñfici:generiq; hōim
amici:neq; ignorāt ea q̄ ab ipſis cōſtituta & deſignata ſūt:neq;
nr̄a nihil itereſt ſcire ea quæ futura ſūt:erimus.n.cautiores ſi ſcie
rimus:nec hoc alienū ducūr maieſtate ſua. Nihil eſt.n.bñficētia

SITVS:qualitates:& poſituras. TA
ctus:influxus:cōtagiones. FALLunt:
decipiunt mentiuntur. SINgulares:
excellentes. AFFEcto:diſpoſito: tem
pato. COMpoſitis:collocatis. AB
his parilibus. Valerius ,pbus dicit Pa/
les dea paſtorum eſt cui diem ſacrum
appellant Parilia tranſpoſita littera L
quæ ſi ſuo loco eēt paliria potius dice
rentur. IN IVgo ſigno libræ: q̄ iugū
habet:& lances hinc & inde depēden/
tes. NAtam: a Romulo īchoatam &
deſcriptam. TENEre:ītelligere ac ſci/
re ſortem & euentum urbis. ERRo/
ris:falſæ opinionis atq; iudicii. AFFE/
ctione:diſpoſitōe tempamēto. FAC
referre: eſto q aliqd faciat puerum cē
aīatum cælo ita diſpoſito. CEMento:
lapide:a cedendo. Vnde lapidicina ce/
mentaria uulgo dicta: lateres cretacei
dureſcūt fornacibus:& muros efficiūt
tenaciſſimos. Later dimiutiue latercu/
lus:& ,puerbiū al aterem lauas in eos q
uanos inſumunt labores: & magis īfi
ciunt q̄ emūdent: quod ſibi expurgā/
dum ,ppoſuerunt. CLAritate: ſplen/
dore nominis & famæ. SVPERſti/
tioſam:curioſam credulamq;. ORA/
culum: ſacrum quoddam & adytum
e quo reſponſa effunduntur: ideſt eſſe
uim quandam diuinam humanis aīs
futura ,pui dētib⁹natura duce. FVRore
afflatu & inſtinctu percitus. RELaxa
tus:liberatus atq; ſolutus. INFIRmes
debilites atq; refelles. QuID VAleat:
quid poſſit uere ne cōcludat ac neceſ/
ſario uel contra.

O acutos hoīes

præſtāti⁹:neq; nō poſſūt futura ꝑnoſcere. Nō igiť dii ſunt:nec
ſignificāt nob̄ futura:ſūt āt dii:ſignificāt ergo:& ſi ñ ſignificāt
futura:nullas dāt uias nobis ad ſignificationū ſciētiā:fruſtra.n.ſi
gnificarēt:nec ſi dāt uias ñ ē diatio:ē igiť diatio. O acutos hoies:
ꝗ̄ paucis uerb̄ cōfectū negociū putāt. Ea ſumūt ad concludēdū;
quorū his nihil cōcediť. Cōcluſio aūt rōnis ea ꝓbāda eſt:in qua
ex rebus ñ dubiis:id qď dubitať efficiť. Videſne Epicurū quæ
hebetē & rudē dicere ſolēt ſtoici:quēadmodū qď in natura reꝝ
omne eē dicimus: id infinitū eē cōcluſerit? Q ď finitū ē iquit
hēt extremū. Q uis hoc ñ dederit? Q ď aūt habet extremū:id
cerniť ab alio extrinſecus. Ne hoc qdē negari pōt. Nihil igiť cū
habeat extremū:infinitū ſit neceſſe ē. Videſne ut ad rē dubiá cō
ceſſis rebus ꝑuenerit? Hoc uos dialectici nō facitis:nec ſolū ea
nō ſumitis ad cōcludēdū: quæ ab oibus cōcedāť:ſed ea ſumitis
qb⁹ cōceſſis nihilomagis efficiť qď uelitis. Primū.n.hoc ſumitis
ſi ſūt dii:bñfici i hoies ſūt. Q uis hoc uob̄s dabit? Epicuruſne
ꝗ negat ꝗ̄cꝗ̄ deos nec alieni curare nec ſui? An noſter Ennius:q
magno plauſu loquiť aſſentiēte populo? Ego deū genus eſſe
ſemp dixi & dicā cælituȝ:ſed eos nō curare opinor qd agat hu/
manū genus. Et qdē cū ſic opineť: rationē ſubiicit:ſed nihil eſt
neceſſe dicere quæ ſequunť:tm̄ ſat eſt itelligi id ſumere iſtos ꝓ
certo:qď dibiū cōtrouerſūue ſit. Seqť porro nihil deos igno/
rare:ꝙ oia ſint ab iis cōſtituta. Hic uero quāta pugna ē doctiſſi
moꝝ hoim negātiū eſſe hæc a diis imortalib⁹ cōſtituta? At nr̄a
itereſt ſcire ea:quæ euētura ſint: Magnus Dicearchi liber eſt ne
ſcire ea melius eē ꝗ̄ ſcire. Negāt.n.id eſſe maieſtatis deoꝝ.ſ.cau/
ſas oium itroſpicere:ut uideāt qd cuiq; conducat. Neq; ñ poſ/
ſunt futura prænoſcere:negant poſſe hi quibus non placet eſſe
certū qd futuꝝ ſit. Videſne igiť ꝗ̄ dubia ſint: ea ſumere ipſos
ꝓ certis atq; cōceſſis? Deide cōtorquēt:& ita cōcludūt. Nō igiť
ſunt dii:nec ſignificant futura: id.n. iam pfectum arbitrantur.
Deinde aſſumunt:ſūt aūt dii:qď ipm nō ab oibus conceditur
ſignificāt ergo. Næc id qdē ſeqť:poſſūt.n.ñ ſignificare:& tñ eē
dii:nec ſi ſignificēt ñ dare uias aliq̄s ad ſciam ſignificatiōis. At
id quoq; pōt ut ñ dēt hōi:ſed ipſi habeāt. Cur.n.thuſcis potius
ꝗ̄ rōanis darēt? Nec ſi dāt uias:nulla ē diuiatio. Fac daŕ deos:qđ
abſurdū ē:qd refert ſi accipe ñ poſſum⁹? Extremū ē igiť diuia/
tio:ſit extremū effectū tñ ñ ē. Ex falſis.n. ut ab ipſis dicim⁹:ueꝝ
effici ñ pōt. Iacet igiť tota cōcluſio. V ēiam⁹ nūc ad optimū uiꝝ
familiarē nr̄m Cratippū. Si ſine oculis iqt pōt extare officiū
& mun⁹ oculoꝝ:poſſūt āt aliqñ oculi ñ fūgi ſuo mūere:q uľ ſe
mel ita ē uſus oculis ut uera cernretis hȝ ſenſū oculoꝝ uera cer
nētiū. Itē igiť ſi ſine diuiatiōe ñ pōt officiū & mun⁹ diuiatiōis
extaŕ. Pōt aūt cū qs diuiationē hēat errare aliqñ: nec uera cerne
re. Satis ē ad confirmandam diuinationē ſemel aliquid ita eſſe
diuinatum:nihil ut fortuitu cecidiſſe uideatur. Sunt autem eius
generis innumerabilia. Eſſe igitur diuinationem cōfitendū eſt

O ACVTOS hies:ironice loqtur. Ci/
cero deridēs uitioſam ſtoicoꝝ argumē
tationē: & cōcluſionē e ñ cōceſſis clau
dicātē: & infirmā. CONfectū:abſo/
lutum recteq; cōcluſum. EFFIcitur:
concludiť & demōſtratur. HEBetem
obtuſi acuminis. RVDē:ignaꝝ uiæ ac
rōnis.i.dialectices. Q VOD finitum
eſt: rō epicuri quā his uerſibus expſſit
Lucretius:Omne qđ ē igitur nulla re/
gione uiaꝝ finitū.nāq; extremū debe
bat hēre. Extremū porro nullius poſſe
uidetur eē:niſi ultra ſit quod finiat ut
uideať. Omne qdem uero nihil eſt qđ
finiat extra. DEderit:conceſſerit cū ſit
manifeſtū & ueꝝ. EXTremū:ultimū
finem ac terminū. CERnitur:ſeꝑatur
ab eo quod extra ſe ē & uideť: & ifini
tas dŕ quātitas ꝗ̄ caret extremis. EFFI/
ciatur: cōcludatur. NIHilo magis.i.
mime quāuis cōceſſa ſumatis uera:ſi/
qdem ſunt tñ ex his non concludiť qđ
intenditis. QuIS dabit.q.d.epicurea
familia hoc nō cōcedit ꝗ̈uis eē deos fa
teatur. PLAVſu:populi fauore. SV/
biicit rōnem:ꝗ̄ declarata eſt & cōſutata
in primo de natura deoꝝ. Lucreti⁹ hāc
rōnem his uerſibus explicat. oīs.n.ꝑ ſe
diuitū natura neceſſe eſt imortali æuō
ſūma cū pace fruať: Semota a nr̄is re/
bus:ſeiunctaq; lōge. Nā priuata dolore
oī priuata ꝑicli s. Ipſa ſuis pollēs opib⁹
nihil indigua nr̄i. Nec bñ ꝓmeritis ca/
pitur:nec tāgitur ira. CONtrouerſum
nō liqdum ſed in controuerſia poſitū
& repugnātia. cōtrouerſum dŕ quod
non recipitur ab oibus. unde Gel lius
li.xi. Si aut de uetere iure recepto: aut
controuerſo:aut ambiguo: aut nouo
aut conſtituto diſcendū eēt. PORro
deinceps in ipſa rōne ſtoicoꝝ. HIC::
in hac parte. AT nr̄a:rō ſtoica ſic aſſe
rebat: quod inficiabatur Dicæarchus
philoſophus peripatetic⁹ e ſicilia., NE/
gant hi: academici philoſophi maxīe.
CONtorquerit:obliquāt cōcluſio/
nem ad ꝑtem negatiuā. PERfectum
concluſum. EXTRemum:finis atq;
concluſio. EFFectum:concluſum ut
certum & ueꝝ:concluſio eſt iquit:ſed
falſa:qm̄ a falſis ꝓpoſitionibus certa &
uera concluſio nō infertur. AB ipis:
ſtoicis dialectica ratione ſubnixis. AD
optimum:ſimpliciſſimū: minimeq; in
diſputādo uerſutum aut callidum:re/
petit Cratippi rōnem: & illam refellit.

FESTIVE: iucunde ac lepide. VIDE
q̃ſo: negat Cicero ſimilitudinē a Cratip-
po allatā ad ꝓbādum id de quo agebať.
ueꝝ.ſ. eē dīnatiōem. q̃: ꝓ q̃tum uiſio &
oīnatio ſint ſimiles. q.d. non hñt eā ſimi
litudinē quā reris: qm̄ oculi naturali in-
ſtrumēto ac ui cernūt: dīnatōem uero re
git ipſa fortuna. NATVrali: ui naturali
ſenſus. HAbent: exiſtimant ſōnia eē ſō-
nia & nō oracula: ut uos putatis. LEM-
mata: dicūtur ſūptiōes a uerbo lambano
i. ſumo & capio. NON dabiť: nō cōce-
deť: ꝓſūptio dr̄ a rcētiorib⁹ dialecticis ma
ior ꝓpoſitio in ipā rōcinatiōe: & aſſūptio
minor. PRAEſenſiones: dīnationes &
ꝓſagitiones. AT ego: academicus negat
aſſūptū Cratippi: & ꝑ cōſequens ipm ex-
tremū. i. cōcluſiōem q̃ irrita eſt cū nō ſub
ſiſtit aſſūptio. PERſpicuū: euidēs & ma
nifeſtū. EVAdere: euenire. VArietas: di
uerſitas: & m̄ltiplicitas mutabilitaſq́. Va
rium ꝓprie id dr̄ qđ diuerſos hēt colores
& diſpares trāſfertur poſtmodū ad mul-
ta diſꝑia: ut oñdit idem Cicero ī libris de
finibus. SORtilegos: diuinantes cōmi-
xtione ac ductu ſortiū. QVOꝝ generꝝ
ad artificioſā dīnatōem ꝑtinētium. RE-
ctiſſime: iure: ac merito. TOLlis: aufers
& eē negas. HAEC: ſōnia & uaticinia. AV
toritatis: dignitatis & æſtimatōis. FVror
alienatio q̄dā mētis & q̄ſi īſania. OBſer
uam⁹: audim⁹ illiſq́ credimus. NVꝑ: Ce
ſare nōdū necato: q rex romanoꝝ appel-
lari afectabat. IN quē: qm̄ in libris ſybil
linis nec hōis nomen nec tp̄s ponebatur
quo ille rex appellādus eēt Trāqllus ī Ce
ſare ſic ſcribit ꝓximo aūt ſenatu ꝑcrebruit
fama. L. cottā XVIꝝ ſnīam dictuꝝ ut qm̄
libris fatalibus cōtineretꝑthos niſi a rege
nō poſſe uici Ceſar rex appellareť. DEfi
nitōe: determinatōe. LAtebrā: cauernā &
cōfugiū. ALIas: alio tp̄e. FVRētis: inſa
niētis ſybillæ. CVM: ꝑtim hoc oñdit nu
meroſa orō & reuincta pedib⁹ q̄ res artē
numeroꝝ reqrit & curā. INcitatōis: furi
būde mētis & cōmotæ. TVM uero: hoc ē
aliud īdiciū nō eē furētis: qm̄ acroſtichis
i. cōpoſitio & ordo e ſūmis. i. primis lr̄is
uerſuū aī ē p̄ñtis & attenti. acron græce ſū
mū latine ſtichos uerſus: Vnde acroſtichis
diu⁹ Aug. talē acroſtichida ſybillini uerſus
ponit ī dei ciui. dicēs. Vir clariſſim⁹ græcū
nobis ꝓtulit codicē carmīa eē dicēs ſibyl-
læ Erythreæ ubi oñdit quodā loco ī capi
tib⁹ uerſuū ordinē lr̄aꝝ ita ſe hñtē ut hæc
in eo uerba legerētur. Ieſus chriſtos theu
yos Soter: IVDIcii ſignum tellus ſudore
madeſcet: Et cælo rex aduēiet ꝑſæcla fu-
tur⁹. ſ. i carnē p̄ñs ut iudicet orbē: & reliq.
deinceps:

feſtiue & breuiter: ſed quum bis ſumpſit quod uoluit:
etiam ſi faciles nos ad concedendum habuerit: id tamen
quod aſſumit concedi nullo modo poteſt. Si inquit ali-
quando oculi peccent: tamen quia recte aliquando uide-
rint: ineſt in his uis uidendi. Item ſi quis ſemel aliquid
in diuinatione dixerit: is etiam cum peccet tamen exiſti-
mandus ſit habere uim diuinandi. Vide quæſo Cratip-
pe noſter: q̃ ſint ſimilia. Nam mihi non uidentur. Oculi
enim uera cernentes utuntur natura atque ſenſu. Animi
quando uel uaticinando: uel ſomniando uera uiderunt:
uſi ſunt fortuna atque caſu. Niſi forte cōceſſuros tibi ex-
iſtimas eos: qui ſomnia pro ſomniis habent: ſi quando
aliquod ſomnium uerum euaſerit non id fortuito acci-
diſſe. Sed demus tibi iſtas duas ſumptiōes ea quæ Lem-
mata appellant dialectici: ſed nos latine loqui malumus.
Præſenſio tamen quam prolepſin iidem uocant non
dabitur. Aſſumit autem Cratippus hoc modo. Sunt au-
tem innumerabiles præſenſiones non fortuitæ: at ego
dico nullam. Vide quanta ſit controuerſia: iam aſſum-
ptione non conceſſa nulla concluſio eſt. At impuden-
tes ſumus: qui quod tam perſpicuum ſit non conceda-
mus? Quid eſt perſpicuum? multa uera inquit euadere.
Quid quod multo plura falſa? Nōne ipſa uarietas quæ
eſt propria fortunæ: fortunam eſſe cauſam non naturam
docet? Deinde ſi tua iſta concluſio Cratippe uera eſt: te-
cum enim mihi res eſt: nonne intelligis eadem uti poſ-
ſe & haruſpices: & fulguratores: & interpraetes oſtento-
rum: & augures & ſortilegos: & chaldæos: quorum ge-
nerum nullum eſt: ex quo non aliquid ſicut prædictum
ſit euaſerit? Ergo aut ea quoque genera diuinandi ſunt:
quæ tu rectiſſime improbas: aut ſi ea non ſunt: non in-
telligo cur hæc duo ſint quæ reliquis. Qua ergo ratiōe
hæc inducis eadem illa poſſunt eſſe quæ tollis. Quid ue-
ro habent autoritaris furor iſte: quem diuinum uocatis:
ut quæ ſapiens non uideat: ea uideat inſanus: & is qui hu-
manos ſenſus amiſerit: diuinos aſſecutus ſit ſibylle uer-
ſus obſeruamus: quos illa furens fudiſſe dicitur: quo-
rum interpres nuper falſa quædam hominum fama di-
cturus in ſenatu putatur. Eum quem re uera regem habe-
bamus: appellandum quoq́ eſſe regem: ſi ſalui eſſe ueli-
mus. Hoc ſi eſt in libris: in quē hoiem & in qđ tp̄s eſt?
Callide. n. qui illa cōpoſuit perfecit: ut qđcunq́ accidiſ-
ſet prædictum uideretur hoīum & tēporum definitione
ſublata. Adhibuit etiā latebrā obſcuritatis Vt iidem uer-
ſus alias ī aliā rē poſſe accōmodari uiderenť. Nō eē aūt il-
lud carmē furētis cū ipm poema declarat: ē. n. magis artis
& ſciæ q̄ uaticīatiōis mot⁹: & tū uero ea q̄ acroſtichis dr̄:
cum deinceps ex primis uerſus litteris aliqđ cōnectiť. Vt

ī qb uſdā ennianis id certe magis ē atteti aī q̄ furētis. Atq; i ſibyllinis ex primo uerſu cuiuſq; ſentētiæ pri mis lrs illius ſentētiæ carmen oē ꝑtexit. Hoc ſcripto ris ē nō furētis: adhibētis diligētiam: nō inſani. Q uā obrē ſibyllā qdē ſepoſitā & cōditā habeamus: ut id qd ꝓditum ē a maioribus iniuſſu ſenatus ne legant̄ qdē libri: ualeātq; ad deponendas potius q̄ ad ſuſci piēdas religiones. Cū antiſtibus agamus: ut qduis potius ex illis libris q̄ regē ꝓferāt: quē Romæ poſt hac nec dii nec hoïes eſſe paterent̄. At multi ſæpe ue ra uaticinati: V t caſſandra: Iāq; mari magno eadēq; paulopoſt: eheu uidete. Num igitur me cogis ēt fa bulis credere: quæ delectationis habeāt q̄tum uoles: uerbis: ſentētiis: numeris: cātibus adiuuentur? Auto ritatē qdē nullā debem⁹ nec fidē cōmētitiis rebus ad iungere. Eodemq; mō nec ego Publicio neſcio cui: n ec martiis uatibus: nec Apollinis opertis credēdū exiſtimo: quoꝝ ꝑtim ficta apte: ꝑtim effutita temere nūq̄ ne mediocri qdē cuiq̄ nō mō prudēti ꝓbata ſūt. Q uid iqes remex ille de claſſe Copoonii? nōne ea ꝓdixit q̄ facta ſūt? ille uero & ea qdē: q̄ oēs eo tpe ne acciderēt timebam⁹. Caſtra. n. i theſſalia caſtris collata audiebam⁹: uidebat̄q; nbis exercit⁹ Cæſaris & audaciæ hre: plus qppe q bellū p̄riæ itulliſſet: & roboris pp ue tuſtatē. Caſū āt ꝓlii nemo nr̄m erat qn timeret: ſʒ ita ut cōſtātib⁹ hoïnib⁹ par erat n̄ apte. Ille aūt græc⁹ qd mirū ſi magnitudīe timoris ut plerūq; fit a ɔſtātia atq; a mē te atq; a ſe ipſe diſceſſit? q̄ ꝑturbatione aī q̄ ſanus cū eēt timebat ne euēirēt ea demēs euētura eē dicebat. V trū tā dē p deos atq; hoïes magis uériſimile ē ueſa nū rēigē: an aliquē nr̄m: q ibi tū eram⁹. M. Catoēm. V arrionē: Copooniū ipʒ cōſilia deoꝝ imortaliū re ſpicere potuiſſe? Sʒ iā ad te uenio o ſancte Apollo: q umbilicū terraꝝ certū obſides. V n̄ ſupſtitioſa primū ſæua euaſit uox fera? tuis. n. oraculis Chryſippus to tū uolumē ipleuit ꝑtim falſis: ut ego opinor: ꝑtim ca ſu ueris: ut fit i oī rōne ſæpiſſime: ꝑtī flexiloqs & ob ſcuris ut iterpres egeat iterp̄te: & ſors ipa r̄ferēda ſit ad ſortes: ꝑtim ābiguis & q̄ ad dialecticum referēda ſint. Nā quum illa ſors edita eſt opulētiſſimo regi Aſiæ. Crœſus halim penetrans magnā puertet opū uim: hoſtiū ui ſeſe puerſuꝝ putauit: puertit aūt ſuā. V trum igit̄ eoꝝ accidiſſet: ueꝝ oraculū fuiſſet. Cur aūt hoc credā unquā editū Crœſo? aut Herodotū cur uera ciorem ducā Ennio? Nū minus ille potuit de Crœ ſo: q̄ de Pyrrho fingere Ennius? Q uis enim eſt qui credat Apollinis ex oraculo Pyrrho eſſe re ſponſum? Aio te Eacida Romanos uicere poſſe?

DEINCEPS: ſucceſſiue ꝑ ordinem. CONnectitur componitur & colligatur. PRETEſitur: cōnectitur SEAPoſitam: remotā ab uſu noſtro ciuili. CONDI tam: recluſam in adytis ut ſine publico decreto Sibylli ni uerſus non legantur. VALEat: poſſit: efficax ſit. ANTIſtibus cuſtodibus libroꝝ ſibyllinoꝝ: & interp tibus. POSThac: deinceps necato Cæſare qui regiū nomen affectabat. NVM igitur: refellit exempla cicero q̄ poeticis ingeniis conficta ſunt. VERbis: uerborum ꝓprietate ac elegātia. NVMEris: numeroſa cōſtructiōe atq; concentu. AVToritatem: dignitatem ac æſtima tionem. FIDEM: credulitatem: COMmētitiis: fictis ad libidinem poetici ingenii. PVBLIcio: eleuat publi cii antiqui uatis autoritatē cum dicit neſcio cui. de mar tiis fratribus iam dictum. OPERtis ſecretis cortinis & oraculis. EFFutita: īprudenter ac temere dicta. ILLE uero: dixit remex inquit Cicero ea q̄ omnes & ſen tieba mus: & reformidabamus. COLLAta: coniūcta ut pu gna differri non poſſet: & de euentu quiuis conicere poſſet. Q. VIN: q̄ non. CONſtantibus: grauibus. GRAEcus: leuis. ſ. homo & timidus. DEMENS: in ſanus: & a ſe quaſi ſeparatus & ab actus formidine. SED ad te uenio: uſurpat academic⁹ n̄ ſine ſale: atq; cauillo uerba Tragici poetæ apud quem Oedipus: ut opinor ſæua Appollinis uoce dānatus ita loqtur. VMBIlicum terrarum: ideſt Delphicum templum: quod orbis terræ medium putabatur ut reate umbili cus Italiæ. VNDE: equo umbilico: ideſt delphica cor tina. SVPERſtitioſa: plena inani timore. EVAſit: exi uit ſæuū fatum atq; oraculum depollutis natalibus cæ de patris: & impio cum matre thoro. ORAculis: re ſponſis. FLEXIloquis: implicitis & perplexis. IN TERpres: ipſe Apollo enuntians obſcure atq; ambi gue. SORS: ipſum oraculum ſiue reſponſum ſic ob ſcurum ut ad ſortilegos debeat referri. AMBIguis: du biis: ut in utrāq; partem trahi poſſint talem ambiguita tem diſſoluūt & explicant dialectici: ut pateat ueritas. EDITA: emiſſa. HALYS: fluuius Medum & Ly dum diſterminabat imperium. fluit ex armenia. VIM copiam: potentiam. VTRVM: e duobus alteꝝ. DV cam: exiſtimem. ILLE: Herodotus: ut in annalibus de Pyrrho rege Epirotarum cecinit Ennius.

PRIMVM:confutat & reiicit talia oracula ut cõmentitia Cicero. ISTA ſors:tale reſponſum non eſt in monimẽtis græcis. STOlidum:hebes:obtuſi acuminis.Idem Cicero in ſecũda Tuſculana dicit. Neotpolemus qdẽ apud Enꝰnium philoſophari ſibi ait neceſſe ſed paucis:nam oĩno haud placere:meminit huius rei & Gellius. EACIdarum eorum qui ab Eaco deſcenderunt:ut fuit Achilles:Pyrrhus & deinceps bellaciſſimi qdem heroes:ſed ignari:inſipiẽteſq̧.

SAPIentipotẽtes:cõpoſitio eſt ad grecoꝝ imitatiõem qui in tali genere feliciſſimi ſunt.noſter aũt ſermo non ꝑinde recipit:ut de omiomeria q̃ſtus eſt Lucretius. AMPhibologiã:ambiguitatẽ. IN ſe:cõtra. HAEC:de Eacide ac romanis. NE EPIcuꝝ qdem.i.phũm ſimpliciſſimuũ& dialectices oĩno exꝑtem. CAPVT:primũ in hac re cõſiderãduꝫ. HOC Loco:parte:ac re cũ cõtrariis ꝓmunẽrõnibus. VIM:naturam:& efficaciã.ANHElitus:ſpiritus& exhalatio. Pythia:phebas puella Pythio Apollini ſacra. INCItata:afflata impulſa. DIVIno aũt ſalſamẽto putes loqui:ſenſus ẽ:q̃ ꝑñt euaneſcere uim diuinam nõ hñt:aut ſapiam diuino ſale cõditam.i.incorruptibilem & ſempiternã. Salſamẽtum dr̃ ſale cõcinatũ & ob id corruptioni nõ obnoxiũ:& ſal ꝓ ſapia & urbanitate ponitur interdum. PVTES:putare ne potes q.d.non. EVAneſcunt:deficiũt:& eẽ deſinunt. DE ui:naturali ꝓprietate ac ꝑtãte. CONficere: ꝑdere deſtruere corrumpere. AFFLatus:inſpiratio: & exhalatio. PROuidam:ꝓſciam:ꝓſagam. NVmero & uerſu carmine nũeroſo:& ſonoro. NON ſinceri:corrupti: & ĩpuri.Iuno apud Lucianũ in iurgio cũ Latona dicit conſtituens tuꝰ Appollo diuinationis officinas in delphis claro & dindymis decipit cõſultores obliqua:& ad utrãq̧ ꝑtem cõſultationis uergentia rñdẽs ut erroris tuꝰ ſit:& inde diteſcat. SVPERſtitioſi:nimis creduli more aniculaꝝ. FANatici:inſani atq̧ furentes. INEptos:delyros.Idem in.ii.de Orato.ſic ſcribit quẽ nõs ineptũ uocamus:is mihi uidetᷣ ab hoc nomen hẽre ductum ꝙ non ſit aptus:idq̧ in ſermõis nr̃i cõſuetudine ꝑlate patet.nã q aut tꝑs quid poſtulet non uidet: aut plura loquitur: aut ſe oſtentat:aut eoꝝ qbus cũ eſt uel dignitatis uel cõmodi rõnem non hẽt:aut deniq̧ in aliquo genere:aut incõcinus: aut multus eſt is ineptus eẽ dr̃ hoc uitio cumulata eſt eruditiſſima illa græcoꝝ natio.Itaq̧ ꝙ uim huius mali græci nõ uident ne nomẽ qdem ei uitio ĩpoſuerũt. q̃ longe:altius a principio.ſ. diuino:ita ſiqdem & ſtoice diſſeruerat de ui aĩoꝝ& cognatõe dĩna. TRActos:hauſtos & delibatos e mẽte ſuprema. CONſentiẽtiũ:ſenſum.i.itelligẽtiam ſimul habẽtium:in libris de natura deoꝝ:naturã ſentiẽtẽ appellauit deum.dixerat Quintus:cũq̧ oĩa cõpleta & referta ſint æterno ſenſu & mente dĩna neceſſe eſt cognatione diuinoꝝ aĩorum aĩos humanos cõmoueri. DIVIuinitate:natura diuina qua mens humana ꝑdita eſt.

EXTERnis:extrinſecis & diuinis. CONtrahi aũt: declarat quid ſit ſõnus ex opiniõe Zenonis animi.ſ. quædam contractio & reſtrictio: & quidam lapſus & caſus e ſuo uigore lato & diffuſo:ut oſtẽdat ſopito corpore aĩum non perinde uigere ut aſſertores ſomnioꝝ aſſerebant:oſtendit idem autoritate ſummoꝝ phõrum iubẽtium fieri quaſdã ꝓparatiões & remedia q̃ neceſſaria nõ eẽnt ſi tm̃ haberent animi in ſomno uigorem

LOCVpletiſſimi:ſumme autoritatis & æſtimationis. QVO:ut. CVLTV:ſalubri curatione ac temperamẽto. VICTV:moderato cibo potioneque.

faba:qm̃

Primum latine Apollo nunq̃ locutus eſt.deĩde iſta ſors inaudita græcis eſt.Præterea Pyrrihi tẽporibus iam Apollo uerſus facere deſierat. Poſtremo quãq̃ ſemp fuit ut apud Ennium ẽ ſtolidum genus eacidarũ:belli potẽtes ſunt magis q̃ ſapiẽti potẽtes:tñ hanc amphibologiã uerſus ĩtelligere potuiſſet uincere te Romãos nihilomagis in ſe q̃ ĩ romanos ualere.Naꝫ illa ãphibologia q̃ Crœſum decepit:ulᷣ Cryſippũ potuiſſet fallere. Hæc uero ne Epicuꝝ qdem?ſed qd caput eſt:cur iſto mõ iã oracula delphis nõ eduntᷣ?nõ mõ nr̃a ætate: ſed iãdiu iã ut nihil poſſit eẽ cõtẽptus Hoc loco quũ urgentᷣ:euanuiſſe aiunt ueſtutate uiꝫ loci eius:uñ anhelitus ille terræ fieret:quo pythia mẽte incitata oracula ederet diuino aũt falſamento putes loq:quæ euãeſcũt uetuſtate. De ui loci agitᷣ:neq̧ ſolum naturali: ſed ẽt diuina:quæ quo tandem mõ euanuit? uetuſtate inqes. Quæ uetuſtas ẽ: quæ uim diuinã cõficere poſſit? Quid tã diuinum q̃ afflatus ex terra mẽtem ita mouẽs ut eã ꝓuidam reꝝ futuraꝝ efficiat?ut ea nõ mõ cernat multo añ:ſed ẽt numero uerſuq̧ ꝓnũciet? Quãdo autem iſta uis euanuit?an poſtq̃ hoĩes minus creduli eſſe cœperũt? Demoſthenes qdem q ab hinc ãnos ꝓpe.ccc.fuit:iã tum philippizin pythiã dicebat.i.q̃ſi cum Philippo facere.Hoc autẽ eo ſpectabat: ut eã a Philippo corruptã diceret: qdᷣ licet exiſtimare in allis quoq̧ oraculis delphicis aliqd nõ ſinceri fuiſſe. Sed neſcio q̃uo iſti philoſophi ſupſtitioſi & pene fanatici qduis malle uidentur q̃ ſe nõ ineptos. Euanuiſſe mauultis & extĩctuꝫ eſſe id: quod ſi unq̃ fuiſſet certe æternum eſſet:q̃ ea quæ non ſunt credenda non credere. Similis eſt error in ſomniis:quorum quidem defenſio reperita q̃ longe eſt. Diuinos animos cenſent eſſe noſtros: eoſq̧ eſſe tractos extrinſecus: animorumq̧ conſentiẽtiuꝫ multitudine completum eſſe mundum.Hac igitur mentis & ipſius diuinitate & coniunctione cum externis mentibus cerni quæ ſint futura.Contrahi autẽ aĩum Zeno & q̃ſi labi putat atq̧ cõcidere:& ipſuꝫ eẽ dormire. Iã Pythagoras & Plato locupletiſſimi autores:quo ĩ ſõniis certiora uideamus:præparatos quodã cultu atq̧ uictu ꝓficiſci ad dormiẽduꝫ iubẽt.

Faba

Faba qdē Pythagorei utiq; abſtinere q̄ſi uero eo cibo mens nō
uēter inflet. Sed neſcio quo mō nihil tā abſurde dici pōt qđ n̄
dicat ab aliquo philoſophoꝝ. Vtrū igit ceſem⁹ dormiētiū aïos
p ſemetipſos i ſōniādo moueri? An ut Democritus ceſet exter
na & aduētitia uiſione pulſari? Siue.n.ſic eſt:ſiue illo mō uideri
poſſūt p multa ſōmiantb⁹ falſa ꝓ ueris. Nā & nauigātib⁹ moueri
uident ea quæ ſtant: & quodā obtutu oculoꝝ duo ꝓ uno lu/
cernæ lumia. Quid dicā inſanis:quid ebriis? q̄ multa falſa uide/
antur? Quod ſi eiuſmodi uiſis credendū nō ē:cur ſōniis creda
tur neſcio. Nā tā licet de his erroribus ſi uelis q̄ de ſōniis diſpu/
tare:ut ea quæ ſtant moueri uideant:terræmotū ſignificare di/
cas:aut repentinā aliquā fugā. Gemino aūt lucernæ lumine de
clarari diſſenſionē ac ſeditionē moueri. Iā ex iſanoꝝ aut ebrio
rū uiſis inumerabilia cōiectura trahi poſſunt:quæ futura ui/
deātur. Quis eſt.n.qui totū diem iaculās non aliquādo colli/
met? Totas noctes ſomniam⁹:neq; ulla ē fere qua nō dormia/
mus:& miramur aliqn̄ id qđ ſomniamus euadere. Quid eſt
tam incertū q̄ taloꝝ iactus? tn̄ nemo eſt quin ſæpe iactans ue/
nereū iaciat aliquando:nōnūq̄ etiā iteꝝ ac tertiū. Num igitur ut
inepti ueneris id ipulſu fieri malumus q̄ caſu dicere? Quod ſi
cæteris tporibus falſis uiſis credendū non eſt:nō uideo. quid
precipui ſomnus hāt:in quo ualeant falſa pro ueris. Quod
ſi ita natura paratum eſſet:ut ea dormientes agerent quæſom/
niarēt:alligādi oēs eēnt q cubitū irēt. Maiores.n.q̄ ulli iſani effi
cerēt motus ſomniātes. Qđ ſi iſanoꝝ uiſis fides n̄ ē adhibē
da qa falſa ſūt:cur credat ſōniātiū uiſis:q multo ēt pturbatiores
ſūt n̄ itelligo. An qđ iſani ſua uiſa cōiectori n̄ narrāt: narrāt q ſō
niauerūt. Quæro ēt ſi uelī ſcribere qd aut legere:aut canere:uł
uoce uł fidibus:aut geometri cū qdā:aut phyſicū aut dialecticū
explicare:ſōniū ne expectādū ſit:an ars adhibēda:ſine q̄ nihil ea
rū nec fieri nec expediri pōt. Atq; ne ſi nauigare qdē uelī:ita gu
bernarē ut ſōniauerī: præſens.n. pœna ſit. Quid igit cōuenit
ægros a cōiectore ſōnioꝝ potius q̄ a medico petere medicinā?
An æſculapi⁹ an Serapis pōt nobis pſcribere p ſōniū curatio
nē ualitudis? Neptun⁹ gubernātib⁹ n̄ pōt? Et ſi ſine medico me
dicinā dabit Minerua:muſæ ſcribēdi:legēdi:cæterarūq; artiū ſci
entiā ſōniātib⁹ n̄ dabūt? At ſi curatio daret ualitudis:hæc quoq;
q̄ dixi darent:q̄ qm̄ n̄ dant:medicia n̄ dat q̄ ſublata tollit oīs
autoritas ſōnioꝝ. Sꝫ hæc quoq; i prōtu ſūt: nunc iteriora uide/
am⁹. Aut.n.diuia uis q̄dā cōſulēs nobis ſōnioꝝ ſignificatiōes
facit:cōiectores ex q̄dā cōueniētia & cōiūctiōe naturæ:quā uo
cāt ſympathiā qd cuiq; rei cōueiat ex ſōniis:& qd quāq; rē ſeqt
itelligūt:aut eoꝝ neutꝝ ē:ſꝫ q̄dā obſeruatio ꝯſtās atq; diuturna
ē cū qd uiſū ſcdm qetē ſit:qd eueire aut qd ſeq ſoleat. Primūꝫ
igitur itelligēdū eſt: Nullā uim eſſe diuinam effectricē ſomio
rum:atq; illud quidē ꝑſpicuū ē. Nullā ui ſōnioꝝ pficiſci a nu/
mine deoꝝ. Nā ea.n.cā dii id facerēt:ut ꝓuidere futura poſſemus.

FABA:quoniā tale legum entum in/
flationem habet imprimis:ſed dicit Ci
cero corpus non mens cibo inflatur.
ABSVrde:abſone atq; inepte. abſur/
dum dicitur id quod rōni nō cōgruit
PER ſe:ꝓpria ui ſuaq; ſponte. AD/
uentitia uiſione:imagine aduenięte q̄
moueat aïu3 dormientis:de his imagi
nibus dictum ē in natura deoꝝ. ILLo
mō:p ſe moueri. VISIs:apparitiōib⁹.
CONIectura opinabili iudicio ex ali
qua ſimilitudine ſignoꝝ. COLlimet
attigat ꝓpoſitum ſignū greci appellāt
ſcopum. collimare ē obliquatiōe oculi
telum dirigere:ac librare. EVADere:
euenire. QVIN:q non. VENeriū:
pūctū ueneris đ quo dictū eſt. INEpti
delyri iprudenter creduli. AGErent:
exercerent q̄ uident i quiete. MOtus
perturbationes confuſioneſq; rerum.
PERTVRbatiores: turbulentiores.
VISA:imaginationes. SOMnium:
imaginatio per ſomnum:quæ do ceat
nos talia exercere:quaſi dicat hoc ē ab
ſurdiſſimum. PREſens:parata niſi ex
arte nauigetur. CONiectore:interpte
Serapis numen quondam egyptioꝝ:
uim habens medicam: ut æſculapius
apud grecos. PREſcribere: ordinare
mādare. IN PRomptu:aperto & ma
nifeſto:ideſt q faciliora ſunt & ad ma/
nus. INTEriora:magis recondita:&
difficiliora:ſubtiliora: & proponit bi/
mēbrem diuiſionem & ipſam refellit.
CONſulens:prouidens humanis re/
bus diuina poteſtas & efficax natura.
CONueniētia:ſimilitudine qualita/
tis & naturæ. CONſtans:firma & nō
uacillans. SECVNdū:per ſomnum.
PRIMum igitur:refellit primam par/
tem diuiſiōis:deoſq; ꝓbat ſomnia nō
imittere. ID: ſomnia imittere ſcilicet.

QVOTVS quiſq;:ideſt fere nullus
& pauciſſimi ſomniis obtemperant.
INTELligat:percipiat ſignificatõem
ſomniorum. SVPERſtitiõem:creduli
tatem. IMBEcili timidi:idocti. ANI
lis creduli:inepti: delyri more uetulaꝝ
DVCANT: exiſtiment: & iudicent.
QuA MENte:animo:uoluntate:affe
ctione:diſpoſitione. CONſtantia:pru
dẽtia & grauitate. PVLſus:tactus qui/
dam & inſtinctus ut placuit Democri
to opinanti:rerum imagines obrepere
ad animos dormiẽtium illoſq; pellere
i.tangere & mouere. ANFRactu:ob
liquitate & ambiguitate. DIREcto:
aperta monitione & recta: nõ obſcura
& obliqua:ſinuoſaq;. DISTIctio: di
uiſio. INSCitius:ma iorem præ ſe fe/
rens ignorãtiã & mẽtis lapſum. INA/
nia:uana. DEſignandi:diſtinguendi:
& uariandi. NATVra:naturali motu
& agitatione animi nũq̃ acquieſcentis
INSiſtens:quieſcens. AGITatione:
diſcurſu quodam:& iugi cõmentatio/
ne. LANGuore:torpore: debilitate ac
ſomno. SPEcies:formæ. NOTA:ſi/
gno diſcernantur. QVAEpiam: ali
qua. HABeo audire : audiẽdum mi/
hi ẽ. HAEREbunt:ſubſiſtent:dubita
bunt. INCOntentionem:controuer
ſam opinionẽ atque iudicium. GRA
batus eſt quæcũque lectica qua inua/
lidi feruntur &mortui. STERtentes
dormientes. TORtuoſa: obliqua:&
ambigua. SAGarum:anicularũ:quæ
ſacrorum peritiam ꝓfitentur:ſomnio/
rumq; interꝑtationem. SVPERſtitio/
ne:credulitate. EXPLicatione:decla/
ratõe naturalis ꝓprietatis :ut decet phi
loſophũ naturæ ueatorẽ atq; iterꝑtẽ.
CONIEctura:iterꝑtatio & iudicium.
ꝓfitentur

Quotus igit᷑ eſt qſq;:q ſomnis pareat? q ĩtelligat q mẽinerit?
q̃ multi uero q cõtẽnãt? eãq; ſupſtitionẽ ibecilli aĩmi atq; anilis
putẽt? Quid ẽ igit᷑ cur his hoĩbus cõſulẽs deus ſõniis mõeat
eos:q illa nõ mõ nõ curãt ſed ne mẽoria qdẽ digna ducãt? Nec
eni ignorare deus põt q̃ mente qſq; ſit:nec fruſtra ac ſine cã qd
facere dignũ deo ẽ:qd abhoret ẽt ab hoĩs cõſtãtia. Ita ſi plærq;
ſõnia aut ignorant᷑:aut negligunt᷑:aut neſcit ea deus:aut fruſtra
ſõnioꝝ ſignificatiõe utit᷑:& hoꝝ neutꝝ ĩ deũ cadit. Nihil igit᷑ a
deo ſõniis ſignificari fatẽdũ ẽ. Illud ẽt rgo: cur ſi deus iſta uiſa
nobis ꝓuidẽdi cã dat:ñ uigillãtib⁹ potius det q̃ dormiẽtib⁹. Siue
eni externus & aduẽtitius pulſus aĩos dormiẽtium cõmouet
ſiue p ſe ipſi aĩmi mouẽt᷑:ſiue q̃ cã alia ẽ cur ſcdm qetẽ aliqd ui
dere:audire:agere uideamur eadẽ cã uigilãtib⁹ eẽ poterat:idq; ſi
nři cã dei ſcdm qete; facerẽt:uigilãtib⁹ idẽ facerẽt. Præſertim ut
Chryſippus academicos rfellẽs p multo clariora & certiora eẽ
dicãt quæ uigilãtib⁹ uideãt᷑ quãq; ſõniãtib⁹. Fuit igit᷑ diuĩa bñfi
cẽtia dignius:cu; cõſulerẽt nobis clariora uiſa dare uigilanti:q̃
obſcuriora p ſomniũ:qd qm̃ nõ fit:ſomnia diuĩa putãda ñſũt
Iã uero qd opus ẽ circuitiõe & anfractu:ut ſit utẽdũ iterꝑtibus
ſõnioꝝ poti⁹ q̃ directo? Deus ſiqdẽ ꝯſulebat hoc facito :hoc ne
feceris dicer᷑:idq; uiſũ uigilãti poti⁹ q̃ dormiẽti daret. Iã uero qs
dicere audeat uera omnia eẽ ſomnia? Aliquot ſõnia uera inqt
Ennius:ſed omnia non ẽ neceſſe. Quæ eſt tandem iſta diſtin/
ctio:quæ uera:quæ falſa habet? Et ſi uera a deo mittuntur: falſa
inde na ſcuntur? Nam ſi ea quoq; diuina:quid inconſtantius
deo? Quid inſcitius autem eſt q̃ mentes mortaliu; falſis & mẽ
dacibus uiſis concitare? Sin uera uiſa diuina ſunt:falſa autem &
inania humana:quæ ẽ iſta deſignandi licentia:ut hoc deus:hoc
natura fecerit potius quam aut omnia deus quod negatis:aut
omnia natura? Quod quoniam illud negatis: hoc neceſſario
confitendum eſt. Naturam autem eam dico : qua nunq̃ ani/
mus inſiſtens agitatione & motu eſſe uacuus poteſt. Is quum
langore corporis nec membris uti nec ſenſibus poteſt incidit
in uiſa uaria & in certa. Ex reliquiis ut ait Ariſtoteles inhærenb⁹
earum rerum quas uigilans geſſerit:aut cogitarit:quorum per
turbatione mirabiles interdum exiſtunt ſpecies ſomioru;:quæ
ſi alia uera alia falſa:qua nota internoſcantur ſcire ſane uelim.
Si nulla eſt : quid iſtos interprætes audiamus? ſin quæpiam eſt
habeo audire quæ ſit:ſed hærebũt. Venit.n.iam contentione;
utrum ſit probabilius deoſne immortales rerum oĩum preſtã
tia excellentes concurſare omnium mortaliũ q ubiq; ſũt non
modo lectos uerũ etiam grabatos: & cũ ſtertentes aliquos ui/
derint:obiicere his uiſa quædã tortuoſa & obſcura:quæ illi ex/
territi ſõnio ad cõiectore; mane deferãt. An natura fieri ut mo
biliter aĩus agitatus qd uigilãs uiderit dormiẽs uidere uideat᷑?
Vtꝝ philoſophia dignius ſagaꝝ ſuptitiõe iſta iterꝑtari:an expli
catiõe naturæ? ut ſi iã fieri poſſit uera cõiectura ſõnioꝝ:tñ iſta q

profitētur eam facere non poſſunt: ex leuiſſimo enim & indo
ctiſſimio[illegible]genere conſtant. Stoici autem tui negant quenq̄ niſi
ſapientem diuinum eſſe poſſe. Chryſippus quidem diuinatio
nem definit his uerbis: uim cognoſcentem: & uidentem & ex/
plicantem ſigna: quæ a diis hominibus portēdātur. Officium
autem eſſe eius prænoſcere dei erga homines mente qua ſint
quidq; ſignificent: quemadmodu ea procurentur atq; expien
tur. Idemq; ſomniorum coniectionē definit hoc modo: eſſe
uim cernentem & explanantē quæ a diis hoībus ſignificentur
in ſomnis. Quid ergo ad hæc mediocri opus eſt prudētia: an
& ingenio præſtanti: & eruditione perfecta? talem aūt cognoui
mus neminem. Vide igitur ne etiam ſi diuiationē: tibi eſſe cō/
ceſſero: quod nunq̄ faciam: neminem tñ diuinu reperire poſ/
ſimus. Qualis aūt iſta mēs ē deoꝝ ſi neq; ea nobis ſignificāt
in ſomnis quæ ipſi p nos intelligamus: neq; ea quorum inter/
pretes habere poſſimus? Similes enim ſunt dii ſi ea nobis obii
ciunt quorum neq; ſcientiam neq; explanationem habeamus:
tanq̄ ſi Pœni aut hiſpani in ſenatu noſtro loquerētur ſine inter
prete. Ia uero quo pertinēt obſcuritates & ænigmata ſomnio/
rum? Intelligi.n.a nobis dii uelle debebant ea: quæ noſtra cauſa
nos ammonebant. Quid Poeta? Nemo ne Phyſicus ob//
ſcurus? Ille uero etiam nimis obſcurus Euphorion. At nō Ho
merus? Vter igit̄ melior? Valde Heraclit⁹ obſcurus: mime De
mocritus. Nū igit̄ cōferēdi? Mea cā me mones qd nō ītelligā.
Quid me igit̄ mones? Vt ſi qs medicus ægroto īperet: ut ſu/
mat terrigenā tardigradā domiportā ſanguīe caſſam potius q̄
hominū morecocleā dicere. Nā pacuuiāus Amphio quadupes
tardigrada agreſtis hūilis aſpa capite breui ceruice anguía aſpe/
ctu truci euiſcerata inanima cū aīali ſono cū dixiſſet obſcurius
tū attici reſpondēt: nō ītelligimus niſi apte dixeris. At ille uno
uerbo teſtudo. Nō potueras hoc igit̄ a pricipio cithariſta dicere.
Defert ad cōiectorē qdā ſomniaſſe ſe ouum pēdere ex faſcia le
cti ſui cubicularis. Eſt hoc ī Chryſippi libro ſomniū. Reſpōdit
cōiector theſauꝝ deffoſſu eſſe ſub lecto: fodit: inuēit auri ali/
quatū: idq; circūdatū argento miſit cōiectori quātulū uiſū ē de
argēto. Tū ille nihilne īquit de uitello? id.n.ex ouo uidebat̄ au
rū declaraſſe: reliquū argētū. Nemo ne igit̄ unq̄ alius ouū ſom
niauit? Cur ergo hic neſcio qs theſauꝝ ſolus inuēit? quā multi
inopes digni pſideo deoꝝ nullo ſomnio ad theſauꝝ reperiēdū
āmonent̄? Quā aūt ob cām tā ē obſcure āmonit⁹: ut ex ouo
naſceret̄ theſauri ſimilitudo: poti⁹ q̄ aperte theſauꝝ quærere iu
beret̄: ſicut apte Simonides uetitus ē nauigare? Ergo obſcura
ſōnia minime cōſentanea ſūt maieſtati deoꝝ. Ad aperta & cla/
ra ueniamus: q̄le eſt de illo īterfecto a caupone megaris: quale
de Symonide: q ab eo quē humarat uetitus ē nauigare: q̄le etiā

PROFItentur: affirmāt ſe ha
bere. PORtendātur: mōſtrē/
tur. QuA mente: propitia: an
irata. PROcurētur: quo ritu
quaue prece: a c uoto mala ſi/
gniſicata declinētur. EXPI/
entur: expurgent̄. CONiectio/
nem: explanatōem. DIVInū:
uaticinium & pſagum. OBII/
ciunt: oſtendunt & ob oculos
ponunt. ENIgmata: īuolucra
& ambiguitates. EVphorion
Chalcidēſis poeta epicus: quē
Virgilius in multis imitatus ē:
fuit alius Euphorion atheniē/
ſis Eſchyli poetæ Tragici fili⁹:
VTER MElior. q.d. melior
aptus q̄ obſcurus. HERAcle
tus: epheſius pp obſcuritatem
ſcotinos.i.tenebroſus cogno/
minat⁹ eſt: quod genus nota//
uit Lucreti⁹. CASſam: uacuā
AMphio: Iouis filius: Sono
teſtudinis muros fingit̄ erexiſ/
ſe thebanos: de quo tragædiā
ſcripſit Paccuui⁹. HVMIlis:
depſſa. TRVci: horrido. ANI
mali: uocali t anq̄ hēret aīam
cū eſſet inanima ideſt mortua
& euiſcerata remanentibus tñ
neruulis. Vnde ſonū excitauit
cithariſta Anphion. ATTIci:
ſtudioſi uidelicet puri ſermōis
caſti: apti: & nitidi. Idem Cice.
in argumēto orōnum Demo
ſthenis: & Eſchinis agēs de op
timo genere dicendi ſic ſcribit:
eſt uitioſum in ſnīa ſi quid ab/
ſurdum: aut alienum: aut non
acutū: aut ſubinſurſum eſt. In
uerbis: ſi inquinatum: ſi abie/
ctum: ſi non apertum: ſi duꝝ:
ſi longe petitum. Hæc uitaue/
runt fere omnes qui attice di/
cunt. CVBIcularis: dicitur læ
ctus in quo quies captatur: ad
differentiam triclinaris in quo
diſcumbitur. DE VItello: ideſt
lutæo ipſius oui: & rubro quo
pullus ex albumine formatus
uiuit & inde nomen. CON/
SENTANEA: cōuenientia.

DE ALEXandro: barbari ut ſcribit Curtius ueneno tinxerant gladios: itaq; ſaucii ſubinde expirabant: nec cauſa tam ſtrenuæ mortis excogitari poterat a medicis: cum etiā leues plagæ iſanabiles eſſent. Alexader ꝑlio fatigatus cum Ptolæmeo aſſideret lectum i quo requieſceret inferri iuſſit: in quē ut ſe recepit protinus altior inſecutus eſt ſomnus & reliqua. SECūdum: ꝑ ſōnum. PRAE ſule furcifero ꝑſultore. SVum monimētum: ædem Iouis marianam. VNA ratio: natura & ꝓprietas. DEprauatione: corruptione opinionis & iudicii. SPEciem: formam & ſimilitudinem. VNDE: a quo corpore. SOLIdis: firmis & trinā dimenſionem habentibus. CERtis: ueris: extātibus & expreſſis. FLVEre: exire: emanare. OMNia iſta: hoc uniuerſum: & omne membrum naturæ. SPecies: forma aliqua uiſibilis NISI pulſu: tactu extriſece imaginis animum pulſantis & mouentis. QuID ergo: deridet Cicero Democriti & epicuri opinionem de imaginibus FORmata: depicta & delineata in animis. PELLIT: tāgit & pulſat. OBREpunt: ſubītrāt. AVTOitate æſtimatiōe. NIHIL diceret: inane quoddā & futile. VIGEant: uigorem habeant. PVLſu: tactu: & ꝑcuſſione aduentitia: ut dixit Democritus. SVO: proprio & natiuo. LANGVore: debilitate ac ſopore. FOrmæ: imagines reꝝ IN BEcillo: mœſto & ſollicito. REMIſſo: languido & anxio. caſum

de Alexādro: qđ a te ꝑteritum eē miror: quo quū Ptholæmeus familiaris eius in ꝑlio telo uenenato ictus eēt: eoq; uulnere ſūmo cū dolore moreretur: Alexāder aſſidēs ſomno eſt cōſopitus. Tum ſecundū qetem uiſus eī dicitur draco is: quem mater Olympias alebat: radiculā ore ferre: & ſimul dicere: quo illa loco naſcereť: neq; is longe aberat ab eo loco. Eius aūt eſſe uim tantam: ut Ptholæmeum facile ſanaret. Quum Alexander experrectus narraſſet amicis ſomnium: emiſiſſe qui illam radiculā quærerent qua inuenta & Ptholæmeus ſanatus diciť: & multi milites qui erant eodem genere teli uulnerati. Multa etiam ſunt a te ex hiſtoriis prolata ſomnia matris Phalaridis: Cyri ſuperioris: matris Dionyſii: pœni Amilcaris: Hannibalis: P. decii puulgatum: iam illud de præſule. Gracchi etiam: & recens Ceciliæ Balearici filiæ ſomniū. Sed hæc externa ob eaq; cauſam ignota nobis ſunt: non nulla etiam ficta fortaſſe. Quis enim autor iſtorum. De noſtris ſomniis quid habemus dicere? tu de merſo me & equo ad ripam: ego de Mario cū faſcibus laureatis me iū ſuum deduci iubente monimētum. Omnium ſomniorum Quinte una ratio eſt: quæ per deos immortales uideamus ne noſtra ſuperſtitione & deprauatione ſuperetur. Quem enim Tu Marium uiſum a me putas: ſpeciem credo eius & imaginem ut Democrito uideretur: unde profectam imaginē. A corporib⁹. n. ſolidis & a certis figuris uult fluere imagines. Quod igitur Marii corpus erat? ex eo inquit quod fuerat plena ſunt imaginum omnia iſta. Igitur me imago Marii in campum atinatem perſequebatur. Nulla enim ſpecies cogitari poteſt: niſi pulſu imaginum. Quid ergo iſte imagines ita nobis dicto audientes ſunt: ut ſimulatq; uelimus accurrant? etiamne earum rerum quæ nullæ ſunt? Quæ eſt enim forma tam inuſitata tam nulla: quam non ſibi animus poſſit effingere? ut quæ nunq̄ uidim⁹: ea tamen formata habeamus: oppidorum ſitus: hominū figuras? Nū igitur quū aut muros Babylonis aut Homeri faciem cogito: imago illorū me aliqua pellit? omnia igitur quæ uolumus: nota nobis eſſe poſſunt. Nihil eſt enim de quo cogitare nequeamus. Nullæ ergo imagines obrepūt in animos dormientium extrinſecus: nec omnino fluunt illæ: nec cognoui quenq̄ qui maiore autoritate nihil diceret. Animorum. eſt ea uis eaq; natura: ut uigeant uigilantes nullo aduentitio pulſu: ſed ſuo motu incredibili quadam celeritate. Hi quum ſuſtinētur membris & corpore & ſenſibus: omnia certiora cernunt: cogitant: ſentiunt. Quum autem hæc ſubtracta ſunt: deſertuſq; animus langore corporis: tum agitatur ipſe per ſeſe. Itaq; in eo & formæ uerſantur & actiones: & multa audiri: multa dici uideň. Hæc ſcilicet ībecillo remiſſoq; aīo multa oīb⁹ modis cōfuſa & uariata uerſanť: maxieq; reliqæ reꝝ eaꝝ mouētur in aīs & agitāť: de qb⁹ uigilātes aut cogitauim⁹ aut egim⁹. Vt mihi tpb⁹ illis multū i aīm Marius uerſabať rcordāti: q̄ ille grauē ſuū

caſũ magno aĩo q̃ conſtãti tuliſſet:hãc credo cãm,de
illo ſõniãdi fuiſſe. Tibi ãt d me cũ ſolicitudie cogitã
ti ſubito ſuz uiſus emerſus ex flumie. Inerãt.n.ĩ utrĩ
uſq; nr̃m aĩs:uigilãtiũ cogitationũ ueſtigia. At q̃daʒ
adiũcta ſũt:ut mihi de monimento Marii:tibi q; equus
in quo ego uehebar mecũ una demerſus rurſus ap/
parauit. An tu cẽſes ulla anũ tã deliram futurã fuiſſe:
ſomniis crederet niſi iſta caſu nonnũq̃ forte temere
concurrent? Alexandro draco loqui uiſus eſt: poteſt
omino hoc eſſe falſum:poteſt uerum:ſed utrum ſit
non eẽ mirabile. Non enim audiuit ille draconẽ lo/
quentem:ſed eſt uiſus audire: & quidem quo maius
ſit quum radicem ore teneret locutus eſt. Sed nihil ẽ
magnum ſomniãti. Quæro autem:cur Alexandro
tam illuſtre ſomnium tam certum:nec huic eidem
alias:nec multa cæteris:mihi quidem preter hoc ma/
rianum nihil ſane quod meminerim. Fruſtra igitur
conſumptæ tot noctes tam longa in ætate. Nunc q/
dem propter intermiſſionem forenſis operæ & lu/
cubrationes detraxi:& meridiationes addidi:q̃bus
uti antea non ſolebam:nec tam multum dormiens
ullo ſomnio ſum admonitus tantis præſertim de
rebus:nec mihi magis uſquam uideor q̃ quum aut
in foro magiſtratus:aut in curia ſenatum uideo ſo/
mniare. Etenim ex diuiſione hoc ſecundum eſt:quæ
eſt continuatio: coniunctioq; naturæ: quam ut dixi
uocant ſympathiam eiuſmodi: ut theſaurus ex ouo
intelligi debeat. Nam medici ex quibuſdam rebus &
aduenientes:& creſcentes morbos intelligunt. Nõ/
nullæ & ualitudinis ſignificationes ut hoc ipm̃ ple/
ni:enectiue ſimus ex quodam genere ſomniorum
intelligi poſſe dicunt:theſaurus uero:& hæreditas:&
honos:& uictoria & multa generis huiuſmodi qua
cũ ſõniis naturali cõiunctione iungunt? Dicit quiſ/
dã cum in ſomniis complexu uenereo iũgeret calcu
los eieciſſe uideo ſympathiam: uiſum eſt enim tale
obiectum dormienti ut id quod euenit naturæ uis:
nõ opinio erroris effecerit. Quid igitur? natura ob/
tulit illam ſpeciem Simonidi a qua uetaretur naui/
gare? aut quid naturæ copulatum habuit Alcibiadis
q̃d dicitur ſomniũ? qui pauloante interituʒ uiſus eſt
in ſomnis amicæ eſſe amictus amiculo? Is cum eſſet
proiectus ĩhumatus:ab omnibuſq; deſertus iaceret:
amica corpus eius texit ſuo pallio. Ergo hoc erat in
reb⁹ hũanis uel futuris & cauſas naturales hẽbat? An
& ut uideret:& ut euẽiret caſus effecit? Quid ipoꝝ
īterptuʒ cõiecturæ ñ ne magis igenia declarãt eoꝝ q̃

CASVM: exilium & fugam eius in Aphricam.
VESTIGIA:reliquiæ ac notæ quædam. ADIV/
CTA:admixta & duplicata. DELyram:fatuam &
inſulſam. TEMERE:incõſulte fortuito. CON/
CVRRErent;: conuenirent caſu moderante atque
fortuna nõ aliqua mẽte: aut ꝓuidẽtia ut uos ſtoici
affirmatis. OPERAE:ĩ duſtriæ ĩcauſis forenſib⁹
& iudiciis. LVCVbratiões:uigilias ad nocturnã lu
cernam. MERIdiatiões:q̃etem meridianam:& ſõ/
nos mihi ĩſuetos. TANtis:tã magnis negociis in/
teritu:uidelicet legũ & libertatis. NEC mihi uideor
magis ſõniare:notat Cæſaris tyrãnidẽ:& interitum
deplorat reipu. q̃m nec magiſtrat⁹ ĩ foro:nec ſenat⁹ ĩ
loco cõſilii ſedẽs dicebat ſñiam q̃q̃ reſpiraret iam li
bertas ſublato tyrãno. FORO:loco iudicii. MA/
GIſtratus:ut p̃tores urbani ædiles curules. ETEnĩ
certe: iam aget de altero mẽbro diuiſiõis.i.de ſym
pathia reꝝ:& cõiectorib⁹ quos refellit:negatq; eẽ in
rebus talẽ naturæ coniũctõem:ut inde q̃d cõueniat
q̃due ſequatur intelligi poſſit. CONtinuatio:con
nexio:uniformitas. NAturæ:naturalis ꝓprietatis &
qualitatis. EIVSmodi: talis ut ex genere alicui⁹ rei
ueluti ex ouo albo & luteo poſſit ĩtelligi theſaurum
ſignificari:q̃ ex argento cõſtet & auro. REbus:ſi/
gnis q̃ in medica arte obſeruãtur: quãuis & ipſa ẽt
fruſtrentur aliq̃ñ medicum talis eſt: ſiquidem eaꝝ
artium natura q̃ cõiecturales appellãtur. VALItu/
dinis:ſanitatis. PLEni:onerati ſupfluis humorib⁹.
ENEcti:exhauſti & pene cõſũpti humoris inopia
Nectus & enectus dr̃ quacũque ui cõſũptus. Idem
in prima tuſculana enectus ſiti tãtalus. Necat⁹ uero
dr̃ ferro cæſus. QVA cũ coniũctione:cõſenſu na
turæ & qualitatis.q.d.nulla. CALculos: lapillos
ĩ ueſica cõcretos ex aduſto flegmate.i.pituita uiſco/
ſoq; humore. VIDEO:agnoſco aliquã cõnexionẽ
rerum:quam habent ſp̃ma & calculi eodẽ effluen/
tes meatu. quãuis cum uoluptate unum:cum ſenſu
doloris alterum. ERroris: falſi ſomnii: ſiquidem
non fuit uerus coitus. TALE obiectũ:factum eius
naturæ ac generis. QVOD euenit: emiſſionẽ la/
pilloꝝ naturalis efficatia opata ſit: & non ſomnum
SPECIEM:figuram monẽtem:quaſi dicat nõ ob/
tulit natura ſed caſus quidam. COPVLAtum:cõ/
iunctum::cõnexum: cõſentiens Alcibiades occiſus
fuit in Phrygia a militibus Pharnabazi in gratiam
Lacædemonioꝝ cui timãdra parentauit: lege apud
Plutarchum in alcibiade. HOC:tegi pallio habe/
bat naturalẽ cauſam. ſenſus eſt:non habuit efficien/
tiam naturæ:ſed caſus. CONIECTuræ:iudicia &
interprætationes. INGENIA: acumina & ſoller/
tiam:atque uerſutiam.

VIM:ꝓprietatem & efficaciam. AD olympia: lu/
dorum celebritates in olympia pelopōneſi. Anti/
phon phūs athēienſis talium reꝝ interpres habitꝰ
ē uel maxius:cuius meminit Lucianꝰ agens de ady/
to ſōnioꝝ. OBSIgnatā:ſigni īpreſſiōe occluſam.
MAne:uacuū. ELVdētis:decipiētis calliditate in/
genii. CONIECTVRAM: opinabile iudicium.
SPIRITV:flatu: atqꝫ anhelitu. LOLLIGO:ē pi/
ſcis ex eorum genere q molles appellātur: qm̄ mol/
li carne teguntur.Et atrum habent humorē quem
īn timore effundunt:ſed præcipue ſepia.Mollia in/
quit Plinius: Lolligo ſepia polypi. Lolligo uolitat
extra aquā ſe efferens quod & pectunculi faciunt.
RATIONE:cauſa quare id fiat. AD NAturam
naturalem rationem. AT ENIM:refellit nūc diu/
turnitatem obſeruationis. NOTANDIS rebus:
notando res & obſeruando euentus eaꝝ. PRE/
poſtere peruerſe ac deprauate: præpoſterū dicitur
tranſpoſitum & īuerſum habēs uidelicet primum
qđ erat poſterum: & ecōuerſo. INCONDITE:
īnordinate:confuſe MONSTROſe:multiformi/
ter contra uſitatū nature ordinem. ORDO:con/
ſtantia:& tenor ratus in earum motu curſu:ꝓgreſ/
ſu & regreſſu. CEDO:dic queſo. CONCVRſio
cōuenientia aduentus: & cōcors regreſſus. EVA/
DANT:eueniant diſſimili fine:atqꝫ ſignificatu.
VERA dicenti:rogatus Ariſtoteles inquit Laertiꝰ
quid mendaces lucrarentur reſpondit:ut uera dicē/
tibus non credatur. DEROGANT:detrahunt.
NATVRA: naturali proprietate. SCIENTIA:
ars & īterpretatio ſomniorum. NIHIL diuinent:
nullam habeant diuinationem. CONIECturam:
opinabile īudiciū. NON NATVram:naturalem
ſcientiam:phyſicamqꝫ rationem. CASVS:fortui/
tus euentus. VISIS:imaginationibus nocturnis.
CONIECTVRA iudicio ex ſignis: eorumqꝫ ſi/
militudine. VARIAS : diuerſas atque multipli/
ces. INCONTRARIAS:oppoſitas:

explodatur

uim:cōſenſūqꝫ naturæ. Curſor ad olympia ꝓficiſci
cogitās uiſus ē in ſōnis curru quadrigaꝝ uehi.Mane
ad cōiectorē. At ille uinces inqt.Id.n.celeritas ſigni/
ficat & uis æquorum:poſt idem ad Antiphonem.
Is autem uincare inquit neceſſe eſt. An nō intelli/
gis quattuor ante cucurriſſe? Ecce alius curſor.(atqꝫ
hoꝝ ſōnioꝝ: & taliū plenus ē chryſippi liber plenus
Antipatri)ſed ad curſorem redeo. Ad īterp̄tē detulit
Aqlaꝫ ſe in ſōnis uiſum eē factū. At ille uiciſti.Iſta.n.
aue uolat nulla uehemētius.Huic qdē Antipho: oro
īqt te uictū eē ñ uides? Iſta.n.auis inſectans alias aues
& agitans ſemp īpa poſtrema ē parere q̄dam matro/
na cupiens dubitans eēt ne pregnās uiſa eſt inquiete
obſignatam hr̄e naturam. Retulit:negauit eam qm̄
obſignata fuiſſet parere potuiſſe At alter pregnan/
tem eſſe dixit.Nā inane obſignari nihil ſolere.Quæ
ē iſta ars cōiectoris eludentis ingenio? An ea quæ di/
xi & innumerabilia quæ collecta habent ſtoici quicq̄
ſignificant niſi acumen hominū ex ſimilitudine ali/
qua cōiecturā modo huc modo illuc ducētiuꝫ. Me/
dici ſigna quedam hēnt ex uenis:& ex ſpiritu agroti:
multiſqꝫ aliis futura ꝑſentiūt.Gubernatores cū exul/
tātes Lolligines uiderīt:aut dlphines ſe ī portū cōii/
ciētes tēpeſtatē ſignificari putāt.Hæc rōne explicari:
& ad naturā facile reuocari pn̄t. Ea uero q̄ paulo an̄
dixi nullo mō. At.n.obſeruatio diuturna hæc.n.pars
una reſtat q̄ notādis rebus fecit artē. An̄ tādē ſomnia
obſeruari poſſunt? quo nā mō? Sūt.n.inumerabiles
uarietates.Nihil tā ꝑpoſtere:tā incōditæ:tā mōſtroſe
cogitari pōt qđ ñ poſſimꝰ ſōniare. Quō hæc ifini/
ta:& ſemp nouā aut mēoria cōplecti aut obſeruādo
notare poſſumꝰ? Aſtrologi motꝰ errātiū ſtellaꝝ no/
tauerūt.Inuētus ē ordo ī his ſtellis q ñ putabat̄. Ce/
do tn̄ q ſit ordo atqꝫ cōcurſio ſōnioꝝ? quō aūt diſti/
gui poſſūt uera ſōnia a falſis? cū eadē aliis aliter æua/
dant? & hiſdē non ſemper eodem modo ut mirum
uideatur mihi ut cum mendaci homini uera dicenti
credere ñ ſoleamꝰ:quō iſti ſi ſōniū ueꝝ euaſit aliqđ ñ
ex mltis potius uni fidē derogāt: q̄ ex uno inumera/
bilia cōfirmāt. Si igit̄ neqꝫ deus ē effector ſomnioꝝ
neqꝫ naturæ ſocietas ulla cū ſōniis:neqꝫ obſeruatio/
ne iueniri potuit ſciētia: effectū ē ut nihil ꝓrſus ſom/
niis tribuēdū ſit ꝑſerti:cū illi ipi q ea uidēt nihil diui/
nēt:hi q iterp̄tāt̄ cōiecturā adhibeāt:ñ nām. Caſus aūt
īnuābilibꝰ pene ſeculis ī oībꝰ plura mirabilia q̄ ī ſōnio/
rū uiſis effecerit:neqꝫ cōiectura q̄ in uarias ptes duci
poſſit:nōnūq̄ etiam in contrarias:qcquā ſit icertius:

explodatur

explodatur hæc quoqꝫ ſomnioꝝ dĩnatio pariter cũ
cæteris. Nam ut uere loquamur ſupſtitio fuſa p gen/
tes oppreſſit fere oĩum animos atqꝫ hoĩum imbecil
litatem occupauit: qđ & in his libris dictum ẽ q ſunt
de natura deoꝝ: & hac diſputatiõe id maxĩe ægimus.
Multis. n. & nobiſmetipſis & noſtris ꝓfuturi: uide/
bamur ſi eam funditus ſuſtuliſſemus. Nec uero (id
n. diligenter intelligi uolo) ſupſtitione tollenda reli/
gio tollitur. Nam maioꝝ inſtituta tueri ſacris cæri/
moniiſqꝫ retinendis ſapientis eſt: & eſſe aliquã pſtan
tem æternãqꝫ naturam: & eam ſuſpiciẽdam admirã/
damqꝫ hoĩum generi pulchritudo mundi: ordo reꝝ
cæleſtium cogit profiteri: quãobrem ut religio ꝓpa/
ganda ẽt eſt quæ eſt uincta cum cognitione naturæ
Sic ſupſtitionis ſtirpes omnes eiiciendæ ſunt. Inſtat
enim & uiget: & quocũqꝫ te uerteris pſeqtur ſiue tu
uatem: ſiue omen audieris: Siue imolaris: ſiue auem
inſpexeris: Si chaldæuꝫ: ſi haruſpicem uideris. ſi ful/
ſerit: Si tonuerit: Si tactũ aliqd erit de cælo. Si oſtẽti
ſimili natum factumue qppiã: quoꝝ neceſſe eſt ple/
rumqꝫ aliqđ eueniat: ut nũq̃ liceat qeta mente conſi/
ſtere: pfugium uidetur oĩum laborum & ſollicitudi
num eẽ ſõnis: atqꝫ ex eo ipſo plurimæ curæ metuſqꝫ
naſcũtur q qdem ipſi p ſe minus ualerent: & magis
cõtẽnerentur niſi ſõnioꝝ patrocinium philoſophi
ſuſcepiſſent: nec hi qdem cõtẽtiſſimi: ſed ĩprimis acu
ti: & conſequẽtia & repugnantia uidẽtes: q ꝓpe iam
abſoluti & pfecti putãtur. Quoꝝ licentiæ niſi car/
neades reſtitiſſet haud ſcio an ſoli philoſophi iudica/
rentur: cũ qbus oĩs fere nobis diſceptatio: cõtẽtioqꝫ
eſt. Non ꝙ eos maxime contẽpnamus: ſed ꝙ uiden
tur acutiſſime ſnĩas ſuas prudentiſſimeqꝫ defendere.
Cum aũt ꝓprium ſit academiæ iudiciũ ſuũ nullum
interponere: ea ꝓbare q̃ ſimillima ueri uideãtur con/
ferre cauſas: & qd in quãqꝫ ſnĩam dici poſſit expro/
mere nulla adhibita ſua autoritate. Iudicium audien
tium relinquere integrum ac liberꝝ: tenebimus hanc
cõſuetudinem a Socrate traditam: eaqꝫ inter nos ſi
tibi Quite frater placebit q̃ ſæpiſſime utemur. Mihi
uero inqt ille nihil poteſt eſſe iucundius. Que cum
eſſent dicta ſurreximus. FINIS.

EXPLODATVR: derideat̃: eiiciatur ut e theatro plau
ſu manuum: & irriſione inepti hiſtriones pelluntur.
SVPERſtitio: inanis religio: & delyra credulitas. OP
preſſit: calcauit: proſtrauit. IMBEcillitatem: debilitatẽ
conſilii: ac leuitatem. FVNditus: radicitus. TOLlen
da ſupſtitione: tollendo ſupſtitiõem. RELIgio: uerus
dei cultus: & reuerẽtia. SACRIS: ſacrificiis legitimis
atqꝫ ſolemnibus. CERImoniis. i. retinendo ſacros ri/
tus: morẽqꝫ maiorum. SVSpiciendam: adorandam:
ex ordine inquit rerum cæleſtium cognoſcitur ordĩa/
tor & moderator. PROfiteri: affirmare. PROpagã
da: diffundenda augenda. COGNItione naturæ ſci/
entia rerum naturalium & diuinarum. STIRpes: ra/
dices: & fibræ. Neqꝫ religio ulla inquit Lactantius ſine
ſapientia ſuſcipienda eſt: nec ulla ſine religione ꝓbanda
ſapĩa. INſtat: ſtimulat nos inquit ſuperſtitio: & p̃mit
metum ſubinde aliquem obiiciens mentibus. Omen
humanam uocem. FVLSErit: ſplendor cæli emicue/
rit. TActum: fulmine ictum. OSTEnti: prodigii &
ſic tetigit paucis oĩa membra diuinatiõĩs & ſupſtitio/
nis. SOLLIcitudinũ: anxietatũ & moleſtiaꝝ. ACVti:
eruditi in dialecticis: & callentes quid cuiqꝫ rei ſit con
ſequens: & q̃ aduerſis pugnent frontibus: callent inqt
uim antecedentis & conſequentis: attamen in aſſerẽda
diuinatione labũtur. male uidelicet aſſumentes: & con
cludentes peſſime: ſeqꝫ pugnantia dicere non diſpiciũt
hoc autem Cicero ad imitationem dicit carneadis cu/
ius ingenium ĩ ſtoicos dialectica ſubnixos exarſerat in
primis. ABSoluti: conſumati ac per hoc ſapientiſſimi
LICENtiæ: temerariæ libertati. CONFERre cauſas:
comparare rõnes atqꝫ opponere ut ueritas magis elu/
ceſcat ſi ex utraqꝫ parte cãrum' & quæſtionum facta fue
rit contentio. EXPRomere: apire: & explicare. SVA
autoritate: definitiua: diſceptatiuaqꝫ ſnĩa. aliter ſiqdem
dogma ſuum proderet: quod ſine ſcelere non fit a phi
loſopho. INTEGrum: ſolutum: & arbitrarium: ut. ſ.
id eligat quod uero uideatur eſſe ſimilius: nullo con/
ſtituto a diſceptantibus p̃iudicio: hoc mõ parens phiæ
Socrates diſputauit: e cuius uberrimo fonte riuuli phi/
loſophorum defluxerũt. Legite Platonem inqt diuus
Hieronymus Ariſtotelem Theophraſtum & reliquos
qui de Socratis fonte manantes diuerſis cucurrere flu/
minibus. FINIS.

O

LAVS DEO OPTIMO: MAXIMOqꝫ.

¶ORATIO dicta a Petro Marſo ĩ die ſancti Stephani primi martyris. Innocētio. viii. poñ maxi.

¶Venient hec oĩa ſup generatiōem iſtam. Math. xxiii. c. & in euangelio preſentis ſolēnitatis.

HORRENDVS ille tenebraꝝ princeps priuſq̃ dei oĩpotentis gloriā cœli enarraſſent
& terra diu ad patrum pia uota parturiēs aliq̃n germinaſſet Saluatorē. P. B. multiplices la
queos peculiari uaframēto diſponēs Adæ poſteritatē ſic opp̄ſſerat: ut ĩ regno aĩaꝝ ſæuiſ
ſimam tyrānidē exerceret: & mūdi huius dñs tūc hēret̃ & eſſet. Itaq; ĩpellentē manū exe/
rens ueterator: ēt attrahētē ne momēto q̄dem tp̄is feriatā eē patiebat̃: & ĩnumeras fallēdi artes ĩgeni/
ta calliditate commētus cordaq; mortaliū expectatōe reꝝ futuraꝝ ſollicita horrēdis eludēs oraculoꝝ
ābagibus pnicioſa quadā ſupſtitionū caligine graſſabat̃. Illic cortina illa Delphica ĩ umbilico terraꝝ:
& dodoneæ quercus: Hinc antrū euboicū: & naſamonia tecta callidiſſimi hoſtis maligno ſpiritu reſo
nabant. Ad ſortes ueritatē aliquā pplexa obſcuritate ĩuoluētes oĩs mūdus: oēs fere gētes & nationes
anxia curioſitate ſuſpirabāt. Prudētiſſimi quōdam in illa gētilitate Romani ciues eā ſupſtitōem quā
ipſi nubilo ĩfidelitatis obducti piam religiōem opinabātur maximū reip. fundamētū eē cognoſcen
tes oraculoꝝ euētus expalluerūt: & libros Sibyllinos: ac Martioꝝ uatū carmina ſtudioſe adſeruabant
& ſacrario inſup dedicato ĩprimis uenerabātur. Deniq; ad cānas uicū Apuliæ cū hoſtibus pugnaturi
tm̄ his oraculis: & ænigmaticis ſortibus tribuebāt ut id p oĩum ora uolueret̃ q̄d carmina ſibyllina mi
nabātur. Igr̄ ſi ſathanæ uerſutiis mūdo caligāte adhuc cecæ mētes gētiliū qualiacūq; uatū rñſa tātope
formidarūt: q̄d nobis faciēdū ē patres? q̄bus arcana illius maieſtatis æternæ ſūt reuelata dĩnitus: q̄bus
non e cyrrheo tripode ĩſana phœbas uaticinat̃ ambages: non ex lucis chaoniis colūbæ garriūt nō cu
mea uates furore pcita chalcidico ex antro remugit: non deniq; neſcio q̄s Iuppiter ammon cornuta
fronte portēta effingit. Sed illa ueritas qua demonū oracula: & oĩm phōphantiū ora obmutuerunt
hodie ſic clamat ex euāgelio: Veniēt hec oĩa ſup generatōe; iſtā. Que Saluatoris uerba cū ueriſſima
ſint magnū ĩmo maximū piis mētibus ad iuſtitiæ coronā ſuſpirātib⁹ horrorē ĩcutiūt. Illa igr̄ ad nr̄am
edificatōem pacis cōſideremus patres: ut q̄bus actiōibus illa imineāt cognoſcat̃: & nos ſtatū nr̄m ali
q̃n metiētes ne domus cœleſti gr̄a xp̄ianis cōceſſa deſerat̃ oĩ ſtudio caueamus. Veꝝ q̄a ſumēdū eſt a
numĩe pricipiū cœloꝝ reginā: & pēnem gr̄æ fontē de more poſitis genibus ĩploremus: cū nūcio illo
ſupno pia uoce dicētes: Aue Maria. ¶ Priſci legūlatores ĩ illa rudi antiq̄tate ac urbiū auſpiciis bñme/
reri cupiētes ad fœlicitatē politicā: & finē ad quē ueluti ad ſignū ciuiles actōes dirigūtur hoīes ritu pe
cudū uiuētes legibus & iſtitutis diſpoſuerūt & honoribus uirtutū p̄miis: ac pœnis q̄ trāſgreſſores co
ercerēt ppoſitis ĩpos ciues bonos efficere laborarūt. Hoc. n. ex officio ſibi q̄ſq; pponebat. Legūlato/
res inq̄t phūs: uſu honeſtaꝝ actionū ĩpos ciues bonos efficiūt: atq; oĩs q̄dē legūlatoris hæc ē uolūtas
q̄ uero nō bñ id faciūt peccāt atq; hoc ĩpo reſp. bona a mala differt: & ut ſāctiores: auguſtioreſq; ĩpoꝝ
leges & hērent̃ & eēnt deos ĩmortales illaꝝ autores p cōi utilitate ſimulabāt & miſcēdo hūana dĩnis
primordia urbiū auguſtiora facere ſtuduerūt. Hec ab his officioſe acta ſūt q̄ cū puris tm̄ naturalibus
uterētur uerā fœlicitatē nō nouerūt. Sed autor legis gr̄æ xp̄s Ieſus: & dei uerbū p q̄d facta ſūt oĩa er/
roꝝ diſcuſſa caligine mūdo ignorātiæ tenebris obſeſſo ueritatē apuit & finē ciuilis rōnis ad ſūmum
illud bonū uolūtatis nr̄æ obiectū iter eē oñdens ĩ mōte q̄ maiora iuſtitiæ p̄cepta ſignificabat: & ſedēs
ut euāgelii q̄etē piter & amorē oñderet leges tulit: q̄bus regni ſui hoc ē eccleſiæ: ac dĩnæ ciuitatis na/
talē inſtituēs ad cœleſtē Hieruſalē uiatores deduceret. Et cū uirtutes actiuas: & cōtēplatiuas: q̄ beatitu/
dines: iō appellātur q̄m ad ſupmū illud bonū quo tēdimus dirigūtur poſuiſſet: apl̄oꝝ: & ſucceſſoꝝ
utraq; pfectōem inuit dicēs. Vos eſtis ſal terræ: ut agendo. ſ. & docēdo ĩſipidas mētes ĩcreduloꝝ con
dire deberēt: & illū in cœleſtibus regnis fore magnū dixit: q̄ & pbitate uitæ: ac honeſtaꝝ actiouū exem
plo: necnō reꝝ cognitiōe digniſſimaꝝ ĩterptatōe rudes inſtitueret: ac mētis tenebras dĩno ſplendore
illuſtraret. Laudabilis q̄ppe doctrina: & ad populū de iuſtis honeſtiſq; declamatio ad ſalutē pfecto nō
ſufficit ſine actionibus in quibus mortalis uitæ laus omnis cōſiſtit. Honeſta etenim actio ad fidem
& ſpem ſubnixas charitate quæ ĩ actionibus elucet plurimum ad ueram felicitatem quæ deus eſt uia/
tores diſponit. Vnde diſcipulos ſuos & eccleſiæ futuros antiſtites & doctores q̄ apoſtolorum uice

ſungunť erudiens inqt. Niſi habūdauerit iuſtitia uřa plus q̄ ſcribaꝝ & phariſeoꝝ regna cœleſtia ñ ītrabitis. Verbo tm̄ illi philoſophabanť qd uanū ē & turpiſſimū. Illius eteni doctrina nullius ē momēti ad ædificationē cuius uita cū dictis nō reſpōdeat merito cōtemnitur & dānatur. Sanctiſſimis his legibus & exēplo xp̄i Legūlatoris q leges ñ ſoluit ſed adimpleuit:ac p̄mii magnitudie illecti xp̄ianæ reip.primi ciues ad finē illū oī ſtudio ſeſe cōponentes poſt alapas:flagella:ſpineā coronā: & latus pfoſſuꝫ redemptoris ut ueritati teſtimoniū phiberent:nec tyrānoꝝ minas:nec cruciatus:nec ulluꝫ denique genus mortis ꝓpter iuſtitiā illā legitimā quæ oīs uirtutes complectitur formidarunt: qua propter Chriſti martyres.i.teſtes appellati ſunt. Quoꝝ primus deo uerū ſacrificium ſeſe offerens exēplo magni ſacerdotis: & cōionis nr̄æ capitis extitit Stephanus:cuius hodie celebritatē recolētes natalē militantis eccleſiæ ueneramur. Quā martyres effuſo ꝓ nōie Ieſu cruore ad ſūmū culmen honoris erexerūt Sathanæ reddētes talionē. Ille nāq; primū parētē diuini p̄cepti trāſgreſſorē morti addixit: quæ gr̄a Saluatoris ī robur uirtutis trāſiuit:& id qd diabolica pſuaſione ſuppliciū Adæ fuerat ī meritū xp̄i diſcipuloꝝ cōuerſū ē. Mors nāq; peccati tūc pœna fuit:nūc aūt morte iuſtitia diuina ipleť. Ideo qppe martyres nō peccarūt qa ꝓ xp̄o mortui ſūt:& ut primi parētis culpa uentuꝫ eſt in pœnā:ſic martyrū pœna efficitur ne ueniamus in culpā:& mors ea ianua facta ē q̄ ītur ad uitā. Hi ſūt montes illi excelſi qui radio diuinæ gr̄æ illuſtrati pacem nunciandā populo ſuſceperunt:ut colles.i.humiles aīæ ac rudes reciperent iuſtitiā.i.fidē:qm̄ teſte Ap̄lo iuſtus ex fide uiuit. Tales aīæ cœloꝝ ītima penetrātes uidere potuerunt qd eſt deus. Vñ Stephanus inter crebros ictus crepitan tiūundiq; ſaxoꝝ exclamauit: Ecce uideo cœlos aptos:& Ieſum ſtantē a dexteris uirtutis dei. Et ut ad id tādem qd eminus cernebat perueniret a cruce xp̄i nō receſſit:xp̄i lignum amplexus eſt qd ille uiatoribus p̄parauit. Appoſtoli diuino ſpiritu afflati: & ad oēm ignominiā ꝓ nōie Ieſu tolerādā ꝓmptiſſimi orbē terraꝝ peragrarūt:ſagittas dei hn̄tes: qbus cæcas iudeoꝝ ac gentiliū mētes ictu ſaluberrimo uulnerarēt: cū carbonibus deſolatoriis:ut uirus antiq ſerpētis ardore cœleſti excoquereť:& mole diaboli in areā cōplanata xp̄i noua tēpla cōſurgerēt. Fortiſſimi ergo xp̄i athletæ ex p̄cepto lūbos precincti:& lucernas habentes in manibus:eoq; ligno uecti quo ſæculi huius mare tranſmittiť.i.humilitate Saluatoris & cruce īſana freta erecto aīo ingreſſi ſūt:illud in ore ſp hn̄tes. Deus refugiū nr̄m: & uirtus:adiutor in tribulatiōibus:q̄ inuenerūt nos nimis. Veꝝ iccirco mōtes nō timuerūt dū terra penitus turbareť:& ipſi ī cor maris trāſſerrenť:qm̄ fluminis īpetus ciuitatē dei lætificauit.i.ſp̄uſſan ctus illos mōtē xp̄m.ſ.annūciātes īter amaritudinē gētilitatis & ſæuitiā tyrānoꝝ ad oīa pp ueritatē tolerādā ꝓmptos effecit q̄pp xp̄o cui militabāt clariſſimos triūphos ꝓprio ſanguine peperūt. Triūphus qppe dei ē paſſio martyrū:& ꝓ xp̄i nōie cruoris effuſio. Vñ Adamātia illa colūna eccleſiæ militātis Auguſtinus triūphis martyrū exhilaratus applaudēs:& inſultās caligini Ro.inqt. Expgiſcere Romana īdoles:expgiſcere ꝓgenies ṙguloꝝ:ſceuolaꝝ:fabricioꝝ:ſcipionū:expgiſcere dies ē:ſicut expecta es in qbuſdā de quoꝝ uirtute pfecta & ꝓ fide uera paſſiōib⁹ gloriamur. Qui uſqueq̄q; aduerſus ptātes inimiciſſimas cōſiſtētes:eaſq; fortiter moriēdo uincentes ſanguine nobis hāc pr̄iam peperere ſuo:xp̄i martyres quoꝝ triumphos pompa ſolenni celebrat eccl̄ia Romanos illos decios magnitudie aī excellētes: & āpliſſimo rhetoꝝ p̄conio celebratos. Romuleæ fortitudinis:ac bellicæ gl̄iæ alta decora curtios:& ſceuolas nō ſibi īferēdo pœnas:ſed illatas fortiter tolerando:& uera uirtute.i.pietate longe ſuparūt. Maxīa igiť xp̄i humilitate:ap̄loꝝ p̄dicatione:ac martyrū ꝓ ueritate uiuētium:& ꝓ ueritate morientiū aī robore īuicto ac fide xp̄iana reſp.longe lateq; diffuſa uſq; ad oceanū fœliciſſimi Impii ſui terios ꝓtulit prīcipes ſup oēm terrā cōſtituēs ut illud īpleret. Pro patrib⁹ tuis nati ſūt tibi filii.i.Ep̄i:quos ap̄li euāgelica doctrina ꝓgenuerūt. Et ſic lapis ille puus apud Danieľ exciſus de mōtē ſine manib⁹ ī mōte īgētis magnitudis excreſcēs orbē terraꝝ penit⁹ cōpleuit: huic āpliſſimæ ciuitati:ac florētiſſimo xp̄i ṙgno arridēs facūdus ille ſenex Hiero.inqt:cōſiderem⁹ totū orbē reſpiciam⁹ barbaras natiōes:romanū quoq; mēte luſtrem⁹ ī imperiū ubiq; in xp̄m credūt:ubiq; in nr̄m deū baptizanť:&ita fit ut nō aqua una:ſed quodāmō ſit diluuiū baptiſmoꝝ. Quādiu ueri paſtoris officio functi ſūt apoſtoloꝝ filii ueſana lupoꝝ rabies lōge ſubmota ē:Sꝫ poſtq̄ arcano quodā iudicio diuīa ꝓuidētia ꝓtectōeꝫ ſubtraxit mutatis ñ paꝝ morib⁹ una cū illis reſp.corruit:& diuīa illa ſpōſa mulierū formoſiſſima ſeſe penitus ignorāte:ac hædos iā paſcēte ſuos iuxta tabnacula paſtoꝝ ī has āguſtias qbus īdies coarctať compulſa ē.&.n.pmiſſiōe diuīa:& Ro.prīcipū negligētia coſdroas occupata quodā pſide Meſopotāiā:& bonā Syriæ ptē gl̄ia uictoriæ a xp̄ia.reli.deduxit:mł iis milib⁹ xp̄ia.ceſis:reliquos īcuſſo metu dterruit. Poſt paulo

Hieroſolymitani præſidis deſidia Magmedes ille arabs imo uenenoſus coluber ſathanæ diſcipulꝰ īgēti ꝑ/
fidia & noua ſuꝑſtitione ſuos populares ībuit & īfecit: repugnātes armis coegit Arabas oīs & ſcenitas no
bis abſtulit. Deīde q̄d nomini xp̄iano: & cādori euāgl̄ico tā infeſta: tāqꝫ ꝑnitioſa: & Ariſtippea ſuꝑſtitio fe/
cerit & ſi noſcitis Patres tn̄ paucis narrare non eſſe ſuꝑuacuū uidet̄. Hieroſolyma ciuitas quondā ſacer/
dotalis & Regia ſæpe ab hoſtibus nr̄is capta: ſæpe recupata ē. Tādē ocio ignauiaqꝫ marcētes ꝑmiſimus: im
mo ꝑmittimus rure Bethleemitico natali ſolo Saluatoris nr̄i ꝓh magnū xp̄iani nominis dedecus Magme
deos hoīes ſceleratos potiri. & Sacrū illud p̄ſepe quo ſtella nouæ claritatis Reges orientis deduxit a Sara/
cenis ꝓphanari: in quo redēptor nr̄ uagire dignū duxit. Pro xp̄i ſepulchro iuſtius a maioribꝰ nr̄is pugnatū
eēt hactenus: & ſigna nobis ablata oī xp̄ianoꝝ ope iā repeterētur honeſtius: Nr̄a fuit tota litoralis Aphrica:
ubi tot Epiſcopi claruere. a q̄ ita depulſi fuimus ut iā multis ſæculis ne mīmā q̄dē portiūculā ī ea teneamus
Tota abiit Syria: pauci adhuc reſtāt xp̄iani ad mare caſpiū: ſed a nobis relicti ſūt. Armenis q nec ſæuo īperio
cogi potuerūt oēs fidē in deterius mutare nec opē ferre uolumus: nec poſſumus: Iberas: Colchicos: Alba
nos: & q Caucaſū incolunt deſeruimus: Phœniciā: Paleſtinā: & oīa adiacētia loca maioꝝ nr̄oꝝ culpa ꝑdi/
dimus: Antiochiā magnū in nr̄a Religione caput a Sarracenis & Perſis occupatā cū maximo dedecore
patimur. Antiochiā dico primā Apoſtoloꝝ ꝑ̄cipis Sedē. ubi primū xp̄iani appellati ſūt: cuius Patriarchæ
Centū & Sexaginta Epiſcopi religioſe parebāt. quæ Trecētis & Sexaginta Eccleſiis quondā cēſabat̄. quas
Saraceni penitus ꝓfanarūt. Minor India quæ æthyopia dicit̄ Saracenoꝝ legibꝰ parere coacta ē. Alexādriā
cū ꝓuincia Cyrenaica nobis ablatā nō uindicamus. Iādiu cæpere Turci in nr̄am Religionē ſæuire: nō ſer/
uabo ordinē tēpoꝝ utrāqꝫ Phrygiā: Bithyniā: Propōtidē: Mœniā: Lydiā: Cariā: & habitatores Tauri mō/
tis uerſus occaſū & q̄c̄q̄d minoris Aſiæ eſt p̄ter Ciliciā ſuo īpio Regno attribuerūt. Ipſāqꝫ Ciliciā antea cū
Tauri incolis Scenitæ occupauerāt. Capadociā: Trapezūtē patribus nr̄is Turci abſtulerūt: Remāſimus in
europa in qua uix cōſiſtere poſſumus: Thracia primū ſenſit iugū: Inde mōtani Peones: Theſſali: Boetii
Cheronneſus: & capta Cōſtantinopoli nō ſine magna huius Apoſtolicæ ſedis cōtumelia. Peloponneſus
Attica: Achaia: Macedones: Dalmatæ: ac Euboea ī Turcoꝝ ditionē trāſiere: Miſia: Dardani: Illyrici: Acarna
nes: etoli nūq̄d noſtri ſūt? Sub Eugenio Pōtifice Maximo paulo āte ut ita dixerī magno cōflictu uicti fui/
mus. q̄d poſtea ſit amiſſū q̄s eſt inter xp̄ianos q nō nouerit? In ipſo ſeptētriōe patimur Leucoſcythas præ
das tataroꝝ eē: & ſarmatas Polonoſqꝫ tributarios Tataroꝝ eē ne ſcire ſimulamus. Quid inde? Iā bis cum
uictoria in Italiā nr̄ā irrūpētes nō ꝓhibemus. Foꝝ Iuli: & Idruſius ille āgulus teſtes ſūt. & niſi ꝑ opportu/
na mors maximū illū turcoꝝ ſuſtuliſſet hoc tp̄e forſitā ī hac urbe tuti n̄ eēmus. E Germaīa ſupra. lx. hōiū mi
lia turci raptores ueluti pecora abegerūt. Carni. Norici. Daci & ſuꝑiores pānones aſſiduis incurſiōibꝰ aſtri/
ti ſūt: Vgri ualidiſſima natio n̄ ſine magna iactura r̄ſiſtūt: pulcherrimā Hiſpaniæ par tē occupatā a Mauris
uidimꝰ. Quos nūc īclyti & xp̄ianiſſimi Ferdinādus & Heliſabet Hiſpaniaꝝ r̄ges ætate iuuenes: prudētia &
pietate ſenes oīū xp̄iānoꝝ p̄conio celebrādi fœlicibꝰ urgēt auſpiciis. &. eos ope diuia iniq̄s ſubīde cōpri/
mētes ſpatiis breui ut ſpero fulmīe martis r̄digēt ad nihilū. Quibꝰ ꝓfecto uirgilianū illud īprimis cōuenit
Cæſar. dū magnus ad altū fulminat eufratē: Viāqꝫ affectat olympo. Ea ē illa regio betica ſæminū: fructuū &
aīaliū feraciſſima: Vltimo loco de īduſtria deploro Aegyptū. ubi tot milia ſanctoꝝ patrū: ubi tot agmina
mōachoꝝ: ubi tot anachoritæ uaſa xp̄i ieiuniis & orōnibꝰ uitā cœlo dignā duxerūt. Cui nūc Soldāes ille mē
phites Magmedeæ ſuꝑſtitiōis caput dn̄at̄: eo uectigali. Proh dolor ſuꝑbus q̄d xp̄i ſepulchrū īuiſere cupiē/
tes oī cū ignomīa pēdere cōpellunt̄: quo nil poſſet excogitari abſurdius: nil īdignius: nil dēiqꝫ bonis xp̄ia/
nis ītolerabilius. Hæc ſūt Patrres quæ hactenus ſuꝑ g̃natiōnē nr̄ā euenerūt. Hic illud Claudiani libet repe/
tetere: E heu q̄ breuibus ꝑeunt ingentia cauſis: Impium tāto q̄ſitū Sanguine: tanto ſeruatū q̄d mille du/
cū peperere labores: Suꝑ cathedrā. Moyſi ſedētes ſcribas & Phariſeos taxauit dn̄s q̄m legē quā aliis intep̄ta
bant̄ nō ſeruabāt. Verū ſanctitatē ſimulātes & ābitiōe occupati poteſtate illis cōceſſa penitus abutebant̄
q̄d grauiſſimā cēſurā meretur & notā. Maxime inq̄t Chryſoſtomus accuſatione dignus eſt qui doctrinæ
autoritatem habens legem tranſgreditur. qui nanqꝫ alios corrigere debet preuaricatur. Deinde peccans
maiore pœna dignus eſt ꝓpter honorem. Demū q̄a plus corrūpit cū ad alios ꝑditionis exēpla tranſmittit
Sic natura iubet inquit Iuuenalis Velocius & citius nos corrūpūt uitiorū exempla domeſtica magnis cū
ſubeunt animos auctoribus. Quapp cū illis exprobraſſet hypochriſim quæ maxia iniuſtitia & habetur

& eſt.

& eſt. Vir.n.malus latere ſtudet ſub ſimulatione officii mala qbus eoꝝ iniuſtitia puniret̃ & ip ietas uatici
natus eſt dicens. Veniēt hec oīa ſup generatiōeꝫ iſtā. Demū illud terribile ītulit: Ecce relinquet̃ uobis do/
mus uřa deſerta. Vos aūt Patres ſup cathedrā xp̄i ſedetis: q fecit & docuit: q pauptatē dedicauit: q ut hūilita/
tē cōmēdaret miniſterio functus ē: q tandē ꝓ ouibus ſuis aīam poſuit. Dāna cōplurima ſup Chriſtianos
degeneres irruerunt. Cauendū ē ī primis ne domus nřa nřis tpibus deſerat̃. Tales certe xp̄iani quos deus
inimicoꝝ gladio nūc ulciſcit̃ effecti ſūt: quales Paulus Timotheo prædixit his uerbis. Erūt hoīes ſeipſos
amātes: cupidi: elati: ſupbi: blaſphemi: crimiatores: icōtinētes: imites: ſine bñignitate: ꝓditores: ꝓterui: tumi/
di: & uoluptatū amatores magis q̄ dei. hñtes ſpeciē qdē pietatis: uirtutē aūt eius abnegātes. Tu uero inqt
ſollicite cura teipſum ꝓbabilem exhibere deo operariū incōfuſibilē recte tractātē uerbuꝫ ueritatis. Hec ille
Thimotheo: Vos aūt Epiſcopi dictū uobis arbitremini & ſciatis. Ingratitudinē deteſtat̃ deus p Eſaiā his
uerbis. Filios enutriui & exaltaui ipſi aūt ſpreuerūt me. Væh genti peccatrici populo graui iniqtate: ſemini
nequā: filiis ſceleratis: ꝓcutiā uos ultra addētes ꝓuaricatiōeꝫ. Terra uřa deſerta: Ciuitates uřæ ſuccēſæ igni:
Regionē uřam corā uobis alieni deuorāt & deſolabit̃ ſicut in uaſtitate hoſtili: lauamini: mūdi eſtote: aufer
te malū cogitationū ueſtraꝝ ab oculis meis. Expgiſcimini ergo Patres expergiſcimini: & gregē dñicū uo/
bis delegatū ſūma uigilātia cuſtodite. Epiſcopi ut noīe ſic & re ſpeculatores eē debēt: qbus ſub pſona Eze/
chielis ita dñs præcepit. Speculatorē dedi te domui Iſrael: audiēs ergo ex ore meo ſermōnē nūciabis eis ex
me. Si aūt uideris gladiū uenietē & tu nō annūciaueris ut reuertat̃ ipius a uia ſua: ipſe qdē ipius ī iniqtate
ſua moriet̃ ſanguinē aūt eius de manu tua reqrā. Ab eis inqt Aug. ſanctoꝝ martyrū ī ueritate feſtiua gau
dia celebrant̃ q ipſoꝝ martyꝝ exēpla ſequunt̃: deo qppe de martyꝝ uictoriis gřas agimus: & nos ad imi
tationē taliū coronaꝝ atq; palmaꝝ ex eoꝝ memorie r̄nouatiōe adhortamur. Illi certe ꝓ chriſti ouibus fu/
derūt ſanguinē. Vos abſētia uřa lupos ad xp̄i ouilia īmittitis. Illi tyrānis ī faciē reſtiterūt: uos cū illis xp̄i ſpo/
liū diuiditis: & ab illis pendētes cōtra libertatē uřam laboratis. Petrus Neronis crucē nō timuit. Vos tyrā/
noꝝ nutū horretis. Quinq; talēta a dño accepiſtis aliqd ſuplucrari cura ſit. Sup familiā ſuā dñs uos cōſti/
tuit ut detis illi cibū in tpe. Niſi uřæ prius reddideritis aliene uitæ rōem repoſcere graui autoritate nō pote
ſtis. Tm̄ inqt Gregorius dꝫ excellere actōeꝫ populi actio pſulis: q̄tuꝫ diſtat a grege uita paſtoris. Iccirco tu
Pr̄ Sancte: ad quē in calce iā oratōis me totū cōuerto: cui9 hūeris res xp̄iana multis uulneribus cōfoſſa inni
titur & q̄ſſata recūbit uigila: & eccl̃iaꝫ ſine ruga & macula xp̄i ſpōſam tibi diuinitus cōmiſſaꝫ clauibus apo
ſtolicis obſera: ne ad illā ipudentiſſimis pc̄is q undiq; pululāt: qbus oīa redūdant: quoꝝ maxia copia ē ac/
ceſſus pateat. Cōtra tot pharaones q noīe tm̄ xp̄iani ſūt re aūt petræ ſcādali: lapides offenſiōis: & tauri fero
ciſſimi q in matrē eccl̃iam: & xp̄i euāgeliū cornua erigunt zelo dei ductus aīo ſe cōſurge: uotis tuæ ſanctita
tis mō piis aderit dñs: q equos & aſcēſores marinis fluctib9 obruere cōſueuit. Libertati eccl̃iaſticæ Babylon
ſupba inſidiat̃: & xp̄i tunicā incōſutilē lacerare affectans patrimoniū inſup uorare cōtendit. Admiſce toxi/
cum apoſtolicū Pr̄ ſancte & auxilio dei fretus Nerones: & Antiochos petrino uecte ſuffoſſos trade Pauli
exēplo Sathanæ puniēdos in carne: ne aīaꝝ interitus ſubſequat̃. Imple facies eoꝝ ignominia: ut cernētes
manū magnā q̄ exercebit dñs cōtra eos nomē illius q̄rāt. & diuina caſtigatiōe repſſi ad ſe tandē redire co/
gātur. Gregoriū imitare dicentē qdā ſūt ſeruata charitate ꝓhibendi ñ ſola cura ne nřa ſubtrahant̃: ſed ne ra/
pientes nō ſua ſemetipſos pdant. Sentētia certe Gregorio digna pōtifice. Vobis uidētibus a Pilati appari/
toribus xp̄s capit̃: ligat̃: irridetur: cōtēnit̃. In hos diaboli ſatellites: & uaſa ſupbiæ: uaſa mortis ſtringe Petri
gladiū Pr̄ Sancte: ſꝫ ut Petrus. Irruite uos eccleſiæ militātis Cardines: Irruite in Malchi diſcipulos: & uřaꝫ
rēpublicā cui opes oīs uitaq; debetis ſi ueri apl̃oꝝ ſucceſſores eē uultis pio aīo capeſſentes dextras ſcindi
te auriculas: ut manu Ieſu xp̄i ſanari mereant̃. Officio tuo fungere. P. S. & id eueniat qd̃ deo placuerit. No
uit.n.deus e ſpinis roſas elicere: & de duriſſimis lapidibus Abrææ filios educere cōſueuit. Paulū caſtigatuꝫ
ex accerimo xp̄iani noīs pſequutore uas electiōis: & gentiū doctorē effecit. Imitare: Imitare fortiſſimū il/
lū Iudā Machabeū ꝓ populo dei pugnātē & dicētē. Nos aūt in oīpotēti dño q pōt & uenietes aduerſū nos:
& uniuerſū mūdū uno nutu delere cōfidim9. Verba dei ad Hieremiā tuæ ēt Sanctitati dicunt̃. Accinge
lūbos tuos: & ſurge: & loq̄re ad eos oīa q̄ pcipio tibi: ne formides a facie eoꝝ: nec.n. tiere te faciā uult9 eoꝝ.
Ego qppe dedi te hodie in ciuitatem munitam: & in colūnam ferreā: & in murum æneum ſuper omnem
terram: & bellabunt aduerſum te: & non præualebūt: qa ego tecum ſum ait dñs ut liberē te. Tanta tempe/

ſtas idcirco nobis ab aquilone conſurgit tantis procellis nauicula Petri dies noctesq; diuexatur & ad hu/
ius maris harenas pene deſcēdit: qm̄ Saluator noſter dormit: q p fidē ī cordib' xpianorꝝ uigilare deberet.
Eū igit' ſi ſecuri eē cupimus apoſtolicis uocibus excitemus pia mēte clamātes. Dn̄e dn̄e ſalua nos pimus:
ut ſedatis fluctibus ad portū ſalutis nos deducat q Stephano primo martyri lapidibus cōtuſo gloriā ſuam
oñdit: qua nos etiam dignos efficiat: & dignetur qui cū patre: ac ſpiritu ſancto regnat in æternum: Amen.

Ad. R. in Chriſto Patrem & D. D. Io. Cardinalem Mediolanenſem.

QVod a me præſul uenerande ac huius ætatis clarꝝ decus efflagitaſti iam habes. In me ignorantiā potius deꝑhēndi q̄ obſequm deſyderari quod excellētiæ tuæ debeo malui: & ut cōtumaciæ cri/men effugerē ineptus haberi facile ſuſtinui. Illud. n. moribus aſcriberetur. hoc aūt ſorte ingenita excuſatur, contra quam irrito labore contendimus. Laudatiunculam hanc (qualiſcunq; eſt) nomini tuo ſacratam edidi ut illam iuſſu tuo elucubratam fuiſſe ſcirent omnes. Vale: ac ut lubet clienti Marſo impera. Que poſſum uota concipio & pro communi uſu: cui generoſa mente proſpicis.

¶ Deprecor uiuas Pyliam ſenectam
Lætus: & nullo prohibente caſu
Vatis annoſæ ſuperes harenas
Optime Præſul.

¶ Facūdi Theologi ac huius memoriæ ſingularis Poetæ Magiſtri Baptiſtæ Mātuani Carmelitæ Carmen.

Aurea me genuit Petri facundia Marſi
Sum breue: ſed magnæ religionis opus:
Chriſtigenas laudo qui non timuere cruorem
Fundere pro patriis legibus atq; fide
Regna quot amiſit chriſti reſpublica poſtq̄
Cæperūt noſtri degenerare patres.

¶ Frater Petrus Mant. Carmelita Petro Nieto uiro præſtantiſſimo. S. D.

ORationem q̄ ex illo Petri Marſi lacteo fonte emanauit & a te uir ꝑſtantiſſ. mihi laudatā ꝑlegit di/uinus Poeta nr̄ frater Baptiſta Mant. Carmelita: Cuius iudicio ita laudatur ut indignū exiſtimeꝫ eam latere: & inuiduꝫ non cōmunicare: & qm̄ xps inqt luceant opera ueſtra bona coram hōibus ut glorificent patrem urm̄ q in cœlis eſt. Ergo cura ut īprimatur ut ſicut tibi nobiſq; eius lectio iucunda eſt ita multiplicatis eius p impræſſionem exemplis multos delectare poſſit & docere. Vale.

Petri Marſi Oratio in memoriam diui Auguſtini Pont. Hippon̄.

Dilectus deo & hominibus cuius memoria in benedictione eſt: Eccleſiaſtici. v. & xl. c.

ILla rudis antiqtas: & agreſtis inconditaq; multitudo Patres ampliſſimi: quæ olim p agros & ſyl/uas paſſim errans ritu ferarum uagabatur: pſpicaci quorūdam ingenio: ſumma quaſi ſupra hoīem prudentia excellentiq; bonitate ad ciuilem cultum & uitæ melioris cōmoda: necnon ad mores ho/minis diuini animalis excellentia dignos traducta de ſe benemeritos aut merentes dilexit ī primis. Et beneficiorꝝ memor Reges cæteroſq; cōi utilitati proſpicientes ut numina coluit: ac uotis oībus cœlo ſacrauit. Hoc idem populus ille quōdam electus & arto q̄uis uiculo illius legis quæ cōtuma/cibus horrorē īcutiebat aſtrictus grato aīo effecit qcqd a ſupmo illo numine conſecutus eēt acce/ptū referēs Moyſi: quē aſſertorē: quē ducē: quē deniq; legiſlatorē ac dei oīpotētis īterꝑtem ueneratus fue/rat: & ſequutus. poſtea uero q̄ lucifer ille nr̄ matutinus illuxit & legē euāgelicā quæ bona dr̄ annūciatio ꝓ/mulgauit: meliorib' auſpiciis lōge maiora xpi milites factitarūt: laborib' & uigiliis ñ pcētes: ut ſaluatoris nr̄i ueſtigiis īſiſterēt & ñ minus honeſtis actōibus q̄ doctrina diuinitus īſpirata oībus gētibus & natiōibus ad qs eorꝝ ſonus legiſq; gr̄æ ānūciatio ſimul & enarratio penetrauit, p uirili parte cōſulerēt. Quapp appella/tiōe hōeſtiſſima, oībuſq; gētiliū titulis ac triūphorꝝ laurea maiore hōeſtati ſūt. Qm̄ nullo mō erubeſcētes euāgeliū ignaras gētes: & callidiſſimi hoſtis multiplici laqueo irretitas docēdo ſoluerāt militātis eccl'ie do/ctores habiti ſūt & appellati: mūdo ī primis utiles: deo gratiſſimi: quos īter aqla illa grandis magnarꝝ alarꝝ

Auguſtinus

Auguſtinus nunq̃ ſatis laudatus:hereticoꝝ ſcutica malleuſq; duriſſimus. Necnõ ad ſuccidendas hære
ſes q̃ ſubinde pululabãt ualidiſſima ſecuris p̃ide ac nouũ ſydus longe refulget cui uelut colũnæ adamã
tinæ xp̃ianum dogma ĩnititur. Cuius honori & gl'iæ uir ille ſingularis dies nocteſq; ꝑſpiciens ordinem
hũc optimis moribus & ĩſtitutis auguſtiſſimũ pia mẽte ſacrauit:q eccleſiæ catholicæ nõ paꝝ ornamẽti
hactenus adiecit. Vñ maiorẽ expectationẽ ſuſtinetis patres imitãdæ induſtriæ maioꝝ uroꝝ quos ꝓpria
cõmoda mĩme rſpicientes ſectari debetis:ne penitus degeneraſſe uideamini. Quo nil turpius excogi/
tari poſſet:& me oraturũ tanti doctoris ãplitudo deterret:uereorq; ne ĩdignus ac rudis ampliſſimæ uir/
tutis laudator uidear:& ad imitationẽ parũ uehemens hortator:atq; ĩeptus. Etenim utrũq; mihi ꝓpo/
ſui ut & ipſa laudatiõe Auguſtini mẽoria celebret᷑:& cæteri ad uirtutẽ excitẽtur:quã in aliis uiderint ho
neſtari. Ea'orõne opus eſt inqt Plato quæ defunctos ſatis laudet:ſupſtites benigne moneat:& filios fra/
treſq; ad ipſorũ imitatiõez hortet᷑. Attamẽ cuz omĩo mihi currẽdũ ſit:nec iã diutius pedẽ retrahere aut
intra carceres ĩmorari liceat admotis hinc ĩde calcaribus principis mei Camerarii ordĩs huius auguſtiſ/
ſimi ꝓtectoris a quo ſors meá quãtulacũq; ẽ tota depẽdet:ne aures uras caſtigatiſſimas p longa exorſa
detineã:aut ſupfluis demorer ãbagibus ea tãtũ delibabo & ꝑſtringã qbus eminẽtiſſimus doctor Au/
guſtinus quẽ tãto apparatu cõſeſſuq; hõeſtiſſimo & ãnua laudatiõe ornatis dei & hoĩum dilectionẽ
ac memoriã nominis meruit ſempiternã. Cui rerũ maxĩaꝝ ponderi quoniã uires meæ nõ ſufficiunt:
in hoc p̃ſertim clariſſimoꝝ ingenioꝝ theatro:poſitis ut par ẽ genibus diuini numinis fauorẽ ac illud
cœleſtis mãnæ ſacrariũ ĩplorabo dicẽs. Aue Maria. ¶ Tagaſtũ erat ĩ Aphrica oppidũ ubi Auguſtinus
modicis parẽtibus patritio infideli & Monicha fidei catholicæ amãtiſſima natus eſt q diuina quadam
ſorte p̃ditus obſcuritatẽ nataliũ ꝓprio ſplẽdore illuſtrauit: qd primuz nobilitatis genus appellauit
Plato. Hic præclarã futuræ ſanctitatis & cõſumatiſſimæ doctrinæ ĩdolẽ a teneris ãnis p̃ſeferens ardua
q̃dã ſibi ꝓpoſuit:& magno mẽtis robore ſupra cõmunes uires illi' ætatis ſubnix' ad utrãq; ꝑfectionez
fœlicitatẽq; actiuã ſcilicet & cõtẽplatiuã:ad quã nati ſumus cõparandã ſeſe penitus erexit:ĩpellente ne/
ceſſariaq; ſuppeditãte patritio:ut tãtæ ſpei filiũ uideret diſertũ adiuuãte inſup matre catholica quæ uſita/
ta ſtudia doctrinæ ad diuinã grãm cõſequẽdã nõnihil ꝓfutura cernebat:qs inqt ipſe in ſecũdo uolumĩe
cõfeſſionũ nõ extollebat laudibus p̃rez meũ? ꝙ ultra uires rei familiaris ĩpẽderet filio qcqd etiã longe
peregrinãti ſtudioꝝ cã opus eẽt:multoꝝ enĩ ciuiũ longe opulẽtioꝝ nullũ tale negocium ꝓ liberis erat.
Herculeo itaq; ſupcilio ſpretis uoluptatũ illecebris:& iis oĩbus ĩ qbus puerilis ætas laſciuire ſolet. Mãda
uris qd oppidũ nõ lõge diſtat a Tagaſto grãmaticẽ cæteraſq; diſciplinas q̃s liberales uocãt ſũma inge/
nii ꝓpe diuini facilitate nullo pene docẽte ſic arripuit ut haꝝ diſciplinaꝝ publicos ꝓfeſſores facile ſupa
uerit:& illas prius habuiſſe uideret᷑ ipſo teſte q in q̃rto cõfeſſionũ uolumĩe ſic ſcribit. Quicqd de arte
loquẽdi & diſſerẽdi qcqd de dimẽſionibus figurarũ & de muſicis numeriſq; ſine magna difficultate
nullo hoĩum tradãt e intellexi: ſcis tu deus meus qa & celeritas ĩtelligẽdi & diſputãdi acumẽ donũ tu
um eſt:ſed nõ inde ſacrĩficabã tibi:itaq; mihi nõ ad uſuz ſed ad pnicie magis ualebat. O fœlicẽ ingenii
ubertatẽ: O præclaras animi dotes: O fortunatũ pueꝝ cui oẽ id qd hũanæ cõditioni optabile eſt beni
gna parẽs natura copioſe infudit. Nõ aurũ ꝓfecto nõ latos fundos nõ regna nõ ueſtes attalicas:non
ebur:nõ dimidiatos orbes ex ipſo athlãte petitos:nõ dibaphã purpurã triplicíue cõchilio repetitã:nõ
ĩndos uniones uotis oĩbus optare debemus: ſz ingeniũ quo Aug' ad reꝝ hũanaꝝ diuĩarũq; cogni/
tionẽ euectus ẽ:ſed honores quos illius mẽoriæ quæ in bñdictione ẽ grato aĩo pioq; tribuit eccleſia
fideliũ:quã ille agẽdo & docendo ex faucibus lupoꝝ gregẽ Dñicum uæſana rabie ĩfeſtãtiũ ut bonus
paſtor eripuit:& ꝓ ouibus ſuis exẽplo Chriſti aĩam ponere nũquã recuſauit. Ciceroni eloquẽtiæ prin
cipi Auguſtinũ magna ex pte acceptũ nos xp̃iani referre debemus: Ipſe nãq; ſic ait. Diſcebam libros
eloquẽtiæ in q̃ eminere cupiebã peruenerã in librũ quẽdã Cicerõis cuius linguã oẽs fere mirant᷑: liber
ille ĩpius exhortationẽ cõtinet ad Philoſophiã:& uocat᷑ Hortẽſius:ille uero liber mutauit affectũ me
um ad te ipſuz domĩe mutauit p̃ces meas & uota ac deſideria mea fecit alia. Viluit mihi oĩs uana ſpes
& ĩmortalitatẽ ſapiẽtiæ cõcupiſcebã æſtu cordis ĩcredibili & ſurgere iã cæperã ut ad te redirẽ:nõ ergo
ad lĩguã referebã librũ illũ:neq; mihi loquutionẽ:ſed qd loq̃bat᷑ ꝑſuaſerat. Sexdecim ãnos natus pa/
trẽ amiſit:& ab odioſo turpiq; lucro abhorrẽs generoſus aĩus ĩ ſuo prius natali ſolo:deĩde apud Car/

thaginē.Romā:Mediolanūq3 dicēdi artē adoleſcētes edocuit:docebā inqt ī illis ānis artē Rhetoricā & uictorioſā loqcitatē uictus cupiditate uēdebā.Nō maioris q̄ſtus gratia relicta carthagine Romā ſecōtulit:ſed fama īcorruptæ diſciplinæ allectus:q̄ hæc īclyta urbs quæ oīs fere gentes & natiōes a barbarie uīdicatas excoluit:plurimū cēſebat.Cui Ouidianū illud ī primis cōuenit.Dignus Roma locus quo de⁹ oīs eat. Mediolanēſibus claꝝ Rhetorē efflagitātib⁹a Symmacho urbis p̄fecto illuc diuīa ꝓuidētia miſſus ē:oēm philopſophiā ſic ē āplex⁹ut illā cōdidiſſe poti⁹q̄ didiciſſe uideret̄:dialecticē īmo iter ad reꝝ maxiaꝝ cognitōe3 expeditiſſimū ita calluit ut diuus ille Ambroſi⁹ Mediolanēſis ātiſtes & magnū id tēporis ecclīæ militātis columē deū p̄catt⁹ſit ut populū xp̄ianū a dialectica Aug. quē adhuc error manicheoꝝ detinebat liberaret:q deū alloquēs ī ſuis cōfeſſionib⁹ſicait:nō erubui tūc ꝓfiteri hoīb⁹blaſphēias meas:& latrare aduerſū te.Q uid ergo mihi tūc ꝓderat īgeniū p illas doctrinas agile:ac nullo admīculo hūani magiſterii tot nodoſiſſimi libri enodati cū deformiter & ſacrilega turpitudīe ī doctrina pietatis errarē:Monicha p filio erudiſſimo ſ3 a māicheis ſeducto ꝓfuſis lachrymis p̄cabat̄ altiſſimū.Q ui tātæ mr̄is: p̄ces nō ē aſpernatus: miſiſti inqt manū tuā ex alto.& de hac ꝓfunda caligine eruiſti aīa3 meā cū p me ploraret ad te mea mater fidelis tua:magis q̄ flēt matres corpea fūera. Videbat.n.illa mortē meā ex fide& ex ſpiritu quē habebat ex te & exaudiſti eā dn̄e:exaudiſti eā:nec deſpexiſti lachrymas eius cū ꝓfluētes terrā rigarēt in oī loco orationis eius.Querā matrē ac tanto pignore:ſūmaq3 laudatione digniſſimā quæ ad ſūmum bonū reuocare filiū nitebat̄:filiū qppe genuiſſe nō ſatis eſt bonis parētib⁹niſi ad pfectam imaginē penitus effingāt.Iā credebat Auguſtinus & uenenoſus ille coluber uirus malignitatis ſuæ ac liuoris euomēs:mētē iā ſana3 recordatione prioris uitæ ac iucūde cōſuetudinis inficere nitebat̄: Sed nil agis teterrima bælua & īuida nil agis malle⁹erit hic duriſſim⁹quo tuū caput tuoꝝq3 qbus impietatē & ſacrilegū dogma pſuaſiſti ut ad te raperes cōteret̄.Ligatus inqt erā nō ferro alieno:ſed mea ferrea uolūtate uelle meū tenebat inimicus:& inde mihi cathenā fecerat:& cōſtrinxerat me. Igit̄ inter æſtus cōtrarioꝝ affectuū poſit⁹q̄ diu:q̄diu cras: & cras:q̄re ñ mō q̄re nō hac hora finis turpitudīs meæ cū lachrymis exclamauit tātæ ꝓfecto molis erat tantā eccleſiæ colūnā erigere:ut Mātuan⁹ille uates de Romanis orbi terraꝝ īperaturis acclamauit. Tātæ molis erat Romanā condere gētem. Tū īqt īlla grādi rixa īterrioris dom⁹meæ:q̄ fortiter excitauerā cū aīa mea exclamo.Q uid patimur:Q uid ē hoc:ſurgunt īdocti & cœlū rapiunt:& nos cū doctrinis nr̄is:ſine corde ecce ubi uolutamur in carne & ſanguīe Tādē maternis uotis & Ambroſii doctrina ſanctitateq3 ſuffragantib⁹chriſtianæ religonis ueritatē adeptus ē:& diſcuſſo erroris nubilo quo erat obductus manuq3 Ambroſii fonte ſalubri regeneratus.Alter Paulus magiſter æccleſiæ doctorq3 gentiū poſt cōuerſionē ac fidei chriſtianæ aſſertor & hæreticæ prauitatis acerrimus hoſtis factus ē:in cāpo ſacraꝝ ſcripturaꝝ ſic equos īflexit ſuos:ita lacertos undiq3 mouit: tantis uiribus athleta Chriſti haſtā uibrauit in īpios.Tā lōga ſpatia ingēti ſpiritu tāta cōtētione trāſmiſit ut palmā & triūphū facile reportauerit.Q uid incredibilius inqt acutiſſim⁹ille doctor Scotus ī ſecūda q̄ſtione ꝓlogi q̄ ut ad legē cōtrariā carni & ſanguini doctores pauci & rudes: & pauperes poſſent plurimos potētes ac ſapiētes cōuertere:qd patet de multis ſapiētibus primo fidei rebellibus poſtea cōuerſis ut de Paulo prius pſecutore:poſt ea gentiū doctore & d Auguſtīo pri⁹p Manicheos ſeducto poſtea doctore catholico:Matre apd ciuitatē Hoſtiēſe3 ſūma charitate ſepulta quæ filii ſalutē ardēs:illū in Italiā ſecuta fuerat tres & triginta ānos natus in Aphricā tranſmiſit: & p̄ſbyter a Valerio Hipponēſi Epiſcopo auctoratus ſūma uigilātia & integritate uiā ſalutis populo reſeruauit uitā cum ſuis ſectatoribus agēs ab apoſtolis īſtitutā ordiniq3 ſacratiſſimo quo plurimū eccleſia dei cenſet̄:& fulget auſpiciū dedit.Tandē Hipponēſis eccleſiæ rector electus talē egit Epiſcopū q̄lē Paulus uas electiōis deſcripſerat & ꝑpetuū bellū indicēs hæreticis gregem ſibi diuina ꝓuidētia delegatum uigilanti ſtudio cuſtodiuit: & ueri Paſtoris baculo lupoꝝ rabiē lōge ſummotā penitus deterruit.Nil huius eminētiſſimi doctoris oī uita iuſtius.Nil cōſilio prudētius:nil aīo ī aduerſis fortius: nil mēſa citra ſimulationē uitæ ſeuerioris frugalius dici pōt.Ebrietas dicebat lōge ē a me miſereberis dn̄e ne appropinquet mihi in his tēptationibus poſitus.Certo quottidie aduerſus concupiſcētiā māducādi & bibendi de illicebra odoꝝ nō ſatago nimis cū abſūt nō reqro:cū adſūt nō reſpuo:paratus eis etiā ſemp carere:Nouerat certe uir optimus & erudiſſimus poſtremā iniuſticiā eē hoīem malū bonū apparere.

Quod

Quod ē a Platone ſcriptū diuinitus:nouerat etiā in uinea dñi ſe eē cultorē ut illā uepribus obductā nō minus actionibus q̄ uerbis excoleret. Ad ſalutē igitur gregis ſibi crediti anhelās:& uerbis ut decet Epiſcopū cōſentaneā uitā agēs eccleſiæ nō minus exēplo q̄ doctrina dies noctesq̨ ꝓſpiciebat ut oēs in eum tanquam ſanctitatis exēplar & oiu̧ uirtutū imaginē intuerent̄.Nouerat ꝑfecto dixiſſe dñm Vos eſtis ſal terræ q̄ ſi ſal euāuerit ĩ quo ſalietᷣ:& uos eſtis lux mūdi:nō pōt ciuitas abſcōdi ſupra mōtē poſita:neq̨ accēdit qs lucernā ut ponat eā ſub modio ſed ſup cādelabrū ut luceat oibus q ĩ domo ſūt Tanq̄ luīaria in mūdo inqt Hieronymus lucere debēt Epiſcopi:ut ex ipſoꝝ actuū luīe incredulæ mētes errātiū ignorātiæ ſuæ tenebras dēphendāt:& ut nō ſolum uiuus ſed ēt uita fūctus eccleſiæ ꝓſpiceret claris multiplicibusq̨ monimētis:quæ receſſere longū eēt poſteritati cōſuluit: fonteq̨ uberrimū recluſit:a quo tot riuuli qbus irrigata uiret eccleſia emanarūt: & diuinis de trinitate libris de tribus pſonis & una ſubſtātia diſſerēs ſic copioſe ueritatē apuit:ut nil in tāta re tāq̨ ſublimi & a ſenſib⁹ remotiſſima nō ſupſtitioſis ingeniis ſed ueritati acqeſcētib⁹ deſideret̄. Et oēs q in curriculo ſacraꝝ litteraꝝ doctrinæ nomē adepti ſūt locos graues & ſublimes Auguſtino pricipi acceptos grato aīo referūt.Hinc Magiſter ille ſentētiaꝝ pēdet & reliq quos breuitatis cā ꝑtereo. Tanta ē huius eminētiſſimi doctoris eruditio:ut is craſſioris ĩgenii merito habeat̄ & hebetioris q eius ſingularē doctrinā auerſat̄ & dānat: Antiſtites ꝑfecto Graci pclara ſapiētia quondā ſubnixi publicē ſanxerūt in ſynodo apud Calcedonē celebrata qd eoꝝ mōimēta teſtant̄.ut q Aurelii Augſtini ſcripta dānaret anathema eēt.Laudat̄ moralis Philoſophiæ parēs ille Socrates & merito qdē. Laudat̄ diues ille Plato: cuius multiplicē doctrinā ſuſpexit ātiqtas.Laudat̄ artifex ille diſciplinaꝝ ac ĩmēſæ ſubtilitatis Ariſtoteles quē naturæ ĩterpretē nō nulli appellarūt. Laudat̄ Muſa illa attica xenophon & reliq quos ĩ multis fœlix illa ætas ut numina coluit: hos iuſta laude nūq̄ fraudabo:ſed illis lōge Auguſtinū ꝑponā.Naturalis qppe cognitio philoſophoꝝ ad ſalutē nullo mō ſufficit:illā cū philoſophis & diuinā neſcio quo fato:q̄ dīna ꝓuidētia illis denegatā cumulatiſſime habuit Auguſtinus. Varii philoſophātiū libri de re publica. Quid ad ciuitatē dei? in q̄ ſic Chriſtianos ĩſtituit ut illos ad uerā fœlicitatē ꝑducat:finē noſtrū eē ad id rgnū puenire cuius nullus finis ē:ingenioſe cōcludēs.Duobus tū clariſſimis luminib⁹ Hieronymo & Auguſtino fulxit eccleſia:Hieronymus plurimū linguaꝝ noticia:ſacraꝝ ſcripturaꝝ ĩterꝑtatione multiplici doctrina & excellēti:necnō ſūma dicēdi ubertate ac ſanctiſſimis morib⁹ clarus habet̄ & fuit.Quē Auguſtinus ætate filius lʒ dignitate pr̄ ut Hieronymus ingenue fatet̄ & ſcribit uenerabat̄ ĩprimis.Cū quo certare indecoꝝ ſibi iaʒ ducēs Hieronymus eū ſic epl̄a monuit.Senē latitātē ĩ cellula laceſſere deſine:ſin aūt tuā uis ul̄ exercere ul̄ oſtētare doctrinā q̄re iuuenes & diſertos & nobiles q poſſint & audeāt tecū cōgredi & in diſputatione ſanctaꝝ ſcriptuaꝝ iugum cū Epiſcopo ducere.Ego quōdā miles nūc ueteranus & tuas & alioꝝ debeo laudare uictorias:nō ipſe rurſus effœto corpore dimicare.Itaq̨ ſanctus ille ſenex cōtēplationi deditus ſolitudinē q̄rebat & latitabat in cellulis:ſed q̄q̄ Auguſtinus nō minor Hieronymo in cōtēplationib⁹ lōge aūt maior in actionib⁹ uidet̄. Tamē pſpicaciſſimo ĩgenio moribusq̨ ſanctiſſimis a me nō fiet iniuria:pari uertice penetraſſe cœlos affirmo:ut de clariſſimis priſcæ philoſophiæ luminib⁹ Platone ac Xenophōte Gellius cēſuit.Cæteri aūt doctores tā nr̄i q̄ externi Auguſtino ĩgenii palmā tribuētes illū altius ĩgrediētē lōgo ĩteruallo uenerabūdi ſequunt̄. Deniq̨ cū Gēſerici uādaloꝝ regis feritas ĩ Aphricā ſæuiret ac hippo regius artiſſima barbaroꝝ obſidiōe ꝑmeret̄.Quos hæreſis arriana ĩfecerat deū ꝑcatus ē Auguſtin⁹ ut ciuitatē illā hoſtili uallo circūdatā liberar̄ dignū duceret aut ſi ei⁹ maieſtati aliter uideret̄ ſeruos ſuos ad e⁹ uolūtatē obeūdā fortes efficerēt:aut certe ĩpēdētib⁹ malis eū morte ſubtraheret:& hui⁹ uoti cōpos fact⁹ ſeptimū & ſeptuageſimū ānū agēs ne illi⁹ urbis direptionē uideret. Tertio mēſe obſidiōis febre correpť pie ac ſācte diē clauſit extremū: & aīa illa ſāctiſſima ad creatorē ſuū fœlicter euolauit:ut eo ad quē tāto ſtudio laborib⁹ & uigiliis āhelauerat frueret̄:& hippo regi⁹ tāti Pōtificis ſepulchro plus hōeſtat̄ ē q̄ regia quōdā regū q urbē illā celebrarūt. Vñ Sylli⁹ & ātiqs dilect⁹ regib⁹ hippo.Cū igit̄ Augu.ſupra cōditionē nataliū facultateſq̨ domeſticas altius ſeſe erigēs & calcata uoluptate arduū uirtutis iter ĩgreſſus id omnē fuerit cumulatiſſime cōſequutus ad qd hō naſcit̄ & rei publicæ Chriſtianæ ĩprimis ꝓfuerit:& ñ minus agēdo q̄ docēdo edificarit eccleſiā ut ille mādauit quē ſalutis noſtræ auctorem cōfitemur & colimus deo cui ſtudioſe militauit:& hoibus quorū cōmodis ꝓ uiribus cōſuluit merito dilectus ē:& eius memoria ĩ benedictione apud deū & hoīes iu

re celebrat̃ & uiget:cuius ueſtigiis inſiſtendū ē illis q Chriſti militiā auſpicat̃ & illos imitari exoptant
quos nō in umbraculis nemoroſæ quondā academiæ Plato: nō in lyceo Ariſtoteles:nō ſcurrilis ille
Ariſtippus:nō Epicurus ī hortis oſcitās & uoluptatis magr̃ īeptus:ſed autor ſalutis nr̃æ Chriſtus in/
ſtituit q nobis primi parētis culpa errātibus ad cœlū iter oñdens æternæ uitæ ꝑmia reſerauit: & crucis
uexillū erigēs cōtra mūdi huius illecebras & fortūæ gladios ut nobis exēplo eēt fortiſſime dimicauit.
Quē ducē ſequuti maiores nr̃i ad cæleſtes theſauros anhelātes mūdi huius diuitias magno aīo cōtē
pſerunt:nō aſſētatōibus:nō ābitu:nō ꝓnſatiōibus:nō arte:nō largitiōibus:nō ſimulatōe magiſtratus
in eccleſia dei & ꝑlaturas aucupabant̃:ſed uocati a deo tanq̃ Aaron ad aliorꝫ curā nō tāq̃ ad auri aucu
piū & rapinā:ſed ad opus a diuina ꝓuidētia delegatū ad labores:ad miniſteriū:ad ſolicitudines:ad mar
tyrium deniq; accedebāt ut gregē Dñicū ſūma uigilātia cuſtodirent ac reꝓmiſſā iuſticiæ coronā acci/
perēt. Maiores inq̃ nr̃i mēores illius q dixit. Exēplū meum dedi uobis ut quēadmodū ego facio ita &
uos faciatis. Religionū fundamēta iecerūt:deo & hōibus dilecti:qbus in uinea dñi dies nocteſq; labo
rātibus illiud cōueniebat ī primis. Cor iuſti meditat̃ ſapiētiā & lingua eius loqtur iuſticiā:ac uita fūctis
ī mēoria æterna erit iuſtus. Nūc aūt timēdū ē patres dicā qd ſentio:& dicā liber̃ timēdū ē inq̃ patres ne
religiōes quotquot ſūt deceptōes appellētur:& paſtoribus peccuniarꝫ loculis p nefas & nefas cōpatis
auare icubātibus merito dici poſſit. Mortui ſūt diuites & in īferno ſepulti:deflexit eni ut uerbis Cice/
ronis utar. Iā nō aliquātū ſed multū de ſpatio:curriculoq; cōſuetudo maiorꝫ. Anhelāt qppe īpruden
tes & idocti ad magiſtratus:q ſūt ad alios nō ad ſe. Ac uirū oñdūt ut ē a philoſopho ſcriptū diuinitus
& ſic cuſtodes cuſtodū indigēt: quo ut īqt Plato nil poſſet excogitari abſurdius. Tales hoīes pōderi
rerꝫ nulla ex parte ſufficētes in alto ſolio caligāt:& cæcus cæcū ducit ut ābo ī foueā cadāt. Toto īpetu
clauū inuadūt temerarii ut ſutilis nauicula ſaxis īpacta naufragio peat ac penitus diſſoluat̃. Auara cele/
no uncis unguib' raptura nūmos occupat ꝑlaturas immēor Gregorii ſic monētis. Scire debēt ꝑlati
qd ſi puerſa unq̃ ppetrāt tot mortibuſ digni ſūt quot ad ſubditos ſuos pditōis exēpla trāſmittūt:Sarda
napalū uiuētes & ab dñi ſuo nati nō gloriæ publica bona & Chriſti ꝑrimoniū rapiūt ut ꝓtendere poſ/
ſint aq̃liculū:& qd paupibus diuidēdū eēt abiiciāt in palatū:& uētre obeſo bucciſq; ſagina tumētibus de
cōtinētia diſputēt:& ieiunio:de qbus ita querit̃ deus p Prophetā:Paſtores demoliti ſūt populū meū &
paſcebāt ſemetipſos:ſyllanas ceſareaſq; dictaturas īmo tyrānides nulla nō arte ſibi ꝓrogāt hypocritæ
triſtes aut plures ānos habeāt ad rapinas:& ſub ouillo tegmīe lupi rapaces cōi peculio ꝓprias locuple/
tēt domos. O ſtultas religioſorꝫ mētes. O pectora cæca:rē uiliſſimaꝫ ꝓ aīæ gloria cōmutamus:obliti ſu
mus dixiſſe dñm Vhæ uobis diuitibus q cōſolationē ur̃aꝫ hic habetis:pr̃ ille ueſter Aug9:Cuius hodie
celebritatē merito recolimus toxicū eē aīæ pecuniarꝫ cupiditatē clamat:Eccleſiaſticus ita cōciōat̃. Si di/
ues fueris nō eris a delicto īmunis. Paulus Thimotheū ſic īſtituit. Qui uolūt diuites fieri incidūt in la
queos diaboli:facūdus ille ſenex Hieronymus Nepotianū ſic alloqt̃:obſecro itaq; te ac repetēs iterū
iterūq; mōebo:ne officiū clericatus:genus āntiquæ militiæ putes.i.ne lucra ſæculi in chriſti q̃ras militia
ne plus habeas q̃ cū clericus eē cœpiſti. Ignomia ē oīum ſacerdotū ꝓpriis ſtuder̃ diuitiis:quātis ſudori
bus hæreditas caſſa expetit̃ minori labore ꝓmiſſa Chriſti margarita emi poterat. Diſcat inqt Prelatus
ſe eē:ex ore ꝓphetico nō tā ad īperādū q̃ ad fatigādū aſſumptū:diſcat opus eē ſarculo ñ ſceptro:pace
nō bello:uirga correctionis nō gladio punitionis. Nō ānus ꝑfecto ſufficeret ſi talia maiorꝫ noſtrorꝫ:
tū gētiliū:tū Chriſtianorꝫ documēta recēſer̃ pgerē. Quapp receptui iā canēs ad me reuertar. Nouiſtis
eni illa Patres ſed hoc in morali Philoſophia nō ſufficit. niſi cognitōi & uerbis actio cōſentanea ſeqt̃:
ad quā uos currētes īpello & hortor. Scitis patres ſcitis q̃ta ſit facta labes:quæ nota ſit inuſta religiōib'
eorꝫ culpa q ꝓ eo certāt & digladiant̃:qd ſi ueri milites Chriſtiani eēnt:ut uideri uolūt:penitus cōtēne
rent. Iā nō eſt q faciat bonū:nō eſt uſq; ad unū. Hæc hæc ē illa praua ætas atq; puerſa quā Hieremias
diuio ſpiritu afflatus notauit his uerbis A maiore uſq; ad minorē oēs ſtudēt auaritiæ:& a ꝓpheta uſq;
ad ſacerdotē oēs ſtudēt deceptioni:his malis tēporibus Virgilianū illud accōmodat̃. En quo diſcor
dia ciues pduxit miſeros. En qs cōſeuimus agros:principiū delyramētis Italiæ quōdā reginæ mūdi ui
ſcera diſtrahunt̃. Religio nr̃a ſanctiſſima chriſtianorꝫ culpa contēnitur:quæ undiq; ſqualida & lachry/
mis pfuſa genas ad uos clamat pr̃es:uos ꝓcat̃ uos īplorat:uos obteſtat̃:uos reuocat dicēs. Quoquo

fertis mea

ſertis mea ſigna uiri? Impēdentem ceruicibus noſtris ultionem cernimus. Attamē cæco impetu in preceps ruentes ſtrictum diuinæ iuſtitiæ gladiū non horremus. Optimam igitur uiuendi diſciplinā a maioribus noſtris traditam: ſed morum culpa iam labantem confirmate Patres: ne in filios diffidētiæ ac uipercam ſobolem ſuperni numinis ira deſcendat: & malos male pdens aliis uineam ſuam locet agricolis: q reddant ei fructum tēporibus ſuis: & in medium conſulentes illius ueſtigiis inſiſtatis: quem uobis patrem relicto mundo & eius mellito felle adoptaſtis ne prouerbium illud uobis conueniat. Canis ad uomitū ſuum rediit: pergite læto animo ut facitis columnæ fidei adhærētes. Quæ magna ex parte fulcit eccleſiam: & poſitis ad aratrū dominicum manibus retro nō reſpiciatis ne inepti regnis cœleſtibus diuino iudicio uideamini: ac ſanctæ Matris memoriā colite. Quæ prius uiſceribus deinde ſpiritu tam clarum ſydus mundo produxit: excuſſis uitiorum ſarcinis ſic expediti uiuamus ut cum dies noſter aduenerit Auguſtini & Matris ſuffragio ad cœleſtem pſiam euolemus: qua ille nos dignetur: cuius uexilla ſequutus ē Auguſtinus: & eſt in omne æuū benedictus: Amen.

¶ Petri Marſi funebris oratio habita Romæ in obitu Pomponii Læti.

VEtus fuit inſtitutum philoſophicæ grauitati conſentaneum uiri ornatiſſimi animos graui aliquo caſu afflictos: & dira ægritudinis mole proſtratos efficaciſſimis ratōibus ex uberrimo naturæ cōmunis & propriæ necnon eximiæ cuiuſdam eruditionis fonte manantibus lenitos erigere: nec pati falſa illos opinione miſeros eſſe: quibus aliquid incōmodi aut mors (qua plæriq terrentur maxime) aut fortuna quæ impetu temerario graſſat̄ īuexerit. Quod alioqui & uerum: & preclaro: ſapientiq uiro digniſſimū: acerbiſſimo tamen uulnere mihi cōfoſſo: & medicas manus īploranti repudiandū eſt: & affectis præcordiis poetico utendum. Cuius proprium & fuit: & ē addēdis lachrymis augere merorē & recēſendis malis: quibus opiniōe ita ſuadēte laborat̄ ad cōſolationis locos p formulas laudatiōis adrepere. Quis enim cōſtantiam ſic natura inchoatā: & diuturno multipliciq rerum uſu ita corroboratā habere poſſet ut tanti uiri: quātus Pōponius cōmunis & doctor: & magiſter fuit interitu temparet a lachrymis? Non eſt profecto humanū pectus qd hūanis caſibus nō tangitur: & iacturis. clariſſimos uiros ad bene de multis immo de omnibus gentibus: & nationibus promerendum faciliimos profuſis lachrymis q̄rula uoce: crebriſq ſingultibus deplorare par ē: nō qdem ipſoꝝ gratia: cum qbus tam præclare actū eſt: ſempq agetur: ſed ſupſtitum q eximia: & ſingulari quadam inſtitutione priuantur. Qua iactura bonis ingeniis ad ſuum cultū ſūma contētione anhelātibus nulla maior excogitari poſſet. Qualem terrarum & gentiū ſemp clarū lumen: & inclyta bonaꝝ artiū parens: & altrix Roma huius cōſumatiſſimi uiri nobis nō illi acerbo caſu nūc deplorat: & patitur. Quid enī hoc in ea quam profitebatur diſciplina eruditius habuit Italia? qd Roma pſtantius? Quid latini eloquii cādor antiquus? Hic Romanā linguā barbara inqnatione pollutā cū neſcio qd geticū blapteraret & uandalū penitus expurgauit: & lōgo poſt liminio reuocatā priſca iterum dignitate: ac iure latii benigniſſime honeſtauit. Hic ueteres ritus prudētiſſime ac religioſiſſime īſtitutos: uerū longa tēpoꝝ īcuria: & quadā ingenioꝝ hallucinatiōe obſoletos: & oblitteratos cōi huic patriæ plurima ſedulitate reſtituit: proq uiribus & auxit: & celebrauit: ut grauiſſima litteratoꝝ ſodalitate: collegioq auguſtiſſimo nil celebrius hac etate Romuli poſteritas uiderit. nilq iucūdius & ſūptuoſius q̄ ſua parilia publico cuiuſq ordīs gaudio ſpectata recognouerit. In tātis qppe antiqtatū tenebris etiā Pōponiani pceptores uerſati ſūt ut triūphalē pompā q̄ nūc imago Saluatoris noſtri Ieſu xpi ac triūphatoris īuictiſſimi decorat̄. & e ſacro Lateranēſi adyto ad exqlias nō minori ſcītate q̄ lætitia populi Romani deducit̄ priſca quedā orgia eē ore quidē (pace illoꝝ dixerim) duriuſculo aſſeuerauerit. ſed de his hactenus: Pōponii multiplices dotes atq āpliſſimæ Ciceronē Romani eloquii ſine cōtrouerſia principē iure ac merito laudatorem expoſcerēt. Quapp non laudandi (qd meæ facultatis non eſt) ſed teſtandæ pietatis gratia optimi ac ſapientiſſimi uiri (cuius uerēdum ante oculos poſitū cadauer ſine lachrymis intueri non poſſum) cumulatiſſimas uirtutes corde ut decet mœſto: & uerba impediente ſingultu delibabo. Ne

mea q̄licūq; laudatione careat tantum funus:& ut ego nō mō īgratitudinis:uerū & impietatis crimē effugiam. Nam qcq̄d eruditiōis eſt in me (ſi mō aliqd̄ eſt ego aūt ſentio q̄ ſit exiguum ac pene nihil non doctoris quidem culpa ſed mea) eminētiſſimo uiri huius ingenio: cōſumatæq; doctrinæ grato aīo acceptum refero & nūc fateor. & quo ad uixero fatebor ingenue. Quē tāti uiri caſus non ſolum mouet: uerū penitus affligit:& nil æque me angit q̄ q̄ magno dolori paria uerba reperire: uulneribus mentis parem multum effingere nequeo. Laudatio quæ uia q̄dā & ratione ꝓgreditur & cōibus uti- tur:& propriis. In his tñ uera laus illa fortunæ. Ingenio hæc tribuūt̄ & induſtriæ. Noſtri qppe natales patriā: nationē; parentes atq; maiores eligere nequeunt. Qui aūt: aut quales eſſe uelimus:& in quo genere uitæ cum decoro uerſari & exerceri iuris noſtri ē atq; arbitrii. Hinc cōmēdatio: hinc probrū; hinc nominis: & famæ celebritas: hinc uitæ ſilentium: tenebræq; diffunduntur:& ſurgunt.

¶ Dianium Lucaniæ oppidum eſt: qd̄ loco nomen a diana inditū in cuius ueluti ſacrario quodam & luco Pomponius noſter quaſi recens quidā Artemidorus natus eſt. Inclyto qdem patre Ioanne ſancti Seuerini & Marſici (ut nunc appellant) comite. Cuius filius Robertus Pomponii frater natu maior: & de more ſucceſſor ac hæres primus ex ea familia proauorū imag ībus ornatiſſima *Salerni* principatū paternis & auitis opibus: titulisq; adiecit: Pr̄ huius principis: Pōponii nepotis quē fortunæ iniuria e pricipatu deturbauit: eius nāq; prudētiā: roburq; mētis oīno præfractū turbo bellicus bis ex- pēdit Pomponius odiis atq; inſidiis nouercalibus ob clarā indolē quā puer a natura optime ſubor- natus: atq; inſtructus præſe ferebat fatigatus: atq; offenſus:& a teneris unguiculis ad maxīa quæque ſuſpirans nōa cōmunibus claritatem: ſed a ꝓpriis celebritatē atq; ſplēdorē diuino quodā generoſæ mentis ꝓpoſito indagauit. Illos imitatus q ut diſciplinas toto pene orbe fugiētes tandē aſſequerētur ꝑpetuum ſibi exilium indixerunt. alter quaſi Anacharſis. Qui atticæ humanitatis ardore incenſus & ciuilitatis: Athenas p tot maris diſcrimina nauigauit:& regiis inſignibus magno aīo contēptis de- ducente Toxari Solonis hūanaꝝ: diuinaꝝq; reꝝ ſapiētia id ætatis inclyti: reiq; publicæ prudētiſſimi moderatoris legumq; latoris cōſultiſſimi:& hoſpes & diſcipulus factus eſt. Et enī cum uix ex ephebis Pōponius exceſſiſſet clā patria cedē s ī Siciliā eo aīo tranſmiſit ut ea demū ſubiiceret oculis: quoꝝ adumbratā notitiā puerili quodā auſpicio:& Virgilianis lectionibus de ſylla charybdi: ac Aetnæ incē diis ꝑceperat & eoliis eo certe generoſi ſpūs adoleſcens ardore flagrabat q nobiles quondā phōs na- turæ uenatores atq; īterpraetes & muſaꝝ phœbiq; quondā ſacerdotes pioſq; uates: ut tantas felicis in- ſulæ dotes:& uulgata miracula ꝑſpicerēt inflāmauit. Luſtrata Sicilia: & locoꝝ natura ꝓ captu ingenii explorata Laurentii uallæ clariſſimi oratoris fama excitatus eſt: atq; īpulſus. Quapp ne iacturā tēpo- ris faceret (quā ille ſp duxit maxiā) nauigio Romā ſe cōtulit & Vallæ primū: deinde illo uita hōeſtiſſi mæ defuncto tēporis momēta nō remittēs Petro mōtopolitæ cuius cœleſte ingeniū ī poetis enarrā dis habebat̄ id tēporis eā dies nocteſq; nauauit operā: tātūq; lacertos ī litteraria paleſtra ſtrenuiſſimus tyro mouit: tali ſollertia trabalē ī ſtadiis apollineis:& mineruali harena uibrauit haſtā ut primum inter cōdiſcipulos locum facile optinuerit:& Pauli pontificis maximi: prudētiſſimiq; iudicio ac iuſſu illis efflagitantibus qbus Pōponianū acumen & ſublimes q̄ſi ſupra hoīē; cōmētatiōes notæ: erāt in albū doctoꝝ relatus organū illud rhetoricū naturæ maībus cōcinnatū ſic inflauit ut oīa gymnaſia: oīs Ita- liæ conuentus: cūctas deniq; gentes:& nationes Pōponiana uox ꝓuagata ſit: oīumq; uiciſſim linguæ Pōponianū nomē reſonarint. Alter quaſi ætate noſtra clariſſimus & uiuēdi & dicendi magiſter Iſo- crates. Cuius domus: ut uerbis Ciceronis utamur ueluti ludus quidam patuit: atq; officina dicendi: e cuius umbraculis plures diſpcilinaꝝ antiſtites ꝓdierūt q̄ belloꝝ duces ex equo illo troiano deſcēderit Diligētiſſimus tēpoꝝ cuſtos: & diſertæ antq̄tatis ꝑcipuus amator & cultor habitus ē & fuit. Domū; qppe in qrinali iugo: cōſtātinianiſq; thermis cōparatā hōeſtiſſima Romanæ iuuētutis cæteroꝝq; ſtu- dioſoꝝ uiroꝝ frequētia excoluit ſublimia prudēter euitās: ut & libertate ad quā nat' erat frueret̄:& adi tū oēm uiolentis ac fallacibus fortūæ ictib' ꝑcluderet. Qui nanq; marmorib' tāto negocio effoſſis: & lōge maiori aduectis regias extruūt:& ꝓuario cæli ſtatu nūc ſolē orietē nūc occidetē: nūc auſtrinos tepores: nūc gratū boreæ rigorē celatis & laqueatis cœnatiōib' excipiunt & turriū ſublimitate cœlo

minantur

minantur & aſtris grauiorem ſibi caſum paranti & ludicro fortunæ ſe exponũt quæ infima ſummis & ſumma infimis mutare lætatur. Tenuem & frugalem (citra ſordes) Pomponii uictum nõ depravatæ opinioni: ſed moderatæ uoluntati ac naturæ conuenientem qs nõ nouit? Sciebat certe uoluptatem docto hoie non indignam a ſe ipſo non a pretioſo: & multiplici popinarum nidore petendam eſſe. Ciborum ganeata & iucunda condimenta eſſe famẽ. Laborando demum & ſudando pulmentaria ſtudioſis uiris honeſtiſſime comparari. priſcos laconũ ritus genere uitæ comprobauit q publica conuiuia qm̃ parſimoiæ iuuentutem inſueſcerẽt phiditia nõ nulli uero a cõitate ciborum ſyſſitia nominarunt. Faciles mores: & æquitatem ſimplicitate conditam qs non admiratus eſt? Nemini quippe nocens nunc monendo: nunc docendo: nunc conſolando: nunc ſcribendo profuit omnibus. Et ut animi generoſitatem nullo terrore concuſſam fortuna ludum inſolentem ludere pertinax ut Lyricus poeta cecinit: & ſæuo læta negotio exploraret conſumatiſſimum uirum hunc aliquando uellicare nixa eſt: ſed id hactenus egit ut Pomponii nomen in omni genere uitæ ac ſortis conditione clareſceret. Vlyſſen deniq3 Homericũ imitatus eſt. nã felicitatẽ ñ minimã ducẽs ſi polytropos fieret: ideſt ſi mores multorum hominum uidiſſet: ac urbes. ad ipſum ſeptentrionem de quo mira quædam: & quaſi ſupra fidem ſtudioſe legerat acri animo conuerſus charinthiorum: ugroru3: polonorũ: ac ruſſorum finibus peragratis tataros attigit. & ad peucen flectens iter ſcythici arcus formam in euxino ponto cõtemplatus eſt & ad montanos peonas: macedoneſq3 ſpectandarum regionum auiditate diuertens egeas inſulas uadaq3 proſpexit. Ad ſummam Antonini cæſaris exemplo confectis cõmentariolis: & itinerario: ſuam Romam: cuius ob iucundiſſimam. & honoratiſſimam Romanorum ciuium (a quibus ut numen ſemper cultus eſt) conſuetudinem deſiderio uel maximo tenebatur auide remiſit. Sed inquies animus tam longa: tamq3 difficili peregrinatione non contentus: non feſſus ut urbis natalem a ſe renouatum: ac religioſe celebratũ poetica laurea honeſtaret: ac poſito ingeniis præmio ardẽtes animos inflãmaret annuente Xyxto quato pontifice maximo ut id de more ac uetuſto iure codicis facere liceret: media hyeme calcatis germaniæ niuibus: & alpiu3 pruinoſo uertice ritu herculis expugnato imperatorium diploma emeruit. Laboribus. & pecuniis pro facultate nõ parcens ut Romanæ gloriæ pariter: & honori: academiæ noſtræ conſuleret: efficeretq3 tandem ut prætextato pudore inſignis & læta bonarũ artiũ ſtudiis Romana pubes cuius eruditioni ac pudicitiæ paterna charitate dies nocteſq3 proſpexit Atticũ illud lyceu3 & academiæ illuſtrata nemora Ptolemæũ: & Poecilen nõ magis picturarum uarietate q̃ ſtoico ſupercilo illuſtrem & cætera id genus celebrata quondã monimenta parum uel nihil deſideraret: piẽtiſſimam Pomponii mente3 & xp̃ianæ ueritatis: ac religionis obſeruatiſſimã fuiſſe huius ſodalitatis cui erat initiatus: atq3 adſcriptus ſtatæ cerimoniæ ſolemneſq3 teſtantur. quas uenerabundus populo ſpectante ꝓ cõmuni eruditione ac bono frequentauit. Teſtis eſt illa ſacratiſſimæ uirginis matris uenerãda imago quã ipſe græco nomine quirinalẽ panagiam appellabat: Cuius ſacellum omni genere honoris & cultus docta & pudica diſcipulorum caterua ſtipatus decorabat: ut eos uere ſapientiæ initium edoceret. Teſtis eſt religioſiſſimus uitæ finis cuique uel ſanctiſſimo uiro conſentaneus: & conferẽdus. Diuinis quippe fulctus uiaticis inſignem ſapienti pietate ſpiritum quinq3 illa dominica talenta ſuperlucratũ uolens ac libens creatori reddidit. Sciebat eñi uir ſapientiſſimus mortem non eſſe miſeram niſi aut profligatis moribus: & a fidei ueritate auerſis. aut q̄bus inuitis legitimus eam rigor intulerit. ipſe uero a pueris bene uiuendo bene mori didicerat. Hi ſunt Pomponii ducis noſtri celebres natales: hæc uita: hi mores: hæc pietas hic ad cumulum felicitatis optãdus exitus: hæc ſpatia hõeſtiſſimo labore decurſa. In quibus mœſtus aĩus quocũq3 ſe uerterit nõ mediocre ſolatium reperit. Non enim multum refert unde quis oriatur: aut q̃ diu uiuat: ſed q̃ bene Doctrina inquit Horatius uim promouet inſitam. rectiq3 cultus pectora roborat: utcunq3 defecere mores indecorant bene nata culpæ. Vnus dies eruditorum (ut ſapiẽtiſſimus uſurpare ſolebat Poſſidonius) plus patet: q̃ imperitorum longiſſima ætas. Natura parẽs nulli ſe facturam ſuæ neceſſitatis gratiam uerbis ſubinde teſtatur & rebus. Aequiſſimo tunc animo appetenda mors eſt cum ſuis ſe laudibus uita occidens conſolari põt. Immaturus finis: aut inhoneſtus uiro ſapienti contingere ne

quit:& ĩ florẽtiſſimo uitæ curriculo ĩ æternæ maieſtatis nutu acqeſcere:nec ñ ĩ media honeſtiſſimorũ ſtudioꝝ celebritate neceſſario mortis ſomno cõſopiri ſumma felicitas & habet̃:& eſt:Iccirco ſiccatis. lachrymis:& nube frontis abſterſa ut rõ paulatim ſe colligens iã expoſcit Pomponianæ felicitati gra/tulãtes applaudamus:quã nulla unquã uetuſtas labefactare ualebit: paternas & auitas Lucaniæ opes: atqꝫ ſalerni fortuna ſæpe afflixit & Pomponii nepotẽ tãto quondaꝫ principatu ſubnixum crebris tñ exiliis diuexatum gallicos olim panes quaſi mendicare coegit:& nũc ad ſenogalliã deiectum Vene/tos fauores ambire compellit. Ad Pomponii uero ſigniferi noſtri gloriam longe lateqꝫ diffuſaꝫ il/lius furor adſpirare nõ poterit. Et qm̃ non ea ſolum oratione opus eſt:quæ defunctos habunde lau det:ſed & ſuperſtites benigne moneat:& bonarũ artium ſtudioſos adoleſcẽtes q̃ſi hæreditarios filios ad imitationẽ hortet̃:ꝓinde Pomponium talem ac tantum eruditionis parentẽ:ueræqꝫ nobilitatis:ac felicitatis auſpicaciſſimum ducem uobis imitandum ꝓponite iuuenes ꝗ ad animi cultum Romam ueniſtis:ad quos ueluti filios iam perorationeꝫ conuerto meam. Quid ĩgenii uires non ad inanẽ & fluxam:ſed ſolidã & ſtabilem gloriam ualeant hinc diſcite : fortunæ temeritas regna donat: illaqꝫ au/fert ad libidinẽ. Sapientia uero profunda & ſolida mole nixa loco ſemꝑ hæret:gradumqꝫ conſtãter & obnixe retinens fulget in tenebris:& alienis nunq̃ ſordibus obſoleſcit. Vos uos urbis alũnos uos ap pello:& ut tanti uiri ueſtigiis pio animo inſiſtatis q̃ maxima poſſum uoce cõtendens hortor & mo neo. Parilia ueſtra tanto Pomponii ſtudio renouata & culta excipite:ne lucanos Roma ſibi adoptet: ac celebret filios:uos aũt ueluti deſides priuignos atqꝫ degeneres auerſetur & dãnet:& ſi grati eẽ uul/tis (qđ maxime uelle debetis) Pomponii memoriã colite :qui ut Romanum nomẽ illuſtraret regni opulentiã:delitiaſqꝫ contẽpſit & quirinalem urm̃ incultũ prius atqꝫ deſertum ſceptris auitis generoſa mente præpoſuit: & ouidianum illud uſurpare imprimis lætatus eſt. Dignus Roma locus quo deus omnis eat. In preconia igitur Pomponii Ciceronis elogiuꝫ illud de Varrõe grato animo repetẽtes dicite. Nos ĩ noſtra urbe peregrinantis errãtiſqꝫ tanq̃ hoſpites tua ſtudia:& lucubrationes q̃ſi domuꝫ deduxerũt:ut poſſemus aliqñ qui:& ubi eſſemus agnoſcere. Tu ætatẽ patriæ:tu deſcriptiones tẽporũ tu ſacrorum iura:tu domeſticam:tu bellicam diſciplinam:tu ſedem locorum:regionũqꝫ:tu humanaꝝ diuinarũqꝫ reꝝ nomina genera: officia:cauſas aperuiſti plurimũ quidẽ poetis noſtris omninoqꝫ lati/nis & litteris luminis:& uerbis attuliſti. His & talibus Pomponii de uobis optime meriti nomẽ ue/nerantes uota mecum concipite ut nitidiſſimus ille ſpiritus emerito cœlo perfruatur. Illo annuente cui ſe Pomponius uiuens morienſqꝫ probauit:& eſt in omne æuuꝫ benedictus. Amen.

¶ Venetiis per Lazarum Soardum die penultima Nouembris. M.D. VIII. qui obtinuit a Domi/nio Veneto ꝙ nullus poſſit imprimere:nec imprimi facere in eoruꝫ dominio ſub pœna ut patet in ſuis priuilegiis.

FINIS.

EXCVSATIO LAZARI.

Si quid forte tuos offendet lector ocellos
Quod mihi mendoſo grãmate uerſus eat:
Emendare uelis:nam non me Lazarus iſtis
Confecit mendis Bibiliopola tuus:
Sed turbata magis preſſoris inertia quando
Sera dedit laſſas artibus hora manus.

¶ Sola uirtus uincit omnia.

Regiſtrum.

A

Illuſtria monimenta
Petri Marſi recõcin.
Marci.T.C.de diui.
excellentiſſima uirtus

B

prudentia.Quo
fluerent atq;
conformatio line.
ueritate cãrumq;

C

Leontium cõtra
celſæ cruribus
cuiuſdam fuiſſe
non colant:

D

alantur:&
teneatur:pſertim
Scite enim
eſt enim plena

E

quodam pacto
in medium locum
uehiculum argo.
temere de mundo

F

conficiunt
interpraetes ac
cum primis

G

Primum:ut
Nam fauni
conformatũ putarẽ

H

quid Vulcano
forum ſentit
hoc homine

I

prima alba
Vetus opinio
autoritatem pytha.
aĩaduerſa &

K

Erũnæ poſt
perſecutus eſt
extitiſſe:eodẽq;
Mater optima

L

Neq; ſolum
Curantes magna
uatibus contingit
uis quædam

M

nulla fortuna eſt,
nulla eſt.Sin
cognationem hñt
Nam dum haruſp.

N

iuge auſpicium
clariſſimarum
eoſdem eſſe
preſtantius:neq;

O

explodatur hæc
funguntur erudiens
& eſt.Vir.n.
Auguſtinus nunq̃

quin. x car.iiĩ.

Qui ducis uultus: & non uides iſta libenter:
Omnibus inuideas liuide nemo tibi.

Fata regunt finem:ſpero dii cæpta ſecundent.
Nemo confidat nimium ſecundis.

LAVS DEO OPTIMO: MAXIMOq;.